

Mahalle baskısının Macarcası

Sezin Öney 26.05.2008

Budapeşte'nin 13. Mahallesi, kenti ziyaret edenlerin çoğu zaman ıskaladığı, turistlerin uğradığı belli başlı bölgelerin hemen kıyısında, kendi içinde canlı bir muhit hayatının olduğu bir yerdir. Újlipótváros (Yeni Leopold Varoşu) ve Angyalföld (Meleklerin Toprağı) adlı iki bölümden oluşur. Angyalföld'ün insanın hayal gücünü kanatlandıran ismine karşılık, Újlipótváros, muhteşem Bauhaus binaları, çiçeklerle bezeli Szent István Parkı'nın kıyısında bulunan ve insanı içeri adım atar atmaz 1930'ların New York'una götüren kahvesi, tozlu vitrinli tuhaf eşyaların satıldığı dükkânları, adım başı pastane ve şekerçileri, ufacık lokanta ve ayaküstü birahaneleri, her köşedeki evcil hayvan berberleri ve o eski eski havasıyla, çarpıcı güzelliklerin değil, baktıkça sevmenin, zanaatkârca sevdalananların yeridir. Bu rehavet içindeki muhit, geçtiğimiz haftalarda tam bir mahalle kavgasına sahne oldu. Nisan başında 13. Bölge'deki bir bilet satıcısının kapısını çalan bir genç kadın 'Hungarica' adlı bir aşırı sağcı müzik grubunun konseri için bilet istedi. Bu arada, bir parantez açarsak, Budapeşte'nin kalplere ok gibi saplanan mimarisinin mimarları, genelde Yahudilerdir. 13. Mahalle de, tabii ki o meşum savaş dünyanın Yahudi nüfusunun büyük bir kısmını alıp götürmeden önce bir Yahudi mahallesi olarak biliniyordu. Son yıllarda da, gerek dünyanın çeşitli yerlerinden geri gelip kökenlerinin olduğuna inandıkları yerde yeni bir hayata başlamak isteyen, gerekse de kimliklerini daha fazla, daha rahat ifade eder hale gelenler Yahudilerin mekânı olan 13. Bölge'de, Neo-Nazi bir müzik grubunu arayıp sormak kışkırtıcı bir hareket miydi tartışılır.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hisler Fırtınası

Sezin Öney 02.06.2008

Başlıktaki 'Hisler Fırtınası' ilk başta ateşli bir aşk romanı başlığı gibi gözükse de aslında Orta, Doğu Avrupa, Balkanlar ve Türkiye'nin siyasi ve sosyal yapısını en iyi özetleyen iki kavramı birleştiriyor; duygusallığa dayanan davranışlar ve bu tarz mantıksız tavırların oluşturduğu fırtınalı bir iklimi yani. Dünyayı doğu-batı, çevre-merkez vesaire gibi kesin hatlarla birbirinden ayırmak bir dönem son derece ilgi çeken düşünce akımları yarattıysa da, günümüzde doğunun içinde batılar, batının içinde doğular, çevrenin içinde merkezler gibi karmaşık bir düzenlerden bahsetmek çok daha kabul görüyor haklı yere. Gene de, duyguların belki kendilerinin değil, ama ifade biçimlerinin ve bu duygulara yüklenen anlamların kültürler arası farklılıklar gösterdiği de aşikâr. Önyargılara yenik düşmemek ve "bir Alman, bir Fransız, bir Türk" diye başlayan fıkralarda olduğu tarz kalıplara bir-iki kahkahadan daha fazla anlam yüklememek kaydıyla, farklı kültürlerde duyguların nasıl dışa vurulduğunu düşünmek son derece ilginç bir konu. Örneğin, Stanford Üniversitesi'nin Psikoloji Bölümü'ndeki "Kültür ve Duygu Laboratuvarı" gibi bazı bilimsel merkezler, kültürel geçmişleri, etnik kökenleri farklı insanların duygusal tepkilerinin neden ve nasıl farklı olduğuna ilişkin sorulara yanıt arıyor. Haziran ortasında ABD'de Illinois Üniversitesi'nde düzenlenecek olan bir konferans da, Doğu Avrupa, Rusya ve Avrasya'da hislerin tarih boyunca nasıl sosyal hayatı biçimlendirdiğini tartışacak. Bu bölgelerin tarihi konusunda büyük teoriler ortaya atan Ronald G. Suny'nin "Hisler Üzerine Düşünmek: Geçmişin Araştırılmasında Duygusal Mizaçlar ve Duygular" başlıklı bir açılış konuşması yapacağı bu konferansta, toplumsal bazda nefret, sevinç, tutku, yas, utanç, tepki, gurur gibi hisler üzerine kafa yorulacak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Derin devlet tutsaklığı

Sezin Öney 09.06.2008

“Yargının çoğu kez siyasete müdahil olduğu, devlet erkini elinde bulunduranların hizmetinde, onların çıkarlarına hizmet ettiği bir ülke”... Bu tarif, Birleşmiş Milletler’in 29 Mayıs’ta açıklanan Crime and Its Impact on the Balkans (Suç ve Balkanlar Üzerindeki Etkisi) adlı raporunda, Sırbistan’ı tarif etmek için kullanılan bir cümle. Nedense, Türkiye için de çok tanıdık geliyor, özellikle geçtiğimiz hafta itibariyle. Elbette, bu söz, uluslararası hukuki standartlara uygun, kimi zaman kulağa şiir gibi gelen gerekçeleri olan kararlara imza atan bir sürü pırl pırl yargı mensubuna yönelik değil.

Bu rapor, organize suçun Balkanlar genelinde nasıl devletin içine nüfuz ettiğini ve Türkiye’de ‘derin devlet’ olarak tabir edilen gayrimeşru iktidar odaklarının toplumu nasıl bir sünger gibi emip içine çektiğini; iş hayatından medyaya, yargıdan bürokrasiye, akademiden siyasete, kısacası gücün söz konusu olduğu her alanda bir virüs gibi yayıldığını anlatıyor.

Tıpkı tüm totaliter rejimlerde olduğu gibi Eski Yugoslavya’da da gizli servise, “iç ve dış düşman mihraklara karşı” sürekli tetikte olunması gerektiği savıyla ayrı bir önem veriliyordu. Siyasi ve ekonomik sebeplerle Avrupa genelinde ve daha uzaklarda yaşayan Yugoslavlar’ın sayısının kabarık olması, yurtdışı görevlerde kullanılacak ajanlara duyulan ihtiyacı artırıyordu. BM raporuna göre, bu nedenle “suç kariyerinin henüz başındaki” çiçeği burnunda katiller, kaçakçılar, hırsızlar, Yugoslav devleti tarafından ‘işe alındı’. Ajan veya devletin gönüllü hizmetkârı kisvesi altında eğitilip, gölge iktidar güçlerince verilen emirleri yerine getirmek üzere Yugoslavya ve dünya geneline salıverildiler. Bu derin devlet fedailerini, bir yandan da hırsızlık, her türlü kaçakçılık, adam kaçırmaya vesaire gibi ‘ek işlerle’ uğraşarak gölge iktidar güçleri ve kendilerini zenginleştirmeyi de ihmal etmediler.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uzak

Sezin Öney 16.06.2008

Tarihî açıdan karşılaştırmalar söz konusu olunca hep Türkiye ve Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında paralellikler kurulsa da, aslında daha ilginç benzerliklerin yaşandığı coğrafya, eski Habsburg İmparatorluğu’nun coğrafyası. Milliyetçilik, etnik çatışmalar, ırkçılık, din ve devlet ilişkileri, çeteleşmeler, Batı Avrupa ile olan sevgi-nefret ilişkileri, yolsuzluk batakları, devlet nüfuzunun eziciliği, toplumsal muhafazakârlıklar (mahalle baskıları!), cemaatçi yaklaşımlar, siyasal kutuplaşmalar, devletin şiddeti ayrılmaz bir parçası olarak içselleştirmesi vesaire hep Balkan ve Doğu Avrupa ülkeleriyle Türkiye’nin paylaştığı, her biri üzerine ayrı karşılaştırmalı araştırma yapılabilecek sorunlar. Unutulmamalı ki, Rusya, dünden bugüne yaşadığı değişimlerde imparatorluk zihniyetini ve yapısını hiç kaybetmedi. Oysa eski Habsburg İmparatorluğu ve Osmanlı coğrafyası, ulus-devletlere

bölünmenin ve imparatorluğun çoklu yapısından milliyetçiliğin dayattığı tekil yapıya geçmenin bunalımını hâlâ yaşıyor.

Ancak, bu benzerliklere rağmen Avrupa Birliği üyeliği söz konusu olduğunda, Türkiye'nin Balkanlar ve Doğu Avrupa'dan çok daha şiddetli şekilde yasal ve yapısal reformlara direnmesi bir muamma olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye'nin 2002–2004 arası AB üyeliği yolunda yaptığı yasal reformlar için 'devrim' nitelemesi yapılsa da, bu değişim Bulgaristan ve Romanya gibi en zor evirilen Doğu Avrupa ülkelerinin, hatta Sırbistan gibi ordusu, derin devleti kuvvetli bir ülkenin yaptığı hukuki düzenlemelerin yanında devede kulak kalıyor. Ekonomi, sosyal dinamizm, stratejik önem ve hatta (siyaset dışındaki hemen her konuda) modernleşme hızı bakımından diğer AB aday ülkelerin önünde giden Türkiye, 1982 Anayasası'na yapışıp kalıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu ve siyaset

Sezin Öney 23.06.2008

Milli maçlarda 'içimizdeki Türk'ü serbest bırakıp, benliğimizi milliyetçi hislere bırakıvermek birden bambaşka bir dünyanın kapılarını aralayıyor. Milliyetçi olunca, her şey ne kadar siyah-beyaz (kırmızı-beyaz) ve basit. Birden kocaman bir ailesi olmuş gibi seviniveriyor insan. 'Bizim takım' ve karşıdakiler. Gayet net.

Bir zamanlar, Susurluk kazası patlak verdiği dönemde de her şey bu kadar net zannedilmişti; devlet içindeki çeteler bir gözler önüne serilebilse, gerisi çorap söküğü gibi gelecek ve Türkiye'nin önü aydınlanacaktı. Ancak günümüzde, neredeyse toplum genelinde çetelerin kanıksanması ve devletin, pek fazla tasvip edilmese de entegral bir parçası kabul edilmeleri söz konusu. Yenilip yutulmaya ve Türkiye'nin özel şartlarının bir parçası kabul edilmeye mehel başka bir durum da, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin siyasetin (sözde) gizli patronu olduğu gerçeği. Aslında, adına demokrasi denecek hiçbir rejimde ordunun siyasetle uzaktan yakından ilgisinin kabul edilemez olmasına mukabil, işine gerçekten sarılmaya öncelik veren hiçbir ordu da, siyaset yapmaya soyunmaz. Çünkü ordunun siyasetle uğraşması demek, bölünmesi demektir. Sıradan bir orduvine gidip, oradaki aileler şöyle bir uzaktan incelenirse, Türkiye'de ordunun tüm seçiciliğine (ve bir kez içine aldıktan sonra da sorgusuz sualsiz eleyiciliğine) rağmen homojen bir grup yaratamadığı, yaratamayacağı göze çarpar. Askerlerin aile bireyleri arasında başörtülü kadınlar da vardır (bazı orduevlerine de girebilirler), dindarlar da, CHP nefreti içinde olanlar da, Avrupa Birliği'ni canı gönülden destekleyenler de. Hâl böyleyken, siyasi tavır alan bir ordu yönetimi, tabanından olan bazıları kadar kendi karar kadrosu içindekilerden bazılarıyla da fikren ters düşebilir. Ordu içindeki iktidar savaşları sadece ordunun kendisini zayıf düşürür, yavaş yavaş içini oyar. Ne var ki, Ankara'nın büyük bir bölümünü kaplayan silahlı kuvvetler binalarının duvarlarının elbette dili yok.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dürüstlük meselesi

Sezin Öney 30.06.2008

Türkiye'nin yıllarca özenle büyütüp geliştirdiği "İranlaşma" korkusu, geçtiğimiz sonbaharda yerini kısa bir süreliğine "Malezyalaşma" fobisine terk etmişti. Ancak zaman, tıpkı modası geçmeyen tayyörler gibi her daim vazgeçilmezliğini koruyacak olan İranlaşma korkusunun karşısında, egzotik ve bir türlü tam da ne olduğu anlaşılamayan Malezyalaşma endişesinin gelgeç, bir sezonluk bir moda olduğunu ortaya koydu. Dış haberler konusunda uzmanlıktan, internetten alelacele bakiştirılan bilgiler dışında, değil Malezya, dünyanın herhangi bir köşesi hakkında bilgi sahibi olmaktan yoksun bazı muhabirler, hevesle bavul toplayıp Türkiye'ye bu uzak Asya ülkesinden "sansasyonel" haberler geçmeye çalıştı. Geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye olan ziyaretimde, rastgele karşılaştığım birinin, Macaristan'da yaşadığını duyunca, bir an dalıp ardından çalışkanca gözlerini kırıştırarak "Malezya'ya yakın değil mi orası" diye soruvermesi, belki de "flaş flaş" geçilen bu haberlerin bir tortusuydu.

Malezya konusundaki yalan yanlış haberlerin yanı sıra, her gün bir sürü başka eğreti bilginin yansıdığı televizyon ve bilgisayar ekranlarından, gazete ve kitap sayfalarından süzülüp de beyinlerimizin içinde dolanıp kendine bir yer eşeleyen ne kadar çok şaibeli malûmat var. "Söz konusu vatansa gerisi teferruatır" başta olmak üzere Atatürk'e atfedilen bir sürü özlü söz, "Avrupa Birliği, Türkiye'yi bölmeye çalışıyor" miti, hemen herkese cömertçe yapıştırılan 'Fethullahçı' etiketleri, her liberal düşüncedekine atfedilen bin bir türlü tuhaf isim... Bazıları nefret ve daha fazla nefretle kavru lan yorumlara dayalı, bazıları da salt aslı astarı olmayan "bilgilere" dayalı bir sürü fikir ortada cirit atıyor.

En az onlarca yıldır kapalı kutu şeklinde, bilgi akışının baskıyla, korkuyla kısıtlandığı bir ülke olarak yaşayan Türkiye, şimdi iletişim çağının ve çeşitli sebeplerden ötürü eskisine oranla kat be kat özgürleşen fikir ortamının etkisiyle bugün, tam manasıyla düşünce bombardımanı altında eziliyor. Elektronik postalardan taşan buram buram ulusalcı haberler, en çok satan kitaplar listesinin en tepesini işgal eden bir takım 'olması gerektiği gibi dinci' (belki de buna 'laik dinci' tarz diyebiliriz) veya laiklik manifestosu şeklinde yayınlar, ille de damardan milliyetçi şahsiyetlerin televizyonlardan canla başla şu veya bu -daha doğrusu her- konuda verdikleri vaazlar, giderek kişiselleşen ve haberi/yorumu değil gazetecinin bizzat kendisini yansıtan gazete yazıları Türkiye halkını, sürekli 'bilgilendiriyor'. Vatan topraklarında halk arasında şöyle bir yürüyünce, "keneleri, Avrupa yollamış Türkiye'ye değil mi" tarzı sözleri de doğal karşılamak gerekiyor.

Lafta Avrupa Birliği üyeliğini destekleseler de, gerçekte kesif milliyetçilik propagandası yapan ve hatta işi yabancı düşmanlığına da döken bir sürü popüler yayın organının yaydığı tek kelimeyle abuk sabuk haberlere karşılık, AB'nin kendisinin zaten çok da 'seksi' olmayan haberlerini Türkiye'de halka ulaştırabilmesi çok zor. Diğer bir değişle, basının büyük çoğunluğunun yaydığı çarpıcı, kışkırtıcı, suya sabuna dokunmayan, aşk, ihanet, hırs kokan, TV'nin moda dizileri tadındaki haberler karşısında, AB'nin teknik ve karmaşık dünyası, Avrupa ülkelerinin meşakkatle öğrenilmesi gereken iç siyasetlerine ilişkin müşkül haberler, elbette yenilmeye mahkûm. Öte yandan eğer AB, Türkiye'ye ilişkin düşünce ve dertlerini, nasıl bir düzene sahip olduğunu ve ne yöne doğru ilerlediğini anlatacak ve Türkiye toplumuyla iletişim kuracak projeler yürütüyorsa da, bunlar başarılı olamıyor. İletişim kanalları hep kesik kalıyor.

Ancak Türkiye'deki asıl sorun, AB ile Türkiye toplumu arasındaki iletişim bozukluğuna neden olan temel neden, iletişim kanallarının kapalılığı değil. En büyük dert, örgütlü veya örgütsüz, artık her nasılsa, bazı kesimlerin sürekli yanlış bilgi pompalamakta olması. AB'nin Türkiye'nin kötülüğünü istediğine yönelik ima ve savlarla dolu haberlerin, yorumların bolluğu, bu tip tezlerin kafaların bir yerine kazınmasına neden oluyor.

Ulusalcı akım, zihinsel sığılığı ve dünyanın bugünkü yapısına tamamen ters düşmesi nedeniyle uzun vadede yok olup gitmeye mahkûmsa da, son yıllarda Türkiye'ye büyük zarar verdi ve daha bir süre de vermeye devam edecek. Bunun sebebi de, iletişim kanallarının her türlüşünü kullanarak ısrarla verilen ulusalcı mesajların

çoğunun, toplumun devletçe dökülmeye çalışıldığı kalıbın kodlarına tam uyumlu olması. Bu kalıp, özellikle milli eğitim sisteminin ve devletin tüm kesimlerinin nasıplendiği, Füsün Üstel'den alınma tanımlamayla, "makbul vatandaşlık" üniformasından başka bir şey değil. Çok isyankâr ve muhalif kisvesi altındaki ulusal tonlamalar aslında devletin sesinin ta kendisi.

Devletin derin sesi ulaşabildiği her iletişim aracını kullanarak, kendi ideolojisinin propagandasını yapıyor. Hem de çoğu kez uydurarak, yalan söyleyerek.

Princeton Üniversitesi'nden Moleküler Biyoloji ve Nöroloji uzmanı Sam Wang ve Nature Neuroscience adlı aylık, sinir sistemi ve beyin hakkında tıbbın her alanından yayınları basan derginin eski genel yayın yönetmeni Sandra Aamodt tarafından kaleme alınan Welcome to Your Brain: Why You Lose Your Car Keys but Never Forget How to Drive and Other Puzzles of Everyday Life (Beynimize Hoş Geldiniz: Neden Araba Anahtarlarınızı Kaybediyorsunuz da Araba Kullanmayı Unutmuyorsunuz ve Hayatın Diğer Bilmeceleri) adlı kitap, beyin çalışması ile ilgili pek çok diğer konunun yanı sıra neden ayan beyan yalan olan bilgilerin kafada yer edip, gerçek olarak algılandığını da tartışıyor. Varılan sonuca göre, beyin, pratik ve çabuk işleme çabası içinde, bilgiyi saklıyor, kaynağını unutuyor. Özellikle eğer bilgi, çarpıcı biçimde sunulmuşsa ve daha önce öğrenilenlere ters düşmüyorsa, sonradan yalanlansa bile akılda takılıp kalıyor. Dahası yalanlamak da, ister istemez ilk verilen bilginin tekrarını gerektirdiğinden aslında bu bilgiyi yaymış oluyor. Sonuçta bu yalan dolan bilgi, bir kez öğrenildikten sonra, sürekli tekrarlanırsa beyin tarafından gerçek olarak algılanmaya başlanıyor.

Beynin, hayatta kalmak için seçtiği kestirmeci tavrın ne Türkiye'de, ne de dünya genelinde herhangi bir yerde topluca sorgulanması beklenemez elbette. Zaten yazarlarda bu kanaatte. Sadece dürüst düşüncenin galip gelebilmesini umuyorlar.

Türkiye içinse kıssadan hisse; AB işi zordaysa, basının büyük kısmı, kasten ya da sadece kolay ve ucuz yolu seçtiği için veya çıkar amacıyla milliyetçiliği suiistimal ettiğinden , bunun baş sorumlularından.

30.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon ne kadar Gladio?

Sezin Öney 07.07.2008

Ergenekon yapılanmasının adı hep Avrupa'daki Gladio oluşumlarıyla beraber anılıyor. Peki, Ergenekon gerçekte ne kadar Gladio?

Soğuk Savaş'ın askerî yapıları ve istihbaratı azami derece ön plana çıkarmasının bir sonucu, Gladio adı verilen gizli yapıların İkinci Dünya Savaşı ertesi, olası Sovyet istilasına ve yerel solcu hareketlere karşı çeşitli Avrupa ülkelerinde mevzilenmesiydi. Aslında Gladio, İtalya'daki operasyon biriminin adı olsa da, NATO'nun diğer Avrupa ülkelerindeki muadil operasyonlar da yaklaşık yarım asır sonra tasfiyeleri gündeme gelince aynı adla

anılır oldu. Silahlar gömerek, kaçış rotaları oluşturarak, gizli kamplarda bazı gençlere silahlı eğitim vererek Avrupa'nın çeşitli yerlerinde tetikte bekleyen Gladiocular, aynı zamanda 'şebekleşmekle' ile de görevliyidiler. Amaca hizmet edebilecek fanatik tetikçiler, toplumun her kesiminden ideolojik saplantılı meraklı sempatizanlar, çıkar ve ikbal peşindeki çeşitli kişiler siyasetçisinden akademisyenine, gazetecisinden işadamına akışkan cıvanın cıvaya eklenmesi misali birbirini bularak, komünizm ve her türlü sol kanat ideolojiye karşı görünmez bir cephe oluşturdu. Kamuoyunu yönlendirmek ve sağ siyaseti güçlendirmek için bombalamalar yapıldı, siyasi cinayetler işlendi vesaire.

Batı ittifakının bir parçası olan Türkiye de, İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Avrupa ve elbette özellikle Amerika'dan büyük askerî hibeler ve krediler alarak ordusunu geliştirdi. Bugünkü modern ve dev Türkiye ordusunun temeli Amerika tarafından atıldı dense herhalde çok da mübalağa olmaz.

İşte bu sebeple, ulusalcılığın priminin yaygın medyada tavana vurduğu ve bugün darbecilik zannı altında olan isimlerin ön planında yer aldığı Cumhuriyet mitinglerinin hemen ertesinde, Amerika husumetine özellikle askerî bazı kaynaklarca (emekli ve görevde) istim verilirken bile TSK için milyonlarca dolarlık silah alımları yapılması bizi şaşırtmamalı. Askerî bazı odaklar, 'tam bağımsızlık' fikrini hem gereğinden fazla ciddiye almış hem de toplumda Batı aleyhtarlığını kışkırtarak, dış dünyaya karşı bir koz kullanmak istemişti belli ki.

Gladio meselesi ve yerli versiyonu konusuna geri dönersek... Soğuk Savaş'ın noktalanmasıyla 1990'larda, Türkiye hariç neredeyse tüm NATO ülkelerinde bu yapılar kısmen tasfiye edilip kısmen de görevsizleştirilerek halının altına süpürüldü. Türkiye'de ise, elbette, böyle yapılar yoktu, dolayısıyla tasfiyeye de gerek yoktu! Ancak artık sayıları gün geçtikçe kabaran ipuçları, bu yeraltı şebekleşmelerinin, Türkiye'deki ilk askerî darbeden bu yana sürekli iktidarını pekiştiren askerî vesayet rejimi kadar hiç ama hiç kesilmeyen, basın başta olmak üzere, akademi, bürokrasi, iş dünyası, yargı gibi kesimleri içeren sivil desteğiyle giderek ülkenin en temel siyasi yapı taşı haline geldiğini gösteriyor.

Burada dikkat diyelim; askerî vesayet rejiminin sahibi diye bahsedilen yekpare olarak ordunun kendisi değil. Kastedilen, alt ve üst kademelerden bazı askerî odakların, diğer güvenilir birimlerinden veya sivil kader ortakları ve ruh ikizleriyle eklemlenerek oluşturdukları, dokuda gevşek ama yapıda sağlam koalisyon.

Sonuçta söz konusu olan, salt güç ve iktidara odaklı, gerektiğinde dün can düşmanı biçtiğini kendine ortak alacak bir iktidar saplantısı. Bu tuhaf koalisyon, hücrelenerek büyümekte, güç tapınmasına kamuflaj olarak hep Atatürkçülüğü ve ülkenin şu ya da bu tehdit altında olduğu iddiasını alıp yasadışı hareketlerine kendince bir meşruluk getirmekte.

Avrupa Birliği süreci başta olmak üzere, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik olarak dünyaya açılması gibi çeşitli başka sebeplerle hak arama ve demokrasi kültürü güçlenmeye başladıkça Ergenekon, mevzi kaybetmeye başladı.

Buna karşın, şunu da unutmamak gerek, Ergenekon aynı yapısal kökeni paylaştığı Avrupalı Gladio türevlerinden farklı olarak, kurulduğundan bu yana sürekli gelişip, en sonunda bir tür silahlı siyasi parti gibi ülke çapında devlete paralel bir yapılanmaya dönüştü.

Avrupa'daysa çok daha fazla devlet denetimi altında sayılabilecek bir düzen söz konusuydu. Bu nedenle devletler kendi kendilerini yıpratıp hedef almamayı seçtikleri için, Gladiolar büyük mahkûmiyetler olmadan dağıtıldı. Ama bir kez karar alınınca, zaten nispeten emir altındaki yapılara "buraya kadarmış" demek daha

kolay oldu.

Türkiye’deyse Ergenekon, devlete paralel bir iktidar odağı olmasının yanı sıra, aynı zamanda nüfuzu ve temel ideolojisi toplumun her kesimine yayılmış bir siyasi yapı. Yani ceza hukukunun hiç de kapsamına giremeyecek bir zihniyet sorunu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En acı çeyrek

Sezin Öney 14.07.2008

Bu perdede, ayrıca, daha hayatın henüz farkına varırken ölüverenlerin cenazeleri, korku ve nefretin tısladığı gösteri sahnelerine dönüşüverirler. Bir de sırf birileri ima ediyor diye, komşu Irak’ın topraklarına kara çıkartması yapılması konusunda ciddi ciddi saatlerce tartışılır durulur. Böylesi bir savaşın mantığını sorgulayanlar neredeyse vatan haini ilan edilir. Aslında olacağı önceden bilinen, bir dağ karakolunun basılması olayı engellen(e)mez, baskın olabilecek en kanlı haliyle yaşanır. İkinci perde kan kırmızı keserek kapanır.

İtalya’da Mani Pulite (Temiz Eller) adıyla anılan operasyonlar, Gladio tipi yapılanmalara değil ülke siyasetini saran rüşvet ve yolsuzluk ağına karşı gerçekleştirilmişti. Gladio operasyonlarıyla Mani Pulite’nin ortak özelliği yıllarca süren toplumsal arınma ve hesaplaşma sürecini tetiklemeleridir. Bu tip soruşturmalar, maraton koşularıdır, kısa mesafe rekor denemeleri değil.

Türkiye’de kimin neye ne kadar nefesi var göreceğiz. Örneğin, 1990’larda Gladio’ya karşı Avrupa’daki en önemli hukuki savaşı yürüten İtalya’nın nefesi 2005’te yeniden kesildi. Bu tarihte, eski Gladio üyelerinin, *Dipartimento Studi Strategici Antiterrorismo* (Stratejik Anti-terörizm Çalışmaları Bölümü- DSSA) adlı devlet içinde gizli bir güvenlik gücü yapılanmasına girişerek bir sürü kirli işe bulaştığı öne sürüldü. Aşırı sağcı polis gruplarından oluşan bu ekip, El Kaide ve Marksist bazı terör örgütlerine karşı yarı resmî güvenlik faaliyetleri yürüteceğini öne sürüyordu. Milano’da Linate Havaalanı ve Duomo Katedrali gibi noktalara, kökten dinci örgütlerin bombalı saldırılar gerçekleştirme hazırlığında olduğunu öne süren DSSA, hakkındaki söylentilerin ayyuka çıkması, İtalyan ve İngiliz basınının bu yapılanmanın üzerine giden haberler yapmasının ardından ‘buharlaştı’. Bu grubun ortadan kayboluvermesi ve halen devam eden soruşturmanın bir yere varamamasında, bazı siyasilerin DSSA açığa çıkar çıkmaz üzerine hemen görünmez bir zırh örüvermesinin önemli katkısı oldu.

İtalya örneği gösteriyor ki; yeterince güçlü toplumsal kararlılık, gerçekten bağımsız yargı ve özgür basın da olsa, AB kurumlarının tüm gücü ve baskısı birinci elden de sürse, devlet içinde bir kez çeteler dallanıp budaklandı mı onların kökünü kazımak çok ama çok zor. Tam yok oldular derken bir yerden yeniden bitiveriyorlar. Onun için Türkiye’de kimsenin, Ergenekon soruşturmasıyla alay etme, onu küçümseme ve sırf sevmedikleri bir siyasi harekete yarayabilir diye bu soruşturmaya burun kıvrma lüksü yok.

Bugün, alacakaranlık kuşağında, Türkiye siyaseti üzerine şafağın söktüğü o yarı karanlık yarı ışıklı dönemde yaşıyoruz. Nobel'i alması öncesi ve sonrası yaşananlarla, kendisine bir yazar olarak aslında en büyük kötülüğün yapıldığı ve ilham perisi şehri İstanbul'un elinden alındığı Orhan Pamuk'a atıfta bulunarak, siyasetin üzerindeki darbe seli sularının çekildiği ve suların altında kalan enkazın, batıkların yavaş yavaş su yüzüne çıktığı saatleri geçiriyoruz yani. Çeyrek saat içinde ortalık yavaştan aydınlanacak, etrafımızda neler var, kim gerçekten nerede, gözlerimiz seçmeye başlayacak. 'Aydınlanma' hep olumlu çağrışımlar yapsa da, ışığın Türkiye'deki siyasi enkazın korkunç yüzünü gözler önüne sermesi, kolay kabullenebilecek türden olmayan bir şok yaşatacağa benzer. Bu nedenle savrulmalar, bocalamalar, zigzaglar çizerek saf değiştirmeler, isyanlar, inkârlar türü bin bir debelenmenin yanı sıra radikalleşmeler, saldırılar, nefret ve saflaşmaların tavana vurması bu en acı çeyrekte olağan gelişmelerden olacaktır.

Ergenekon yapılanmasının ciddiyetini anlamak için biraz da geçen bir yıl ne yaşandı, bir trajedinin kareleriymişçesine gözden geçirmek lazım. Bugünlere gelinmesine neden olan trajedinin ilk perdesi, Hrant Dink'in ölümüyle başladı. En masumun, en safın kurban olduğu bu sahneden geriye dönüşle Danıştay saldırısına doğru zamanda yolculuk yapılabilir. Bu perde, Malatya'daki misyoner cinayetleriyle kapanır. İkinci perdede, ilk perdeye damgasını vuran kan gölü görüntüleri büyüye büyüye bir bayrak seline dönüşür. Bu perdede toplumun 'sözde' en kaymak kesimi, üç 'A'ya; yani AB, ABD ve AKP'ye nefretini kusan Cumhuriyet mitingleriyle milliyetçi, zenofobik duygulara zirve yaptırır. Bu arada, her vatan köşesinde giderek büyüyen kan kırmızı bayraklar, artan bir huzurlukla dalgalanmakta, tam da adlandırılmayan bir hareketin bayraktarlığını yapmaktadır.

Üçüncü perdedeyse, henüz yaşamakta olduğumuz en acı çeyrek gelir. Bu trajedi bu son perdede kim bilir nasıl noktalanır?

Peki, ilk perdede kurşunlara hedef olan en masumun, şafak sökerkenki en acı çeyrekte 'büyük kötülüğün' ortaya çıkmasına neden olan kurguyu da tetikleyen son kurban olduğunu varsayabilir miyiz?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gölge oyununda son perde

Sezin Öney 21.07.2008

Ergenekon yapılanmasıyla ilgili bilgilerin ve iddiaların ortaya dökülmesiyle ortaya çıkan kesin bir şey var. Türkiye, 1990'ları ıskalamasına neden olan bir dizi büyük hata yaptı. Bu dönemde, aslında Soğuk Savaş ile tasfiye olması gereken gizli yapılar, Kürt sorununu kullanarak tam manasıyla 'azdı'. Uyuşturucu ticaretinden insan kaçakçılığına her türlü

yasadışı faaliyetle beslenen mafyanın omuzlarında yükselen çok başlı bir canavara dönüştüler. Dahası, 1990'lar her ne kadar Nobel ödüllü Macar yazar Imre Kertesz'in de yazdığı gibi, imaj olarak parlak ama ideolojik olarak içi boş da olsa, şu veya bu şekilde Avrupa'da ideallerin güçlü olduğu bir dönemdi. Sonuçta bu ideal ne işe yaradı denebilir; hele Balkan savaşlarının son halkasının bu yıllarda yaşandığı düşünülürse. Ama, 1990'lar gene de Orta ve Doğu Avrupa için çok önemli bazı temellerin atıldığı yıllardı. Bölge ülkelerinin hemen hepsi, bazı Batı Avrupa ülkelerine bile taş çıkartan düzeyde hak ve özgürlükleri güvenceye alan anayasalar yaptı.

Yaşadığım ülke Macaristan'dan örnek verirsek; burada yaşayan bir yabancı olarak benim Macaristan Anayasa Mahkemesi'ne bir dava götürme hakkım var. Kısacası, burada yasal olarak dış kapının dış mandalı olarak nitelenebilecek "oturum hakkı olan yabancı" statüsünde bulunsam da, Macaristan'ın hal ve gidişatına ilişkin hukuki müdahalede bulunma şansım var. Mal ve mülk almamın üzerinde bir ipotek yok. Düşünüyorum da, Türkiye'de yaşanan "yabancıların emlak alımına" ilişkin tartışmalar Macaristan'da yaşansa, ben bir yabancı olarak bana reva görülen bu paranoyak tartışma karşısında ne kadar üzülür ve kırılırdım. Bunu bir kalem geçip Macaristan'da mülteci olarak bulunanların ise, neredeyse vatandaşlarla eş hukuki ve sosyal haklara sahip olduklarını belirtelim. Azınlık Meclisleri, Azınlık Hakları Ombudsmanı gibi azınlık haklarını dünya genelinde örnek gösterilecek boyutta ileri seviyelere taşıyan düzenlemeler ise ayrı yazı konusu olacak nitelikte uygulamalar. Türkiye'de bu tip önerilerin bazılarının açıkça Meclis çatısında tartışılması bile mümkün değil şu an itibarıyla.

Bunun sebebi de, askerî vesayet düzeninin dallanıp budaklanıp kendine Soğuk Savaş falan aşmış daimi bir meşruiyet düzeni kurması kadar, bu düzenin bazı siviller tarafından devamının hararetle desteklenmesi. *Sabah* gazetesi yazarı Yavuz Donat'ın 12 ve 13 temmuz tarihli köşe yazılarında bahsettiği "Kent Otel ve Patalya Toplantıları", Ergenekon'un kendisinden çok daha önemli ve sarsılması güç tuhaf bir siyasi koalisyonun yıllardır varlığını sürdürdüğüne işaret ediyordu. Diğer bir deyişle, Ergenekon ve türevlerinin bilgisayar üzerinden Power Point gösterileri, şematik detaylandırmalar, gelecek hedefleri vesaire gibi kurumsallaşma çabalarının kâğıt üzerindeki deli saçmaları olarak kalmayıp, toplumsal hayatımızın önemli ve siyasal yaşamın keskinleşici olacak ölçüde somut gerçekliklere dönüşmesini, işte bu sivil kanattaki koalisyon sağlıyor.

Hatta denebilir ki, sağ veya sol görüşten olup olmadıkları fark etmeden "ülkeyi seçilmeden yönetip kendi istediklerini dikte ettirmek" dışında başka bir ideolojik inancı olmayan (ancak ideolojileri kendine şemsiye ve süngü olarak kullanan) bu sivil koalisyon bulutsu ama yoğun dokuda bir siyasi yapı oluşturarak Türkiye siyasetini hapsediyor.

Türkiye, bugünlerde Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin 1990'larda yaşadığı siyasi geçiş sürecinin önemli bir etabını yaşıyor; "gerçek" siyaset dönemi ucundan kıyısından başlıyor. Yani, siyaset arenasında olan bitenlerin asıl yüzünü gizleyen ve ülke politikasını adeta Karagöz misali bir gölge oyununa dönüştüren yarı opak, yarı saydam perde yavaş yavaş yere iniyor. Bununla beraber, tek bir totaliter ideolojinin iktidar sahiplerinin işine geldiği gibi yorumlanıp, ortaya harmanlanan düşünceye muhalif görülen her şeyin ve herkesin uygun görüldüğü şekilde budanması dönemi bitiyor. Bu durum, siyasetin yumuşayacağı, birden yaratıcı çözüm önerileri ve parlak düşünce örnekleriyle dolacağı, demokratik ilkelerin tüm siyasetçilerin yaklaşım ve hareketlerini biçimlendireceği anlamına gelmiyor elbette. Tersine, gene Orta ve Doğu Avrupa'dan örnek vermek gerekirse, bölge ülkelerinin siyasi konularda toplumun 'bölünmesine' yol açan önemli politik krizler yaşadığı görülüyor. Yine Macaristan üzerinden konuşursak, 2006 yılının eylül ayında Sosyalist Parti'den Başbakan Ferenc Gyurcsány'nin, kendilerini yeniden iktidara getiren seçim zaferinin ertesinde partisinin üyelerine

yaptığı ve içerisinde, “Az kalsın ölecektim, çünkü geçen 18 ay boyunca sanki iktidar elimizdeymiş gibi numara yapmak zorunda kaldım. Ülkeyi yönetmek yerine, gece gündüz yalan söyledik” cümlelerinin de geçtiği meşum konuşma hâlâ hatırlarda. Türkiye ile beraber Avrupa’nın en yüksek bütçe açığına sahip olan Macaristan’da uzun yıllardır süregelen yolsuzluğun yarattığı delikler, Türkiye’den daha az dinamik bir ekonomiye sahip olduğu için daha çok göze batıyor. Gyurcsány’nin kimilerine göre ‘samimi’ bir dille ülkenin ekonomik bir darboğazda olduğunu açıklaması, başkent Budapeşte’nin günlerce şiddet dozunun –özellikle Macaristan ölçeğinde- hayli yükseldiği olaylı gösterilere sebep olmuştu. Ama gene de, hiç olmazsa yaşananlar, politik alanın sınırları içinde kaldı, kalıyor. Bu kriz sürerken Macar bir arkadaşımıza sorduğum, “peki, asker ne düşünüyor” sorusunun yarattığı şaşkınlık ise hâlâ hatırımda.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağlarca zarar

Sezin Öney 28.07.2008

Geçtiğimiz haftalarda Avrupa Birliği’nin bir ilki gerçekleştirerek Bulgaristan’a yapılan finansal desteği kesintiye uğratması Türkiye’de pek az dikkati çekti. Elbette Türkiye’nin her zamanki gibi, diğer ülkelere ilişkin gündemleri ‘gölgede bırakacak’ kendi gündemi vardı. Zaten, Ergenekon yapılanmasının Türkiye’de gündemi karıştırmak için yaptığı şu veya bu gizli faaliyeti geçin, sadece tüm ülkeyi bu kadar meşgul edip dünyada olup biten diğer tüm gelişmelerin gerisinde bıraktırmasının verdiği zarar ‘dağlarca’.

23 temmuzda Avrupa Birliği, ilk bakışta çok sert gözükken bu kararı almadan önce uzun süre ne yapacağını ince ince elledi, tarttı. Yani, tıpkı, 27 Nisan 2007 Muhtırası ertesinde Türkiye siyasetine nasıl bir müdahale yapıp demokratik sürece katkıda bulunulabileceğine yönelik yaşanan sıkıntı gibi bir çaresizlik daha da uzun bir sürece yayılarak yaşandı. Bu süreç zarfında da, Bulgaristan siyasetinin ve entelijensiyasının üst düzey tüm isimleri Brüksel’i mesken edinip sıkı lobi faaliyetleri yürüttü. Normalde, Türkiye’yle boy ölçüşecek ölçüde siyasi Bizans oyunlarının yaşandığı Bulgaristan’dan her kesimden, her siyasi görüşten kişilerin ortaklaşa biçimde AB kararını yumuşatmaya çalışması da durumun ciddiyetini ortaya koyuyordu.

Sonuçta, Bulgaristan Başbakanı Sergey Stanişev, “Bulgaristan, AB fonlarını kullanmasını daha yeni yeni öğreniyor” diyerek ülkesinin mazur görülmesi gerektiğini, özür diler bir tavırla ifade etti. Stanişev’e göre, Bulgaristan’da yolsuzluğu engellemek için büyük bir siyasi istek vardı ancak, bu siyasi arzu, somut sonuçlar alınabilmesini öyle kolay kolay sağlayamıyordu.

Brüksel’de tüm Bulgaristan siyaseti kapalı kapılar ardında ortak bir tavır sergilese de, ülkeye dönünce Sosyalist lider Stanişev’in hükümeti önümüzdeki aylarda sarsıntılar yaşayacağı benziyor. Sonbaharda, sağcı partiler hükümete karşı istifa çağrısında bulunan gösteriler düzenlemeyi planlıyor.

Türkiye’de sıklıkla Demokratik Toplum Partisi’ne örnek gösterilen etnik Türkler’in partisi Hak ve Özgürlükler Hareketi de (*Dvizhenie za prava i svobodi* –HÖH) tüm bu baskıdan ve çalkantıdan muaf değil elbette. Onların üyeleri de, Sosyalistler’in koalisyon ortağı olarak yolsuzluk skandallarında ismi geçenlerden.

Aslında, Bulgaristan’ın yaşadığına benzer bir ‘sert ve son uyarı’ durumunu Romanya’nın da yaşaması gerekiyordu. Ancak, Romanyalılar’ın özellikle İtalya’da yaşadıkları büyük sorunlar ve bunun getirdiği iki ülke arasındaki siyasi bunalım, AB’nin bu seferliğine Romanya’nın üzerine gitmemesiyle sonuçlandı. Geçtiğimiz aylarda, İtalya’da Romanyalı bir Roman’ın bir askerin eşine tecavüz edip öldürdüğü iddiaları ülke genelinde, Romen vatandaşlarının sınırdışı edilmesine yönelik bir hareket başlatmıştı. Romenler, AB üyesi bir ülkenin vatandaşları olarak Birlik içinde serbest dolaşım hakkına sahip olduklarından, İtalya’nın bu uygulaması Romanya’nın büyük tepkisini çekmişti.

Romanya, zaten İtalya’daki olaydan önce de, AB’nin çeşitli ülkeleri tarafından gerek resmî gerekse gayri resmî olarak resmen aşağılanır durumlara düşürülmüştü. Biraz da, Avrupa kamuoyu genelinde, Bulgaristan ve Romanya’nın henüz hazır olmadıkları halde AB üyesi olmasının büyük hata olduğu kanaati de güçlendiğinden Birlik, Sofya’ya karşı ne tavır alacağını bilemedi. Böylece, Bükreş şimdilik önemli bir siyasi badire atlattı. Romanya’ya yolsuzluk konusuna eğilmesi yolunda gelen AB uyarısı da, Romanya Başbakanı Calin Popescu Tariceanu tarafından, ülkesini “reform konusunda motive edeceği” yorumuyla olumlu olarak karşılandı.

Brüksel’deki AB odaklı düşünce kuruluşu European Policy Centre, Bulgaristan-Romanya ekseninde gelişen olayların, Türkiye’yi de yakından ilgilendirdiğine dikkat çekiyor. Elbette, Bulgaristan ve Romanya’yı AB üyesi yapma kararı alırkenki iyimser yaklaşım bugün Birlik’in en liberal ve genişleme yanlısı isimleri için bile geçerli değil. O nedenle, Türkiye’nin eğer gerçekten AB üyeliği gibi bir niyeti varsa, gerek toplum gerekse de siyasi bazda bu işi ciddiye almaya başlaması gerekli.

Kaldı ki, Türkiye’nin kendisini sollayarak üye olmayı daha önce hak edebilecek rakipleri de var artık. Savaş suçlusı Radovan

Karadžić’in yakalanması ertesinde Sırbistan’da zaten bir süredir yaşanmakta olan demokratikleşmeye yönelik hukuki reform süreci ve ‘derin devlet’ temizlik operasyonlarının daha rahat ilerleyebilmesi söz konusu. Zaten geçtiğimiz yıl, Sırp parlamentosu tüm bölünmüşlüğüne rağmen ordunun üzerinde sivil denetimini sağlayacak önemli hukuki değişimleri gerçekleştirmişti. Bu gelişmeler de, Sırbistan’ın 1990’larda hem kendine hem de çevre halklara korkunç travmalar yaşatan milliyetçiliğinden arınma ve şeffaf, açık bir toplum olmaya doğru hayati adımları atabilmesini sürecinin bir parçası. Sırbistan’ın bu yoldaki kutup yıldızı da, AB üyeliği hayaline sarılmak. Üstelik de, Türkiye’den çok daha güçlü bir ‘ulusalcılığı’ olduğu halde.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“Böylesi nefret görmedim”

Haziran 2007’de gazeteci Nur Batur’un ABD’deki arşivlerde bulunan kaynaklardan yararlanarak 27 Mayıs Darbesi’ni anlattığı bir yazı dizisi *Sabah* gazetesinde yayınladı. Batur o dizide, o dönem Amerikan’ın Türkiye Büyükelçisi olan Fletcher Warren’ın ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Lewis Jones’a yazdığı 10 sayfalık bir mektuptan bölümler de aktarıyordu. Söz konusu mektupta Warren, *“Bütün meslek hayatım boyunca, Menderes ve onun liderlerine karşı, aydınların ve ordunun duyduğu gibi bir nefreti hiçbir yerde görmedim. Başka bir ülkede olsa bu insanlar, tarafsız yargılanmaları ve insaflı davranılması için ayağa kalkarlar ama Türkiye’de Bayar, Koraltan, Menderes, Zorlu ve Polatkan’ın idam edilmesi için çağrı yapıyorlar. Bu tablo gerçekten korkutucu. Bayar’ın idamına imkân tanımak için yasanın filen değiştirilmesi, duruşma için uygulanan yöntemler ve bir partinin Meclis’teki bütün üyelerinin topluca hapsedilip yargılanmasının ardında devrimci duygular yatıyor. Önceki rejimi sadece nefretin gölgesinde yargılama duygusuyla hareket eden bir müttefik ülkenin hükümetine ne kadar güvenebiliriz?”* diyordu.

Bu satırlar, bugün de çok yabancı gelmeyen bir ortamı anlatıyor. Aradan yaklaşık 50 yıl geçti, dünya genelinde o zamana oranla çok daha güçlü bir insan hakları, hak ve özgürlükler hareketi ortaya çıktı. Türkiye de, 1960’lara oranla çok daha demokratik, liberal ve özgürlükçü. Buna rağmen, her şeyi hâlâ dar siyasi pencerelerden görmeye neden olan, ilke sahibi olmaktan çok uzak ve en çok farklı düşüncelerde olanlara nefreti ön plana çıkaran bir politik yapı söz konusu.

1960 Darbesi’nden 10 yıl kadar önce, 28 Mart 1949 tarihli bir Pentagon belgesi, Türkiye’yi Gladio tipi “gerilla birimleri ve gizli ordu kuvvetlerinin kurulması için muazzam derecede uygun bir yer” olarak niteliyordu. Bunun sebebi de, ülkenin “yüksek düzeyde milliyetçi olmasıydı”. Daniele Ganser’in *NATO’nun Gizli Orduları* kitabında referans gösterdiği bu belgenin işaret ettiği milliyetçilik, daha sonraki yıllarda giderek körüklendi.

Soğuk Savaş döneminde Avrupa ülkelerinde sosyal bölünmelerin, gerek ABD gerekse Sovyetler Birliği tarafından ülkeler üzerinde nüfuz kazanmak için kullanıldığı biliniyor. Ancak gene de, 27 Mayıs Darbesi, Batur’un gözler önüne serdiği kaynaklarının işaret ettiği gibi, Demokrat Parti ve düşmanlarının kutuplaştığı dönem, her şeyden önce Türkiye’nin kendi kendisiyle savaştığı bir süreçti. Kimse Ankara’daki bir grup askere, “Git, darbe yap” dememişti. Tersine, durumdan vazife çıkaran askerle, Amerika da Sovyetler de işbirliğine hazır haldeydi. Çünkü, önemli olan Türkiye’yi yönetenlerle iyi geçinebilmektir; Türkiye’nin insan hakları gündemine olumlu katkı yapabilmek değil.

Peki, aradan geçen yarım yüzyılda neden aynı şeyleri gene yaşıyoruz? Üstelikte, şimdi Avrupa Birliği üyeliği gibi her şeyden önce demokratik gelişime önem veren bir uluslararası yapının bir parçası olmak için sırada beklemek şansına sahipken?

Siyasi kutuplaşmanın kalıcı zarar verdiği tek Avrupa ülkesi Türkiye değil elbette.

Geçen günlerde Avrupa’da Gladio’nun doğuşu ve ‘sözde’ batışını incelerken, ‘derin devlet’ konusunda Türkiye’nin İtalya’ya olan benzerliklerini irdelemiştik. Gerçekte de, Türkiye’nin Uğur Mumcu’sundan Gaffar Okan’ına, Nuriş Çetesi’nden Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit’ine, hemen her birey ve grubun İtalyan muadili mevcuttu. Mani Pulite yani Temiz Eller soruşturmasının İtalya’da ortaya çıkardığı sistematik rüşvet alıp verme yapısını, Bu tip, adeta nizami düzenle işleyen bir rüşvet çarkının, 1990’larda Türkiye’de de aynen uyguladığını biliyoruz. Dahası, aynı dönemde İtalya’ya taş çıkartan bir mafya-devlet ortaklığının yaşandığını da... Bütün bunlara ek olarak, İkinci Dünya Savaşı’ndan son yıllara değin siyasi bölünmenin en sarsıcı örneklerinin yaşandığı ülkelerden biri olageldi İtalya.

İtalya siyasetinin farklı kutupları arasındaki bu zıtlaşmaların çok ağır bedelleri oldu. Ülkede, 1990-2001 arası süren Gladio soruşturmasının aslında hasıraltı olması ve gerçekten köklü bir siyasi değişim yapılamamasının nedeni de, Senato’daki konuyu araştırmakla görevli komisyonundakilerin kendi arasındaki çatışmalarıydı. Politikacılar arasındaki, Gladio soruşturmasının herhangi bir siyasi harekete çıkar sağlayacağı korkusu, Senato araştırmasının önünü sürekli tıkadı; sonunda da soruşturmayı eritip bitirdi.

Ama gene de, bu kadar vahim siyasi bölünmelere rağmen, İtalya’da Türkiye’deki kadar derin bir politik nefretin varlığından ne dün, ne de bugün bahsedilmek imkânsız. Bu yüzden de, İtalyan Gladio’su 2000’lerin ortasında İslamcı teröre karşı kendine yeniden görev biçmek isteyince hemen engellendi, engellenebildi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milliyetçiliğin körlüğü

Sezin Öney 11.08.2008

Budapeşte’nin Beşinci Mahallesi’nin orta yerindeki Szabadság Tér’de (Özgürlük Meydanı) İkinci Dünya Savaşı’nda Macaristan’ı Nazilerden “kurtaran” Sovyetler Birliği’nin Kızıl Ordusu’na teşekkür etmek ve savaşta ki Sovyet kayıplarını anmak amacıyla dikilmiş bir anıt vardır. ABD Büyükelçiliği’nin tam karşısında duran bu anıt, sık sık saldırılara maruz kaldığından dolayı çepeçevre korumaya alınmış haldedir. Karşısına da son zamanlarda, çadırımsı bir yapı kondurulmuştur.

Bu korsan çadır, Macaristan’ın, yarım yüzyıllık Sovyetler hegemonyası karşısındaki milliyetçi gururunu, Orta Asya kökenlerini dışa vurmak için dikiliverdi. Çadırın üzerinde asılı tabelada, “o kadar baskı altında kaldık, ama şimdi bu meydanda kendi tarihimizi ve özgürlük mücadelemizi yücelten bir anıt değil, Sovyetler’in anıtı var” diye özetlenebilecek bir yazı var. Gerçekten de, adı Özgürlük Meydanı olan bir yerde, totaliter bir sisteme selam yollayan bir anıt olması düşündürücü bir durum sayılabilir. Öteki yandan, 26,5 milyon Sovyetler Birliği

vatandaşının öldüğü bir savaşta birilerinin de bu kayıpları anabilmesi lazım. Neyin nasıl 'vatanseveri' olduğunuza bağlı olarak tartışılacak, kazananı olmayacak bir çekişme işte...

Zaten vatanseverlik konusu da, başta kulağa hoş gelen, aslında içi boş bir tartışma. Doğarken tesadüfen bir parçası olduğumuz toprakları neden bir 'başkasının' toprağından daha fazla sevmeli, o vatan toprağı söz konusu olunca gerisi "teferruat" demeliyiz? O toprak için ölmeli, öldürmeli ve illa da "kanla" sulamalıyız? Hadi böyle canhıraş hislere kapılmayı geçip, sırf kendi milliyetinden olanla, başkalarını çaktırmadan veya ayan beyan aşağı gören şekilde, ısrarla gurur duymanın aslında mantıklı bir açıklaması olabilir mi? Aslında olamaz, ama zaten de ister 'iyi' milliyetçilik, isterse 'kötü', şişede durduğu gibi masum durmuyor. Milliyetçiliğin 'iyisi, Rus yazar Aleksander Soljenitsin'in, bütün bir hayatını 'muhalif' geçirip de, en sonunda bir ömür boyu karşı durmuş olduğu sanılan totaliter siyasi güce destek vermesine neden olabiliyor. Gerçekten de, yıllarını, karşı çıktığı şeyler için, aklında yüreğinde fırtınalarla, Gulaglarda, sürgünlerde geçirdikten sonra, Vladimir Putin gibi en sıradanından bir 'soft' diktatöre, bir 21. yüzyıl Napolyonu'na boyun eğmek nasıl bir trajikomiktir? Stalin'e karşı durup da, 'milli gururu' canlandırdığı varsayılan, devir değiştiği için daha az sayıda insan öldürebilen günümüz Stalin'ine kucak açmak ne tuhaf bir insan halidir. NATO'nun Belgrad'ı Kosova yüzünden 1999'da bombalamasına karşı çıkıp da, Rusya'nın Grozni'de ayakta duran pek az bina bırakmasına sessiz kalmak, iki Nobel ödüllü 'barış güvercini' Soljenitsin'in gözlerine de milliyetçiliğin mil çekmesinden başka bir şey değildir herhalde.

1974'te Kuzey Amerika'ya sürgün olan Soljenitsin'in, 1978'de Harvard Üniversitesi'nin mezuniyet törenindeki konuşmasındaki "Rus milli gururuna" vurgu yapan tavrı hatırlamakta yarar var: "Antik olarak özerk, derin köklere sahip bir kültürden gelen herkes, özellikle de bu kültür dünyanın büyük bir kısmına yayılmışsa, Batı düşüncesini şaşırtan, bu düşünceye bilmece gibi gelen kendi içinde özerk bir dünya yaratır. Bin yıldır, Rusya bu kategoridendir."

Bu sözleri, Harvard gibi Batı düşünce dünyasının mihenk taşlarından sayılan bir yerde bir namlı entelektüel Türkler için söylese, Türkiye'de birçok kulağın fena halde okşanacağı aşîkâr. Soljenitsin'in sözleri aklıma hep, Romanya'nın tarihini, toplumunu, hayatını, kültürünü Romenler'den başka kimsenin anlayamayacağını kaya gibi bir gururla iddia eden Romanyalı bir hocamı getiriyor. Kendisine sorsanız, milliyetçilik de dahil her türlü doktrinin tepesinden bakıyordu. Ama aslında bu sözler, milliyetçiliğin bir şekilde kanına işlediğini gösteriyordu.

Türkiye'de de biraz, 2000'lerde fazla sert ve hızlı esen ulusalcılık rüzgârlarının hepimizin üzerine tozlarını az biraz bulaştırıp hayatımızı etkisi altına almasından, biraz da kim bilir hangi "Çalışma Grubu"nun kararıyla ebatları iyice büyüyen, devasa gölgeleri üzerimizi kaplayan bayrakların altında kalmaktan kafamızı daha da az dışarı uzatır olduk sanki. Gürcistan ve Rusya'nın "düşük yoğunluklu savaşlarının" yoğunluğu artmasa, Olimpiyadlar olmasa sanki Türkiye dışında bir dünya, en azından pek çok Türk için, var olmayacaktı. Dünyaya ilgi söz konusu olunca, en basitinden, Türkiye'nin önemli medya kuruluşlarının komşusu memleketlerde ve Çin, Hindistan gibi yeni dev ülkelerde tam zamanlı çalışan muhabirleri bile yok. Bu, çok da masraflı bir proje bile değildir aslında. Geleneksel yaygın medyanın, "İslamcı basın" tabelasını takarak beğenemediği yayın organları, bombaların patladığı Gürcistan'ın Gori kentinden Pakistan'daki Lal Medresesi'ne, pek çok haber noktasına ilk girenlerden oluyor; bari o bir teselli.

Not: Olimpiyatlar değil de Olimpiyadlar dememize vesile olan, Türkiye'nin spor üzerine düşünen ve yazan en önemli insanlarından olan merhum Cüneyt Koryürek de eminiz, Çin'deki açılış törenini Pekin semalarında havai fişekler arasından süzülerek seyretmiştir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karanlık ittifak

Sezin Öney 18.08.2008

Daniel Marius Morar, Romanya'da

Direcția Națională Anticorupție (DNA), yani Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Müdürlüğü'nün başındaki isim(di). Bu birimin başsavcısı olarak, yolsuzlukla ilgili her türlü konuyu yargı önüne getirmekle yükümlü(ydü). Bu işi de, oldukça cesurca yürütüyor(du).

Morar'ın mesai saatlerinde, *mățăni* yani geleneksel olarak 100 yün düğümden oluşan Romen Ortodoksları'nın tespihini çekip çekmediğini bilmiyoruz. Ne yazık ki, Romen basının kıymetli kalemleri bizi Morar'ın dinî görüşleri hakkında aydınlatmıyorlar.

Buna karşılık hakkında başka bir sürü karalama kampanyası yürütülüyor. Genelde hakkındaki eleştiriler de, görevini yaparken siyasi bir tavır sergilediği yolunda oluyor.

Velhasıl, sonunda allem edildi kallem edildi, Morar'ın 12 ağustosta biten görev süresi uzatılmadı. Süreyi uzatıp uzatmamakla yükümlü olan Romanya parlamentosu, önüne yüzlerce yolsuzluk davasını sıralayıp duran Morar'dan kurtulmak için zaten fırsat kolluyordu. Neticede, DNA'nın başsavcısının, sadece 2007'de parlamentoya sunduğu 109 yolsuzluk dosyasının sürekli yinelenen kamuoyu yankılarıyla boğuşmak yerine, Morar'ın görevsizleştirilmesinin bir kerecik koparacağı fırtına ehvenişer gözükiyordu. Başsavcıya, kabul etmeyeceği bilinen bir-iki tane içeriği boş ama kulağa şatafatlı gelen alternatif makam da teklif edilerek siyaseten ayağının kaydırılması zemini iyice uygun hale getirildi.

Elbette, Romanya'daki bazı 'Şark kurnazı' parlamenterlerin hesaba katmadıkları, bundan yaklaşık bir yıl sonra Avrupa Birliği'nin ülkeyi yolsuzluk konusunda ciddi biçimde cezalandırmaya hazırlandığıydı. Bulgaristan'a olan milyarlarca avroluk yardımı askıya alan AB, 23 temmuzda bu kararını açıklarken Romanya'nın da sırada olabileceğinin altını çizmişti. Gerçi, Türkiye'deki siyasetçi örneklerinin de gösterdiği gibi, AB'yi karalamak kolay.

Ortaya bir söylenti atılsın yeter de artar bile. Örneğin, Türkiye’de AB’ye girince kokoreç yenemeyeceği yolundaki iddiaların Romanya’daki karşılığı, mısır unundan yapılan ve Karadeniz’in mıhlamasına benzeyen (Bulgaristan’da *kaçamak* olarak anılan) *mămăligă* tipi geleneksel katıklarının artık tarih olacağıydı.

İlk bakışta, bazı Avrupa ülkelerinin Romanya’ya karşı ayrımcı ve aşağılamaya varan son derece yakışsız tavırlar alması nedeniyle Romen halk tabanında AB’ye karşı olumsuz duygulara yatkınlık olması normal gözükebilir. Oysa, tıpkı Türkiye’nin durumunda olduğu gibi, Romanya’da da AB’nin kendisi, ülkenin kendi siyasetçilerinden daha ‘vatansever’ şekilde ulusal çıkar için ‘savaşıyor’. Diğer bir deyişle, AB’nin tek derdi, Romanya’nın kendi politikacıları tarafından sömürülmeyen, ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde duran, demokrat, yargısı-yasaması-denetlemesi şeffaf bir ülke haline gelebilmesi. Aynı hedef Türkiye için de aynen geçerli ama hep Avrupa ülkelerinin tekil veya ittifaklar üzerinden düşünen, hareket eden ulus-devlet politikalarıyla, AB’nin çoğulcu ve bütüncül düşünen siyaseti birbirine karıştırılıyor.

Nitekim, 42. doğum günü olan 15 ağustostan üç gün önce görevsizleştirilen Morar’ı da, en çok takdir eden AB oldu. Avrupa Komisyonu’nun 23 temmuzdaki raporunda, Romanya’nın yolsuzlukla savaştaki tavrını belirlemek açısından, Morar’ın çalışmaları övülmüştü. Avrupa Komisyonu Sözcüsü Mark Gray, geçtiğimiz ay Morar’ın görevine devam etmesinin önünün açılmasının Romanya için bir “sınav” niteliğinde olduğunu açıklamıştı.

Romanya’daysa, aralarında eski başbakan, Sosyal Demokrat Parti üyesi Adrian Năstase’nin de yer aldığı onlarca üst düzey siyasetçi ve yargı mensubunun yakasına yapışan Morar’ın, 2004’te *Alianța Dreptate și Adevăr* yani Adalet ve Doğruluk İttifakı adlı merkez sağ hareketin adayı olarak Romanya Devlet Başkanı seçilen Traian Băsescu tarafından kollandığı söyleniyordu.

Băsescu’nun kendisi, şu an halen görev baş

ında olsa da, Romanya tarihinin resmen azledilmiş ilk devlet başkanı konumunda. Eski Bükreş Belediye Başkanı olan Băsescu, yolsuzlukla mücadele için dönemin Adalet Bakanı Monica Macovei’ye aşırı yetkiler verdiği ve ona kanat gererek, yargıya siyaset karıştırdığı iddialarıyla 2007’de parlamento tarafından azledilmişti. Băsescu, kararın Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi’ne gitmiş ancak, mahkemenin kararı aleyhinde olmuştu. Referanduma götürülen azil kararını bozansa, halkın yüzde 75’inin Băsescu’nun görev başında kalmasını desteklemesi oldu. Ancak, Romanya’yı AB’ye taşıyan kişi olarak bilinen Macovei evinde gazla zehirlenmek istendi, alkolik olduğu iddia edildi, sonunda son derece fırtınalı geçen 2007 ilkbaharında bakanlık görevinden alındı. Gözüken o ki, Romanyalı bazı gazetecilerin, “karanlık ittifak” olarak adlandırdıkları demokrasi düşmanları, kendi iktidarlarını sürdürebilmek için oynadıkları siyasi satrancı sürdürebildikleri kadar sürdürecektler. Tıpkı Türkiye’de olduğu gibi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizim ve sizin özgürlüğünüz için

Sezin Öney 25.08.2008

Türkiye’de sol, tam da olması gerektiği gibi, bir süredir hemen her türlü siyasi çizgideki irili ufaklı medya kuruluşlarının açtığı kanallar üzerinden pek çok meseleyi tartışıyor. Tartışmak, eğer anlamlı olacaksa, karşılıklı dinlemeyi de gerektirir. Farklı görüşleri dinlemek, onların üzerine yenilerini inşa edebilmek de en çok da solun, ama tüm modern siyasetin olmazsa olmaz koşuludur. Solun, kendi içine ve Türkiye’ye yönelik tartışmalarına, Avrupa’da 68 dönemi-kuşağı ve –geçtiğimiz hafta olduğu gibi- Çekoslovakya’nın Sovyetler Birliği tarafından işgali gibi uluslararası konular da giriyor. Lunaparkların figürleri bambaşka, tuhaf, çapraşık yansımalarla çeviren aynaları gibi politikanın da, sol görüşü tarumar edip milliyetçi(ymiş gibi) kılablecek damarları var. Türkiye’de dünyadan ve doğal ön ve arka bahçemiz Avrupa’dan onlarca yıl o kadar içine kapalı, uzak yaşandı ki, bugün bile en çok enternasyonalist olması gereken sol görüşün tartışmalarında, Çekoslovakya’da kırk yıl önce ne olduğu meselesine, hâlâ solgun bir köşe süsüymüşçesine şöyle bir değinilip geçiyor. Oysa, bugün Türkiye solunun tartışabildiği biraz da, o dönemde Çekoslovakya’da ne olduğu ve bu yaşananların günümüzde Çekler ve Slovaklar tarafından nasıl yorumlandığı olsaydı, bugün Türkiye bambaşka bir ülke olurdu. Elbette, uzun zaman önce yapılması gereken tartışmalar bugüne kaldığı için, bunların üzerinden yükselip dünyaya bakabilmenin de sırası gelemiyor. İşte, Avrupa’nın en güçlü ve yıkıcı Gladio’sunu kurabilme ‘başarısının’ Türkiye’ye kazandırdıklarından biri de toplumun büyük bir kısmına sinen bu içe kapanıklık. *Radikal* gibi bir gazete, geçtiğimiz günlerde Suriye’yi anlatırken “yabancılaşma çekmeyeceksiniz, Türkiye’ye çok benziyor” diyor veya *Milliyet*’in yazarları Ermenistan’ı anlatırken hâlâ, Türkler’e karşı duyulan sevgi-nefret ikilemini yazılarının ana teması yapıyor. Oysa, bunlar 1990’larda gazeteciler tarafından zaten üzerine yazılıp çizilmiş konular ve komşu ülkelere karşı bu kalıpların ilerisine geçme zamanı geldi de geçti bile.

Türkiye’nin içe kapanıklığını yenebilen ‘çılgın Türkler’, engel, sınır tanımadan ticaret yapanlar ile ülkedeki yaşam şartlarının zorlamasıyla dünyanın dört bir yanına yayılan akademik, ekonomik, politik göçmenler oluyor. Onlar da olmasa, bir fanusun içine kapanmış gibi Türkiye. Bir de tabii, modernleşen ve gelişen Türkiye’nin kendisi de, uluslararası ilginin çekim merkezlerinden biri oluyor. Bunun yol açtığı son derece ilginç bir durum var; dünya basının Türkiye’yi konu alan haberlerinin yarattığı sarsıntılar. Daha doğrusu, *New York Times*, *Guardian* ve *Independent* gibi Batı basınının önde gelen gazetelerinin haberlerinin Türkiye’de sürekli gündem yaratan, manşetlik haberlere dönüşmesi gibi garip bir durum. En ‘bağımsız!’ *Cumhuriyet* bile bu merakın esiri. Bu, ergenlik çağındaki birinin sürekli kendini aynada inceleyip, yansımasından kendisini tanımaya ve tanımlamaya çalışmasından farklı değil. Avrupa’da burun kıvırdığımız, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde böyle anlamsız bir merak yok. Medyada, “dış basında Türkiye” gibi salt çeviriye dayalı bir köşe olması elbette faydalı ama bu haberleri yorum konusu yapmak mantıksız. Keşke, bu haberlerin yaptıracağı en büyük yorum, bu gibi uluslararası medya kuruluşlarının kendilerinininkinden başka ülkelerin dünyasına merak duymasına yönelik bir takdir olsaydı...

Merakın sebebi de çok önemli değil; ister güç sahibi olmak isterse salt bilgi edinmek olsun. Merak olsun da ne olursa olsun. Artık olmayan ülke Çekoslovakya’da 21 Ağustos 1968’de neler olduğunu ve 2008’de o zaman yaşananların nasıl yorumlandığı artık Türkiye’de de merak edilsin de, Avrupa’yla yarım yüzyıldır iyice kesilen fikir alışverişi damarları canlanmaya başlasın. Çekçe’de

Pražskéjaro, Slovakça'da *Pražskájar* olarak anılan Prag Baharı, yani halka daha fazla ekonomik, kişisel ve siyasal hak ve özgürlükler tanınmasından, ülkenin federal bir yapıya yönelmesinden yana olan reformcu lider Alexander Dubček'in yaklaşık sekiz aylık iktidarının, Sovyetler komutasında, Varşova Paktı ülkeleri Bulgaristan, Polonya ve Macaristan'dan gelen tanklarca sonlandırılmasından ibaret değildi. Çekoslovakya'daki reform hareketinin ezilmesi, Sovyet lider Brežnev'in Moskova'yı Varşova Paktı ülkelerinin işlerinde müdahil kılan doktrininin uygulanmasından öte bir anlam taşıyordu. Çekoslovakya'da o yaz, tüm Avrupa'yı etkileyecek bir hak ve özgürlükler hareketi yok edildi. Tanklara karşı, Sovyet muhalifler Pavel Litvinov ve Vadim Delaunay tarafından taşınan üzerinde Rusça “За вашу и нашу свободу” (Sizin ve bizim özgürlüğümüz için) yazılı pankart, aslında tüm dünya tarihinin seyrini değiştirebilecek bir mesaj taşıyordu. Bu mesaj hâlâ, bugün Türkiye için de, Avrupa için de birçok kilit sorunun çözümünün anahtarını taşıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Turan'ın Kızı

Sezin Öney 01.09.2008

Giacomo Puccini'nin bestelediği, Giuseppe Adami ve Renato Simoni'nin sözlerini yazdığı Turandot Operası, tam bir Orta Asya hikâyesini anlatır. *Hezâr-o Yek Şab* yani Binbir Gece Masalları'nın Farsçası'nda yer alan Turan'ın Kızı, yani Turandokht adlı bir Çin prensesinin hikâyesi üzerine kurulan bir konusu vardır. Fars edebiyatının muhteşem şairi Nizâm

î'nin *Heft Peyker* yani Yedi Güzeller adlı eserinde, Sasanî Kralı V. Behrâm'ın (Behrâm-ı Gûr) yedi karısının hikâyesinden dördüncüsünün, bir Rus prensesinin de Turandot'a tıpatıp benzediği dikkat çeker. Bu mesnevîde, 10. beyitte geçen şu sözler nasıl unutulabilir; “Senin ismin her ismin başlangıcıdır. Başlangıçların ilki, sonların ise sonuncusudur.”

Önlerine çıkan bir sürü engele rağmen merakla, Türkiye'de Farsça ve Fars edebiyatı meraklısı ve araştırmacısı olabilenleri takdir etmemek mümkün değil. Bugün oturup Türkiye'de Farsça öğrenmek, kim bilir ne kadar çaba gerektiriyor. Bundan yedi-sekiz yıl kadar önce sıradan bir öğrenci olarak Arapça öğrenmeye çabalayınca doğru dürüst bir kurs bulabilmenin ne kadar zor olduğunu görüp şaşırmıştım. O zamanlar, birkaç yıl önce İstanbul'u saran nispeten 'sosyetik' Yunanca, Arapça, Latince kursları (daha doğrusu göbek dansından viski tadımına çeşitli kurslar) furyası daha başlamamıştı. Kurslara gelen öğrenciler ya Arap dili ve edebiyatı bölümünde ileri sınıflarda oldukları halde henüz alfabeyi bile sökmemiş öğrencilerdi ya da dindarlıklarıyla Arapça'yı kendi kendilerine bir yere kadar deşifre etmeyi başarmış kimseler. Ortadaki kitaplar Suudi Arabistan'dan kaçak gelen, tasvirlerin kafalarıyla bedenlerinin birbirinden ayrı olduğu, dil öğrenme heyecanı yaratmaktan çok uzak kaynaklardı.

Türkiye’de olup da komşu ülkelerin dillerini, sırf akademik veya kişisel merakla öğrenebilmek hâlâ çok da kolay değil. Türkiye’nin komşu ülkelerin siyasetleri, sosyal hayatları vesaire üzerine uzmanlaşmış gazetecileri, akademisyenleri hâlâ birkaç kişiden fazla değildir. Bu açıdan, son yıllarda uygulamaya konan “komşu ülkelerle sıfır sorun” dış politika hedefinin anlamı elbette büyüktür. Ama iş biraz daha ileri gidip, “merkez ülke” olmaya gelince, bunun da bir altyapısı lazım. Örneğin, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün dışişleri bakanıyken yaptığı önemli işlerden biri komşu ve bölge ülkelerinin dilleri başta olmak üzere İngilizce, Almanca, Fransızca gibi tipik Batı dilleri dışındaki yabancı dilleri de iyi bilen diplomatların yetiştirilmesine ağırlık vermek oldu. İlk kez bir diplomat geçen mayısta Ermenice öğrenmesi için yurtdışına yollandı. Bu durum, Yunanistan’ın bağımsızlığını ilan etmesi gibi müthiş bir travmanın ertesinde, Atina’ya ilk elçi olarak bir Osmanlı Rum’u olan Musurus Paşa’nın yollanması örneğinde kendini gösteren büyük devlet mantığının yanına bile yaklaşmıyor tabii, ama malum tabularımız var. Ermenice bilen Türkiye vatandaşı Ermeniler de Dışişleri’nde diplomat için eğitime davet edildiklerinde Türkiye, “merkez devlet” olabilecek. Veya, Türkiye’nin dünyanın en iyi Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya çalışmaları merkezlerini kurabildiğinde... Veya, büyük medya kuruluşlarının dış haberler ekipleri belli bölgeler, ülkeler üzerine uzmanlaşmış, birkaç yabancı dili konuşan muhabirleri olabildiğinde... Yani merkez ülke olma hedefinin hakkı verilebildiğinde...

Zaten neyin hakkı veriliyor ki siyasi olarak Türkiye’de de, merkez ülke olma hedefinin verilebilsin? Avrupa Birliği üyeliği ideali somutlaşmaya başladığından beri gündemimizi sürekli daha bir sarsar olan milliyetçilik bile içi boş bir söylem Türkiye’de neticede. Son yedi yılda milliyetçilik adına Türkiye’de savrulan siyasi sloganlar, söylenen sözlerin hepsi toplansa, içinde gram tarih bilinci, somut bilgi kırıntısı ve rasyonalite bulunamaz.

Geçen günlerde, Abhaz ve Oset kökenli Türkiye vatandaşlarının İstanbul’da sokağa dökülüp bağımsızlıklarını kutlama coşkularının düşündürdükleri arasında, bu kişilerin, gün gelip de Türkiye’ye komşu bir Kürt devleti kurulsa tezahürat yapacak Türkiye Kürtleri olsa ne olacağı da vardı. Yanıt basit, herhalde hiç hoş karşılanmazdı bu durum. Zaten, sınırimızda bağımsız bir Kürt devleti kurulsa Türkiye, iç ve dış savaşın ya eşiğinde ya içinde olurdu. Şimdi, Abhaz ve Osetler’in durumlarını Kürtler’in durumlarıyla karşılaştırmak elbette zor. Bir yanda, Osmanlı’nın son döneminden bu yana “has vatandaş” olarak kabul edilen ve Cumhuriyet döneminde yeni ulus devletin çimentolarından biri sayılan Kafkas kökenli Müslümanlar var, öte yanda sürekli çekişme ve çatışma yaşanan şu veya bu şekilde ulusal bir eş veya rakip kimliği ileri süren siyasi hareketleri olan Kürtler. Kürtler’le Türkler arasında bir dev duvar gibi örülen kof bir milliyetçilik. Belki de, Türkiye’nin Kürt sorununu çözmesi, merkez ülke olma idealinin gerçekleştirmesi, Kürtçe kurslarına sırf meraktan, sırf ilgiden yazılan Türkler olduğu zaman gerçekleşebilecek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alpler’in karları eridiğinde...

Sezin Öney 08.09.2008

Kitzbühel’de geçtiğimiz birkaç kış, yemyeşil çimenlerin üzerinde, omuzlarında kayakları, üzerlerinde önleri açık ceketleri, pırıl pırıl güneş altında yürüyenler herhalde modern dünyanın kıyamet alametlerindendi... Normalde her köşesi bembeyaz karlarla kaplı olması gereken Avusturya’nın, tarihi

Ortaçağ'a uzanan Kitzbühel kenti de, Alp sıradağlarındaki pek çok kış sporları merkezi gibi küresel ısınmanın etkisini gözle görülür şekilde hissediyor. Sadece kışları gittikçe azalan karlar değil, sonbahara sarkan yazın bunaltıcı sıcakları da insanda Alpler'de değil de, Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bir yerde olduğu izlenimini yaratıyor. Alpler genelinde sonbahar sıcaklarının ortalama üç santigrat derece artması veya buralarda son 1250 yılın en sıcak kışlarının yaşanması, pek çok kişi için çok şey ifade etmeyebilir. Aynı şekilde, Taş Devri'nde donan ve o zamandan bu yana buzların altında kalan bir fosilin Oetzthal Alpleri'nde bulunması gibi ipuçlarının anlamı, en basitinden, kayak gibi kış sporlarının yavaş yavaş tarihe karışması demek oluyor. Diğer bir deyişle, kayak yapanların, kızakla kayanların imgeleri, geleceğin insanlarına 'dinozor' kavramı kadar uzak gelebilir. Dahası, iklimin değişmesiyle beraber dünyanın cennet köşelerinden Alpler'deki ekolojik, ekonomik ve sosyal düzenin tamamen değişmesi söz konusu.

İsviçre'nin güneyindeki Ernen adlı kasabanın kayak merkezi kompleksi geçen ocak ayında, sembolik bir meblağa, bir İsviçre Frangı'na satıldı. Kayak merkezinin ortak sahibi kasaba halkının biraraya gelerek verdiği bu kararın altındaki neden, son yıllarda kar yağışının çok düzensiz olması ve yöre sakinlerinin tek geçim kaynağı olan kış sporları turizminde işlerin kesat gitmesiydi. Merkezi satın alan İngiliz yatırımcı Bruno Prior'un kendisini kurtarmasına bel bağlayan Ernen'in yakınlarındaki diğer bir kasaba olan Visperterminen'deki kayak pistinin kullanımına açık kalabilmesinin tek sebebiyse, 14 emeklinin maddi karşılık beklemeden tesiste çalışması.

Avusturya'da yapılan araştırmalara göre, şu an için ülkedeki kış sporları merkezlerinin yüzde 83'ünde yılın 100 günü kar var. Buna karşın, eğer yıllık ortalama sıcaklık bir derece daha artarsa bu oran yüzde 67'ye düşecek. İki derecelik bir yükselmeyse, kayak merkezlerinden yarısının devre dışı kalmasına neden olacak. Bu tarz bir ısınmanın çok uzak bir ihtimal olmadığı biliniyor; küresel ısınma üzerine çalışan bilim adamlarının farklı tezleri olsa da çoğu, dünya genelinde 2050'ye kadar iki ila dokuz derecelik bir ısınma yaşanacağı konusunda hemfikir. 2020'den itibaren de sıcaklıkların katlanarak artması bekleniyor. Alpler'de de, ısınma süreci zaten dünya genelinin iki katı bir hızda yaşanıyor. 1980'de buzulların yüzde 75'i büyürken, günümüzde yüzde 90'ı küçülüyor; yani binlerce yıldır buz kütlesi halinde olan yerler hızla suya dönüşüyor. Avusturya'nın en büyük buzulu olan Pasterze, yılda dört ila sekiz metrelik bir ufalma yaşıyor. Isınma süreci, doğanın dengesini temelinden sarsarak, bazı hayvan ve bitki türlerinin yok olmasına neden olacak. Şimdilik pek çok canlı türü giderek daha yüksekteki noktalara çekilip yaşam savaşı veriyor. Olup bitene illa olumlu tarafından bakmak istenirse şu söylenebilir: Küresel ısınma sonucu, Alpler'in süt ürünlerinin şahane lezzetlerini yaratan ineklerin otlayabileceği daha geniş alanlar açılıyor. Böylece, Alpler'de bir zamanlar dünyanın jet sosyetesinin süzülerek kaydığı kayak pistlerinin, macera filmlerinde James Bond tipi kahramanların bir karlı yamaçtan ötekine atlayıp zıpladığı bayırların ve en iyi dağcılarının hayatları pahasına bayraklarını diktiği zirvelerin yeni fatihleri inekler olacak. İşin kara mizah yönü bir yana Alpler, insanın başını döndüren güzellikleriyle kayak için olmasa bile tırmanma, yürüyüş, mağaracılık gibi sporların merkezi olmaya daha nesiller boyu devam edebilir. Suudi Arabistanlı yatırımcı Semih Seviris'in İsviçre'deki eski askerî üs Andermatt'a yapmayı planladığı müthiş lüks golf merkezinde kış sporlarına da yer ayrılmış. Netice de, parası olanlar hâlâ yapay kar makinelerine yapılan büyük yatırımlarla kayak pistlerini sürekli açık tutabiliyor. Asıl tehlike çanıysa, Akdeniz ülkeleri için çalıyor. Batı Avrupa'nın çölleşeceğinin öngörüldüğü bir gelecekte, şimdiden küresel ısınmanın etkisiyle orman yangınlarının arttığı, su sorunlarının ciddi boyuta ulaştığı Akdeniz ülkelerinin ortaklaşa kendilerini kurtarmaya çalışmalarının zamanı geldi de geçiyor bile.

Yine de, küresel ısınmaya karşı durabilmeyi mümkün kılacak olan ülke politikaları kadar bireylerin kendi çabaları.

Yolu düşenler Kitzbühel yakınlarındaki Kirschberg in Tirol'deki Topbaş ailesinin Hahnenkamn Otel-Pansiyonu'nda Alpler'in keyfini çıkarıp daha 'yeşil' bir yaşam için ilham toplayabilir. (www.hotel-hahnenkamn.at)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğu-Batı savaşları

Sezin Öney 15.09.2008

Macaristan'ın sınırından çıkıp da Viyana 'kapılarına' geldiniz mi, artık farklı bir dünyada olduğunuzu, 24 saat hiç durmadan çalışan, devasa fabrikaların duman, çelik, cam ve ışık dolu dünyasından anlarsınız. Endüstriyel, modern ve zengin bir dünyanın mabetleri gibi heybetli duran bu fabrikalar, başını göğe uzatarak enerji toplayan rüzgâr çarkları, modern mimarinin kimi zaman yüzlerce yıllık binalar arasından göz kırpan kimi zamansa 'yeniliğini' tüm azametiyle ortaya koyan örnekleri, 21. yüzyılda insan zekâsının muhteşem bir orkestra gibi maharetini döktürdüğü uçsuz bucaksız köprüler gibi mühendislik harikaları hep doğudan batıya farkında olmadan geçiliveren görünmez kapının ardında yatar.

İşte bu görünmez kapı nedeniyle, 'doğu' uçuk kaçık bir kavramdır. Tam parmağınızı üzerine bastığınızı sanırsınız ki, bir de bakıvermişiniz sizden uzaklaşmış. Doğunun nerede başlayıp batının nerede bittiği de bu sebeplerle bitip tükenmeyen bir tartışmadır. Kimilerine göre, Türkiye Avrupa'nın Güneydoğusu'dur. Avrupa'da resmiyete dökülen anlayışa göre, yani akademik, bürokratik ve sivil toplum jargonuna göreyse, Güneydoğu Avrupa, Macaristan'ın doğu sınırında başlar, Balkanları içine alan bir daire çizer ve Yunanistan'ın doğu sınırında yani Türkiye'nin başladığı yerde biter. Ama öte yandan Avusturya'nın kendi adı "Doğu Halkı" anlamına gelmektedir.

Bir de tabii, 'batının içindeki doğular' yani göçmenlerin dünyası vardır. Akademik dünyanın fildişi kulelere kapalı kalan çalışmaları bir yana, Türkiye'nin genelinde, ülke dışına verilen o kadar çoğu ekonomik ve siyasi kaynaklı göçe rağmen, hiç de anlaşılamayan ve de artık, "dehşet verici", "skandal" bir olay olmazsa hiç de ilgilenilmeyen bir konu olan göçmenler, sınırın çekim alanının bir kez dışına çıktılar mı unutuluveren göktaşları haline gelirler. Yeni ülkelerinin tam da bir parçası haline gelemeyip çoğu zaman, yeni dünyalarının uydusu gibi döner dururlar.

Macaristan'ın batısına geçince, Avusturya ve Almanya'nın en ufak yerleşim birimlerinde bile karşınıza muhakkak Türkler çıkar. İşin komik yanı, Avrupa'daki Türklerin çokluğunun yarattığı kanıksamadan olsa gerek, (mesela elimdeki Macar markalı bir su şişesi nedeniyle) tesadüfen beni vatandaşları zanneden göçmen Macarlar, bana her zaman

karşılaştığım Türklerden daha büyük ilgi gösterirler. Denebilir ki, göçmen bir Macar için en güzel müziklerden biri kendi dilinin konuşulduğunu duymaktır.

Genelde öfke, kızgınlık ve düşmanlık odaklı duygular üzerine inşa edilen bir gurur sergileyen Türk milliyetçiliğiyle karşılaştırılınca, açıkçası kendi kültürüne düşkün ve bununla gurur duyan tür bir milliyetçilik daha "yapıcı" bir görüntü sergiliyor. Ancak madalyonun bir de öteki yüzü var.

Macaristan'ın batısında ve doğusunda tarihin en yıkıcı savaşları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, son kertede milliyetçilik yüzünden yaşandı. Bu nedenle, milliyetçilik pek çok tarihçinin, yapıcı ve yıkıcı yüzleri arasında ayırım yapmadan ikircikli yaklaştığı bir sosyal olgu. İkinci Dünya Savaşı'nın müsebbibi Almanya'da da bir sosyal politika olarak İkinci Dünya Savaşı ve milliyetçiliğin karanlık yüzü unutturulmuyor. Hemen her gece Almanya'nın en az bir televizyon kanalında muhakkak bu konulara değinen bir belgesel vardır. Eğitim sistemi de, soykırımı çizgi roman şeklinde ders kitaplarına varıncaya kadar çeşitli biçimlerde, defalarca dile getirir. Alman tarihçiler arasındaysa, soykırım ve Nazi rejimi hakkında o kadar çok eser verilmiştir ki, artık bu konularda uzmanlaşan tarihçilerin eserleri üzerine yazılan eleştiriler bile başlı başına bir branş oluşturmaktadır.

Bir öğretmenin teşvikiyle, beyaz gömlekler giyip özel bir selamlaşma şekli oluşturan, kendilerine özgü sembollerle bir şebeke oluşturan öğrencilerin giderek yaygınlaşan bir faşist yeraltı örgütüne dönüşmesini anlatan *Die Welle* adlı film, Almanya'nın diktatörlüklerin oluşmasının şifrelerini çözme çabalarındaki son halkalardan biriydi. Bu filmin minvalindeki araştırmalar, kitaplar, görsel çalışmalar sürekli olarak ülkenin geçmişini deşip duruyor.

Bugün Türkiye'de en çok satanlar listesinin en tepesinde uzunca bir süre zirvede kalan Hitler'in kaleme aldığı *Mein Kampf* kitabını Almanya'da değil piyasada bulabilmek, elinde bulundurmamak bile, on binlerce avro ile cezalandırılacak ciddi bir suç.

Tarihin unutulmak istenen yönleriyle beraber, mümkün olduğunca tarafsız algılanmaya çalışılması aslında, tüm endüstriyel modern mabetler, mühendislik harikalarından da önemli "Batı" özellikleri. Mesela bu açıdan, Cezayir ile olan ortak geçmişe ilişkin objektif eserlerin yayınlanmasının hâlâ sıkıntı yarattığı Fransa'da, hayli "Doğulu" bir tutum hâkim.

'Doğu' ve 'Batı' elbette, uydurulmuş kavramlar, bu gibi imgelere de fazla takılmamak lazım. Ama Macaristan'ın doğu kapısından dışarı adım atıp da Güneydoğu Avrupa ve Türkiye'ye doğru uzanınca, modern görüntünün en göze çarptığı yerlerde bile, tarihe bakışta mağrur, gururlu halkların hep zorba bir düşmana karşı mücadelesini efsanemsi bir dille yücelten bir bakış açısından vazgeçilemiyor, ve de tabii, düşman biçilenlere karşı bol bol nefret, hiddet duyuluyor... Oysa aslında tarihin üzerine tartışılmayacak tek dersi, savaşlarının hiçbirinin kazananı olmadığı...

Dağdaki hayalet

Sezin Öney 22.09.2008

Orta Avrupa Alpleri'nin doğusuna doğru Loferer veya Leoganger adıyla anılan sıradağların olduğu tarafların vahşi bir güzelliği vardır. Oyuk zirvelere doğru, sivri ve sert çıkıntıların arasından göz kırpan ağaçların gizlediği görkemli bazı köşkler, adeta bir kartal yuvasını andırarak belli belirsiz göz kırparlar. Avusturya ve Almanya sınırının dağlar arasında nerede bitip nerede başladığının anlaşılamadığı bu sarp kayaların arasında bir yerde gerçekten de bir kartal yuvası vardır. Almanya topraklarındaki Berteschgaden kasabası yakınlarındaki Kehlsteinhaus, yani Kehlstein Evi, üzerine kurulu olduğu 1834 metrelik zirvenin adını taşır. 1938'de yapılan bu eve ulaşan yol bile (ki dağlık arazide sadece ufak birkaç virajı vardır) bugünün parasıyla yaklaşık 150 milyon avroya mal olmuştur. Yapıldığı dönem için tam bir mühendislik harikası olan, sade bir görkeme sahip bu köşkün karanlık bir geçmişi vardır. Yoldan zemin kata çıkan granit bloklarla örülü, mahzenleri andıran giriş tüneli, yeşil deri kaplı, içinde Venedik aynaları olan pirinç asansörü, duvarları ahşap yemek salonu, kapaklarında savaşı iki şövalyenin bulunduğu Mussolini'nin yolladığı kırmızı mermerlerden dev şöminesi, nefes kesici güzellikteki dağ manzarasına bakan güneşlenme terası ve Japonya'nın hediyesi ipek halısıyla Kehlsteinhaus, Üçüncü Reich, yani Nazi yönetiminin Adolf Hitler'e 50. doğumgünü hediyesi olarak yaptırdığı evdir. Trajikomik bir şekilde, döşenmesinde (kendisinin haberi olmadan) Macar Yahudisi tasarımcı Pál László'nun mobilyaları kullanılmıştır.

Bugün, bir müze olarak Bavyera Alp Topluluğu tarafından işletilen bu 'Kartal Yuvası', İkinci Dünya Savaşı tarihinin atmosferinde soluk alıp vermek isteyenlerce hava şartları elverdiği müddetçe yıl boyu gezilebilir. 'Yerli' Neo-Nazi sempatizanlarına karşı bir sembolik önlem olarak sadece Almanca sunulan turlarla gezilemeyen bu ev, aslında turistik tanıtımlarında sık sık bahsedildiği gibi İkinci Dünya Savaşı'nın en yıkıcı kararlarının alındığı yerlerden değildir. Hitler'in kendisi, 'yıldırım düşeceği evhamı', 'yükseklik korkusu' gibi nedenlerle bu evine, pek az gidip gelmiş (kayıtlara göre topu topu 10 kez), buraya geldiği zamanlarda da çoğu kez birkaç saat anca kalmıştır. Evin ağırladıkları, sevgilisi Eva Braun ve en yüksek rütbeli SS yöneticiler olmuştur. Burası, *Führerhauptquartiere* adıyla anılan "Führer Üst Merkezleri" adı verilen, Fransa'dan Belçika'ya, Polonya'dan Beyaz Rusya'ya, Almanya'dan Ukrayna'ya birçok noktada bulunan güvenli evlerden sadece biridir.

Favorisi, yine Berteschgaden'deki Obersalzberg'deki Berghof idi. Hitler, bu çevredeki çay bahçesi Mooslahnerkopf Teehaus'ta çay içmeyi çok seviyordu. Zaten Kehlsteinhaus da, bu çay bahçesinden esinlenilerek Nazi mimar Martin Borman tarafından tasarlanmıştı.

Bölgenin meraklı ziyaretçileri arasında elbette, 1945'te savaş noktalanırken Kehlsteinhaus'a ilk giren Amerikan askerlerinin torunları da var. Yönetmen Steven Spielberg'in televizyon dizisi *Band of Brothers*'da canlandırıldığı üzere, bu eve ilk giren askerler kutlama için "Hitler'in şarapları" dedikleri şişeleri açarak kadeh tokuşturmuşlardı. Bu ev, 1960'a kadar da Müttefik Orduları tarafından askerî üs olarak kullanılmıştır. Savaş sırasındaki bombalamalarda ağır şekilde tahrip olan Berghof'un yıkıntıları, 2000 yılında tamamen dümdüz edilerek, üzerine lüks bir golf merkezi-otel yapılmıştır. Dağın tepesindeki eve nazaran çok daha fazla şeye tanıklık eden Berghof'un göz önünden silinmesi her ne

kadar daha savaşın ertesinde alınmış bir kararsa da, gene de 62 milyonu aşkın insanın ölümüyle sonuçlanan bir dönemin önemli bir enkazı üzerinde keyif atıp golf oynayabilmeye ne kadar nasıl yürek dayanır bilinmez.

Bir an için Kehlsteinhaus'un hiç yapılmadığını, nc Reich'in hiç yükselmediğini, milyonlarca Yahudi, Roman, zrl, sosyalist, komünist ve muhalifin toplama kamplarında katledilmediğini, Avrupa'nın en genç, en dinamik nüfusunun savaşa heba edilmediğini hayal ediveriyor insan.

Kendilerini bağlı bulundukları ülkeye, coğrafyaya kesinkes bağlı sayan ve Avrupa kültürü dediğimiz şeye muazzam katkı sağlayan Yahudilerin ve soykırımı tâbi tutuldukları günümüzde daha, fazla konu bile edilmeyen, tüm Avrupa'nın folk kültürüne ayna tutan Romanların tüm kıtadan neredeyse tamamen silinmesinin getirdiği eksiklik hiçbir şekilde giderilemez. Keza, savaş döneminde faşist yönetimin egemen olduğu yerlerde ve ertesinde tüm kıtada Sovyetler Birliği korkusuyla solun sürekli olarak ezilmesi ve baskı altında tutulmasının getirdiği siyasi tıkanıklık bugün bile varlığını hissettiriyor.

Kehlsteinhaus'un varlığı, bir mihenk taşı gibi Avrupa'nın dört-beş yılda neleri kaybettiğini anımsatıyor. Bu kadar güzel bir doğada insanın içine diken gibi batmasının da böyle bir önemi var.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurşun lkeler

Sezin ney 29.09.2008

Dn, 2001'den beri her yıl olduğu gibi İstanbul'da "sessiz ayakkabıların yürüyüşü" vardı. 1993'ten beri faaliyet gösteren ve çeşitli aktivitelerle silahlanmanın getirdiği ölümcül sonuçlara dikkat çekmek isteyen Umut Vakfı'nın düzenlediği bu toplantılarda, bireysel silahların çeşitli sebeplerle veya kazaen ateşlenmesi sonucu ölenlerin yakınları ve silahlanmaya karşı çıkanlar katılıyor. Bu toplantıların en sarsıcı yanı, kırmızı halı üzerine bırakılmış ölenlerin bir çift ayakkabılarının görüntüsü. Sanki, sahipleri o ayakkabıları giyip önümüzden geçip gidecekler. Ama onlar hiçbir zaman geri gelmiyorlar. Geriye de, yakınlarının hep, "Zamanla geçer dediler; ama acı, hiçbir zaman azalmıyor" diye tarif ettikleri bir kurşuni ruh hali kalıyor.

Türkiye'de, bireysel silahlanma sanki gelişmemişliğin bir sembolüdür. Öyle ki, gün gelip eğitim seviyesi yükselse, halk genelinde refah seviyesi artsa, toplum baştan aşağı modernleşse, Türkiye "Avrupa olsa", böyle bir sorun kalmayacakmış gibi gelir insana. Oysa, bireysel silahlanma, Avrupa'nın da sorunu. Dünyada vatandaş başına en çok silahın düştüğü üçüncü ve dördüncü lkeler Avrupalı. Merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan *Graduate Institute of International Studies*'in her yıl gerçekleştirdiği *Small Arms Survey*'in 2007 yılında verdiği rakamlara göre, dünyada kişi başına en çok silahın bulunduğu lke Amerika. Amerika'da her yüz vatandaşa, 90 silah dştyor. Amerika'yı, her 100 vatandaşa düşen

61 silahla Yemen izliyor. Onun ardından da, her yüz kişiye 56 silahın düştüğü Finlandiya geliyor. Tarih boyunca savaşlardan uzak duran ve “barışçı” bir imajı olan İsveç ise, her yüz vatandaşına 46 silahın düşmesiyle, silahlanmada dünya dördüncüsü. Bireysel silahlanmada ilk 10’a giren Avrupa ülkeleri arasında, altıncı sırayı Kanada’yla beraber paylaşan Avusturya ve İsveç (her ikisinde de her 100 kişiye 31 silah), yedinci sıradaki Almanya da (her 100 kişiye 30 silah) yer alıyor. Fransa’da da yaklaşık 19 milyon silah bulunuyor.

Avrupa ülkelerindeki bu silahlar, Amerika’daki kadar sık olmasa da, trajik olaylara yol açıyor. Örneğin Finlandiya, Avrupa Birliği genelinde silahla vurulma sonucu ölümlerin en yüksek olduğu ülke. Bilindiği gibi, geçtiğimiz haftalarda, ülkenin batısındaki Kauhajoki kentindeki Seinäjoki Uygulamalı Bilimler Üniversitesi’nde 22 yaşındaki bir öğrencinin, “insanlıktan nefret ettiği için” 10 kişiyi vurup ardından kendini öldürdüğü bir olay yaşandı. Polis, olaydan bir gün önce olayı gerçekleştiren kişiyi sorgulamış ancak, silah ruhsatı usulüne uygun olduğu için bir şey yap(a)mamıştı. Bu olayın, 2007 Kasım’ında gene ülkenin batısındaki Jokela Lisesi’nde gerçekleşen ve dokuz kişinin yine “insan ırkından nefret eden” 18 yaşındaki bir öğrenci tarafından vurulduğu olayla bağlantılı olduğu düşünülüyor. Halen internet üzerinden bu tip okul katliamlarına merak ve hayranlık duyarak yazışan dünyanın dört bir yanına dağılmış bir sürü genç olduğu biliniyor. Zaten iş nefret duymaya geldi mi, konu sıkıntısı çekilmiyor; kimi Yahudilerden, kimi Müslümanlardan, kimi Hristiyanlardan, kimi Batılılardan kimi Doğululardan; kimiye toptan ve pratik şekilde “herkesten” nefret ediyor. Hümanizmin nedense geçer akçe olmadığı bu dünyada 650 milyonuna siviller tarafından sahip olunan 875 milyonu aşkın tabanca ve tüfek, duvarlarda, çekmecelerde, yatakların altında, dolaplarda, garajlarda ateşleneceği günü bekliyor.

Silaha farklı bir kültürel düşkünlüğü olan bir Avrupa ülkesi İsveç. Ülkenin savunma sistemini “milisler” oluşturuyor. 20 yaşına gelen her erkek (eğer reddetmezse) temel askerî eğitimden geçiyor ve 30 yaşına kadar yedekte bekliyor. Bu nedenle isteyen her erkeğin evinde ömür boyu silah bulundurma hakkı doğuyor. Ayrıca hükümet, merakı olan her erişkinin katılabileceği atış kurslarına destek veriyor. Her ne kadar İsveç’de silahla işlenen cinayetlerin sayısı düşükse de, 2001 yılında yerel bir parlamentoya giren bir kişinin 14 kişiyi vurduktan sonra intihar ettiği vaka hâlâ zihinlerde canlı. Bu arada, İsveç’de Arnavutluk, Cezayir, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Makedonya, Sri Lanka ve Türkiye’den olanların, geçerli bir oturum belgeleri de olsa silah alamadıklarını da belirtmek gerek.

Diğer Avrupa ülkeleri genelinde bireysel olarak sahip olunan silahların önemli bir kısmı “avcılık” merakı gösterilerek satın alınıyor. Bazıları da, “sportif” olarak atıcılığı sevdiğini söylüyor.

Finlandiya’da da avcılık ve sportif kullanım, silah ruhsatı alımında en çok gösterilen sebepler. Bu arada, Avrupa çapında, “ordusuna en çok düşkün” ülkenin de Finlandiya olduğunu gösteren araştırmalar var. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği’nin solugunu ensesinde hisseden, 2. Dünya Savaşı’ndan kalan yarım milyona yakın silahın hâlâ kayıtdışı şekilde evlerde saklandığı da iddia edilen Finlandiya’da bir “silaha hayranlık” kültürünün varolduğu da ifade edilebilir. Acaba bunda, Finlilerin Orta Asya’ya dayandığı öne sürülen kökenlerinin de bir etkisi var mı?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir ülkenin dağları...

Sezin Öney 06.10.2008

Adı Aktütün... Bir sürü anne, bir sürü aile bu ismi hiç unutmayacak. Tıpkı bazı ailelerin Dağlıca'yı unutmayacağı gibi... Hani bazı Japon turistlerin keyifle gezebildikleri Dağlıca'yı bazı ailelerin bir saldırının, bir katliamın parçası olarak andığı gibi... Şimdi saatlerce, “uzmanlar” saldırının perde arkasını aralamak için televizyonda konuşacaklar, gazetelerde sayfalarca görüşleri yer alacak, internette ise (başka siteler dikkatle kontrol edilirken) kontrolsüz şekilde nefret saçan sitelerde kim bilir neler söylenecek...

Aynı yerde daha önce ölen onlarca kişinin adlarını, aslında, aileleri dışında kim hatırlıyor?

O kadar gençler ki... Elllerinde silah, hiçbirinin, olmamalı. Silahtan o kadar nefret etmeli ki hepsi, kimse eline silah almamalı. Ama zaten, buna da idealizm diyor değil mi, gerçekçiler; hayalcilik.

Gencecik bazıları gibi, Bulgaristan'da bir şair öldü önceki gün. Konstantin Pavlov. Ülkesi 'komünizm' kisvesi altında totaliter bir rejim tarafından yönetilirken yıllarca, yılmadan ısrar eden bir dimdik adamdı. Gerçek bir muhalifti. Muhalifmiş gibi, sıcacık köşelerde rahatça yazı tıngırtmadan... Basbayağı, yokluğun, tutunamamanın, iteklenmenin acısını çeken bir muhalif...

“Havadan bir öpücük” adlı şiirinde, “Birbirimizi sev-me-li-yiz” derken de, herhalde, bugün tüm stratejist ve “akıl adamların” yapacağından öte bir yorum yapıyordu.

Pavlov'un, “Terör şimdi farklı/ daha içeride, omzuma dokunuyor/ dalgalanarak, bana sokuluyor/ ve kendi görüntüsüne beğeniyle bakarak/ “Biz seninle eşit güçteyiz, sen ve ben/ belki sen daha akıllısın..” diyor/ Ve bana gülümsüyor” mısraları, elbette aklında Aktütün olmadan yazılmıştı. Ama zaten hangi şair, sadece kendini düşünerek yazar? Gerçek şair, yazar, bir ömrü sırtında başkalarının acıları, sevdaları, sevinçleriyle geçirir. Ağır bir yük, dağlar kadar, dağlarca... Yüreğini dağlarca...

Şimdilerde sokaklarında patlayan bombalarla dünya gündemine konu olan çiçeği burnunda devlet Güney Osetya'da *New York Times*'in röportaj yaptığı bazı Rus ve Osetler burayı geleceğin Liechtenstein'ı olarak gördüklerini söylüyordu. Moskova güdümündeki “Uluslararası Basın Merkezi”ni yürüten Aleksei Martinov, Alplerin para içinde yüzen minik devletine atıfla, “Burası, neden Liechtenstein olmasın? Tek fark onların Avrupa'nın ortasında olması. Onların Alpleri var, bizimse Kafkaslarımız,” diyordu.

Martinov'un sorusunun yanıtı basit; Güney Osetya'nın, Liechtenstein'dan 'tek' eksiği anlaştığı, arasında bir-iki göstermelik polis dışında sınır kontrolünün olmadığı komşuları olması. Hatta Liechtenstein, 25 kişilik parlamentosuna ve biri başbakan olmak üzere toplam beş bakandan oluşan kabinesine yük olmasın diye, dışişlerini İsviçre'nin yürütmesine

bırakmış durumda. Ama ‘bizim’ buralarda böyle olmaz. Kafkaslar, Ortadoğu dedin mi, önce herkes birbirinin gözünü oyacak, komşu komşunun kuyusunu kazacak sonra da, refah ve huzur içinde yaşamın hayalini kurulacak, suç da “emperyalist güçlere” atılacak.

Belki de inadına, dağları sadece, tıpkı Alpler gibi sadece kayak şampiyonları, turistler, doğaseverler, dağcılar ve köylülerin dolaşabileceği huzurlu, güzel ve gelenekle çelişmeden modern yerler haline getirebilmenin, biraz da ‘hayalci’ yollarını ararsak belki silahların sustuğu, konuşamadıkları günler de gelir...

Сражение при Сарыкамыше’ veya Sarıkamış Savaşı, Osmanlı’nın bazı komutanlarının askerî kariyerlerini yok etme pahasına karşı çıktıkları ve askerî hırs baskın çıkınca bir ayda 100 bini aşkın kişinin ölüverdiği bir acı yumağıdır. Orada, bir zamanlar yazlık giysideki Osmanlı askerlerinin titreyerek ölüme gittiği yerlerde, bugün belki de insanlığın mukavemetinin, azminin geleceği noktayı temsil edenlerden biri, bir dünya şampiyonu yetişiyor. Bir zamanlar savaşılan dağlarda, şimdi kış sporlarını yaparak; kayakla, dağcılıkla insan doğasının sınırlarını zorlayanlar var. Belki de, inadına, bana Sarıkamış’ın resimlerini yollayan kayak hocaları Muzaffer ve İsmail Ergöz gibi, ‘uzaklarda’ hayallerini gerçekleştirip, gözlerini geleceğe dikmek lazım. Her şeyi olan Türkiye’nin de belki, en çok kendini rasyonel kisveli analizlerden kavlanan nefretle kavurmaya değil, geleceği düşünüp ona odaklanmaya ihtiyacı var. Bir ülkenin dağları, sadece güzellikleriyle haberlere konu oluyorsa, o zaman işte ‘hayalcilerin’ dilediği gün gelmiş demektir.

Sarıkamış’ın Türkiye beşincisi takımı hakkında bilgi ve Sarıkamış’ta kayakçılık için (<http://www.skiacademia.com>) ve (<http://www.kardelensarikamis.com>) adreslerine bakabilirsiniz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kelimeler anavatanımdır

Sezin Öney 13.10.2008

Bu yılki Nobel Edebiyat ödülünü alan Jean-Marie Gustave Le Clézio, gerçekten de bir dünya vatandaşı. Mauritiuslu, İngiliz vatandaşı bir baba ve Fransız bir anneye sahip olan yazar, sekiz yaşından itibaren Afrika, Asya, iki Amerika ve Avrupa’da yaşamış. 1990’lardan beri de üç ayrı ülkede ikamet ediyor. Ülkeler, kültürler, diller arasında dünyayı dolaşan bir rüzgârılmışçasına gezinip duran Le Clézio ile karşılaştırdığında, ödülün bir önceki sahibi tam bir “milliyetçi” yazardı. Orhan Pamuk, başta İstanbul olmak üzere ve hep Türkiye’yi ve Türk olmayı anlatan bir yazar olageldi. Bir yazar olarak hem en çok ülkenin insanı ol, hem ülkene bir yazar olarak getirilebilecek en büyük onurlardan birini getir, sonra da değil takdir görmek, büyük çoğunluk tarafından aforoz edil, milliyetçi kesimlerin hedefi haline gel. Bu arada, vatansızlık, göç, göçmenlerin azapları milli kimliğin yokluğu gibi konularda yazan başka bir yazar aynı ödülü alınca ülkesinde müthiş heyecan duyulsun, siyaseten bu yazara tam ters düşen bir cumhurbaşkanı, Nicholas Sarkozy de, “İşte, Fransızlığı gerçekten anlatan yazar” diye onu övsün. İşte herhalde, ironi denilen şey böyle bir şey.

Le Clézio'nun "Kelimeler anavatanımdır" sözleri, herhalde sadece Pamuk için değil, insanlık hallerini gözlemeye ve onlara kendini adayan, bu uğurda gözlerini ve kalplerini herkesten çok açık tuttukları içinde hep örselenen tüm 'gerçek' yazarlar için de geçerli.

Kelimelerden oluşan anavatanlar sık sık nefret ve kavga dolu sözlerle kurşunlanıyor. Bu arada, "vatanseverler" cinayet bile işleseler, dokunulmazlık zırhları üzerlerinde darbe almadan yüceltiliyorlar. Bu vatanperverler, kelimeleriyle galeyana getirdikleri anavatan halklarını kendilerine siper alıyor, onların omuzlarından yükseliyorlar.

21. yüzyılın Avusturya'sında, modern ve kusursuz bir karayolunda, güzel bir arabada birden yoldan savruluvererek yaşanan kazada ölen 58 yaşındaki aşırı sağcı siyasetçi Jörg Haider de, bu vatanseverlerden biriydi. Haider, insanlığın nefretle, beğenmemekle, başkalarının üzerine basıp yükselmekle, ırkçılıkla, yabancı olanı dışlamak ve benimseyememekle örülü tarihinde rol alan oyunculardan yalnızca biriydi. Hayatında, "Yahudiler... Türkler... Kürtler... Amerikalılar... İngilizler... Almanlar... Ermeniler... Araplar... Çingeneler..." diye başlayıp, bir topluluğa işaret eden biçimde karalama amaçlı bir cümle kuran hiç kimse Haider'i bir "faşist" diye niteleyip geçmesin. Çünkü Haider, bu insanlardan bir parça taşıyordu. Hayatında, bir grup insanın şu veya bu şekilde siyaseten "gerekli" diye izah edilen veya inkâr edilen katliamına katılan veya bunu gerçekleştiren bir siyasi grubu övüyorsa, Haider'e burun kıvrmasın. Çünkü Haider'in onlardan bir farkı yoktu.

19. yüzyılın sonunda siyaseten temeli atılan, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde iyice palazlanıp gelişen ve sonunda belki de aslında tesadüfen sadece iyi bir pazarlama ve hitabet yeteneği bulunan bir imaj tasarımcısı olan Adolf Hitler'in tutuşturmasıyla bir yangına dönüşen Yahudi nefretine kanat takanlar, toplumun "beyaz", elit, güzel insanlarıydı. Çocuksu bir dokunulmazlıkla, sadece haylazlık yapıyormuşçasına, Avrupa'nın binlerce yıldır orada yaşayan, Avrupa'yı Avrupa yapan ne varsa içine kendilerinden bir şey katan, bir deyişle en Avrupalı olan bir grup insanını, sırf Yahudi, sırf sosyalist, sırf Roman, sırf muhalif, sırf eşcinsel, sırf 'farklı' saydıkları için yok ettiler. Katilleri, aslında cinayetleri işlerken kendilerini de yok etti. Avrupa, dünya savaşlarının ikincisinde gençliğinin parıltısını söndürdü. Ölen her genç, Avrupa'nın yüzüne bir çizgi, kalbine bir çizik daha attı. Avrupa, bu savaş sonunda insanların, ama herkesin, her bireyin ne kadar kötü olabileceğini görüp korktu.

Bunun için de, dünyada insana en çok değer veren ekonomik, siyasi ve sosyal yapının temelleri atıldı. Bugün, Avrupa Birliği'nin Bulgaristan ve Romanya dışındaki üyelerinin sınırları nerede başlıyor, nerede bitiyor hiç düşünmeden koca bir kıtayı baştan aşağı dolaşmak mümkün. Hayatın tüm alanlarında bir ortaklık söz konusu. Avrupa'da bu sayede, birçok dili konuşan, daha gencecikten yepyeni kültürleri istediği gibi tanıyan, dilerse başka bir ülkede yaşayabilecek donanımına sahip nesiller yetişiyor.

Le Clézio, başka kültürleri de sevebilmenin, onlara hırsıyla, kıskançlıkla değil, sadece insanlığa olan duyarlılık ve hayranlıktan ötürü kapısını açabilmenin bir sembolü. Ve aslında o da gerçek bir "milliyetçi". Çünkü tutkuyla sevdiği ve tıpkı Pamuk gibi müziklendirdiği, yazarken besteler gibi kullandığı bir dili var.

Türkiye’de milliyetçi olmak isteyenlerse lütfen, Türk Dil Kurumu sözlüğüne orada olmayan bir sözcüğü bulup yollayarak kültürlerini, dillerini ne kadar sevdiklerini ‘yapıcı’ yollarla gösterebilirler.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hüzne çok benzer bir şey

Sezin Öney 20.10.2008

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, şu veya bu şekilde halkın büyük çoğunluğunca Aktütün olayıyla hatırlanacak. Bense onu, hep bundan aylar önce, Haziran 2007’de gerçekleşen bir gezi ile anımsayacağım. Kara Kuvvetleri Komutanı iken yaptığı Çin ziyareti’nde Başbuğ’un, Çinli yetkililere verdiği dostluk mesajları arasında, “Aynı noktalarda durduğumuzu ifade edebilirim. Karşılaştığımız tehdit ve risklerde büyük bir ortaklık var” sözleri de vardı. Türkiye’de basına, “Çin ile dünyaya bakışımız aynı” başlığıyla yansıyan bu ziyaretin haberlerinin, haklar ve özgürlüklere saygı ve bağlılığı olan birinde hüzne çok benzer bir his yaratmaması imkânsızdı. En basitinden bir açıklamayla, Tiananmen Meydanı’nda protestocu öğrencilerin üzerine tank sürülmesinden ve bazı kaynaklara göre 10 bin kişinin hayatını yitirmesinden bu yana Çin, sağır sultan tarafından bile, insan hakları konusunda dünyanın en kötü sicile sahip ülkelerinden biri olarak tanınıyor.

Bir yandan dünya ekonomisinin en önemli güçlerinden biri olup bir yandan da kendi vatandaşlarına, insan değil de kâğıttan maketlermişçesine hoyratça davranıyor bu büyüleyici ve kalbi burkan ülke. Buna karşın, Çin’de yaşanan bazı felaketlerin ertesinde halkın gösterdiği isyana varan sert tepkiler de ortaya koyuyor ki, bir ülkenin tüm tarihinde altta kalan ezilse de, 21. yüzyılda bir devletin vatandaşlarının üzerine basarak otoritesini koruması artık pek kolay bir şey değil.

Bu nedenle olacak, 2003 yılında yapılan bir değişiklikle Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası’na, “Devlet, insan haklarına saygı duyar ve onları korur” maddesi eklendi. Bu değişim, hem dış dünyaya yönelik imaja ilişkin kaygıya, hem de ülke içinde rejimin meşruiyetini sağlamak arzusuna ve Çin’in otoriterliğini kendine özgü bir siyaset felsefesi ile açıklamaya çalışmasına hizmet ediyordu. Buna ek olarak, gerek Çin Komünist Partisi’nin üst düzey yetkilileri, gerekse devletin kanatları altında olmayı seçen akademisyenler ve entelektüeller, otoriterliğin altında yatan gerçek sebebi gizlemek için, ülkelerinin “özel durumunu” bahane eden bir siyaset felsefesi geliştiregeldiler. Çin’in Batı standartlarında bir demokrasi olmamasının temel nedenini de, genelde “toplumsal uyumu” koruyabilmek için, toplumun çıkarının bireysel hak ve özgürlüklerin önünde gelmesi gereği olarak açıklıyorlar. Siyaset felsefesinde hep tartışıla gelen bazı düşüncelerin allanıp pullanmasından öteye gitmeyen ve fazla bir zekâ pırıltısı taşımayan bu savların yanına bir de tam bir şark kurnazlığı ile

dile getirilen başka bir tez daha var. O da, insan haklarının yeniden tanımlanması ve ekonomik refaha ilişkin göstergelerin esas alınıp özgürlüklere ilişkin esasların, fasa fiso olduğu için, es geçilmesi gerektiği yönünde.

Buna rağmen, sadece düşünce özgürlüğüne yönelik değil, başka bir çok alanda da haklar hâlâ fena halde kısıtlanıyor. Mesela serbest dolaşım hakkı. Bir nevi ikametgâh kaydı olan “hukou” sistemine göre, herkesin “yeri” belli. Buna göre, şehirli, toplumun beyin gücünü oluştururken köylüler, boğaz tokluğuna yaşayan ayak takımı olarak çalışıyor, çalışıyor, çalışıyor. Daha az kazanıyor, ama daha çok vergi ödüyorlar.

Bu sistem, işe yaramak bir yana, en az 150 milyon köylünün kırsal kesim hapisanesinden kaçarak dünyanın en büyük göçünü gerçekleştirmesine yol açarken, bırakın sağlık, eğitim gibi hizmetlere ulaşımı, insanların kafalarını sokacak barınaktan bile yoksun, insanlık dışı şartlarda yaşamalarına neden oluyor. Gerçi bu sistem, 1990’larda epey aşındırıldı ve 2000’lerde reforma tabi tutulacağı söylendi ama hâlâ yürürlükte. “Aynı dünya bakışına sahip olunan” Çin’de internet sitelerine erişim sürekli engelleniyor, yabancı kaynaklarla konuşanlar, dış basına röportaj verenler “kayboluveriyor”, işkenceler, yargısız infazlar ve idamlar gani. Türkiye’nin bir zamanlar sınırlar ötesi istihbarat maceralarına girişmeye kalktığı Sincan’daysa, Müslüman halkın üzerinde müthiş bir din baskısı var. Tibet’in üzerine heyula gibi çökülmesi de dünyanın malumu. Kısacası, düzene mülayimce de olsa karşı çıkan veya devletin ayağının altında duran herkes ve her şey eziliyor.

Ne var ki, dünya değişiyor. Belki de, gerçekten bir köylü devrimi olmasının engellenmesi için 1988’de, kırsal kesimde halk kendi temsilcilerini seçmeye başladı. 2008 itibariyle ise, ekonomik açılımlarının ilk başladığı ve gece görüntüsü itibariyle New York’u andıran, Hong Kong’un hemen kuzeyinde yer alan liman kenti ve günümüzde ülkenin en zengin şehri olan Şenzen, “demokratik deneyim” için pilot bölge seçildi. Kentte, hükümet yetkililerinin yüzde 70’i halk tarafından seçiliyor. Kaldı ki Çin, tüm baskıcılığına rağmen, topraklarında yaşayan 55 etnik grubu tanıyor.

Türkiye’de neden Kürt sorunu var diye tartışılıyor yıllardır. Dünyadaki tüm etnik sorunlar içinde belki çözülmesi en kolay sorun oysa Türkiye’ninki; sihirli kelimelerse sadece saygı ve refah.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devrik cümle

Sezin Öney 27.10.2008

Doğduğundan farklı memleketlerde yaşamak, kimileri için zorunlu, kesif, dayanılmaz bir ağırdır. Kimileri içinse, çok da umursamadıkları veya tüm benlikleriyle sarıldıkları bir seçim... Ama herhalde herkesi, bazen bir tuhaf eşyadan, sözden, görüntüden gelip vurabilir memleket hasreti... Aniden saplanıveren bir bıçak gibi... Bir vapur jetonu, memlekete ait bir şarkının rastgele duyulan melodisi, bir vitrindeki televizyonda gelip geçiveren bir görüntü... Adeta bir anda hazırlıksız yakalayan tuzaklar, köklerini yüzüne tokat gibi çarpan şakacı bir göz... Bir yandan memlekete –belki de aslında

olmayan- bağlarını sessizce güçlendiren, bir yandan da aslında geçmişe ilişkin tüm eski bağları kopartıp yerlerine yenilerini fark ettirmeden örüten bir çarktır “gurbet”... Sonra bir gün, ne orada ne burada evinde olabilecek hale gelirsın ama iki evin de vardır öte taraftan. İşte daimi olarak uzakta olmak böyle bir şeydir. Dertlerin, tasaların, sevinçlerin, kutlamaların, kutsamaların... Hemen hepsinin memleketine özgü olmadığını öğrenirsin. Hepsi insana özgüdür sadece. O zaman da, ister istemez memleketini başkalarınınkinden üstün tutamazsın. Karşılaştırmalarla, benzeşmeler ve farklılıkları –yargılamadan- tartmakla, sanki bir parça daha gözlerin açılır neyin, neden, nasıl olduğuna... Sahi, bu arada Macarcada da pek sevilir devrik cümleler...

Geçtiğimiz hafta, Macaristan 23 Ekim 1956 yılındaki devrimin yıldönümünü kutluyordu. Gene Budapeşte’de sokaklarda tanklar, fötr şapkalı devrimcileri canlandıran aktörler, bereli, yumrukları havada kadınlar ve ortası yuvarlak şekilde kesik, devrimin simgesi bayraklar vardı. 1956 yılında, Sovyetler Birliği’nin diktasına, daha insancıl, daha özgür ve kendilerine ait bir devlete sahip olmak için var güçleriyle karşı çıkan ve bunun bedelini de son derece ağır ödeyen Macar devrimcilerin hayaletleri de herhalde hâlâ kurşun izlerini taşıyan binaların önünden süzülüp geçiyordu.

Macaristan da, tıpkı Türkiye gibi, geçmişine tarafsız olarak yeni yeni bakabiliyor. Bunun sebebi de, yakın tarihte yaşanıp da, canlı tanıkları bulunan, üzerilerine arşivler dolusu, ulaşılması da kolay belgeler olan olayların bile –1956 Devrimi gibi- duygusal yargılardan soyutlanarak, “oldukları gibi” yorumlanmasına olan isteksizlik. Böylesi bir objektif bir bakış, tarihte kimsenin “haklı” olmadığını, sadece “insani” birtakım olayların cereyan ettiğini gösteriyor. Ama muzafferler, mağdurlar ve bütün insanın tüylerini ürperten çalkantılara neden olan o duygu bombardımanları ve adeta kalıplaşmaktan iyice kuruyup komikleşen ifadeler olmadan, tarih “bizim” tarafın hanesine skorun yazıldığı bir müsabaka olmadan ne anlam ifade ediyor ki (pek çok kişi için)? Bugünlerde, çocuk Mustafa Kemal’in kargaları kovalayan imgesini televizyonlardan her gördüğümde, bu sefer “insani” bir siyasi lider portresi çizme iddiasında olan yeni ve cafcıflı bu görsel yapımın aslında sadece resmî söylemin üzerine cila atılmış gösterişli bir tekrarı olduğu düşüncesine kapılıyorum.

Çocukken bu karga kovalama meselesine çok takılmıştım; neden kargalar, bu bizi neden ilgilendiriyor, kim görmüş bunu da bu bilgi tarih kitaplarının sayfalarında, zamana meydan okuyarak karşımıza dikiliyor? Ama tabii, bu da mühim bir mecaz idi, çocuk aklıyla anlaşılamayacak... O kargalar, kim bilir Türk milletinin başının üzerinde uçuşan hangi kötülükleri temsil ediyordu?! Şimdi bu yapımın fragmanına bakıp gel de kız, Tolkien’in Yüzüklerin Efendisi’nde “Doğu’dan gelen kara kötülüğe” dimdik, cengâverce siper olan insanüstü elflerin masmavi gözlü hallerine... Kara kara üşüşen kötülük imgeleri ve o sarışın iyiler... Herhalde, insani bir Mustafa Kemal bunlardan öte bir halde temsil edilmeliydi, hedef buysa... Ama sahi, üzerine bu kadar çok okuduğumuz bu insan gerçekte kim, nasıl biri?

Ama dışarıdaki ışıkları geride bırakıp loş arşiv raflarında belge eşelemek, kitapların diplerinden süzülerek gelecek bilgi kırıntıları için saatlerini okuyarak geçirmek herhalde herkese göre değil. Zaten, tarihin ne kadar duygusal çalkantılara sahip olduğu da aşıkârken, gerçekten gerçeklere ışık tutmaya çalışmak kimin işine gelir ki? Buna rağmen, Türkiye ısrarla tarihine bakmaya çalışıyor.

Tıpkı Macaristan gibi. Bu adeta kendini, yıllarca körlükten sonra aynadaki yansımasına, ışığa gözlerini kırıştırarak alıştırmaya benzer bir şey. Gözler ışığa alışmadığı için tam seçilmese de, bulanıklıkla berraklık arasında dans

eden imgeden büyülenmek; yani aslında koca bir ülke olarak “ben kimim, nasılım aslında” sorularına tutuklu kalmak... Bir yandan da, gerçekleri görmek istememek... Bundan yıllar sonra, henüz doğmamış biri belki veya bugünün bir bebeği de, Dağlıca’yı, Aktütün’ü, ısrarla ıskalanan Avrupa Birliği üyeliğini, Diyarbakır’da Van’da yanan ateşleri, 2000’lerin muhtıralarını, siyasi boğuşmaları ve daha nice olayları büyüteç altına alacak yazılar yazacak, filmler çekecek, konuşmalar yapacak. Bence, nasıl bu kadar kör olduğumuza da şaşacak...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Camelot’un dönüşü mü?

Sezin Öney 03.11.2008

Fransızcanın ilk romancısı olarak da anılan ve 12. yüzyılda bir nevi Anadolu aşığı misali gezgin bir ozan olan Chrétien de Troyes’in *Lancelot* adlı şiiri, tarihe Camelot adını ilk kez not düşürmüştü. Kral Arthur’un şatosu Camelot, tıpkı Atlantis gibi (belki de) olmayan hayali bir yerdi. Adil, kahraman, zeki, bir aslan kraldı Arthur ya da efsaneler onu öyle kıldı. 6. yüzyılda İngiltere’yi, Saksonlara karşı savunmuştu. Kral Arthur ve onun ‘bakanlar kurulu’ ve ‘meclisini’ oluşturan Yuvarlak Masa Şövalyeleri, asırlar boyu ideal yöneticilerin imgeleri olarak anıldılar. 15. yüzyılın İngiliz yazarı Sir Thomas Malory’nin anlatımıyla, Yuvarlak Masa Şövalyeleri, ihanetten hep kaçan, öfkeye yenik düşmeyen, zalimlikten uzak kalıp merhamet dileyene hep elini uzatan, kadınların haklarını hiç çiğnemeyen, kişisel hırsları uğruna dünyevi kavgalara girmeyen bir ‘meclis’ oluşturdular. Aslında belki de hiç var olmadılar. Belki de, kimseyi kayırmamak için bir yuvarlak çizen, kimsenin bacağının takılmaması için de ayağı olmayan bir ‘parlamento’ masası hiç olmadı.

Bir zamanlar, Kral Arthur’dan esinlenen bir lider vardı. 1960’da Broadway’de sahneye konup 873 defa perdelenen ünlü İngiliz aktör Richard Burton’ın başrolünü oynadığı bir müzikalin, *Camelot*’un, ezgilerini geceleri yatmadan önce dinleyen bir Amerikan Başkanı yani; John Fitzgerald Kennedy. Sadece iki yıl başkanlık yapıp da tarihe JFK olarak geçen adam. 1917’de doğumundan, 1960’da başkan seçildiği yıla kadar hemen hemen sürekli, ölümcül sayılabilecek hastalıklar ve kazalar geçiren, buna rağmen (veya bu nedenle) neşeli, şakacı, entelektüel, kıvrak, havai ve hovarda kalan JFK. Kennedy, 1960-1962 arasında Beyaz Ev’i, destekçilerine göre genç, dinamik, zeki ve eğlence düşkünü bir ekibin yönetimindeki Camelot’a çevirdi.

Şu veya bu şekilde, gerçek anlamda siyasetin, aslında rezillik, bağıra çağıra konuşma, ezme ve güç ‘mania’sı değil de, zevkle seyredilebilecek, bir parçası olunabilecek bir zekâ ve insaniyet gösterisi olduğunu bilenler, Kennedy’nin başkanlığında yaptıkları ve yapamadıkları bir yana, başkanlığı kazandığında yaptığı 1364 kelimelik, 14 dakikadan bir saniye eksik konuşmasına hayranlık duymadan edemezler. Zaten tüyleri diken eden bir hatibin konuşmasını dinlemek herhalde dünya harikası bir müzik dinlemek, bir resme bakmak, bir yazıyı okumaktan da farksızdır. “İnsan haklarının, devletin bahsettiği değil, doğuştan sahip olduğu” inancına sahip olan, o dönemlerde kapanan sömürgeci tarihin sayfalarının yeniden açılmayacağına söz veren, Birleşmiş Milletler’i “savaş yöntemlerinin barış yöntemleri fersah fersah aştığı günümüzün son ve en iyi şansı” olarak niteleyen bir Amerikan Başkanı idi Kennedy.

Düşman tarafları, bilimin öldüren, ürkütücü yanlarını değil, mucizelerini vurgulamaya çağırdı. Düşmanları, beraberce yıldızları incelemeye, çölleri fethetmeye, hastalıkları yenmeye, okyanusların derinliklerine inmeye, sanat ve ticareti desteklemeye teşvik etti. Dünyaya güçlülerin adil, zayıfların emniyette olduğu yeni bir hukuk düzeni kurmaya davetini sundu. Bunun, 100 günde değil 1001 günde, hatta “20. yüzyılda doğan yeni neslin”

ömründe bile gerçekleşmesinin zor olduğunu da sözlerine ekledi. "Ama biz gene de başlayalım," dedi. Ve sordu; "Benimle bu tarihi yolculuğa çıkmaya var mısınız".

Kennedy'nin yarım yüzyıl kadar sonra bile son derece modern, zeki ve 'genç' konuşmasını, milliyeti ne olursa olsun, esin kaynağı yapanlar her zaman çıkacaktır.

İşte bu nedenle, kadınlarla maceralardan elini eteğini hiç çekmeyen, görevdeyken de uyuşturucu kullanan bir başkan olan JFK'nin özel hayatı aslında çok önemli değil. Neticede, başkanlığı boyunca neredeyse bir din adamı gibi yaşayan şu anki ABD lideri George W. Bush'un sebep olduğu acılar ortada.

Hatta önemli olan, topu topu iki yıllık başkanlığı kurşunlanarak sonlanan Kennedy'nin kendi çizdiği vizyona ne kadar sadık kaldığı veya kalabildiği de değil. Önemli olan, Kennedy'nin dile getirdiği, bugün bile henüz dün söylenmişcesine taze olan hümanist söylem. Kral Arthur'un mezarında (olduğu iddia edilen) *REX QVONDAM REXQVE FVTVRVVS*, yani "Bir kez kral, gelecekte de kral" sözleri herhalde, hayatı, siyaseti, düşünceleri, şakaları, kadınları, çocukları, ölümü hâlâ konuşulan, Kennedy'i de anlatıyor.

Bugün, JFK'nin kızı Caroline Kennedy'nin *New York Times*'da 27 Ocak 2008'de yayınlanan "Babam gibi Bir Başkan" başlıklı yazısında, hiçbir başkan adayına vermediği desteğini açıkladığı Barack Obama'nın kaderi belirleniyor. Obama, başkan olabilir veya olmayabilir. Başkan olursa, vaat ettiği idealleri yaşatabilir veya yaşat(a)mayabilir. Belki de, tek bir adam, tek bir insan idealleri yaşatacak güce sahip değil, belki liderlerin gözleri güçle kamaşıp ideallerini unutacak şekilde körleşiyor. Ama Kennedy'nin değişiyse, "...meşale, bu yüzyılda doğan yeni bir" nesle geçti, bu nesil, "savaşlarla bilenmiş, zor ve acı barışla şekillenmiş"... "insan haklarının yavaştan eritilmesine tanık olmak veya izin vermek istemeyen" bir nesil. Tersini dayatanlar da, 21. yüzyılda doğan neslin üzerlerinde silkecekleri toz parçaları olmaya mahkûmlar.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Daha 'Avrupalı' bir Amerika

Sezin Öney 10.11.2008

Her türlü milliyetten insan, Barack Obama'nın siyasi kaderinin belirlenişini saatlerce nefeslerini tutup izledi. Ertesi gün, Obama'yı kutlayan Güney Koreliler, (kendi ülkelerinde esmerlerin bile ırkçılık yüzünden başı derde girdiği halde) Obama kutlaması yapan Ruslar ve Van'da 44. ABD Başkanı şerefine 44 koyun kesen Vanlılar ve daha niceleri, başlarına çok neşeli bir olay gelmiş gibi sevindi.

Belki de, bu seçimin sonuçlarına karşı duyulan ilgi ve heyecan, yüzlerce yıl sonra bir "dünya hükümetinin" kurulmasında da yaşanacak. Antik Yunan ve Roma dönemlerinden beri, nihai barışa ulaşmak için bir dünya hükümeti kurulması fikri ortada. İtalyancanın babası sayılan şair ve düşünür Floransalı Dante'nin, 1317'de yazdığı *Monarchia* kitabında, tüm yönetimlerin üzerinde yer alacak ve onlar arasındaki anlaşmazlıkları çözümleyecek bir yöneticiden söz edilir. Bir çok yöneticinin olduğu bir dünyada, anlaşmazlık, savaş ve adaletsizliğin devam edip gideceğine işaret eden Dante, karmaşa ve çarpıklığın çözümü olarak "iudicem primum et summum", yani en tepede yer alacak yüksek bir hâkimi görür. Ve bu nedenle, "Monarchia necessaria mundo" der yani, dünya hükümdarlığını gerekli bulur.

Bu fikrin çok daha rafineleşmiş haline, düşüncelerinin etkisi 18. yüzyıldan günümüze kadar hiç azalmadan süren filozof Immanuel Kant'ın yazılarında rastlanır. Kant, gerçekleştirilmesini son derece zor görse de, insanlığın doğal, yani olması gereken yöneten biçiminin *Foedus Amphictyonum*, yani büyük federasyon olduğunu öne sürer. En ufak ülkenin bile söz hakkı olduğu, güvenliğinden şüphe etmediği ve meşruiyeti, hakları gücün değil, ortaklığın, dayanışmanın eseri olan bir federasyondur bu; kısaca *Civitas Gentium* (uluslararası devlet).

Birleşmiş Milletler'in güçlü devletler tarafından iğdiş edildiği bir dünyada AB, kusurlarına ve eksikliklerine rağmen, günümüzün en heyecan verici siyasi yapılanması. Avrupa Birliği'nin ne olduğunu ve neler yaptığını bile bilmeden ona karşı çıkanlar bir de, AB'nin en yoksun konumdaki vatandaşlarının hayatına bile neler kattığını düşünsünler sonra kendi ulus-devletlerinin vatandaşlarına ne katıp katamadığına. Dahası, geçtiğimiz günlerde, Bush yönetiminin yedi milyar dolar askerî yardım pompalaması sonucunda komşu Kongo'nun doğusunu cehenneme çeviren Ruanda'nın yarattığı insani trajediyi noktalamak için en önemli ilk adımları atan da AB oldu.

Dünya çapında heyecan yaratan Obama, 2007 yılında ABD Senatosu'nun "en liberal" senatörü seçildi ve tamamen matematiksel hesaplamalara göre siyasi yaşamı boyunca, yüzde 90 liberal tercihler yaptı. Savaş karşıtlığı, ekonomik eşitlik, sağlık hizmetleri başta olmak üzere sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması ve çevrecilik Obama'nın siyasi çizgisinin yapı taşları. Bu açılardan Obama, Amerika'yı uluslararası alanda daha "Avrupalı" yapabilecek bir isim. İşin komiği, Obama Avrupa'nın da son dönemlerde aşırı sağ, muhafazakârlık ve İslam, göçmen korkusu gibi nedenlerle iyice paslanan siyasi yapısını yeniden ısıtabilir.

Obama'nın farkına 2002'de Chicago'da Irak Savaşı'na karşı çıkan konuşmasıyla varmıştım. 2004'te Demokrat Parti Kongresi'nde yıldızaşmıştı. Başkan adayı olduğunda, adeta şakacı bir merakla, e-postaların önemli bir rol oynadığı seçim kampanyasının sessiz bir katılımcısı oldum. Aylardır birçok gece, Budapeşte'de çok erken başlayan günler için herkes uykuya daldığında, "Barack" imzalı postalar aldım. Adıma hitaben yazılan bu postalar, Amerika ve Amerikan vatandaşlığıyla hiç ilgisi olmayan beni, ruh halime göre kimi zaman kızdırır (kurnazca bir samimiyet oyunu gibi gelip) kimi zaman da bir dosttan haber almış gibi heyecanlandırırdı.

New York Times'da seçim zaferi ertesi yayınlanan, "Neredeyse Mükemmel bir Kampanya" başlıklı yazı, Obama'nın seçim stratejisinin birkaç hata dışında pürüzsüz kotarıldığını söylüyordu. Gerçekten de amatör bir heyecanla, neredeyse tesadüfen başarıya kavuşan bu kampanya, aslında tamirci bir çizgi film kahramanı olan Bob the Builder'ın da kullandığı slogan olan "Yes, we can"i (Evet, başarabiliriz), hemen dilimize pelesenk etti. Obama'nın konuşmaları, Martin Luther King'in elektrikli hayalciliğinden, Kennedy'nin entelektüel şairaneliğinden, Malcolm X'in taşkın isyankârlığından özenle uzaktı. Veya tüm bunların, insani dikenlerinden arındırılıp temize çekilmiş bir tekrarıydı.

Kazanmasından üç gün sonra biraz yorgun, biraz tutuk basın karşısına çıkan Obama, Savunma Bakanı Robert Gates'in görevde kalması gibi tekliflerle realist Demokratlar tarafından hemen muhafazakârlaştırılma lobisinin baskısı altında. Gates'i görevde bırakmak da, J.F. Kennedy'nin –belki de hayatına malolan– CIA'nin başında Gladio'nun babası olan, bir zamanlar Nazilerle savaşıırken sonradan Nazilerin bir kısmını CIA içine alan Alan Dulles'un görevde kalmasına izin vermesi benzeri bir hata olur gibi gözüküyor. Aslında, ABD'nin güneyinde, düşük gelirli, ırkçı, Rednecks denen kesimden birinin yazdığı, Obama'yı destekleyen pankart her şeyi açıklıyor, "Obamacıyız: Biz bile bıktık". Hayalciler olarak biz de, ulusalcılardan, neo-conlardan, realistlerden bıktık.

Lincoln model Obama

Sezin Öney 17.11.2008

Amerika'nın Chicago kentinde yıllarca hak ve özgürlükleri savunan Barack Obama'nın başkan seçilmesinin yarattığı heyecan şimdi Demokratlar arasında, hangi hükümet görevine kimin getirileceği telaşıyla devam ediyor. Her hükümet görevi için sırada bekleyen onlarca birbirinden yetenekli ve donanımlı aday var. En üst düzeydeki mevkilere gelmesi olası olan adaylarla ilgili iddialar, varsayımlar, analizler zaten Amerikan ve dünya basınında manşetlere çıkıyor. Demokratlar arasındaki coşkulu köşe kapmaca oyunu çok da anlaşılır bir şey. Son yarım asırlık zaman diliminde Demokratlar sadece 20 yıl iktidarda oldu ve liderliği ellerinde tuttukları dönemlerde de hayal kırıklıkları yaşadılar. 1961'de Demokrat John Fitzgerald Kennedy, Amerika'yı ulusal ve uluslararası alanda insan haklarının beşiği haline getirme iddiasıyla iktidara gelip, 1963'te öldürüldü. Onun Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson, 1964'te sandıkları silip süpüren bir başarıya imza attıysa da, seçim sonrası özellikle Vietnam konusunda söyledikleriyle yaptıkları arasındaki fark nedeniyle inandırıcılığını yitirdi.

Johnson, bir yandan ABD'nin Vietnam'da giderek daha fazla askerî güç kullanmasına onay verirken öte yandan barıştan yanaymış gibi sözler sarfetmesi, "credibility gap" (güvenilirlik açığı) yaşanmasına neden oldu.

New York Herald Tribune gazetesi tarafından 1965'te kullanılan "credibility gap" sözü herhalde Türkiye siyasetinin dün, bugün ve bu gidişle gelecekteki durumunu en iyi özetleyen niteleme.

Demokratlar, bir iddiaya göre, Kennedy cinayetinin azmettiricilerinden olan Johnson'un iktidarı terk etmek zorunda kalmasından ancak sekiz yıl sonra yeniden, Jimmy Carter ile Beyaz Ev'e girebildi. Carter başkanlık sonrası yaşamında, insan hakları savunucusu olarak sivrildi, hatta Nobel Barış Ödülü de aldı. Carter'ın kurucularından olduğu Atlanta merkezli Carter Center, Bosna, Haiti, Sudan gibi kriz noktalarında barış görüşmelerine katkıda bulunmanın yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerdeki bazı hastalıklarla mücadelede müthiş başarılar elde etti. Ama Carter'ın başkanlığı bu denli pırıltılı geçmedi; İran'da 52 Amerikan diplomatının 444 gün rehin tutulmasının tuz biber ektiği, uluslararası siyasi ve enerji krizlerinin boğduğu bir iktidar yaşadı. Carter'ın başkanlığı, zamanlaması uygun düşmeyen çabalarla doluydu. 1979'da yaptığı ve "keyifsizlik" konuşması diye adlandırılan halka seslenişinde, aslında bugünkü ekonomik krizin de temelinde yatan bazı hususlara değinmiş ve daha tutumlu, tutarlı bir Amerika çağrısında bulunmuştu. Son derece olumsuz karşılanan bu konuşmanın hareket noktası da, ülkede Kennedy cinayeti, Vietnam Savaşı ve Watergate skandalı nedeniyle derin bir siyasal güven krizi yaşandığıydı.

Carter'ın ardından 1993'e kadar Cumhuriyetçilerin altın dönemi yaşandı. Bu tarihte, adının karıştığı skandallardan şeytan tüyleri donanmış karizması ve kendisi gibi parlak, liberal liderlere duyulan hasret nedenleriyle hep az hasarla çıkmayı becerebilen W. J. Clinton, Amerikan siyasetine damgasını vurdu. Bugün, bazı Demokratlar, Clinton dönemine "kaçırılan fırsatlar" sayfası olarak bakıyorlarsa, haksız değiller. Clinton, Beyaz Ev'i, bazıları Obama'nın iktidara hazırlık takımı da yer alan son derece zeki ve yetenekli liberallere açtı. Ancak, başta Clinton'ın evlilik dışı ilişkilerinin örtbas edilmesi için uygulanan etik (ve yasa dışı) tedbirler olmak üzere, 1993-2001 arası Beyaz Ev'de dürüst sayılmayacak tavırlar da sıkça yaşandı. Dahası, Clinton döneminde düzen ve koordinasyon eksikliği nedeniyle bazı büyük başarılar ıskalandı.

Bir nevi "karanlık çağ" sayılabilecek W. Bush dönemi biterken, Obama, Kennedy'den beri ilk kez dürüstlük,

umut, değişim arzusu, insaniyet, alçakgönüllölük ve karizmayı birleştiren lider olarak başa geçiyor. Belki de, Demokrat başkanların hedefleri ve gerçekleştirebildikleri hep bir yerlerde bir engellere takıldığından, Obama kendine örnek olarak tarihin çok daha eski sayfalarında kalan bir ismi, Abraham Lincoln'u seçiyor.

Elbette, Lincoln'un Cumhuriyetçi olması, Amerikan siyasi partilerinin zaman içinde yaşadıkları değişim ve dönüşümlere işaret ediyor. Ancak asıl dikkat çeken, Obama'nın, Lincoln'un kabinesini birbirine zıt görüşteki, kendisinin de rakibi olan isimlerden oluşturtmasını örnek alacağı iddiaları. Obama'nın kabinesinde önemli bakanlıklar için eski başkan adayları Howard Dean, John Kerry ve Hillary Clinton'un adlarının geçmesi de bunu doğruluyor. Meraklısı için, Lincoln'un ekibi, Doris Kearns Goodwin'in "Team of Rivals" (Rakipler Takımı) kitabında sürükleyici şekilde anlatılıyor.

F. D. Roosevelt'in özellikle akademisyenlerden oluşan bir grup danışmanı, "beyin takımı" yani 1932'de *New York Times* yazarı James Kieran'ın deyişyle "brain trust" olarak yakın çalışma çevresinde tutması da, Obama'ya örnek olmuşa benziyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Realizm olarak idealizm

Sezin Öney 24.11.2008

Barack Obama'nın başkanlık yarışını kazanmasından beri bu köşe, coğrafi odağını saptırarak Amerika'ya kilitlendi. Bugün de, son kez, Avrupa'dan Amerika'ya bakıyoruz. Amerika'ya odaklanmaya sebep de, Obama'nın zaferinin dünya genelinde politik olarak can çekişen bir duyguya, yani idealizme hayat öpücüğü vermesiydi. Daha doğrusu, zaten Obama'nın zaferinde ideallerin de önemli bir rol oynaması, bu nedenle de Amerika'dan çok uzaklarda bile, birbirinden alakasız insanlara aynı anda aynı sebeple aynı tanımlanamayan coşkuyu hissettirmesiydi. İster küçük hesaplar, ister büyük hayallerle olsun, değişim mesajı kazanmış ve dahası, bu mesaj kel alaka adreslerde de yankı bulmuştu. İşte bu sebeple, Obama'nın kendisi ve yapabilecekleri/ yapamayacaklarından daha önemli olan, onun sebep olduğu bir elektrik akımının dünyadan kayıp geçmesi ve birbirinin yüzünü bile asla görmeyecek, birbirlerinden her bakımından çok farklı milyonlarca, belki de milyarlarca insanı kısa bir süreliğine aynı hislerle kenetlemesiydi.

Her daim kusur bulan takımın gözümüze sokmasına gerek yok; Obama'nın çalışma arkadaşları konusunda şu ana kadar yaptığı seçimlerin Irak Savaşı'ndan yana muhafazakârlarca ne büyük zevkle karşılandığı hayra alamet değil. Demokrat Parti adaylığı için yarışırken, 22 nisanda ABC Kanalı'nın Good Morning America programında, İran'a karşı "massive retaliation", yani güvenlik jargonunda nükleer bomba kullanmak manasına gelen "ağır misillime" uygulanabileceğini söyleyen Hillary Clinton'ın dışişleri bakanlığına son derece yakın gözükmesi bir hayal kırıklığı. Bush kabinesinin savunma bakanı Robert Gates'in görevinde kalması fikrine sıcak bakılması da. Nitekim, eski bir CIA mensubu olan Melvin Goodman'ın kitabı, *Failure of Intelligence: The Decline and Fall of the CIA*, Gates'in istihbarat geçmişi boyunca basını ve kanaat önderlerini etkilemek için nasıl saman altından su yürütülebileceği konusuna odaklandığını anlatıyor. Yani, Sovyetler Birliği'nin adım adım çökmeye gittiği 1980'lerde, Batı kamuoyunun bunun farkına varamamasına neden olan isimlerin başında, askerî çıkarlara muhafızlık eden Gates yer alıyor.

Noam Chomsky, hayallere kapılmamak şartıyla, Obama'ya oy verilmesi çağrısında bulunmuştu. Obama'nın "değişim" mesajlarının hoş bir sedadan ibaret olabileceğini daha ağustos ayında ABD'nin en eski liberal

eğilimli yayınlarından *The Nation*'da yayınlanan bir başyazı da ileri sürüyordu. Dergi, Obama'nın gittikçe daha hesaplı ve merkeze kayan bir siyaset sergilediğine dikkat çekiyordu. Obama, bu başyazıya, "her zaman aynı fikirde olmayabiliriz ama kulağım sizlere açık" dediği bir mektupla yanıt verdi.

Aslında, Obama'nın gözlerimizin önünde olgunlaşan politik çizgisinin temel sorunu da bu. Büyük konuşan ama büyük düşünmeyen, herkesi dinlemek üzere yola çıkarken, biraz da çok konuşan ve aslında artık susması gereken seslere de kulak veren bir çizgi bu. Her ne kadar Başbakan Tayyip Erdoğan, Obama'ya "dik dur ama diklenme" öğüdünü verdiyse de, ABD'nin yeni lideri zaten asice baş kaldırmaktan çok uzak bir siyasetçi. Pragmatik, pratik, minimalist.

Oysa değişim, kumarbazlık gerektirir. 2007'de, *New York Times* yazarı, Nobel ödüllü ekonomist Paul Krugman, Obama'ya ideolojisini sivrileştirilmesi ve sürekli ortak platform aramaktan vazgeçmesi çağrısında bulunmuştu. Obama ise tersine, farklı fikirlere saygıyla yaklaşmanın, onları reddetmeden tartarak sentezlemenin sağlam adımlarla büyük değişimlere yol açacağına gittikçe daha fazla inanıyor.

Obama'nın seçim kampanyasını yürüten ve yeni yönetimde danışmanlığını üstlenecek olan, Chicago ekibinden David Axelrod, *New York Times*'a yaptığı bir açıklamada "Obama, hiçbir zaman ideolog olmaya soyunmadı. O, daha ziyade kendini pragmatik, sorunları çözen biri olarak gördü" diyordu. Diğer yakın çevresi de, Obama'nın değişmediğini, kabinesinde şahinlere yer vererek kafasındakileri daha kararlı ve risksiz biçimde gerçekleştirmeyi hedeflediğini söylüyor.

Belki de, Obama'nın idealizme realizm yoluyla ulaşma stratejisi, George W. Bush'un, yani dünyayı sekiz yıl boyunca kasıp kavuran bir liderin halefi olan birinin başarıya ulaşabilmesi için elzemdir.

Amerika'yı son derece sert eleştiren Human Rights Watch gibi uluslararası insan hakları örgütleri bile, günahları ve sevaplarıyla ABD'nin gücünü yitirdiği bir dünyada, Çin ve Rusya gibi insan haysiyetini paspas eden ülkelere gün doğacağına da dikkat çekiyorlar.

CIA'nın Nazi savaş suçlularından bazılarını komünizm mücadelesine yardım etmeleri karşılığında himayesine aldığı "Operation Paper Clip"ten (Ataç Operasyonu) bu yana, iç ve dış suikastlar, komplolar, darbeler ve amaçlara ulaşmak için yok sayılan ilkelerle biçimlenen, korkulardan beslenen ve her zaman realizmin, insani değerlerin üzerine çıkmasıyla sonuçlanan Amerikan siyasetine sırt çevrilmesinin zamanı geldi. Bakalım, Obama bunu, kendi ülkesi ve büyük ilham verdiği Avrupa'nın, tüm dünyadaki insan hakları savunucularının iyiliği için, realizm yoluyla idealizme ulaşarak yapabilecek mi?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Biz Buradayız!

Sezin Öney 01.12.2008

1990'lara kadar Türkiye toplumunun gerçek yüzü bir muammaydı. Ülke nüfusunun sosyal ve ekonomik eğilimleri, toplumun değerleri, içerdiği kimlikler tek tük çalışmalar dışında araştırıl(a)mıyordu. Bu tarihten sonra yapılan araştırmalar bile çoğu zaman saha çalışmalarına değil, tahminlere, uzaktan yapılan analizlere dayanıyordu. Türkiye'nin içerdiği profilleri somutlaştırmak ancak 2000'lerde yapılan saha araştırmalarıyla ve

toplanan istatistikî bilgilerle, sıklıkla yinelenen kamuoyu araştırmalarıyla mümkün olabildi. Elbette konu etnik kimliklere geldi mi hâlâ bilinmeyen çok şey var. Kürtler, sayıca ağırlıkları, sosyal ve politik etkinlikleriyle etnik gruplar arasında en yaygın çalışılan kesim oldular. Türkiye Yahudileri üzerine yıllardır bitmez tükenmez bir heyecan ve merakla yazan Rifat Bali gibi araştırmacılar da, uzmanı oldukları grup üzerine adeta yoktan saha yarattı. Sevgili Hrant Dink öldürülmeden önce de, Türkiye Ermenileri konusunda Türkiye’de yapılan araştırmalar vardı ama son dönemde, başkaldırıcasına, konuya olan ilgi arttı. Bu liste daha uzar gider; ancak bir kimlik neredeyse unutuldu –Romanlarınki.

Türkiye’de azınlıkların hepsinin kendine göre çok çok derin sorunları var. Türkiye’de azınlık grubu üyesi olmak bazen kurşunların, bazen davaların, bazen yumrukların, bazen yaralayıcı sözlerin hedefinde olmak demek.

İşin en acı yanı, tüm inkâra rağmen yok olmayan etnik gruplar, varlıklarını sürdürseler de, birbirlerinden uzak, birbirleriyle çatışan, kimlik bunalımları içinde bir tablo sergiliyorlar.

Türkiye iddia edildiği gibi çok renkli bir etnik mozaikten ziyade, tuzla buz olmuş bir vazoyu andırıyor.

Romanların diğer etnik gruplardan önemli bir farkı var. Hemen her kesimin önyargı duyduğu ve şüpheyle baktığı bir gruplar. Bu önyargılar o kadar kanıksanmış vaziyette ki, çoğu kez farklarına bile varılmıyor. Günlük hayata sızarak ve hiç beklemediğiniz bir anda hemen herkesin kaleminden, ağzından dökülüyorlar. Kendinizi yoklayın, sokakta bir “çingene” ile yüz yüze geldiğinizde aklınızdan geçenleri, kullandığınız bazı “atasözlerinin” masum olup olmadığını bir düşünün...

Aslında Romanlar, tanıdığımızı sandığımız ama haklarında pek de bir şey bilmediğimiz bir grup. Resmî rakamlara göre, Türkiye Romanlarının sayısı 500 bin kadar. Ama bazı araştırmacılara göre, nüfusları 2,5 milyon bazılarına göre de 4 milyonu buluyor. Kendi aralarında, Rom, Dom ve Lom olmak üzere üç gruba ayrılıyorlar.

Diğer etnik gruplardan farklı olarak Romanların arasından kendi kimliğini araştırabilecek, seslerini duyurabilecek, bu konuda bir uzmanlaşacak kişiler kolay çıkmıyor. Eğitim görmek için, tüm imkânsızlıklarına rağmen çaba gösterebilirler de, okullarda iteleniyor, öteleniyorlar. Bin bir zahmetle, çoğunun hapsediği yokluk, yoksunluk çemberini de ancak kimliklerini gizleyerek aşabiliyorlar. Buna belki de tek istisna, müzisyen ve dansçılar. Bu nedenle de, Roman olmayanların klasik düşüncesi, tüm Romanların müzik yeteneği olduğu (ve başka pek bir şeyden de anlamadıkları). Bu, elbette, tamamen yanlış bir varsayım. Dahası pek çok ünlü “sanatçı” Roman olsa da bu, sır gibi gizleniyor.

2006 sonunda başlayan ve 2008 nisan ayında sonlanan “Türkiye’de Roman Haklarının Geliştirilmesi” projesi kapsamında hazırlanan *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi* başlıklı kitap, Türkiye Romanlarının kim olduklarının ayırdına varmak için bir fırsat sunuyor. Kitap, Açık Toplum Enstitüsü ve Avrupa Komisyonu’nun desteğiyle, Avrupa Roman Hakları Merkezi, Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Edirne Roman Kültürü’nü Araştırma Geliştirme ve Yardımlaşma Derneği’nin ortaklaşa yürüttüğü projenin bulgularına, proje ortaklarının bu süreçte yaşadığı deneyimlere, Roman hakları hareketinin gelişimine, Roman kimliği konularına yer veriyor. Projenin asıl amacı, Romanların kurduğu hak örgütlerinin gelişimine eğitim çalışmaları, hukuki destek ve bol bol yüreklendirme ile katkıda bulunmaktır. “İnsan hakları” lafı geçince toplumun büyük çoğunluğunda olduğu gibi Romanlar da endişe yaşasa bile, kısa sürede çok mesafe katedildi.

Bu kitapta dile getirilen ayrımcılığın boyutu, konuya aşina olduğunu sanan beni bile dehşete düşürdü. Özellikle, saha araştırması çerçevesinde yapılan görüşmelerde aktarılan şiddet ve nefret, sadece Romanların

yaşadıklarını değil, Türkiye toplumunda maskelenen şiddeti de deşifre ediyordu.

İşkence denince hep Türkiye’de güvenlik güçleri akla geliyor, oysa bir de insanların birbirlerine, azınlıkların azınlıklara, ezilenlerin ezilenlere yaptıkları işkence var. İşte o noktada, insan şiddetin kaynağının neresi olduğu konusunda cevapsız kalıyor. Şiddet, devletten mi topluma yayılıyor, yoksa tersi mi?

* * *

Bu kitabın İngilizcesine internet üzerinden ulaşmak için <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2975&archiv=1> adresine bakabilirsiniz. Türkçesi de çok yakında aynı adreste olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aynaların vahşiliği

Sezin Öney 08.12.2008

“Aynaların vahşiliği” sözleri T.S. Elliot’un bir şiirinde geçer. “Aynaların vahşiliğiyle karşılaştığında. Örümcek ne yapacak? Eylemlerini durduracak mı (...) erteleyecek mi?” dizelerinde... Aynalarla dolu bir odaya adım attığınızı düşünün. Hangi yansıma gerçek bir figüre ait, hangisi yanılsama? Aldatma ve aldatmaca sanatı olan casusluk dünyasını en iyi anlatan betimleme, içinde geçtiği *Gerontion* şiiri çok başka konuları anlatsa da, herhalde budur. Bunu farkedip, sık sık kullananlardan biri de, James Jesus Angleton idi. Angleton, bir sürü ilginç hobisi olan müthiş zeki biriydi ve şiire, özellikle de Elliot ve Ezra Pound’unkilere hayrandı.

Angleton sizin ve bizim şimdiki hayatlarımızı bile, hiç farkında olmasak da, şekillendiren ama perde arkasında kalan bir isimdi. Amerikan uluslararası istihbarat örgütü CIA’in en üst düzey isimlerinden biri olarak onlarca yıl dünya siyasetini bir kukla ustası gibi yönetenlerden biriydi.

İkinci Dünya Savaşı’nda Nazilerin denizaltı operasyonlarını krize sokan şifre çözme projesi ULTRA’nın içinde yer alan Angleton, çocukluğunu Roma’da geçirdiğinden yakından tanıdığı İtalya’da da direnişe destek veren Amerikalı istihbaratçılardan biri oldu. Ancak silahlar susunca Avrupa’daki yeni gizli savaşı örgütleme görevini devraldı. Nazilere karşı beraber çalıştığı İtalyan komünistlerinin, Mussolini’nin üst düzey kumandanlarından Prens Valerio Borghese’yi idam etmesini engellemek gibi operasyonlarla, “Operasyon Gladio”nun temellerini attı. Gladio, bilindiği üzere Sovyetler Birliği’nin, komünizmi Batı Avrupa’ya yaymasını engellemeyi hedefleyen gizli bir askerî istihbarat ve silahlı milis şebekesiydi.

Angleton, İtalya’nın önde gelen ekonomik, politik ve sosyal isimlerinden “yandaş” olabilecekleri görünmez bağlarla birbirlerine bağladı. Mussolini zamanında sert tedbirlerle iflahı kesilen mafyayı da, Gladio’nun ana güç damarlarından biri haline getirdi. Suikastlar ve cinayetlerin gerçek faillerinin gizlenmesi konusunda mafyanın “uzmanlığı”, Angleton’a epey bir ilham kaynağı oldu.

İtalya’nın Gladio’su, yarım asra yakın bir süre, ülke siyasetini biçimlendiren gizli operasyonları hükümetlerin ruhu bile duymadan gerçekleştirdi. Bu arada, Angleton CIA’de gittikçe yükselerek, Sovyetler Birliği’ne yönelik tüm istihbarat faaliyetlerinin sorulduğu kişi haline geldi. Bugün, uluslararası kamuoyunu ve siyaseti manipüle etme, karşı istihbarat örgütlerini kandırma, yanıltıcı operasyonlar düzenleme konularında Angleton, gelmiş

geçmiş en iyi istihbaratçılardan biri olarak kabul ediliyor. Totaliter bir rejimin tetikçisi olan Sovyet istihbarat servisi KGB'nin de, baş düşmanlarından Angleton'a hayran olduğu ifade ediliyor. Yakında başkanlıktan ayrılacak George W. Bush'un en fanatik ve adı siyasi düzenbazlıklara en fazla karışan eski kurmaylarından olan Karl Rove'un, Angleton geleneğinin takipçilerinden olduğunu da belirtelim.

Angleton 1985'te kendisiyle *CIA'in Gizli Tarihi* (The Secret History of the CIA) kitabı için röportaj yapan yazar Joseph Trento'nun, pişmanlıkları olup olmadığı yolundaki sorusu üzerine, "Temelde, ABD istihbaratının kurucuları yalancıydılar. Ne kadar yalan söyler, ne kadar ihanet edersen, yükselme şansın o kadar artardı... İkiyüzlülükleri dışında hepsinin ortak özelliği, sınırsız güç ihtiraslarıydı" demişti.

Angleton'un bu sözleri, Türkiye'yi dün, bugün ve bu gidişle yarın da askerî-siyasi bir cendere içinde tutacak şebekeleşmelerin adeta ruhunu anlatıyor.

1950'lerden 1970'lere kadar Washington'da taşları yerinden oynatan ve 1987'de ölen bir adamın, kendi ülkesine de zarar veren hayatına baktıkça, 2008'in Türkiye'si'nin içine işleyen karanlık yansımaları görüyor insan.

Türkiye, farkında bile olmadan Soğuk Savaş dönemine yapışmış halde. Hâlâ, Soğuk Savaş döneminde, Türkiye'yi de bir korku cumhuriyetine dönüştüren, kendilerini "milli çıkarlara hizmet ettikleri" kisvesiyle dokunulmaz kılan ve işledikleri suçları maskeleyen şebekeler, hayatımızı lime lime ediyor. İşin komiği, bu şebekeler bir zamanlar Sovyetler'e karşı kullanılan taktiklerle, şimdi Amerika, Avrupa ve Yahudi düşmanlığı yapıyor.

21. yüzyılın ilk 10 yılı biterken, Avrupa Birliği'nin aday ülkesi Türkiye'de hâlâ "darbe" ihtimalinden ve "Ergenekon" adlı Gladio artığı bir vakadan bahsediyoruz. Ekonomik- kozmetik seviyede, 'sözde' Komünist dönemin Orta ve Doğu Avrupa, Avrasya ülkelerinden "üstün" gözüke de Türkiye, bugün AB üyesi olanlardan, hatta olamayanlardan bile, politik alanda geri durumda. 1980 darbesinden sonra her iktidarın, değişim vadeden her siyasi partinin bir Kürt sorunu raporu oldu ve bu raporlar hep raflarda kaldı. Batı Avrupa Parlamenterler Birliği'nin hazırladığı ve geçen hafta yayınlanan bir rapor, "Türkiye'de adı konmamış bir iç savaş" yaşandığını söylüyor. Böyle giderse yakında adı da konacak bu yüksek gerilim hattının. Bu da, sadece ve sadece, hâlâ her sabah Soğuk Savaş'a uyanmakta ısrar eden Türkiye'nin kendi hatası olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1990'lar...

Sezin Öney 15.12.2008

Geçen cumartesi gecesi, son haftalarda daha bir keyfi yerinde programlar yapan Okan Bayülgen'in Disko Kralı, 1990'ları, unuttuğumuz bir dolu detayıyla hatırlattı. Unutmanın toplumu olduğumuzu da bir kere daha anımsatarak... Türkiye'de darbeler, baskılar ve ekonomik içe kapanıklığın ardından gelen patlamayla 1990'lar, aslında fikren cesur yıllardı. O zamanlar fikir özgürlüğü diye bir şey hukuken yoktu ama düşünce daha serbest ve yaratıcıydı. Mesela, Markar Esayan'ın anımsattığı üzere, Alparslan Türkeş gibi aşırı milliyetçi bir lider Ermenistan'a yönelik siyasi açılımda öncü rol oynayabiliyordu. Basın da aslında dünyaya daha açıktı. Dünya olayları neden, nasıl oluyor diye bir araştırma hevesi vardı.

Bugünse, Milliyetçi Hareket Partisi artık “aşırı milliyetçi” bile sayılamıyor, çünkü artık öyle olmayan siyasi parti yok gibi. Büyük basın kuruluşları başını adeta kuma gömmüş vaziyette; dış haberler deyince bir takım kırık dökük çevirilerle, zaten sayıları çok az olan dış muhabirlerin yolladığı çoğu kuru ve özensiz haberlerle yetiniyor.

Velhasıl, 1990'lar bugün radikal gibi gözüken bazı fikirlerin ortaya atılabildiği dönemlerdi. Çünkü, ülkede yıllardır süren baskı ve eziyetin bir nebze gevşemesinden ve dünyada daha özgürlükçü, insan haklarına daha saygılı bir siyaset söyleminin gelişmesinden istifade eden, ekonomik olarak yüzünü dışarıya dönebilen bir sosyal yapı ortaya çıkmaya başlamıştı Türkiye’de. İnsanlar, dış dünyaya teknolojik olarak bağlanmanın etkisiyle de özgürleşerek değişmekteydi.

O dönemde, bugünleri siyaseten çok daha bunalımlı hale getiren durum yaşandı; Türkiye’nin yaslandığı hukuki temeller ve devlet yapısı siyasi itiş kakış içinde değiştiril(e)medi.

Böylece, 1990'ların yaratıcı havası, Türkiye’nin kendisini zaten modern bir Batı ülkesi olduğunu sanarak siyaseten tembellik etmesi nedeniyle boşa harlandı. Diğer bir deyişle, Türkiye, 1990'lara kadar “Demir Perde” ülkesi olan Balkan, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri “en ilerici ve özgürlükçü anayasayı kim hazırlayacak” yarışı içine girerken, pop şarkıları eşliğinde tatlı ve saçma bir sosyo-ekonomik ergenlik geçiriyordu. Bu arada, “zavallı” Doğu Bloku ülkelerinin, bir naylon çorap karşılığı fahişelik yapan kadınları ve kendilerini yok olan bir sistemin girdabında alkolle boğan adamlarının sefaletine acımadan da edilemiyordu. Oysa, aynı iç parçalayıcı yoksunluk Türkiye’nin kendi içinde de mevcuttu.

Her şeyi geçelim, Türkiye 1990'larda askerlik yaparken torpil bulamayan veya doğduğu yer esasıyla biraz şansız olan gençlerini, günümüz Türk ve Kürt milliyetçiliklerinin salon salamanje zeminlerini hazırlayacak şekilde toprağa boca ediyordu. Güç hırsından gözü dönmüş başbakanlar silsilesi ise, daimi iktidar ortakları bazı askerî odaklarla tuhaf bir ip cambazlığı içinde, “derin ölüm mangaları” kuruyor, mafyayı tetikçileri olarak kullanmakta sakınca görmüyorlardı. En radikal terör grupları, sıradan vatandaşların vergileriyle oluşturulan gizli fonlarla destekleniyor ve sıradan vatandaşları öldürüyorlardı. Bir şekilde, iyice bataklaşan siyasette güzel ve dürüst işler yapmaya niyet edenlerin önü kapanıyordu.

Bu aralar, dillere pelesenk olan “muhafazakârlaşma” din ile pek alakası olan bir şey değil aslında. Bugün ülkenin cumhurbaşkanı aklındakileri söyleyemiyor, en önemli komedyenleri kafalarındaki esprileri yapamıyor, ana muhalefet lideri çarşafılları hevesle yandaş seçerken “liberal” olmadıklarını gururla söyleyebiliyor, top pop “sanatçılarımızın” bile ağızdan yabancı düşmanlığına ilişkin sözler moda olana uyma endişesiyle düşmüyorsa, ortada bir “dincilik” sorunu değil, zihinsel kapanma problemi vardır. Bunun da ardında, aslında milliyetçilik ile ilişkisiz olan (çünkü aslında milletini ve ülkesini bir illüzyon olarak bile sevmenin söz konusu olmadığı) kesif bir tutuculuk ve içe kapanma yatar.

Geçen hafta, aslında hiç tanımadığımız komşumuz Yunanistan’da gencecik Alexandros Grigoropoulos’un polis kurşunuyla ölmesi nedeniyle patlak veren olaylar Türkiye’de birçok köşe yazarı ve gazeteci tarafından da, “bizim yapamadığımızı yapıyorlar” hasediyle medyaya yansdı. Stelyo Berberakis gibi son derece kıymetli dış muhabirlerin haberleri Türkiye’de can kulağı ile dinlense, Yunanistan’ın toplumsal hareketleri son derece kuvvetli bir ülke olduğu ve bu ülkede tepkilerin sokağa sıklıkla yansıdığı bilinir, aylardır bir biri ardına yapılan büyük gösteriler bizim manşetlerde yer bulur, son haberlere bu kadar şaşırmazdı.

Bugün, Yunanistan’da sisteme toptan karşı, “anarşistler” gibi bir gruptan söz edilebiliyor. Türkiye’de böyle bir grup, bu kadar güçlü şekilde var olabilse, geçtiğimiz aylarda üst üste polis kurşunlarıyla ölen gençler için ülkeyi

birbirine katabilse, Yunanistan'da söylentisi bile müthiş tepki gören gerçekleşir, ordu eliyle "sıkıyönetim" uygulanmasına geçilirdi herhalde. Ama zaten, Türkiye görünmez bir sıkıyönetim ruhu altında yaşadığından olayların bu raddeye gelmesine gerek de olmuyor!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yoketmenin sıradanlığı

Sezin Öney 22.12.2008

Aslında soykırımların tek bir hikâyesi vardır.

Bir gün, yıllardır beraber yaşadığınız komşularınız sizi istemeyiverir.

Belki sizi uzaklara yollarlar, belki sizi yaşadığınıza pişman edecek şeyler yaparlar, belki de sizi öldürürler. Aslında tüm yakın ilişkiler böyledir. Bir bakarsınız, aile düşman olmuş, arkadaş düşman olmuş, komşu düşman olmuş. Bu, bir insanlık halidir. Ölümlü, kırılgan ve naif bizler, aynı zaman da öldürücü, sert ve zalim olabiliriz. Bir terazinin hanesinde, hoplaya zıplaya dans eden iyilik ve kötülük bir gün gelir, hepimizde serbest kalır. Veya insanlar sadece körleşir. Sadece emre uyarlar.

Düşünür Hannah Arendt, İkinci Dünya Savaşı'ndaki soykırımın gerçekleştirilmesinin ardında salt gözü dönmüş "kötüler" değil, belki onlardan da önemli olarak sıradan insanların yer aldığı düşüncesini savunmuştu. Özellikle devlet içindeki bu sıradan vatandaşlar, savaş şartları söz konusu olmasa, belki de klasik "iyi insan" tiplemesindeki kişilerdi. Ancak, emirlere itaat ve kitlesel görüşlere ters düşmeme endişesi, yani bir nevi muhafazakârlıkla, sıradan zamanların sıradan iyi insanları olağanüstü koşullar altında "kötülüğün sıradanlığına" alet olan kimselere dönüşüverirler.

Arendt "banality of evil" (kötülüğün sıradanlığı) tezini, Yahudilerin toplama kamplarına yollanmasını organize eden Nazi Adolf Eichmann'ın Kudüs'te yargılanmasını *New Yorker* dergisi için izlerken oluşturmuştu. Eichmann, Yahudi nefretiyle kasıp kavranan, ciddi bir akıl hastalığı bulunan, kötülük dolu biri değil, gayet "normal" bir insandı. Bunu söyleyenler de, bizzat İsrail devletinin Eichmann'ı incelemek üzere görevlendirdiği altı psikolog idi. Bu psikologlardan biri, Eichmann'ın "biraz fazla normal" olduğundan bile şikâyet etmişti.

Arendt, Eichmann'ın Nazi olmadan önce sürekli olarak bir yere, bir gruba, bir işe tutunarak başarılı olma çabasında, zekâ yoksunu bir adam olduğunu yazmıştı. Arendt, Eichmann'ın kendi bireysel fikirlerini, tutumlarını oluşturamayan yapısına dikkat çekmiş, *Amtssprache*, yani resmî söylemi (elbetteki Nazilerinkini!) basmakalıp bir şekilde yineleyen savunmalarına işaret etmişti.

Eğer, Hitler savaş sırasında bir zaman lafı edildiği gibi Yahudileri topluca Filistin topraklarına veya Madagaskar'a tehcir etse, Eichmann büyük ihtimalle o emirlere itaat ediyor olacaktı.

Arendt, soykırımın, her an her yerde, her toplumda olabileceği tezine itiraz ediyordu. Neticede, olağanüstü koşullar altında bile emre itaat etmeyen, yaşamı pahasına "hayır" diyebilen insanlar vardı. Diğer bir deyişle, seçme şansı en aşırı koşullarda bile mümkündü. Arendt, savaş sırasında Danimarka'da yaşananları da örnek gösteriyordu. Danimarka Nazilerce işgal edildikten sonra, Yahudilerini teslim etmemiş ve bahaneler bularak

büyük çoğunluğunu İsveç'e yollayarak kurtarmıştı. İşin ilginç yanı, Danimarkalıların pasif direnişini çökertmek üzere yollanan Naziler de, bir süre sonra Yahudilerin ölüm kamplarına yollanmasının yanlış olduğu düşüncesine kapılmaya, katliamlardan rahatsız olmaya başladılar. Tabii, burada sadece Yahudilerden bahsettik, ama Holokost (Yunanca kökenli bu kelimenin aslı, *ὁλόκαυστον* –holókauston-; *holos*, tamamen, *kaustos*, yanmış demek), İbranice *השואה* yani Şoah (Büyük Felaket) veya Doğu Avrupa'nın soykırımla kaybolan dili Yidiş'te *חורבן* yani *Çurben* olarak bilinen soykırımda, Romanlar, sol görüşten ve muhalif olarak ele geçenler, eşcinseller, zihinsel ve bedensel özürlüler, Afrikalılar, Asyalılar, sendikacılar, Yehova Şahitleri, Sovyetler'den esir alınan sivil ve askerler, işgal edilen yerlerdeki etnik Polonyalı ve Slavlar yok edildi.

Son kertede, insanlar fırsat olursa, belki inanarak belki sadece itaat ederek bir grubu damgalayabiliyor.

Yeter ki, insani zaafı kışkırtacak bir "karizmatik lider", bir veya birkaç güçlü kişi, bir kışkırtma, bu yönde bir siyaset olsun.

Cinayet, her an her evde olabilir.

Olduktan sonra da, "neden" diye binlerce, milyonlarca sayfa yazılabilir.

Yapılan hiçbir şey gidenleri geri getiremiyor.

Şu veya bu şekilde bundan yaklaşık bir yüzyıl önce, sizin ve benim, sevgililerimiz, sırdaşlarımız, meslektaşlarımız, zanaatkârlarımız olabilecek Ermeni dostlarımız bizden çalındı. Hepimiz, hiç olmayan komşularımızı yitirdik.

Bugün resmî ağızları bırakalım. Ama "onlar da bunu yaptı, bunlar da bunu etti" demeyelim.

Tüm yaşamımız boyunca bizi makbul vatandaş olmak için tornadan geçiren devlet yönlendirmesine sırtımızı dönerek, Türkiye vatandaşı falan olarak değil, dimdik ve yüksek perdeden, mağrur ve insanca, sadece vicdani bir ağırı nedeniyle, bırakın da özgürce özür dileyebilelim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir muamma olarak Anadolu

Sezin Öney 29.12.2008

Profesör Binnaz Toprak sorumluluğunda ve Boğaziçi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi ile Açık Toplum Enstitüsü desteğinde gerçekleştirilen "Türkiye'de Farklı Olmak, Din ve Muhafazakârlık Ekseninde Ötekileştirilenler" çalışması, "mahalle baskısı" kavramını gene gündeme oturttu.

Şerif Mardin hocanın da belirttiği üzere "mahalle", Osmanlı İmparatorluğu döneminde gerek bürokratik gerekse sosyal ilişkiler açısından kilit bir birim. Kentleşme, iç ve dış göçler vesaire gibi etkenlere rağmen de,

mahalle günümüze kadar sosyal etkisini koruyan bir öneme sahip. Ancak, iletişim teknolojilerinin ve medyanın etkisinin giderek arttığı günümüzde mahallenin boyutları ve anlamı değişiyor. Alın Hrant Dink'i vuran katil şebekesini; sanal bağlantılar, telefon konuşmaları, ormanda atış talimleri, "abilik" ilişkileriyle kurdukları "mahalle" belli ki gerçekten yaşadıkları mahalleden kopuk ve farklı bir yapı oluşturunuyordu. Bu uç bir örnek olsa da, internet üzerinden yapılan iletişimle, okunan kitaplar, seyredilen televizyon programlarıyla, sanal mahalleler de oluşuyor. Ki bunları, değil Osmanlı zamanında, bundan bir 10-15 yıl önce bile hayal etmek dahi imkânsızdı. Tüm bu karmaşık iletişim sistemi, insanların düşünme şekillerini, hareketlerini belirleyecek düzeyde bir baskı uyguluyor.

Öte yandan bu araştırmaya dönersek (bu yazının araştırmanın kendisi ve yapısı ile ilgili tek değindiği nokta bu olacak), günümüzün sanal ve somut mahallelerinin düşünce yapılarını biçimlendirmekte önemli bir rol oynayan gazetecilerin, röportajları yapan kişiler olmaması gerekirdi. Araştırmada yer alan gazetecilerin kendilerine ve ilk mesleğim gazeteciliğe büyük saygı duymama rağmen, akademik bir çalışmada gazetecilerin/ medya mensuplarının kullanılmasının ancak ve ancak özel bir amaca hizmet ediyorsa söz konusu olması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, gazetecilerin kendisi veya gazetecilerin bir konuya bakış açısını incelemek için röportajları kendilerinin yapması gayet doğru bir seçim olur. Ama eğer, gazeteciler röportaj yapılacak kişileri seçmede ve onlarla temas kurup, konuşmakla görevlilerse, o andan itibaren akademik gözlem altında gerçekleştirilen bir gazetecilik çalışması ile karşı karşıyayız demektir. Bu da kendi içinde, ilgi çekicidir. Ne var ki, elde edilen sonuç çok kıymetli bir hocanın yöneticiliğinde ve denetiminde yapılan bir çalışma da olsa, çok karmaşık ve çok parçalı bir bilmecenin sadece fotoğrafını çekmekle yetinmek demektir.

Bütün bunları, gazetecilik ve akademik çalışma dünyası arasında bizzat yaşadığım bocalamanın getirdiği mütevazı deneyime dayanarak söyleme gereği hissediyorum.

Cumhuriyet mitingleri dönemini İzmir'de yaşayan biri olarak, yaşam tarzlarının müthiş bir taarruz altında olduğunu düşünen okumuş-yazmış veya göreceli olarak seçkin bir kesimden gelenlerin yaşadığı korkuyu sadece dillendiren değil bunun içerisine girmeye çalışan bir çalışma muazzam derecede heyecan verici olurdu kanaatindeyim. Seçkin derken, aklımda ilkokul öğretmeninden beyin cerrahına, Türkiye dışında yaşayan ve en iyi okullarda eğitim görmüş bir bankacıdan Türkiye dışına adım atmamış bir sol görüşlü bahçıvana, "Türk Einstein'ı" olarak adlandırılan Oktay Sinanoğlu'ndan kendini bir şekilde "daha elit ve aydın" bir gruba ait hisseden bir şoföre kadar son derece geniş bir kitle var.

Normalde, yani dünya ölçeğinde düşündüğümüzde, protest olması gereken bir müzik dergisi olan *Bant*'ın sahibi neden gidip de uluslararası üne sahip bir sanatçı olan Shepard Fairey'e Atatürk portresi yaptırıyor? Bu, sonunda ülkenin dört bir yanında devlet dairelerinden işyerlerine gördüğümüz klasik Atatürk portresinin yeni bir yorumundan başka bir şey değil mi?

Neden Türkiye'de kendini en aydın ve elit olarak addeden, aslında öyle de olan kesimlerde iflah olmaz şekilde bir İslam korkusu var?

Elbette, bunun son derece anlaşılabilir ve somut sebepleri var. Anadolu'nun hemen hemen tüm kentleri öyle insanın dilediği gibi yaşayabileceği yerler değiller. İçki içmek sorun, saç uzun olmak sorun, açık giyinmek sorun... Ancak, Avrupa Roman Hakları Merkezi, Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Edirne Roman Derneği'nin gerçekleştirdiği, bu köşede daha önce üzerine yazdığım Türkiye Romanları üzerine olan araştırma, "Biz Buradayız!" da, başka açıdan korkunç bir baskı ortamına işaret eden bulgularla doluydu. Türkiye'de farklı olmak ölümcül de olabiliyor.

Bunun da aslında İslam, AKP ile falan çok da ilgisi olmadığını ama muhafazakâr, bağnaz ve son derece dışa kapalı bir milliyetçi yapı ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Bu yapı, ne yazık ki laik ve dindar çok geniş bir kesimi içine alıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kof Adamlar

Sezin Öney 05.01.2009

Türkiye'nin ne kadar hareketli bir gündeme sahip olduğu, ülkemizin medya dünyasında, biraz da övünçle, hep dile getirilir. Bu teze göre, Türkiye çok renkli ve dinamik bir ülke olduğu için gündemi sürekli değişmektedir.

Açıkçası, aslında Türkiye'nin bir gündemi falan yok. Bir konu ortaya atılıyor. Bir konu bir hafta kadar ağızlara sakız oluyor. Ondan sonra da hemen unutuluyor. Dünyadaki "sıkıcı" ve "durağan" ülkelerde, aylarca, hatta aralıklı olarak yıllarca konuşulacak gündem maddeleri, Türkiye'de üç beş gün çiğnenip bir kenara atılıyor. Mesela geçen haftalarda, "mahalle baskısı" konusu gündeme geldi. Herkes, Profesör Binnaz Toprak'ın denetimiyle gerçekleşen araştırmayı konuştu. Sonra, bu konu da naftalinlenip rafa kalktı.

Şimdilerde, İsrail'in Gazze'ye gerçekleştirdiği hava ve kara operasyonları konuşuluyor. Türkiye'nin bazı yerlerinde İsrail ve Amerika bayraklarının yakıldığı geniş çaplı gösteriler yapılıyor. Elbette, İsrail devletinin giriştiği bu askerî harekât dehşet verici. Bunu da, Yahudi tarihini çalışmış biri olarak, özellikle hem İsrail hem de Filistin halklarının kaderlerinin kan yumağına dönmesine içim kan ağlayarak söylüyorum. Böyle olması şart mıydı? Bu sorunun kolay bir yanıtı yok... İsrail, Ortadoğu'da değil de Siyonistlerin 1903'teki Altıncı Kongreleri'nde tartışıldığı gibi Uganda'da kurulsaydı tarih, başka mı yazılırdı? Veya, Siyonizm'in ideologlarından sayılan Rusya'nın Polonya'daki topraklarında doğan doktor Leon Pinsker'in *Auto-Emancipation* kitabında üzerinde durduğu gibi Arjantin'de bir Yahudi devleti kurulmuş olsa? Ya da, bazı İngiliz devlet adamlarının ortaya attığı "Madagaskar" planı gerçekleşse ve en üst düzey Nazilerden Heinrich Himmler'in 1940'ta yazdığı gibi, Yahudiler Batı tarafından kolonileştirilmiş "bir yerlere" tehcir edilseler? 2. Dünya Savaşı sırasında Japon Emperyal devletinde tartışılan "Fugu Planı" hayata geçse ve Yahudiler, Japonların kontrolünde Çin topraklarına yerleştirilseler, mesela Şanghay'a "yönlendirilseler" ne olurdu peki? Meraklısına, Fugu Planı'nın zanaatkâr ve son derece çalışkan olarak algılanan Yahudilerin Japonya emrinde üreten bir nüfus haline getirilmesinin kârlı bir yatırım olacağı tezi üzerine tasarlandığını anımsatalım. Ama, tıpkı yemesi bir Rus ruleti olabilen Fugu balığı gibi, Yahudilerin Japon toplumu içine –tabii ki asimile edilemeyip– tehlikeli sonuçlar yaratması endişesini daha adında yansıtan bu projenin gerçekleşmesini engelledi.

1939-40 arası Amerika'da içişleri bakanlığı yapan Harold Ickes'in yardımcısı Harry Slattery'nin adıyla anılan "Slattery Raporu"nun önerdikleri ciddiye alınsa ve Yahudiler Alaska'ya yerleştirilse, bugün belki tarih öyle bir değişecekti ki, Barack Obama ABD Başkanı seçilemeyecekti. Buraya nasıl atladık dersiniz, Cumhuriyetçi aday McCain'in seçim mağlubu olmasında biraz hamhışır tavırlar sergilemesinden dolayı önemli bir neden olarak gösterilen Alaska'nın valisi Sarah Palin belki siyasette bile olmayacaktı yanıtı verilebilir...

Tarih üzerine atılıp tutulup daha çok şey söylenebilir ama bunlar bir yana, bugün İsrail devletine (insani ve siyasi manada haklı yere) ve hatta tüm Yahudilere (çok haksızca) sert bakan Türkiye kamuoyu, sadece altı yedi

ay önce adeta yana yakıla Kuzey Irak'a kara harekâtı gerçekleştirilmesinin tartışıldığını da hatıra getirsin. Nedense, sanki resmî bir kaynaktan fısıldanmışçasına, aynı anda "sivrisineklerin hakkından gelmekle olmaz, bataklık kurutulmalı" sözlerinin çok ama çok kişinin diline ve aklına musallat olduğu anımsansın. Bundan beş yıl önce bir İsraili eski gazetecinin kendisinden bizzat duyduğum gibi, Filistinlilere özellikle Hamas'a, İsrail medyası tarafından "etkisizleştirilecek unsurlar" muamelesi çekildiğini, bunun da kaynağının bizzat İsrail ordusunun propagandası olduğunu da bir düşünün.

Orduların, devletlerin kilit noktalarında, bazı adamlar var. Bazı hesaplarla tetiklerin çekilmesinin emrini veriyorlar. Sonra bunlar size, bize, sıradan İsraililere ve Filistinlilere dikte ediliyor. Ellerde silahlar savaşıyor. Oğullar, kızlar ölüyor; nesiller yitiyor. Nefret büyüyor.

İzninizle, kof adamların verdiği kurşuni direktiflere vicdanen başkaldırıyor ve sıradan "iyi" bir insanı anıyorum. Tanya Reinhart. Doğumuyla bir Yahudi. Eğitimiyle bir dil bilimci. Onu hiç tanımadım. Hiç de tanıyamayacağım. Kendi ülkesinin siyasetini kıyasıya eleştiren ve bunun da gerçek halk sevgisi (ama dikkat *vatan* değil) olduğunu cesur kalbiyle yazan biri. Bir gece uykuya yatıp hiç kalkmadı. Zaten, hangi iyi kalp örselenmeden kaldırır ki GERÇEK barışseverliği? Acaba, televizyonda kaydedilmiş imgesiyle göz göze gelemediğim Hrant Dink'ten çok mu farklı benzerlerinin kurşunlu veya kurşunsuz kaderi? T.S. Elliot'un *Kof Adamlar* şiirindeki dizeleriyle, *Dünya bir patlamayla değil/Bir iniltiyle son buluyor...* Çünkü, yakmayı ve yıkmayı seven insanlığın GERÇEK barışseverleri, kurban etmeyi seven hunhar bir yanı var.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Enkaz

Sezin Öney 12.01.2009

Ergenekon davası çerçevesinde yeni tutuklamaların ardından yapılan silah kazıları, bir kez daha "Gladio" konusunu gündeme getirdi. Avrupa'da Soğuk Savaş döneminde kurulan ve Gladio "şemsiye" adıyla anılan gölge yapılanmaların, olası bir Sovyetler saldırısına karşı yeraltında silah depoları oluşturduğu biliniyordu. Bu tarz saklı silah depolarının ilki, 1981'de Almanya'nın bir kasabası olan Uelzen'de bulundu. Gömülü silahların aşırı sağcı bir terör örgütüne ait olduğu açıklandı. Ancak, sıradan bir örgütün 50 tanksavar, 156 kilo patlayıcı, 230 bomba parçası ve 258 el bombasına nasıl sahip olabileceği sorusu yanıtsızdı. Bu kazının gerçekleşmesinden bir yıl önce, Münih'te Oktoberfest kutlamaları sırasında patlayan esrarengiz bir bomba, 13 kişinin ölümüne ve 213 kişinin yaralanmasına neden olmuştu. Bombayı koyduğu öne sürülen 21 yaşındaki aşırı sağcı Gundholf Köhler, patlama sırasında öldü. Üyesi olduğu Neo-Nazi grup *Wehrsportgruppe Hoffmann*'ın lideri Heinz Lembke'ye yönelik soruşturma, bahsedilen saklı silahları ortaya çıkardı. Aynı dönemde Aşağı Saksonya'da yapılan başka kazılarda yeni silah gömütlerine ulaşıldı. Araştırmacı gazeteciler, Lembke'nin Almanya'nın istihbarat teşkilatı *Bundesnachrichtendienst* (BND) ile ilişkili olduğunu yazdı. Resmî araştırmalar ise Lembke ile BND veya Oktoberfest bombalamasının bir ilintisi olabileceğini yalanladı. Lembke, polis gözaltısındayken 1981'de tavana asılı ölü bulundu.

1990'da İtalya'da savcı Felice Casson, hükümete yaklaşık yarım asırdır ülkede gizli şekilde faaliyet gösteren Gladio örgütüyle ilgili gerçekleri açıklamaları için baskı yapmaya başlayınca dönemin başbakanı Giulio Andreotti bir dizi ifşaatta bulundu. Bunların arasında, Gladio'nun İtalya genelinde ormanlar, çayırlar, kiliseler, mezarlıkların da aralarında bulunduğu 139 noktada silahlar gömdüğü de vardı. Bu açıklamalarla beraber,

aralarında *Il Gazzettino*'nun muhabirlerinin bir kilisenin altını bizzat arayarak fosfor bombası da içeren çeşitli mühimmatı buldukları bir "araştırmacı gazetecilik" örneğinin de arasında olduğu bir dizi resmî ve gayriresmî kazı tetiklendi.

Bunlardan tam **yirmi** yıl kadar sonra, Türkiye koskoca bir daire çizerek kendi tarihinin karanlık ve henüz aydınlanmamış bir noktasına geri döndü; 1996'da bir trafik kazası enkazıyla gündeme gelen Susurluk olayına...

Arada geçen yıllarda, Türkiye bir zamanlar palazlandıkça palazlanan aşırı sağ ve her daim kollanan milliyetçiliği hukuki yaptırım görmedi. Şimdi sol süsü verilmiş aşırı sağ ile zaten açıkça bu görüşteki kesimlerin bir arada anılır olmasının nedeni, objektif bakanın gözlerine sır değil. Her kesimi bir mıknatıs gibi çeken bir çekirdek ideoloji var zira; adı da milliyetçilik.

2009 itibariyle İsrail'in Gazze saldırısı protesto edilirken, Türkiye'de müthiş bir Yahudi düşmanlığı patlaması yaşanıyor. Sanal ve gerçek dünyada, Nazileri öven övene...

İsrail'in devlet politikası, sürmekte olan Gazze saldırısının sivillere müthiş bir zarar vermesi *insani* ve *hukuki* bakış açısıyla elbette galeyana gelmeye sebep olabilir. Hatta, Yunanistan'ın Ortodoks reflekslerle politik hareketlerde bulunması gibi, Türkiye'nin de İslami referanslarla Gazze'de yaşananlara özellikle siyaseten tepkili olmasını açıklamak mümkün.

Ama ötesi var... En "laik" kentimiz olarak gösterilen İzmir'de 2006-2007 yıllarında sokaklarda swastika graffitileri, hatta Hitler'in resminin olduğu bir motosiklet gibi "sert" görüntülere tanık olduğumu anımsıyorum.

2000'lerde kitapçı raflarının Yahudi düşmanı ve Nazi taraftarı yayınlarla "yıkıldığını" görmek beni ürkütmüştü. Şimdi, Osmangazi Kültür Derneği'nin "Yahudiler ve Ermeniler giremez, köpekler girebilir" diyen gövde gösterisi ve Bnei HaŞaron basketbol takımının maçını engelleyen fanatikçe protestolara sahne olmasına tanık olurken, ortadaki "derin" sorunu daha iyi anlıyorum. Ortada olan, aşırı milliyetçi ve (en ufak bir düşünsel farkı olan) "yabancı"ya tahammülsüz, saldırgan bir tavır. Her kimse bu *yabancı*?.. Ben bile olabilirim.

Yalnızca birkaç ay önce, Türkiye'nin Kuzey Irak'a kara harekâtı gündemdeyken, özellikle emekli asker ve büyükelçilerin, ne kadar büyük heyecanla İsrail'in askerî ve siyasi tutumlarına *haset* ettiğini anımsayan var mı?

30 yıldır, çoğu bir ülkenin kendi vatandaşlarından oluşan PKK'ya karşı süren savaş, 60 yıldır en çok bizzat **ulusal imkânlarıyla** dimdik ayakta olan bir derin devlet şebekesi, 90 yıldır kendi vatandaşlarının tümünü kucaklamayı başaramayan bir devlet ideolojisi... Belki de, enkaz halinde olan bireysel ve insani düşünme yetisi feci şekilde içdiş edilen koskoca bir toplum... Ve dahası, fasit bir daire çizmekte ısrarlı, kendi ırkçılığının farkında bile olamayıp yabancı düşmanlığını hep yeni zirvelere zorlayan, kısır bir medya...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon çözülür mü?

Sezin Öney 19.01.2009

Hrant Dink'in devletin töre cinayetine kurban gitmesinin üzerinden iki yıl geçti. Devletin töre saydığı, bazı 'kırmızıçizgiler' var ve bu çizgilerin ötesine geçtiğine inanılanlar Dink gibi yok ediliveriyor. Hoş, o çizgilerin yakınından bile geçmeyenlerin de bir senaryoda kimvurduya gittiği oluyor. Düzenin muhafaza edilmesi, çizgiyi aştığı düşünülenin cezalandırılması, gücün gösterilmesi, korkunun esaretiyle güçsüzleşen bireyin yüksek otoriteye teslimiyetinin sağlanması, töre cinayetleri gibi, hukuki düzenin koruyucusu olması gereken devletin, "rutin dışına çıkan" faaliyetlerinin de asıl amaçları. Halkın ve devletin töre cinayetlerinde, genelgeçer ahlak ve hukuk kurallarının birden etkisizleştiğini; cinayetleri işleyenler kadar azmettirenlerin de, yapılanın suç olmadığı düşüncesini paylaştığını görüyoruz. Üstelik, söz konusu töre olunca cinayetin desteklenmesinde eğitim seviyesinin yüksekliği, sosyoekonomik ve coğrafi konum gibi olgular fark yaratmıyor. Meraklısına, Dicle Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden Mazhar Bağlı'nın TÜBİTAK desteğiyle Türkiye genelinde töre cinayetlerini araştırdığı çalışmada, toplumun en çekirdek özelliklerini deşifre eden bir sürü ipucu var.

Peki, ya devletin çekirdek özellikleri? İlk darbeden bu yana Türkiye'de bir "öz devlet" var. Gelenekten beslenen, sürekli iç ve dış düşmanlarla mücadele ruhunun otoriterliği meşrulaştırdığı ve seçimle işbaşına gelen siyasi güce de hükmeden bir yapı bu. İçerisinde görünmez seçimler, siyasi oyunlar olan asıl bir güç odağı yani.

Çekirdeğinde ordu var. Ordunun içinde de farklı gruplaşmalar, etki ve çekim alanları; asıl iktidarı elinde tutan farklı görüşteki isimler. İstihbarat mensupları, emniyet güçleri, siyasetçiler, bürokratlar, işadamları, gazeteciler de halka halka dış çeperlerdeki nüfuz alanında bu yapının. Hukuki düzen 1960'tan beri askerî müdahaleyle yapıldığından, sistem her şeyden önce öz devleti korumayı hedefliyor. Bu yüzden ilk darbeden bu yana geçen 40 yıldaki hukuki düzenlemeler, öz/derin devlete dokunmuyor.

Bugün, Ergenekon'u tartışırken de, aslında derin devletin içindeki bir derin devlet kanadını tartışıyoruz. Derin devletimizin içinde farklı etki grupları, bir de, Ergenekon'u yaratan sistem ve onu tekrardan hep üretebilecek yapısı var.

Bu noktada, İtalya'da 1990'larda Gladio diye anılan gizli yapılmaya yönelik soruşturma ile 2009 Türkiye'si'nin Ergenekon soruşturmasını karşılaştırmakta yarar var. İtalya'nın özelliği, Soğuk Savaş döneminde olası bir Sovyet istilasına karşı kurulan, çekirdeği askerî istihbarat, paramiliter neferler ve muvazzaf subaylardan oluşan Gladio şebekesinin Türkiye ile beraber Avrupa'da en geliştiği yer olması.

İtalya'da 1990'da başbakan Giulio Andreotti, savcı Felice Casson'un askerî istihbarat servisinin arşivlerinde Gladio'ya ilişkin belgelere rastlaması üzerine ortaya çıkan skandala ilişkin açıklamalar yapmak zorunda kalmıştı. İtalya-Türkiye benzetmesi aynen geçerli olabilse, bu olay, bir sivil savcının askerî arşivlerde araştırma yapabilmesi ve bu sayede elde ettiği bilgilerle, mesela önemli bir siyasetçiyi, ülkede son yarım yüzyıldır gizli istihbarat örgütleriyle ilişki içinde faaliyet gösterdiğini itiraf ettirebilmesine denk gelirdi. Oysa, Türkiye'de böyle bir araştırma mümkün olamayacağından, hesap verme baskısı sınırlı kalacaktır.

Türkiye'de 2007'de bir gecekondu ihbar üzerine bulunarak Ergenekon soruşturmasını tetikleyen bombaların ele geçirilmesine karşılık gelen olay, İtalya'da 1972'de polisın Trieste yakınlarında bir çöplükte mühimmat ele geçirmesine karşılık sayılabilir. Yani, Gladio-Ergenekon soruşturmaları karşılaştırılmasında, Türkiye henüz İtalya'nın 1980'lerine bile gelememi.

Çünkü İtalya'da, Türkiye'den farklı olarak ordu, kendi yargısı ve denetlenemez muamma iç dünyasıyla, siyasetin üzerine konumlandırılmamıştı. Dahası, Kürt konusu gibi, Gladio'yu Soğuk Savaş sonrasına taşıyabilecek ve sürekli besleyecek, silahlı çatışma potansiyeli taşıyan bir sorun da yoktu.

İtalya'daki derin devlet sorunu temelde siyasi idi, Türkiye'deyse yapısal kökler çok daha derin.

Ergenekon soruşturmasının derinleşmesi ve tetikleyeceği onlarca soruşturma sonucunda, belki bir 10 yıl sonra bugün üzerinde fikir yürütülen derin devletin ve dolayısıyla Ergenekon'un ne olduğunu tam anlamıyla anlayabileceğiz. Şimdiyse, bir kanadını feda etmek zorunda kalan "öz devletin" mevzi kazanıp kendini korumaya alması söz konusu olacaktır. Zaten medya, hukuk, siyasi ve sosyal yapı, yarım yüzyıldır bunun için kurgulanmış. Gelecek yıllar, kırılmaya başlayan kabuk ve kırılmaya dirençli yapısı arasındaki yeni uzlaşma ve çatışmalarla geçeceğe benziyor. Şimdi, Ergenekon'u üreten ve ona göz yuman/kullanan sistemin, hatta belki Ergenekon'un kendisinin, kendini korumak için bazı neferlerini, mühimmat ve uzantılarını feda etmek zorunda kalmasına tanık oluyoruz.

Önümüzdeki bir uzun mesafe koşusu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçek Rusya bağlantısı!

Sezin Öney 26.01.2009

Türkiye'de Ergenekon soruşturması çerçevesinde sık sık, Soğuk Savaş boyunca faaliyet gösteren Gladio'ya atıfta bulunuldu. NATO ve ABD gizli servisi CIA'nın maddi ve eğitim desteğiyle örgütlenen Gladiolar, bazı Avrupa ülkelerinde fazla karanlık işlere bulaşmadan sessiz sedasız olası bir Sovyetler işgalini bekledi. Bazılarındaysa, ekilen tohum, dış destekle açıklanamayacak düzeyde serpilip gelişti. İtalya ve Türkiye, bu ikinci kategoriye girerken, İskandinav ülkelerinde Gladio şebekesi çok daha erken yıllarda kamuoyunun bilgisine yansıdı. Örneğin, 1978'de Norveç'te gömülü silah ve mühimmatın bulunması, Savunma Bakanı Rolf Hansen'in, bunların ne amaçla saklandığı yolunda açıklamalar yapmasını zorunlu kıldı.

İskandinav ülkelerinin Sovyetler'e coğrafi yakınlığına ve bundan kaynaklanan 'stratejik' önemlerine rağmen, Gladio'nun mayası buralarda tutmadı. Zaman içinde CIA'nın en üst düzeyine yükselen, ABD tarihinin en kilit istihbaratçılarından William Colby'nin ilk önemli görevi, İskandinavya'daki Gladio'yu örgütlemektir. Colby'nin 1978'de yayınlanan anılarında da Gladio ile ilgili ilk ipuçları vardı.

Colby, biyografisinde, bazı İskandinav ülkelerinin topraklarında Sovyet istilasına karşı tetikte bekleyen bir gizli direniş örgütlenmesine sıcak bakmadığını ve bu sebeple, yerel otoritelerden herhangi bir destek beklemeden bir şeyler yapmaya çalıştıklarını anlatmıştı. Akademisyen Olav Riste'nin *The Norwegian Intelligence Service: 1945-1970* (Norveç İstihbarat Servisi: 1945-1970) adlı kitabına göre de, Norveç gizli servisi NIS'in başındaki Vilhelm Evang, 1957'de NATO'dan bazı birimlerin yardımını alan "kontr-istihbaratçıların" faaliyetlerinden son derece rahatsız olmuştu. Evang, psikolojik savaş gibi amaçlar güdülmesini ve halkı büyüteç altına alan "kara listeler" hazırlanmasını endişeyle karşılıyordu.

Sonuçta, hiçbir İskandinav (ve hatta Avrupa) ülkesinde İtalya'daki gibi, toplumun her kesiminden isimlerden oluşan karmakarışık ve salkım saçak bir tuhaf şebeke ortaya çıkmadı. Neticede, İtalya'da 1945-1990 arası kemikleşen, ülkedeki hemen tüm önemli sarsıcı olayların arka planında izlerine rastlanan bu yapının oluşmasının sorumlusu, "dış mihraklardan" ziyade, o ülkenin kendi siyasi ve sosyolojik yapısıydı. Sonuçta, yine

İtalya'nın iç dinamikleri nedeniyle, Gladio şebekesi o ülkenin *kendine özgü tarzıyla* çözüldü. Gladio operasyonel olarak rafa kalktı, fakat bugüne kadar İtalya üzerindeki izi sürüyor.

İtalya'daki –bir nevi- “1 Numara”, işadamı Licio Gelli'nin bir villasında 1981'de yapılan aramada ele geçen “derin devlet” üye listesinde ismi olanlardan biri de Silvio Berlusconi idi. Gelli, 2003'teki bir röportajında Berlusconi için, “Bayılıyor onna, bizim planımızı adım adım hayata geçiriyor” diyordu. Bahsedilen plan, *Piano di Rinascita Democratica Italiana* idi, yani *Demokratik İtalya'nın Yeniden Doğuşu*. Tabii, bu plan, tamamen otoriter bir yapının, Mussolini İtalyası'nın yeniden doğuşuydu aslında.

Bugün, Ergenekon soruşturması, Gladio'ya atıflar, İtalya basınında hemen hiç yer almıyor. Olan haberler de derine inmiyor. Çünkü, Gladio kavramının düşündürdükleri İtalya için *passato remoto*, yani uzak geçmiş olarak görülüyor.

Oysa, daha 2005'te, İtalya'da güvenlik güçleri içinde gizli bir terörle mücadele grubu kurulduğu öne sürüldü. *Dipartimento Studi Strategici Antiterrorismo* (Stratejik Anti-terör Çalışmaları) adı verilen bu grup, kamu fonlarını, istihbarat olanaklarını kullanıyordu. Bu birim, bir yandan Irak Savaşı'yla ilgili bir takım karmaşık işlere giriyor, öte yandan da, Fransa'da sürgünde yaşayan Kızıl Tugaylar'ın eski üyesi Cesare Battisti'yi kaçırma gibi “nostaljik” faaliyetler planlıyordu. Meraklısı için not: O dönemde başbakan Berlusconi idi.

Neden İtalya, Gladio defterini kamuoyunda zihnen kapattı ama ülkede “iç düşmanları” yok etmeyi hedef seçen gizli yapılanmalar ortaya çıkmaya devam etti?

Neden, devlet içindeki derin yapıları, askerî cuntaları sürekli kendine sorun eden İspanya kamuoyu, Ergenekon davasını büyük bir merakla, medyada yer alan incelikli analizlerle takip ediyor da, kendi benzer durumlar yaşayan İtalya bu kadar meraksız?

Yanıt, Türkiye'deki “derin hay huy” içinde, geçen hafta Rusya'da yaşanan bir olayın Türkiye kamuoyunda uyandırdığı son derece kısıtlı ilgide gizli. 19 Ocak'ta, Rusya'nın önde gelen insan hakları avukatlarından Stanislav Markelov, 25 yaşındaki gazeteci Elsa Kungayeva ile beraber Moskova'da güpegündüz bir suikasta kurban gitti. Markelov, gencecik, cesur ve yeri çok zor doldurulacak bir avukattı; ülkesinin ordusunun Çeçen savaşında işlediği suçlarla beraber neo-faşist cinayetlerin perde arkasını, devlet eliyle gerçekleşen her türlü ayrımcılık suçunu takip ediyordu. Türkiye'de Hrant Dink için anma törenleri yapılırken, Rusya'da son bir ayda insan hakları duyarlılığı olan gazeteci ve hukukçuları hedef alan dördüncü cinayet işleniyordu. Ama nedense, Türkiye kamuoyunda stratejik kafa karışıklıklarını ve siyasi savaşları, insani duyarlılıklara yeğliyor. Tıpkı İtalya gibi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şeytan ayrıntıda gizli

Sezin Öney 02.02.2009

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Davos'u ani bir kararla terk etmesine yol açan toplantı, pek çok açıdan kültürel çatışmalar konusunda ders niteliği taşıyacak özellikler taşıyordu. Bu toplantı, beni kıymetli akademisyen Nimet Beriker'in Türkiye'ye kurumsal olarak tanıştırdığı Conflict Analysis and Resolution (Uyuşmazlık Analiz ve

Çözümü) alanıyla tanışma fırsatını yakaladığım döneme götürdü.

Sabancı Üniversitesi'ndeki, Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve bölgesel yapısı nedeniyle büyük önem taşıyan bu bölüm, sık sık konunun dünya çapındaki uzmanlarını da ders vermek üzere davet etmesiyle ön plana çıkıyordu. Davos olayı, bana bu bölümdeki "Kültürel Çatışma" dersi için İstanbul'a gelen uzman Raymond Cohen'in aktardığı bir hikâyeyi anımsattı. Oxford ve Kudüs'teki İbrani Üniversiteleri mezunu olan Cohen'in anlatısı şöyleydi; Amerikalı bir uzman, bir iş için İsrail'i ziyaret ediyor. Bu ziyaret esnasında kendisiyle beraber çalışan İsraili meslektaşı, Amerikalının sürekli eline koluna dokunmasından çok rahatsız oluyor. Sonunda da, dayanamayıp Amerikalıya neden böyle yaptığını soruyor. Amerikalı da, Ortadoğu'da insanların birbirine samimiyet ve açık kalplilik göstergesi olarak dokunmayı sevdiğini okuduğunu ve bu nedenle, iyi niyetini göstermek için âdeti olmadığı halde devamlı böyle bir tavır sergilemeye özen gösterdiğini söylüyor.

ABD'nin en prestijli, merkez görüşteki gazetelerinden biri olan *Washington Post*'un yazarlarından David Ignatius, Davos'taki toplantıda büyük ihtimalle saygısızlık yapmak gibi bir amaç gütmüyordu. Her şeyden önce, Ortadoğu üzerine yazıp çizen biri olarak böylesi bir çatışmanın ortasına düşmenin mesleki kariyerine ters düşeceğinin herhalde ayırdındadır.

Türkiye Cumhuriyeti ile aynı yaşta olan İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres ise, bugünkü Belarus'ta doğup 1934'te Tel Aviv'e ailesiyle beraber göçen biri. Tel Aviv 1909'da kurulduğuna göre, henüz 10 yaşında sadece 25 yıllık geçmişli olan bir kentte, dindar olmayan anne-babasının aksine, dine büyük bir hevesle sarılan ve İsrail'in kurulması sürecine tüm merhaleleriyle tanık olmuş, 60 yılı aşkın süredir siyaset sahnesindeki politikacı. Oslo Barış Süreci'nin, bu süreçteki rolü nedeniyle suikasta kurban giden İsraili lider İzak Rabin'den bile fazla içinde sayılan, barış çabalarının ülkesindeki kilit kişilerinden. Davos'taki toplantıda, İsrail'in uluslararası kanunları ve insani ahlaki normlarını hiçe sayan savaşını bu denli hararetle savunması, ülkesinin içine kendini soktuğu çıkmazın bir göstergesidir. Bu da, üzerinde düşünülmesi gereken trajik bir durumdur aslında.

Başbakan Erdoğan'ın sert ve duygusal tavrı, dünya genelinde İsrail devletinin Filistinlileri ezen askerî ve siyasi tavrına karşı kızgınlık duyan pek çok kişinin hislerine tercüman oldu. Bu konuda zaten, birçok yorumcu Türkiye'de çoğu olumlu, bazıları da özellikle üslubu eleştiren görüşler bildirdi. Ama Erdoğan'ın Ignatius tarafından sürekli kesilmeye çalışılan ikinci söz alışında atıfta bulunduğu bir kaynağın niteliği arada kaynadı gitti. İsrail doğumlu olan ve ülkesine olan eleştirel bakışı nedeniyle oradan uzakta yaşamayı yeğleyen müzisyen Gilad Atzmon'un yazıları, Başbakan Erdoğan'ın atıfta bulunduğu iki kaynaktan biriydi. Özellikle bazı sol çevrelerde çok destek bulan Atzmon gerçekten de tartışmalı bir kişilik. Atzmon, Londra'daki bir üniversitedeki konuşmasında "sinagog yakmanın rasyonel bir hareket olabileceğini" öne sürmüştü. Atzmon, bu sözlerinin şiddete teşvik gibi bir niyet taşımadığını, yalnızca İsrail'in şiddet politikalarının bu tip hareketlere neden sebep olabileceğini anladığını iddia etmişti.

Şahsen yazılarını okuduğumda, Atzmon'un görüşlerinin, barışçı ve şiddet karşıtı bir kişinin kullanmaması gereken dozda karşı şiddet içerdiğini düşünüyorum. İsrail'i eleştirmek için devamlı Nazizm'in referans gösterilmesi, en basit yorumla, bana fiktörel bir sığılık olarak geliyor.

Erdoğan'ın Atzmon alıntısı yapmasının ardında kendi görüşlerinin yattığını düşünüyorum. Büyük ihtimalle, bir danışmanı, Atzmon'u fazla araştırmadan, bazı yazılarını ilginç bularak notlar halinde alıntılarını Başbakan'a sunmuştur. Neticede Atzmon, büyük tartışma yaratsa da, İsveç Sosyal Demokrat Partisi tarafından Stockholm'e konuşma yapmak için çağırılmış biri.

Ancak, Türkiye'nin sadece dış siyasetinde barış öncüsü olmak için değil, kendi iç barışı için de anti-Siyonizm ve anti-Semitizm ayrımını iyi yapması lazım. Başbakan Erdoğan da, bunun ayırdında gibi gözükerek, Davos dönüşü konuşmalarında tekrar tekrar etnik ve dinî ayrımcılığa prim vermemeye vurgu yaptı.

Gene de, Türkiye'de "yüzer gezer" bir 'yabancı' düşmanlığının dün ve bugün var olduğunu hiç hatırdan çıkarmamak gerek. Bahsedilen yabancı, bugün şu grup, bazen bu millet olabilir. Köken olarak Türk sayılmalarına rağmen siyasi görüşleri nedeniyle, dışlanması çoğunlukça makbul görülenler de olabilir.

Bir ayrıntı olarak, moderatör Ignatius'un sürekli Ermeni kökenli olduğuna, hemen her televizyon kanalı ve gazetede vurgu yapılmasına lüzum gerçekten var mıydı?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'den dünyaya bakmak

Sezin Öney 09.02.2009

Türkiye geçen haftayı her zamanki gibi, doludizgin bir yorum sağanağı altında geçirdi. Uzaktan Türkiye'deki medyayı izleyince, halkın, kendisi yerine yaşayan, gezen ve düşünenlerin, yani gazete ve televizyon, kısmen de internet üzerindeki yorumcuların "arzettiği" bir dünyada yaşadığı izlenimi doğuyor.

Sonuçta çok az bilgi, çokça kişisel düşünce ortada dolaşıyor. Bazı yorumcular o kadar çok televizyona çıkıyor ki, bir de üzerine kendi meslekleri ve hatta gazete yazılarına ayırdıkları vakitten sonra gerçekten düşünüp fikir üretmeye nasıl zaman ayırıyorlar diye şaşkınlığa düşüyor insan.

Geçtiğimiz haftalarda, *Kanal 24*'te yayınlanan Halil Berktaş'ın "Nisyana İsyan" programında, Berktaş ve Ömer Laçiner son derece yerinde bir konuya değindiler. Türkiye'de medyanın büyük bir kısmı, sürekli stratejik analizlere yani ulus-devletlerin farazi entrikalarını, gizli planlarını, çıkar üzerine kurulu ilişkilerini tartışmaya odaklanmış durumda. Devlerin kapıştığı bir ortamdaysa, bireyler güçsüz, çaresiz ve eli kolu bağlı. Kamuoyundaki benim gibi sıradan izleyiciler de, kartalların yüksekten uçuğu tartışmalara kulak kabarttıklarında kendilerini kurtlar sofrasında bir lokma hissediyorlar.

Bir de bu algının üzerine, sürekli "Türkiye üzerine oynanan oyunlar" üst başlığıyla anabileceğimiz, bin bir türlü kompto teorisini içeren fikirler de sürekli ekiliyor. Tabii, genel olarak son derece kuru ve renksiz şekilde sunulan dünya haberleri nedeniyle Türkiye kamuoyunun, dış basını sürekli takip edecek zamanı ve yabancı dil bilgisi olanlar dışında, sınırları dışında yaşananlara ilişkin son derece kısıtlı ilgi ve bilgisi var.

Bazen dış haberlere müthiş bir ilgi patlaması yaşandığı doğru. İsrail'in Gazze'ye yaptığı üç haftalık askerî operasyon boyunca olduğu gibi. Birçok televizyon kanalı ve gazetenin İsrail ve Mısır'a muhabir yolladığı o dönemde, gazete manşetleri ve televizyon haberlerinin ağırlıklı odak noktası Ortadoğu idi. Ancak, haberlerin büyük çoğunluğu sadece sansasyonel bir bakışı ön plana çıkaran nitelikteydi. Televizyon haberlerini ele alalım. Zaten Gazze'de yaşananlar muazzam bir insanlık trajedisi olduğundan, bunun üzerine dramatik müzikler, hangi kaynaktan alındığı, ne zamanı yansıttığı belirsiz şekilde gösterilen, duyguları galeyana getirmeyi amaçlayan görüntüler ve izleyiciyi sarmaya çalışan sözcüklerle süs yapmaya hiç gerek yoktu. Tersine, duyulara tesir yapmaya aşırı bir çaba gösterilince, bir süre sonra haberle, gerçeklikle izleyicinin arasına bir duvar örülüyor.

Aynı dönemde, uluslararası haber kanallarını takip ettiğimde, insan hikâyeleri, bilgi temeline oturtulmuş incelikli ve nitelikli analizler ise, beni “Flaş! Flaş! Flaş!” haberlerden çok daha fazla etkiledi.

Son bir aydır, Gazze saldırıları ve “Davos’un fethi” konularının işgal ettiği Türkiye gündemini uzaktan izlerken, “İsrail ve Filistin’e bakarken Türkiye ne görüyor?” diye kendi kendime çok sordum. Hiç kimseye haksızlık yapmak istemem elbette, ama haber sunumları ve medyatik tartışmalardan çıkardığım sonuç şu: Kanımca, Türkiye başkalarına bakarken de kendinden başka hiçbir şeyi görmüyor...

Geçen hafta, Irak’ta yerel seçimler vardı.

İsrail’de 10 şubatta yapılacak genel seçimlerin son dönemecine girildi.

Ortadoğu’dan uzaklaşalım, Türkiye’yi ilgilendirebilecek, kendisini başkasıyla karşılaştırmasını sağlayabilecek dünya haberleri medyada ne kadar yer alıyor? Mesela, Sri Lanka’da, bugünlerde kendi PKK’sı Tamil Kaplanları, devlet kaynaklarının ifadesine göre, ufak bir alana sıkıştırılmış durumda. Uluslararası, bölgesel ve yerel basına da, bu askerî zafer kazanılırken sakın Tamil Kaplanları’na yeniden yaşam şansı tanıyacak haberler yapmayın mesajı Sri Lankalı otoritelerce sertçe altı çizilerek veriliyor. Yani, sivillere verilen zararın es geçilmesi medyadan talep ediliyor. Bu, Türkiye için hiçbir çağrışım yapmayan, önemsiz bir haber mi?

Herhalde, son yıllarda dış dünyaya neredeyse patlama yaparak açılan ekonomisi olmasa, bugün çok daha ciddi bir yabancı düşmanlığının yaşandığı bir ülke olurdu Türkiye. Bunun da suçu, AKP’nin falan değil. Geçmişten gelen bazı kültürel kodlamalar var ve “yabancı”yı düşmanlaştıran, Türk’ün Türk’ten başka dostu olmadığı, bir Türk’ün dünyaya bedel olduğu kalıplarıyla bezeli bu milliyetçi kültürel özellikler ne hukuken ne de siyaseten sorgulanıyor.

O zaman, BBC’nin 21 ülkeden 13 bin 500 kişinin katılımıyla gerçekleştirdiği yıllık ankete göre Türkiye halkının dünyadaki hemen hemen hiçbir ülkeye olumlu bakmaması kimseyi şaşırtmasın. Globescan araştırma kuruluşunun düzenlediği anketin yapıldığı 21 ülke içinde Avrupa Birliği’nin dünyadaki etkisine olumsuz bakanların çoğunlukta olduğu tek ülke Türkiye olması da. ABD merkezli PEW Araştırma şirketinin sonuçlarını geçen eylül açıkladığı Küresel Tutumlar çalışmasına göre, halkın yüzde 76’sının Yahudiler ve yüzde 74’ünün Hristiyanlar hakkında olumsuz düşünmesi de. Aynı araştırmanın, nüfusu Müslüman ağırlıklı hiçbir ülkede, hatta toprakları savaş alanı halindeki Pakistan’da bile bu kadar yüksek oranda bir “hoşlaşmamaya” işaret ettiği de...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hüzünlü ve “Gladiotik” bir İtalya hikâyesi - I

Sezin Öney 16.02.2009

Sabah gazetesinde Nur Batur’un, İtalya’nın eski cumhurbaşkanlarından Francesco Cossiga ile Gladio konusuna odaklı yaptığı röportajın anonsu, beni 1970’lerin İtalya tarihine götürdü.

İtalya'da Gladio, sivil bir temel üzerinden yükseldi. Ordunun da içinde bulunduğu güvenlik güçleriyle, siyasetçiler ve işadamlarını, İtalyan Gladiosu'nun üç ana güç odağı olarak sıralarsak, bunların arasında bir hiyerarşiden söz etmemiz güçtü.

Türkiye'deyse, her ne kadar sivillerin desteği olmasa, ne askerî darbeler ne de Gladio tohumlarının sarmaşıklılaşp tüm devlet sistemini saran zehirli bir ağ haline gelmesi mümkün olamayacak olsa da, temelde hep askerî kaynaklı bir yapı söz konusu oldu. Darbeler, bu askerî kaynaklı yapının serpilip gelişmesine olanak tanıyan iklimi hazırladı. Bu yapıya muhalefet edebilecek, önüne çıkabilecek her türlü görüş özenle ayıklandı, törpüldü, uzaklara atıldı veya yok edildi. İtalya'daysa, bu böyle ol(a)madı. Hep son derece güçlü bir muhalif kutup vardı. Bir kere, İtalya'da hep, sosyal demokratlar, komünistler ve anarşistler gibi gruplardan oluşan bir alternatif sol ve türevleri siyasette ağırlıklı bir rol oynadı. İkincisi, İtalya'daki Gladio'nun kurucularından sayılan, eski başbakanlardan Aldo Moro gibi sağ kanattaki bazı siyasetçiler de, derin devlet rüzgârı kendi kanatlarından yana estiği halde, demokratik bir yapının hâkim olmasından yanaydı.

Moro, 1978'de Brigade Rosse (Kızıl Tugaylar) örgütünün, ilk üyelerinin tamamı hapiste olduğu bir dönemde faaliyete geçen "ikinci nesil" militanlarınca kaçırıldı. Moro'nun kendisi, Gioventù Universitaria Fascista (GUF – Faşist Üniversite Gençliği) üyeliğinde bulunmuş, Democrazia Cristiana'nın (DC – Hristiyan Demokratlar) kilit isimlerinden, koyu Katolik bir siyasetçiydi. Gladio kurulurken, ideal ortak sayılan kişilerdendi. Bu arada, bir parantez açıp, GUF'un üyeliğine girip çıkanlar arasında İtalyan film yönetmeni Michelangelo Antonioni ve Pier Paolo Pasolini'nin de olduğunu ekleyelim. Sonraki yıllarda faşizme sertçe karşı çıkanların bile, zamanında toplumsal girdaba kapılmasının mümkün olduğunu, zaten de faşist yönetimlerin çekirdeğinde, düşünceyi öldürüp, duyguları harekete geçirme ve kenetleme mekanizmasının yattığını da anımsatarak tabii...

Moro liderliğindeki DC, Partito Comunista Italiano'nun (PCI –İtalyan Komünist Partisi) lideri Enrico Berlinguer ile beraber *compromesso storico*'ya (tarihî anlaşma) imza atmaya çalışıyordu. 1970'lerde PCI içindeki bir grup, Sovyetler Birliği'nin totaliter doktrini nedeniyle, hümanizm ve demokrasiye giderek daha fazla vurgu yapmaya başlarken, DC'den bazı siyasetçiler de, sol hareketlerin, kimi zaman anlaşılabilecekleri kimi zaman da çatışacakları demokratik ortakları olduğunu düşünür hale gelmişti.

PCI'nin hamlesi, Antonio Gramsci'nin de altını çizdiği üzere, bir siyasi hareketin, içinden çıktığı toplumun köklerini inkâr etmeden; onlara rağmen değil, o köklerin oluşturduğu diğer hareketlerle de beraber hareket ederek reform gerçekleştirmesini öngören Avrupa sathında yeni bir komünizm anlayışının ürünüydü. Yani, terminolojik olarak ilk kimin ortaya attığı hep konuşulan sonunda *Nedeljine informativne novine* (Haftalık Bilgilendirme Bülteni) editörü, Yugoslav Frane Barbieri'ye atfedilen *eurocommunism*'in...

Moro'nun kaçırılmasından 55 gün sonra ölümüne kadar giden tüm süreç bugün bazıları tarafından Gladio'ya mal ediliyor. Tarihçi Sergio Flamigni, Moro'yu kaçıran ekibin başındaki Mario Moretti'nin Gladio tarafından kullanıldığını öne sürüyor. Moro'nun kaçırılmadan önce ABD Başkanı Nixon'un danışmanı Kissinger tarafından, "siyasi rotasını solla dayanışmaktan başka yöne çevirmesini, yoksa ağır bir bedel ödeyeceği" yolunda tehdit edildiği eşi tarafından dile getirilmişti.

1979'da arabasında kurşunlanarak öldürülen "bazı istihbarat servislerinin bazı kanatlarında kuşları olan" araştırmacı gazeteci Mino Pecorelli, Moro'nun öldürülmesinden sonraki dönemde, Gladio'ya işaret eden bir dizi haber yapmıştı. Kendi adı 1984'te Gladio'nun ilişki listesinde çıkan Pecorelli, Moro'nun rehin tutulduğu yerin dönemin içişleri bakanı Cossiga'ya bildirildiğini iddia etmişti. Cossiga, bu bilgiyi, Pecorelli'nin deyişiyle

“cennet köşkünden kendisine gelen mesajlar” nedeniyle hasıraltı etmişti.

Cennet köşkü, İtalyan Gladiosu’nun üst kademelerine işaret ediyordu. Kissinger gibi ABD’nin şahinleri, Sovyetler’inkiler, Giulio Andreotti gibi bazı “baba” siyasetçiler, Cossiga gibi derin devlete bulaşan bir sürü kişi Moro’nun ölümüne giden yolu açmışlardı. Bu yüzden, İtalya’da bir “1 Numara” aslında bir sürü kişiydi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hüzünlü ve ‘Gladiotik’ bir İtalya hikâyesi - II

Sezin Öney 23.02.2009

Türkiye’de Ergenekon’un da işi zor. Eğer iddialar doğruysa ve kamuoyunun siyasi görüşlerini yönlendirmek için bazı şiddet eylemleri, devlet içinden bazı kişilerin kumandası altında bir örgüt tarafından gerçekleştiriliyorsa, bu kimselerin halini bir düşünün. Bir bombalı eylem gerçekleştiriliyor; bunun etkisi sizce en fazla ne kadar sürüyor? Türkiye’de 22 Mayıs 2007’de ne oldu? Ankara Anafartalar Caddesi’ndeki patlamayı, bugün, orada yakınına kaybedenler ve yaralananlar dışında kaç kişi hatırlıyor? 16 Nisan 2006’da, Bakırköy’de “karanlık güçlerin” gerçekleştirdiği bombalı saldırıyı anımsayanların sayısı kaç peki? Ya Güngören’de geçen yaz gerçekleşen ve ülkede bayrak patlamasına yol açan bombalamaları?

İtalya’nın ulusal hafızası, çok güçlü olmasa da, Türkiye’den çok daha iyi durumda sayılabilir. 2 Ağustos 1980, hâlâ İtalya’da tüyleri diken diken eden bir tarih. Unutanlar da, ülke genelinde “terör kurbanlarını anma günü” ilan edilen 2 Ağustos’un neden diğer günlerden farklı olduğunu şuradan, buradan duyabilir. Çünkü bu tarihte, *Strage di Bologna*, yani Bolonya Katliamı gerçekleşmişti. Ülkenin kuzeyindeki Bolonya kentinin tren garında gerçekleşen patlamada, 85 kişi ölmüş ve 200 kişi yaralanmıştı. Patlamanın ertesi günü, dönemin başbakanı Francesco Cossiga, olayın bir kaza olduğunu öne sürdü. Oysa patlamadan sonra neo-faşist bir örgütten olduğunu söyleyen bazı kimseler saldırıyı üstlenmişti. İtalyan kamuoyu ise ölenlerin yasını tutmakla meşguldü.

Gelelim, Nur Batur’un *Sabah* gazetesi için yaptığı röportajıyla bazı ifşaatlarını birinci elden duyabildiğimiz Cossiga’ya... Cossiga, 1978’de ülkenin en önemli sağcı siyasetçilerinden Aldo Moro’nun Kızıl Tugaylar tarafından kaçırılıp öldürülmesinden sonra, o zaman bulunduğu içişleri bakanlığı makamından istifa etmişti. Bu, çok dürüstçe bir hareket miydi? Netice de, bu çıkışın üzerine aldığı kamuoyu desteği, Cossiga’yı başbakanlığa taşımıştı. Bir anda, Cossiga hakkında çıkan ve Moro’nun kaçırılması olayındaki sırlara vakıf olduğu iddiaları yok olmuş, kendisi özlenen “temizliğin” simgesi haline gelmişti. Bir kez halkın adamı olmanın sırrını keşfeden Cossiga, 1978 sonrası hep “açıklamalarıyla” dikkat çekti. İşte, belki de bu yüzden Cossiga, Bolonya patlamasının kaza sonucu olduğu söylemini soruşturmalar devam ederken değiştirdi ve Senato’daki özel bir oturumda neo-faşistlerin suçlu olduğunu söyledi. Dahası, Cossiga o günlerde, neo-faşist örgütleri, “karanlık terörden” sorumlu tuttu ve “devletin temsilcilerini öldüren sol terörle”, rasgele kurban seçtiğini öne sürdüğü aşırı sağcı terörün farklı olduğunu iddia etti.

Patlama ertesinde, ülkenin en çok satan gazetelerinden merkez sol görüşteki *La Repubblica* gazetesi, “yasal ulus ve ‘gerçek’ ülke arasındaki uçurum hiç bu kadar derin olmamıştır” demişti. Bu uçurum ya kabullenilip “yasal ulus” yeniden tanımlanacaktı ya da uçurumu birleştirecek köprüler tercih edilecekti.

Kendini yeniden yaratabilmek... Belki de, her insana, her ülkeye elzem bir yetenek. Ama siyasetçiler için, bu

özellik bambaşka bir anlam taşıyor. Doğru seçilmiş bir anda yapılan bir çıkış, geçmişin günahlarını da şeffaflştırıyor.

Cossiga'nın, sağcı bir siyasetçi olarak "dobra dobra" davrandığı imgesi, onu cumhurbaşkanlığına kadar taşıdı. Kriz dönemlerinin devrimcisi değil, köprüsü oldu. Neticede de, Bolonya saldırısının kurbanlarının cenaze töreninde ısıtılan Cossiga'nın, anlı şanlı ömür boyu senatör unvanıyla "emekli" olabilmesi mümkün olabildi.

Cossiga'nın kendisi, kanundışı bir sürü işe karışmış değil de, bir kumsalda yürüyüvermişçesine hafif ve hür, açıklamalarıyla "ayakkabılarındaki kumun bir kısmını boşalttığını" söyledi. Yetmedi, 11 Eylül'ün CIA ve MOSSAD tarafından düzenlendiği, futbolcu Zidane'ın Dünya Kupası'nda İtalyan rakibine attığı yumruğun haklı olduğu ve Abhazya ile Güney Osetya'nın Avrupa tarafından tanınması gerektiği gibi her telden çalan, maksat ses getirsin denebilecek açıklamalarda bulundu. İtalya'da Gladio'nun patronluğunu yaptığı, ABD tarafından ülkeyi yönetmek için seçildiği iddiası da, zincirin son halkaları olsa gerek.

Türkiye'de, dikkatimi çeken, Ergenekon tetikçisi olarak adlandırabileceğimiz kimselerin, işlenen cinayetler vesaire gibi dehşet verici tanıklıklarını anlatırken, bir yandan da emekli olma haklarının yenmesi gibi konulardan dert yanması. Bu sözler, aslında hukuksuzluğun devlet içinde ne kadar meşrulaştığının bir kanıtı. Hal böyle olunca, Türkiye'de Cossiga gibi şaibeli açıklamalar yaparak suçlamalardan arınan siyasetçiler bile olamıyor!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlkokulumda swastikalar

Sezin Öney 02.03.2009

Bundan birkaç ay önce, Budapeşte'de yağmurlu bir günde arabada giderken Alessandra Mussolini'nin sesi, BBC'nin radyosunda, ağdalı İtalyanca aksanlı bir İngilizce ile bir şeyler anlatıp duruyordu. İtalyan diktatörü Benito Mussolini'nin torunu olmayı bir gurur vesilesi haline getiren bu siyasetçi, günümüz İtalyası'nın aşırı sağ politikalarının bayraktarlığını yapanlardan. Ulusalçı muhafazakâr *Azione Sociale* (Sosyal Hareket –AS) Partisi'nin kurucusu olan Alessandra Mussolini'nin BBC mikrofonlarına anlattıklarıysa, İtalya'da bir süredir büyük sosyal çalkantılara sebep olan Çingene korkusuna ilişkin alınan "tedbirlerle" ilgiliydi. Özellikle Romanya'nın Avrupa Birliği'ne tam üye olmasından sonra dalgalar halinde ülkeye göç eden Çingeneler, suç işlemekten başka bir şey yapmayan aylak takımı olarak damgalanmış ve İtalyan kamuoyunun hedefi haline gelmişti. 2008'den beri iktidardaki *Il Popolo della Libertà* (Özgürlüğün Halkı) adlı şemsiye sağ ittifakın lideri Silvio Berlusconi'nin saflarında çalışan milletvekili Mussolini, yerel yönetimlerin Çingeneler için kent merkezlerinden uzakta, güvenlik güçleri denetiminde kamplar kurmasını savunuyordu.

Mussolini, "Biz onlara temiz barınacak yerler sağlıyoruz" minvalinde bir söylemle, kent merkezlerini "kirleten" Romanların uzaklardaki kamplarda, sıhhi bir yalıtım mekanizmasıyla tecrit edilmesini dünyanın en doğal işi gibi gösteriyordu. Şu an için akan suyu bile bulunmayan kuru beton kamplara, kapıya dikilmiş güvenlik görevlilerinin iznine tâbi olarak girip çıkabilen Romanlardan biri değilseniz, Mussolini'nin anlattığı her şey kulağa mantıklı gibi gelebilirdi. "Çalışmayı sevmeyen, eğitimsiz, kültürsüz ve egemen kültüre uyum sağlamak istemeyen", Mussolini'nin deyimiyle, "kabul edersiniz ki, bizden biraz farklı âdetler ve alışkanlıklara sahip" bu insanların, yani topluma bir diken gibi batan Çingenelerin toplanıp gözden uzaklaştırılmasına giden süreç ise

birkaç yıl önce başlamıştı.

Kasım 2007’de İtalyan bir donanma komutanının 47 yaşındaki karısının tecavüze uğrayıp öldürülmesi olayı, Çingenelelere fatura edildi. Aslında Çingene kökenli olmayan Romanyalı bir gencin işlediği anlaşılan bu cinayetten sonra, medyada yer alan, Romanya’dan göçen Çingenelelere yönelik korku saçan, sansasyonel haberlerin sayısında patlama yaşandı.

Bu cinayetle beraber, medya ve bazı İtalyan politikacılar tarafından Romen göçmenlerin, bilhassa da Çingene kökenli Romenlerin ülkede gerçekleşen bazı şiddet olaylarının faili olarak gösterilmeleri, tüm Çingenelelere yönelik nefreti katmerlendirdi. Dönemin Roma Belediye Başkanı, sol siyasetin yıldız ismi Walter Veltroni, “2007’nin ilk yedi ayında Romanyalılar, tecavüz eden, çalan ve öldürülenlerin yüzde 75’ini oluşturdu” şeklinde açıklamalar yaparak, yangına körükle gitti. Oysa Avrupa genelinde etnik köken temel alınarak devletlerin istatistikî veri toplanmasının önünde ciddi engeller var. Veltroni’nin bahsettiği verilerin nereden geldiği de belli hiç olmadı. 2. Dünya Savaşı’nda etnik köken belgeleyen istatistiklerin Yahudi ve Çingenelerin ölüm kamplarına yollanmasında kullanılması, bu konuyu bir tabu haline getirmiş durumda. Ancak, insan hakları grupları ilk bakışta azınlıkları gözetir gibi gözükse de bu bakış açısının, aslında bu grupların varlıklarının ve ihtiyaçlarının inkârına yol açtığını öne sürüyor.

Sonunda, yıllarca İtalya’da sağın Gladio eliyle parçaladığı, kutuplaştırdığı sol, 2007’deki Çingene krizinin yarattığı sınavı geçemedi. İrkçılığa alet oldu. 2008’de sol iktidardan düştü, erken seçimler, Berlusconi hükümetini işbaşına getirdi. Böylece, şehir merkezlerinde jandarmaların devriye gezmesi, yasal olanlar da dâhil birçok göçmenin sınırdışı edilmesi, ülkedeki Çingenelerin parmak izlerinin toplanması gibi politikalar gündeme geldi. Napoli mafyası başta olmak üzere İtalyan yeraltı dünyası yeniden şahlanırken kendilerine hedef olarak göçmenleri seçtiler. Ülkenin çeşitli yerlerinde, başta Çingenelerinkiler olmak üzere göçmenlerin yaşadığı yerler ateşe verildi. İrkçi cinayetler başladı.

İzmir’in en müstesna semtlerinden birindeki ilkokulumun bahçe duvarına çizili swastikalara [gamalı haç] bakarken, İtalya’yı, oradaki Gladio’yu, Türkiye’de Gladio çözüldükten sonra gelecek sorunları, İtalya’nın ve Türkiye’nin onlarca yıl yaşadığı tahribatın daha onlarca yıl ödenecek faturasını düşündüm.

Not: İtalya’daki Roman krizi konusuna ilgi duyanlar, Avrupa Roman Hakları Merkezi’nin (ERRC) hazırladığı, *Security a la Italiana* (İtalyan Usulü Güvenlik) adlı rapor İngilizce raporu okuyabilir.
<http://www.errc.org/db/03/4D/m0000034D.pdf>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dün, bugün, yarın

Sezin Öney 09.03.2009

Türkiye’nin zamanını sünger gibi emen, artık dünya siyaseti ve akademisinde köhneliğinden konuşulmayan “ılımlı İslam” kavramı, kendini yenilemekten çok uzak medya dünyamızda hâlâ ağızlara sakız. Hillary Clinton bile, başöğretmenin huzuruna çıkan sınıf başkanlarını andıran “Haydi Gel Bizimle Ol” programı ekibinin bu yöndeki sorularına mazhar oldu. Böyle zamanlarda, Türkiye’nin kabak tadı veren gündeminden uzaklaşıp tarihe dalmayı yeğliyorum. O zaman, Türkiye’de kadınların sorunlarını, Türkiye’nin sosyolojik tarihine daha derinlikli

ve nitelikli olarak düşünmeye fırsatım oluyor.

Örneğin, sanat tarihçisi Gönül Öney'in "Selçuklu Sanatında Kadın" konulu makalesi, toplumumuzda cinsiyetler arasındaki ilişkilerin tarihine ışık tutuyor. Öney, bu çalışmasında öncelikle, Selçuklu devletleri üzerine yazılan eserlerde geçen kadınların durumuna ilişkin bilgileri toparlamış. Ardından, bunları Selçuklu hayatının adeta fotoğrafını çeken tasvirlerle süslü çini ve seramiklerin bizlere anlattıklarını, bu bilgilerle karşılaştırmış, harmanlamış. Ortaya çıkan sonuca göre, gerek Büyük Selçuklu gerekse de Anadolu Selçuklularında, önceki ve çağdaşları İslam devletlerinden farklı olarak, kadın toplumun önde gelen bir parçası. Oysa Emeviler ve Abbasilerin sanat eserlerine baktığımızda, kadının sadece arka plandaki süsleyici bir motif olduğunu görüyoruz.

Öney, "İlk Türk devleti Hunlardan başlayarak Göktürklerde, Uygurlarda ve ilk Müslüman Türk devleti Karahanlılarda kadının toplum içinde yüksek bir mevkii vardı. Bu gelenek 12.-13. yüzyıllarda Selçuklularda da sürdürülür, kadınlar erkeklerle birlikte ava, seferlere, savaşımlara, dinî, siyasi, iktisadi faaliyetlere katılırlardı" diyor.

Makale, "Hatun kelimesi, Türk devletlerinde hakanın ilk eşi için kullanılmaktaydı ve hatun hükümdarla birlikte tahta çıkıp yönetimde söz sahibi olabiliyordu. Bunun kökü Göktürklerle kadar uzanıyor, çıkan emirnamelerde hatunun da mührü gerekiyordu. Selçuklu kadınları çeşitli devlet işlerinde etkili olmakta ve emirlerinde şahsi hizmetlerini gören hizmetliler bulunmaktaydı. 11. yüzyıl Türk kaynağı *Kutatgu Bilig*'e göre Uygurlardan başlayarak Selçuklulara kadar uzanan Terken unvanı hem hükümdar, hem de hatunlar için kullanılmaktaydı. En kıdemli unvanı alan Terken hatunlar, eşlerinin veya oğullarının yokluğunda naibe olabiliyordu. Hükümdarın kız çocuklarına da çok itibar ediliyor ve Melike unvanı veriliyordu" diye devam ediyor.

Öney, Selçukludan kalan seramiklerdeki tasvirlerle bakıldığında, "Daha büyük ve sultana eş konumda canlandırılan hatun figürü, sanki saraydaki hâkimiyetini ve gücünü simgeler gibidir ve bir terken hatun olduğunu düşündürür" diye yazıyor. Örnek olarak da, Tuğrul Bey'in eşi Altunca Hatun'u gösteriyor. Öney'in ifadesiyle, Altunca Hatun, sultanın kararlarında etkili olmuş, onun adına savaşmış bir terken hatundur. Makalede geçen satırlara göre, Melikşah'ın karısı Karahan soyundan gelen Terken Hatun ise, çok itibar ve nüfuz sahibiydi. Sarayda kendisine bağlı divanı, vezirleri, memurları, mali ve idari teşkilatı ile atlılardan oluşan 12 bin kişilik ordusu mevcuttu. Hukuki belge çıkarma, emir verme yetkisi vardı.

Dahası, Ortaçağ İslam dünyasında özellikle Anadolu'da Türkmen erkekleri tarafından ticari ve dinî amaçlarla kurulan, kendine özgü gelenekleri olan Ahi teşkilatının Baciyan-ı Rum adını alan kadınlar kolunun ürettiği giysiler, kumaşlar, kilimler, halılar, çok makbuldü ve ihraç edilmekteydi. Yani, bugünün deyimıyla, bahsi geçenler, "kariyer sahibi kadınlardı". Ayrıca, Baciyan-ı Rum kadınları askerî, sosyal ve kültürel faaliyetlerde de bulunuyordu. İbni Batuta da, 14. yüzyılda Türk kadınının misafir ağırladığını, çarşı pazarda serbestçe gezdiğini yazıyor.

Bütün bunların yanı sıra, özellikle Anadolu Selçuklularında, başı örtülü hatta günümüzün türbanına çok benzeyen tarzda saçlarını örten kadınlar da vardı. Selçukluların Anadolu'ya gelmesiyle beraber, Öney'in anlatımıyla, "Türk kadınları, eski inançlarına ters düşmeyen bazı mezhep ve tasavvufi mezheplere yakınlık duymuştur. Anadolu'da Yesevilik, Ahilik, Bektaşilik, Mevlevilik muteber sayılmıştır. Çeşitli araştırmacılar, Türkiye Selçuklularında kadın giyim eşyaları arasında, çarşaf ve başörtüsü de bulunduğunu yazar". İşin ilginç yanı, aynı dönemde Ortodoks Hristiyan Bizans kadınlarının da, Anadolu Selçuklularinkine çok benzer "türbanlar" kullandıklarını gözlemliyoruz. Arada acaba nasıl bir etkileşim vardı?

Selçuklu çini ve seramiklerinde, çıplaklıkla beraber kapalılığın da olduğunu görüyoruz. Tüm bu tarihi okuduğumuzda, Türkiye'nin üzerinde kurulu olduğu toprakların sosyolojik tarihine baktığımızda, son yıllarımızı tüketen, kurutan siyasi tartışmaların saçma sapanlığını bir kez daha anlıyoruz. Dahası, bu tartışmalar Türkiye'deki kadınların gerçek sorunlarını sadece gölgeliyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'yı sarsan yıl

Sezin Öney 16.03.2009

Her 15 Mart'ta Macaristan ulusal bir bayramı kutlar. Dün de, başkent Budapeşte genelinde yollar kapalı, polisler nöbette ve her köşe Macar bayraklarıyla donanmıştı. Kutlanan, 1848 Devrimleri'nin yıldönümüydü. Bu bayramın geçmişte ve günümüzde Macaristan için önemini gelecek hafta anlatmadan önce, 1848 Devrimleri'nin Avrupa için ne anlama geldiğine biraz değinmekte yarar var.

1848, Avrupa'yı Avrupa yapan yıldır. Bir parçası olmaya çalıştığımız Avrupa'yı ve 21. yüzyıl itibariyle neden Türkiye'nin hâlâ Avrupa'ya siyaseten entegre olmakta güçlük yaşadığını kavramak istiyorsak, bu tarihe dönmek gerekir. Tabii, günümüzde Türkiye siyasetine damgasını vuran en büyük güç olan milliyetçiliği ve popülizmi anlamak için de... Ve, küresel bir ekonomik krizin yaşandığı şu günlerde, bu tarz altüst oluşların ne gibi sonuçlar doğurabileceğini analiz etmek için de...

Neden 1848, Avrupa'ya bugünkü çehresini kazandıran değişimleri tetikledi? Bir kere, kıta Avrupası'nın hemen her köşesini etkileyen bu devrimler silsilesi veya daha yaygın söylenişle, "devrimler dalgası", "gelişmiş" veya "geri kalmış" olsun tüm Avrupa halkları üzerinde etkili oldu. 1848 Ayaklanmaları, liberal ideallerle başlayıp muhafazakâr güçlere yenik düşmeleri ve devrimcilerin ciddi şekilde ezilmeleri nedeniyle, "başarısızlıkla" sonuçlanmış olarak nitelenebilirler. Ancak yaygınlıkları ve kıta genelinde yarattıkları etkileşim bakımından, Avrupa'dan bir elektrik akımı geçermişçesine, kısa süreliğine de olsa bir siyasi etkileşim, yani bir tür kenetlenme yaratmışlardır. Dahası 1848, Marksist tarihçi Eric Hobsbawm'dan alıntılırsak, "Avrupa'nın dönemediği bir dönüm noktası değildir". Hobsbawm'ın dediği gibi, 1848'de Avrupa'nın yapamadığı, bu dönüm noktasını devrimci bir şekilde dönmektir. Gene onun deyişiyle, devrimlerin gerçekleştiği bu yıl, ardında beklediğinizden farklı bir şey çıkan kapı gibidir.

Diğer bir deyişle, Avrupa'yı halen inşa edilmekte olan bir bina gibi görürsek, 1848 o binanın kapısıdır. Bugün, Avrupa Birliği'nin kurumsallaştırmaya çalıştığı değerler ve bununla bağlantılı olarak Türkiye'de "Avrupa'nın parçası olmakla" ilgili ne konuşuluyorsa, bunun kökleri 1848'e uzanır.

19. yüzyılın ilk yarısında endüstrileşme ve modernleşme, Avrupa genelinde, sosyal ve ekonomik yapıyı tamamen değiştiriyordu. İşçi sınıfı ve burjuvazi gibi yeni siyasi kutuplar ortaya çıkmıştı. İyileşen sağlık hizmetleri, tıbbi buluşlar, temizlik bilincinin ve sağlıklı yaşam koşullarının yaygınlaşması vesaire gibi nedenlerle insan ömrü uzuyor, bununla beraber nüfus artışı da söz konusu oluyordu. Böylece, zengini ve yoksuluyla "halk" bir topyekûn kavram olarak karşımıza çıkıyordu. Baskı ve haberleşme teknolojisindeki gelişmeler ve okullaşma,

okur-yazar sayısının artmasıyla beraber, “basın” ilk kez, yükselen sınıfların taleplerini yaydığı bir güç olarak kendini gösteriyordu.

Öte yandan, işçi sınıfı ve hızla şehirlere göçen eden yeni kentlilerin, ekonomik zenginleşmeden pay alabildikleri söylenemezdi. Kötü koşullarda yaşıyor ve çok çalışıyorlardı. Geleneksel düzenin parçası olan zanaatkârlar, endüstrileşmeyle bir köşeye itilmenin ve yoksullaşmanın baskısını yaşıyordu.

Monarşilerden sonra ilk kez gerçek anlamda, halka yayılmış, halka dayalı “siyaset” başlıyordu. Sosyoekonomik değişim ve eğitim seviyesinin yükselmesi ve buna bağlı olarak basının etkisinin artması kanalıyla, milliyetçilik, sosyalizm, popülarizm, liberalizm gibi siyasi akımlar yayıldı.

Değişimin gücü hızla Avrupa’yı dönüştürürken 1845 ve 46’da yaşanan kıtlıklar gibi bir dizi ekonomik sarsıntı, halk arasında yayılan politik görüşlerin, düşünceden harekete tercümesine neden oldu. Daha da açarsak, 1846-1849’da gıda fiyatlarının yükselmesi ve 1840’larda yaşanan ekonomik patlamanın ardından yaşanan duraksamayla gelen sosyal bunalım, siyasi ve ekonomik otoritenin, halkın iradesini yansıtması ve halk için olması gerektiği düşüncesini, 1789 Fransız Devrimi’nden sonra bir kez daha, daha yaygın ve etkin biçimde gündeme getirdi.

Genel olarak, 1848’e ruhunu veren güç, orta sınıfların, yani ağırlıklı olarak burjuvazi ve işçilerin ortak olarak, daha fazla hak ve özgürlük, insanca yaşam koşulları talep etmesiydi. 1 Şubat 1848’de yayınlanan Komünist Manifesto’yu doğuran da bu ruhtu. Söz konusu olan, günümüzün deyimiyle, insan haklarına epey dayalı bir vurguydu.

Kuzey Avrupa’nın siyasi özgürlükler ve ekonomik bakımından Avrupa’nın diğer yerlerinden farklı bir gelişim göstermesi, buraları devrimden muaf tuttu. Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya da, 1848 kapısından, Avrupa’dan farklı şekilde gelişim ve değişim gösterdikleri için geçmediler. Belki de bu yüzden de, günümüz Avrupası’nın kapısından ısrarla, hak ve özgürlükleri inkâr ederek geçmiyorlar.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayrılan yollar

Sezin Öney 23.03.2009

Özden Örnek ve Mustafa Balbay’ın günlükleri, TSK’ya ait olduğu söylenen ve medyanın kontrol altına alınmasına ilişkin dün *Tarafa*’ta yayınlanan, raporlar, *Nokta* dergisinin yayınladığı Sarıkız ve Ayışığı darbe planları... Fişlemeler, yine ve gene raporlar, çeşitli konuşma kayıtları... Bunların hepsinde, TSK’daki bazı üst düzey ve orta düzey isimlerle, toplumun elit kesiminden sayılabilecek gazeteciler, medya patronları, işadamları, sendikacılar, akademisyenler, hukukçular, siyasetçiler vesairenin düşünsel fotoğrafını çeken ipuçları var. Bu kişiler, “ulusalcı” denilen ve Türkiye’de milliyetçiliğin en elit düzeyini temsil ettiği düşünülen, aynı zamanda da “aşırı milliyetçi” olarak tanımlanabilecek bir grubu oluşturuyor. Trajikomik yan, ortaya dökülen tüm bu gizli belge ve konuşmalarda milliyetçiliğin “m”si bile yok.

Türkiye’de sürekli kendi içine ve kendi kendine bakan, düşünsel boyutta dışarıya kapalılığı nedeniyle de “milliyetçi” olarak adlandırılan bir yan var. “Türk” olmayanların, özellikle de Müslüman değillerse, dışlandığı ve kimliklerinin sıkıntısını çektikleri bir ortam da söz konusu. Gazete manşetlerinde, sokak arası konuşmalarda, siyasi söylemlerde, mürekkep yalamış tanıdıkların sözlerinde bile, uluslararası normlara göre “ırkçılık” veya “yabancı düşmanlığı” sayılabilecek ifadelerle rastlamak mümkün. Başka ülke halklarını etiketleyip, buna niyetlenilmese bile, aşağılamak ve Türkleri yüceltmek de, sıkça rastlanan bir “Türk” davranışı!

Peki, 1980 darbesini bir milat alırsak, o zamandan bu yana Türkiye’de gerçekten milliyetçilik var mı?

Aslında yoktu. Daha ziyade, 1980-1990 arası Sovyetik totaliter sistemlerde rastlanan bir tür ulus-devlet propagandası ve sınırları içinde kapalı yaşayan halkın bu propagandayla hamur gibi biçimlendirilebilen (en azından sathi olarak) görüşleri var(dı). 1990-2000 arasında ise, eskiden işleyen propaganda mekanizmasının dejenere olduğu, dışa açılan toplumun da bir yandan dış dünyayı keşfedip hayranlık duyarken bir yandan kendini beğenmediği; yaşanan iç savaşın travmasının üzerinin, ülkeyi tsunami dalgası gibi kaplayan modernleşme dinamiğiyle örtüldüğü bir sarsıntı dönemi yaşanıyor.

Türkiye’de ideolojik milliyetçiliğin yoksunluğunun en iyi kanıtı da, milliyetçiliğin en süzme örneğini vermesi gereken devletin 1980’den bu yana oluşan en kalbur üstü tabakasının ürettiği ulusalcılığın fikrîsel kofluğu. Daha doğrusu ideolojik olarak yokluğu. Oturup ulusalcı görüştekilerin katıldığı bir tartışma programını izlediğinizde bile bu ortaya çıkıyor. Avrupa Birliği’nin “komploları” anlatılırken birden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfta bulunulabiliyor. Amerika’ya nefret kasideleri düzülürken, ardından Amerika örnek gösterilebiliyor. Dahası, önemli sembollere emek vererek sahip çıkma anlamında da bir milliyetçilik yok. ODTÜ öğretim görevlisi olan Bülent Yılmaz’ın Çanakkale Savaşı’na ait 300 kadar fotoğrafı Alman pilot Emil Meinecke’nin Kanada’da yaşayan oğlundan bizzat satın almasından önce Genelkurmay arşivlerinde Çanakkale ile ilgili sadece 22 fotoğraf bulunuyormuş. Ulus-devlet anlayışının yapıtaşlardan biri olan bu savaşın fotoğraflarına bile resmî olarak bir ilgi duyulmamışsa, nasıl bir milliyetçilikten bahsedebiliriz ki? Daha ziyade, milliyetçi söylem ulusalcı kesimlerin iktidar kavgalarına makyaj olarak kullanılıyor.

Ulusalcılığın bozkırvari zihinsel iklimine karşın, kilit de bir işlevi var. Türkiye’de 2000’ler itibarıyla gerçek anlamda bir milliyetçilik doğuyor, ulusalcılık da bu milliyetçiliğin kimyevi bir bileşeni gibi oluşumunu etkiliyor.

İlk gerçek milliyetçiliğin doğumu, Türkiye’nin dışa açılıp güçlenirken kendinin farkına varmasından, bununla beraber ilk kez resmî söylemin halktaki söylemi, halktaki söylemin de resmî söylemi çoğaltarak, adeta birbirlerine ayna tutarak tutuşturmasından kaynaklanıyor. Geçtiğimiz yıllardaki bayrak asma eylemleri, belki Ergenekon soruşturmasının sanıklarından bazılarınca planlanmış olabilir ama neticede o bayrakları oraya çıkıp da asanlar, halkın bizzat kendisiydi. Bu oluşum da, adeta radyoaktif bir yağmur serpelenirmişçesine Türkiye’deki herkesi de bir şekilde etkiliyor. Aslında demokrat, liberal ve dünyaya açık olabilecek kesimlerin bile düşünce DNA’sını dönüştürüyor. Bu nedenle, Ergenekon soruşturması kapsamında ortaya çıkan ve yakın mazimize damgasını vuran darbesel hareketlerin, çalışmaların üzerine bir temiz sayfa çevirmek o kadar kolay değil.

Herhalde, Türkiye’deki bu milliyetçiliğin Rusya’da Putin önderliğinde çok daha güçlü ve çok daha olumsuz şekilde oluşan yeni Rus milliyetçiliğini tuhaf şekilde andıran esintiler taşımasının ardında yatanları anlamak için; geçen haftaki yazıda bahsettiğim 1848 yılına dönmek, o yıl yaşanan devrimlerin neden Rusya ve Osmanlı

İmparatorlukları'nın kapısında geçmediğinin, neden 21. yüzyılın başında Rusya ve Türkiye'nin Avrupa'yla yollarının yine ve gene ayrıldığının üzerinde düşünmek gerekiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Türk milliyetçiliği

Sezin Öney 30.03.2009

Geçen hafta 'yeni Türk milliyetçiliğinden' bahsederken, bu yaklaşıma iki örnek hafta içi Türkiye gündeminin tepesine oturdu. Önce, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Irak ziyaretinde "Kürdistan" sözcüğünü telaffuz edip etmediği tartışma konusu oldu, sonra BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu'nun kazası medyaya müthiş bir duygusallıkla yansıdı. Duygusallıkla diyorum, çünkü enkaz neden bulunamadı diye bir kızgınlık, endişe, yas, üzüntü, kahr ekranlardan dışarı taşan hislerin arasındaydı. Evet, yeni doğan Türk milliyetçiliği işte tam bu iki ayrı olayın yansıttığı minvalde. Bir yandan, bu milliyetçiliğin yarattığı müthiş bir muhafazakârlık ve muhafazakârlığın hassas noktalarını işaretleyen belli 'kırmızıçizgiler' var. Onlar kafalarda ve mantıken aşılsa bile, fiiliyatta aşılamıyor. Aşılamamasına en büyük engel de, zihinlere çakılan "elalem ne der" korkusu. Bu korku, haksız da değil. Çünkü, toplum genelinde sıklıkla –üzerinde çok da düşünülmeden de olsa- milliyetçi kodlamalarla dolu sözler sarf ediliyor. Kürt konusu, Ermeni meselesi, Türkiye'ye komplo kurup duran Batı gibi kırmızıçizgiler adeta düşüncelerdeki savrukluğun üzerini aşarak, sisin içinde yanıp sönen lambalar gibi toplumsal bir bilinç çekim alanı yaratıyor. Aslında, ideolojik bir derin tasavvur, kökleşmiş bir milliyetçi düşünce biçimi ortada olmadığından, yani söz konusu olan adı üstünde 'doğmakta olan yeni bir Türk milliyetçiliği' olduğundan, kırmızıçizgileri cesur bir çıkışla veya dikkatli, ince hesaplanmış bir manevrayla siyaseten aşabilmek çok kolay. Kürdistan sözcüğü nedeniyle başının ağrıyacağını öngören Cumhurbaşkanı Gül, Ermenistan ile ilişkileri adım adım başlatma ve geliştirme çabasına öncülük etti de ne oldu? Dünya kimsenin başına yıkılmadı. Zaten, 2007'de Cumhuriyet mitinglerine uzanan dönemde Abdullah Gül aleyhinde tüm milliyetçi kodlamaları kullanarak öyle bir sert kampanya yapıldı ki, o tutmadığına göre, demek ki "Kürdistan" demenin de bir aşırı yıpratıcı bir tarafı olmazdı. Ancak, milliyetçi muhafazakârlığın koyduğu 'sözde' sınırlara riayet etmenin ardında başka bir neden var. Türkiye'nin iklimini artık bu ruh hali belirliyor. O nedenle, milliyetçiliğin yarattığı çekim alanı adeta manyetik etkide bulunup demokratik tutukluk yaratıyor.

Muhsin Yazıcıoğlu'nun ölümüne neden olan kaza, bu çekim alanının gücünü bir anda görünür kıldı: Büyük Birlik Partisi, gerçekten de büyük bir birlik yarattı. Medyada sergilenen duyarlılık ve duygusallık, elbette biraz da kazanın oldukça dramatik bir şekilde gerçekleşmesinden, enkaza ulaşamamasından, medyanın belli bir bölümünün nasılsa bir bahane bulup AKP'yi suçlamasından ve diğer bir bölümünün bunu boş çıkarmak istercesine Yazıcıoğlu'nu sahiplenmesinden de kaynaklanıyordu. Ancak, Jörg Haider'in geçen ekimde kaza sonucu ölümünün Avusturya'da yarattığı havaya benzer bir atmosfer ortaya çıkmıştı. Haider, tıpkı Yazıcıoğlu gibi milliyetçi yelpazenin en ucundaydı. Haider'in lideri olduğu *Freiheitliche Partei Österreichs* (Avusturya Özgürlük Partisi) Avusturya politikasına, BBP'nin Türkiye siyasetine etkisinden daha güçlü biçimde damga vurmuştu. Haider, başbakanlığın eşiğinden dönmüştü. Ayrıca Haider, Avusturya'yı dünya gündemine oturtan büyük tartışmalara neden olmuştu. Bu farklılıklara karşılık, iki siyasetçinin de ölümleri ülkede bir şaşılama, şok ve yas hali yarattı. Tüm siyasi kutupları birleştiren, halk işi, toplumsal bir yas.

Tıpkı Türkiye gibi Avusturya'yı da bir yerlerde, bir köşede aşırı sağın olması adeta rahatlatıyor. İktidar olmayacak, siyasi pusulayı sert çekişlerle etkilemeyecek ama 'büyük birliğin' bir kutbu olacak aşırı milliyetçilik yani.

Ne var ki, Avusturya'da kökü çok derinlere inen, sistematik ırkçılıkla harmanlanmış bir muhafazakâr milliyetçilik var. Halk nezdinde defalarca bozulup yeniden inşa edilmiş türde. Öte yandan, Türkiye'ye çok benzeyen bir milliyetçilik akımını, şu an Avrupa Birliği ile süregiden aday adaylığı ilişkileri nedeniyle Sırbistan'da görüyoruz. Türkiye her nasılsa, aday ülke statüsünde olsa da, aday adayı gibiymiş gibi bir ilişki yürütmeyi başarıyor Avrupa Komisyonu ile. İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerle son derece sert çatışmalar yaşayan Sırpların arasından günümüzde Hitler'in doğum gününü kutlamak için Belgrad sokaklarında yürüyenler çıkması, Türkiye'de Hitler'in veciz eseri *Mein Kampf*'ın en çok satanlar listesinde üst sıralara tırmanmış olmasına benzer bir durum. Ancak, Sırp milliyetçiliğinin Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburglar gibi iki baskın hegemonyadan kurtulmak için reaksiyoner bir güçle doğduğunu unutmamak gerekli. Yani karşılaştırma yaparken bu ayrıntıyı gözönünden ayırmamak lazım. Gene de, son yıllarda Sırbistan'ın AB (aday) adaylığı sürecinde sivilin ordunun siyasetteki etkisini sınırlama çabaları, liberal tandanslı iktidarın, her ne kadar kendisi de milliyetçi olsa da, milliyetçiliği kendine karşı kullanan (ve benimseyen) muhalefet partileriyle çekişmesi, halk nezdindeki Batı şüpheciliği, komplo teorilerine duyulan aşk ve şevk, dindarlığın milliyetçiliğin çimentosu olması gibi etkenler Türkiye'yi anımsatan esintiler taşıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bellum omnium contra omnes

Sezin Öney 06.04.2009

Washington merkezli Stratejik ve Uluslararası Etütler Merkezi'nin (CSIS) Türkiye uzmanı Bülent Alırza, TRT'ye *Atlantik Ötesi* adlı bir program yapıyor. Geçtiğimiz aylarda, henüz iyi günlerindeyken yani Davos olayı yaşanmamışken, *Washington Post* yazarı David Ignatius da bu programın konuğu idi. O zaman, Türkiye-ABD ilişkilerine dair, "olaylar iyi de, orta derecede de, kötü de seyredebilir" gibi hayli eğlenceli, "geniş kapsamlı" bir yorum yapmıştı.

CSIS'in kendisi de, Türkiye'deki politik gelişmeler ve buna bağlı olarak ABD ile ilişkiler üzerine yorumlarda bulunan ve mart ayında yayınlanan bir rapor ile gündeme geldi. Rapor, Türkiye'de AKP'nin siyasi gücünün süreceğini öngörüyor ancak küresel ekonomik krizin etkileri ve Avrupa Birliği ile ilişkilerin iyice tavsaması nedeniyle Türkiye'de milliyetçi ve liberalizm düşmanı söylemin iyice yaygınlaşması ihtimali üzerinde duruyor.

CSIS, Türkiye'nin AB adaylığı süreci için iki seçenek görüyor; ya 2009'da Kıbrıs konusunda verilen mühletin dolması ve sorunun çözülmemesi, ekonomik kriz, genişlemede doygunluğa ulaşılması gibi sebeplerle üyelik temaları kopacak ya da temaslar donma noktasına gelecek.

Bu gelişmeler nedeniyle de, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin siyasette etkisinin, Genelkurmay'ın özel çabasıyla değil,

olayların akışıyla yeniden artabileceğine de işaret ediliyor. Kısacası, AKP'nin gücü törpülenirken, liberallikten uzak ve milliyetçi CHP-MHP eksenli olarak güçlenecek. AKP de, (rapor öyle demiyor ama bence, bir mucize gerçekleşip de kendinden hep beklenen demokratik performansı birden gösterip AB vizyonunu yeniden güçlendiremezse) rakiplerinin kendisini çektiği yönde savrulup milliyetçiliğe giderek daha fazla prim verir hale gelecek. Bu da, uzun vadede altını oyan ana etken olacak.

Türkiye de, ordunun hem iktidar hem de muhalefet partisi olduğu eski 'güzel' günlerine dönecek.

CSIS, tıpkı diğer birçok düşünce kuruluşu gibi, ABD için mümkün olabilecek en rasyonel siyasetin benimsenmesi için fikir üretiyor. Tabii, yukarıdaki senaryonun gerçekleşmesi durumunda da, Washington'un duruma uygun ve uyumlu pozisyon almasını tavsiye ediyor.

CSIS'in gerçekçiliğinde ne alınacak ne de kızacak bir şey var. Yarın öbür gün, aşırı milliyetçi bir CHP-MHP koalisyonu veya giderek milliyetçileşen bir AKP iktidarı söz konusu olursa, pragmatik olarak ABD ile ilişkileri yürütür derecede bir arabulucu görevini üstlenmek gene Genelkurmay'a düşecektir. Başka da ne olabilir ki; bir yandan Putin'in konuşmasının Genelkurmay'ın internet sitesine konulması, öte yandan Washington ile ilişkilerin kapalı kapılar ardında en üst düzeyde, özenle ele alınması söz konusu değil miydi 2007'de e-muhıraya giden süreçte?

Orta Avrupa'da yaşayan biri olarak, başta Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'da olmak üzere, küresel buhran nedeniyle yaşanan ekonomik sıkıntıların siyasi dengeleri nasıl altüst ettiğini bizzat gözlemliyorum. Sırf bu nedenle, AKP'nin yerel seçimlerde irtifa kaybetmesini bekliyordum. Bir kere, artık hepimiz fark etmesek de, küresel ekonominin bir parçasıyız. Bir tek yabancı para görmemiş birey bile, gözü döviz büroları ve televizyon ekranlarına kilitli, Dolar-avro artmış mı, düşmüş mü merak içinde. Kaldı ki, Türkiye'de kriz Orta Avrupa kadar şiddetle hissedilmese bile, yüksek ekonomik büyüme oranının yakalanamamasının getirdiği bir karamsarlık ortamı açıkça gözlemleniyor.

Türkiye, AB ile ilişkiler, ekonomi ve tabii başlı başına çetrefilli bir konu olan Kürt sorunu alanında ciddi sınavlar vereceği bir döneme giriyor. Üstelik bu döneme, İtalya'nın Gladio'sunu tasfiye ettiği dönemden bu yana yaşadığı biçimde, siyaseten son derece kırılgan bir iklimde giriliyor. Perde arkasından çevrilen türlü çeşit dolabın, yaklaşık yarım yüzyıl boyunca siyaseti boğması ertesinde İtalya'da hiçbir partinin iktidara tam olarak tutunamadığı bir "Fetret Devri" yaşandı, hâlâ da yaşanıyor. İtalya'nın Fetret Devri, siyasi bölünmeler, kutuplaşmalar, kavgalar, cepheleşmeler, popülist çıkışlar ile dolu. Bu kaos içinde neredeyse tüm sağ bir koalisyon şemsiyesi altında toplayan Berlusconi, gücünü sürekli koruyabilen tek lider oldu. Gladio şebekesinde yer alarak siyasette yükseldiği iddia edilen Berlusconi ve Gladio'nun en üst düzey isimlerinden olduğu iddia edilen, bugünlerde İstanbul Film Festivali'nde hayatını konu alan *Il Divo* adlı film gösterilen asırlık çınar Giulio Andreotti'nin hâlâ merkezinde oturduğu İtalya politikasında aşırı sağın sürekli güçlenmesine şaşırılmalı mı?

2009 yerel seçimleri, aslında demokratik ve özgürlükçü siyaseti benimseyen herkese bir uyarı. Yeni Türk milliyetçiliği boy veriyor. Türkiye, bu yazının başlığının da önerdiği üzere, demokratikleşme yolunda en büyük fırsatını kaçırıp herkesin herkesle çatıştığı bir ülke olma yolunda ilerleyebilir.

Bir gün Türkiye, dünyanın aleyhine bir komplo olmadığına farkına varacak; ama ne zaman?

Yaşlı gençler

Sezin Öney 13.04.2009

Türkiye, özellikle 2000'lerden itibaren ekonomik ve sosyal gücü ile bir bölge gücü, hatta dünyanın ilgisini çeker bir ülke haline geldi. Ancak siyasi zihniyet yapısı, 150 yıl gerilerde bir yerde çakılı kalmış gibi.

Geçen hafta ABD Başkanı Barack Obama'nın ziyareti sırasında İstanbul'da gençlerle biraraya geldiği program ve ertesinde üniversite öğrencilerinin bu ziyareti tartıştığı televizyon programlarındaki muhafazakârlık düzeyi düşündürücüydü. Obama'nın gençlerle yaptığı zirvedeki soruların büyük çoğunluğu, Kuzey Irak'a topyekûn kara çıkartması yapılmasının ciddi ciddi tartışıldığı 2007 bahar-yaz sezonunda medyayı sarmaşık gibi saran 'stratejist' ve aşırı milliyetçi duyarlılıklar sergileyen emekli diplomatların da sorabileceği tondaydı.

19. yüzyıl siyasi zihniyeti, o dönem muhafazakârlığının şüpheci- reaksiyoner- bağnaz- saldırgan- komplo teorilerine âşık özellikler taşıyan dikenli tavrı, Türkiye'nin Boğaziçi gibi en kalburüstü üniversitelerinin öğrencilerinin katıldığı tartışma programlarından da ekranlara yansdı.

Öğrenciler, genellikle "beyaz bir zenci olan" Obama'nın kendi ülkesinin çıkarları için Türkiye'ye geldiğini, "sistem" tarafından iktidara taşınmış bir piyon olduğunu, Türkiye'nin AB ve ABD tarafından bölünmeye çalışıldığını, özetle dünya ve Türkiye'nin başına gelen her felakete bu ikilinin sebep olduğunu öne süren konuşmalar yapıyordu. Araya biraz, ele geçirilmeye çalışan bor mineralleri, dünyanın kaderini elinde tutan haris ve zalim şirketler gibi fantastik ayrıntılar da eklenince aslında ABD siyaseti, Türkiye-ABD ilişkileri ve Obama'nın politik kimliğini analiz etmek, pek de mümkün olamadı.

Abbas Güçlü'nün *Genç Bakış* programına katılan değerli hocam Soli Özel'in konuya son derece hâkim şekilde kusursuz bilgiye dayanan sağlam analizleri ve İlter Türkmen'in aynı mekândaki gençlere tezat, şakacı ve iyimser tutumuyla renklenmiş bazı konuşmalar dışında tabii...

Genç Bakış, *Siyaset Meydanı* gibi Obama ziyaretini tartışan programlara katılan kimi gençlerin sözleri, 1870'ler, 1880'lerin Viyana'sında bir *turnverein* yani bir yandan jimnastik yapılarak vücudun kuvvetlendirildiği, öte yandan da düşman kuvvetlere karşı "yurtseverlik", *Deutschheit* (Almanlık) duygularının geliştirildiği gençlik kulüplerinden çıkmış gibiydi.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun merkezinde, o dönemlerde orta sınıflardan öğrenciler ve akademisyenleri mıknaş gibi çeken milliyetçi bir akım doğmuştu. Örneğin, kariyerine liberal görüşlerle başlayıp, ömrünü aşırı sağcı bir milliyetçi olarak tamamlayan siyasetçi Georg Heinrich Schönerer'in halkçı dayanışma, milli değerler ve otoriterlik dışındaki her şeye "anti" duruşu orta ve alt sınıflardaki Viyanalıların genelinde büyük destek kazanmıştı. İsmine soyluluk belirten "von" ve şövalye anlamına gelen "Ritter" lakaplarını ekleyen, demiryolları inşasından zenginleşen bir aileden gelen Schönerer, elit sınıfların süregelen muhafazakârlığını toplumun geniş kitlelerine taşıyan bir rol üstlenmişti. Schönerer daha sonraları, Hitler'in de ilham kaynağı olacak politikacılardandı.

19. yüzyıl Viyana'sında Yahudi düşmanlığı başta olmak üzere Slav nefreti, Katoliklik alerjisi, modernleşmeye ve modern hayatın getirdiği hızlı değişim, şiddetli altüst oluşa karşı geliştirilen bir tepkiydi. Çeşitli sebeplerle modernleşmeye daha açık bir yapısı olan Yahudi gruplar içinden zenginleşerek, modern kültürün destekçiliği ve öncülüğünü yapanlar liberal düşünceleri nedeniyle Schönerer gibi politikacıların hedefindeydi. Bir yandan,

Alman kültürünün özüne dönmek özlemi duyuluyor, diğer yandan da geri kalmışlık duygusu, Batı Avrupa'ya duyulan haset ve kızgınlıkla ifade buluyordu.

Modernleşmenin sarsıcı etkisi, üst, orta ve alt sınıflarda değişime karşı korku, öfke ve endişe duyanları, liberal düşünceyi hedef alan nefrette birleştiriyordu. İç kapanma, komplo teorilerine duyulan zaaf ve obsesif tutku, iç ve dış 'düşmanlara' karşı milli şuurla tepki duyma, 19. yüzyılda Viyana'nın neredeyse üçte ikilik bir kısmının siyasi düşüncelerine damgasını vuruyordu. Tarihçi Léon Poliakov'un deyişiyle, 20. yüzyılın eşiğindeki Viyana'da Yahudi düşmanı ve milliyetçi söyleme prim vermeden oy toplamak mümkün değildi.

1897-1910'da Viyana belediye başkanlığını yapan Karl Lueger'in daha yumuşak tondaki, bu nedenle de daha yaygın ve etkin bir niteliği olan Yahudi düşmanlığı, o dönemin siyasi bağnazlığını mükemmel biçimde yansıtmaktaydı. Lueger'in, "Kimin Yahudi olduğuna ben karar veririm" diyerek dışa vurduğu bu düşünce, ideolojik bir tutarlılık içinde değildi.

Günümüz Türkiye'sinde, sonunda Avusturya-Macaristan'ı parçalayan aynı zihniyet, anti-Amerikan, anti-Avrupa, anti-Kürt ve temelinde anti-liberal izdüşümlerle kendini gösteriyor. O dönem, şipşak basılan el ilanları ve popüler gazetelerde yayınlanan, basit dille yazılmış, akılda kalıcı yalan dolanlarla dolu mütecaviz makalelerin yaygınlaştırdığı düşünceler, şimdi de internet üzerinden milyonlara yayılıyor.

İlter Türkmen'in söylediği gibi, bu düşünce yapısıyla, Türkiye değil Avrupa Birliği ve Obama'nın çizdiği model ülke vizyonuna doğru, mümkün olsa Orta Asya'ya doğru gidecek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Radetzky Marşı eşliğinde bir Türkiye

Sezin Öney 20.04.2009

Türkiye hâlâ ordunun ruh haline göre yaşayan bir ülke.

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un konuşmasının artçı şokları ise, aklıma Radetzky Marşı'nı getirdi.

Baba Johann Strauss tarafından, 1848'de bestelenen Radetzky Marşı, Avusturyalı Mareşal Joseph Radetzky von Radetz'e ithaf edilen bir eser. Bu marş ilk çalındığında, Avusturyalı askerler ayaklarını vurarak eşlik etmişlerdi. Bugün bile, Viyana'da ayaklarıyla tempo tutarak bu müziğe eşlik etme geleneği o günün anısına sürdürülmekte. Özellikle bu beste Viyana'da Konzerthaus'daki geleneksel Yeni Yıl konserinin son parçası olarak çalındığında, seyirciler alkışlayarak ve ayaklarıyla ritim tutarak bu âdeti devam ettirmekte.

Radetzky Marşı, askerî temasına rağmen, oldukça neşeli bir havaya sahip. Son Avusturya-Macaristanlılardan yazar Joseph Roth'un da, *Radetzky Marşı* adlı bir romanı var. Roth'un romanı, Trotta adlı bir ailenin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun altın devrinden çöküşüne uzanan dört nesil boyu tanıklığını "Radetzky Marşı eşliğinde" dile getiriyor.

Peki, aradaki bağlantı ne?

Başbuğ'un konuşması, selefi Yaşar Büyükanıt'ın üsluptaki özenine rağmen, daha sert ve köşeli tavrına bir tezat oluşturmaması, teorik çıkarımlarla bir temele oturtulmaya çalışılması, geleneksel olarak Genelkurmay tarafından çizilen sınırların göreceli olarak esnetilmesi ve dışlanan bazı gazetecilerin davet edilmesi, konuşmanın ilk etapta coşku olarak nitelenebilecek bir heyecanla karşılanmasına neden oldu. Keskin militarist üslup yerine, diyaloga açık izlenimi veren bir konuşma yapılmış olması, ordunun duruşunda büyük bir dönüşüm yaşanıp yaşanmadığını tartışmaya açtı. Genelkurmay da, bu tartışmaları yakından izlediğini, internet sitesinde bazı yorumlara yanıt veren bir duyuruyla belli etti.

Sonuçta, Türkiye'nin sürekli kayıp giden gündemi, daha doğrusu gündemsizliğinde bir rekor olarak tam bir haftadır bu konuşma konuşuluyor. Akademisyenler, yazarlar, gazeteciler, televizyoncular saatlerce, sanki teologların kutsal kitapları çalışması gibi konuşma metnini deşifre etmeye çalışıyorlar. Başbuğ'un hangi sözcüğü kaç kez kullandığı bile tek tek sayılarak, anlam yükleme tartışmalarına malzeme ediliyor.

Bu tablo, işi, gücü, derdi başından aşkın olup da böyle tartışmalara müdahil olamayacak denli hayat gailesinde bir grup halk kitlesi dışında, özellikle medyası ve düşünen kesimi başta olmak üzere tüm Türkiye'nin, istese de istemese de, askerî bir ritme tempo tuttuğunu gösteriyor. Dahası, konuya kulak kabartmayan "Türkiye halkı" veya "Türkiyelilerin", artık her neyse, adımlarını da bu askerî ritim belirliyor.

Ama hızlı, ama yavaş, ama dostane, ama hasmane, ama gizli, ama açık, tam 50 yıldır sivil siyaset, askerî gücün birkaç basamak aşağısında durmaya razı geliyor. Bunun başlıca sebebi de, ordu değil açıkçası. Sivil politikacıların (evet, Türkiye'de bir de böyle bir ayırım yapmak lazım sivil ve askerî siyasetçi diye) ve medyanın, seçkin kesimlerin ezici çoğunluğunun birbirlerini çekememezliği, didişmesi sonucu toplumun ortak paydası, arabulucusu, regülatörü rolüne dün, bugün ve yarın ordu oturdu, oturuyor ve oturacak.

Kısacası önemli olan ne söylendiği değil, söyleniyor olması. Bugün Başbuğ bir şeyler diyorsa, birkaç yıl sonra halefinin ne diyeceğini bilemiyoruz. Tamamen bireylerin karakter ve bakış açılarına bağlı biçimde yönlenen bir askerî güç, gerçekten demokratik bir düzende mümkün olabilir mi?

Başbuğ'un konuşmasının sivil irade karşısında bir çekilme konuşması olduğunu, hatta ordunun artık siyasetin mihenk taşı görevini bırakmayı düşünüyor olabileceğini varsaymak da mantıklı değil. Bir kere, toplumsal ve siyasi kutuplaşmaları törpüleyecek, birleştirici ve söylemde yumuşamaya doğru yön verici bir ortak payda yaratan odaklara ihtiyaç duyulduğu açık. Bu durumda, asla siyasi güçler kadar yıpratılmayan, denetime kapalılığı nedeniyle bazı çürük elmalar dışında son derece düzgün görüntüsünü koruyan ordu, elbette boşluğu doldurmaya çalışacaktır.

Ergenekon soruşturması sınavını başarıyla vermekte zorlanan ve Radetzky Marşı'na takılan Türkiye, eğer siyaseten Başbuğ'un konuşmasında adı bile geçmeyen Avrupa Birliği hedefine hızla dönemezse, ordu daha esnek, daha yumuşak bir söylemle daha da kaplayıcı bir güçle, siyasi sistemin merkezine bir nevi ombudsman-akıl adam konseyi bileşimi olarak daha uzun yıllar oturacaktır.

Bu da, demokrasinin sadece oy vermekten ibaret olduğu, hak ve özgürlüklerin göstermelik kaldığı bir otoriter sistemin devamını sağlayarak, ordunun kendisinin de bir parçası olduğu tüm topluma büyük zarar verir.

Kangrenleşen Kürt sorunu ve kronikleşen Kıbrıs meselesi, açılmayan Ermenistan kapısı gibi olgular, Türkiye'yi dibe çekecektir. AB sürecini can çekişmeye bırakmak ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun başlangıcından beri bu toprakların kaderini belirleyen Avrupa'nın bir parçası olma geleneğine neşter vurmak demektir. Bütün bunların da, sert sosyal kırılmalara neden olacağını öngörmek için Max Weber'i okumaya gerek yok.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya mı, Polonya mı?

Sezin Öney 27.04.2009

İtalya'daki Gladio'nun Türkiye'deki Ergenekon ile benzerliği çok konuşuldu. Benzerliklerin yanı sıra farklar olduğu da söylendi. Örneğin, İtalya'da, ordunun siyaset üzerinde Türkiye'dekiyle karşılaştırılabilir bir ağırlığı olmaması, bu nedenle Gladio'nun Ergenekon'a göre, siyasetçiler tarafından yönlendirilen daha "sivil" bir yapısı olması gibi. Ancak, benim yaşıma aşkın süredir Türkiye'de insan hakları mücadelesi veren Murat Belge'nin, geçen şubat yazdığı *Devr-i Sabık 'sabık' değil* ve *"Suç ortağı" olmak* başlıklı iki yazıda değindiği sistem değişimine tekabül edecek bir "siyasi temizlik" yapılması konusu, özellikle de eski Sovyetik cumhuriyetlerdeki gibi bir kopuş yaşanması tezi üzerinde durulmadı.

Türkiye kendini hep Batı Avrupa ülkeleri ile karşılaştırmayı ve kendini onlara benzetmeyi seviyor. Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, dünya anayasa literatürüne hak ve özgürlükler bakımından, özellikle de azınlık hakları konusunda, son derece ilerici örnekler veren Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri örnekleri pek de bilinmiyor. Açıkçası, Türkiye'nin AB tarafından da teşvik amacıyla "devrim" olarak nitelenen, demokratikleşme yönünde 2000'lerin başında gerçekleştirdiği anayasa değişiklikleri, Bulgaristan, Macaristan gibi ülkelerin yeni anayasalarıyla karşılaştırılınca şaka gibi kalıyor. AB'nin yeni üyesi bu ülkeler arasında, demokratikleşme ve vatandaşlarına özgürlükler sağlamak açısından adeta bir yarış yaşandı. "Hangi ülkenin anayasası daha ilerici olacak" gibi çekişme oldu.

Türkiye aynı dönemi, Ergenekon'un Güneydoğu'da giriştiği ölümcül deneylerle geçirdi. 1983-1993'ün demokratik açıdan kanatlanıp da uçamama hallerinden sonra, 1990'ların ikinci yarısından itibaren Ergenekon yapılanması ve zihniyeti öyle bir merkezileşti ki, bilhassa bu noktadan itibaren, İtalya örneği Türkiye'yi anlamakta yetersiz kalıyor.

Sözgelişi, İtalya'da Türkiye'de olduğu gibi, Güneydoğu'da işkenceden ölenlerin cesetlerinin fırına atıldığına tanık olduğunu söyleyen itirafçıların, emeklilik haklarının ellerinden alınmasına içerlemeleri, devletin neden sosyal haklarını vermediğini sorgulamaları gibi durum yok. İtalya'nın tetikçileri, devletin kendilerini kullandığının bilincinde ancak, kendi radikal düşüncelerini eyleme dökmek için devletin kaynaklarını kullanmakta sakınca görmeyen, çoğunlukla aşırı sağcı teröristler. Devletin bilfiil kaşeli elemanı değiller. Bu örnek gibi binlerce detay, Ergenekon'un ne kadar devletin kendisine dönüştüğünü gösteriyor.

Ergenekon soruşturmasında, artık devlete yük olmaya başlayan, aşırı zenofobik, Batı düşmanı, şiddet yanlısı ve ortalığa fazla dökülen kesimin adlarının geçtiğini öne sürebiliriz. Bu kesim belli ki, siyasi hedeflere ulaşılmasını

da sağlayamıyor. Buna karşın, Ergenekon'un çekirdeğindeki zihniyet yapısına dokunulmuyor.

Tersine Ergenekon zihniyeti, *Terminatör* filminin ilerleyen bölümlerinde avcı "kötü" robotun yeni üretim üst modellerinin, elastikleşip kendini istediği şekle dönüştüren yapısı gibi daha esnekleşip güçleniyor.

Bunun sebebi de, siyaset tarihimizin 1960 darbesinden bu yana perde arkasında Gladio ile yaşaması. Kısacası, Ergenekon özetle bizim politik tarihimiz. Çekilen her siyasi fotoğrafta, geri planda bir gölge var adeta. Bu gölge, sivil siyasetin ordunun üzerinde yer aldığı, devletin şeffaflaştığı, demokratikleşmenin salt oy vermekten de öte, devletin kırmızıçizgilerinin berisine düşenlerin de hak ve özgürlüklerine saygı duyduğu bir sisteme geçilmesine engel oluyor.

Türkiye'deki Gladio'nun kurulması aşamasında, yurtdışı kaynaklı bazı istihbarat raporlarının, "tam bu tarz bir şebekeyi kurmak için ideal şartlara sahip bir ülke" tanımlamasını yaptığı biliniyor. O zamandan bu yana yaklaşık 60 yıl geçti. Türkiye, geçmişten kopuşunu sembolik de olsa keskin bir dönüşle, yani gerçekten demokratik ve sivil bir anayasa yaparak ortaya koymadığı sürece, aynı yapı belki bir 60 yıl daha eğilip bükülüp yaşar.

İşte bu noktada, Murat Belge'nin başlangıçta bahsettiğim yazılarına konu aldığı, Orta ve Doğu Avrupa deneyimini incelemek gerekli. İtalya'dan farklı olarak, Türkiye'nin bir sistem değişikliği yaşayıp tam bir demokrasi haline gelmesi gerekiyor. Zaten, İtalya'nın çok da başarılı bir örnek olmadığını, günümüzde, aynı "Gladiotik" yüzlerin siyasette kilit rol oymayı sürdürdüğünü, mafyanın "Temiz Eller" adlı *ayrı* bir operasyon ve Gladio soruşturmasıyla aşındırılan hegemonyasının bir 10 yıl içinde yeniden kurulduğunu, şimdilerde solun bile ırkçılığa alet olduğu acıklı bir siyasi yapıya sahip olduğunu yazdık. Kaldı ki, İtalya'da siyasi irade söylenegeldiğinin aksine, Gladio soruşturmasının arkasında durmadı. Çünkü iktidarın kendisi, Gladio'ya yakın veya üye kimselerden oluşuyordu.

İtalya'dan ziyade, meselâ Polonya'nın yaşamaya çalıştığı siyasi temizliğin, rejim değişikliğinin başarı ve başarısızlıklarını incelemek Türkiye için çok daha öğretici. Bunu yapmak da gelecek haftaya kalıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Soğuk Savaş'ın son ülkesi

Sezin Öney 04.05.2009

Soğuk Savaş dönemi en iyi, Gladio'nun "babası", CIA'nın kurucularından James Angleton'un bir deyişle tanımlanabilir; "Aldatmaca, zihnin bir hali ve devletin zihniyetidir."

Türkiye hâlâ, kendisine Soğuk Savaş döneminde "jeostratejik" dengeler çerçevesinde "uygun görülen" bir düzenle yaşıyor: Ordunun siyasetin üzerinde güç sahibi olduğu biçimde... Güvenlik kaygılarının, askerî gücün meşrulaştırıldığı bir şekilde...

Askerî güç, kadife bir eldivenle zarıflaştırılabilir; basın toplantıları yoluyla görüş bildirmek, tıpkı muhtıra vermek

gibi hoş karşılanmaz hale gelince bile, buharlaşıp görünmez hale gelebilir. Yine de, anayasa değişikliği gibi sembolik bir kopuşla “emekli” edilmezse, yok olmayacaktır. Değil darbe yapmayı planlamak, herhangi bir şekilde salt sivillerin sorumluluğundaki alanlara ve elbette siyasete müdahale etmeyi tasavvur dahi etmek suç olduğu zaman Türkiye’nin içine girdiği değişim evresi tamamlanacaktır.

Bazı yorumcuların, ordunun sivillere “alın siz yönetin” demek istediği veya kendisinin de artık gücünden feragat ettiği bir değişim sürecine girdiği düşüncesinde olduğunu okuyorum. Bu gerçekten mümkün mü? 60 yıllık bir hegemonyadan, askerî bir düzenden eğer siviller, dirayetli bir şekilde hukuki düzenlemeler yoluyla rejim değişikliğine gitmezse, çıkılamaz. Rejim değişikliğiyle, totaliter bir demokrasi olarak nitelendirebileceğimiz, devletin çizdiği kırmızıçizgilerin dışına düşenlerin güçsüzlükleriyle orantılı bir haşinlikle cezalandırıldığı, oy vermek ve bazı temel vatandaşlık hakları dışında hak ve özgürlüklerin söz konusu olmadığı bir düzenden çıkılmasını, insana verilen değerlerin sınırlarının sürekli bir arayışla yükseltilmeye çalışıldığı sivil bir rejime geçilmesini kastediyorum.

2009 itibariyle, dünya siyasetinin değişen dengeleri, Türkiye’yi daha demokratik ve sivil bir ülkeye dönüşmeye zorluyor. ABD ve Avrupa Birliği gibi iki büyük güç, bu yönde ağırlığını koyuyor. 27 Nisan muhtırası ertesinde, perde arkasından AB ve NATO’nun kesin şekilde tavır koyma çabaları da, Türkiye’nin askerî müdahale ihtimalini zayıflatan etkenlerdendi.

Bu muhtıranın zirveye çıkardığı iç ve dış gerginlik ile 2007 genel seçimlerinin ortaya koyduğu tablo Türkiye’nin, Avrupa ülkelerinden yaklaşık 20 yıl gecikmeyle Soğuk Savaş kabuğunu kırma sürecine girmesine yol açtı. Soğuk Savaş zırhının çatırdamasına işaret eden en kritik dönüm noktası da, Ergenekon soruşturması oldu.

Şimdi, Türkiye’nin önündeki soru bir zaman sorusu. Artık sonun başlangıcı söz konusu. Ama son, ne zaman gelecek?

Daha kaç nesil, bölgesinin sadece ekonomik değil kültürel ve sosyal dinamosuna dönüşen ülkelerinin siyasi açmazlarından kurtulup sorunlarını çözme yetisine sahip *tam bir demokrasi* olacağı zamanı beklemek zorunda kalacak?

Daha kaç nesil, vicdani ret hakkı inkâr edilerek zorunlu olarak askere gönderilecek?

Daha kaç nesil, Genelkurmay tarafından düzenlenen basın toplantılarını canlı olarak seyretmek zorunda kalacak?

Bu toplantılar, daha kaç neslin hayatını biçimlendirecek?

Gürkan Zengin’in ATV’de çarşamba geceleri yayınlanan *Arayış* adlı tartışma programında (ki bu program, muadilleriyle karşılaştırılınca, konukları seyir olsun diye çatıştırmayan, daha “zeki” bir profil ortaya koyuyor), *Radikal*’den Ertuğrul Mavioğlu, ikinci iddianameden itibaren bu soruşturmanın Gladio’dan çok, darbeyi sorgulama yöneliminde olduğu söyledi.

Bunun böyle olup olmadığı, Gladio’yu nasıl tarif ettiğinize bağlı. Eğer Gladio’yu, Türkiye’de 2. Dünya Savaşı ertesinde, ordu içinde kurulan ve komünizmin yayılması ihtimaline karşı iç-dış “düşmanlarla” mücadele etmekle görevlendirilen, bu amaçla da, CIA ve NATO’nun istihbarat birimlerinden maddi ve lojistik destek alan bir yapı olarak tarif ediyorsanız, Ergenekon soruşturmasının zaten bu amacı hiç gütmmediğini görürsünüz.

Ancak, Gladio'yu zaten totaliter zihniyete son derece uygun bir iklime sahip topraklarda, askerî zemine ekilen, düşman seçilenleri yok eden saldırgan bir yapının tohumları olarak yorumlarsanız, o zaman darbe planlayanlar, darbeye sempatiyle bakanlar, orduyu bir sivil toplum örgütü olarak niteleyenler ve asıl neferliği yapan azmettiriciler, işkenceciler ve tetikçilerin nasıl aynı gövde üzerinde yeşerdiğini görmek daha mümkün olur. Bugün, Ergenekon soruşturması çerçevesinde hukukun karşısına çıkan belki "öz" Gladio değil. Onun değişip dönüşen torunlarından JİTEM de değil. Hatta, kanımca, kanun önüne çıkan, çıkması söz konusu olacak olan Ergenekon'un belki de sadece bir kolu veya bacağı.

Dikkatli bir göz, sadece haberlerin satır aralarını gözleyerek, Ergenekon'un, şu an için öldürücü olmasa da, artık şiddete eskisi gibi rahat başvuramasa da, hâlâ faaliyette olduğunu görebilir. "Bir numara", bu sistemin kendisi çünkü. Kişiler değişse de, feda edilse de, sistem sürüyor. Çaresi de, tıpkı Macaristan, Polonya, Romanya ve Bulgaristan gibi ülkelerin yaşadığı bir tarzda anayasal bir kopuşla geçmişi geride bırakarak, AB'nin bir parçası halinde evrensel bir demokratik arayışın parçası olmak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük felaket: Mardin

Sezin Öney 11.05.2009

Mardin'deki katliam, sebebi ne olursa olsun, failleri ne niyette olurlarsa olsunlar dört şeyi ortaya koydu. Birincisi, Türkiye'de gazetecilik can çekiyor. İkincisi, Türkiye'nin güneydoğusu ile ilgili hiçbir "gerçek" sorun, kamuoyunun gündeminde değil. Üçüncüsü, Türkiye henüz uluslaşmamış durumda. Türkiye'de milliyetçilikten bahsediyoruz da, ortada henüz uluslaşmış bir toplum yok. Ortak bir acı, eğer devlet, resmî erkân böyle buyurmazsa, yaşanmıyor. Kendiliğinden, sadece aynı toplumun, aynı ülkeyi paylaşan insanların ortak sevinci, yası, kederi, neşesi olamıyor. Dördüncü olarak da, demek ki bu topraklardan "soykırım" olabiliyormuş.

Katliamın olduğu gece, işi gücü 24 saat habercilik yapmak olan kanallardan hiçbiri yayın akışını bir türlü durdurup canlı haber takibine, zamanla yarışarak geçemedi. Hatta bazıları, yayını *hiç* kesmedi. Mesela, *CNN Türk*'te, Reha Muhtar'ın programı, hiç durmadan sürdü. Dahası, canlı yayın konuğu olan DTP Grup Başkanvekili Selahattin Demirtaş, DTP'nin kendi çekim alanında olduğunu söylediği bir bölgede, müthiş sarsıcı bir olay yaşanırken, "Durun, Mardin civarında bir katliam var" diyemedi.

Dönelim, medyaya; yerel bürolar dağıtılıp da, bazı büyük medya şirketlerinin "haber ajansı" adı altında şemsiyesi ortak haber merkezleri oluşturarak mümkün olduğunca az muhabirle ve yerel gazeteciyle çalışma yoluna gitmesi sonucu, Türkiye kamuoyunun kendi ülkesine ilişkin aldığı haberler iyice sınırlandı.

Hal böyle olunca, bir de bakıyoruz ki, bölgede görevli sayılı muhabirin ve İstanbul'dan Mardin'e yollanan, işi gücü edebi sayıklamalar yapmak olan medya mensuplarının söylediği, yazdığı birçok şey doğru değil. Dicle Üniversitesi'nden Anayasa Hukuku Profesörü Mustafa Canoruç, *Kanal 7*'de geçen cuma gecesi yayınlanan Erkan Çelik'in *İskele Sancak* programında, dava dosyasını okumuş, zanlılar hakkındaki en sağlam bilgilere erişmiş bir kişi olarak duyduklarımızın neredeyse hemen hepsinin yanlış olduğunu söylüyordu.

Güneydoğu, zaten haberini almayı istemediğimiz bir bölge. Televizyonda Mardin katliamını konu alan birkaç ciddi tartışma programı yapıldı; izleyenler dikkat ettiyse, onlarda da, işin içinden çıkılamadı zira, konuşulacak ve ancak belki yıllardır gündeme alınıp da konuşulmamış o kadar çok şey var ki... 2007 yazında, neredeyse tüm Türkiye halkı Kandil Dağı'nın askerî olarak nasıl istila edilebileceğini öğrendi televizyondaki tartışma programları sayesinde ama Kürt sorununu *gerçekten* anlamlı şekilde tartışmaya açacak Güneydoğu'nun ve Anadolu'nun çeşitli üniversitelerinden pırıl pırıl, zekâsı kıpır kıpır kişileri hiç göremedi. Mesela, Dicle Üniversitesi'nden Mazhar Bağlı ve çalışma arkadaşlarının töre cinayetleri konusunda doğru bilinen her şeyin ne kadar yanlış olduğunu, en eğitimliden en cahile, toplumun her kesiminden ve her bölgesinden, her etnik gruptan insanın nasıl gönül rahatlığıyla, bir çok farklı "sebeple" cinayet işlediğini ortaya koyan araştırması, **töre cinayetleri konusundaki ilk saha çalışması**, kaç haberde yer aldı, kaç tartışma programına konu oldu? "Bu Irak, hepimizin üzerine kan bulaştırdı" diyerek, olayla ilgili ilk ve en çarpıcı analizlerden birini yapan Dicle Üniversitesi'nden Rüstem Erkan'ı Mardin Katliamı'ndan daha önce kaç kez dinledik? Bölgenin en dengeli, kaliteli siyasetçilerinden, Haşim Haşimi'nin Meclis Göç Komisyonu başkanıyken 1996'da sunduğu raporun içeriğinin, neden dinlenmediğini kaç kez tartıştık?

Türkiye'nin çıkarlarını düşünmek açısından "gerçek Türk vatanperveri" payesini hak edecek olan Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn, katliam karşısında dehşete düştüğünü söyleyince, bir de "Avrupa'ya rezil olduk" yorumu yapıyor. Mesele bu mudur? Tozları halının altına süpürünce tertemiz mi olacak ortalık?

Rehn, ülkesi Finlandiya'da Eylül 2008'de yaşanan, maskeli bir gencin okul basıp rastgele çevreye ateş açması olayında da ruh durumunu benzer kelimelerle ortaya koymuştu. 2007 kasımında da neredeyse birebir şekilde aynı olayın yaşanmış olmasının getirdiği travmayla, Finlandiya, kendi silah sevgisini ciddi biçimde sorgulamıştı. Neticede, Finlandiya Avrupa'da bireysel olarak en çok silaha sahip olunan üçüncü ülke. Birincisi, barışsever İsviçre. Bu ülke, tarihi boyunca tarafsız ve savaştan uzak bir ülke olarak bilinse de, İsviçre'de her erkek silah kullanma eğitimi alıp, bir tür koruculuk sistemiyle ülke savunması için evinde silah bulundurma hakkına sahip. Hatta, cephanelik ve silah alımına İsviçre hükümeti destek oluyor. 2001'de İsviçreli "korucu" Friedrich Leibacher, bölgesel bir parlamento binasını basıp 14 kişiyi öldürmüştü.

Mardin'de yaşanan dehşet ne tek başına Kürt meselesi ile açıklanabilir, ne de koruculuk sistemi ile. Pek çok nedenin iç içe geçtiği bir olaydır Mardin. Bu vahşetin bize öğrettiği ilk şey ise, bu toplumun aslında kendini hiç tanımadığıdır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin Türk sorunu

Sezin Öney 18.05.2009

Televizyondaki tartışma programları genelde öyle bir tasarlanıyor ki, belli ki, insanlar birbirine girsın, seyirci sokak kavgaları veya cadde ortası dramatik bir olaya denk gelmişçesine ağzı açık baksın isteniyor. Geçen hafta,

32. *Gün* programında Kürt sorunu tartışılırken, eğer Cizreli siyasetçi Haşim Haşimi gururlu ve rasyonel duruşuyla orada bulunmasa, DTP ve milliyetçi eksende kutuplar zıtlaşacak ve ortalık birbirine girecek, "hoş" bir kapışma hali seyreylenecekti. Zaten DTP'nin en başından beri ülke siyasetine damga vuracak bir belkemiği geliştirememesine, her adımlarının medyada "bak şunlara" diye kınanacak şekilde yer alması da sebep oldu.

32. *Gün*'ün sonunda, katılımcılardan Yaşar Okuyan'ın "Türkiye'de Türk sorununu tartışalım, azınlık durumuna düşüyoruz" mealinden sözleri kulağıma çalındı. "Türkiye'de Türk sorunu var" saptaması aslında, Okuyan'ın kastettiği açıdan değil ama başka açılardan doğru bir saptama; Türkiye'nin "Kürt Sorunu" varsa aslında ciddi bir de "Türk Sorunu" var. Güneydoğu'da toplu mezarlar bulunurken, gizli cephanelikler bulunur, sahibi meçhul silahlar oraya buraya atılırken, Ergenekon yapılanmasını şevkle inkâr eden azımsanamayacak bir kesim hâlâ var. Israrla dehşete düşmeyi reddeden, kendi vatandaşlarının maruz kaldıklarına sırtını dönebilen çok sayıda kişi de. Diyarbakır Barosu'nun raporuna göre, yaklaşık son 1,5 yılda 407 çocuğun siyasi suçlamalarla yargılanmasına aldırmayanlar da...

"Kürt Sorunu" tabiri bile, sorunlu aslında. O nedenle, ben "Kürt Sorusu" demeyi tercih ediyorum.

Bir anlaşmazlığı "sorun" değil de, yanıtlanması gereken bir soru gibi düşününce kızgınlık, nefret, sevgi, galeyan gibi duygular değil de, akıl çalışmaya başlıyor; o zaman da, gerçek ve yapıcı duygular oluşuyor.

19. yüzyıl sonunda dört dönem Britanya hükümetlerinde başbakanlık yapan Liberal Parti'den William Gladstone, 1886'da "İrlanda Sorusu"nun, kendi neslinin siyasi dehasının çözmediği tek sorun olduğunu öne sürmüştü. İrlanda Sorusu, Gladstone'dan nesil be nesil sonra da sürdü gitti. *Na Trioblóidí*, yani İrlanda dilinde "sıkıntılar", 17. yüzyılda başladı, 21. yüzyılda barış gelince bitti "gibi". Sadece 1969 ve 2001 arası, 3.526 kişi "sıkıntılar" sonucu öldü. ABD Başkanı Obama'nın Türkiye ziyaretinde TBMM kürsüsünden vurguladığı gibi, imkânsız gibi gözükken sonunda oldu, Kuzey İrlanda barış süreci "başarıya" ulaştı.

Tabii, barış göreceli bir kavram. Bir akademik bakış açısına göre, nihai barış ve çözüm diye bir şey yok. Anlaşmazlıklar, çözümlenemez ancak idare edilebilir. Gerçekten de, Kuzey İrlanda'da bugün bile, sorunların depreştiği, şiddetin ve nefretin geri geldiği oluyor. Bir kere, yıllar süren çatışmanın oluşturduğu mafyalaşma ve şiddet kültürü tam olarak yok edilemiyor.

Türkiye'nin o "yalnız ve güzel" Güneydoğu ve "Doğu"sunda, İngiltere'yi kökünden sarsan İrlanda Sorusu'nun çok daha ağır hali yaşandı.

1990'larda orada burada rastgele öldürölüveren Kürtlerin hikâyeleri pek yazılamadı. "Düşük yoğunluklu savaş" sırasında göç etmek zorunda kaldıkları yerlerden nasıl kovuldukları, gettolaşmış mahallelere nasıl itildikleri hâlâ tam olarak kayda geçirilmedi. Günümüzde bile, Batı Anadolu'da aşırı milliyetçilerle Kürtlerin yaşadıkları sürtüşmeler, medyada hemen hemen hiç yer bulmuyor. Balsa da, üzeri çok örtülü gündeme getiriliyor.

İşin ilginç yanı, bir yandan da Kürt Sorusu'nun cevaplanmadan geçilemeyecek bir konu olduğu bilindiğinden "çözüm" üzerine çok akıl yoruldu. Gelen giden siyasi iktidarlar, belli başlı politik güçler, âkil kişilerce onlarca "Kürt Raporu" yazıldı. Gürkan Zengin'in ATV'de çarşamba geceleri yayınlanan *Arayış* programında Kürt Sorusu açısından en değerli yorumculardan, insan hakları alanında yıllardır çalışan Ümit Fırat'ın dediği gibi, barış konusunda söylenecek her şey yıllardır söyleniyor, güneşin altında yeni bir şey yok.

O zaman çözüm, aslında yıllardır Türkiye'nin elinin altında. Ama gizli bir el, sanki hep engel oluyor. Bu gizli el

de, Türkiye'nin kendisi. Sanılanın aksine, hep suçlanan, "uluslararası güçler" çözüm sağlanmasına yönelik altın fırsatları tepsi içinde birkaç kez Türkiye'nin önüne sundu. Fakat, içi boş milliyetçi nutuklarla yaldızlanıp perdelenen güç ve çıkar savaşları, hep çatışmayı yeniden alevlendirdi.

Ülkenin önemli bir kısmı "olduğu gibi" kabul edilemiyorsa, sorun biraz da çoğunluktadır. Meslektaşım Sinan Gökçen, vaktiyle Kürtçenin bir azınlık dili olarak kullanım hakkı üzerine akademik olarak çalışırken, "dil hakları" konusunda dünyanın en uzman isimlerden olan Fernand de Varennes'e bir sohbet sırasında; "Kürt sorusunun çözüldüğü zaman, Türkiye'de Kürt olmayanların, Kürtçe öğrenmeye ilgi ve merak duyduğu zamandır" demişti. De Varennes de hararetle bunu onaylamıştı.

O zamana kadar barış süreci, üzerine sağanak dolu yağın camdan bir ev gibi kırılgan olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uzun mesafe koşusu...

Sezin Öney 25.05.2009

İtalya, Türkiye'de tanındığı haliyle, Soğuk Savaş döneminde demokrasisini cendere altına alan Gladio'yu tasfiye etme başarısını göstermiş, adaletin yerini bulduğu bir ülke.

Ancak, İtalya'da yaklaşık kırk yıl perde arkasından siyaseti yönlendiren Gladio'ya ilişkin pek çok ayrıntı henüz yeni ortaya çıkıyor. Geçen hafta, Sicilya mafyası *Cosa Nostra*'nın en üst düzey ve eli en kanlı isimlerinden Giovanni Brusca itiraflarıyla, hâlâ büyük ölçüde karanlık kalan yakın tarihin bir parçasına daha ışık tuttu.

1980'lerin sonu ve 1990'ların başında bir grup dürüst yargı mensubu, özel yetkilerle donanmış halde, Sicilya mafyasını çökertmeye çalışıyordu. Cosa Nostra da, buna karşılık olarak, devletin 'iyi adamlarını' ve eskiden işbirliği içinde olduğu bazı kamu görevlilerini de hedef alarak devlete savaş açmıştı. Mafyanın, ses getiren suikastlarda ölen emniyet mensupları, valiler, savcılar gibi devlet görevlilerine, 'mükemmel ceset' adı verdiği biliniyor. Brusca geçtiğimiz hafta, bu cinayetler işlenirken, İtalyan devletinin 'derin isimlerinin', mafya ile sürekli temas içinde olduğuna bir kez daha işaret eden detayları açıkladı. Brusca'ya göre, İtalyan devleti içinde o dönemde büyük bir ayrışma yaşıyordu. Devletten bazı 'saygın' isimler, 'eski düzene' dönülmesi için öneri paketleriyle mafyanın kapısını aşındırıyordu.

Brusca, 1996 yılından beri hapiste. Mafya içinde bile 'insan kasabı' lakabıyla anılan Brusca'nın cep telefonunun dinlenmesi yoluyla, izinin bulunması ve Sicilya'da yakalanması, son derece ilginç sahnelerle noktalanmıştı. Operasyonda görevli polisler, Brusca'yı yakaladıktan sonra "artık mafyadan korkmuyoruz" diyerek, yüzlerini gizleyen kar maskelerini fırlatıp atmıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“Geriye Dönüş Yok”

Sezin Öney 01.06.2009

Geçen hafta Türkiye’de, daha dünyadan bir şey anlayamadan, askerlik görevlerini yaparken ölüp giden gençlerin cenaze törenleri yapılırken Kuzey İrlanda’da da bir cenaze kalkıyordu. Katolik Kevin McDaid, Protestan ağırlıklı bir kasabada, bir Protestanla evli olarak sessiz sakin bir yaşam sürerken bir gece komşusunu tartaklayan Protestan bir çeteye “durun” demeye kalkınca feci şekilde dövülmüş, ardından da geçirdiği kalp krizi nedeniyle ölmüştü. McDaid’in ölümü, Kuzey İrlanda’da barışın çatırdayacağı endişelerini yeniden gündeme getirmiş, İngiliz ve İrlanda gazeteleri ne olup bittiğini anlayabilmek için olayın gerçekleştiği Coleraine kasabasının sosyal yapısını ve tarihini, sıradan vatandaş McDaid’in yaşamını, ölümüne yönelik tepkileri mercek altına almışlardı.

Türkiye’deyse, geçen hafta ölen askerlerin yaşamlarıyla ilgili birkaç kırık dökük trajik ayrıntıyı bile, feryat figandan başka hemen hiçbir şeyi yansıtmayan, adeta ölenlerin *hiçbir* önemi yokmuşçasına yüzeysel televizyon ve basmakalıp gazete haberlerinden zorla öğrendik.

Kuzey İrlanda’da McDaid’in evinin bahçesinin çitlerine, Katolik İrlandalıları temsil için bağlanan beyaz ve yeşil renkli bez parçaları arasında, bir de not vardı. Üzerine “Barış, yönümüz ve yolumuzdur” diye yazılmış, “Bir Protestan” diye imzalanmıştı. Mart ayında da, bir polis memuru ve iki asker, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu’ndan (IRA) kopan fraksiyonlardan “Gerçek IRA” tarafından öldürülmüştü. Bu olaylar ertesinde, IRA’nın siyasi kanadı Sinn Féin, güvenlik güçlerinin cenazesine ilk kez katılırken, binlerce kişi barışı korumak için “Geriye Dönüş Yok” pankartları taşıyarak sessizce yürüdü.

Geçen hafta Türkiye’deyse Ankara Kocatepe Camii önünden araçlarına kadar yürüyen Merkez Komutanlığı Tören Bölüğü’nün **silahları havada** ilk kez “Vatan sana canım feda”, “Şehitler ölmez vatan bölünmez” ve “Akan kan bayrak için” diye sloganlar atması barış için hiç de ümit verici değildi. Zaten, Türkiye’de cenazelerin, slogan atma, alkış tutma yerleri haline gelmesi başlı başına çok endişe verici. DTP’nin Meclis’teki temsilcilerinin zorla ifadelerinin alınmak istemesi, Ahmet Türk hakkında dokunulmazlığının kaldırılması için fezleke hazırlanması da...

İnsan Hakları Derneği’nin (İHD) 2008 yılında “eyleme katıldıkları ve benzeri iddialarla” terör suçlarıyla yargılanan çocuklarla ilgili hazırladığı rapor da, barışla ilgili sadece karamsarlık yaratıyor.

Genelkurmay’ın siparişiyle 2006’da “yeni” Terörle Mücadele Kanunu çıkarken, bu yasayı, terörle mücadeleyle yönelik dünya genelindeki hukuki düzenlemeleri tartışan bir kitap için akademik bir makale yazarken incelemiş, hak ve özgürlüklerin alanını nasıl daralttığını tahayyül ederken ürpermişim. Bu ve 2004’te çıkartılan Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (CMK) 250. maddesi, kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri’ne benzer şekilde belli suçlar için özel yetkili ağırceza mahkemeleri kurulması vesaire gibi hukuki değişiklikler zaten 1990’ların cenderesine dönmeyi, devletin âdeta eli titreyerek sınırını genişlettiği insan haklarını, yeni kırmızıçizgilerle daraltmasını amaçlıyordu.

Bazı çocuklar da, tıpkı ezkaza terör örgütü üyesi olmakla suçlanan kişilerle yolu kesişenlerin bugün tutuklu bulunmaları gibi “düşman hattına” düşüverdiler.

Kuzey İrlanda’da da, gençler ve çocukları siyaseten bir tarafa çekmek için yıllarca Katolikler ve Protestanlar

arasında, örgütçüler ile devletçiler arasında büyük bir çekişme yaşandı. Nesiller, Protestan veya Katoliklerin, haklılıklarını haykıran sloganlarını dinleyerek büyüdü. 1985'teki bir konferans için basılan, Kuzey İrlandalı bir grup gencin çocukluklarını anlattığı yazılar, herhalde bugünün Diyarbakır'ındaki pek çok çocuğun da tasvir edeceği karanlık, ürkütücü, bir yanda "örgütün" bir yanda da ordunun silahlarının resmigeçit yaptığı bir atmosferi aktarıyor.

Bugün Kuzey İrlanda'da barış var, ama IRA'dan kopan Geçici IRA (PIRA), ondan kopan Süreklilik IRA'sı (CIRA), ondan kopan Gerçek IRA (RIRA), hepsinden fazla kökenlerine sadık olduğunu öne süren ve örgütün ilk adını kullanan Óglaigh na hÉireann da varlığını sürdürüyor. Dahası ortada uyuşturucu, kaçakçılık vesaire işlerine bulaşmış çeteler de var.

Britanya Ordusu, 2007'de açıklanan bir raporla IRA'yı silah gücüyle yenmeyi başaramadığını itiraf etmiş, buna karşılık IRA'nın da taleplerini şiddet yoluyla elde edemeyeceğini anladığını not düşmüştü.

İşin ilginç yanı, Britanya Ordusu'nun bile "artık yeter" dediği bir noktaya gelmesine rağmen Kuzey İrlanda'da affetmeye ve barışa en soğuk bakanlar kimler dersiniz? 2003 yılında yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre çatışmaların yansımadığı yerlerde yaşayan Protestanlar. Yani, yıllarca Britanya devletinin gücünü arkalarında bulan ve yaşamlarında çatışmaların yıkıcı etkisini hissetmeyenler. Tanıdık geliyor mu?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'nın diken

Sezin Öney 08.06.2009

Pazar günü, yani dün Türkiye'de seçimler olduğunu Türkiye'nin Sarkozy-Merkel'in aslında gülünesi kötücül ittifakından çok kendine rağmen Avrupa Birliği üyesi olduğunu ve Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde, Türkiye'den adayların Strasburg ve Brüksel'de AB siyasetini şekillendirmek için yarıştığını hayal ettim. Elbette, Türkiye'den Avrupa'ya göç edenlerden, Almanya'da Vural Öger'den Hollanda'da Feleknas Uca'ya farklı yelpazede milletvekilleri AP'de zaten görev aldı. Ancak, dün Türkiye'de AP seçimleri olabilseydi, Türkiye'deki seçmenler, ilginç bir şekilde Hollanda'daki oylamada ikinci sıraya yerleşen Partij voor de Vrijheid (Özgürlükler için Parti - PVV) gibi aşırı sağ ve açıkça ırkçı bir siyasi hareketin yer almadığı bir oy pusulasıyla karşılaşacaklardı. Göçmenler ve özellikle Müslümanlara karşı sadece eleştirel değil provoke etmeye yönelik mütecaviz bir söylemi olan PVV lideri Geert Wilders kadar pervasızca belli bir grubu düşman gösterebilen bir örnek açıkçası Türkiye'de yok (mu acaba?).

Wilders'ın Hollanda'daki AP seçimlerinde birinci gelen parti olan Hristiyan Demokratlar'ın sadece birkaç puan gerisinden gelerek ikinci sıraya yerleşmesi ve AP'ye yaklaşık beş milletvekili gönderecek olması, sadece Türkiye'ye değil tüm Ortadoğu'ya, tüm Müslümanlara karşı böylesi düşmanlık vaazları veren bir liderin sürekli başarı grafiğini yükseltmesi, üstelikte bunu dünyanın en "mutlu" ülkelerinden biri olduğu araştırmalarla sürekli ortaya konan, "açıklık ve hoşgörü" toplumu Hollanda'da "başarması", üzerinde gerçekten düşünülmesi gereken konular. Bunun da, Türkiye'de genelde olduğu gibi "flaş" manşetler ve anonslarla değil, soğukkanlı bir bakış

açısıyla yapmak gerek. Unutulmaması gerek ki Wilders, Britanya'ya girmesi, İçişleri Bakanlığı tarafından "istenmeyen kişi" ilan edilmesi nedeniyle yasaklanan biri. Yani PVV, Avrupa'nın vicdanında da bir diken.

Evet, Türkiye'de bugün PVV gibi bir parti yok, ırkçılık Wilders'ın yaptığı kadar sistematik ve fütursuzca yapılamıyor. Ancak, bütün büyük partilerden bazı isimler sık sık PVV tınıları taşıyan ölçüde milliyetçilik yapıyor. Dediğim gibi, Türkiye'de henüz PVV gibi siyasetini tamamen belli bir gruba yönelik düşmanlık ve nefret söylemi üzerine inşa eden bir parti yok. Ama en az son beş yılımıza her bakımından damgasını vuran ulusalcılık akımında, Avrupa siyasetinde yükselen aşırı sağ hareketlerinkilere benzeyen söylemler bulmak çok mümkün. Ulusalcılık, Avrupa'nın aşırı sağından daha ürkek ve kesinlikle daha yüzeysel boyutta kalan bir ideolojiye sahip. PVV gibi partiler kendilerini parlak imajlarla paketleyerek, sağa kaymaya ve sağ siyasetin içine eklemlenerek bu kanadı ipotek altına almaya çalışıyor. Avrupa'da sol hareketlerin göçmenlerin entegrasyonu, Müslümanlar ve Yahudiler, Romanlar gibi azınlıklara karşı önyargının kırılması, milliyetçi ve ulus-devlet eksenli siyasetin yerine daha evrensel değerlere sahip politikaların benimsenmesi gibi konularda etkin ve nitelikli tavır geliştirememesi, geçmişle gelecek arasında bir yere takılıp sürekli bocalaması, sağın önünü açıyor. Buna karşılık, sağ hareketler çevre konuları gibi alanlarda açılımlar yaparak daha çağdaş, seçkinlerin değil halkın iyiliğini gözetten bir portre çizmeye çalışsalar da, çoğunluğun varsayılan önyargı ve muhafazakârlıklarına oynayarak popülist politikalar benimsiyorlar. Macaristan'dan bir örnek vermek gerekirse, merkez sağ partisi Fidesz, aşırı sağcı, Yahudi-Roman-Müslüman ve göçmen düşmanı parti Jobbik'in oluşturduğu üniformalı paramiliter Magyar Garda'ya (Macar Muhafızları) karşı tavır alamıyor. Hatta, Fidesz'in Avrupa Parlamentosu'ndaki Roman kökenli temsilcisi, Livia Járóka'nın İtalya'daki Romanların, İkinci Dünya Savaşı dönemi uygulamalarını andıran şekilde, etnik bir veri tabanına kaydedilmeleri uygulamasını desteklediği hâlâ akıllarda.

Her halkta, dünyadaki her toplumda istinasız olarak var olabilecek dışlayıcı, öteleyici eğilimlerin önünü almayıp, bu tip tavırlara karşı önleyici, yumuşatıcı siyaset geliştirmeye çalışmayıp da bunlardan yararlanmaya çalışmak Avrupa merkez sağının bir hastalığı. Bunun Türkiye'yi fena halde esir aldığı da apaçık ortada. Yoksa, yaklaşık 20 yıldır Türkiye Kürtlerinin siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülmesi konusunda rapor üzerine rapor yazılıp da daha mürekkebi kurumadan bu raporlar rafa kalkmaz, açılım üzerine açılım yapıp da barış konusu havada kalmazdı.

Avrupa Parlamentosu seçimlerinden ilginç bir ayrıntı, Kuzey İrlanda'da IRA'nın açlık grevinde ölen lideri Bobby Sands'i milletvekili yapmasıyla ünlü, bölgenin siyaseten çalkantılı yerlerinden biri olan Fermanagh/South Tyrone'da katılım oranının diğer seçim bölgelerinin neredeyse iki katı olmasıydı. Belli ki, Fermanagh/South Tyrone'un çok acı çeken geçmişi, tıpkı Türkiye'de Güneydoğu'da olduğu gibi, bu bölge halkını siyasete dört elle sarılmaya yöneltiyor.

AP seçimlerinde aşırı sağın yükselişinin en önemli nedenlerinin, seçmenlerin düşük ilgisi ve oy verenlerden refah düzeyi yüksek, deyim yerindeyse tuzu kuru olanların PVV gibi partilere kayması olduğu düşünülünce, Fermanagh/South Tyrone'dan alınacak ders çok.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni ırkçılar

Sezin Öney 15.06.2009

Yeni ırkçıların enteresan bir özelliği var; hiçbiri "sözde" ırkçı değil. Her lafa ırkçı olmadıklarını söyleyerek başlıyorlar. Kullandıkları dil, insan haklarını savunanlarınkî. Kendilerini "mağdur" olarak niteleyerek ırkçılıklarını mazur gösteriyorlar.

Avrupa Parlamentosu seçimlerine de, yeni ırkçılar damgasını vurdu. Merkez sağ ırkçılığa ve ayrımcılığa taviz veren sloganlar geliştirdi, merkez sol ise bunun karşısına dimdik çıkamadı.

Evet, Hollanda'daki Özgürlükler için Parti'nin lideri Geert Wilders veya Macaristan'da Jobbik adlı partinin AP milletvekili olan Kristina Morvai kadar sert ayrımcılık yapan siyasetçiler Türkiye'de büyük önem kazanamıyor. Ama daha geçen hafta Büyük Birlik Partisi, "Bir gece ansızın gelebiliriz" gibi tehditler savurarak Türkiye'nin bu "eksikliğini" kapatmayı görev edindiğini ortaya koydu.

Ben, bir gece ansızın gelenlerin bulunduğu bir ülkede yaşıyorum. Macaristan'da son yedi ayda yedi Roman, evlerinin bahçesinde veya eşğinde keskin nişancılarca vuruldu. Bu tip saldırılar, üniformalı paramiliter bir grup olan Magyar Gárda'yı kuran Jobbik'in gövde gösterisi yaptığı yerlerde gerçekleşti.

Kurbanların evleri bir gece ansızın gelenlerce molotofkokteylleriyle ateşe verildiğinde ailece dışarı kaçarken "kimliği belirsiz" maskeli keskin nişancılar, evlerinin eşğinde onları "avladı". Katillerin askerî eğitim almış özel bir tim olduğundan şüpheleniliyor. Amerika'dan FBI, soruşturmaya destek için bir ekip yolladı, polise ülkeyi sıkıyönetime sokabilecek denli geniş yetkiler verildiyse de yakalanan kimse olmadı.

Jobbik'in yıldız ismi Morvai, militan bir Yahudi aleyhtarı ama mesleki geçmişine bakınca ülkenin en önemli insan hakları avukatlarından. Seçimler ertesinde "Sözde Macar Yahudileri, sünnetli kuyruklarıyla kaçacak yer arasın" gibi bir açıklama bile yaptı ama kocası bir Yahudi...

Hollanda'da Wilders, hem Müslüman hem Yahudi düşmanı. Her ne kadar neo-con Amerikalı Yahudi gruplarla mükemmel bir ilişki yürütse, kendisinin Yahudi kökenli akrabaları olduğuna dair iddialar olsa da, Wilders'ın, babası Yahudi olan Hollandalı üst düzey bir gazeteciye nasıl ırkçı bir tavırla aşağıladığı hâlâ hatırlarda.

Son kertede, Wilders'ın partisinin, ırkçılık Avrupa'da hâlâ bir tabu olduğu için, tek bir üyesi bile yok fakat bazı kamuoyu araştırmalarında ülkesinin en popüler siyasi hareketi olarak gösteriliyor. Bu çıkışın sırrı ne?

Yeni ırkçılar, solun yaşadığı duraklama döneminden istifade ederek ve sağın dokusundaki muhafazakârlık zaafıyla kendilerine göz yummasından yararlanarak, merkez siyasetten hem oy çalan, hem de merkezi iktidarsızlaştıran bir akım yaratıyorlar.

Bugün, AP'de Avrupa'nın en büyük azınlığı Romanların tek bir temsilcisi var. İtalya ve Çek Cumhuriyeti'nin de aralarında bulunduğu bazı Avrupa ülkelerinde toplu linç tehdidiyle yaşayan Romanların o tek temsilcisi de, bir "beyaz Roman". Yani, Roman sorunlarıyla fazla ilgilenmeyen, ilgilendiğinde de neredeyse ayrımcılığı savunan biri.

Avrupa'da yaşananlar Türkiye'yi çok yakından ilgilendiriyor zira 30 yıldır neredeyse bir iç savaş şeklinde yaşadığı çatışmaların yarattığı sarsıntı başta olmak üzere pek çok faktör ırkçılığı burada da merkezleştiriyor. İşte bu nedenle, AP seçimlerinde Türkiye taraftarı mı aleyhtarı mı bir tablo oluştuğu savlarından çok daha önemli olan, yeni ırkçılığın Türkiye için, dünya için nasıl bir uyarı olması gerektiği.

Yeni ırkçılar, ilginç şekilde, Türkiye'de Avrupa'nın tersine radikallikten merkeze değil, merkezden aşırılığa gidiyorlar. Böylece, Avrupa'daki yeni ırkçıların ideolojik paketlerini ve imajlarını yenilemek için sarf ettikleri büyük çabaları göstermelerine de gerek yok. Örneğin Hollanda'da Wilders, bir tür siyaset okulu oluşturup sağ kanadın önemli muhafazakâr siyasi düşünürlerini partisindeki politikacılara oturup kalkma, konuşmayı öğretmek için görevlendirmişti. Gerçi, bu akıl hocaları kısa sürede havlu atıp Wilders'dan köşe bucak kaçmaya başladı ama parti için ideolojik bir platformu da oluşturmuş oldular.

Yeni ırkçılığa yönelik en önemli analiz ve eleştiriler ise, Avrupa'dan değil, Obama'nın aday gösterdiği ABD Anayasa Mahkemesi hâkim adayı Sonia Sotomayor'un odağında bulunduğu tartışmalar üzerinden Amerika'dan geliyor.

Bazı Cumhuriyetçiler, Porto Riko kökenli bir göçmen olarak kıt kanaat imkânlarla okuyan Sotomayor'un 2001'de yaptığı bir konuşmada geçen kısacık bir cümleyi tamamen tersinden okuyarak onu "ırkçı" ilan ediyor. Sotomayor, eleştirilere hedef olan konuşmasında, "Umarım, Latin kökenli bir kadın, tecrübelerinin zenginliğiyle, o yaşamı tanımayan beyaz bir erkekten daha iyi kararlar verebilir" diyordu.

Sotomayor'a bu sözlerini "ben beyaz erkeklerden daha iyiyim" diye çarpıtarak saldıranlar, kendilerinin "etnik/ırk kökenler açısından kör" olduklarını öne sürüp mağduriyetlerini ilan ediyor. Mağduriyet duygunu kullanarak kendini meşrulaştıran yeni ırkçılığı teşhis edip tanımlamak çok daha zor, çünkü özde saldırgan ve ayrımcı, sözdeyse eşitlikçi ve hümanist...

*

Geçen hafta 2004-2009 dönemi AP milletvekili Feleknas Uca'nın, Almanya değil Hollanda'dan seçildiğini yazmışım, özür dilerim!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni ırkçılar

Sezin Öney 15.06.2009

Yeni ırkçıların enteresan bir özelliği var; hiçbiri "sözde" ırkçı değil. Her lafa ırkçı olmadıklarını söyleyerek başlıyorlar. Kullandıkları dil, insan haklarını savunanlarınki. Kendilerini "mağdur" olarak niteleyerek ırkçılıklarını mazur gösteriyorlar.

Avrupa Parlamentosu seçimlerine de, yeni ırkçılar damgasını vurdu. Merkez sağ ırkçılığa ve ayrımcılığa taviz veren sloganlar geliştirdi, merkez sol ise bunun karşısına dimdik çıkamadı.

Evet, Hollanda'daki Özgürlükler için Parti'nin lideri Geert Wilders veya Macaristan'da Jobbik adlı partinin AP milletvekili olan Kristina Morvai kadar sert ayrımcılık yapan siyasetçiler Türkiye'de büyük önem kazanamıyor. Ama daha geçen hafta Büyük Birlik Partisi, "Bir gece ansızın gelebiliriz" gibi tehditler savurarak Türkiye'nin bu "eksiğini" kapatmayı görev edindiğini ortaya koydu.

Ben, bir gece ansızın gelenlerin bulunduğu bir ülkede yaşıyorum. Macaristan'da son yedi ayda yedi Roman, evlerinin bahçesinde veya eşiğinde keskin nişancılarca vuruldu. Bu tip saldırılar, üniformalı paramiliter bir grup olan Magyar Gárda'yı kuran Jobbik'in gövde gösterisi yaptığı yerlerde gerçekleşti.

Kurbanların evleri bir gece ansızın gelenlerce molotofkokteylleriyle ateşe verildiğinde ailece dışarı kaçarken "kimliği belirsiz" maskeli keskin nişancılar, evlerinin eşiğinde onları "avladı". Katillerin askerî eğitim almış özel bir tim olduğundan şüpheleniliyor. Amerika'dan FBI, soruşturmaya destek için bir ekip yolladı, polise ülkeyi sıkıyönetime sokabilecek denli geniş yetkiler verildiyse de yakalanan kimse olmadı.

Jobbik'in yıldız ismi Morvai, militan bir Yahudi aleyhtarı ama mesleki geçmişine bakınca ülkenin en önemli insan hakları avukatlarından. Seçimler ertesinde "Sözde Macar Yahudileri, sünnetli kuyruklarıyla kaçacak yer arasın" gibi bir açıklama bile yaptı ama kocası bir Yahudi...

Hollanda'da Wilders, hem Müslüman hem Yahudi düşmanı. Her ne kadar neo-con Amerikalı Yahudi gruplarla mükemmel bir ilişki yürütse, kendisinin Yahudi kökenli akrabaları olduğuna dair iddialar olsa da, Wilders'ın, babası Yahudi olan Hollandalı üst düzey bir gazeteciye nasıl ırkçı bir tavırla aşağıladığı hâlâ hatırlarda.

Son kertede, Wilders'ın partisinin, ırkçılık Avrupa'da hâlâ bir tabu olduğu için, tek bir üyesi bile yok fakat bazı kamuoyu araştırmalarında ülkesinin en popüler siyasi hareketi olarak gösteriliyor. Bu çıkışın sırrı ne?

Yeni ırkçılar, solun yaşadığı duraklama döneminden istifade ederek ve sağın dokusundaki muhafazakârlık zaafıyla kendilerine göz yummasından yararlanarak, merkez siyasetten hem oy çalan, hem de merkezi iktidarsızlaştıran bir akım yaratıyorlar.

Bugün, AP'de Avrupa'nın en büyük azınlığı Romanların tek bir temsilcisi var. İtalya ve Çek Cumhuriyeti'nin de

aralarında bulunduğu bazı Avrupa ülkelerinde toplu linç tehdidiyle yaşayan Romanların o tek temsilcisi de, bir "beyaz Roman". Yani, Roman sorunlarıyla fazla ilgilenmeyen, ilgilendiğinde de neredeyse ayrımcılığı savunan biri.

Avrupa'da yaşananlar Türkiye'yi çok yakından ilgilendiriyor zira 30 yıldır neredeyse bir iç savaş şeklinde yaşadığı çatışmaların yarattığı sarsıntı başta olmak üzere pek çok faktör ırkçılığı burada da merkezleştiriyor. İşte bu nedenle, AP seçimlerinde Türkiye taraftarı mı aleyhtarı mı bir tablo olduğu savlarından çok daha önemli olan, yeni ırkçılığın Türkiye için, dünya için nasıl bir uyarı olması gerektiği.

Yeni ırkçılar, ilginç şekilde, Türkiye'de Avrupa'nın tersine radikallikten merkeze değil, merkezden aşırılığa gidiyorlar. Böylece, Avrupa'daki yeni ırkçıların ideolojik paketlerini ve imajlarını yenilemek için sarf ettikleri büyük çabaları göstermelerine de gerek yok. Örneğin Hollanda'da Wilders, bir tür siyaset okulu oluşturup sağ kanadın önemli muhafazakâr siyasi düşünürlerini partisindeki politikacılara oturup kalkma, konuşmayı öğretmek için görevlendirmişti. Gerçi, bu akıl hocaları kısa sürede havlu atıp Wilders'dan köşe bucak kaçmaya başladı ama parti için ideolojik bir platformu da oluşturmuş oldular.

Yeni ırkçılığa yönelik en önemli analiz ve eleştiriler ise, Avrupa'dan değil, Obama'nın aday gösterdiği ABD Anayasa Mahkemesi hâkim adayı Sonia Sotomayor'un odağında bulunduğu tartışmalar üzerinden Amerika'dan geliyor.

Bazı Cumhuriyetçiler, Porto Riko kökenli bir göçmen olarak kıt kanaat imkânlarla okuyan Sotomayor'un 2001'de yaptığı bir konuşmada geçen kısacık bir cümleyi tamamen tersinden okuyarak onu "ırkçı" ilan ediyor. Sotomayor, eleştirilere hedef olan konuşmasında, "Umarım, Latin kökenli bir kadın, tecrübelerinin zenginliğiyle, o yaşamı tanımayan beyaz bir erkekten daha iyi kararlar verebilir" diyordu.

Sotomayor'a bu sözlerini "ben beyaz erkeklerden daha iyiyim" diye çarpıtarak saldıranlar, kendilerinin "etnik/ırk kökenler açısından kör" olduklarını öne sürüp mağduriyetlerini ilan ediyor. Mağduriyet duygunu kullanarak kendini meşrulaştıran yeni ırkçılığı teşhis edip tanımlamak çok daha zor, çünkü özde saldırgan ve ayrımcı, sözdeyse eşitlikçi ve hümanist...

*

Geçen hafta 2004–2009 dönemi AP milletvekili Feleknas Uca'nın, Almanya değil Hollanda'dan seçildiğini yazmışım, özür dilerim!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin içindeki Berlin Duvarı

Sezin Öney 22.06.2009

Avrupa Birliği Konseyi'nin Brüksel'deki binasının adı, Justus Lipsius. AB Konseyi, birliğin temel karar organıdır. Üye devletleri temsil eder ve toplantılarına üye devletlerin ulusal hükümetlerinden, gündem maddesinin ilgilendirdiği bakanlar katılır. Ancak, Türkiye'nin, Mehmet Baransu'nun haberinin yarattığı yankılarla yine ve gene ordunun siyasete müdahalesi konusuyla yatıp kalktığı şu günlerde aklımda AB Konseyi'nin kendisi değil, konseyin içinde faaliyet gösterdiği binaya adını veren, Flaman bir filolog ve filozof Justus Lipsius vardı. 1547-1606 arası yaşayan Lipsius, sanki ordunun bugünkü komuta kademesine en çok hitap edecek filozoflardan biri. Montaigne, onu zamanının en okumuş zekâlarından biri olarak tanımlamış. Mantiğı, sabrı, rasyonaliteyi, insanı zayıflattığını düşündüğü duyguların akılla yönetilmesi gerektiği düşüncesini felsefesinin odağına oturtan biri. "Çatışmanın orta yerinde barışa ve sükûnete ulaşmak için, zihnimizi çelikleştirmek ve onu kontrol altına almak şarttır" diyor.

Genel hatlarıyla felsefesini özetlemek gerekirse, düzen ve barışı da bireysel ve toplumsal haklarla özgürlüklerin önüne koyuyor. "Bireylerin siyasi hakları, şiddet ve anarşinin hâkim olduğu bir ortamda bir şey ifade etmez" diye düşünüyor. Siyasetin temel hedefini "herkes için barış" olarak görüyor ve bunun da ancak güç tek elde toplanırsa mümkün olabileceğine inanıyor. Bu nedenle, toplumun standartlaşması gerektiğini iddia ediyor.

Lipsius, "barışsever", yani seslerini çıkartmayan muhaliflere de göz yumulabileceğini söylüyor. Fakat ona göre, "kırmızıçışgileri" geçenler, merhameti hak etmiyor. "[Devletin] bütün kalması, toplumun bazı uzuvlarını yitirmesinden daha önemlidir; yakın, kesin" diyor.

Artık Türkiye'de, 1990'larda olduğu kadar insafsızca "yakıp kesilmiyor". Ama gücün son kertede siyasette değil, askerî odalarda toplanması arzusu, belli ki, sürüyor. 1950'lerde Soğuk Savaş'ın temelleri atılırken Türk Ordusu'na biçilen rol, 2009 itibarıyla de aynen devam ediyor. Sürekli bir takım "iç düşmanların" peşinden koşuluyor.

Soğuk Savaş'tan kalan bir bakış açısıyla bir ülkenin kendi vatandaşlarını sürekli potansiyel tehlike olarak görmesi bir yana, Türkiye, kendi kaderini büyük ölçüde belirleyen askerî yapıyı bir türlü tanıyamıyor. Adeta bir Berlin Duvarı Türkiye'nin kendi ordusunun haberlerini almasını, ordudaki insanların gerçekten nasıl kişiler olduğunu anlayabilmesini engelliyor.

Örneğin, Genelkurmay destekli veya onaylı kahramanlık destanları dışında, Türkiye'de milyonlarca insanı etkileyen PKK ile yaşanan çatışmaları, içinde yer alan askerler tarafından ne kadar dinleyebildik?

Nadire Mater, 1998'de yayınladığı *Mehmedin Kitabı*'nın önsözünde, "Resmî veriler olmadığı için, kaba bir hesaplara 1984'ten bu yana bölgede askerlik hizmeti yapan gençlerin sayısı aşağı yukarı 2,5 milyona ulaşıyor. Aileleriyle birlikte 15 milyon, yakın çevresiyle birlikte Türkiye nüfusunun yarısını aşkın insanı kapsayan bir süreç bu" demişti. Bu kitap yasaklandı, toplatıldı, Mater hakkında 12 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı.

Başbuğ'un nisandaki kamuoyu toplantısının ertesinde düzenlenen tartışma programlarından birinde, bir katılımcı "Mesela ABD'de hiçbir asker konuşmuyor mu?" demişti.

Aslında ABD'de pek çok asker konuşuyor. ABD'yi Irak'tan çekilmeye götüren süreçte de, konuşan bu askerler önemli rol oynadı. Mesela, Amerikan Ordusu'ndan David Bellavia'nın *House to House (Evden Eve)* kitabı, 2004'teki Felluce çatışmasını okuyuculara savaşın içindeymişçesine yaşatmıştı. "Düşmanı" ile yüz yüze, nefesleri nefeslerine, kanı kanına karışarak elleriyle savaşan Bellavia'nın kaleme döktükleri gibi yüzlerce Amerikan askerinin sıcağı sıcağına yazdıkları kitap, makale vesaire kamuoyuna savaşın gerçek yüzünü gösterdi.

Televizyon dizilerinden çevrilen filmlere düzinelerce popüler kültür unsurunda Irak'ın işgali eleştirildi, savaş sorgulandı.

Türkiye'de şu günlerde de, o malum belgenin sahteliğini savunmak için tartışma programlarına konuk olan, "askerî vesayetin çeyizleri" olarak nitelediğim emekli ordu mensubu bazı "stratejistler", 2007 yazında Kuzey Irak'ın şöyle bir Kandil Dağı'na kadar nasıl işgal edilmesi gerektiğini, bunun ne kadar gerekli olduğunu, Barzani'nin nasıl bir "canavar" olduğunu anlatıyordu. Geçtiğimiz haftalarda Kuzey Irak'tan Türkiye'ye petrol taşıyan boru hattı açılırken Türkiye'den gazeteciler Erbil'e gidince, satır aralarından Kuzey Irak'a en çok yatırım yapanlardan birinin bizzat Türk Ordusu olduğunu, 2007'de Türkiye neredeyse oraları topyekûn işgal etmeyi konuşurken OYAK'ın ne ihaleler aldığını öğrendik. 2007 yazında içeriğini belki hiç öğrenemeyeceğimiz hangi "mücadele planları" yürürlükteydi acaba?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya üçlemesi - I

Sezin Öney 29.06.2009

Henüz yakın zamana kadar, Türkiye'nin temel sorununun "askerî vesayet" olduğunu, yani 1960 darbesinden bu yana uzanan süreçte ordunun, siyaset üzerinde egemenlik kurarak politik çözüm üretme mekanizmalarının önünü tıkaması olduğunu düşünüyordum. Ancak, artık ordunun siyasallığından, "mağdur" edilen politikanın daimi tikanıklığına, Gladio tipi perde arkası yapılanmaların adeta ülkenin tarihini yazmasına, askerî vesayete ilişkin tablonun bütününün aslında Türkiye siyasetinin kendisinin ürettiği bir şey olduğuna inanıyorum.

Ordunun bu kadar siyasetin orta yerine oturmasının asıl sebebini de, Türkiye'nin siyasi düşünce yapısında otoriter ve gücün en büyük kıymet sayıldığı Makyavelist bir güçlü damar bulunmasına bağlıyorum. Yani, asker zihniyetli siyaset ve siyaset odaklı asker Türkiye'nin politik dokusunun flora ve faunasında doğal olarak gelişen kişilikler. Bu açıdan, bir gün gelip de ordunun siyasete müdahalesinin miadı dolduğunda da, Türkiye'de siyasetin otoriterliğe, ideolojilerin faşistliğe meylinin kolay kolay biteceğini sanmıyorum. Zaten, ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra "Kuzey Irak" ve Kürdistan'ın kurulacağı takıntısının Türkiye'deki bazı siyasetçileri ve ordunun önemli bir kısmını etkisi altına aldığı, başlı başına bu idefiksın bile askerî vesayet yapısını daha uzun yıllar sürdürmeye yetecek potansiyeli barındırdığı gözüküyor.

Yani, darbelerin devri kapanmış gözükse de, ordudaki bazı odakların perde arkasından kamuoyunu bu sefer "sözde" daha incelikli yöntemlerle manipüle edip gene siyasi hedeflerine varmaya çalışma çabası belli ki daha uzun süre devam edecek. 27 Nisan Muhtırası döneminde ABD'nin dış politika konusunda uzmanlaşan düşünce kuruluşu Council on Foreign Relations'ın Ortadoğu uzmanı Steven Cook tarafından kaleme alınan *Ruling But Not Governing: The Military and Political Development in Egypt, Algeria, and Turkey* kitabı henüz piyasaya çıkıyordu. Bir yıl sonra bu kitap Hayy Yayıncılık tarafından Bilgi Üniversitesi'nden Bahar Şahin'in çevirisiyle, *Yönetmeden Hükmeden Ordular Türkiye-Mısır-Cezayir* adıyla Türkiye'de yayımlandı. Biraz "asrî" şekil verilse de yine de "babadan kalma" yöntemlerle darbe yapılmaya çalışılan bir ülkede, askerî vesayeti çok nitelikli bir şekilde inceleyen bir kitabın basılması, Türkiye'nin hepimizi sürekli meraklandıran, aldatan ikili yüzünü ortaya

koyuyor. Bir yandan kapalı kapılar ardında toplumu şekillendirme belgeleri kaleme alınıyor, öte yandan ordunun siyaset üzerindeki etkisinin yapısal ve zihinsel, alengirli dönemeçlerini Ali Bayramoğlu gibi çok değerli gazeteci-akademisyenler sıcağı sıcağına incelebiliyor.

Cook'un, 27 Nisan döneminde, bir gece internet üzerinden ansızın geliveren muhtıranın şokunu, şaşkınlığını, tepkisini yaşarken hemen okuyabilmek için heyecanlandığımız kitabı, 2009 itibariyle Türkiye'de artık bilinen, okunan, televizyondaki tartışma programlarında alıntılanan bir çalışma haline geliyor.

Türkiye'de değişimin hızı, çoksesliliğin sürekli artmasının maskeleyiği sabit yüzünü görebilmek içinse, İtalya aynasını kullanmakta fayda var.

İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin 2009'da kurduğu *Il Popolo della Libertà* (Özgürlüğün Halkı – PdL) hareketine bakarken gelecekteki Türkiye'yi görür gibi oluyorum. Gururla haykırarak faşistliğini dünyaya ilan edeninden, merkezde yer aldığını vurgulayanına kadar neredeyse tüm İtalyan sağını birleştiren PdL, İtalya'nın Kuzeyi'nin ayrı bir devlet olmasını savunagelen *Lega Nord* ve başta Sicilya olmak üzere İtalya'nın Güneyi'nin ekonomik ve siyasal özerkliğinin arttırılmasını talep eden *Movimento per l'Autonomia* (Otonomi Hareketi) ile ortak hareket ediyor.

Berlusconi ve koalisyon ortaklarının, diğer Avrupa Birliği ülkelerinden gelen Romanları, şehir merkezlerinden kilometrelerce uzaktaki, içecek suyu bile olmayan toplama kamplarında tecrit etmesi, bunu yaparken de "medeniyet" örneği verdiklerini ve "insan haklarını" korumaya çalıştıklarını öne sürmeleri gibi nice örnekler, İtalya'nın baş döndürücü ekonomik, kültürel, sosyal dönüşümüne olduğu kadar bu dönüşümle birarada yaşabilmeyi başarabilen, Umberto Eco'nun "ebedi faşizm" olarak nitelediği, siyasi dokudaki köhneliğe de işaret ediyor. İşin acıklı yanı, dünya sol literatürüne Gramsci'den Berlinguer'e büyük düşünürler kazandıran İtalya solu da, ülkede artan ırkçılık ve göçmen düşmanlığı karşısında çözüm üretmek bir yana, sorunun parçası haline gelir bir tavır sergiliyor.

İtalya, Gladiosu'yla hesaplaşırken de İtalyan solu gelecekteki açmazının işaretlerini veren bir hataya düşmüştü. Gladio'nun kurulmasına öncülük ettiği için, İtalya'da derin devletin köklenmesinden büyük ölçüde ABD sorumlu tutulmuştu. Oysa belki de sorulması gereken, Gladio yapılanmalarının Batı İttifakı'ndaki tüm Avrupa ülkelerinde kurulmasına rağmen, neden İtalya'da bu yapının bu kadar gelişebildiği idi. Aynı soruyu, Türkiye de şimdi kendine sormalı. Değişim içindeki kısır döngüyü kırmanın yolu bu sorudan geçiyor çünkü.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya üçlemesi - 2

Sezin Öney 06.07.2009

İtalya'da geçen hafta şok edici bir güvenlik paketi yasalaştı. İtalya'nın göçmenleri hedef alan bu yeni yasanın ağızları açık bırakan yanı çok ama, göçmenlerin bozduğu iddia edilen huzuru sağlamak için sokaklarda "vatandaşların" devriye gezmesini hukuki temellere oturtan bir maddesi var ki, gerçekten insanı sarsıyor.

Daha haziran ayında *Guardia Nazionale Italiana* (İtalyan Ulusal Muhafızları) adlı bir paramiliter grubun kurulduğunun ilanı sadece İtalya'da değil Avrupa genelinde de bir ürperti yaratmıştı. İkinci Dünya Savaşı döneminde Nazi Almanyası ile işbirliği yapan ve "faşizm" sözcüğünü dünya literatürüne "kazandıran" Benito Mussolini'nin totaliter yönetiminin belkemiğini oluşturması için sokakta örgütlenen "kara gömleklileri" andıran üniformaları olan bu yeni paramiliter grup, yaklaşık 60 milyonluk İtalya'da 2.500 kadar üyesi olduğunu iddia ediyor. Ancak, neo-kara gömleklilerin sayıları az veya çok olsun, İtalya'nın son yıllarda, göçmenlerin sebep olduğu iddia edilen güvenlik sorunları takıntısı yaşadığını ve şu an iktidarda olan Silvio Berlusconi'nin, sağ kanadı en radikalinden en merkezdekine birleştiren *Il Popolo della Libertà* (Özgürlüğün Halkı – PdL) hareketini 2008'de doğurmanın da göçmen korkusu olduğunu hatırlatmak gerekiyor. Zaten bu korkular olmasa, Gladio ile ortak ve paralel tarihi bulunan, servetinin kaynağı bir türlü açıklanamayan Berlusconi, sürekli İtalya'nın "beyni" haline gelmezdi.

Kendisi 19. ve 20. yüzyıllar boyunca Amerika ve Batı Avrupa'ya göçmen veren başlıca ülkelerden biri olan İtalya, bir yandan, yaşlanan nüfusu nedeniyle ihtiyaç duyması, öte yandan üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olması ve "üçüncü dünyaya" bakan coğrafi konumu nedeniyle, umudu başka diyarlarda arayan göçmenleri çekiyor. Ancak İtalya göçmenlere müthiş hoyrat davranıyor. Napoli mafyasının göçmenleri "meşru hedef" olarak seçmesi, göçmen nefretinin, ilkokul çocuklarına dek toplumun her kademesine sinmesi, barınakları yakılan "kötü göçmen" resimlerinin gazetelere düşmesi gibi örnekler yetmezmiş gibi, kaçak göçmen olarak İtalya'ya ayak basanlar şimdi "ağır ceza" işlemiş suçlular olarak yargılanacak.

İçişleri Bakanı Roberto Maroni, İtalyan Ulusal Muhafızları'nın Mussolini'nin Kara Gömleklileri'ne benzetilmesini sert bir dille kınamıştı. PdL'ye göre, "durumdan vazife çıkaran vatandaşlar", huzuru korumak için son derece doğal şekilde örgütleniyor.

Bu noktada, Mussolini döneminin kara gömleklilerinin, yani *camicie nere* veya *Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale'nin* (Ulusal Güvenlik için Gönüllü Milisler – *MVSN*) ne olduğunu anımsatmakta yarar var. Kara gömlekliler teşkilatı, çoğunluğu "hal ve gidişattan" memnun olmayan eski askerler tarafından 1919'da kuruldu. Mussolini'yi iktidara getiren, faşistlerin gövde gösterisi "Roma'ya yürüyüş" zamanında sayıları 200 bini bulan kara gömlekliler, kendi siyasi görüşlerine ters düşenleri veya iktidarlarını sarsacağını düşündükleri herkesi yok etmeyi görev edinmişti. Mussolini, kara gömleklileri sokağı kontrol etmekte kullanırken, milliyetçi entelektüeller de ideolojik destek sağlıyordu. Ordu ise, 1. Dünya Savaşı sonrasında sivillerin üzerindeki kontrolünün artması endişesiyle, özerkliğinin garantisi olarak gördüğü Mussolini'nin arkasında duruyordu. Aynı şekilde, zengin kesimler de, iktidara gelmeden önce serbest piyasa ekonomisini savunan Mussolini'nin, kendi güçleri ve yaşam biçimlerinin teminatı olacağı düşüncesiyle onun yanında yer alıyorlardı.

Mussolini'nin savaşırlara girişen saldırgan politikalarının, tornadan çıkmış tek tip düşünceli asker-vatandaşlar yaratma projelerinin, İtalya'yı Nazilere bile ilham veren ölçüde vahşi bir faşist devlete dönüştürmesinin tarihi malum.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İtalya, faşist geçmişiyile hesaplasmadan, eski faşistleri yeni yönetime ekleyip harmanlayarak, kara gömlekliler gibi paramiliter grupları ve ordu içindeki en sivri Mussolini taraftarlarını Soğuk Savaş'ın Gladio neferlerine dönüştürdü. Siyasi kültürün içine işleyen ve üzerine gidilmeden es geçilen faşist nüveler yıllar boyu hem Gladio'yu besledi, hem sol hareketleri adeta korozyona uğrıtıp içten içe kırılğanlaştıarak iktidarsızlaştırdı, böldü, parçaladı. Peki, İtalya'da faşizmin perde arkasında kalan ama güçlü yok edici etkisini daimi kılan neydi?

1922 Martında yapılan "Roma'ya yürüyüş" esnasında *The Times* gazetesine haber geçen bir muhabirin satırlarındaki şu ayrıntılar dikkat çekici; "Galeyana duyulan (...) adeta susamak gibi doğal toplumsal bir ihtiyacın faşizmle büyük ilgisi var. Ancak, (faşizmin yükselişiyle) daha da büyük ilgisi bulunan, neredeyse aşırı doz bir vatanseverlik." 1920'lerin dünyasında, İtalya'da faşizmin yükselişini anlamaya ve aktarmaya çalışan *The Times* muhabiri, faşistlerin önce toplumsal huzuru nasıl bozduğunu ardından da tansiyonun yükselmesi ve serinkanlı düşünme ortamının ortadan kalkmasıyla, nasıl toplumun "vatansever" kurtarıcıları rolüne büründüklerinin ipuçlarını veriyor. Yükselen yabancı düşmanlığı da, faşizmin önemli dayanaklarından biri. Floransa'da bir kahvenin terasında oturup müzik dinlerken, çalmaya başlayan İtalyan milli marşını tanıyıp da ayağa kalkmayan Hollandalı turistlerin faşistlerce kıyasıya dövülmesi, muhabirin 1920'lerin İtalyasından naklettiği, 21. yüzyıl İtalyasında da aynen gerçekleşebilecek bir olay.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya üçlemesi – Son?

Sezin Öney 13.07.2009

2002'nin sonbaharında, İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin avukatı Cesare Previti, Milano'da müvekkiline yönelik yolsuzluk suçlamalarıyla ilgili ifade verecekti. Bu dava, İtalya'nın Mani Pulite (Temiz Eller) davasının 2000'lerdeki ikinci raunduydu denebilir.

Diğer bir deyişle, 1990'ların İtalya'sında bir taraftan Gladio şebekesi, diğer yandan mafya-siyasetçi-iş dünyası üçgeninin rüşvet ağının ve karanlık ilişkilerinin deşifre edildiği Temiz Eller davası ile paralel verilen adalet savaşının devamı, Berlusconi'nin geçmişi değiştirilerek sürüyordu. 2002 itibarıyla, 10 yılı aşkın süredir iğneyle kuyu kazar gibi adaletin peşinde koşan savcılar, Berlusconi'nin sahip olduğu medya organları tarafından fena halde yıpratılmış ve kıran kırana güç savaşında türlü karanlık işle suçlananlar mevzi kazanmıştı. Previti'nin ifade vereceği dava, işte bu sebeple İtalya'nın belki de kaderini belirleyecek kadar önemliydi. Milletvekili de olan bu avukatın ifade vermesinin önünü kesmek için kanun bile çıkarılmıştı.

Savcılar, Previti'nin 1980'lerde Berlusconi adına bazı hâkimlere büyük paralar ödediğini öne sürüyordu. Buna kanıt olarak da, banka hesaplarındaki hareketler gösteriliyordu. Berlusconi'nin adalet bakanı yapmak istediği Previti'nin savunması hayli ilginç oldu; kanıtlar gerçektir. Ama hesaplar sadece vergi kaçırmak içindi! Rüşvet almakla suçlanan hâkimler de, süzgülü ve üzgün aynı ifadeleri verdi.

Ve sonra.. Ne mi oldu? Hiçbir şey... Berlusconi kabinesinden biri, "gereği yapılacak" dedi. Sonra, bu ifadeler İtalya'nın "derin", karanlık vicdan boşluğunda emilip gitti.

Üç-beş ay sonra çıkan bir yasa, tüm vergi suçlularını affetti. Ama bu yasa zaten, "halk" için çıkarılıyordu ve gündem, uzun zaman öncesini hatırlamayacak kadar meşguldü. Onun dekoltesi, bunun ilişkisi, ötekinin futbolu, diğerinin cinayeti; konuşulacak çok şey vardı.

Sahi, İtalya'nın gündemi nedense, Türkiye gibi hep çok "renklidir".

Çok şey olur ve hiçbir şey olmaz. Kurallar bozulmak içindir ve o kıvrak zekâ, her şeyin üstünden, altından, yanından geçmek için bir yol bulur. Gönülçelen bu esneklik ve işbilirlik de, İtalyanları ve Türkleri iyi göçmenler yapar. Neden göçmeyi bu kadar isterler, anavatanlarında bu kadar vatanseverlik varken, o ayrı bir konu...

1994'te damdan düşercesine İtalyan siyasetine giren, girer girmez de başbakan olan Berlusconi, politikaya ani ilgisini, "vatanseverlikle" açıklıyordu. Oysa, Temiz Eller davasıyla İtalya'nın "dokunulmaz" addedilen iş dünyasının zirve noktalarındaki isimleri koruyan zırh aşınıyor, rüşvet ve yolsuzluk skandallarıyla hukuk önünde hesap vermeye zorlananların arasına Berlusconi de gireceğe benziyordu. Berlusconi'nin bir işadamı olarak özelliği, 1973 yılında basının gücünü keşfetmesi ve daha sonra adı gerek Gladio gerekse de Temiz Eller soruşturmalarına fena halde karışan üst düzey siyasetçilerin desteğiyle ülkenin ilk ve en büyük medya "imparatorluğunu" kurmasıydı. Dolayısıyla, kalesinin düşmemesi, yolsuzluk suçlamalarıyla imajları yıpranan birçok siyasetçi ve işadamı için de hayati önem taşıyordu.

Sahip olduğu medya gücü ve pazarlama kabiliyeti birleşince, Berlusconi'nin kendi seçmenini yaratma kudreti adeta kendiliğinden oluşuyordu: Şekilciliğe, maddiyata, sansasyona, güzelliğe bağımlı; yorulmadan kazanmak isteyen, etik değerlerden yoksun, yoksunluğunun da farkında olmayan kitleler yani...

Herhalde, bu vicdani boşluk ve bu boşluğun farkına varamamak nedeniyle, ırkçılık ve faşizanlık 2000'lerden bu yana İtalya'da siyaseti esir alabildi. Almanya ve Avusturya'da Nazi sempatizanlarının siyasi yükselişleri tüm Avrupa'nın kızgınlığına neden olurken, politik miraslarını Mussolini'den devralanların, İtalya'nın mayalanarak kabaran muazzam yılbaşı keki Panettone gibi yükseldikçe yükselmesi önemsenmedi. Berlusconi'nin Putinvari bir siyasi örgütlenme oluşturarak özellikle gençleri kendi siyasi ideolojisiyle yoğurmaya başlaması da... Berlusconi ve siyaset ile iş dünyasının eski tüfeklerine ilişkin vurucu haberlerin İtalya'da yayınlanamayıp ancak Güney Amerika ve İspanya basınında yer alması da...

Berlusconi'nin adının Gladio'nun çekirdeği olarak nitelenen P2 "sözde" Mason locasının has üyelerinden biri olduğu da, gerçeklerin gittikçe karmaşılaşıp bulanıklaştığı ve her şeyin bir komplo teorisinden ibaretmiş gibi gözüktüğü bir algı dünyasında çapraşılaşıp kaybolan sadece bir diğer "ayrıntı" oluverdi.

Sonuçta, İtalya'nın Gladio ve Temiz Eller davaları, gerçeklere ışık tutan ve bir ülkenin ahlak anlayışını yeniden oluşturan kristal berraklıklarını zaman içinde yitirip, Kafkavari örümcek ağlarıyla boğuldu. Bir onu bir bunu söyleyen ve kafa karışıklığı yaratan ifadeler ve belgeler, sürekli kendi içlerinde çoğaldı durdu. "Hiçbir şey anlamıyorum, zaten hepsi yolsuz" deyip, kendini günlük hayat gailisine kaptırıp, televizyonun şekerrenk cazibesi içinde eriyip giden sıradan vatandaşlar çoğaldı. Ve tatlı bir rehavetle, içinde yaşadıkları kozaya gömülüp, ülkelerinin güzel yüzünün karanlık tarafına ışık tutmaya çalışmaktan vazgeçtiler. Sadece unuttular...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kral çıplak

Sezin Öney 20.07.2009

Milliyetçilik, Türkiye’de, göreceli olarak da olsa, refah ve ulusal özgüvenin artmasıyla, devletin propagandası olmadan, devletten bağımsız hatta kimi zaman, devleti sıkıntıya sokabilecek ‘organik’ bir yapı kazandı. 1990’ların ortasında, Şıncan Türkiye halkının kafasında en ufak bir yakınlık hissi yaratmaz ve sadece devletin derinliklerinde bazı maceraperestlerin Britanya’nın Afganistan’da giriştiği tarzda bir ‘Büyük Oyunu’ oynamaya çalıştıkları uzakta bir yerler iken, bugün ‘özvatan’ diye bahsedilen bir mekân haline dönüştü. Oysa, henüz iki yıl önce dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı İlker Başbuğ, Çin’e gerçekleştirdiği resmî ziyarette, Türkiye’de medyada yer alan haberlere göre, Çinli yetkililere “Tıpkı sizin gibi olmak istiyoruz” diyordu. Bu ifadelerin o dönem hiç üzerinde durulmadı.

Çin devletinin Şıncan’da aklına estiği gibi bir sürü insan hakları ihlali gerçekleştirmesi de, tıpkı ülkenin diğer yerlerindeki vatandaşlarına yapılanlar gibi, ezelden beri sürüyor. Birden, çok da bencil şekilde, Çin’in bir demokrasi değil de, ‘sözde’ komünist ‘özde’ kapitalist, her şeyden öte insan hayatına ve bireye değer vermeyen bir ticari makine olduğunun farkına varılıyor.

Türkiye kamuoyunun içe kapalı, sadece kendinden saydığıyla ilgilenen bencil dürtülerle, bazı uluslararası insan hakları ihlallerine taraf hale gelmesinde medyasının ülke sınırları içine gömük, dış dünyayı önemsemeyen tavrının da etkisi büyük.

Yine, Türkiye ile İtalya karşılaştırmasına dönersek, derin devleti, ırkçılığı ve yolsuzlukları besleyen en önemli sebeplerden biri de, medyanın sansasyon iptilasıyla haberciliği boğup ve kendi yarattığı sanal alemde kaybolması, kendi gündemini ülke gündemi haline getirmesi. Medyanın kendi yarattığı sanal dünyanın bir örneği, Türkiye’de haber kanallarının sabah akşam, köşe yazılarının satır satır okunup tartışılmasını, gazetelerin yazışlarına kabul günü ziyaretleri düzenlenmesi. Bu tür, medyanın kendini boy aynasından inceleyip süzdüğü programlar, *Kanal 24*’te sabahları yayınlanan, birarada çalışma fırsatını yakaladığım Ergun Babahan’ın da yorumcuları arasında yer aldığı örnekte olduğu gibi kaliteli, zekice yorumlarla süslü ve etik skalası yüksek olduğu sürece, elbette zevkle de seyrediliyor.

Ancak, Türkiye’de adeta tüm olup biten, köşe yazarlarının gözlüklerinin ardından, onların bakış açısından görülüyor ve yaşıyor. Yorumların üzerine yorumlar yapılırken, asıl önem taşıyan konular haber bile olmuyor; izlenen haberlerde de sürekli, bilgi, objektif bakış açısı ve gazeteciliğin temel taşı olan samimi bir merak duygusunun eksikliği göze batıyor.

“Boğazın yanan taşları” gibi ‘arkası yarın’ şeklinde verilen, muhabirin denizin içinden ‘bildirdiği’, tuhaf çekimlere, Türkiye’de ‘haber’ adı veriliyor. Bu ‘haberi’ kaçırınlar için, olayın özetini verelim; Beykoz sahillerinde, İstanbul Teknik Üniversitesi’nin incelemeleri sonucu beyaz fosfor parçaları olduğu iddia edilen bir takım “taşların” ateşe verilince yanması, büyük bir televizyon kanalının haber bültenlerine geçen hafta günlerce konu oldu. Dakikalar süren canlı yayınlar yapıldı, ama, eğer gerçekten ne olup bittiği anlaşılamadı. Ortada gerçekten bir haber varsa da, maksat sansasyonelite olsun derken, alev alev yanardöner çekimler ve bir sürü kuru gürültüden dolayı yapılamadı.

Türkiye’yi sarsan diğer ‘gazetecilik’ olayı yani, büyük bir medya kuruluşunun bir çalışanının maskeli balo provası veya Cadılar Bayramı hazırlığı tarzında kıyafet değiştirip, İstanbul’un çeşitli yerlerini gezmesine gelince... Ortada bir gazetecilik varsa da, cehaletimden olacak, ben göremiyorum. Bir gazetecinin, Müslümanların düşünce dünyasını yansıtmaya çabası, dindarların yaşamlarını anlama amacıyla gözlemler yapması, Müslümanların uğradıkları ayrımcılığı ve kendilerinin uyguladıkları ayrımcılığı belgeleme deyince

aklıma daha ziyade, *New York Times* muhabiri Sabrina Tavernise ve kendisine Pulitzer ödülü kazandıran haberi geliyor. Birkaç gününü değil de yılını New York'taki Müslüman mahallelerinde geçirip, bu mahallelileri neredeyse birey birey tanıdıktan sonra, çok düşünerek, çok kafa yorarak, **kendine değil**, haberine konu olanlara ayna tuttuğu haberi yani. Ayna tutmak deyince de, panayırlardaki güldüren aynalar tarzı her şeyi çarpıtanlardan değil, imgeleri kristal berraklığında yansıtan billur bir aynadan bahsediyorum.

Ya Bağdat ve Afganistan'da da muhabirlik için ter döken Tavernise gazetecilik yapamıyor ya da dünyanın kendi etrafında döndüğünü sanan, Türkiye'de bazı 'yıldız' medya çalışanları... Pardon, zaten Tavernise, "yandaş gazeteci"di".

Birisinin söylemesi lazım... Kral çıplak. Ve de, gözleri tırmalıyor. En önemlisi de, ustası olduğu sandığı mesleği fena halde yıpratıp, yok ediyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beyaz arabalı zorbalar: Türkiye'nin üç yolu

Sezin Öney 27.07.2009

Adı Stanislav Markelov idi. Henüz 34 yaşında, son derece yetenekli, parlak, ömrünü başkalarını korumak için çabalayarak geçiren bir insan hakları avukatıydı. İsteseydi, ülkesi Rusya'da ya da Rusya'dan uzakta, kendine bambaşka ve çok rahat bir hayat kurabilirdi. Ancak Markelov, zoru seçti.

Ümitsiz sayılabilecek, tehlikeli dava dosyalarını alıp, yaşadığı Moskova'dan sık sık Çeçenistan'a giderek Kremlin tarafından "atanan" Ramzan Kadirov rejiminin ezdiği sıradan insanlar, Rus faşist gruplarının saldırdığı kurbanlar için adalet aradı.

19 Ocak 2009'da, Moskova'nın merkezinde sokak ortasında, kalabalığın gözü önünde ensesinden vuruldu. Yanında, insan hakları ihlalleriyle mücadele eden muhalif *Novaya Gazeta*'da çalışan gencecik, idealist bir gazeteci olan Anastasia Baburova da vardı. İkisi de arkalarından dolaşan sinsi gölgelerce öldürüldü.

Buzların kan kestiği o günden beri ben, sık sık Markelov'u düşünüyorum.

Sözde katiller bulundu, sözde yargılanıyorlar. Sözde, katillerin amacı Kremlin'i ve "sütten çıkmış ak kaşık" Kadirov rejimini uluslararası alanda lekelemekmiş. (Şu "sözde" lafı da, nefret edilesi hale gelse de, meğerse işe yarıyormuş bu arada...) Nedense, ölenler hep Kremlin ve Kadirov'un muhalifleri... Tetiği çektirenler de, boz bulanık komplo teorilerine malzeme olan, içinde muhakkak ABD'nin de yer aldığı, "Rusya'nın iç ve dış düşmanları".

Markelov'un katillerinin –büyük bir kesinlikle katilleri diyorum çünkü tetiği çeken bir kişi olsa da, ortada ince ince planlanmış bir suikast var- korkuları falan yok. Hatta "ince ince" demek de yanlış; plan şu, yok etmek istemişler, çekip vurmuşlar. Ceza görmeyeceklerine adları gibi eminler. Sırtlarını kar yağmayan dağlara

yaslamışçasına, rahat ve umursamazlar.

Tıpkı 7 Ekim 2006'da öldürülen ve Rusya'nın Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerini belgeleyen saygın gazeteci Anna Politkovskaya'nın katilleri gibi. Tıpkı 16 Temmuz 200'de öldürülen, Politkovskaya gibi *Novaya Gazeta*'da çalışan, editör Igor Domnikov'un katilleri gibi.

Tıpkı Hrant Dink'in "yerli malı" katilleri gibi.

Bunları yazarken amacım, Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerine, sabırla, vakarla, dimdik bir duruşla ışık tutmaya çalışan Natalya Estemirova'nın anısına gecikmeli de olsa saygılarımı sunmak. Bahsedilen insan hakları ihlalleri o boyutta ki, benim gibi Batı'daki rahat kozasında yaşayan birçok gazetecinin ikinci, üçüncü el kaynaklardan okuyup duyduğunda bile yazmak istemeyeceği, midesinin ve ruhunun kaldırmayacağı türden zalimlikler.

20 temmuzda *Novaya Gazeta*'da Yelena Milaşina, "İtaat Etmeyecekleri Bir Öğretmen: Natalya Estemirova En Önemli Şeyi Öğretti – Korkuyla Nasıl Savaşılacağını" başlıklı makalesinde, işkence, cinayet ve türlü eziyetin yapılmasını emreden ve bu tür suçlara bizzat karışan Çeçen devlet güçleriyle nasıl muhatap olduğunu anlatıyordu. Milaşina, Estemirova'nın tarih öğretmeniiken vicdanı rahat etmediği için son 10 yıldır bilfiil insan hakları mücadelesine giriştiğini ve kısaca "zorbalara" olarak nitelenebilecek nüfuzlu Çeçen liderlere, bir öğretmenin öğrencisine davranması gerektiği gibi, sabırla ve öğretme güdüsüyle ve iyi niyetle yaklaştığını dile getiriyordu. Ramzan Kadirov ve diğer Çeçen devlet şürekâsıyla görüşen, "yapmayın etmeyin" mesajını kibarlıkla veren Estemirova, 15 temmuzda katilleri tarafından zorla beyaz bir Ciguli arabaya bindirilir ve son kez bir insan hakları ihlalini "kaçırılıyorum" diye bağırarak belgelerken, komşuları seyretti. Korkudan polise telefon bile etmediler.

Sahi, devlet tetikçisi katillerin beyaz renge, beyaz arabalara, beyaz berelere evrensel düşkünlüğü neden acaba?

Türkiye'de 1990'larda beyaz arabalara tıkılıp, müsait bir yerde birkaç kurşunla öldürülenler olduğunu artık hepimiz, tanıklıkları sayesinde, biliyoruz. Diyelim ki, Türkiye çok değişti.

19 Ocak 2007'de Hrant Dink'in beyaz bereli biri tarafından kurşunlanmasından tam iki yıl sonra, yine 19 ocakta Markelov, Moskova'da birebir aynı şekilde işlenen bir cinayetin hedefi oldu.

O yüzden kimse, Türkiye'yi demokrasiye hemencecik varılacağını sanmasın.

Türkiye'nin üç yolu var. Ya Kürt meselesi "yine" çözülemeyecek ve "yine" bir kanlı patlama yapacak; Türkiye, iyice Rusyalaşacak. Ya çekişmeler, kutuplaşmalar, yoz ve etik yoksunu bir siyasi kültür(süzlük) sonucu sansasyon müptelası bir kuru gürültü içinde, bencilleşecek ve ırkçılaştacak, demokrasi maskesi altında faşistleşecek; İtalyalaştacak.

Ya da, ilerici siyasi kültürle, "biz adam olmayız" dedirten ilkelikler arasında yaşanacak çatışmalar, gelgitler, siyasi açmazlar, yolsuzluklar ve kör topal demokratikleşme arasında kurulacak hassas dengeler üzerinde, inişli çıkışlı bir ilişkiyle, Avrupa Birliği üyesi olacak; Bulgaristanlaşacak veya üyelik için bekleyecek; Sırbistanlaşacak.

Kolay yol yok; bunu görmek için de, aramızda "beyaz arabalarıyla" dolaşan, kışladaki, meclisteki, sokaktaki zorbalara, sıradan vatandaşlarına mutluluktan çok acı getiren siyasi kültür ve devlet yapımıza bakmak yeter.

Daha çok demokrasi mücadelesi verilecek Türkiye’de. Korkmamayı öğrenmek gerek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye’nin şansı olarak Kürtler

Sezin Öney 03.08.2009

Ege’de bir yerde, çocukluğumun tüm yazlarının geçtiği ev, dağların kapı eşiğinde duruyor. Her gece, bir yanda uzaktan kulağa çalınan koyun ve keçilerin çanları, öte yanda bir tatil köyünden gelen disko sesleri. İkisi de, 1990’larda, ben çocuklukla gençlik arasında bir yerlerdeyken, bir ara ortaya çıkıverdiler. Çan sesleri, gündüzleri sıcak olduğu için gece otlamaya giden sürülerden geliyor. Sürüler, iki dağ arasında, yazlıkçıların gözlerinden ırakta, asıl yerinden, her ayrıntısıyla ışınlanıvermiş gibi duran bir köyün. Boşaltıldıktan sonra, köklerinden kilometrelerce uzakta, yabancı bir ortamda kendini yeniden yaratan bir Kürt köyünün.

Geçen haftanın en çarpıcı olayı kanımca, “Kürt açılımı” değil, Türkiye Gladiosu’nun kilit isimlerinden, Özel Harp Dairesi Başkanlığı sırasında Kıbrıs’ta gizli ve kanlı operasyonlar düzenlediği öne sürülen, 12 Eylül döneminde de, işkencenin en insanlık dışı olanının yapıldığı Diyarbakır Cezaevi’nden sorumlu sıkıyönetim komutanı olan Kemal Yamak’ın cenaze töreniydi. Askerî zirvenin, Ergenekon soruşturması çerçevesinde zanlı konumunda olup da “sağlık sebepleriyle” tutuksuz yargılanan bazıları da dâhil olmak üzere, emekli ve muvazzaf tüm ağır toplarının eksiksiz temsil edilmesi büyük sembolik önem taşıyordu.

Türkiye’de ordunun Yamak’ın cenazesinde ortaya koyduğu tablo, devletin en azından bir kesiminde açılım ve sorun çözmek gibi kavramların ya zoraki, ya da gerçekten benimsenmeden, sathi biçimde desteklendiğine işaret ediyor. Demek ki, özellikle dış dinamikler Türkiye’yi demokratikleşme ve sorun çözme yönünde zorlamasa, belki Diyarbakır Cezaevi gibi insanın duymaya bile katlanamadığı işkenceler **yapılamayacak** ama insan hakları ihlalleri başta Kürtler, devletin ters eksenine düşüverenlerin hayatını cehenneme çevirmeye devam edecek.

Zaten çeviriyor da. En basitinden, Terörle Mücadele Yasası, çocuklar da dâhil, binlerce Türkiye vatandaşının yaşamlarını, yüzeysel delillerle mahkûm ve zanlı konumuna getirerek, karartıyor.

Bugünkü Genelkurmay, Kürt kökenli çocuklar için Çanakkale’ye gezi düzenleme, Genelkurmay Başkanı Başbuğ’un Kürt bir kadınla sohbet etmesi gibi, eskiden düşünülemez bazı jestlere imza atıyor. Kaldı ki ve ne acıdır ki, son kertede eğer bugün Kürt açılımından bahsedilebiliyorsa, bunu Genelkurmay’daki değişime borçluyuz. Ancak, gerek Yamak’ın cenazesi gibi Gladio’nun zihin yapısının hâlâ benimsendiğini ve sahiplenildiğini gösteren işaretler, gerekse de, 1990’larda Güneydoğu’da işlenen askerî suçlar konusunda adaletin yerini bulmaması için gösterilen perde arkasındaki çaba, değişimin sadece bir “halkla ilişkiler” çalışmasından ibaret olup olmadığını sorguluyor.

Bölgede modernleşmeye, gelişmeye, barış ve refaha duyulan özlemin getirdiği heyecan, her şeye rağmen

öldürülemiyor. Kuzey Irak'ın ve Türkiye'nin birbirine paralel süreçlerle Soğuk Savaş'tan kalma yapıları ve kalıpları yıkarak demokrasiye ilerlemeleri, kimsenin önünde duramayacağı bir süreç. Ama daha kaç kişi ölecek, kaç kişinin hayatı karartılacak; asıl soru bu.

Uluslararası Kriz Grubu'nun "Kuzey Irak Kürtlerinin Türkiye ile birleşmeyi düşündükleri" iddiası, "tam Özallık" bir projeyi dile getiriyordu. Turgut Özal benim içim, siyasi çizgisinin tüm günahları ve sevaplarının ötesinde, bana göbek adım Ayşe'yi veren kişi. Bence, Özal'ın, ABD'nin suikasta kurban giden başkanı John F. Kennedy ile genelde benzemese de, birbirlerine paralel bir yönleri var. İkisi de kalıp dışı düşünüp, her şeyi çarçabuk yapmak isteyen liderlerdi. İkisi de, kendi "derin devletlerini" çarçabuk dönüştürüp ehlileştirebileceklerini düşünürken, kendileri hedef tahtasına düştüler. Kürt sorununu bugün hayal bile edilemeyecek "radikal" yaklaşımlarla çözmenin kıyısına kadar gelebilen Özal'ın, Yamak'ı Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği görevine getirmesi elbette büyük hataydı.

Kürt sorunu konusunda her zaman dengeli, dik duruşuyla dikkat çeken ve toplumsal sorunlara, siyaset malzemesi yapmadan, dürüstçe eğilebilen bir politikacı olan Haşim Haşimi, bir tartışma programında, Kürtlerin yaşadıkları travma başka bir ülkede yaşansa, çok daha sarsıcı sonuçlar doğurabileceğini söylüyordu.

Eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, ne Québec, ne Bask sorunlarında, Türkiye'deki sivil Kürtlerin yaşadıkları yaşandı. Balçışek Pamir'in röportajında Diyarbakır Cezaevi'ndeki işkencecisiyle yıllar sonra karşılaşp çay içtiğini söyleyen işadamı Selim Dindar'ın gösterdiği olgunluğun benzerine dünya genelinde ender rastlanıyor.

Demokratikleşme açısından çok mesafe kat edildi, fakat uluslararası ölçekte bir arpa oyu yol anca gidildi. 15-16 Aralık 2008'de Birleşmiş Milletler'in Azınlık Hakları Konuları Forumu'nun Cenevre'deki ilk buluşmasının konusu olan "Eğitim Hakkı"na ilişkin tavsiye kararlarına bakıyorum; devletin azınlıkların eğitimlerine ilişkin sorumluluklarında en düşük eşik bile Türkiye için bilimkurgu romanından çıkmış gibi "ilerici" kalıyor.

Avrupa Birliği süreci tavsatıldı, yeni anayasa süreci rafta kaldı; belki de, Kürt sorununun çözümüne yönelik talepler, demokratikleşme yolunda Türkiye'nin son treni, son şansı.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Onurlu bir barış

Sezin Öney 10.08.2009

Kimbilir kaç Türkiye vatandaşı, sabaha karşı, yanındaki tek dostu bir bardak çay, barışın hâkim olduğu, insana saygı duyulan bir ülkeyi hayal etti.

Oysa bir zamanlar bu topraklarda, çay tiryakiliği yoktu. Çay, bugünkü Türkiye'yi oluşturan topraklarda Japonya'dan getirilen tohumlarla ilk kez 1878'de yetiştirildi. Ancak, Cumhuriyet döneminde gerek devlet politikası olarak çay üretimine özellikle önem verilmesi, gerekse de savaş sonrası fakirliğin kahve ithalatını ve tüketimini azaltması çayı bugünkü saltanatına taşıdı.

Demek ki, bu topraklarda plansız programsız ansızın hayatınıza giriveren bir şey birden çok seviliveriyor, benimsenip eskiyi unutturacak derecede hayatınızın parçası olabiliyor.

Kuzey İrlanda, Türkiye'den de koyu bir çay tiryakisi; çünkü dünyada en çok çay tüketilen yer, Türkiye ise kişi başına en çok çay içilen üçüncü ülke.

Kuzey İrlanda'daki ideolojik kamplaşmalar da, Türkiye'dekinden çok daha sert.

Türkiye modeli barış sürecini, örneğin Kuzey İrlanda'daki çözüm süreciyle karşılaştırdığımızda ortaya çıkan en büyük farklardan biri bu. Türkiye'de hemen kabarıp hemen sönebilen duygular, her türlü siyasi argümandan çok daha büyük önem taşıyor.

Çok sevdiğim bir Kürt siyasetçiden bizzat duyduğum, ama her kesimden Kürdün de dile getirdiği, DTP'nin sıklıkla yinelediği "onurlu barış" kavramı, kilit önem taşıyor. Her şeyden önce Kürtlerin onurlarının, Türkiye'de ayrımcılık olduğunun yadsınması yoluyla *artık* çiğnenmemesi gerekiyor.

Temelleri sağlam ideolojik kamplaşmalardan çok, nefretten merhamete dönüşebilecek duyguların bu denli ön planda olması nedeniyle, açılımlar, Türkiye'de çok daha kolay yapılabilir, hiç de sanıldığı gibi toplumsal depremlere sebep olmaz. Daha şimdiden, ilk yayına başladığında kimini (benim gibi) ekran başında ağlatan, kimini kızgınlıktan köpürten TRT Şeş sanki hep hayatımızdaymışçasına sıradanlaşıverdi.

Daha 1962'de yapılan, Süleyman Demirel'in de ekibinde yer aldığı MEHTAP (Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi) gibi çalışmalar, devletin aşırı merkezîliğinin kendine ayak bağı olduğuna işaret ediyor. Bir gün, yerel yönetimlerin daha güçlü, söz sahibi hale gelmesi de kimseyi ürpertecek bir fikir olmamalı.

Kuzey İrlanda'daki fanatik siyasi ortama rağmen, 1980'lerin ortasında Britanya hükümetinin ilk ciddi açılım hamleleri, "Kuzey İrlanda halkı kendi kaderine kendisi karar verecektir" politikasının benimsenmesiyle başladı. Bombalar, suikastlar, polis ve ordunun şiddeti, yargısız infazlar tufan gibi sürerken 1980'lerin sonunda en şahin, "Demir Lady" Margaret Thatcher'ın yönetimindeki Britanya hükümeti, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (IRA) ile gizlice görüşmeye başlamıştı bile. 1994'te tarihî olarak nitelenen ateşkes ilan edildi ve bu ateşkesten üç ay sonra, 1921'den beri ilk kez Britanya, IRA ile yüz yüze masaya oturdu.

Eğer bilfiil silahlı bir çatışma içindeki bir devlet, "düşmanı" ile perde arkasından olsa bile görüşmüyorsa, barışı amaçlamıyordur. Eğer, Kuzey Irak'ta 1990'ların ortasından beri üsleri bulunan ve orada "enteresan" operasyonlara da girişen ciddi bir askerî istihbarat ağı olduğunu bildiğimiz Türkiye ordusu, PKK ile hiç temasta olmamışsa, burada bir tuhafılık var demektir.

IRA'nın eski komutanı, barış süreci sonrası Kuzey İrlanda'da bakanlık koltuğuna da oturan Martin McGuinness, gizli görüşmeler konusunda o kadar engin bir deneyim edinmiş olacak ki, 2007'de Irak'ta Sünni ve Şii liderler arasında Helsinki yakınlarında gerçekleşen gizli barış görüşmelerinde Britanya'nın baş müzakerecisi olarak görev aldı. Üstelik de, Britanya'nın barış ekibinde IRA ile sıcak çatışmaya giren, Protestan silahlı gruplardan birinin lideri de vardı. Bir gün, bir PKK liderinin, Ergenekon'un "sokak kadrosundan" paramiliter bir komutan ile Türkiye adına başka bir ülkeye yardım için barış görüşmelerini yürüttüğünü tahayyül etmek, herhalde hayal gücü en zengin kişiler için bile zorlayıcı.

Kuzey İrlanda barışında aktif görev alan siyaset bilimi uzmanı Quentin Oliver, Güney Afrika'nın *Johannesburg Star* gazetesine 2007'de verdiği röportajda, "İraklılar, bizim yapabildiklerimizi gördü... Sırada Bağdat var. Onlar bizi istedi. Biz sadece yardım ettik" diyor.

Savaşa tanık olanlar, savaşta yakınlarını kaybedenler, savaşanlar, barış için en zor ikna edilenler zannediliyor. Oysa, cumartesi günü Diyarbakır'da ölen askerler ve PKK'lıların annelerinin buluşması, OHAL Gazileri ve Şehit Aileleri Dayanışma Derneği ile Mezopotamya Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği'nin (MEYA-DER) girişimleri sonucu biraraya gelen ailelerin birbirine sarılıp ağlaması, savaşın bitmesini en çok isteyeceklerin hiç geçmeyecek acıları bir ömür boyu pranga gibi taşımak zorunda kalacaklar olduğunu gösteriyor.

Barışı en az isteyenler ve kendilerini savaşın en büyük mağduru olarak görenlerse, Kuzey İrlanda'da yapılan akademik araştırmalardan daha önce alıntıladığım gibi, savaştan uzak bölgelerde yaşayıp, manen ve maddeten savaştan en az etkilenenler.

Bilmedikleri şu ki, eğer bugün onurlu barışın kıymetini anlamazlarsa, bir gün savaş kendilerini de kasıp kavuracak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyarbakır bir daha Grozni olmayacak

Sezin Öney 17.08.2009

Грозный, yani Grozni; Rusça "korkunç", "ürkütücü", "korku salan". Çeçenistan'ın başkenti, 1994-96 arasındaki Birinci ve 1999-2000 arasındaki İkinci Çeçen Savaşlarından sonra, Rusya'nın kendine verdiği bu ismi hak eden, insan hakları ihlallerinin, yargısız infazların kol gezdiği bir yere dönüştü. Çeçenistan lideri Ramzan Kadirov'a bağlı güvenlik güçlerinin mahalle arası dedikodulardan hareketle, sıradan vatandaşları kaçırıp işkenceden geçirdiği, halka yardım etmek isteyen bir avuç sivil toplum gönüllüsü başta olmak üzere, devlete ters düşen herkesin hayatını zindan ettiği bir düzen söz konusu.

Geçtiğimiz hafta, Çeçenistan'dan artık kanıksanan infazlardan birinin daha haberi geldi. Üniformalı, maskeli bir grup, "Bu Nesli Kurtarın" adlı sivil toplum örgütünün yöneticisi Zarema Sadulayeva, eşi Alik Cebrailov'u Grozni'deki bürolarından kaçırdı. Kaçıranlar, güpegündüz gerçekleşen bu zorbalığın cezalandırılacağına ilişkin hiçbir endişeleri olmadığını kanıtlarcasına, geri dönüp bir de çiftin telefonlarını ve araba anahtarlarını da çaldı.

Sadulayeva ve Cebrailov, kaçırıldıktan birkaç saat sonra Grozni yakınlarında kurşunlardan delik deşik halde bulundu.

Bu Nesli Kurtarın, siyasetle ilgisi olmayan, savaşlardan dolayı fiziksel ve ruhsal travma içindeki çocukları tedavi etmek için faaliyet gösteriyor. Özellikle de, savaşta anne-babasını yitirmiş ve sakatlanmış çocuklara yardım etmeye çalışıyorlar.

Faaliyetleri açısından, Sadulayeva ve Cebailov, henüz bir ay kadar önce kendileri gibi kaçırılıp öldürülen Natalya Estemirova'dan farklı bir konumdaydı. Onların kapılarını, Estemirova'nın kapısına her gün biriken ve her sözü Kadırov rejiminin meşruiyeti için potansiyel tehlike arzeden kalabalık gibi aşındıranlar yoktu.

Kızı Lana, Estemirova'nın Grozni'nin ismi Putin Bulvarı olarak değiştirilen anacaddesindeki ofisine gelen çoğunluğu kadınlardan oluşan sıradan vatandaşların, Kadırov rejimi tarafından ezilen yakınlarının hikâyelerini dile getirdiğini, yaşadıklarının belgelenmesi için çabaladıklarını anlatıyor. Kadırov'un güvenlik güçleri tarafından sokak ortasında vurulup, evinden köşebaşına kadar çıkıp da bir daha dönemeyen, maskeli ve üniformalı adamlarca evler ateşe verilenlerin hikâyelerinin çetelesini yılmadan tutan Estemirova, böylelikle şiddet ve baskı içinde tüm insani değerlerini yitiren bölgenin tepetaklak ahlaki bir boşluğa düşmesini engellemeye çalışıyordu. Hiçbir işe yaramayacağını bilse de, kendisine bildirilen her insan hakları ihlali için bölge savcılığına şikâyetle bulunuyordu.

Aynı cadde üzerinde çalışan Sadulayeva ve Estemirova'nın başlıca ortak noktaları, insan hayatının hiçbir önem taşımadığı bir bölgede, ısrarla insanlara kıymet vermeleriydi.

Rusya'nın sessiz desteğiyle, bölgeyi totaliter bir rejimin içine hapseden ve baskıya dayalı sistemde küçük adımlarıyla büyük sarsıntılar yaratan "iyi insanlara" savaş açan Kadırov'un iktidarı "şimdilik" tehlikede gözüküyor. Ancak Kremlin'in kaşeli elemanı olmaktan öte bir kimliğe kavuşarak gün geçtikçe halk arasında muhafazakâr fanatikliği körüklemek yoluyla gücünü arttıran, buna ek olarak, dindarlık kisvesi altında Ruslara karşı ırkçılığı yayan Kadırov'un çok uzun süre de koltuğunu koruyabileceği şüpheli.

Önce sürgündeki muhalif Çeçen liderlerden bazılarının, İstanbul'un da arasında bulunduğu çeşitli dünya kentlerinde suikasta kurban gitmeleri, ardından da geri kalan "ikna edilebilir" muhaliflerle perde arkasından pazarlığa oturulması, Çeçenistan'da Kadırov'un alt edileceği bir yeni bir düzenin ilk ışıklarıydı. Düne kadar Moskova tarafından "terörist" olarak nitelenen bir Çeçen liderin, sürgünde bulunduğu Londra'dan yaptığı son açıklamada, Çeçenistan'da öldürülen insan hakları savunucularının Rusya'yı lekelemek isteyen bazı güçler tarafından gerçekleştirildiği iddiası, değişen güç dengelerinin başka bir işaretiydi.

Bazı gözlemciler, Kadırov'un hedef alınacağı üçüncü Çeçen savaşına doğru giden yolun açıldığı görüşünü bile savunuyor. Eğer Çeçenistan'da iktidar değişiminin yaklaştığı yolundaki tezler doğruysa, Kadırov'un "son hizmetinin" bölgeyi, vicdan sahibi, haksızlıkların sesini duyuran tanınmış insan hakları savunucularından "temizlemek" olduğu da öne sürülebilir.

Çeçenistan'da artık gelenekselleşen insan hakları ihlalleri, Türkiye'de Kürtlerin yaşadıklarına çok benzer bir tablo çiziyor. Daha 10-15 yıl önce, neredeyse tüm Doğu ve Güneydoğu'yu Çeçenistan'a benzettiğimiz için, tufan gibi ölümler olurken bir şey yapmadığımız veya yapamadığımız için uykuları bugün bile kaçan, yaşananların izlerini bir ömür boyu üzerinde taşıyacak olanlara özür borçluyuz. Onlara en azından, Diyarbakır'ın bir daha Grozni olmayacağı garantisini de artık verebilmeliyiz.

Boynumuzun borcu

Sezin Öney 24.08.2009

Bu işler o kadar da kolay değil. Zaten de olmamalı. Diyarbakır Cezaevi'ni, namı-diğer Zindanı'nı, "okul" haline dönüştürüp geçmişe bir temiz sünger çekmek mümkün değil. O cezaevi, orada olanlar yaşandı ve orası, insanlığa karşı işlenen suçların hazin mekânı olarak, sadece Kürtler değil tüm Türkiye vatandaşlarının, dünyanın ibret alması için olduğu haliyle korunup müze haline dönüştürülmeli. Hatta burası, sadece kendi dört duvarı arasında değil, 1980 darbesinden günümüze, Diyarbakır ve çevresinde yaşanan kâbusları da hatırlatan ve belgeleyen bir müze olabilmeli. "Kol kırılır yen içinde kalır", "geçmiş karanlıklarıyla bırakıp parlak geleceğe bakalım", "olumsuzdan olumlu çıkaralım", "bu sefer başka hassasiyetleri de kanatmayalım" gibi bakış açıları, sadece sorunların yine ve gene halının altına süpürülmesine, bir gün de dallanıp budaklanarak herkesin önüne çıkmasına neden olur. Artı-eksi çetelesini geçtim, geçmiş gelecek nesillere aktarmak, her ne kadar acı olsa da, boynumuzun borcu. Çünkü bu bir adalet meselesi.

Evet, Türkiye'de bir dönem kapanıyor. Artık, Kürt sorunu, iki genelkurmay arasına sıkışma cenderesinden çıkıp, halkın, siyasetin konuştuğu bir konu haline geliyor. Bu da, Türkiye'nin kendisine rağmen oluyor.

Evet, doğru adımlar atılmadığı takdirde, Türkiye gene uzun bir debelenme dönemine girecek. Gene ağzı açık fırına atılır gibi bir sürü genç ölüme yollanacak. Ahlaki değerlerin son kırıntıları da iyice ufalanacak. Doğru adımlardan biri de, geçmişe cesurca, gözlerini kaçırmadan bakabilmek.

Eğer, Nazilerin en büyük toplama kampı olan, Polonya'nın Oświęcim kentindeki Auschwitz-Birkenau, bugün olduğu gibi korunmamış da, bir okul haline dönüştürülmüş olsaydı, 2. Dünya Savaşı'nda burada yokedilenlerin anısı da paramparça olup gidecekti.

Auschwitz'in bir mahkûmu Pavel Stemin, kampı şöyle anlatıyordu; "Ölüm, ölüm, ölüm. Sabah, öğle, akşam ölüm. Ölümü yaşadık." Bu sözleri, Diyarbakır Cezaevi'ni yaşayan bir tutukludan da aynen duyabilirdik. Tanıklıkların, bu zindanın duvarlarına nakşedilmiş halini de görmemiz lazım.

Budapeşte'de, önce 1940'larda Nazilerle işbirliğine giden faşist Ok ve Haç Partisi'nin merkezi, ardında da, komünizm kisvesi altında totaliter bir rejimin iktidara geldiği dönemde gizli polisin karargâhı görevini gören kentin göbeğindeki bina, bugün *Terror Háza Múzeum* (Dehşet Evi Müzesi). Her gün, her gece önünde kırmızı cam fanusta mumların yandığı bu müze, Macaristan'ın, birbirine zıt ideolojilerdenmiş gibi gözükseler de, gerçekte insanlara karşı aynı şüphecilik ve nefretle hareket eden iki ayrı siyasi hegemonya dönemindeki kayıplarını herkese hatırlattığı için değerli.

1978'de, Berlin'de kente bir zamanlar damgasını vuran Yahudilerin hatırlanması ve sağ kalabilenlerin kültürünün yaşatılması için bir müze açılması gündeme gelmişti. Bu proje, Yahudilerin Almanya ile yeniden bütünleşmesi sürecine gölge düşüreceği, aşırı sağın tepkisini çekeceği savlarıyla ve bir sürü başka bahane nedeniyle, ancak 2001'de gerçekleştirilebildi. Bugün, *Jüdisches Museum* (Yahudilik Müzesi) gri, metalik dokusuyla ürpertici, her mimarı detayı bir sembol içeren, görenin aklına kazınan vuran bir bina.

Türkiye'ye en büyük örnek, İspanya olmalı. 1936-39 arasındaki İç Savaş başta olmak üzere, Franco diktatörlüğünün günahlarına toplumsal huzuru korumak için sırt dönülmesi, yani, *el pacto del silencio* olarak anılan bir sessizlik yemini edilmişçesine geçmişin üzerine gidilmemesi, bugün yaraların hâlâ kanamasına neden

oluyor. Verilen tüm hak ve özgürlüklere rağmen ayrılıkçı Bask hareketinin, iniş çıkışlarla, hâlâ gücünü korumasında da bu yaklaşımın büyük etkisi var.

Durup durup depreşen toplumsal buhranı aşmak için 2007’de Başbakan José Luis Rodríguez Zapatero’nun Sosyalist Parti hükümeti, *Ley de Memoria Histórica*’yı (Tarihi Hafıza Kanunu) parlamentodan geçirerek “tarihi” bir adım attı. Bu kanuna göre, Franco döneminde devletin işlediği suçlara yönelik dosyalar açılacak, bu dönem resmen kınanacak, dönemi yücelten tüm semboller ortadan kaldırılacak ve Franco muhaliflerinin onurları, anılmaları yoluyla iade edilecekti. İspanya’da böyle bir adım atılmasına en büyük etken, Franco dönemi kurbanlarının torunlarının, geçmişin gerçeklerini ısrarla gündeme getirmeleriydi. Gerçekten de, savaşın 70. yıldönümü olan 2006 yılına gelindiğinde, televizyonlarda, kitapçılarda, sinemalarda “gerçeğin öteki yüzünü” dile getirmeyi amaçlayan yayınlarda patlama yaşıyordu. Bir torunun deyişle, “Biz, kaybedenlerin yaraları hiç iyileşmedi, çünkü acımızla yüzleşen olmadı”.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yugoslavya olmak

Sezin Öney 31.08.2009

Uluslararası literatürde, bir devletin içinden başka devletler çıkması süreci için, bakış açınıza göre, “kendi kaderini tayin hakkı”, “bölünme”, “parçalanma”, “dağılma”, “çözülme” veya “ayrılık” gibi farklı tanımlar yapılır. Yugoslavya adlı ülkede yaşananlar, daha doğrusu 2. Yugoslavya’da 1990’ların başında olanlar genelde “dağılma” veya “çözülme” olarak nitelenir. Yugoslavya’nın parçalanması, yapayca birbirine iliştilirilmiş, parçaları birbirine tutturulmuş bir yapının, ömrünü doldurup ayrılivermesi gibi yorumlanır bu özel kelime oyunuyla. İlk Yugoslavya, 1918-41 yıllarında “yaşamıştı”. İkincisi, 1945-91 döneminde.

Türkiye’de sanıldığıнын aksine, ülkeler öyle uzaktan kumandayla kolayca ufalanamıyor. Uluslararası hukuk, ulus-devletlerin yaptığı ve istediklerinde de uymayıverdikleri, siyasi dalgalara açık bir alan. Ülkelerin bölünmesi, hiçbir devletin hukukçularına bin bir kılıf uydurmadan, kendi güncel ve potansiyel sorunlarını gözönüne alıp, kendini koruma altına almadan kabul edebileceği bir şey değil. Bugün, ezkaza Türkiye’nin “bölünmesi”, uluslararası hukuk literatürüne bir örnek olarak girerse, bu olaydan hareketle bağımsızlığını talep edecek birçok etnik grup var dünyada.

O yüzden, Yugoslavya’ya zaten olmaması gerek bir suni yapıymışçasına, dağılıveren bir ülke muamelesi yapılıyor. Kosova’nın bağımsızlığının tanınması da, Avrupa ve ABD nezdinde, Bosna’da akan kanı durdurmayıp eli kolu bağlı kalmanın, gelmiş geçmiş savaşların vahşeti en göz önünde olanlarından birine seyirci durmanın getirdiği vicdan yüküne bağlı olduğundan, tekrarı olmasın diye “özel koşullara” bağlandı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dengê perîşanê

Sezin Öney 07.09.2009

ABD’de Şikago’da, eski adıyla Sears Kuleleri’nin 103. katında, tamamen cam bir köşe var. Gökyüzüne doğru bir balkon şeklinde olan bu camekânda zeminin de cam olması, insanda tuhaf bir his yaratıyor. Bir yandan, bulutların üzerine basarken, öte yandan da yerden yaklaşık yarım kilometre yüksekte olduğunuzu aklınızdan çıkaramıyorsunuz. Üstelik, Sears Kuleleri’nin camları, temelde yapı olarak aslında yüzyıl önceden kalma bir narin esans şişesinden fazla farklı değil.

Geçen bahardan beri içinde olduğumuz Kürt sorununu çözmeyi amaçlayan barış süreci de, içine adım attığınızda gökyüzünün içindeymiş gibi hissedebileceğiniz ama kendinizi ezkaza boşlukta, tepetaklak yere çakılırken de bulabileceğinizi bildiğiniz bir cam pervazvârî bir his uyandırıyor...

Adı, herhalde kamuoyu araştırmalarının beklenenden daha fazla milliyetçi rüzgârlara açık bir toplumsal tablonun varolduğuna işaret etmesi nedeniyle, “Milli Birlik ve Beraberlik Süreci”ne dönüşen Kürt açılımı da, her ne kadar hükümetten bunun aksine işaret eden açıklamalar ardı arkasına gelse de, billur bir cam gibi her an tuzla buz olacakmışçasına bir izlenim veriyor.

Aslında, cam, son derece kırılgan gibi gözükse de, dayanıklı kılınabiliyor. Dayanıklılığı, yapım sürecindeki maharete bağlı. Kor halindeyken, ufacık bir çatlak bile camın içine işleyebiliyor. Dökülürken içinde kalan tek bir hava kabarcığı dahi, en sağlam camı beklenmedik anda çatırdatabilecek güçte. Üstelikte, cam, baskı karşısında kırılmadan önce, çatırdadığına dair de fazla ipucu vermiyor. Ancak, Sears Kulesi’nde olduğu gibi modern mimaride bolca ve iddialı şekilde cam kullanılıyor. Bunun sırrı da, aslında bir santimi az geçen camdan katların biraraya getirilerek kalın bir tabaka oluşturulması. Böylece eğer bir tabaka kırılırsa, diğerleri birbirini tutuyor.

Kuzey İrlanda barış sürecini, 15 Ağustos 1998’de IRA’dan kopan Gerçek İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu’nun gerçekleştirdiği Omagh bombalaması gibi, çatışma tarihinin en kanlı olayı ve susması çok uzun zaman alan silahlara rağmen ayakta tutan, soruna ilişkin hemen tüm ayrıntının bölünerek, ayrı ayrı derinlemesine incelenmesiydi. Bu amaçla kurulan bir dizi komisyon, farklı görüşlerden meclis içinden ve dışından siyasetçiler ve uzmanları biraraya getirerek uzun vadeli çalışmalar yürüttü, raporlar hazırladı. Komisyonların faaliyetleri, sivil toplumu da harekete geçiren ve güçlendiren bir rol oynadı. Güvenlik reformu, silahsızlanma ve her kesimin mağdurlarının sorunlarına eğilen üç ana komisyon, şiddet olayları ve siyasetçilerin sert açıklamalarına karşı barış sürecinin sigortası oldu. Bu komisyonların adlarının başında “bağımsız” sıfatı olması da kritik bir ayrıntıydı.

Bu safhalara gelmeden önceyse, şu perişan dengeden çıkmak ve barış için ilk kez bu kadar elverişli koşullar sunan ortamı gerçekten değerlendirebilmek için bakış açılarında önemli bir değişiklik yapmak lazım. Kürt sorunu, Milli Birlik ve Beraberlik Süreci gibi Soğuk Savaş’tan kalma bir zihniyeti anımsatan isimlerle, Kürtlerin adını anmadan çözülemez. Çok uluslu bir üniter devlet olduğunu çoğu kez unutarak İngiltere diye andığımız, Britanya veya Birleşik Krallık başta olmak üzere, İspanya, Kanada ve Belçika, ulusal egemenlik kavramına modern yaklaşımlar benimseyerek farklı etnik kimliklerin aynı vatandaşlık şemsiyesi altında en demokratik şekilde nasıl yaşayabileceğine sürekli yeni yorumlar getirme *arayışındaki* ülkeler. Bu ülkeler için arada çıkan bölündüler, bölünüyorlar haberleri de, sansasyonel medya süsleri olarak kalıyor. Buna karşılık bölünecek parçası kalmayana kadar toprak kaybeden Soğuk Savaş zihniyetini, en değerli ulusal “hazinesi” Kosova’yı da kaybettikten sonra değiştirmeye başlayan Sırbistan oluyor.

“Ulusal” kavramı Britanya’da, sağlık ve güvenlik söz konusu olduğunda tüm ülkeyi, eğitime dair kullanıldığındaysa, İskoçya, Galler gibi her ulusa ayrı hitap eden bir özellik taşıyor. Bu nedenle de, Britanya’nın bir Milli Eğitim Bakanlığı yok. Türkiye’de açılımdan bunları bekleyen elbette yok, fakat en azından Kürtçe eğitime karşı duyulan fobinin yenilmesi artık zamanı geldi de geçiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sürdürülebilir sefalet

Sezin ney 14.09.2009

Geçen hafta, *Deng perışan* gibi ne Kürtçe ne Türkçe, iki arada bir derede bir başlık atma hatasına düşünce, hafta boyu son derece nazikçe yanlışıma işaret eden postalar aldım. İzmir’in bağrında büyümüş tam bir beyaz Türk olan bana yazan tüm Kürtçe bilenler, Bekir Coşkun ve Yılmaz zdil’in Ahmet Türk’n Türkçesine reva gördüğü alaycı tavrın çok uzağında, yardımcı olmaya çalışan bir üsluba sahiptiler. Hepsine çok teşekkürler.

İlk başta, başlığı nasıl sorup soruşturmadan koyabildim diye kendime kızdım; ama sonra, kendisi de “perışan bir denge(sizlik)” içinde olan bu başlığın kastettiğim duruma tesadüfen uygun düştüğünü düşündüm.

Bir yanda barışa yönelik ciddi bir devlet niyeti, öte yanda aynı devletin ortak kararıyla süren askerİ operasyonlar, bir türlü yürürlükten kalkmayan ve fiilen olağanüstü halin devam etmesine yol açan “geçici güvenlik bölgeleri”, sabaha karşı operasyonlarla gözaltına alınan DTP’liler...

Belli ki, bir yandan baskı politikası sürdürülüp bir yerlere gözdağı verilmeye, sürecin asıl patronu belli edilmeye çalışılıyor.

Peki, barış, adında “Kürt” sözcüğü bile geçemeyen, olabilecek en muhafazakâr, milliyetçi üslupla kamuoyuna açıklanan “Yaşayan Diller Okulu” ile mi gelecek?

Sri Lanka’nın, Tamil Kaplanları’na karşı “kazandığı” savaş sonucu, onbinlerce Tamil’i mülteci kamplarına kapatarak kimin “terörist”, kimin “terörist destekçisi”, kimin “masum” olduğunu tesbit etmeye çalıştığı şu günlerde, Türkiye siyasetinin **de** baskının, askerİ operasyonların işe yaramadığının artık farkına varması lazım.

BBC’nin, Sri Lanka’nın “sözde” İnsan Hakları Bakanlığı’ndan bir yetkiliye, mülteci kamplarında zorla tutulanları kastederek, yönelttiği, “11-12 yaşında çocukları da mı terörist olarak görüyorsunuz” sorusu, bugün Türkiye için de geçerliyse, barış nasıl gelecek?

Tamam, son kertede siyasetin işi, sadece barışa uzanan yolu açmak; barışın kendisini sivil toplum, insanlar getiriyor.

Ancak bazen, açıkça halk yararına olan bir politikaya, toplumsal tartışmalar, kutuplaşmalar, “stratejik kafa

karişıklığı" nedeniyle, kamuoyunun önemli bir kesimi şüpheyle yaklaşabiliyor. Bu durumun bir benzeri, şimdilerde Amerika'da, sağlık sisteminin, sigortanın tüm halkı kapsamasının da içinde bulunduğu bir reform paketine tabi tutulmasına yönelik tartışmalarda yaşanıyor.

Normalde, yaklaşık 100 yıldır sağlık reformunu tartışan, dünyanın en zengin ülkelerinden biri olmasına rağmen, vatandaşlarının hastalanması veya kaza geçirmesi halinde *özel sağlık sigortası olsa bile* ölmeye terk edilme riskiyle burun buruna yaşadığı bir yerde, bu paketin halkın ezici çoğunluğu tarafından desteklenmesi beklenir. Fakat, ilaç firmaları, sigorta şirketleri, sağlık sektörü çalışanları, devletin küçülmesi taraftarları, vergi karşıtları, Cumhuriyetçiler, bazı Demokratların farklı görüşleri, çıkarları, talepleri vesaire derken, sağlık reformu konusu, Amerika için karmakarışık hale geliyor.

Bir de işin içine, kürtaj, ötenazi gibi tartışmalı konular ve "hükümet, bazı hastaları fazla masraf oluyor diye öldürmeye karar verecek komisyon kuracak" tarzı hurafeler girince, reforma olan halk desteği de hızla düşüyor. Tabii, ABD'nin sağlık reformu konusuna şüpheyle yaklaşmasının ardında, Türkiye'de Kürt açılımı tartışmalarına çok benzer şekilde, siyasi kutuplaşmanın ve tansiyonun dozunun tavana vurmasının etkisi de var. Türkiye'deki bölünme korkularına karşılık da, ABD'de sosyalizm/komünizm mi geliyor endişelerine kapılanlar var.

ABD Başkanı Barack Obama, başkanlık seçimlerindeki temel vaatlerinden biri olan bu reformunu gerçekleştirmek için böyle bir ortamda elini taşın altına soktu. Obama'nın ABD Temsilciler Meclisi ile Senato'nun geçen haftaki ortak oturumunda yaptığı ve belki de kariyerindeki en başarılı konuşmasında vurguladıkları arasında, yararına inandığı bir politika için kendi siyasi kariyerini tehlikeye atmak pahasına yoluna devam edeceği de vardı.

Obama, "Ağız dalaşının süresi tükendi. Oyunların zamanı geçti. Şimdi harekete geçmenin zamanı" derken, farklı siyasi görüşlerden en iyi fikirleri birleştirmeyi, yarıştırmayı önerdi.

Oyun zamanı, Türkiye'de de bitti.

Yugoslavya'nın bölünme sürecinin, Türkiye'de yaşanmasının zor olduğunu düşünüyorum. Buna karşılık, Türkiye'nin dokusunu yavaş yavaş eriten, eprimesine yol açan "sürdürülebilir bir sefalet" içinde daha onyıllarca debelenebileceğini de öngörebilmek zor değil...

Bugün veya yarın, her ne olursa olsun, bir gün biri çıkacak, bu işi başaracak ve adını tarihe yazdıracak; çünkü barışın, savaşın bittiği yerde başladığını biliyor olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medyanın savaş suçları

Sezin Öney 21.09.2009

Aslında medyanın rızası olmadan hiçbir savaş gerçekleşemez.

1993'te Washington'da Bosna Savaşı'nda Sırp medyasının rolünü anlatan, Belgrad'ın bağımsız, liberal haftalık dergisi *Vreme*'de (Zaman) çalışan gazeteci Miloş Vasić, "Bana ABD'nin üç büyük televizyonunun yayın yönetmenliğini altı aylığına verin, ülkenizde sadece iç savaş değil, uluslararası nükleer savaş çıkarmazsam mesleği bırakırım" derken şakayla karışık bir gerçeğe işaret ediyordu.

Şimdi, Lahey merkezli Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi, çalışmalarının son safhasına girerken, Sırbistan'daki Savaş Suçları Savcılığı medyanın savaştaki rolünü inceliyor. Sırbistan devletinin savcıları, Vukovar yakınlarındaki Ovčara tarım işletmelerinde 200 Hırvatın ve Boşnaklarla Sırpların karışık yaşadığı kasaba Zvornik'te 25 Boşnağın öldürülmesiyle suçlananların ifadelerinden yola çıkarak, haziran ayında medyaya yönelik bir soruşturma başlattı. Zanlılar, ifadelerinde medyadaki haberler üzerine galeyana gelerek katliamları gerçekleştirdiklerini söylemişlerdi.

Savcılık, bu aşamada yalnızca dönemin medyasından örnekler topladıklarını, muhabirler, editörler ve medya ile hukuk uzmanlarının görüşlerini aldıklarını belirtiyor. Gerçekleştirmeye çalıştıkları da oldukça zor bir görev, zira salt savaş savunan milliyetçi söylemi dile getirmek suç sayılmıyor. Suç delili olarak kabul edilen sadece, doğrudan savaş suçuna teşvik eden haberler olabiliyor.

Yani, bazı haberleri bildirmemek veya çarpıtarak yansıtmak, milliyetçi ideolojiyi en saldırgan haliyle bile dile getirmek **henüz** savaş suçu sayılmıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hesaplaşmak, ama nasıl

Sezin Öney 28.09.2009

Ergenekon davası iddianamelerini okudukça aklıma İtalya'nın yakın tarihi kadar, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin eski totaliter rejimleri geliyor. Özellikle de Macar Péter Nádas'ın yazıları. Kendi ömrünün büyü bir kısmı sürekli devlet tarafından gözetlenmekle ve raporlanmakla geçtiğinden olsa gerek, Nádas'ın yazılarında sinsice çevreyi inceleyerek "yetkililere zararlı unsurları" ihbar eden ve bu "hizmetlerinden" dolayı ezdiklerinin üzerinden yükselerek güç sahibi olan karakterlerin bir yandan acınası bir yandan irkiltici tasvirlerine sıkça rastlanıyor.

Bir yanda, ufak veya büyük çaplı iktidarlara elde etmek için başkalarını ezenler, öte yanda belki ne olduğunu bile tam anlayamadan ezilenler; aslında herkesin beraber yıprandığı, eridiği, epridiği, yozlaşıp, değersizleşip didişip debelendiği beter bir düzen.

Nádas'ın bir röportajında söylediği gibi, "Kendi anadilini, düşüncelerini ifade değil gizlemek için kullanan birinin, düşünceleri ve hareketlerinin kendisi nasıl bir tahribe uğrar?" Düşünmeyi ve düşüncelerini ifade edebilmeyi böylesi engelleyen, insanların hayatını kuşatarak bu tahrifatı yapan irili ufaklı "iktidar odaklarından" hangi birine hesap sormak lazım?

Orta ve Doğu Avrupa, 1989'dan beri bu soruya yanıt arıyor. 20 yıllık uğraşın sonucunda da, bir cevap bulunmuş değil.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle yaşanan rejim değişiklikleriyle, geçmiş dönemin totaliter rejiminde görev alanların siyasetten ve hatta kamu görevlerinden uzak tutulmasını amaçlayan hukuki düzenlemeler, yani uluslararası alanda bilinen adıyla, *lustration* süreçleri başladı. Lustration, daha önce Murat Belge'nin yazdığı ve bu köşede de belirtildiği gibi, tarihi Antik Yunan'dan Roma İmparatorluğu dönemine uzanan arınma ayinlerine verilen isim. Latince *lustratio* sözcüğünden geliyor. Bir tarlanın bereketi için ekimden önce kurban kesilmesi, yeni doğan bebeklere yedinci gün isimlerinin konması sırasında yerine getirilen âdetler, hatta Roma'da ölümün simgesi kabul edilen puhu kuşlarının görülmesi üzerine tüm kent için gerçekleştirilen kutsama törenleri hep bu arınma ayinlerinden.

Hukuki olaraksa *lustration*, rejim değişikliği veya "yumuşak" geçiş dönemlerinde, eski sistem zamanında meşru sayılsa da, başkalarının mağduriyetine neden olan, suç teşkil eden eylemlerde bulunanlara yönelik yasal düzenlemeler yapılması anlamına geliyor.

Geçmişten arınmayı hedefleyen bu çabalar özellikle, güvenlik güçleriyle beraber çalışan muhbirler, gizli operasyonların yürütülmesinde görev alanlar, işkence ve yargısız infazlara alet olanlar gibi eski dönemin nüfuzlularının yeni açılan siyasi ve kamusal sayfalarda söz sahibi olmasını engellemek için.

Lustration yasaları, **sadece** adı komünizm olan, özündeyseniz totalitarizmden başka bir şey olmayan rejimlerdeki insan hakları ihlallerinin tekrarlanmasını önlemek gibi idealist de bir amaç güdüyordu. 1991-96 arası, birleşen Almanya, Çek Cumhuriyeti ve Polonya başta olmak üzere Slovakya, Baltık Cumhuriyetleri (Estonya, Litvanya ve Letonya), Romanya, Macaristan, Bulgaristan'da bu tip "hesaplaşma" yasaları çıkarıldı. Ancak, Bulgaristan'da Anayasa Mahkemesi'nin engellemeleri sonucu *lustration* süreci havada kaldı.

Buna karşılık, Polonya'da sağ kanattaki partilerin bastırmasıyla eski rejimin uzaktan yakından içinde olanların, şimdi bile rejimi suçlanması söz konusu.

Bu tip düzenlemelerin en kapsamlı örneğinin benimsendiği Çek Cumhuriyeti'nde de, 1991'de yürürlüğe konan *lustration* yasasıyla, 10 yıl boyunca kamusal göreve gelenlerden eski rejimde suç işlemediğini ibraz eden "temiz kâğıdı" talep edildi.

Arnavutluk ve Makedonya, 2008'de *lustration* yasalarını yürürlüğe koydu. Epey bir gecikmeyle, Soğuk Savaş'ın bitmesinden 20 yıl sonra geçen bu yasalar, her iki ülkede de tartışma yarattı. İkisinde de, Anayasa Mahkemelerinin devreye girdiği bir hukuki didişme süreci başlamış durumda.

Lustration yasaları, teoride adaleti hedefleseler de, demokrasiye katkıda bulunmak bir yana yeni hak ihlalleri yarattı. Zaman zaman da bir intikam aracı haline geldi.

Türkiye'de bir rejim değişikliği vesaire söz konusu değil; Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle karşılaştırmamızın gidebileceği nokta bir yere kadar. Bu yüzden keskin çizgilerle geçmiş ve geleceğin ayrılması mümkün olamaz, olmasına da gerek yok.

Ergenekon davasının ve Kürt açılımı sürecinin (paralel açılım süreçleriyle beraber) sağlıklı yürümesi ve

yürümesi, Türkiye'nin gerçek arınma fırsatı. Çünkü, zihinsel değişiklik olmadan, demokratik ilkeler gerçekten benimsenmeden, suça karışanlarla yargı önünde *adilce* hesaplaşılmadan arınma sadece lafta kalıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçiş döneminde adalet -1

Sezin Öney 05.10.2009

Geçiş döneminde adalet, yani İngilizcesiyle "transitional justice", Türkiye için bugünlerde hayati önem taşıyan bir kavram. Ancak, Türkiye'de varlığına büyük ihtiyaç duyulsa da, Türkçede birebir çeviri haliyle söylenince fazla anlam ifade etmeyen, oturmayan diğer bir kavram olan "etik" gibi, havada kalan, eğreti bir tanımlama. Oysa eminim, tıpkı "devri sabık" gibi, "sözde" eski Türkçede çok daha fazla anlam ifade edecek bir tanımlı yaratılabilir.

Geçen hafta, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde kendilerini komünist olarak niteleseler ve böyle nitelenseler de, özlerinde totaliter ülkelerde yaşamış insan hakları ihlalleri konusunda "geçiş döneminde adaleti" sağlamayı amaçlayan, uluslararası alandaki adıyla "lustration" sürecinin hikâyesinden bahsetmiştim. Bu süreçte, geçmiş dönemde kalan rejimde kilit rol oynayanların, örneğin gizli polislerin, yeni açılan "demokratik" sayfada kamusal rol almasının önüne geçen hukuki önlemler söz konusuydu. Sürecin temel adımlarından biri, arşivlerin açılması ve kimin ne işe karıştığının araştırılabilmesinin sağlanmasıydı.

Murat Belge, bu konudan ilk söz eden olmuştu. Ben de, Avrupa Birliği üyeliği için sırada beklemişlikleri olan ve Soğuk Savaş döneminde kendi vatandaşlarını "düşman" olarak tanımlayıp hedef tahtasına koyan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin, Türkiye için önem taşıyan karşılaştırma örnekleri olabileceğini düşünerek konuyu ele almıştım.

Karşılaştırmalı düşünmenin, siyasi düşünce olarak da dünyaya açılmanın büyük önem taşıdığına inanıyorum. Türkiye'nin dış politikası çok dinamik olabilir ama politik ufku söz konusu olunca, bir fanus içindeymiş gibi yaşıyor. Geçenlerde, Avrupa Birliği'nin kaderine yön verebilecek bir olay olan, "AB Anayasası" olarak adlandırılan Lizbon Antlaşması'nın İrlanda'da referanduma sunulduğu gün, bu habere tek bir gazete birinci sayfadan yer vermedi. Bu mudur şimdi "sözde" AB aday ülkesinin hali?

"Lustration" sürecinden bahsetmem de karşılaştırmaların yarattığı zihin açıklığına inanmam yüzündendi. Buna karşılık, "arınma" gibi fazlasıyla iddialı bir anlam taşıyan "lustration" kavramıyla, her şeyden önce tanım olarak bir sorunum var.

"Lustration" her şeyden önce, fazlasıyla, –dikkat ahlaki değil-, ahlakçı bir kavram.

Elbette, bir siyasi sistemin gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri hesaplaşılması gereken bir durum; ki adalet yerini bulsun ve tekrarlanmasın. Ancak bunun yolu, belli resmî yapıların parçası olmuş olanları toptan dışlamakla değil, suça karışmış olanları hukukun karşısına çıkarmakla olabilir.

Bu sebeplerden dolayı, "lustration" tipi köktenci çözümlerin taraftarı değilim. Her sistemde, devletin içindeki "dürüstler/ilkeliler" ve (sistem her ne kadar demokratik olursa olsun) insan haklarını hiçe sayanlar söz konusu.

Buna karşılık, Orta ve Doğu Avrupa'da "komünizm" döneminin hala yaygın olarak, Nazi rejimiyle eş tutuluyor. Komünizm ile uzaktan yakından ilişkisi olanlar "lustration" kapsamında ya resmen ya da toplumsal olarak damgalanıyor.

Bu nedenle de, AB üyeliği öncesi, her biri şiir gibi okunan, özellikle azınlık hakları konusunda Batı Avrupa'ya taş çıkaran hak ve özgürlüklerle donanmış "sivil" anayasalar yapan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde, "lustration" sürecinin kendisi insan haklarını ihlal eden bir cadı avı haline dönüştü. Örneğin, Bulgaristan'ın UNESCO başkanlığı adayı Irina Bokova'nın bu göreve seçilmesi, kendi ülkesinde hatırı sayılır bir kesim tarafından, "seçkin Bulgar komünist sınıfından olup da, yabancı burslarla okuyup bu pozisyona tepeden inen" birinin zaferi olarak yorumlandı.

Sürgün...

Çocukluğumdan aklımda birkaç imgeden biri, Kafkasya'da Şeyh Şamil'in yanında savaşırken öldüğü söylenen bir büyük dedemin sürgün ailesinin nesilden nesile aktardığı, Çarlık Ordusu'nun yaktığı ormanlarının gökyüzüne uzanan alevleriydi. Diğeri de, babamın Edirne'de 1930'ların sonunda valinin oğlu olarak ayrıcalıklı bir konumdayken içine işleyen bir görüntü. Bir gün ilkokulunda beliriveren sürgün Kürt çocuklarının gururlu, mağrur duruşları...

Geçen hafta, o dönemin sürgünlerinden biri olan A. Melik Fırat aramızdan ayrıldı. Kendisini hiç tanımadım ama, Türkiye siyasetinde bıraktığı iz, (eksikliği fena halde çekilen bir şey olan) ilkeli tavrından ötürü çok önemli. Popülist şahlanmalarla değil, tüm bir ömürce dik durmak da kolay iş değil.

Kendisine, siyasi sürgünlüğü yaşayan teyzem Sevgi Soysal'a ve sevdiklerinden, köklerinden, evlerinden ayrı düşürülen, "memleketten" her anının o en beklenmedik zamanda bıçak yağmuru gibi saplandığı tüm sürgünlere saygılarımı sunuyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçiş döneminde adalet -2

Sezin Öney 12.10.2009

Türkiye, gerçekten bir geçiş döneminde mi? Bir değişim sürecinde olduğu kesin. Ancak bu süreç, *köklü* zihinsel ve yapısal bir dönüşümü de beraberinde getiriyor mu?

Söz konusu salt değişimse, Çin de değişiyor. Günümüz Çin'i'nde sistem değişerek ömrünü uzatmayı, özünde

aynı kalarak görüntüde 10 yıl, 20 yıl öncesine oranla çok farklı bir yapıya evrilmeyi beceriyor.

Devletin haklarının vatandaşlarındakinden önce geldiği, devletin “doğru” olarak belirlediği kolektif “iyiliğin”, bireysel özgürlük ve taleplerden, insan haklarından üstün olduğunu varsayan ideolojik anlayış, ekonomik açılımlar ve “kırmızıçizgileri” aşmayanın eskisine nispeten daha rahat yaşayabildiği, devletin göreceli olarak daha insanca yüz sergilediği bir düzen içerisinde, sürekli kendi hatalarını “düzelterek” meşruiyetini sağlayabiliyor.

2008-2009’da bebekler için üretilen süttozlarında zehirli maddelerin varlığının ortaya çıkması skandalını ele alalım. Devletin garantisi altında üretilen, en güvenilen markalardan olan *Sanlu*’nun süttozlarıyla beslenen altı bebeğin ölmesi, yaklaşık 300 bininin ciddi biçimde zehirlenmesi, ülkede büyük tepkilere neden oldu.

Çin basını, ülkenin ifade özgürlüğü sınırları içinde ciddi sayılabilecek ataklıkta bir tavır benimsedi. Mağdur aileler, Anayasa Mahkemesi’ne kadar gidip haklarını arayabildi. Sorumlu bulunanlar, idam ve müebbet hapis dahil çeşitli cezalara çarptırıldı. Eskiden olsa kapatılıp, susturulacak bir olayda, adalet görüntüsü yerini buldu.

Burada bir parantez açarsak, geçen temmuz ayında Çin Anayasa Mahkemesi, ülkede idamların sayısının azaltılması, idam kararının keyfî biçimde verilmemesi gerektiğine hükmetti. Türkiye’de ikide bir, rafa kalkan idam konusunu, İstanbul’daki sel felaketinin de içinde bulunduğu vesilelerle gündeme taşıyanlar biraz bunun üzerine de düşünsün.

Sistemin varlığını arınarak sürdürme çabasına ilginç bir örnek de, Fas.

2004 yılında Fas Kralı 6. Muhammed, *Adalet ve Uzlaşma Komisyonu*’nu (Instance Equité et Réconciliation) kurdu. Komisyon, 1960’tan 1990’ların ortasına kadar süren ve Kral 2. Hasan döneminde devletin “sakıncalı” gördüklerinin susturulduğu *Kurşun Yılları*’nı incelemekle görevlendirildi.

Kurşun Yılları’nda, tam sayısı bilinmemekle beraber, yüzlerce kişinin yargısız infaza kurban gitmesi, binlerce kişinin kaybolmasının da arasında yer aldığı devlet eliyle gerçekleşen şiddet olaylarından, *Mahzen* sorumlu tutuluyor. Mahzen, Fas’ta kral, ordunun ileri gelenleri, istihbarat birimleri, iş dünyası ve nüfuzlu kesimin oluşturduğu bir grubun ülkeyi idare edebilmesinde kilit rol oynayan kamu görevlileri ve tetikçiler, işkenceciler gibi, “gayri resmi hizmetlilere” verilen ad. Sistemin kirli işlerini yerine getirmeleri karşılığı maaşlarını, “mahzende” gizli olarak aldıkları varsayıldığından halk arasında kendilerine bu isim verilmiş.

Aralarında Mehdi ben Barka gibi Fas solunun önemli isimlerinin de bulunduğu bazı muhaliflerin “kaybolması”, 1975’te Batı Sahra’nın ilhakıyla milliyetçi duyguların galeyana getirilmesi, Batı Sahra’nın bağımsızlığını savunan *Polisario Cephesi* üyelerinin de aralarında bulunduğu siyasi muhalifler ve ordu içinde krala karşı girişilen hareketlerden sorumlu tutulanların Atlas Dağları’ndaki gizli hapishane *Tazmamart*’ta işkenceden geçirilmeleri, öldürülmeleri, Rif Dağları’ndaki yarı göçebe Berber kabilelere karşı girişilen şiddet eylemleri, sokak protestolarının kanlı biçimde bastırılması, Kurşun Yılları’nın Türkiye’ye de çağrışım yapabilecek olaylarından.

Fas Kralı 6. Muhammed, babasının döneminde yaşananları büyüteç altına alacak 16 kişilik komisyonu kurarken, insan haklarını savunmak, adaletin yerine gelmesini talep etmekten çok sistemin meşruiyetini koruyabilmesini amaçlıyordu. Komisyonun, Kurşun Yılları’nın hesabını sormaktan özellikle uzak duran kurallarla çerçevelenmesi de bu duruma işaret ediyordu. Komisyonun, insan hakları ihlallerinin sorumlularının adlarını açıklayamaması, yargı sürecine sırtını dönmesi, 2. Hasan’ın adının hazırlanan raporlarda geçmeyeceği şartı, 6. Muhammed’in

tahta geçtiği 1999'dan itibaren yaşanan ihlallerin raporlara girmesinin yasaklanması, sürecin "adilliğine" ilişkin ipuçları veriyor. Komisyon üyeleriye, hazırladıkları gizli raporlarda geçen isimlere kamu hizmetinden el çektirildiğine tanık olduklarını söyleyerek kendilerini savunuyor.

Her şeye rağmen, bir kez bu komisyon kurulunca, mağdurlardan ve halktan gelen taleplerin etkisiyle, geçmişin hesabının sorulmasına giden yolun kapısını *aralamakta* önemli bir aşama kaydedilmiş olduğu söylenebilir.

Ne var ki, böyle bir komisyonun kurulması bile Türkiye'ye şu an için uzak gözüküyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yorumsuz bir barış hikâyesi

Sezin Öney 19.10.2009

Patrick Magee, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu'nun (IRA) bir üyesiydi. 23 yıl önce, üç günlüğüne Britanya'nın "sayfiye" kenti Brighton'daki Grand Hotel'de 629 numaralı odayı, Roy Walsh adına tuttu. Otelde kaldığı süre içinde, duvara bir bomba yerleştirdi, 24 gün sonra patlaması için ayarladı.

Hedefi, otelde gerçekleşecek olan Muhafazakâr Parti toplantısı esnasında Margaret Thatcher'ı öldürmekti.

Bomba, ayarlandığı gibi gece üçe doğru patladı. Thatcher, konuşması üzerinde çalışmak için sabahladığı için kurtuldu. IRA'nın gelmiş geçmiş en ses getiren eylemi buydu. Zira az kalsın, Britanya hükümeti toptan havaya uçacaktı.

Binanın tamamen çökmemesi, "eski toprak", sağlam bir yapı olmasına bağlandı.

Ancak patlamada beş kişi öldü, 34 kişi yaralandı.

Ölenlerden biri de, Joe Berry'nin milletvekili babası Lord Anthony Berry idi.

Magee, 1985'te tutuklandı. Sekiz kez müebbede mahkûm oldu. Bombalamayı kimlerle işbirliği içinde, nasıl yerleştirdiğini hiç itiraf etmedi.

Magee, gün ışığını fazla görmeden bir hücrede geçirdiği yıllar esnasında "Kuzey İrlanda'da üzerine yazılan popüler romanların toplumsal etkisini" inceleyen bir doktora yaptı.

Zaten, şaka yollu, Britanya yanlısı çetelerin işlediği suçlardan ötürü mahkûm olanlar açık havaya çıkabildiklerinden vücut geliştirmeye merak sararken, hapisteki IRA militanları hücreye konduklarından genelde akademik çalışmalara yönelir derler.

Bir gün, Britanya hükümeti ve IRA arasındaki gizli barış görüşmeleri sonucu, "ateşkes" ilan edildi. Kısa süre

sonra Magee, toplam 14 yıl mahkûmiyetten sonra serbest bırakıldı. Serbest kalınca ders vermek istediğini söyledi ve “siyasi zemin sonunda açıldı, neden savaştım ki” dedi.

Joe Berry, Magee’nin serbest bırakılacağını duyduğundan karnına adeta bir bıçağın saplandığını ve “O, aramızda dolaşacak ama babam sonsuza kadar gitti” diye düşündüğünü söyledi.

Ancak Berry, Magee ile yüz yüze gelmeden huzur yüzü bulamayacağını düşündü ve çevreden gizli, araya araçlar koyarak buluşma teklifini iletti. Son derece katı ideolojik tutumunu sürdüren Magee, “burnu havada bir küçük burjuva” ile görüşüp derdini anlatmanın bir anlamı olmadığı yanıtını vererek teklifleri hep geri çevirdi.

Berry’nin ısrarları sürünce, Magee havlu attı ve Kuzey İrlanda’da buluştular. İlk buluşmalarında Berry susuyor, sessizliğe dayanamayan Magee konuşmaya dalıyor ve saatlerce hayatını, IRA’ya neden katıldığını, amaçlarını anlatıyordu.

Sonunda durduğunda Berry’ye, şöyle seslendi: “Bir şey söyle, öfkeni duymak istiyorum.” Eski IRA militanı bu sözleri söyledikten sonra yüz ifadesi yumuşadı ve ekledi: “Asında artık kim olduğumu bilemiyorum. Hayatımda seninki kadar onurlu bir duruş görmedim, ne olur bana acını anlat, ne yapabileceğimi söyle.”

O andan sonra Berry ve Magee dost oluyor.

Dokuz yıllık arkadaşlıklarında sadece bir kez kavga ettiler; o da, Mahatma Gandhi ve barışçı direniş üzerine.

Berry, babasını öldüren militanla arkadaş olabilmemesini, Magee’yi bir “insan” olarak görebilmesine, hikâyesine kulak verebilmesine bağlıyor. Berry, “affetmenin” bireysel olarak mümkün olmadığını ancak Magee’yi “anladığını” ve bu yüzden onunla iletişim kurabildiğini de dile getiriyor.

Buna karşılık, herkes o kadar anlayışlı değil.

Berry, bu arkadaşlıktan ötürü, “babasının anısına ihanet ettiği” gerekçesiyle ölüm tehditleri alıyor.

Geçen hafta, Magee ve Berry, birçok kez yaptıkları gibi, beraberce bir toplantıya katıldı.

Toplantıyı, 12 ekimde, *Çatışma Karşıtı Karma Parlamenter Grubu* üyesi 12 Britanyalı milletvekili, Kuzey İrlanda’da bu aralar sarsıntılar yaşayan barışı desteklemek için Londra’da Avam Kamarası’nda gerçekleştirdi.

Magee bir zamanlar yok etmeye çalıştığı Britanya hükümeti ve tüm parlamenterlerin önünde konuştu. “Şiddete başvurmaktan başka çarem yoktu. Sonuçta, IRA’nın yaptıklarıyla Britanya Ordusu’nun yaptıkları arasında bir fark yok” dedi.

Elbette, bu sözler bir grup tarafından hiç de hoş karşılanmadı. Örneğin, toplantının katılımcılarından, eski bakan, karısı Brighton bombalamasında felç olan Lord Tebbit, Magee’yi “üzüntülü bile gözükmemekle” suçladı.

Tebbit gibi Muhafazakâr Parti’den olan ve toplantıyı düzenleyen karma grubun üyesi Gary Streeter ise, “Onları anlıyorum ama affetmeye hazır olmalı ve yola devam etmeliyiz, yoksa çatışma sürer gider” yorumunu yaptı.

Londra merkezli bir sivil toplum kuruluşu olan ve çatışmalara insan temelli hikâyeler üzerinden yaklaşarak

özüm adımları getirmeyi amaçlayan *Forgiveness Project*'in (Affetme Projesi) kurucusu Marina Cantacuzino ise, "Magee, yaşadığı her gün, her dakika boyunca pişmanlık duymanın, buna karşılık yaptıklarının arkasında durmanın mümkün olabileceğini gösteriyor" düşüncesinde.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kat kat ayrımcılık

Sezin Öney 26.10.2009

Daha her şey yeni başlıyor.

2009, aslında Kürt sorununda siyasetin başladığı tarih. Daha öncesinde sorun, sadece devlet ve devletin "düşman" olarak gördükleri arasındaydı. Kutuplaşma ve savaş, tarafları iki uca itmiş, siyasetin nefes alamadığı, her fırsatta boğulduğu bir atmosfer içinde iki karargâh arasına sıkıştırmıştı. Şimdiyse, çatışmanın toz dumanı yatışmaya başlarken, sorun tüm boyutlarıyla karşımıza dikiliyor.

Kürtlerin maruz kaldığı ayrımcılığa tanıklıktan veya tanık olsa da bu ayrımcılığı anlamaktan uzak "sıradan halk" kitlelerinin, yıllardır uğradıkları ideolojik bombardımanın da etkisiyle, ortaya çıkan manzaraya tepki duyması doğal.

Türkiye, kendini çatışma ortamının tek boyutluluğuna o kadar kaptırmış, ülke içinde ideolojik kalıbın milim dışına düşen veya düşürülenleri ezmeye o kadar alışmıştı ki, toplum içindeki gerçek sorunlar, adeta bu sorunları yaşayanlar için bile görünmezleşmişti. Diğer bir deyişle, ayrımcılığa uğrayan bile kimi zaman neyi, neden yaşadığının farkına bile varmıyor, "devletin" kendisine haşın bir tavır sergilediğini düşünüp geçiyordu. Oysa, devlet politikası dışında, birçok sebebin etkileşiminin, adeta "kimyevi" bileşiminin ortaya çıkardığı çok ciddi ayrımcılık sorunları, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de mevcut.

Avrupa'da son yıllarda, cinsî-dinsel-etnik-ırksal ayrımcılık gibi konuların tartışılmasından öte, "çoğul ayrımcılık" (multiple discrimination) kavramı gündeme geliyor. Yani, göçmenlerin uğradığı ayrımcılık değil de, göçmen Müslüman bir kadının veya çocuğun uğradığı ayrımcılık gibi. Göçmenler zaten ayrımcılık yaşıyor; bir de Müslüman bir göçmenseniz ve kadınsanız, üç kat daha fazla ayrımcılığa uğramanız söz konusu olabiliyor.

Bu örneğe, Avrupa'nın en büyük azınlık sorunu olarak adlandırılan "Roman" olma özelliğini ve evrensel bir ayrımcılık nedeni olan engelli olma halini de ekleyelim; göçmen, Müslüman, Roman, özürlü bir kadının yaşadığı ayrımcılığı, bu özelliklerin sadece birini taşıyan bir kişinin maruz kaldıklarıyla aynı kefeye koyabilir miyiz?

Bir kere, "çoğunluktan" gelen ayrımcılık bir yana, böylesi bir kimliği olan kişi, kendi "azınlığı", kendi "mahallesi" tarafından da ayrımcılığa uğramaz mı?

Günümüzün Avrupa hukuku, örnek verdiğim durumun sadece bir katmanına göre, mesela ayrımcılığa maruz kalanın cinsiyeti veya etnik durumuna göre hareket edebiliyor. Bu nedenle, son yıllarda Avrupa'da insan hakları

grupları ve akademisyenler arasında, AB hukukunu ve ulusal yasalarını, çoğul ayrımcılık durumunu gözönüne alacak şekilde değiştirme çabası var.

Çoğul ayrımcılık penceresinden baktığınızda, mesela, Türkiye'deki türbanlı bir kadının eğitim hakkı, klasik "laik-dindar" kalıbından çok daha farklı bir boyut kazanıyor. Bir kere, aslında bu konuyu salt din özgürlüğüne yönelik ele almak yeterli değil, sırf kadın hakları boyutları da öyle.

En az son 150 yılın ana gündem maddesi "biz ve onlar", "Avrupa ne kadar ileride" şablon bakışlarının demode tuzağına düşmek pahasına şunları ekleyeyim; Türkiye gündeminin aylarını yiyen Malezyalaşıyor muyuz vesaire sığıllıklarıyla afyonlanırken, hukukun da sınırlarını zorlayabilecek çok boyutlu düşüncenin yaşamsal ve yapısal olarak daha *ne kadar* uzağındayız. Oysa Türkiye, akademik, ekonomik ve toplumsal dinamizmiyle Avrupa'da pek çok ülkeden daha canlı bir yapıya sahip.

Buna rağmen, Avrupa Birliği üye ve aday ülkelerinin (Türkiye dışında) hepsinin, hatta aday adayı "statüsündeki" Makedonya ve onunla yarışan Sırbistan'ın, "ayrımcılığa karşı" kapsamlı düzenlemeler içeren özel yasaları var. Bu yasaların kusurları olabilir, eksikleri olabilir. Ama en azından *varlar*.

Türkiye ise, bireylerin ayrımcılığı yaşasa da, ne olup bittiğinin farkında bile olamadan, itiş kakış içinde herkesin birbirini ezdiği bir sosyal ortam içinde. Sonra da, "ama, aslında hiçbir sorun yoktu, bizi bölmeye çalışıyorlar" denip duruluyor.

Evet, başta Kürt sorunu olmak üzere pek çok alanda ayrımcılığın temel kaynağı, ayrımcılığa meşruiyetini veren devlet idi. Ancak, AB süreci, her ne kadar ağır aksak ilerlese de, varlığını sürdürdükçe ve Türkiye'deki tüm hak ve özgürlüklerin turnusol kâğıdı olan Kürt sorununun devlet ayağındaki temel düğümlenme aşıldıkça, gerçeklerle baş başa kalacağız.

Türkiye, bundan yaklaşık 15 yıl önce AB üyesi statüsündeki Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin neredeyse birbirleriyle yarışarcasına yaptıkları gibi, haklar ve özgürlükler konusunda, dünya hukuk literatürüne geçecek denli ilerici bir anayasa yapabilir mi?

Siyaset daha yeni başlıyor. Daha yapacak çok şey var. Enkazlar kalkacak, yeni bir hayat kurulacak.

Toplumun dinamizmi siyasete yansıyabilirse, Türkiye çoğul ayrımcılığı bile gündeme alan yasalar yaparak, ilerici tavrıyla dünya hukuk tarihine de geçer belki; olur ya?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En hakiki mürşit nerede

Sezin Öney 02.11.2009

Vladimir Putin lideri olduğu Rusya'nın iktidar partisi Birleşik Rusya, her ne kadar ülke siyasetinde rakipsiz kalsa da, Çin'in "sözde" Komünist Partisi'ne gıptayla bakıyor. Çin'in bir yandan piyasa ekonomisindeki başarısı, öte yandan da siyasi yapısında çoğulculuğa gitmeden yekpare bir düzeni, tek parti iktidarını koruyabilmesi, Putin'in "büyük başarı" olarak niteleyip örnek almak istediğı bir bileşim.

Putin, Çin Komünist Partisi'ne olan ilgisini ortaya koyan somut bir adımı geçen bahar atmış ve Birleşik Rusya'dan üst düzey bir delegasyonu Pekin'de temaslara göndermişti. Bu görüşmeler ardından, Birleşik Rusya, "araştırma" biriminin Çin Komünist Partisi'nin başarısını yerinde incelemek üzere Pekin'de bir büro açacağını duyurdu.

9 ekimde Rusya-Çin sınırında, Mançurya'daki Suifenhe kentinde, Putin ve hayranlığını ifade ettiğı Çin Komünist Partisi temsilcileri biraraya geldi. Başbakan Putin'in yardımcısı Aleksandr Zuckov, bu görüşmeler esnasında, "Çin Komünist Partisi'nin siyaseti, her bakımdan en yüksek perdeden övgüleri hak ediyor" dedi.

Bu sözler, nedense tanıdık geldi. Sanki, Haziran 2007'de Çin'e yaptığı resmî ziyarette, "Biz de sizin gibi olmak istiyoruz" dediğı yazılan dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı İlker Başbuğ'un açıklamalarını anımsattı.

Bugün Türkiye, demokrasisini, gün ışığına çıkan bazı belgeler üzerinden arıyor.

Tüm bu sorgulamaları yapmak için gerçekten bazı belgelerin yüzümüze tokat gibi çarpmasına ihtiyacımız var mıydı?

Gerçekleri, zaten, harfiyen, tüm çıplaklığıyla bilmesek de, en azından sezmiyor muyduk?

Asker-sivil ilişkilerinde sorun yaşayıp da, demokratikleşen diğer ülkeler, hak ve özgürlükleri engelleyen toplumsal zırhlarını kendileri, geniş tabanlı, sesli veya sessiz bir sosyal-siyasal ortaklıkla sona erdirdiler.

Türkiye ise, yaşadıkları yetmezmiş gibi, onca ölüm kifayetsizmiş gibi, demokrasi yolunu belgelere süngüleyip açmaya çalışıyor.

Zırhın delinen yerlerinden ışık sızsa da, hâlâ dudak okuyarak, "kim kime gülümsedi, kim nerede nasıl durdu, kim kimin elini sıktı, sıkarken nereye baktı, kaşı gözü nasıl oynadı" analizleri yaparak, yüz ifadelerini, (çoğu, üstelik de, berbat bir Türkçe ile kaleme alınan) resmî açıklamalarda kullanılan kelimeleri hatta virgülleri yorumlamaya saatler, günler, yıllar harcayarak, tüm bunlarda bir derinlik, bir mana arayarak asker-sivil ilişkilerinin durumunu tahmin etmeye çalışan "Kremlinologlarla" dolu bir politik ortamın içinde değil miyiz?

Bir not olarak, Soğuk Savaş döneminde, ABD'de ciddi bir akademik alan olarak ortaya çıkan Kremlinoloji, kapalı kutu Kremlin'in dışarı yansıyabilen yüzünü analiz etmek için Zbigniew Brzezinski'den Condoleezza Rice'a nesiller boyu uzman yetiştirmişti.

Rusya ile ebediyen kesişen kaderimizin bir tecellisi olarak, Türkiye'de de, Çin'e özenen güçlü bir kesim var. Üstelik de, bir yandan Avrupa ile hayranlık/nefret çelişkisi içinde "Avrupalılaşmak" isterken, öte yandan tek adam/tek parti arayışında kendi insanlarını düşmanlaştıran iç baskı mekanizmalarına yenik düşen bir taraf da.

Bir gün, Türkiye gerçekten değiştiğinde de, aynı düşüncede kalmakta ısrar eden bir siyasi çizgi olacak. Sorun, daimi bir tehlike arzettiğı öngörülen halkı gütmek için totaliterliği, hükmetmek için milliyetçiliğı kullanan bir

siyasi düşüncenin varlığı değil. Sivil/askerî/resmî bir kozanın, her ne kadar aşınmaya başlasa da, resmîleştirmeyi sürdürmesi.

Putin'in "en hakiki mürşit" olarak Çin'de aradığı, partisini daha on yıllarca iktidarda tutacak sırrı bulmak. Putin'in kendisi dışında partinin dişe dokunur bir ideolojik çekim gücü yok. Birleşik Rusya'nın aradığı da, seçmenleri afyonlayacak, tek tipleştirecek, hizalayacak bir düşünce yapısı. Birleşik Rusya'nın telaffuz ettiği "ideolojik açılım", "Rus Muhafazakârlığı"nın ne anlama geldiği, ne ifade ettiği de muğlak kalıyor.

Aslında Putin'in Çin'de aradığı ideolojik sır, orada mevcut değil. Pekin'deki Renmin Üniversitesi'nden siyaset bilimci Zang Ming'in ifadesiyle, "Çin'de, hükümetin, halkın hiçbir ideolojisi yok. Hükümetin işbaşında olmasının sebebi halka; 'Hayatınızı daha müreffeh kılabilirim, istikrar da verebilirim' diyebilmesi". Böylelikle, Çin Komünist Partisi'nin karşısında değilseniz, ezkaza düşman biçilen veya çoğunluğun refahı için ezilen topluluklara mensup değilseniz, boyun eğiyor, sorgulamıyorsanız, rahat sayılabilecek bir hayatınız olabilir. Eğitim hayatınız boyunca size zerk edilen, dış dünyanın nasıl düşman, nasıl komplocu olduğu 'gerçekleriyle' uyuşarak, sessiz sedasız bir ömür geçirebilirsiniz. Çin devletinin sırrı, aslında bu; bir toplumu değersizleştirebilmek.

Galiba Putin, aradığı şey için Türkiye'ye baksa daha iyi olur. Türkiye'de ideolojik alanda, Çin'e de taş çıkaracak derece bir monotonluk/kırmızı çizgilere gönüllü bağlılık/riayet hâlâ, gene ve yine var. Üstelik, artık kendi kendini üretebiliyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Duvar'ın ötesi

Sezin Öney 09.11.2009

Osmanlı İmparatorluğu'nda, 19. yüzyılda dillerden (bugüne kadar) düşmeyen "memleket nasıl kurtulur" sorusunu, komşu Habsburg/Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda da soran çoktu.

Bu soruyla boğuşanlardan Tomáš Garrigue Masaryk, kendi yaşadığı imparatorluğa demokrasi getirmek isteyen siyasetçiydi ama "kader" onu Çekoslovakya'nın milli kahramanlarından biri yaptı. Babası Slovak, annesi Moravyalı (yani Çek) olduğundan, Masaryk de tam bir "Çekoslovak" oluyordu. Ancak, Masaryk için milliyet/ulus kavramlarından önce, imparatorluk aidiyeti ön plandaydı; en azından Avusturya-Macaristan'dan umut kesene kadar...

Masaryk, imparatorluğun, ancak bünyesindeki farklı gruplara daha fazla demokratik haklar ve politik güç veren bir federal yapıya kavuşması halinde yaşayabileceğini düşünüyordu. Gelişmeler, imparatorlukların yıkımını ve ulus-devletlerin doğumunu hazırlarken, Masaryk'i de Çek (ve Slovak) devletinin ilk devlet başkanı yaptı.

Masaryk, bundan 90 yıl önce Çekoslovakya kurulurken, "Demokrasiyi kurduk, şimdi ihtiyacımız olan demokratlar" demişti. Masaryk'e göre, demokratik düzene eriştikten sonra, bu düzenin tam manasıyla "demokrat" hale gelmesi için iki nesil kadar bir süre geçmesi gerekiyordu.

Berlin Duvarı'nın yıkılışının kutlandığı, Berlin'in adeta turistik bir "Soğuk Savaş müzesi" haline geldiği bugünse, aslında demokrasi hedefinin, ideale belki de hiç ulaşamayacak bir uzun mesafe koşusu olduğunun farkına varmamız lazım.

1989 sonrası Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Türkiye'nin henüz yapamadığını, yani kurumlar ve yasalar bazında demokratik olarak en yüksek standartlara kavuşmayı, "Batı"nın müthiş entelektüel, akademik ve sivil toplum desteğiyle, çok kısa zamanda başardılar.

Anayasalarını, hak ve özgürlüklere ayarlı şekilde yeniden yazdılar. Azınlık hakları dendiğindeyse, dünyanın en ilerici yasalarından bazılarını çıkardılar.

Sadece "yapısal" açıdan bakıldığında, "Duvar"ın ötesindeki ülkelerin dönüşümü, "duvar"ın ötesine geçişleri muhteşem oldu.

O zaman, neden şimdi bunca ırkçılık?

Neden şimdi, üniforma kuşanıp azınlık avına çıkan siviller?

Neden, en eğitilmiş, en aydın, en elit kesimin, kendi ailelerinin içindeki "ötekileri" bile dışlayıp, "aşırı milliyetçiliğe" soyunması?

Aşırı sağ partilerin ufak köylerden büyük kentlere çekim alanı oluşturmaları?

Azınlıkları toplumdan yalıtma için, mahallelerini kuşatan beton duvarlar örülmesi?

Yanıt, yasal ve kurumsal değişime ayak uyduramayan, daha doğrusu "iktidar" aynı zamanda çıkar manasına da geldiği için, siyasi gücü her ne pahasına olursa olsun, şu veya bu ideolojiyi kalkan olarak kullanıp, ele geçirmek isteyen politik kültürde saklı.

İktidar ve muhalefet, bir elmanın iki yarısı olarak siyaseti idare edecek konumda olsa da, Orta ve Doğu Avrupa'da (Türkiye'ye de çok aşına gelecek şekilde) en basit konuda dahi, birbirlerine ödün vermek istemiyor.

2009 martında, Çek hükümetinin tam da Avrupa Birliği başkanlığını yürütürken düşürülmesi, bölgeye hâkim olan "zıtlaşma uğruna çatışma siyasetinin" tipik bir örneğiydi.

Avrupa Birliği'nde milliyetçiliğin nefsinin biraz olsun kırabilecek umut kapısı olan Lizbon Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini geciktirmek için ellerinden geleni artlarına koymayan Çek Cumhuriyeti ve Polonya Devlet Başkanları Václav Klaus ve Lech Kaczyński'nin aslında iç siyaset malzemesi "ulusalcı" tavırları da.

Duvar yıkıldığında tüm dünyayı etkileyecek coşkudaki idealizmi yok eden, beş temel sebebin birincisi, siyasetin bir yandan yolsuzluktan vazgeçememesi öte yandan da açıklarını, projersizliğini kapatmak için "tribünlere oynamasıydı".

Ekonomik değişimde ayarların kaçması, devletin sunduğu sağlık, emeklilik vesaire gibi sosyal hizmetlerin tepetaklak çakılması demokratikleşmeyi baltalayan diğer bir sebepti.

Hukuki alandaysa, yapısal değişimin yargı zihniyetine yansıyamaması bir ötekisi.

Sivil toplumun, dış kaynak ve destek olmadan kendi başına yaşayabilir, kendi ayakları üzerinde durabilir hale gelememesi de, demokratik gelişimi sekteye uğrattı.

Medyanın, üzerindeki baskı kalktıktan sonra bile, bir türlü “devletçi” reflekslerini atamaması, popülist siyasete sempatiyle yaklaşması, demokratikleşmenin önüne engel olarak dikilen beşinci sebep oldu.

1989 ertesi bölgeye akan Batı desteği de, doğal olarak, 2000’lerde azalmaya ve Balkanlara yönelmeye başladı. Avrupa Birliği üyeliğinin en başta yarattığı heyecanın arkasından, Batı Avrupa’ya verilen göçün yarattığı ve ekonomik yoksunlukların getirdiği bunalım da, Orta ve Doğu Avrupa genelinde tepki doğurdu.

Küreselleşmeye yönelik (küresel) tepkiler, zaten Komünizm döneminde bile evrensellik söyleminden çok daha fazla dozda mevcut olan milliyetçi “ruh haliyle” etkileşime girince, bize de çok aşına olan ulusalcılık, Orta ve Doğu Avrupa’yı 2000’lerde iyice sardı.

“Duvar”ın ötesinin, işte bu sebeplerle 20 yıl sonra gri bir manzarası var.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurtuluş fantezileri

Sezin Öney 12.11.2009

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde, Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla taçlanan bir dizi sarsıcı toplumsal olayın yaşandığı ve Soğuk Savaş’ın sonunun geldiği 1989 yılını, Türkiye’nin yeni yeni yaşamaya başladığı kanaati yaygınlaşıyor.

Bu ‘köşe’, Türkiye’nin kendi dönüşüm sürecinde, 1989’da yaşananları andıran bir kavşağa geldiğini, birkaç yıldır dile getirmeye çalışıyor. Bu köşeye “Yeni Avrupa” adı da aslında bu duruma atfen verilmişti.

1989, az kalsın, “yeni bir Avrupa” yaratıyordu. Ancak, gerek Batı gerekse Doğu Avrupa 1989’un, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük insan hakları hareketlerinden biri olması şansını yeterince kullanamadı.

Batı Avrupa, Soğuk Savaş döneminde kurulan Gladio tarzı yapılanmalarla yeterince hesaplaşmadan, eski defterleri kapatıverdi. Mitterrand, Thatcher gibi, dünya şartları izin verse, kırk ömür Soğuk Savaş koşulları altında yaşayıp, insan haklarını bir teferruat olarak görececek eski moda siyasetçilerin çizgisini tarihin derinliklerine gömemedi.

Doğu Avrupa ise, 1989’un gerçekleşmesini sağlayan halk hareketi ruhunu, siyasi didişmelere, yolsuzluğa kurban verdi. Değişimi asıl ateşleyenin, sivil toplum hareketlerinin filizlenmesi olduğunu unuttu. Özgürlüğü,

insani değerleri baş tacı edecek yeni bir devlet anlayışı geliştirecekleri sözünü veren siyasetçiler, kısa bir zaman sonra insan hakları savunucularını fuzuli görmeye, bazen de hedef tahtasına koymaya başladı.

şu an Rusya ve Belarus dışında, insan hakları savunucularının hayati tehlike altında olduğu bir Doğu Avrupa ülkesi yok. Buna karşın, tüm bölgede sivil toplum, siyasete etki edecek gücü bir türlü toparlayamıyor.

Dahası, 1990'larda, Polonya'daki dönüşümün motor gücü olan işçi hareketi Dayanışma, o zamanki Çekoslovakya'nın Çek bölümünde Václav Havel liderliğinde kurulan "Yurttaş Forumu" gibi demokratikleşme öncüsü politik gruplanmalar, kucaklayarak yola çıktığı ideallerden çok uzağa düşüp vizyonsuz hareketlere dönüştü.

Gerek Batı'da gerekse de Doğu'da, Avrupa'nın insan haklarına yönelik ibresinin, yanlış siyasetlerin "şeytan üçgenine" düşerek rotasını şaşırması, 2000'lerin sonuna gelindiğinde, neredeyse bütün kıtada ırkçılık, milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, faşizm sempatisiyle, 1930'lardan rüzgârlar esmesine neden oldu.

Eski kıta Avrupası'nın yenilenme süreci de, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin sakız gibi uzayıp durmasına benzer şekilde, yavaşladı, duraladı.

Tabii, bu karanlık tablo, gene de Avrupa'nın dünya genelindeki insan hakları hareketinin yasalar, hukuk ve sivil toplum bazında lokomotif olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Hiç öyle, "bakın ne fenalar" diye burun kıvırmaya gerek yok yani. Sadece, tüm dünya için, Avrupa'nın böyle bir duraklama devrine girmesi, kendi azınlıklarına, göçmenlere müthiş bir muhafazakârlıkla ve hoyratlıkla yaklaşması, refah şovenizmine tutulması büyük bir talihsizlik.

1989'da yaşananların büyüünün 20 yıl sonra hayal gücümüzü hâlâ harekete geçirmesinin sebebi, bu dönüşümün temellerinde bir "halk hareketi" olmasından; "Duvar"ın yıkılmasının sadece bölgesel değil evrensel bir insan hakları hareketi olmasından kaynaklanıyor.

Soğuk Savaş boyunca, Komünist ülkelerde rejimi meşrulaştıranın Moskova'nın gölgesi kadar, halk tabanından gelen bir heves ve heyecan olduğunu da unutmamak gerek.

Zaman içinde sadece adı Komünist olan totaliter tek parti rejimlerinin baskıcı tavırları, ideolojik idealleri pamuk helva gibi dağıttı.

1989 yılında olanlar da, bölge halklarının yanılsamalarla yaşadıklarının farkına vararak isyan etmelerinden dolayı gerçekleşti.

Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, 1953'te Berlin, 1956'da Polonya ve Macaristan, 1968'de Çekoslovakya'da gerçekleşen halk ayaklanmalarının ardından, 1970 ve 80'leri zaten, bugünün Çin'i gibi, ortalama bir maddi refah düzeyi karşılığında, hak ve özgürlüklerinden ödün vererek yaşıyordu.

O dönemki ayaklanmalar olmasaydı, 1989 da olmazdı.

Orta ve Doğu Avrupa'nın, günümüzde ırkçılık ve milliyetçilik batağına saplanması, hatta demokrasiye alerji duymaya başlaması, Komünizm sonrası, insan haklarına dayalı yeni toplumsal değerler geliştirememesinden kaynaklanıyor. Özellikle siyasi çevrelerin, salt kendi çıkarlarına odaklı, sırf kendi küçük siyasi hesaplarına kilitli

kalması, (bir kez daha) halkla aralarındaki uçurumu büyütüyor.

Romanyalı siyaset bilimci, Vladimir Tismaneanu'nun deyimiyle, bir anda ulaşılvıerecek ideal toplumsal düzeni hedefleyen nihai "kurtuluş fantezileri" içindeki Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin karşı karşıya olduğu en büyük tehlike, hayal kırıklığı içinde, milliyetçilik ve otoriter hareketlere sarılmak.

Tismaneanu, liberal siyasi hareketlerin köklü geçmişleri olmaması nedeniyle, Komünizm sonrası doğan ideolojik boşluğu doldurma mücadelesinin ilerleyen safhalarında milliyetçi/otoriter grubun mevzi kazanmaya başlamasının doğal olduğunu söylüyor.

Türkiye de, kendi 1989'u sonrasında bu örneği hiç unutmamalı.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeraltındaki Gladio

Sezin Öney 19.11.2009

İtalya'nın, Ergenekonunu yok edemeyip yeraltına inmesine göz yummasının bedeli ağır oluyor.

Transparency International'ın 1995'ten beri her yıl gerçekleştirdiği yolsuzluk araştırmasının 2009 sonuçlarına göre İtalya, hiç de parlak durumda değil. Avrupa Birliği'nde, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'nın ardından yolsuzluk algısının en yoğun olduğu ülke.

İtalya, dünya çapındaki yolsuzluk algısı listesinde ise (180 ülke arasından) 63. sırada. Oysa, 2001 yılındaki küresel sıralamada, 29'uncuydu. Liste en iyiden en kötüye doğru sıralanıyor; Türkiye, bu yıl, İtalya'nın burun farkıyla önünde, 61. sırada.

Kısacası, geçmiş yıllarda İtalya, AB genelinde, listenin hep en tepesinde yer alan İskandinav ülkeleriyle "dürüstlük" yarışına giremese de, hiç olmazsa Batı Avrupa liginde sayılırdı. Şimdiyse, AB'nin yeni üyelerinin de ardına düştü.

Yani yolsuzluk, Avrupa'nın en zengin, demokratik gelenek açısından –faşizm deneyimine rağmen- köklü geçmişe sahip ülkelerinden biri olan İtalya'yı daha da ciddi şekilde etkiler oldu. Bunun altında elbette, siyasi kültürün "intikam" ve "çıkara" odaklanması, ekonomik altüst oluşun getirdiği yapısal karmaşa, demokratikleşme sancıları gibi sebepler yatıyor.

İtalya için tarih tekerrür ediyor.

İtalya'nın 1990'ların sonunda, gelişmişlik söz konusu olduğunda sadece zenginlik, refah ve kültürel manada değil, vatandaşlarına çalıp çırpırmaktan sakınılan dürüst bir ortam temin etme, toplumsal güven sağlama konusunda da mesafe kaydetmesinin en büyük sebeplerinden biri; Gladio soruşturması ve diğer bağlantılı davaların, siyasetin puslu havasını temizlemiş olmasıydı.

İtalya'daki Gladio soruşturmasında, 1980'lerin başından 1990'lara uzanan dönem "altın çağ" idi.

1970'lerde, Gladio'nun adı telaffuz edilmiş ve bağlantıları yargıya taşınmış, ancak, dosyalar hep kapanmıştı. 1980'lerin başındaysa, o zamanlar ancak 30'larına yaklaşan bir savcı olan Felice Casson'un Gladio davasını, kapatılan bombalama dosyalarından birini açarak 10 yılı aşkın bir sürede, tırnaklarıyla kazıyarak nasıl derinleştirdiği, Türkiye'de de yaygın olarak biliniyor.

Casson, 1980'leri hiç de kolay geçirmede. "Yaşı dolayısıyla" görevden alınması için, savcı olarak bağlı bulunduğu Venedik ve çevresindeki üst düzey yargı mensupları seferber oldu. Buna karşılık, bağımsız bir yargı denetleme kurumu olan Hâkim ve Savcılar Yüksek Konseyi, görevde kalmasını sağladı.

İtalya'da Gladio soruşturmasının önünün, 2000'lerin başında tıkanmasının en büyük nedeniyse, yolsuzluk odaklı ayrı bir soruşturma olan *Temiz Eller'e* (Mani Puliti) karşı yürütülen siyasi savaştı.

Gladio soruşturması, zaten Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla kapanan bir dünya düzenine, İtalya'nın geride bıraktığı bir tarih sayfasına ait olarak görülüyordu.

1992'de başlayan Temiz Eller soruşturmasıysa, siyasete olan güveni tazelemesi açısından bir dönüm noktası oluşturuyordu. Bu soruşturmada, sağ ve sol merkez partilerinden birçok ismin, iş dünyasının önde gelen kişileriyle, dava sürecinde "Tangentopoli" diye anılmaya başlanan bir yolsuzluk sarmalı oluşturduğu iddiaları araştırıldı ve ele geçen kanıtlar, ülke siyasetinde büyük bir deprem yaşanmasına neden oldu. "İkinci Cumhuriyet" olarak adlandırılan yeni bir siyasi sayfa açıldı.

1994'e kadar halkın yoğun desteği, siyaset ve yargının soruşturmaları bloke çabalarını engelledi. Özellikle, 1980'lerde Sicilya mafyasına büyük darbe vuran savcılar Giovanni Falcone ve Paolo Borsellini'nin 1992'de birkaç ay arayla suikasta kurban gitmesi, İtalya kamuoyunda büyük tepki yarattı ve soruşturmalara desteği arttırdı.

Ancak 1994'te, Gladio ile de bağlantısı olduğu öne sürülen ve yolsuzluk soruşturmalarının kilit isimlerinden biri haline gelen Silvio Berlusconi'nin siyasete atılıp iktidara gelmesi, Temiz Eller başta olmak üzere tüm "devlet içi temizlik" soruşturmalarını sekteye uğrattı. İtalya siyasetinden geniş bir kesim, söz konusu yolsuzluk olunca eşine pek rastlanmayan bir dayanışmaya girdi.

Temiz Eller'in savcılar ekibinden karizmasıyla en çok ön plana çıkan hukukçu olan Antonio di Pietro, Berlusconi'nin iktidara gelmesinden hemen önce başlayan yoğun bir karalama kampanyasıyla karşılaştı ve 1994'te yargıdaki görevini bırakıp siyasete atıldı.

Di Pietro'nun isminin, Berlusconi'nin bizzat sahibi olduğu medya gücü tarafından lekelenmesi, halka ciddi bir güven krizi oluşturdu ve kamuoyunun, soruşturmalara ilgisini eritti.

Di Pietro gibi Savcı Casson da, politikada nüfuz kazanıp yargıdaki tıkanmayı aşabileceğini düşündü. Ancak, iki savcı da, yargıdaki ağırlıklarını siyasette ortaya koyamadı.

Bugün, Gladio bağlantılı çetelere dair soruşturmaları yürüten başlıca yargı mensubu, Savcı Guido Salvini. Salvini, İtalya yolsuzluğa gömülürken, "sansasyon haberlerin" ördüğü kalın medya duvarının arkasında bir yerde sessiz sedasız, Gladio kalıntılarının Irak'ın işgali ertesinde oynadıkları rolün İtalya ayağını araştırmaya devam ediyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarihten masallar

Sezin Öney 26.11.2009

Budapeşte'nin en güzel yerlerinden biri Norma Ormanı. Şehrin içine saklı bir orman, ormanın içinde de yüksek duvarların ardına gizli, görkemli evler. Burası, aynı zamanda ırkçı, milliyetçi siyasetin kalelerinden biri. İstatistikler, bu ayrıcalıklı mahallenin hep en radikal ayrımcı söylemleri benimseyen partilere oy verdiğini gösteriyor.

Geçen pazar, bu ormanın bulunduğu tepenin Tuna Nehri'ne kavuştuğu yerde bir gösteri vardı. Macar milliyetçileri, 2. Dünya Savaşı döneminde Nazilerle işbirliğinin baş sorumlularından Amiral Horthy'nin "Budapeşte'ye girişinin yıldönümünü" kutlamak üzere, beyaz atlara binmiş, üniformalara bürünmüş, kılıçlar kuşanmıştı. Osmanlı sipahilerine karşı savaşan Macar atlı birlikleri "huszár" kılığındaki göstericilerden, Mohaç'ta her şubat baharı karşılarken, kötü ruhları, kötü şans ve "Osmanlıları" uzaklaştırmak için düzenlenen karnavalda giyilen koyun postlarından kostümlerle maskeleri yeğleyenlere, tüm mahalli renkler yürüyüşte temsil ediliyordu. Gösterinin Horthy anısına düzenlendiğini bilmeyen veya 1919'dan 1944'e, denizsiz Macaristan'ın amirali, ismen "Naip", şeklen bir kral özündeysen bir diktatör olan bu asker-siyasetçinin tarihte bıraktığı izden haberi olmayan biri, folklorik bir kutlamaya denk geldiğini sanabilirdi.

Ne var ki, yürüyüşün yücelttiği sadece Horthy'nin anısı değil, aynı zamanda "Beyaz Terör"dü. Beyaz Terör ise, Horthy yönetimi altında, "devletin düşmanı" olarak addedilen herkesin hedef olarak eziyet gördüğü, öldürüldüğü, 1919-1921 dönemine verilen isim.

Horthy'i iktidara getirip kahramanlaştıran, Beyaz Terör'ü meşrulaştırırsa, imparatorlukların çöküş dönemindeki karmaşada düzen umudu veren aşırı milliyetçilikti.

1. Dünya Savaşı sonrası Avusturya-Macaristan İmparatorluğu çökmüş, "Macaristan'ın Sevr'i" olarak adlandırılabilir Trianon Anlaşması, Macarların, tarihi olarak kendine ait saydığı toprakların üçte ikisini yeni kurulan komşu ülkelerin sınırları içinde bırakmıştı. Trianon, anadili Macarca olan nüfusun üçte birini Sırbistan, Romanya ve Çekoslovakya'nın vatandaşı yapıyordu.

Günümüzde, "kaybedilen toprakları" da içine alan "Büyük Macaristan" haritası, arabaların arka bagaj kapaklarından, ofis ve evlerin duvarlarına kadar birçok yerden göz kırıyor. Macaristan'da "Trianon" sözünün bile geçmesiye, bir anda ortamın buz kesmesine yetiyor.

1. Dünya Savaşı'nı sonlandıran anlaşmaların dünya çapındaki uzmanı, Oxford Üniversitesi'nden tarihçi Margaret MacMillan'ın Budapeşte'de bir üniversitede, üstelik bu ülkede bulabileceği en liberal ortamlardan birinde, Trianon'un ardında "büyük Batı devletlerinin kötü niyetinin olmadığını" söylemesi, 2004'te neredeyse havada şimşeklerin çıktığı tartışmalara neden olmuştu.

İşte bu anlaşmanın ardından gelen, hayal kırıklığı ve keşmekeş içindeki dönemde, 1919'da, Béla Kun liderliğindeki Macar Sovyet Cumhuriyeti dört buçuk aylığına, hüküm sürmüştü. Kun'un yeni cumhuriyetinin gücünü pekiştirmek için aldığı tedbirlerin ilk ikisi, "Kızıl Terör" olarak anılan bir muhalif avına ve Slovakya ile Transilvanya'daki "kayıp toprakları geri almak" için savaşa girişmek olmuştur.

Bunun üzerine, Romanya ordusu Budapeşte'ye girmiş ve komünizm yanlıları başta olmak üzere, liberal görüştekileri de "olağan şüpheliler" olarak hedef alan bir "temizlik" harekâtına başlamıştı. Bölgedeki köklü Yahudi nefretinden ötürü, siyasetle hiçbir alakası olmadığı halde birçok Yahudi de fırsat bilip öldürüldü, mallarına el kondu. Beyaz Terör, Romanya ordusunca işte böyle başlatıldı ve geçen pazar düzenlenen gösteriye ilham veren, 16 Kasım 1919'da Horthy'nin beyaz atıyla Budapeşte'ye girmesinden sonra da iki yıl sürdü. Ne zaman ki "Beyaz Muhafızlar", "devlet içinde devletleşip", ayak bağı olmaya başladılar, o zaman sessiz sedasız "emekli" edildiler. Ta ki, 2. Dünya Savaşı'nda gene "devlet düşmanı" olarak belirlenenlerin yok edilmesi için, yeni nesil "muhafızların" hizmetlerine ihtiyaç duyuluna kadar...

Pazar günü gösteride, yasaklanan paramiliter Magyar Gárda (Macar Muhafızları) da üniformalarıyla boy göstermeye kalkınca polis duruma müdahale etti ve "folklorik barış ve huzur ortamı" bozuldu. Magyar Gárda, Avrupa Parlamentosu'na Macaristan'dan üç temsilci yollamayı başaracak kadar oylarını yükselten ve kamuoyu araştırmalarına göre, ülkenin üçüncü büyük partisi olan aşırı milliyetçi ve "etnik temizlik" çağrısında bulunacak kadar alenen ırkçı Jobbik'in "sokak kolu". Jobbik lideri Krisztina Morvai'ye göre, Jobbik'in siyah üniforması sadece "folklorik çizgileri" yansıtan ve halkın içinden gelen masum bir kıyafet.

Macar siyasetçilerse, kendi aralarında artık klasikleşen didişmelerden dolayı gösterilerin asıl anlam ve ehemmiyetine hiç değinmiyor. Sağcılar solcuları, solcular sağcılar suçladı ve "sizin yüzünüzden bunlar oluyor" diyor.

Zaten, Türkiye'de İzmir'de hafta sonu yaşananki gibi ırkçı "sokak hareketlerine" Orta ve Doğu Avrupa'da hep kılıf bulunuyor. Milliyetçi aşırılıklar hep açıklama, anlama yoluyla meşruiyet kazanıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karanlık bulutlar

Sezin Öney 03.12.2009

Unutabilmek, insanlara bahşedilen bir lütuf mu, yoksa sürekli aynı hataları yapmaya neden olan bir tuzak mı? Unutmak söz konusu olmasaydı, dünyada herhalde barış diye bir şey de olmazdı. Buna karşılık, unutmak söz konusu olmasaydı, henüz 50 yıl kadar önce, "misafir işçi" olarak göç ettikleri İsviçre'de parklara girmeleri yasaklanan İtalyanlar, kendi ülkelerine gelen Roman göçmenlerin derme çatma barınaklarının, onlar yorgun bir uykuya dalmışken ateşe verilmesi karşısında sessiz kalmazdı. Aynı şekilde, II. Dünya Savaşı sırasında öldürülen Yahudi müşterilerinin hesaplarının üzerine yatmakta beis görmeyen bir bankacılık endüstrisine ev sahipliği eden İsviçre'de seçmenler, henüz 50 yıl önce sınırlarının birkaç adım ötesinde gerçekleşen soykırımı

akıllarından çıkarmasalar, ırkçılığın bir tezahürü olarak minare yapımını yasaklamayı onaylamakta daha bir tereddütlü olabilirlerdi. Tabii, sorun sadece unutmak değil. Toplam dört minaresi olan İsviçre’de cami fobisi geliştirebilmek, ırkçı siyasetin ne denli “başarılı” olduğunun bir kanıtı.

Avrupa’nın üzerine yeniden kara bir bulut gibi çöken ırkçılıktan bahsederken, Türkiye’deki ırkçı siyasetin de, azimle dersini çalıştığını ve aradaki açığı kapatmaya gayret ettiğini unutmamak gerek. Referandum öncesi, İsviçre’nin Cenevre kentinde 1979’da yapılmış olan Büyük Cami’ye, kaldırım taşlarını söküp fırlatarak saldıranlarla, aynı meraka sahip İzmirli “kardeşleri” arasında herhalde bir ruh ikizliği var.

Aradaki açığı diyorum, çünkü bu kadar militarist propagandaya, iç savaş ortamına rağmen, gene de, Avrupa’da bugün varolduğu gibi örgütlü bir ırkçılık, Türkiye’de mevcut değil. Mümtaz Soysal çıkıp da, durumundan memnun olmayan Kürtlerin tehcir edilmesi gerektiğinden bahsedince yaygın bir tepki görebiliyor. Oysa Avrupa’nın pek çok yerinde bu tarz görüşleri dile getirenler, ülkelerinin kilit siyasi hareketlerinden biri haline gelecek kadar politik güç sahibi.

Ama tabii Türkiye’de şunun varlığını da görmek lazım; Avrupa’nın “modern” ırkçı siyasetçileri, söylemlerini fazla keskin olup da korkutmayacak şekilde elastikleştirip, ırkçılıklarını milliyetçilik makyajıyla gizleyip geniş tabana yayılmaya çalışıyorlar. Solun tüm Avrupa’da yaşadığı krizden tepe tepe yararlanıyor, solun söylemlerini kullanarak arkalarındaki halk desteğini arttırıyorlar. Avrupalı ırkçıların “ılımlı” bir görüntü verip merkezi ele geçirmeye çalışma çabalarına Türkiye’de lüzum yok; merkezde zaten yeterince “medenî” görünümlü ırkçı var.

Gene de, belki bir züğürt tesellisi olacak ama, Onur Öymen’in Dersim çıkışının, konuya ilişkin merak uyandırması, birden Dersim konusunun açık seçik konuşulur ve tarihi gerçeklerin dile getirilir olması (sahi ne de çok gizli Dersim uzmanı varmış meğer!), Türkiye’de insani duyarlılıkların, her şeye rağmen, varlığını gösteriyor. Keşke Öymen’in eline bir liste verilse de, yapacağı açıklamaların tetiklemesiyle saklı kalan Türkiye tarihî günahları bir bir konuşulabilse...

Şaka bir yana, Kürt açılımı konusu başlı başına, Türkiye siyasetini dinamikleştirip, dönüştürüp ibresini demokrasiden yana çeviriyor. Bu açıdan Kürtler, Türkiye’nin şansı.

Avrupa da, göçmenlerini, Müslüman nüfusunu, Romanlarını, Yahudilerini şansı haline çevirebilir mi?

Zor gözüküyor.

Sarkozy, Merkel, Berlusconi gibi popülist, yabancı düşmanlığıyla flört eden siyasetçilerin geçer akçe olduğu, Britanya’nın alenen ırkçı aşırı sağ Avrupa partileriyle sıcak ilişkiler kurmakta sakınca görmeyen Muhafazakâr Partisi’nin iktidara yürüdüğü bir Avrupa söz konusu.

Aslında, Avrupa kendi kendine kazık atıyor. Çünkü Avrupa’yı dünya çapında gıpta edilen bir refah kalesi yapan değerler yavaş yavaş eriyor. Oxfordlu tarihçi Timothy Garton-Ash, (Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi* romanına göz kırpan bir şekilde), Avrupa’yı “şu an halen parlak ve modern olan, ancak zaman geçtikçe karanlıklaşıp köhneleşen bir iyi hayat müzesine” benzetmişti.

Aslında, “iyi hayat müzesi” daha çok “iyi hayat vitrinine” dönüşüyor. Yani, Tanıl Bora’nın muhteşem tanımlamasıyla, rahatına bencilce, varlığına cimrice düşkün biçimde “refah şovenizmi” içinde bir Avrupa’dan bile bahsetmek güç artık. Avrupa’nın her yanında gerçekleşen kesintilerle, sosyal devletin temelleri yok oluyor,

sosyal güvenlik tedbirleri buharlaşıyor, ırkçıların merkezleşmesi sosyal huzuru parçalıyor.

İyimser bir bakışla, AB'yi temelinden değiştirmeyi amaçlayan Lizbon Anlaşması, halka daha fazla güç vererek, Avrupa'ya zayıflıklarıyla yüzleşme imkânı tanıyor. Gelecek beş yılın Avrupası'nın, AB'nin Hırvatistan ve İzlanda'yı da içine almasından sonra, kendi içine dönük bir tavır sergileyeceği kehanetinde bulunmak mümkün. Bu uzaklaşma döneminde, Avrupa'nın bir parçası olduğunu unutmadan, AB hedefini terk etmeden, sırf kendi ayakları üzerinde durup demokratikleşmek, kendiyle yüzleşmek de Türkiye'nin sınavı olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasi militanı

Sezin Öney 10.12.2009

Ne zaman dünyanın bir yerinde siyasi partilerin yasaklanmasıyla ilgili bir hukuki bir tartışma yapılırsa, Türkiye'nin adı muhakkak geçer.

Bir kez daha, Türkiye'yi "parti yasaklama" konusunda, uluslararası platformdaki hukukçuların ilgiyle izlediği bir laboratuvar haline getiren bir davayla karşı karşıyayız. Keşke, Türkiye'deki parti kapatma davaları, uluslararası alanda yarattığı tartışmalardaki kadar derin hukuki nitelik taşısaydı.

Bir siyasi hareketin yasaklanmasının tartışıldığı bir davaya, az veya çok siyasetin gölgesinin düşmesi beklenebilecek bir durum olsa da, Türkiye'deki davalarda, gölgeden, karanlıktan başka bir şey yok.

Dünyada, "militan demokrasinin" sınırları tartışılırken, yani bir demokrasinin varlığını savunabilmek için yasaklara başvurulmasının ne zaman ve nasıl haklı olduğu konuşulurken, Türkiye'den bahsedilmeden geçilmiyor. Tabii, "militan demokrasi" kavramıyla ilgilenen hukukçular ve siyasetçiler için, konunun Türkiye'de "demokrasi" boyutuyla "militan" tarafının ilginç bir mücadele içinde olduğu (artık) bir sır değil.

Yoksa şiddete başvuran örgütlerle, silahlı yasadışı yapılanmalarla ilişkisi olan veya olduğu iddia edilen siyasi hareketler, İspanya gibi, şu an için vatandaşlarına, Avrupa genelinin bile üzerinde sayılacak düzeyde hak ve özgürlükler tanıyan bir ülkede bile yasaklanabiliyor.

Üstelik, İspanya'da, Bask bölgesinin ETA ile bağı olduğu öne sürülen partisi Batasuna'nın (Birlik) yasaklanması için davayı açan, askerî diktaların insan hakları ihlallerine karşı neredeyse küresel çapta bir hukuki mücadele yürüten efsanevi savcı Baltasar Garzón oldu.

Garzón'un Şili eski diktatörü General Pinochet'ye karşı açtığı, uluslararası üne sahip dava bir yana, 2008'de İspanyol diktatör Franco'nun "insanlığa karşı suç işlediğini" ilan etmesi bile başlı başına "tarih yazan" bir hukuki çıkıştı. Aynı zamanda Garzón, İspanya devletinin, ETA ile yeraltından savaşmak için kurduğu gizli ölüm mangaları, *Grupos Antiterroristas de Liberación*'a (GAL) karşı hukuk savaşı yürüttü

1983-1987 döneminde faaliyet gösteren GAL'ın varlığının ortaya çıkarılıp, dağıtılmasına sebep olan, *El Mundo* gazetesinin, devlet memuru ölüm timlerinin yarattığı "yasal terörü" ifşa etmesi olmuştu.

Garzón ise, ETA ile uzaktan yakından alakası olmayanları da öldüren, rutin faaliyet olarak adam kaçırma, işkence ve suikastlar düzenleyen GAL'e yönelik davasında, dönemin içişleri bakanı José Barrionuevo Peña'nın, 1998'de 10 yıl hapse mahkûm edilmesini sağlamıştı. Not olarak, *Partido Socialista Obrero Español*'dan (İspanyol Sosyalist İşçiler Partisi -PSOE) bir siyasetçi olan Barrionuevo Peña, sadece bir yıl iki ay hapis yattı.

Öte yandan Garzón, Batasuna başta olmak üzere ETA ile bağlantısı olduğu iddia edilen siyasi partiler, radyolar vesairenin de belalısı. Batasuna'nın 2003'ten bu yana yasaklı olmasına sebep olan da yine Garzón.

Acaba, insan haklarına karşı bu kadar duyarlı olan Garzón, doğru mu yapıyor? Batasuna'nın kapatılması gerçekten meşru mu? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2009'da bu soruya, "Evet, meşru" demiş olsa da, kanımca İspanya'nın bu yasakla ne kazanıp ne kaybettiği tartışmalı.

İspanya, Bask halkına ilk kapsamlı hakları, 1978 Anayasası ile verdi.

Eğer Türkiye, İspanya gibi "açılımına" 30 küsur yıl önce başlamış olsaydı, bugün "DTP'nin kapatılması meşru mudur?" gibi bir tartışma anlamlı olabilirdi. Ancak, henüz aylar önce başlamış bir çözüm süreci söz konusuysen, ilk somut adımlar daha yeni atılmaya çalışılırken, kapatma kararının tek getireceği, açılımı tökezletmekten başka bir şey olamaz.

Kuzey İrlanda'daki barış sürecinin, şimdi yaklaşık 20 yıla varan geçmişinin, neredeyse her gününde, bir toplumsal huzursuzluk, kimi zaman da şiddet olayları gerçekleşti. Silahsızlanma gibi konuların üzerinde *hâlâ* çalışılıyor. Ama, IRA ile bağlantılı olduğu iddia edilen Sinn Féin, 1982'den beri katıldığı seçimlerde kazandığı meclis sandalyelerine, ne zaman istediye oturdu; o koltuklar altlarından hiç çekilmedi.

Bu işler bu kadar kolay değil; herkesin sabrı, merhameti, iyi niyeti ve aklı gerekiyor. Çözüm "militan-militer demokrasiden" değil, demokrasi militanlığından geçiyor.

Eğer şiddete karşı şiddet, öfkeye karşı öfke, bayrağa karşı bayrak gösterilirse; 2009, Kürt sorunun çözümünün değil, kendisinin *gerçekten* başladığı yıl olacak.

Sağanak...

Gerçek hayatta onu hiç görmedim. Benim için Selim Dindar, Neşe Düzel'in röportajıyla tanıdığım biriydi. İkisi de, bilmemizi sağladıkları nedeniyle teşekkürü hak ediyordu.

Geçen gün, ölümü nedeniyle tekrarlanan bir programdaki konuşmasını izlerken, önce birkaç damla, sonra da sağanakla gözyaşları yağdı.

Röportajlarında, Diyarbakır Cezaevi'ndeki bir işkencecisiyle karşılaşp çay içtiğini okuduğumda, kafamda bunun nasıl olabileceğini oturtamamıştım. Dindar'ı, ekrandan taşıveren bir canlılıkla, sanki çok tasasız bir hayat sürmüş gibi güleç ve sıcak görünce, birden bulmaca çözüldü. Bu kadar insancıl birinden de böyle bir çelebilik beklenirdi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sıradan vahşiler

Sezin Öney 17.12.2009

Bosna'daki Sırp lar, gözü dönmüş vahşilerdi öyle mi?

İşin aslı, çoğu sıradan insanlardı. Bir gün, kimsenin henüz tam açıklayamadığı sebeplerle, aynı ailenin farklı kimlikteki insanları, bir hocayla öğrencisi, eş-dost, sevgililer, birbirlerini öldürmek için ayrı cephelere doğru yola çıktı.

1992'den 1995'e, yani savaş boyu Saraybosna'da yaşayan ve *Le Figaro*'nun muhabirliğini yapan Eric Biegala'ya, bunun neden olduğunu, tanık olduklarının ışığında kendisinin ne düşündüğünü sormuştum. Zira Bosna Savaşı üzerine yazılan milyonlarca sayfadan okuyabildiklerimin "Neden" sorusuna hiçbir yanıt vermediğini, incecik dokunan sosyolojik, psikolojik, ekonomik, politik analizlerin savaşın ardında yatan sebebi açıklayamadığını düşünüyordum.

Eric, soruma hemen yanıt verememişti.

Sonra, kendisinin de geriye bakarak kimi zaman aynı şeyleri düşündüğünü, birarada sorunsuz yaşayan insanların gün gelip de birbirlerinin boğazına sarılır hale geldiğini hâlâ anlayamadığını söyledi.

Savaş döneminde, Bosna'nın "yerlisi" haline gelen savaş muhabirleriyle konuşmalarında da, yaşananları sorguladıklarını anlattı.

Ona göre, savaşın neden patlak verdiğiyle ilgili en iyi yanıtı, savaşta bir bacağını kaybeden bir başka Fransız muhabir vermişti.

"Çünkü savaşta kurşun sıkmak, sıradan işlerde ömür tüketmekten daha zevkliydi."

Sıradan hayatın küçük adamları, çatışmaların erittiği ahlaki ortamda sivriliyor, "büyük adamlar" haline geliyordu.

Savaş, getirdiği kaos içinde, kendi düzenini yaratıyordu.

Bosna, belki de takip eden herkesi, insanlığın en kötü ve en iyi yüzlerini, en dramatik şekilde ortaya koyduğu için bu kadar etkiledi.

Eric gibi muhabirler, savaşı bize günbegün yansıttığı için, biz de Bosna'nın bir parçası olduk.

Eric, annelerin artık çocuklarını evde tutamadıkları için (düşünün, savaş zamanı tam oyun çağında olan bir çocuk evde kaç gün, kaç ay, kaç yıl kapalı tutulabilir?), sonunda dışarıda oynamalarına izin vermek zorunda kaldıklarını aktarıyordu.

Bir gün de, bir havan topu, Eric'in gözleri önünde, çocukların üzerine düşüvermişti.

Liceli Ceylan Önkol'un kaderdaşı, Bosna'nın çocuklarının ölüm haberini annelerine vermek de Eric'e düşmüştü. Sonra da darmadağın vaziyette, ailelere bir şeyler alabilmek için cephenin Sırp tarafına geçmişti. İşte savaşın trajedilerinden biri de buydu; Saraybosna'nın içinde kalanlar, yaşamlarını sürdürmek için kendilerini kuşatan Sırp askerlerin karaborsasına mahkûmdu.

Sırp tarafındaki askerlerden biri, Eric'e gülerek soruvermişti; "Sabahki atışım nasıldı?".

Bu hikâyelerinin sadece bir tanesi...

Bir Sırp askerinin boynunu ısırarak öldürdüğü için kahraman ilan edilen Boşnak büyükanne, Sırp keskin nişancılara "Bizi yenemeyeceksiniz" mesajını vermek için, süslenip püslenip ölümüne sokakları arşınlayan genç Boşnak kadınlar, biri "Ben, komşularıma ateş edemem" dediği, öteki "milli mücadeleye katılmak için" Sırp birliklere katıldığından cephenin farklı taraflarını seçen baba ve oğul... Bunlar, Eric'in anılarındaki hayaletler resmigeçidinde yer alanlardan sadece bazıları.

Eric, savaşın kendisini etkilemediğini söylüyor, ancak o günlerden bahsederken adeta başka bir insan oluyordu. Bosna'ya gelişinden iki saat sonra tanık olduğu patlamada ne yapacağını bilemez kalakalır, ancak yanındakilerin masanın altına itmesiyle hayatı kurtulur ve muhabirliğinin ilk günlerini panikten sığınaktan dışarı adım atamayarak geçirirken, kendine bile itiraf etmese de, ömür boyu savaş esirliğine mahkûm olmuştu. Gözüme, sadece savaşı anlatırken gerçekten kalbi atıyormuş, sanki sadece o zaman canlanıyormuş gibi gözüküyordu.

Onu dinlerken, aklıma İngiliz savaş muhabiri Anthony Loyd'un, Bosna'dan sonra yazdığı, *My War Gone By, I Miss it So* (Savaşım Geçip Gitti ve Onu Öyle Özlüyorum ki) kitabı geldi. Bu kitap, her ne kadar Bosna'dan çok, Loyd'un çatışmada, hem asker, hem gazeteci, hem saldırgan, hem kurban her ne kadar rol varsa oynamasını ve savaşa olan "aşkını" anlatsa da, çırılçıplak bir gerçeği de ortaya koyuyordu: Savaş, yaşayanların içine işliyor, taraflarının ruhlarını, ömür boyu aynı esaretle birbirlerine mihliyordu.

Türkiye'nin yaklaşık 30 yıllık savaşının sağ kalabilenleri de, aramızda kafalarının içinde patlayan bombalar, vızıldayan kurşunlarla yaşamaya devam ediyor.

Üzerine bir de, bazı siyasi hedefler elde edilsin diye, onlarca yıldır otoriter ideolojilerin zerk edildiği, "genetiği ile oynanıp duran" nesilleri ekleyin.

Bosna'yı konuşurken laf arasında Eric'in, 1995'te Türkiye'ye yerleştiğinde karşılaştığı milliyetçilik karşısında dehşete düştüğünü dile getirmesi, beni ürpertmişti. Eric'e göre, 1995-2003 arasında Türkiye'deki milliyetçi damar, savaş zamanı Sırp milliyetçiliğini yanında çerez bırakıyordu. "Bir de gel şimdiyi gör" diyemedim.

Bu arada, 14 Aralık 2009'un, Bosna Savaşı'nı noktalayan Dayton Anlaşması'nın imzalanmasının 14. yıldönümü

olduğu da, herhalde, milliyetçiliğin hepimizi körleştirecek küçücük dünyamıza mahkûm etmesi nedeniyle, Türkiye’de hiç de anılmadan geçti gitti.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kötülük Kütüphanesi

Sezin Öney 24.12.2009

Bir rekât Kürt sorunu, bir rekât laiklik konusu, suni korkular, şişirilmiş endişeler, devletin kendi yozluğunu örtmek, bozuk düzenini sürdürebilmek için birbirine karşı kışkırttığı insanlar... İşte, Türkiye’nin son 30 yılının kısa siyasi tarihi. Ama Türkiye’nin toplumu da, neredeyse yarım yüzyıldır bu oyuna geldi, birbirinden korkar, birbirinden nefret eder oldu.

Türkiye’nin çehresinin bir tarafı, müthiş canlı ve güzel; öbür taraf çürümekte ve dehşet verici bir çirkinlikte. Yüzün ölü yanı, tutmayıp düşen parçalarını ısrarla yapıştırıp, “bölünmez bütünlüğünü” korumaya, yalanlardan örülü makyajını kat kat sürüp varlığını sürdürmeye çalışıyor, öbür tarafı zehirliyor.

Ne yazık ki, ölmeye yüz tutan kısmı kesip atmak da mümkün değil. O kadar uzun süre böyle çarpık bir düzenle yaşarsanız, o düzen sizin bir parçanız olur. Ölü tarafa hayat kazandırmak ve onu dönüştürmek de, imkânsız değilse de çok zor. Başka çare de yok zaten.

Türkiye ile benzer bir dönüşüm sancısı yaşayan, bir başka ülke de Romanya. Hatta denebilir ki Romanya; Türkiye eğer açılımların sunduğu demokrasi sınavından birleşmeler değil bölünmelerle çıkar, kendi sorunlarını çözemez, siyaseti kilit halde bir ülke olmaya uzun süre devam ederse, gelecekte dönüşeceğimiz ülke.

Yani, gelecekte umutsuz, devlet teröründen sonunda kurtulabildiğinde demokratik bir düzen inşa etmek, yeni bir toplumsal doku oluşturmak yerine didişmeyi ve siyasal tükenişi seçen bir ülke.

Romanya, 20 yıl önce bu zamanlar, savaş alanına dönmüştü. 22 Aralık 1989’da diktatör Nikolay Çavuşesku’nun düşürülmesi sonucu patlak veren sokak çatışmaları, bini aşkın kişinin ölmesine neden olmuştu. Ordunun içindeki bazı “paşaların” sebep olduğu çatışmaların, kim olduğu belirsiz “teröristler” tarafından çıkarıldığı öne sürülmüştü. Zaman içinde gerçekler ortaya çıktı. Fakat Romanya gibi geçmişini sert bir kopuşla, bir devrimle geride bıraktığı iddiasındaki bir ülkede bile ortalığı karıştırmaktan sorumlu generallerin sadece birkaçı yargı önüne çıktı ve mahkemeleri de, uzaya uzaya daha geçen sene sonuçlanabildi.

Kurdukları hukuksuz rejimde, adeta insan hayatını karartmak üzerine uzmanlaşan mini diktatörleri, yani kendilerinin uzantılarını ülkenin tüm bürokrasisine yerleştiren Çavuşesku ve karısı Elena, 20 yıl önce Noel’de devrim mahkemesi tarafından alelacele yargılanıp kurşuna dizilmişti.

Romanya’da böylece, “demokratik döneme” hukuksuzluk ve yargısız infazla adım attı.

“Kötülük Kütüphanesi” diye anılan askerî arşivlerin sivil ve üniformalı “yazarları” bugün sistemin bir parçası.

Bükreş’in hemen dışındaki Popeşti-Leordeni’deki askerî karargâhta, toplam 20 kilometre uzunluğundaki raflarda iki milyon dosya yatıyor.

Kısa adıyla, Romence "güvenlik" anlamına gelen, *Securitate*'nin arşivleri bunlar.

Departamentul Securității Statului, yani Devlet Güvenlik Dairesi, herhangi bir şekilde gözüne batan herkesin yaşamının en ufak ayrıntılarını bile bu arşivlere kaydetmişti. "Yabancı" herhangi bir şeyle ilgisi olmak başlı başına bir şüphe konusuydu. Mesela, yabancı dil öğrenmeye ilgisi olmak, yurtdışında yaşayan uzak da olsa bir akrabası olmak hemen hakkınızda bir dosya açtıracak bir durumdu. Bazen bir fıkra anlatmak, bazen kalabalıkta ağızdan kaçiveren bir söz; bunlar da, üzerinde kocaman harflerle adınızın yazılı olduğu dosyaların Securitate raflarında yerini bulmasına neden oluyordu. Etliye sütlüye karışmadan, sıradan bir hayat süren bir insan hakkında bile onlarca dosya, binlerce sayfa kayıt tutulduğu olmuştı.

Romanya'nın Orhan Pamuk'u, yani Nobel Edebiyat ödüllü yazarı Herta Müller'in deyişiyle, Securitate'nin her azınlık grubu hakkında çetele tutan ayrı bölümleri vardı. Macarlar için "Ayrılıkçılar", Yahudiler için "Milliyetçiler", Almanlar için "Faşistler" isimli bölümler.

Dosyanızı dolduran ayrıntılar, 10 yaşında çocuklardan 100 yaşına yaklaşan dedelere, Securitate'nin muhbir olarak görevlendirdiği milyonlarca kişinin, sizi meraklı gözleriyle takip edip öğrendikleri, telefon kayıtlarının dökümleri, bazen varlığını bile bilmediğiniz mektuplar; kısacası size ilişkin tüm belgeler, enformasyon bu dosyada yerini buluyordu. 1989 itibarıyla, her 30 Romen'den biri gönüllü olarak veya zorla, Securitate hesabına çalışıyordu. Aileden biri ölmek üzere ve tedaviye mi ihtiyacı var; eğer en yakın arkadaşınız hakkında casusluk yaparsanız, devlet sizden yardımını esirgemezdi.

Tüm bu zorbalık, ispiyonculuk rejiminin nasıl bir ahlaki erime yaratacağını düşünebiliyor musunuz?

Çok da şaşırtıcı olmayan şekilde yolsuzluk konusundaki en önemli uluslararası araştırma kuruluşu olan *Transparency International*'ın 2009 raporuna göre Romanya, Avrupa Birliği'nin en çok düzenbazlığın döndüğü üyesi.

Şiddet ve nefret sayfasını, şiddet ve nefretle kapatmaya çalışan Romanya, bugün ideallerini kaybetmiş bir ülke. 20 yıl önce, yüzbinlerce kişiyi sokağa döken umutların yerinde yeller esiyor. Eğer siyaset, güç kavgası için değil, sorun çözmek için kullanılsaydı, Romanya'da da meydan Securitate'nin eskilerine kalmazdı diye düşünüyor insan.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kış gecesi

Sezin Öney 31.12.2009

Hayır, derin değil sığ devlet aslında. Kozmik değil, pespaye oda.

Aslında dünya, Türkiye'ye karşı bir komploda değil. "Dış güçler", "kötü komşular", "iç düşmanlar", sabah akşam Türkiye'yi kıştır kıştır kesme, "bölme" hayalleri kurmuyor. Sadece, kendi yarattığımız gölgeleri kovalıyoruz. Çünkü yıllardır gölge tiyatrosunu oynatan kuklacıların klişe senaryolarını *hiç de itiraz etmeden, şüphelenmeden* benimseyivermişiz. Birbirimize kolayca düşmüş, birbirimizden nefret etmeye hazır ve nazır beklemiş, şüphecililiğimizi gerçekleri araştırıp öğrenmeye değil birbirimize karşı paranoyalar geliştirmeye harcamışız.

Şimdi, bu yıl sona ererken, mührü kırılan bizim “Mavi Sakal” odamızın kapısı. Orijinal adıyla, *La Barbe bleue*, yani *Mavi Sakal*, Fransız yazar Charles Perrault’nun 17. yüzyılın sonunda yazdığı hikâyelerden biri. Perrault, aynı zamanda *Çizmeli Kedi*, *Uyuyan Güzeli* ve *Küçük Prens* gibi eserlerin de yaratıcısı. Ki, Perrault’nun *Uyuyan Güzeli* masalı da, “yalnız ve güzel” ülkemizin durumuyla çağrışımlar uyandıran başka bir hikâyesi oluyor herhalde.

İyi ve kötünün mücadelesi, yani masalların klasik temasından da öte anlamları olan eserler veren Perrault, 1680’lerin sonunda Fransız edebiyatının “modernlik” mi, “gelenekselcilik” mi yönünde ilerlemesi gerektiğini konu alan *Querelle des Anciens et des Modernes*’de (Modernlerle Eskilerin Tartışması), “modernlerin” tarafında yer almıştı. Bu tartışma aslında sadece edebiyat üzerine değildi; gelenekselciler, siyaseten otoriteyi destekler ve değişime karşı duruyordu.

Modernlerse, sorgulayıcı siyaseti ve değişimin getireceği gelişimi savunuyordu. Gelenekselcilere göre, “en iyi”, “en mükemmel” geçmişte yapılmıştı, bu nedenle geçmiş aşamayacağımızdan dolayı sadece geçmişte tekrar etmeli, daha farklı ve ileri örnekler vermeye çalışmamalıydık. Benzer bir tartışma, daha az yankı yaratmış olsa da, 1660’ların sonunda Britanya’da da yaşanmıştı.

En ateşli gelenekselcilerinden olan Sir William Temple, ilk 12. yüzyılda yaşayan filozof Bernardus Carnotensis tarafından kullanılan, “devlerin sırtında duran cüceler olduğumuz için ileriye görebiliyoruz” sözlerini tezlerine dayanak almıştı.

Zamanın bu edebî çekişmesi, *Gulliver’in Seyahatleri* kitabının yazarı Jonathan Swift’in de, 1704’te basılan *A Tale of a Tub* hiciv kitabına, “The Battle of the Books” (Kitapların Savaşı) başlıklı bir giriş bölümü eklemesine neden olmuştu.

Tarafların çatışmasına atıfta bulunan Swift, hikâyesinde St. James Sarayı’nda bulunan Kral Kütüphanesi’nde, farklı görüşler içeren kitapların birbirlerine üstünlük karşı üstünlük sağlamak için aralarında savaşa girişmesini anlatıyordu.

İki kutup arasından gelenekselcilerin tarafına meyleden yazar, gene de hikâyesinde hangi tarzı temsil eden kitapların savaşı kazandığını ustaca bir anlatımda belirsiz bırakmayı tercih etmişti. “Devler ve cüceler” teması da, Swift’in ünlü kahramanı Gulliver’in seyahatlerinde düştüğü olağanüstü diyarların esin kaynağı olmuştu.

Hakikatlerin saklandığı “kozmik” odanın çağrıştırdığı *Mavi Sakal* masalında, defalarca evlenen güçlü aristokratın eşleri hep gizemli şekilde ortadan kayboluyordu. Son evliliğini yaptığı Fatima, merakına yenik düşüp *Mavi Sakal*’ın şatosunda kesinlikle açmaması gereken odaya adım attığında, burasının cesetlerle dolu olduğunu görüyordu. Fatima, korkuyla odadan kaçıp, ellerine bulaşan kanları yıkamaya çalışsa da izler bir türlü silinmiyor ve *Mavi Sakal* bu izlerin farkına varıp, Fatima’yı da öldürmeye çalışıyordu.

En sonunda, kardeşleri Fatima’yı kurtarıyor ve *Mavi Sakal*’ın hakkından geliyordu.

Zalim aristokratın tüm serveti de onlara kalıyordu.

Düşününce üzerine insan, yani çoğu kez insan “büyüyüp” de, başka çocuklara masal anlatması gerekince, anlatılması gelenekselleşen masalların ne denli şiddet, kan revan içinde olduğunu, çocuklara hiç uygun olmayan motiflerle dolu olduklarını fark ediveriyor.

İşin özünde, açılmaması gereken oda teması sadece Mavi Sakal'a özgü değil. Napolili yazar Giambattista Basile'nin 17. yüzyılda basılan masal kitabı *Pentamerone*'sinde yer alan "Üç Tacin Hikâyesi"nde, rüzgârın uçurup bir canavarın eline düşürdüğü Prenses Marchetta, kendisine evini temizleten canavarın tembihlerine rağmen kilitli odayı açıyor ve orada kurtarıcısı üç periyi buluyordu.

Kitâb'alf layla wa-layla yani *Binbir Gece Masalları*'nda, Tatar Prensi Agıb'a yüz kapıyı açan yüz anahtar verilir ve altın kapılı olanına girilmemesi söylenir. Bu, elbette, kendisine sunulan bir sınavdır, ancak Agıb merakına yenilir ve felaketler birbirini izler.

İlk kez, gizemli, mühürlü "Mavi Sakal" kapımızı açabiliyoruz. Kimbilir, bizim masalımızın sonu ne olacak? İtalya gibi, Gladio ve içindeki matrioşka bebekleri gibi iç içe geçmiş fraksiyonların faaliyetlerinin yasal gözükebilmesi için en ufak ayrıntılarına kadar belgelenip saklandığı askerî arşivlerin kapıları açabilsek de, siyasi kültürümüzün tuzaklarına, zehirli alışkanlıklarının tuzağını mı düşeceğiz?

Masalın bizi kukla gibi oynatan canavarlarına yenilecek miyiz? Ya da, bir kış gecesi açtığımız kapının ardında yatanları sonunda derin uykumuzdan uyanıp, kronikleşen sorunlarımızı çözmekte, dünyaya ve birbirimize yeni gözlerle bakmakta kullanabilecek miyiz?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Batı / Doğu

Sezin Öney 07.01.2010

Derde min u te ji yek bi ferqe / Seninle benim derdin farklıdır
Ew ferqe ji xerbe ta bi şerqe / O fark doğudan batıya kadardır
Meşriq tuyî, agirê te zahirsên / Doğusun ateşin görünüştedir
Mexrib ez, u batinê min agir / Batı da benim, içim ateştir

Mem û Zîn'de beni etkileyen, Kürtçe manzum eserlerin birçoğunda olduğu gibi, dilin duruluğu. Onu her okuduğumda, mısralarının bana hayal ettirdiklerinin ötesinde, başka bir hayatı, farklı bir düzeni de kafamda canlandırmaya çalışırım. Öğrenciyken, bir "Türk" olarak Kürtçeyi seçmeli ders olarak alma şansımın olduğunu, şiirlere en açık olduğum ortaokul, lise sıralarında kitaplarımın arasında Kürtçe kitaplar da olduğunu, kırk dökük dizelerle ilk Kürtçe şiirlerimi yazdığımı...

İsteyenin Arapça isteyenin Ermenice, isteyenin Gürcüce isteyenin Romanca, isteyenin Ladino isteyenin Farsça öğreneceği okullar olsa, Türkiye nasıl bir ülke olurdu?

Benim, hiçbir zaman böyle bir şansım olmadı. Bu gidişle, benden sonraki nesillerin de olmayacak. "Stratejik derinlik" ve "yüksek siyasi beyin fırtınaları" arasında, müthiş bir sıklık içinde debelenmekteyiz.

Aralık 2009, Türkiye için üzerinde çok düşünülmesi gereken bir dönemdi. Çünkü Türkiye, 12 Aralık 1999'da, Helsinki Zirvesi'nde Avrupa Birliği'nin tam üyeliğine aday olarak tanınmıştı. Bu 10 yılda ne oldu? Türkiye, AB ilişkilerinde neler yaşadı? 10 yıllık tam üyelik adaylığı süreci, Türkiye'ye neler getirdi? AB, Türkiye için ne kadar fon ayırdı, bu fonlar nerede nasıl kullanıldı? AB kurumları, Türkiye'deki kurumların ortak projeleri, Türkiye'de ne

gibi değişimler yarattı?

12 Aralık 2009 günü bunların hiçbirini tartışmadık.

Zira 11 aralık akşamı DTP'nin kapatıldığı ve en ılımlı siyasetçilerinin başını çektiği 34 üyesinin siyaset yapmasının yasaklandığı açıklanmıştı. O olmasa da, aklımızı çelen başka bir "flaş haber", "son dakika" gelişmesi nasılsa olacaktı.

Oysa 10 yıllık tam üyelik sürecinin ertesinde, savaş yorgunu-fanatik milliyetçi damarı kuvvetli Sırbistan'ın bile, gerek AB'nin parçası haline gelme hevesi, gerekse de bazı teknik açılardan Türkiye'nin önüne geçmesi, objektif biçimde üzerine düşünülmesi gereken bir durumdu. Keza, henüz tam üye *aday aday*ı olan Makedonya'nın nicedir AB belgelerinde, tam üyelik sürecindeki Türkiye ve Hırvatistan ile fiilen aynı muameleyi görmesi de...

Gazetelerin dış haber sayfalarında ufacık, sıkıcı bir haber olarak belki gözünüze çarpmıştır; Sırbistan, Makedonya ve Karadağ vatandaşları, 19 Aralık 2009 itibariyle Schengen ülkelerine, yani Britanya, Bulgaristan, İrlanda, Kıbrıs ve Romanya dışındaki diğer tüm AB ülkelerine vizesiz seyahat hakkı kazandı.

2008'de, o dönem Avrupa Parlamentosu'nda Almanya'yı temsilen milletvekili olan Vural Öger, AB Komisyonu'na yönelttiği soru önergesinde, AB'nin Sırbistan, Makedonya, Karadağ, Bosna-Hersek ve Arnavutluk gibi ülkelerle vizelerin kolaylaştırılması konusunda kurumsal diyalog yaşadığını belirterek, "Uzun yıllardan beri ortaklık yürütülen Türkiye ile AB'nin yakınlaşması için neden benzer anlaşmalar yapılmamaktadır" demişti.

Gelen yanıt, beni açıkçası, Türkiye'deki birçok "şok haber"den daha fazla etkilemişti. Hâlâ da, aklıma geldikçe sarsılıyorum. AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Temsilcisi Olli Rehn'e göre, "Vize Kolaylığı Antlaşması müzakereleri için Türkiye'den hiçbir talep" gelmemişti.

Lizbon Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinin yarattığı anafor, bu anlaşmanın onaylanması sürecinde Avrupa içindeki milliyetçi kesimlerin ciddi siyasi sarsıntılara sebep olması ve Sarkozy-Merkel gibi liderlerin sembolize ettiği 20. yüzyıl tipi demode ulus-devletçi zihniyet, Avrupa Birliği'ni kendi içinde de krize sokuyor. Ama Türkiye de, sadece olumsuzluklara odaklanıp kendisi için savaşanları görmezden geliyor. İsveç'in AB dönem başkanlığı, aslında sadece Türkiye için değil, AB'yi önemli kılan insani değerler açısından şiir gibi bir geçen bir altı ay oldu. 8 Aralık 2009'da Brüksel'de gerçekleşen AB Dışişleri Bakanları toplantısında, İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt'in, Güney Kıbrıs'ın Türkiye ile çevre konusundaki müzakerelerin açılmasını bloke etmesine karşılık olarak, "Yeşil ışık yakmadan bu odadan sizi çıkartmayacağım" diye cansiperane savaşması, Türkiye de hiç de yankı bulmadı.

Sükûnet, sabır ve disiplin, İsveç'in 2009'un ikinci yarısını kapsayan başkanlık dönemine damga vuran temel özelliklerdi. Çek Cumhuriyeti'nin iç siyasetindeki dalgalanmalar, gaflar ve vizyonsuzlukla geçen başkanlığından sonra İsveç, AB'nin en zor dönemlerinden birinde, yani Lizbon Anlaşması'nın yürürlüğe sokulması, AB Başkanı'nın ve Dışişleri Bakanı'nın seçilmesi gibi zor dönemeçlerde Birlik'in savrulmasını engelledi. Ayrıca, İsveç'in şeffaflığa verdiği önem ve halkı bilgilendirmek için bakanlar düzeyindeki bazı toplantılar gibi önemli olayları kamuoyuna açık gerçekleştirmeleri takdire şayandı.

İsveç'in, gazetecilerin sorularına hızlı ve çabuk yanıtlar vermesi, Twitter'dan Facebook'a internet üzerindeki tüm imkânları çok başarılı biçimde kullanması da, siyaseten en fırtınalı dönemlerinden birinde AB'yi medyada daha iyi anlaşılır kıldı.

İsveç'in dönem başkanlığında izlediği rotadan, Türkiye'nin de AB'ye üyelik sürecinde öğreneceği çok şey var.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ağır miras

Sezin Öney 14.01.2010

"Ma Questa Volta... Hanno Ragione I Negri" ...

Yani, "Bu kez... Zencilerin Hakkı Var" ...

İtalya'nın sağ kanattan, hayli muhafazakâr gazetesi *Il Giornale* bile, ırkçı "negro" lafını kullanmadan edemediği 9 ocak tarihli manşetinde, yine de yiğidi öldürüp hakkını teslim etti.

Bu manşetin atılmasına neden olan olay, tam da Manisa'da Selendi ilçesinde binlerce kişilik bir kalabalığın galeyana gelip ilçenin Roman sakinlerini kent dışına sürerken gerçekleşti.

7 ocakta, İtalya'nın en güneyindeki Calabria bölgesindeki Rosarno kentinde, göçmenlere sataşmayı "mahalli eğlence" haline getiren bir grup genç, Afrikalı bir işçiye pompalı tüfekten atılan plastik mermiyle yaraladı. Bu olayla beraber son yıllarda, kentin bir ufak kıvılcım bekleyen elektrikli ortamında şimşekler çaktı.

Afrikalı göçmenler, bu olayı protesto etmek için sokaklara döküldüklerinde polisle aralarında arbede çıktı. Bazı göçmenler dükkânlara saldırdı, arabaları yaktı. Rosarno'nun durumdan vazife çıkaran "yerlileri" de, İtalya'da eşine pek rastlanmayacak bir acil organizasyon telaşı ve yılmaz bir disiplinle çeteler oluşturup, "Afrikalı göçmen avına" çıktı ve göçmen mahallelerini bastı.

Üç gün süren talanın sonunda, sayıları bini aşan Afrikalı göçmen, komşu kentlerde oluşturulan kriz merkezlerine sığınmış, "beyaz" çetelerin saldırısına uğrayan 70 kadar göçmen de yaralanmıştı.

İtalya'da geçen hafta yaşananlar, Türkiye'de uzunca bir süredir artık medyanın bile olağan "görmezden gelme" çabalarını aşan Türk-Kürt, Kürt-Roman, Roman-Türk çatışmalarından, gerginliklerinden karelerin kolâji gibiydi.

Rosarno'da yaşananları neyin tetiklediğine ilişkin, Selendi'deki olaylar hakkında olduğu gibi, çeşitli iddialar var. Son olaylarda ayrıca, kentte son derece güçlü olan Calabria mafyası 'Ndrangheta'nın provokasyonun rol oynadığı öne sürülüyor.

'Ndrangheta', Antik Yunancada "kahramanlık" ve "şeref" anlamına gelen *Andragathía* kelimesinin, Calabria'da halk arasında konuşulan Yunancanın bir şivesindeki hali. Halen İtalya'nın en büyük mafia örgütlerinden biri olan 'Ndrangheta'nın kökeni, bir zamanlar kapsama alanı Adriyatik'ten İber Yarımadası'na dek uzanan korsan gruplara dayanıyor. Bugün, Calabria mafyası, sadece silah ve uyuşturucu kaçakçılığından yıllık kazancı 44 milyar avroyu bulan bir "şirket".

'Ndrangheta', diğer birçok meşgalesi arasında, Calabria bölgesinin meyve ticaretini de elinde tutuyor. Afrikalı göçmenler de, 'Ndrangheta'nın yok pahasına, son derece elverişsiz koşullarda barındırarak çalıştırdığı işçiler.

İddialara göre, Avrupa Birliği 2007'den beri tarım politikalarında, 'Ndrangheta' gibi yasadışı örgütlerin kazancını engellemek için bazı değişiklikler yaptı. Üretilen mal kadar mali destek verilirken (ki, bu da tonlarca meyve üretimine, bunları toplamak için de köle gibi çalıştırılan göçmen işçilere ihtiyaç duyulmasına neden oluyordu); AB, durumun farkına varıp ekilen hektar başına sübvansiyon ödemeye başladı. Aradan geçen iki yıl zarfında da, göçmen işçiler, 'Ndrangheta' için "temizlenmesi gereken fazlalıklara" dönüştü.

Selendi'de yaşananlara da, Roman mahallesini boşaltarak başka amaçlar için kullanmak isteyen bazı kişilerin rant hırsının sebep olduğu, bazı yerel yetkililerin megafonlardan yaptıkları çağrılarla, saldırıyı bu sebeple özellikle körüklediği iddia ediliyor.

Doğru veya değil; önemli olan, Selendi'nin Romanlarının şu veya bu şekilde yerlerinden edilmiş olması ve geri dönememeleri. Tıpkı Rosarno'dan göçmenlerin kaçırılması gibi, Selendi'de de, "operasyon tamamlandı".

Tamam, tehcir edilenlere hükümet tarafından yardım eli uzatılmış olabilir ama bu durum, Selendi'nin Romanlarını uzaklaştırmak isteyenlerin hedeflerine ulaştığı gerçeğini değiştirmiyor. Artık, "komşularından" memnun olmayanların izleyebilecekleri bir örnek var.

Kaldı ki, Selendi'de yaşananlar, ciddi boyutta olduğu için medyada yer bulabildi.

Birkaç yıl önce Trakya'da bir kentte gece geç saatlerde bir kavgada yaralanan bir Roman vatandaşın hastane hastane gezdirilmesi ve bazı doktorların, "Bir Çingene için bu saatte yatağımdan kalkamam" demeleri, medyaya hiç yansımayan, Türkiye'de sadece Romanların değil, daha kimbilir kaç etnik grubun yaşadığı sıradan olaylardan biri. Söz konusu Roman, yolda kan kaybından ölüp gidince de, kimsenin ruhu bile duymadı.

Nisan 2006'da, Afyon'un Şuhut ilçesinde Roman bir ailenin çocuklarının bazı kız öğrencileri rahatsız ettiği iddiasıyla toplanan çok sayıda "vatandaş", ailenin evleri ve at arabalarını ateşe vermişti. Bu da üzerinde konuşulmadan unutuldu gitti.

İçten içe kaynayan gerginlikleri, fokurdayan zehirli nefretleri hiç sorgulamadan yaşayıp da, bir olay patlak verince ağzı açık bir afallamayla dinleyip, iki-üç gün içinde de normal hayata dönmek kolay. "İrkçi değiliz ama..." diye başlayan cümleler kurup, Roman/Kürt/göçmen artık her kimseler, o grubun saldırıları hak ettiğini ima etmek de...

Onlarca yıl, aşırı milliyetçi/ırkçı yeraltı örgütlerinin perde arkasında ve önünde at koşturmasının hoşgörüsü karşılandığı İtalya ve Türkiye'de, Gladio'nun asıl üzerinde düşünülmesi gereken yanı, bıraktığı vahşet/hırs mirası.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Trajedi

Sezin Öney 21.01.2010

Üç yıl önce 19 Ocak'ta, aslında hepimizin "iyi" tarafı kurşunlandı. O yüzden Hrant Dink hepimizin arkadaşı oldu; az tanışsak, hatta hiç tanışmasak bile. O yüzden, o hepimiz için sadece "Hrant". Çünkü kocaman kalbi, hayattan büyük neşesiyle, Hrant hepimizin içindeki "insanlığın" tezahürüydü. Ama gerçekten hepimizin arkadaşı da

olabilseydi, onu koruyacak bir kozayı örebilir, onu bu kadar “geliyorum” diyen bir cinayetden koruyabilirdik. Hayatın koşuşturmasından, “büyük işlerden” vakit ayırıp Hrant’ın çevresine duvar örebilseydik o kurşunlar, hedefine varamazdı. 1990’larda, 2010 itibarıyla hâlâ kale gibi sağlam duran kendi Berlin Duvarımızı yıkabilseydik, 28 Şubat komedisine kanmamayı başarabilseydik bugün Hrant hayatta olurdu.

Hrant’ın ölümü ve ertesinde yaşananlar, onun hikâyesi bakımından da, Türkiye’nin tarihi açısından da, klasik trajedileri andıran bir seyir izliyor.

Daha önce de yazdığım üzere, perde sarsıcı bir olayla, “en masumun” kurban edilmesiyle açılıyor. Zaten, Antik Yunanca’da τραγωδία, yani *trag(o)-aoidiā*, “keçi” ve “şarkı” kelimelerinin birleşimi. Yani “trajedi” adı, keçinin kurban edilmesi sırasında, koronun dans etmesi ve şarkı söylemesinden geliyor. Trajedilerde, gerçekler aydınlanmaya başladıkça, oyundaki karakterler değişim evrelerinden geçer.

Bazı trajedilerde de, sahnenin ortasına birden bir araba sürülür. Tıpkı, Türkiye’de ortaya saçılan darbe ve “halkı hizalama, hizaya getirme” planları gibi...

Bu araba, ἐκκυκλῆν, yani *ekkyklêma*, perde arkasını seyircilerin gözlerinin önüne sermek için kullanılan bir araçtır. *Skene*, yani sahnenin hemen arkasında, oyuncuların kostümlerinin, maskelerinin vesaire durduğu bölüme konan bir arabanın, döndürülüp seyircinin karşısına çıkarılması, birden gizli gerçeklerin açığa çıkmasına neden olur.

Esrarlı gerçekler, genelde arabanın içindeki cesetlerle ortaya dökülür.

1960’tan beri, askerlerin her 10 yılda bir siyasete ciddi müdahalesiyle, “normal” zamanlarda da politik hayatı sürekli kuşatmasıyla yaşadık. Bu yarım asırda, Ankara’da her yıl genişleyerek sonunda kilometrelerce kare alan kaplayan askerî binaları çeviren duvarların arkasında ne olup bittiğini hiç bilemedik.

Gerçeklerin kenarını, ucunu biliyorduk da, tam manzarayı bilemeyecek denli karanlıktaydık.

Hrant’ı vuran kurşunun ardından, onun sırf *insan* yönü nedeniyle sokağa dökülen binlerce kişi, aslında karanlığı delen ilk ışık huzmesi gibiydi.

İşin acıklı yanı, yaşanan bunca şey asla ideolojik değil. Romanya’daki Çavuşesku diktatörlüğünü andırır şekilde, salt müthiş bir yolsuzluğa dayanan çıkar düzenini korumak için tasarlandı bütün bu “kozmetik” planlar. Eldiven, Balyoz, Kafes ve artık adları her neyse, amaca ulaşmak için her türlü kanun dışılığı, hatta cinayetleri, katliamları kullanan, yazarlarının ve yazılanların canavarlıklarını, gaddarlıklarını maskeleyen, sırf kendilerine meşruiyet kazandırmak için de, bir resmiyet seremonisiyle şekillendirilen bu planları, harf be harf görmeden önce de bu düzeni yıkabilirdik.

Şili gibi, 16 milyonluk nüfusunda neredeyse herkesin bir askerî personel akrabası olması nedeniyle, sivilleşme talebinin tabandan gelmesinin zor olacağı bir ülke de değildi Türkiye. Bugün toplumda kabuğu yavaş yavaş çatırdayan zihniyet, çok daha önce ve çok daha güçlü biçimde kırılabilirdi. Sivil bir anayasa *yapılabilirdi*.

Ortada çok ciddi bir sosyal tahribat var. Gladio’nun yapılandırıldığı hiçbir ülkede, Sovyet cenderesinden çıkan hiçbir yerde bir katil, Mehmet Ali Ağca’nın hapisten çıkışı sonrasında gördüğü büyük ilgi ve desteği görmedi.

Abdi İpekçi'nin öldürülmesiyle namlunun ucuna konan Türkiye'deki gazetecilikti. Eğer doğru düzgün gazetecilik yapılsaydı, 1990'larda Güneydoğu ve Doğu'da kol gezen ölüm timlerinin kusturduğu kanın boyutlarını, yaşanan trajedileri insan hikâyeleri olarak duyabilseydik, bugün hâlâ aynı kâbuslarla cebelleşmezdik. Dindarların dünyasını görmeye çalışsak, 28 Şubat saçmalığını yaşamazdık.

Kızgınlım; çünkü ilk mesleğim gazetecilik yok edildiği, yerine köşe yazarları tiranlığı kurulduğu için kör kaldık. Haber alamadık, fikir okuduk.

Hrant'ın üçüncü ölüm yıldönümünde, bu çapraşık düzenle bu kadar uzun süre yaşadığımız için, bu kadar uzun süre bu zehirli atmosferde soluk alıp verdiğimiz için hepimiz biraz Ergenekonlaştık. İnsanlıktan çıktık. Hrant ölürken de bize bir armağan verdi; insanlığımızı anımsattı. Gladio kalıntılarıyla savaştaki tek "silahımız" da bu zaten.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ezilenin ezilene ettiği

Sezin Öney 28.01.2010

Aralıkta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Bosna ile ilgili önemli bir karar verdi. Bosnalı bir Yahudi olan Jacob Finci ve Roman Dervo Seydiç'in, Bosna-Hersek Anayasası'nın sadece üç temel etnik grubu Boşnak, Bosnalı Sırp ve Bosnalı Hırvatların dışında siyasi görevler için aday gösterilebilmesine karşı açtığı davayı karara bağladı. AİHM'in 14-3 verdiği karara göre, bu gruplar dışında kalan etnik grupların fiilen siyasetten dışlanmasının mazur görülemeyeceği ve Bosna-Hersek devletinin ırkçılığı yok etmek için çaba göstermesi gerektiğine hükmetti.

Finci ve Seydiç, parlamento seçimlerine girmek için yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine haklarını arama çabasına girmişti. AİHM, kararında "Azınlıkların seçimlere katılmasını engellemenin, hiçbir objektif ve mantıklı bir açıklaması olamaz. Dolayısıyla, bu uygulama, ayrımcılığı yasaklayan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle doğrudan çatışmaktadır" diyordu.

Bu karar, Sözleşme'nin 12 numaralı protokolünün ihlal edildiğine hükmettiği ilk karar olma özelliğini taşıyor.

Mahkemede, Finci'nin Yahudi kökeni dolayısıyla seçimlere katılmasının mümkün olmayacağını bildiren resmî yazı kanıt olarak gösterilmişti. Finci'nin Bosna-Hersek'in seçim komisyonunun kendisini "seçim yasaklısı" ilan eden mektubu, insan hakları savunucusu Seydiç'in kulağına gitmiş ve aslında parlamenter olmak gibi bir niyeti olmayan Roman aktivist de, aynı başvuruda bulunmuştu. Benzer bir yanıt alınca da, Finci'nin davasına müdahil olmuş ve ikisi beraber AİHM'e gitmişti. Seydiç, "Bosna'da 15 yıldır seçimler bu şekilde yapılıyor, azınlıklara alenen ayrımcılık yapılıyordu. Beraberce bu durumu değiştirdik" diyor.

Seçim komisyonun dava sürecince kendilerine yöneltilen sorulara verdiği cevap hep aynıydı; "kanunların gereğini yapıyoruz". Kısacası, Anayasa'nın, üç temel etnik grubun dışında kalanları "ötekiler" olarak

tanımlaması ve seçilme hakkından mahrum bırakması, bu davaya değin önemsenmeyen “bürokratik bir ayrıntı” olarak kalmıştı.

Bosna-Hersek Anayasası,1995 Barış Anlaşması çerçevesinde yazılmıştı. Bosna’da, en azından silahların patlamadığı bir yer haline gelebilmesi için, alelacele kaleme alındığı eleştirileri de sıklıkla dile getiriliyordu.

Bosna için öngörülen, ülkenin üçlü başkanlık sisteminin, bir Bosnalı Sırp, Bosnalı Hırvat ve Boşnak’ın ortaklığında yürütülmesiydi. Devlet başkanı ve iki yardımcısı, Boşnak ve Bosnalı Hırvatlardan oluşan federasyon ve Bosnalı Sırpların çoğunlukta olduğu Republika Srpska’da birbirine paralel biçimde seçilecekti. Buna ek olarak, diğer tüm üst düzey görevler ülkenin iki “eş tarafında” birbirine ayna gibi benzer süreçlerle belirleniyordu. Amaç, ülkenin üç temel halkının eşit biçimde temsil edilmesiydi.

Ne var ki, bu üç etnik grubun dışında kalanlar, anayasanın kapsama alanı dışında bir arafta bırakılıyordu. Buna ek olarak, anayasanın düzenlemeleri Republika Srpska’daki Bosnalı Hırvatların ve Federasyon tarafındaki Bosnalı Sırpların ayrımcılığa uğramasına çanak tutuyordu.

Beş yıl önce, uluslararası camiada, ülkede anayasal reform yapılması için bir kampanya başlatıldı. Hatta, AB ve NATO üyeliği için anayasanın tamamen yenilenmesi gerektiğine işaret etmeyen uluslararası gözlemci yok gibiydi. Yapılan sayısız konuşma ve toplantıdan ise hiçbir sonuç çıkmadı. 2005’te bir dizi anayasal değişiklik yapıldı ve konu halledilmiş kabul edildi. Uluslararası taraflar da sonunda, Bosna-Hersek genelinde karşılaştıkları gizli direnç karşısında havlu attılar.

Ekimde ABD ve AB’den yetkililer, kısacası “olağan şüpheliler”, Bosna-Hersek’in en önemli siyasetçilerini biraraya getirerek, önlerine bir anayasa paketi koydular. “Dayton 2” adı verilen bu paket, Saraybosna’da tartışıldı, görüşüldü. Bazı değişiklikler çok sarsıcı bulundu, bazılarına sadece kozmetik dendi.

Ama süreç gene bir yere gidemedi.

1992-95 arası yaşanan savaşın eziyetini, etnik ayrımcılığın ceremesini bu kadar çeken siyasetçilerden çıkıp da, “böyle gitmez” diyen çıkamadı.

Şimdi, Diyarbakır ve ötesinde KCK operasyonlarıyla gözaltına alınanlar, tutuklananlara bakınca, insan ezilenin ezilene ettiğinin hep mi aynı şiddette olmak zorunda olduğunu düşünüyor. Artık, biraz daha açık fikirle bakmanın zamanı gelmedi mi diye de sorguluyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu düzen böyle gitmez

Sezin Öney 04.02.2010

Eğer bir gün bir siyah kadın, kendisinden bekleneni yapıp beyaz yolcuya yer vermek için ayağa kalksaydı, eğer 13 ebeveyn birleşip siyah çocukların beyazlardan ayrı okullarda okutulmasına karşı çıkan davayı açmasalardı, bugün Beyaz Saray'da bir siyah başkan olmazdı. ABD, devlet olarak yaptığı tüm hatalara karşın bugün hâlâ tüm dünyaya ilham veren bir yanı da olmasını, işte bu örneklerdeki gibi, ezilen vatandaşlarının hakkını *her şeye rağmen* arayabilmesine borçlu. Ve elbette bu hak aramalara zemin hazırlayan bir anayasaya sahip olmasına...

Gene de, siyahların hak hareketinde bir milim yol alınabilmesi için kaç kişinin hayatı söndü, kaç kişi hayatını kaybetti. Mahkemelerde, tek bir yasa maddesinin değişebilmesi için, kaç kişi geceli gündüzlü yıllarca çalıştı.

Tabandan gelen hareketler, devletin ve daha önemlisi, sorunların ucu kendisine dokunmadığı için yerleşik düzenin devamına göz yumanlar veya düzenin çarpık yapısının şu ya da bu sebeple haklı olduğuna inananlar yüzünden, çok çok zor mesafe kaydedebiliyor. Sırf iyi niyetten, insani sebeplerden bireysel olarak yapılan cılız başkaldırıların önüne çelik gibi eğilmez bükülmez bir set çeken "düzen iradesinin" çizdiği gri, iç kapayıcı tabloya bir de, korkular, endişeler, umutsuzluklarla mücadele şevkini kaybediverip itirazı pamuk helva gibi dağılan mağdurları ekleyin.

Dünyaya sıradan bir siyah vatandaş olarak gelen Barack Obama'nın, ülkesinin en tepe noktasına ulaşabilmesi, kişisel başarısından daha da çok, 1950'lerden günümüze uzanan, yarım yüzyıllık bir insan hakları hareketinin sonucu.

Bugün de, Rosa Parks'ın 97. doğum günü. Kendisi 2005'te öldü ama anısı gayet canlı; hem de zorlama törenlerle, resmiyetle falan da değil. Sadece, insanca muamele talep ettiği ve bunun için düzene başkaldırdığı için. Siyah, fakir bir kadın olan Parks, 1955'te bindiği halk otobüsünün şoförünün, beyaz bir yolcuya yer vermesi için yerinden kalkması emrine uymadı. Alabama eyaletinin Montgomery kentinde, ABD'nin güneyindeki pek çok yerde olduğu gibi, "yazılı olmayan kurallar gereği", beyazlar otobüslerin önündeki sıralarda, siyahlar arkalarda oturuyordu. Beyazlar otobüsü doldurursa, siyahlar ayakta kalmak zorundaydı. Zaten, otobüs şoförlerinin, sırf siyahların binmemesi için duraklarda durmaması veya kapıları yüzlerine kapativermesi de, sıkça yaşanan durumlardı.

Parks'ın bir başına "yeter artık" demesi, önce tutuklanmasına, ardından da alelacele gerçekleşen mahkeme sonucu suçlu bulunup para cezasına mahkûm edilmesine neden oldu. Ama hemen kulaktan kulağa yayılan hikâyesi, siyahları harekete geçirdi. Protesto için, tek bir gün, otobüslere binilmemesi kararlaştırıldı. Boykota kentteki hemen tüm siyahlar katıldı. Bu başarı üzerine de, aynı gece boykota devam kararı alındı. İlk günler, bazı siyahlar kar kış demeden kilometrelerce yürümek zorunda kaldı, kimileri son derece muhtaç oldukları işlerini kaybetme tehdidiyle karşılaştı. Fakat kısa sürede, siyah taksiciler büyük indirimlerle müşteri almaya, arabası olan siyah ve de beyazlar, dolmuş gibi konu komşusunu gideceği yere bırakmaya başladı. Kentte bisiklet kullanımı patladı, eşeklerle işe gidip gelmeye başlayanlar bile oldu. Otobüsü kullananların yüzde 75'ini siyahlar oluşturduğu için, otobüs işletmesi de ciddi krize girdi.

Tabii, "karşı taraf"ta da etkiye tepki doğdu. Beyaz Vatandaşlar Konseyi adlı, ırkçılığı savunan kuruluşun ülke çapındaki üye sayısı katlandı. Siyahların kiliseleri, Martin Luther King Jr. gibi önde gelen siyah hak savunucularının evleri bombalandı, boykota katılanlar kıyasıya dövüldü.

386 gün böyle gergin geçti.

Sonunda, Anayasa Mahkemesi, boykot esnasında federal mahkemenin verdiği "Alabama'nın ırk ayrımı yapan

yasaları, anayasaya aykırıdır" kararını onayladı. Ve otobüslerde, herkes istediği yere oturmaya başladı.

Son 50 yılda, ABD'nin siyah hakları hareketi, dünyaya, insan hakları alanında önde giden çok sayıda, hem siyah hem beyaz akademisyeni, düşünürü, kahramanı ve siyasetçiyi kazandırdı. Gene de sorunlar bitmiş değil; Katrina Kasırgası'ndan sonra beyaz çetelerin, aslı astarı da olmayan yağmacılık iddialarıyla, siyah "avına" çıktıkları ve önlerine geleni çekip vurdukları biliniyor. Bunları da, aylarca ince ince araştırma yapan A.C. Thompson gibi gazeteciler sayesinde öğrenebiliyoruz.

Türkiye'de de, çok önemli bir taban hareketi 23 ocakta 15. yaşına girdi. Şanar Yurdatapan ve diğer birçok ismin, Yaşar Kemal'in *Der Spiegel*'de çıkan bir yazısından ötürü "bölücülük"le suçlanmasına karşı geliştirdikleri tepkiyle başlayan bu hareket, değişti dönüştü ve Haziran 2008'de beş ilde başlayan ve Şubat 2010'da 28 kente yayılan "Türkiye küçük Millet Meclisleri"ni oluşturdu. "Sahi, duymuş muydunuz daha önce? Duymadıysanız: www.tbmmocg.net" diyorlar.

Belki de, kendi hayatımızı daha insanca, daha onurlu yaşayabilmek için bir ufacık adım atmanın zamanı geldi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Açılımın üç hali

Sezin Öney 11.02.2010

Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için silahsızlanma, bir ön koşul olarak konuşuladursun, Kuzey İrlanda'da barış sürecine yönelik ilk görüşmelerin başlamasından tam 20 yıl sonra üç silahlı grup daha yeni silahsızlanma kararı aldı.

İkisi Cumhuriyetçi, biri de Birlik yanlısı üç silahlı grup, 8 şubatta tüm mühimmatını Bağımsız Uluslararası Silahsızlanma Komisyonu'na (IICD) teslim ettiklerini açıkladı.

Kuzey İrlanda, Türkiye'nin yaşadığını çoktan yaşamış ve silahsızlanmanın ön koşul olarak diretilmesinin, barış sürecini sadece kilitleyeceği, Thatcher döneminde görülmüştü. Tony Blair'in 1997'de İşçi Partisi'nin büyük seçim başarısı ardından ilk attığı adım, barışın önce temellendirilmesi; yani siyasetin önünün açılması ve çözümde, güvenlik kaygılarının değil, güvenin ön plana çıkarılması olmuştu. Güven ortamı, başta barışı sağlayacak partiler üstü komisyonlar eliyle barış sürecinin kurumsallaştırılmasıyla ama aynı zamanda, o güne dek hep siyaset dışına itilen IRA bağlantılı olan veya olduğu düşünülen politikacıların önünün açılmasıyla sağlandı. Barış, yapay ve teorik bir fikir değil, soluk alıp veren, Blair ve diğer herhangi bir siyasetçiden, herhangi bir partiden bağımsız, adeta kendi kendine yaşayan, organik, somut bir varlığa bürününce artık süreci kimse durduramadı.

Böyle bir ortamda, Kuzey İrlanda tarihinin en büyük bombalı eylemi Omagh bile barış sürecini sarsamadı. Tam tersine, eylemi gerçekleştiren silahlı grup Gerçek İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (RIRA) tepkiler sonucu sahneden silinip gitti.

Sonunda, barışı “kazanan”, barışı mümkün kılan Kuzey İrlanda siyaseti ve sivil toplumu oldu. Eski militanlar, her ne kanattan olurlarsa olsunlar, dertlerini siyaset veya sivil toplumda örgütlenerek anlatabileceklerini, sorunlarının silahsız da dile getirilebileceğini gördüler. Birçoğu, kendilerini radikalleştiren düşüncelerinden de vazgeçmedi; bugün Türkiye’de zaten mevzubahis bile olmayan sertlikte görüşler savunmaya devam ettiler. Silahlı olmanın anlamı ortadan kalktı.

IRA ile bağlantılı olduğu öne sürülen Sinn Féin sürekli damgalanıp, siyaset dışına itilmekten kurtulunca, oturup gerçekten doğru düzgün politikalar üretmeye, IRA’ya “bu böyle gitmez, silahla olmaz” demeye başlayabildi. Sinn Féin içindeki görüşler renklendi, çoğaldı. Siyasette önlerinin açık olduğunu gören, değil IRA sempatanları, militanları bile barış için laf değil, proje üretmeye başladı.

Öte yandan da, sivil toplum kuruluşları, savaşın yaralarını sarmak için harekete geçti. “İşsiz kalan bir militan ne yapar”, yani hapisten çıkan veya silah bırakan bir eski IRA üyesi veya Birlik yanlısı çetelerden olan biri, “normal hayata” nasıl dönebilir, çatışma döneminde yakınlarını kaybedenlerin yaraları nasıl sarılır, savaş koşulları altında büyüyen çocukların sorunları nasıl çözülür gibi sorulara, hep en çok sivil toplum örgütleri çare buldu.

Tüm bunlar da, patlayan bombaların arasında, sokak ortasında alenen vuruluveren Protestanlar ve Katoliklere rağmen oldu.

Silah bir kez ortaya çıktı mı, kolay kolay bırakılmıyor.

Sorunlara çözüm bulacak olanlar da, çalıştaylardaki yuvarlakmasalar, köşe yazarları, akademisyenler değil maalesef.

Üstelik de, fildişi kuleler sayılabilecek odalarda yapılan Kürt açılımı toplantılarına, kaç tane Kürt katıldı?

Açılımın üç haline bakalım.

Alevi ve Roman çalıştaylarına ağırlıklı olarak sorunun muhatapları katıldı. Roman açılımında, devletin temsilcileri dışında Roman olmayanlar neredeyse kapıdan bile alınmadı. Kürt açılımı için yapılan toplantılarsa, katılanlar çok değerli kimseler olsa da, Türk açılımına döndü.

Bir de üzerine KCK operasyonlarıyla bölgede zaten emekleme aşamasında olan sivil topluma iyice bir darbe vurulup, birçok ılımlı isim gözaltına alınınca, tutuklanınca geriye ne kalabilir?

Değil 1990’ların günahlarını, şimdi bile bölgede olup biteni doğru düzgün bilmiyor, ilgilenmiyoruz. Eğer ki, bir veya iki medya kuruluşunun, sadece Pakistan basını (evet Batı’daki örnekleri geçtim, Pakistan’daki tüm siyasi çapraşıklıklara rağmen var olmayı başarabilen, sadece doğru düzgün haber veren) ayarında Diyarbakır büroları olsaydı, bugün Kürt sorunu diye bir şey olmayabilirdi bile.

Dünün kafalarıyla bugünün işleri görülmeye hâlâ çalışılsa da, bir gün Türkiye’nin de gerçek barış süreci başlayacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Duvar örülürken

Sezin Öney 18.02.2010

Gece bazen gözlerimi kapattığımda, Jaffna kentinin savaş yorgunu harap sokaklarında dolaşır gibi oluyorum. Ve aklıma, yavaş yavaş örülmekte olan bir duvarın gölgesi düşüyor.

Jaffna, Sri Lanka'nın kuzey eyaletinin başkenti; Tamil Kaplanları ile Sri Lanka ordusu arasında 26 yıldır süren çatışmalar, Jaffna'nın göçlerle yıpranmasına, çok kültürlü yapısının bozulmasına neden oldu. 1990'lardan itibaren kentte, askerî personel ve başka gidecek yeri olmayan Tamil halkı dışında hemen kimse kalmadı.

Geçen mayıs, Türkiye'de "demokratik açılım" başlarken, Sri Lanka'da da, büyük bir askerî operasyona giriliyordu. Sonuçta bugün, Jaffna, neredeyse tamamen dümdüz edilmiş bir hayalet şehir. Evet, Tamil Kaplanları da yok edilmiş bir örgüt.

Ama ne pahasına?

Yüzbinlerce kişi, operasyonlar sırasında evlerinden barklarından oldu. Yüzbinini aşkın kişi öldü.

Jaffna'daki üniversite bir zamanlar değil Sri Lanka'nın, bütün Güneydoğu Asya'nın en iyilerindendi. Şimdiyse, binaları çökmüş, eğitim veremez durumda. Üniversitenin bulunduğu yerin hemen güneyindeyse, yüzbinini aşkın kişi Tamil Kaplanları'yla ilgisi olduğu iddiasıyla özel kamplarda gözetim altında tutuluyor.

Bölgedeki Tamil halkı için şimdi öncelikli sorun yok olan kentlerde ve savaş alanına dönen kırsal kesimde hayata tutunabilmek. Ancak, uzun vadede de sorunlarının hiçbirinin çözülmesi mümkün gözüküyor. Yaklaşık 30 yıllık savaş, Tamilleri siyaseten temsil edebilecek neredeyse tüm liderleri de ortadan kaldırdığı için Tamil halkının sorunları dile getirilemiyor, bu sorunlara çözüm üretilmiyor.

Birçok Tamil siyasetçi, özellikle de ılımlı isimler, ABD, Britanya ve Kanada başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında sürgünde. Tamil Kaplanları'nın lideri Velupillai Prabhakaran, son operasyonlarda öldürüldü. Gerilla komutanının kendisi, fırsat buldukça, bölgenin önde gelen siyasetçilerine karşı suikastlar düzenlemiş ve karşısındaki en ufak muhalefeti bile eritmişti. Prabhakaran'ın insanın kanını donduran cinayetlerle öldürttüğü Tamil politikacılar dışında kalanların bir kısmı da, ordunun ve "derin" Sri Lanka devletinin kurbanı oldu.

Karmaşık ip cambazlıkları sonucu hem bölgede, hem de hayatta kalabilen ender Tamil siyasi liderlerden olan Douglas Devananda, eski bir Tamil Kaplanları gerillası olmasına rağmen, bugünkü hükümette bakanlık koltuğuna oturmayı başardı. Devananda, "işbirlikçiliğini", "güçlü olanlarla birarada çalışarak bir şey elde edebilmenin, köşede oturup kalmaktan daha kolay olduğu" iddiasıyla açıklıyor.

Tamil halkının, biri artık yıkılmış iki genelkurmay arasında sıkışmış içler acısı halinin, operasyon üzerine operasyonla yıpranmış, tahribata uğramış toplumsal yapısının Türkiye'yi anımsatmaması imkânsız. Bugün

orada silahlar susmuş olabilir; ne var ki, savaş er geç yeniden başlayacak. Şimdi anne-babalarının yasını tutanlar, yerlerinden olanlar, kamplara tıklanlar, bulabildikleri ilk fırsatta isyan etmeyecekler mi? Sri Lanka'nın iç savaşı, bir 30 yıl daha gazete köşelerini işgal etmeyecek mi?

Yeni KCK operasyonları, yeni gözaltılarla beraber, Türkiye'de "bölge" ile ülkenin geri kalanı arasına örmekte olduğumuz duvara yeni taşlar eklendi. Terörle mücadele yasasının mağduru olacağını daha yasa yazılırken ayan beyan gördüğümüz çocuklar konusundaki atalet sürüyor. Barış süreci, üstelik de milliyetçi ideoloji bile sayılamayacak denli pespaye bir muhalefet söyleminin kurbanı ediliyor.

Duvar yavaş yavaş yükseliyor.

Israrlı bir aymazlıkla bugünkü sıkışmışlığın süreceğini sanıyoruz. Oysa Türk milliyetçiliğini sömürerek varlıklarını sürdüren partilerin koalisyonu altında yaşamak zorunda olduğumuz, "Sri Lanka çözümünün" gündeme geleceği günler de çok uzak olmayabilir.

O zaman, duvarın son taşlarının da yerine konduğuna tanık olacağız.

Türkiye, hâlâ duvarını oluşturmaktayken yıkabilir. Biraz daha gayret göstermek, neyle oynadığımızın biraz daha farkında olmak gerekiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaybolan Hayal / Xewna windayî

Sezin Öney 25.02.2010

2003'te, Budapeşte'den atlayıp sık sık Belgrad'ın yolunu tutan bir arkadaşım vardı. O zamanlar Sırbistan-Karadağ olan ülkede, savaşla, Milošević yönetiminin işlediği savaş suçlarıyla hesaplaşmak gerektiğini savunan insan hakları örgütlerinin, toplumda "Batı ajanı", "vatan haini" diye damgalandığını anlatan bir tez yazıyordu. Sırlar, kendilerini "kuşatma psikolojisi" içinde hissediyor, "bütün dünyanın kendilerine karşı bir komplo içinde olduğu" düşüncesiyle geçmişle yüzleşmeyi reddediyordu. Bugün savaş suçluları olarak uluslararası çapta haklarında arama emri olan isimler, o zaman Sırlar için "milli kahramanlar" idi. Milošević dönemine yönelik şikâyetler genelde yolsuzluk konusuna odaklıydı. O zamanlar yaşanan insan hakları ihlallerine isyan, etnik kırımlara ilişkin bir vicdani sıkıntı duyulması pek de söz konusu değildi.

Bugün hayal etmesi güç ama o günlerde Türkiye'nin geleneksel zenofobisine rağmen, dış dünya paranoyası bu kadar tavan yapmamıştı. Öyle ki, çoğu zaman bu tezle ilgili arkadaşım ile konuşurken, Sırların durumuna acıdım.

O zamanlar, geride bıraktığım Türkiye, Avrupa Birliği üyeliği yolunda emin adımlarla ilerleyen, geleceğe ümitle bakan, dinamik bir ülkedydi.

Aradan geçen yedi yıl sonucunda Sırbistan, AB yolunda son sürat ilerleyen, kendine güvenen bir ülkeye dönüştü. Türkiye ise, siyasetinden sivil toplumuna, sokaktaki insanına herkesin sürekli birbiriyle didiştği, itiştiği, aşırı milliyetçiliğin kol gezdiği bir "Linç Cumhuriyeti"ne. (Linç Cumhuriyeti deyince, İsveç'te yaşayan sanatçı Hakan Akçura'nın 17 Ocak 2010'da *Birgün*'de yayımlanan ve Türkiye genelinde 1992'den beri gerçekleşen veya kalkışılan linçlerin illere göre dağılımını ve Türkiye haritasının nasıl kan kestiğini gösteren sarsıcı çalışmasını anmadan olmaz).

Salı günü Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nin Türkiye genelinden ve Diyarbakır ile çevresinden gelen sivil toplum örgütlerini buluşturduğu toplantıya katılan yerel örgütler, aslında kendi dertlerini dile getirirken barış sürecinin de ne denli ciddi biçimde sekteye uğradığını ortaya koyuyordu. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şube Sekreteri Burhan Zoroğlu'nun, "1990'lardaki konsept, farklı şekilde uygulanıyor" sözleri, maalesef, ortadaki tabloya bakılınca gayet doğru gözüküyor. İHD'nin Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanı Muharrem Erbey'in KCK operasyonları çerçevesinde tutuklandığını da hatırlatmak gerek.

Toplantıda, Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde gözaltına alınan, mahkûm edilen çocuklar, hapisanelerdeki kötü koşullar, tedaviye muhtaç olduğu halde gerekli bakımı alamayan mahkûmları anlatan karanlık bir resmeçit dile getirilirken, BDP İl Başkanı Mehmet Ali Aydın'ın, ifade vermeye çağırılmışken tutuklandığını sonradan öğreniyorduk. Diyarbakır'da hemen herkeste bir karamsarlık, bıkmışlık, yorgunluk vardı.

Oysa aynı gün, güzel şeyler de oluyordu. Mesela, Vali Avni Mutlu ile sivil toplum örgütleri temsilcilerinin görüşmesinde son derece olumlu, iletişime açık bir hava vardı. Mutlu, devletin dinlemeye çalışan, çözüm bulmaktan yana yüzünü yansıtmışçasına bir tavır içersindeydi. Keza, Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir'in kendisini ziyarete gelen gazeteci ve sivil toplum örgütü temsilcilerine özellikle dikenlerinden arındırılmamış olarak verdiği kırmızı güllerle beraber ilettiği mesaj da yapıcıydı. Baydemir, "Bu ülkede herkesin işi zor. Hükümetin de, BDP'nin de, Genelkurmay'ın da işi zor, PKK'nin de işi zor. İş kolay olan kimse yok. Dolayısıyla, bana göre, bu işi zor olanların tümünün, aklın yolunu vicdanın yoluyla ortaklaştırması lazım" diyordu. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi gösterilerde, polise taş attıkları iddiasıyla 13 çocuk hakkında hazırlanan iddianameyi iade etmişti.

Ancak, Diyarbakır'da genel olarak olan bitene bakınca, anlaşılan o ki, Türkiye, bazı "en"lerinden vazgeçmek istemiyor. Ocak sonunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin açıkladığı verilere göre Türkiye, 1959 ile 2009 arasında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni "en çok ihlal eden ülke" oldu. 2009'da da, AİHM'in aleyhine "en çok karar verdiği" ülke olmayı başardı. Bu dönemde verilen toplam 1625 aleyhte hükmün 347'si Türkiye içindi. En çok ihlal edilen hak, adil yargılanma hakkıydı. Aynı şekilde, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele konusunda da Türkiye'nin çarpıcı bir "başarısı" vardı.

Balyoz soruşturması çerçevesinde gözaltına alınan emekli ve muvazzaf askerlerin sayısının 49'a yükselmesi, ilk kez bu kadar ciddi "askeri" gözaltıların olması, Türkiye'nin İspanya ve Yunanistan'ın cuntacılarından kurtulma tarihini anımsatan bir sürece girdiğinin işareti sayılabilir. Ama, bu süreç, siyasi bir satranç oyununda kozların paylaşımından değil, insan haklarına duyarlılıktan kaynaklanmalı. Bunun için de, toptan bir şekilde, özellikle Kürt sorununa yönelik olarak, bir an önce insan hakları ihlallerini durdurmak gerekiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçimizdeki Virüs

2001'de insanların kalıtsal mirasının dökümü olarak tanımlanabilecek "genom"un içeriği baştan aşağı çözüldüğünde, bilim adamlarını şaşırtan bir durum ortaya çıktı. Bir kere, insan türünün beklendiğinden çok daha az geni vardı.

"Genom"un sadece yüzde 1,5'u genlerden oluşuyordu. Atalarımızın şimdiye kadar karşılaştığı tüm virüslerin kopyaları ve benzerleriyse, "özümüzün" yüzde 43'ünü oluşturuyordu. Virüslerin bu denli içimize işlemesi ve yapımızda, bizleri biz yapan genlerden kat be kat önemli olmaları, insan türünün nesiller boyu gerçekleşeduran bir evrimin sonucuydu. Diğer bir deyişle, virüslerle yaşayarak biraz da kendimiz virüsleşmiştik.

Virüsler de, "ev sahipleri" olmaksızın yaşamlarını devam ettiremiyorlar. Böylece, 40 milyon yıl öncesinden beri (tesbit edilebilen en uzak bağlantı bu) virüslerle beraber gelişiyor, değişiyor, genetik sarmalımızın içine onları da özümşüyoruz.

Ergenekon konusu da böyle bir şey. Bir asırdan fazla süredir çeteler, çeteciler ve darbecilerle yaşaya yaşaya, artık maalesef onlar da, toplumsal genetik kodlamamızın bir parçası haline gelmiş durumdalar. Yaşadığımız toplumun dokusuna işlemiş, ruhunun en azından bir kısmını ele geçirmişler.

Aşırı Sağa Kayış

Yeni yapılan bir araştırma, Avrupa'nın doğusunda ırkçı, ayırımcı ve otoriter siyasi hareketlere olan eğilimin giderek arttığını ortaya koyuyor. Türkiye ise, bu tip siyasete olan eğilimde birinciliği kimselere kaptırmıyor.

Macaristan'ın Siyasi Değer Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre oluşturulan "Aşırı Sağ'a Talep Endeksi" (DEREX), Türkiye, Ukrayna, Bulgaristan ve Macaristan'ın, Avrupa genelinde 32 ülke arasından, aşırı sağ hareketlere en çok sempati duyan yerler olduğunu gösteriyor. Aşırı sağ derken, yukarıda bahsi geçen "nezih" yaklaşımları benimseyen siyaset kastediliyor; ırkçılık, ayırımcılık ve ülkemizde "darbedarlık" olarak da bilinen "otoriter düzene" karşı sempati, bu düzenin sahiplerine empati ve destek yani.

Buna ek olarak, azınlıklara karşı tahammülsüzlük, ülkedeki kurumlara ve diğer vatandaşlara karşı güvensizlik; toplamda da genel bir huzursuzluk ve agresiflik de, aşırı sağa yönelik eğilimle beraber ortaya çıkan göstergelerden. Türkiye, Macaristan ve Bulgaristan'da halkın bir kısmının Orta Asya kökenli olmasının akla getirdiği muziplikleri bir kenara bırakırsak, ortada ciddi bir durum var.

DEREX, Türkiye'de halkın yüzde 28,2'sinin aşırı sağ eğilimli olduğuna işaret ediyor. Ukrayna'da halkın yaklaşık yüzde 26'sı, Bulgaristan'da yüzde 25'i radikal sağa sempatiyle bakıyor.

Bunlar, sarsıcı veriler.

Aşırı sağa meyli, her ne kadar tüm Avrupa ile özellikle de göçmen korkusuyla, özdeşleştirsek de, DEREX'in verileri, Batı Avrupa'nın aşırı sağdan uzaklaştığına dikkat çekiyor.

Tabii, bunun altında Batı Avrupa'da aşırı sağın bir numaralı tezahürü sayılan göçmen karşıtlığının, aşırı sağın tekelden çıkıp, tüm sağ, hatta kimi zaman da sol partilerin de sahiplendiği bir durum olması da yatıyor.

Gene de, Batı Avrupa'da Fransa, Britanya, Almanya gibi göçmenlerin en çok olduğu ülkelerde, ifade edilebilen ve bilimsel olarak ölçülebilen aşırı sağ sempatisi o derecede düşük seyrediyor. Demek ki, Fransa gibi, betonvari bir etnik yekparelik anlayışı olan bir devlet bile, göçmenlere karşı bir sürü ters politikasına, söylemine rağmen son kertede "siyaseten doğru söylemi" benimsemek zorunda kalıyor. Bu sayede de, "tersine kırmızı çizgiler"

konmasının, devletin şu veya bu şekilde toplumsal hassasiyete yenik düşerek değil de, o hassasiyeti başka bir duyarlılığa çevirmek zorunda kalmasının, bu araştırmanın gösterdiği üzere, olumlu sonuçları olabiliyor.

Oysa DEREK'in de altını çizdiği gibi, Batı Avrupa'daki ırkçılık köklü bir sorun çünkü toplumsal değerlerden kaynaklanıyor. Yani, içe işlemiş bir ırkçılık söz konusu. Doğu Avrupa'daysa, 1989 sonrası kurulan düzenin getirdiği aşırı iyimserliğin, ekonomik çöküntü, Batı karşısında ezilme, sosyal altüst oluşların getirdiği hayal kırıklığıyla aşırı kötümserliğe dönüşmesi, ırkçılığı körükleyen başlıca sebep. Komünizm döneminde, eşitliği adeta, en azından prensipte, dayatan devlet politikaları nedeniyle ırkçılık Doğu Avrupa'da ciddi bir sorun değildi. Şimdiyse, her toplumsal dert ve sorunun faturası, azınlıklara, etnik veya dinî bakımdan ayırık otu bellenen gruplara kesiliyor.

Türkiye ise, her şeyde olduğu gibi hem Doğu hem Batı'yı birleştiren bir sentez. Bir yandan, ırkçılık, ayrımcılık gibi aşırı sağ eğilimi, "yüz yıllık yalnızlık" yani içe kapanma, otoriter siyasetle iç içe yaşama gibi haller nedeniyle artık toplumsal değer haline gelmiş. Diğer yandan da, değişen bir düzen ve bunun getirdiği kaos içinde umutsuzluklar, savruluşlar söz konusu.

Tabii, İtalya ve Portekiz'in, DEREK'e göre, aşırı sağa en yakınlık duyan Batı Avrupa ülkeleri olduğunu da vurgulamak gerek. Gladio'nun buralardaki köklü tarihi ve darbeler geleneğinin de, ırkçı mirasa katkısı büyük. Yoksa tam tersi mi; içimizdeki bir şeyler mi Gladio'yu köklendirdi ve darbeciliği besledi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yalanlar imparatorluğu

Sezin Öney 11.03.2010

Propagandanın, basmakalıp doktrinlerin, tüm olup bitenleri açıklayan şematik komplo teorilerinin, insanı, ayağına yumuşacık terlikler geçirmiş gibi rahatlatan bir yanı vardır. Düşünmek zorunda kalmazsınız. Her şey gayet nettir.

Önüme konan bilgiyi sorgulamak, ona şüpheyle yaklaşmak kolay iş değil. Analiz etmek, araştırmak, detaylarda saklı şeytanı bulmak, sürekli batan bir kıymıkla yaşamak gibi meşakkatli. Kimden nefret edip kimi seveceğinizi bilerek yaşarsanız, oturup ince ince tartmak zahmetinden de kurtulursunuz.

Kapı komşumuz Rusya'nın Başbakanı Vladimir Putin de, eski bir KGB mensubu olarak, zaten bir sürü sıkıntı ve eziyet içindeki halkının önemli bir kısmının, şu karmakarışık ve anlaşılması zor dünyada "rahat etmek" istediğinin farkına erkenden vardı. Eylül 2000'de yürürlüğe soktuğu "Güvenlik Doktrini" de, "bilgi savaşı" ve "bilgi silahı" gibi ilginç kavramlarla süslenmiş, fiilen de Rusya genelindeki bilginin tek elde toplanmasını meşrulaştıran bir çalışmaydı. Bu doktrin, özetle, Rusya'nın bir bilgi savaşına maruz bırakıldığını ve devleti eleştirenlerin, insan hakları savunucularının, liberal ve demokrat görüştekilerin "anavatanını Batı'dan akan kaynaklar uğruna satmış", Rusya'nın bir dünya gücü olmasına engel olmaya çalışan "kötüler" olduğunu öne sürüyordu. Ne kadar da tanıdık bütün bunlar tabii. Ne yazık ki, maruz bırakıldığımız ideolojik beyin yıkama süreci bile "orijinal" değil.

Neyse, aradan geçen 10 yılda, Rusya'daki ideolojik maya, Türkiye'deki gibi parçalı şekilde değil, ciddi şekilde tuttu. Böylece, Rusya'nın Kafkaslarda sessiz sedasız süren "düşük yoğunluklu savaşlarına", mesela Güney Osetya'dakine, nefer olarak boca edilip ölen, sayısı belirsiz genç askerler için Rusya Genelkurmay yetkililerinin

“ehemmiyetsiz miktarda” deyip geçebilmesi de mümkün oldu. Doğru düzgün askerî eğitim görmemiş, çocukluktan henüz çıkmış genç askerlerin, savaş bölgesine görevleriyle ilgili bilgi bile verilmeden, ellerinde haritaları bile olmadan salıverilmesi de zaten “rutin” bir durumdu.

Tamam, Rusya’da da “vatan söz konusuysa gerisi teferruat” ama Rusya’nın “şehitleriyle” ilgili bu bilgileri, “vatan sağolsun” yerine, “oğlumu bu halde ölüme yolladılar” diyebilen aileler sayesinde sıcağı sıcağını duyabildik. Üstelik de, Rusya’da bile zorunlu askerlik, sadece gönüllüler ve askere gitmemek için bir sudan bahane, bir ufak torpil bulamayacak olanların yerine getirdiği bir görev.

Türkiye’de de hâlâ yarı çocuk sayılacak yaştakiler, “bölgeye” yollanıyor. “Bölgede” hâlâ sürekli savaş uçağı vızıltısı duyuluyor. Sonra, son halkası da, Roj TV’yi basıp dağıtmak olan “çemberi daraltma politikasıyla” bu işler bitecekmiş sanılıyor. Sanki bu medya çağında, Burma, Çin, İran, interneti engelleyemezken, şu veya bu şekilde Roj TV yerine başka yayın mecrası çıkmayacak. Ayrıca, sanki Bask bölgesinde 1982’den beri yayın yapan Euskal Telebista kanalı gibi (şimdi dört tanesi var), resmen izinle yayın yapan Kürtçe kanallar da oldu Türkiye’de...

Demokratik Açılım süreci veya artık adı son olarak ne olduysa, böyle basmalar, kapatmalar, gözaltılar, tutuklamalar, mahkûmiyetlerle fazla ileri gidemez. Bu savaş sürdükçe de, Türkiye’nin “sivilleşmesi” eninde sonunda göstermelik olur, tökezler. Askerî ruh, muhakkak kendine, dirilecek, işgal edilecek yeni bir vücut bulur.

Üstelik savaşlar bittikten yıllar sonra bile, es kaza demokrasi gerçekten oturduğunda bile sakatladığı zihniyetler resmigeçit yapar durur. İspanya İç Savaşı’nda faşist General Franco’ya karşı savaşan komünist gerilla lideri Pio Moa’nın, Franco’yu “ülkeye demokrasi getiren adam” diye öve öve bitiremediği kitabın 2000’lerin başında İspanya’da en çok satanlar arasına girmesi gibi trajikomik durumlar olur durur.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaprak döker bir yanımız...

Sezin Öney 18.03.2010

Türkiye, gerçekten enteresan bir yer. Bir yanda, sorunların çözümü için müthiş hızlı ve etkili adım atılıp, ani dönüşümler yaşanabilecek kadar dinamik. Öte yanda da, devletin “çetin ceviz” mantığı, çözüme, değişime kapalı. Bir yerlerde, çok heyecan verici gelişmeler, “devrim” niteliğinde değişimler yaşanıyor; başka yerlerde de, köhne yaklaşımlar, beton zihniyetler berdevam.

İşin komik yanı, bazen de bu iki zıt kutup, aynı yapıda, aynı gövdede de yaşayabiliyor.

Ahmet Kaya’nın şarkısında dediği gibi, “Yaprak döker bir yanımız, bir yanımız bahar bahçe...”.

“Roman açılımı” olayı da, tam bu durumu özetleyen bir gelişme aslında.

Avrupa’da, 1989’daki büyük değişimden beri, kıta genelindeki en büyük azınlık hakları sorunu olarak Çingenelerin durumu gösteriliyor. Özellikle son 15 yıldır, Avrupa kurumlarında, Çingenelerin yaşam koşulları nasıl düzelebilir, onlara yönelik ayrımcılık nasıl aşılabılır durmaksızın konuşuluyor, tartışılıyor. Toplantı üzerine toplantı, konferans üzerine konferans düzenleniyor, sayısız raporlar hazırlanıyor; Romanların ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarına çözüm aranıyor. AB nezdinde, sürekli olarak üye ülke devlet başkanlarına, başbakanlarına baskı yapılıyor, “ayrımcı tavırlar sergilemeyin, örnek olun” diye.

İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin "Romanlar, kaçaklar ve suçlulara karşı sıfır tolerans gösterileceği" sözleri, Romanya Cumhurbaşkanı Traian Băsescu'nun bir kadın gazeteciye kızınca "Țigancă împuțită!" (Pis Çingene) deyivermesi, Çek Cumhuriyeti'nin eski başbakan yardımcısı Jiří Čunek'in, "Devletin desteğini ancak, kapkara, etrafı ateşe veren, çevresine sürekli zarar veren biriyse, yani Çingeneyseniz alıyorsunuz" lafları, Avrupa'da Romanlara karşı ırkçılığın boyutları hakkında fikir verebilir. Tabii, İtalya'da Roman göçmenlerin kamplarının ateşe verilmesi, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da Çingene kadınların bilgileri dışında kısırlaştırılması ve Avrupa'nın birçok yerinde Roman çocukların "öğrenme güçlüğü" yaşadıkları gerekçesiyle zihinsel özürlü yaşlılarıyla özel sınıflara konulması, Macaristan'da Çingene ailelerin evlerinin önünde keskin nişancılarca vurulması gibi olaylar da...

Bu gibi üye ulus-devletler çapında gündeme gelen olayları, sarf edilen sözleri AB'nin bürokratları, siyasetçileri, AB genelinde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri kınayıp duruyor. Hukuken de, Romanların durumunu iyileştirmek sürekli bir içtihat oluşturma çabası var. Örneğin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Büyük Dairesi, önceki gün *Orșuș ve Diğerleri* davasında, Hırvatistan'da Roman çocukların "dil farklılıkları" nedeniyle ayrı sınıfa konmalarının, "ayrımcılık" olduğuna hükmetti. Avrupa Roman Hakları Merkezi'nin (ERRC) başlattığı bu davada, 14 ilkokul öğrencisinin, iyi Hırvatça bilmedikleri ve dil öğrenme güçlüğü yaşadıkları gerekçesiyle ayrı sınıflara konması söz konusuydu. AİHM, 2004'te önüne gelen bu davanın mağdurlarının, etnik kökenlerinden ötürü ayrımcılığa uğrayarak ayrı sınıflarda okumaya zorlandığına kanaat getirdi ve öğrencilerin her birine 4500 avro tazminat hakkı verdi. AİHM, daha önce, yine ERRC'nin açtığı *D.H. ve Diğerleri Çek Cumhuriyeti'ne Karşı* davasında ve Yunanistan'a karşı açılan *Sampanis* davası kararında da, Roman öğrencilerin zihinsel özürlü muamelesi görmesinin, ayrı sınıflarda okumaya zorlanmasının yasalara aykırı olduğuna hükmetmişti.

Avrupa'da büyük zorlamalar, çabalarla ufacık değişimler gerçekleşirken, Türkiye'de, Cumhuriyet'ten bu yana, artık gelenekselleşen Çingenelere yönelik ayrımcılığın aşılması için dört ayda dev adımlar atıldı. Hiç kimse küçümsemesin, bir ülkenin başbakanı, Romanları devlet ve halk nezdinde kucaklıyorsa, artık orada ayrımcı davranmak, Çingene vatandaşları hakir görmek o kadar kolay değildir. Fakat bunun arkasının da gelmesi lazım.

Başbakan Erdoğan'ın kişisel olarak konunun ele alınması için düğmeye basan kişi olduğunu duyuyoruz. 14 martta, basına sadece bir eğlence şovu olarak yansıyabilen, Roman açılımı buluşmasındaki saf coşkudan Başbakan'ın çok etkilendiğini de...

Ama Türkiye'deki Romanların durumlarının iyileştirilmesi için daha çok şey yapılması lazım. Örneğin, Türkiye'nin güneydoğusundaki Çingeneler, yani Domların, Antakya'da altı bin kişilik bir nüfusu bulunuyor. Ve bu nüfustan sadece bir tanesinin, evet bir tanesinin –o da etnik kimliğini saklayabildiği için- sosyal güvencesi olan bir işi var. Domlardan biri, Türkiye gerçeğini de çok güzel aktarıyor; "Türkiye için mozaik diyorlar. Nasıl bir mozaikse, kocaman bir parçası Türk kimliğinden oluşuyor, biz de etrafındaki toz parçaları gibiyiz."

Hepimiz toz parçasıyız aslında, çünkü güç, merkez, "dev"let hepimizin gözümüzü kamaştırmaya devam ediyor.

Hepimiz sadece Roman meselesinde değil, Türkiye'de, Avrupa'da, pek çok alanda gerçekten ne olup bittiği, insanların gerçekten neler yaşadığı konusunda epey cahiliz. Zira aklımız fikrimiz, hep kendi küçük dünyamızın büyük meseleleri, "büyük oyunlar"da.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Duygusal bir anayasa

Sezin Öney 25.03.2010

Türkiye, *sonunda*, yeniden yeni bir anayasa yapma çabasında. Tıpkı, bundan yaklaşık 20 yıl önce, Avrupa Birliği'nin yeni üyeleri Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovenya, Slovakya, Baltık Cumhuriyetleri, Polonya, Bulgaristan ve Romanya'da olduğu gibi. Dokuz yıl önce de, Makedonya ve Hırvatistan bu süreçten geçti. Son olarak da, Sırbistan, 2006'da anayasasını değiştirdi.

Tüm bu ülkelerde, Avrupa'nın bir parçası olarak "demokratik düzene sahip çıkma" hedefi, anayasanın değiştirilmesi tartışmalarında önemli rol oynadı. Anayasa değişikliği, hak ve özgürlüklerin kazanılması, gelişim yönünde "olmazsa olmaz" bir adım olarak görüldü. Buna bağlı olarak ve bundan ötürü de, Avrupa ailesinin bir parçası olma amacı, 19. yüzyıldan beri süren modernleşme sürecinin, en son ve en ileri halkası olarak yorumlandı.

1989'dan itibaren Orta ve Doğu Avrupa'dan Balkanlara doğru, dalga dalga yayılan anayasa değişikliği çalışmalarında, 2000'lerde somutlaşan Avrupa Birliği üyeliği fikrinin estirdiği rüzgâr etkiliydi.

2000'ler boyunca, bahsi geçen ülkelerin AB üyeliği süreci ve ertesinde, yeni anayasaların daha da yenilenmesine, hak ve özgürlükler alanında yepyeni yasaların yapılmasına çalışıldı.

AB, bu anlamda bir ideali, "demokratik ve politik mükemmeliyeti" temsil ediyordu.

Örneğin, 2002'de Polonya'da yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre, AB üyeliği Polonyalılar için şunları ifade ediyordu: Siyasi sistemin düzelmesi, hukukun üstünlüğü kavramının güçlenmesi, Polonya halkının genel bilgi ve eğitim seviyesinin yükselmesi, çevrenin korunmasına yönelik çabaların artması.

Buna karşılık, sadece ülkesinin değil, Avrupa'nın da önde gelen anayasa hukuku uzmanlarından András Sajó'nun deyişiyle, Orta ve Doğu Avrupa'da anayasalar, "anayasal bir an" yakalanarak yapılmadı. Sajó'nun "anayasal an" kavramıyla kastettiği, anayasanın, teknik bir formalite olarak değil, toplumun, ortak bazı siyasal deneyimler sonucu ortaya çıkan, duygusal tepkileriyle doğması, örülmesi. Yani, toplumun, benzer deneyimlerden geçmenin getirdiği birliktelik duygusu içinde, ortak hareket ederek, ortak bir kimlik heyecanı ve hevesiyle bir anayasa oluşturması, "anayasal an" yakalanınca mümkün olabiliyor.

Hukuk ve duygusallık, yan yana zor gelen kavramlar olduğundan, anayasaların "duygulu" olabileceği tezi de, tuhaf gelebilir. Oysa yasaların ardında ciddi bir felsefe, felsefenin de hareket noktalarından biri olarak duygular var, elbette. Mesela, işkence neden evrensel olarak hukuken yasaklanıyor? İşkence yapmak, aslında devlet için bazen de faydalı! Devlet, kendi hedefine ulaşmak için mantıken, öldürebilir de, zarar da verebilir. Fakat insani olarak işkence, kendini başkasının yerine koyarak acısını hissetme yetisi olarak, duygusal bir tepkiden ötürü hukuken reddediliyor. Yani hukuk, sadece mantıksal kurallar dizisi değil. Anayasa başta olmak üzere, yasalar da toplumun ruhunu yansıtan aynalar...

Ortak duygusal tepkilerin mantıklı bir sonucu olarak ortaya çıkan anayasaların en temel örneği olarak ABD Anayasası gösterilebilir. Aynı şekilde, Güney Afrika'nın apartheid sonrası anayasası da, "anayasal an" yakalanarak yapılmıştı. Tabii, ABD ve Güney Afrika örneklerine bakınca, "anayasal an"da, illa olumlu duyguların anayasanın içine işlemesi de gerekmiyor; korku, tehdit algıları da ortak bir sakınmaya neden olabiliyor. Mesela Amerikan ve 1948 Alman anayasalarının referanduma izin vermemesi, bu tür oylamalar, toplumsal karşılık yaratır korkusundan kaynaklanıyor. ABD Anayasası'nda, 1786'da Massachusetts'te patlak veren ve çiftçilerin vergilere başkaldırdığı Shays isyanının getirdiği korku, federal bazda referandum yapılabilmesi fikrinden

çekinilmesine neden olmuştu. Güney Afrika'nın "yeni" anayasasında da, geçmişteki adaletsizliğin tekrarına yönelik ortak korku önemli rol oynamıştı.

Orta ve Doğu Avrupa anayasaları, teknik açıdan bakıldığında hak ve özgürlükleri son derece ileri seviyede koruyan, neredeyse mükemmel belgelerdi.

Ne var ki, Sajó'nun terimiyle, "anayasal an" yakalanarak yapılmamışlardı. Yapıldıkları ülkelerin toplumunu kenetleyen, ortak bir geleceğe doğru teşvik eden, geçmişe sünger çekmek bir yana, onun getirdiği korkular ve endişelerle ortak olarak biçimlendirilen, ortaklıktan doğan yasalar değillerdi. Avrupalılaşmak, "sil baştan!" demek için aradan çıkarılan teknik birer ayrıntıydılar. Toplumsal dönüşümün sonucu olarak ortaya çıkan, o toplumu ortaklaşa yansıtan anayasalar olmadıkları için de, Orta ve Doğu Avrupa anayasaları bugün, devlet ve halk arasındaki uçurumun süregelmeye sorununa deva olamıyorlar.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Avrupa ile karşılaşma

Sezin Öney 01.04.2010

Kalemegdan'ın önünden Knez Mihailova Caddesi'ne gir, Terazije'ye doğru yürü; *Beograd*, yani Beyaz Kale'nin kalbini elinde tutarsın.

Belgrad, bu sefer, hiç olmadığı kadar canlı. Suyun altında nefessiz kalmanın ardından havayı içine çeker gibi canlı; yaşama, komadan sonra hayata dönmüş gibi sarılıyor. Gençlik, sokaklarda adeta çağılıyor.

Bugünün Belgrad'ını görmek, cıva gibi akarak, Avrupa'ya eklemlenmekte olan bir ülkenin dönüşümüne tanık olmak demek. Belgrad'da hayatın gürül gürül akışına bakarken, tarihin çarklarının döndüğünü, rota değiştirdiğini hissediyorum.

19. yüzyılda, Osmanlı'nın entelektüelleri İstanbul'da, Pera'daki meyhanelerde rakı, şarap veya şehre serpiştirilmiş dost meclislerinde şerbet eşliğinde "memleketi" kurtarır, Batı'ya bir yandan haset bir yandan da hiddetle bakarken, Doğu'ya uzak Avrupa'ya ırak bir düşünce dünyası ve coğrafyada kapana kısıldıkları hisleri içinde bocalıyor, bir çıkış yolu, yeni bir kapıyla beraber kendi kimliklerini arıyorlardı.

Aslında, Belgrad'daki Sırp entelektüellerin kafaları da, onlardan çok ayrı şeylerle meşgul değildi. Skadarlija'daki *kafana*, yani meyhanelerde, sadece "bir tek mi, iki mi" diye kafa yormuyorlardı. Batı'nın eteğine teyellenmiş dururken, Doğu'ya isyan etme derdi içindeydiler. Doğu da, başkentti.

O dönem herkes, "vatanperver" olduğu için farklı taraflarda olsalar, aynı dönemde, aynı tarzlarda hikâyeler yazsalar da Ahmed Mithat ve Hırvat kökenli yazar Antun Gustav Matoš'un derdi temelde bambaşka değildi.

Üstelik de, Ahmed Mithat'ın, bugün Sırbistan'ın sınırları içinde bulunan Niş/Niş'te eğitim gördüğünü unutmayalım.

Tarihin bilardo masasında, tokuşan tesadüfler değil sadece Belgrad'ın sokaklarında aklımdan geçenler...

Sırbistan, 19. yüzyıldan beri cevap aradığı sorunun yanıtını kendince bularak Avrupa'nın bir parçası haline gelmek üzere. Hiçbir kuru politik tesbit, Belgrad sokaklarının "Avrupalılaşma" hevesini, gençliğin keyfe kederliğini, neşesini yansıtamaz.

Artık Kosova yok Sırbistan için ama *Košava* berdavam; Belgrad'ın bu meşhur sert rüzgârı esiyor. Sokakların kenarına doğru savrulur, uçuşurken Avrupa'nın en güneydoğusuna doğru; doğmamış bir çocuk kadar kadersiz gençlerin ülkesine ait bir gölge olduğumu düşünüyorum.

Türkiye, Sırbistan'a oranla çok daha zengin, çok daha modern görüntü veren, ekonomisi bölgeyi saran, kentlerinden köylerine hızla teknolojiyi özümseyen, tüketen, sigara nefesini içine çeker gibi modern dünyanın nimetlerini tiryakice içine çeken, "kadife eldivenle güçlü" bir bölge gücü hale gelebilir. Hatta, *Binbir Gece*, tüm Ortadoğu ve Balkan ülkelerinde Türkiye'den dizilerin yaptığı gibi, Sırp televizyonunda da seyirci rekorları kırabilir!

Ne var ki, gerçek modernleşme aslında başka bir şey.

Eğreti modernleşmeysse başka...

Eğer, eğreti modernleşirseniz, gençlerinizin bir geleceği, kendilerine zaman ayırıp geliştirecekleri bir dünyaları olmaz. Zenginseniz, onları "butik dershanelere" yollarsınız, yoksun veya yoksulsanız, bir şans değneğinin değmesi beklentisiyle dallarında kururlar.

Sırbistan'da, Milošević'in devrilmesinde önemli rol oynayan gençlik örgütlenmesi, 2000'lerin başından itibaren de, kendilerini "en ciddi ayrımcılığa uğrayan" kesim olarak tanımlayarak, gençliğin "iyi yetişmek ve yaşamak için" bakanlıkların işleyişini durdurmaya varan bir dizi eylemle sesini duyurdu. Bugün de, sadece gençliğin sivil toplum kuruluşları değil, tüm Sırbistan sivil toplumu, tıpkı Türkiye'nin önünde depar atan Avrupa Birliği adayı Hırvatistan ve fiilen aday Makedonya'ya yaklaşır şekilde, kendini devlet/hükümetin ortağı kabul ettirerek ortaklıklarını resmîleştiriyor.

Aklımda bunlar; çatışmaların, hesaplaşmaların içinde, belki de faili meçhullerin arifesinde bir ülkenin vatandaşı olarak, Belgrad'ın tarihî merkezi, şimdininse parkı Kalemegdan/Kale Meydanı'nda, sanki tasasızmış gibi dolaşıyorum.

Bir koridordan geçiyorum, karşıma tanklar, toplar çıkıyor. Dağlarında *hâlâ* savaş olan bir ülkenin parçası olarak, bahar sıcaklığında ürperiyor, korkuyorum.

Sırbistan'ın gençleri, çocuklarıysa, geçmişle alay edercesine "160 yıl boyunca Sırp Savaş Akademisi" açık hava sergisinin "eserlerine" tırmanıyor, onları banklar gibi oturmak için kullanıyorlar.

Gerçek zenginliğin, insanların hak ve hukuka sahip, onurlu yaşaması olduğunu anlayana kadar, Belgrad'ın sonunda, kader döngüsünü tamamlamasının bile farkında olamadan, kendi "iç düşmanlarımız", kendi vatandaşlarımız, kendi gölgemizle didişip duracağımız geçiyor zihnimden. Dönüp, Sırp tanıdıklara, "yabancı düşmanların ülkeyi bölmesi korkusu" ve Soros/Fethullah/Avrupa Birliği'ne ilişkin komplo teorileri ne demek, anlatmaya çalışıyorum. "Çok tuhaf" diyor, anlamıyorlar.

Aklımda, ortak bir dil olan Sırpça/Boşnakça/Hırvatça bir Sırp şarkısının sözleri, yalnız bir hayalet olarak Belgrad sokaklarında kayboluyorum; *Ima dana... / O günler de gelecek...*

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oryantal bir durum

Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu... Bir zamanlar, bir parçası olduğumuz ve ardından da milliyetçiliğin koyduğu sınırlarla unuttuğumuz, bağlarımızın koptuğu coğrafyalar.

Balkan, aslında Türkçe bir kelime; ormanlık, sıradağlara verilen ad. Kafkaslar'ın adıysa, efsanevi-dinî bir hikâyeden geliyor. Nuh'un büyük torununun adı Kavkas imiş. Babil Kulesi'nin yıkılması ve insanlığın farklı diller konuşmaya "mahkûm" olmasından sonra, Nuh'un oğlu Togarmah, Kavkas'ın da aralarında bulunduğu yedi oğluyla, Ağrı/Ararat ve Elbrus Dağları arasına yerleşmiş.

Ortadoğu ise, 1850'lerde Britanya Hindistan Bakanlığı'nın yarattığı bir kavram olarak ağızımıza takılmış kalmış vaziyette. "Ortadoğu" lafı, hafızalara, Amerikalı "stratejist" Alfred Thayer Mahan'ın 1902'de, "İran Körfezi ve Uluslararası İlişkiler" adlı bir makalesinin, Britanya'nın Muhafazakâr Parti'si çizgisinde yayımlanan dergi, *National Review*'da yer almasının ardından âdeta zamklandı.

"Batı'nın", "Doğu'yu" askerî, ideolojik, ilmî, sanatsal ve sosyolojik açılardan kendi bakış açısıyla tanımlamasını anlatan "oryantalizm" kavramının dünya çapında bir tanımlama, başlı başına bir araştırma alanı haline gelmesini, 1978'den beri elbette Edward Said'e borçluyuz. Ancak, bu konuya yönelik bazı en güzel eserlerin de, Balkanlar'dan çıktığını unutmamak gerek.

Bulgaristan'dan tarihçi Maria Todorova'nın dediği gibi, "Herkesin kendi Doğu'su vardır; sadece tanımı zamana ve mekâna, çoğu zamanda her ikisine birden göre değişir". Todorova *Balkanları Tahayyül Etmek*'te, Balkanlar'ın 18. yüzyıldan itibaren nasıl bir basmakalıp bakış açısıyla betimlendiğini anlatır. Basit bir coğrafi kavram üzerinden, nasıl siyasi ve sosyal "derin" analizler yapıldığını ve âdeta bilimsel/politik bir mitoloji oluşturulduğunu dile getirir. Tabii, aslında bu tarz kalıp yaklaşımın getirdiği "olumsuz" özellikleri aşırı vurgulamanın ardında, kendini "temiz, ileri ve düzgün" olarak tanımlama kaygısı yatar.

Britanyalı gazeteci Misha Glenny, Balkanlar'ı, en özenli inceleyen meslektaşlarımdan biri olda da, Todorova'nın "Balkanizm" olarak nitelediği şablon bakış açısına sahip olduğunu, bu tuzağa en azından zaman zaman düştüğünü itiraf eder. Açıkçası, ben de Glenny'nin dediği tarzda hatalara düştüğümü yeni fark ediyorum. Örneğin, Türkiye'de Kürt sorunuyla Yugoslavya'nın bölünmesine giden süreci karşılaştırırken ben de sık sık, "Bosnalaşma" gibi bir kavrama atıfta bulunuyor, Sırpların "korkunç" milliyetçiliğinin izlerini Türkiye'de arıyordum. Tabii, Balkanların o "vahşi" dünyasına, savaştan uzakmış izlenimi veren Türkiye'nin veya Avrupa'nın büyük şehirlerinde konforlu bir ortamda, kanepeye seriliverip yazılan bu tip yazılar, büyük bir duyarlılıkla (!) "tehlikenin farkında mısınız?" mesajını vermeye çalışıyordu.

Bosna'da bugün, savaş döneminde 10 bin kişinin kaybolduğundan bahsediliyor. Türkiye'de "bölgede" kaç kayıp var? Türkiye'de, Susurluk Komisyonu döneminden bu yana, 17.500 faili meçhulden söz ediliyor; Srebrenica'da da, sekiz bin kişi öldü... Kosova'da 230 bin kişi yerlerinden edildi, TESEV'in verilerine göre, Türkiye'de 1984-1999 arası yaklaşık 1.200.000 kişi yerlerinden oldu.

Bosna Savaşı'nda hayatta kalmak için ölü oğlunun kanını içmek zorunda kalan Müslüman kadının hikâyesi gibi onlarca, yüzlerce, belki binlerce olay var. Bunları en azından, Bosna'dan savaş boyu yaşamları pahasına bildiren gazeteciler sayesinde öğrenebildik. Ya, şu an ve on yıllardır Türkiye'deki "düşük yoğunluklu savaş" bölgesinin hikâyelerini ne kadar biliyoruz?

Olmuşsun işte olacağın kadar Bosna/Kosova aslında? Daha ne olmak lazım?

Sayıların dili

Aslında sayıları bilmek önemli; çünkü kayıp, faili meçhul kurbanı, tutuklu, yerinden edilmiş insanların her birinin kimliğini, varlığını kayıttta, hafızada tutmak gerek. Öte yandan, bir kişinin ölmesi de, milyonların yok edilmesi de, işin özünde, aynı vahamette. Hrant Dink'in katili Ogün Samast'ın geçenlerde ekranlara yansıyan kayıtlarda, son derece doğalmışçasına anlattığı vahşetin büyüklüğüyle, Ermeni Soykırımı'nın, Srebrenica'nın, Holokost'un cinayetleri arasında *hiçbir fark* yok.

31 mart sabaha karşı, ben de Belgrad'dayken, Srebrenica Katliamı'nın Sırbistan Parlamentosu'nun özür dilemesi üzerine haber yaparken görüştüğüm uluslararası uzmanlar, yazarlar satır arasında Türkiye'nin Ermeni Soykırımı'nı inkârına işaret eden sözler söylüyorlardı.

Srebrenica konusuna Türkiye medyası hiç tınmadı. Gazetelerde, Dışişleri Bakanlığı'nın bu özürdeki payı ile ilgili haberler çıktı. Oysa bu özrün gerçekleşmesini sağlayan, Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadić'in 2005'te Srebrenica'yı ziyaret etmesiyle başlayan olaylar zinciriydi. O dönemde, Sırbistan halkı, Srebrenica ile ilgili görüntüleri ilk kez görüyor, hâlâ konuyla ilgili komplo teoriyle yatıp kalkıyordu. Tadić'in takdir edilmesi gereken yanı, ülkesi kamuoyunun önüne geçerek, kariyerini riske atarak, geçmişle yüzleşmeyi (eksik de olsa), sağlamasıydı.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkaldırı

Sezin Öney 15.04.2010

Sadece Ahmet Türk'e inmedi o yumruklar; bana da indi. Bu ülkede, doğru düzgün, insanca bir hayat sürmek isteyenlerin hepsinin yüzüne çarptı geçti. Bu yumruklar gerginlik yaratır, "toplumsal barışı tehlikeye düşürür" tarzı, yine kendini düşünen bir bencillikle söylemiyorum bunları. Kaba kuvvet sürekli savunmasızın üzerine basıp onu eziyor; zorba olan sürekli müsamaha görüyor, yetmiyor kahramanlaştırılıyor diye kızıyorum.

Evet, fena halde meselem var bu düzenle. Türkiye'de askerî düzenin köklenmesini hep, 18. yüzyıldan itibaren askerî kurumlara, "modernleşme" hareketinde öncelik verilmesine bağlıyoruz. Derin devlet geleneğini de, İttihat ve Terakki'ye... Her şeyi devlet odaklı görmeyi kanıksadığımız için, tarihe bakarken de, gözlerimizi sıradan insanların kendisine çeviremiyoruz. Ama bir de bu kültürün, zorbalığı halk arasında meşrulaştıran yanı var. Belki de bu yüzden, bütün Balkanlar'da bilinen bir sözcük var; *çeta* ve *hajduk*, yani çete ve haydut.

"Zenginden alıp fakire verdiği" iddia edilen haydutlar, 18. yüzyılda Avrupa'nın her yerinde, monarşiye olan başkaldırının sembolü, romantik hikâyelerin konusu oldu. Madalyonun öteki yüzü de var tabii; İngiltere'nin bağrında, yani tam ortasındaki Sherwood Ormanlarında yaşadığı söylenen, Robin Hood, St. Andrews Üniversitesi'nden Ortaçağ uzmanı Julian Luxford'a göre, aslında "halkın yaka silktiği bir zorba" idi.

Günün birindeyse, haydutlarla milliyetçiliğin yolları kesişti. 19. yüzyılda, Balkanlar'da, bir an önce devlet kurma hevesiyle yanıp tutuşan ve "vatansever" aydınların başını çektiği kesimin, savaş tecrübesi olmadığından, çetelere işleri düştü. "Kurtuluş savaşları" zamanı, çete liderleri, "gerçek milliyetçiler" olarak yüceltildi. Ne var ki, yeni kurulan devletler daha ilk yıllarında, zapt etmeleri zor olan haydutların defterlerini, iktidara rakip olmasınlar diye dürüverdi.

İsviçreli psikiyatr Carl Jung, "İki tarafın ilişkisi, iki kimyasal maddenin buluşması gibidir; eğer bir etkileşim olursa, ikisi de sonsuza kadar değişir" der. Çeteler ve milliyetçiliğin ilişkisinde de böyle oldu. Evliliklerinden,

çeteciliğin ruhunu taşıyan, "devletin asıl muhafızı" varsayılan askerî veya paramiliter örgütler doğdu. Mesela, Sırp'larda Çetnici (Çetnikler) ve Hırvat'larda Ustaşa (Ustaşe) günümüze kadar varlığını sürdürdü. Ustaşka Vojnica, yani Ustaşe Ordusu, 2. Dünya Savaşı'nda Nazilerle işbirliği yaparak, Sırp'lar, Yahudiler, Romanlar ve Hırvat muhaliflerini ölüm kamplarına yolladılar. Çetniklerin liderleri Draža Mihailović de bu sırada, "tüm ulusal azınlıklar ve devlet karşıtı unsurların temizlenmesi" çağrısında bulunuyordu.

Nihayetinde de, bu noktaya, 1990'larda Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde Çetnikler, Ustaşeler ve diğerlerinin piyasaya yeniden çıkması sonucuna gelindi.

Türkiye'nin kendisine gelince; üzerine çok konuşulan 19. yüzyıl sonu ve erken Cumhuriyet dönemi tarihini bir yana bırakalım. Elli-altmış yıl kadar öncesine, Türkiye'deki Gladio'nun, tam da kendine uygun bir siyasi (ve sosyal) ortam bulmanın keyfiyle filizlenmekte olduğu dönemlere bakalım.

Hatta uzaklara uzanalım: Gladio'nun babası sayılan, ABD'li istihbaratçı James Angleton'un, İkinci Dünya Savaşı'nda direniş örgütlenmelerinde görev alıp, düşman Nazilerle savaşırken, onların gücünün "büyüsü" altına girdiğini de hatırlara getirelim... Elli yıl öncesinden, yani Türk Gladiosu'nun, emir almaktan emir vermeye geçtiği ilk darbe döneminden, bugüne adım adım yasallaşan, topluma çeper çeper yayılan çeteleşmenin tarihî mirası, belki böyle bakınca daha iyi anlaşılabilir. Zorbaları nasıl kahramanlaştıran, zorbalığı meşrulaştıran kültürün nasıl oluştuğu gözümüzün önünde canlanabilir. Düzenin böyle sürüp gitmesine, artık başkaldırmak gerek. İnsani olana değer verilen, vermeyenin de korunmayacağı bir düzeni gayet net tercih etmek lazım artık. Kimsenin "aklıma şehitler geldi", "vatani hassasiyetlerim var" vesaire deyip, aklına esen veya estirilen canavarlığı yapamayacağı, zorbalığın da halkın azımsanamayacak bir kısmı tarafından mazur görülemeyeceği bir düzene. İş başa geldikten sonra, "provokasyon" deyip suçluluktan sıyrılmak kolaylığından vazgeçmek gerek. Maalesef, örgütlü, "toplumsal çatışma" yaratmaya yönelik senaryolar da zaten, bir sürü "vatandaşın" provokasyona gelmesi çok ama çok kolay olduğu için yazıldı, yazılıyor, yazılacak.

***

Stêrkek Vemirî/ Bir Yıldız Söndü

Evrin Alataş'ı hiç tanımadım ama mesele edinerek yazmasını, kimi zaman kızgın, kimi zaman coşkulu olmasını sevdim. Evrim gibi erken yaşta kanserden ölen şair Arthur Rimbaud, "Je ne suis pas connu; qu'importe? Les poètes sont frères. Ces vers croient; ils aiment; ils espèrent: c'est tout" (Tanınmıyorum; ne önemi var. Tüm şairler kardeştir. Bu dizeler inanıyor; seviyor; umut ediyor: hepsi bu) diyordu. Derdini yazarak ifade edenlerin, yazmaktan başka çaresi olmayanların diyarından bir kardeşlikle; bir gün görüşmek üzere Evrim.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateş hattı

Sezin Öney 22.04.2010

Benim kutlamayacağım, kutlamayı reddettiğim bir doğum günü. İbranice İyar, yani genelde nisan-mayısaya denk gelen, "Gonca" ayının beşinci günü kutlanan bir kuruluş günü; *Yom Ha'atzmaut*.

Dün, İsrail'in 62. doğum günü kutlamaları vardı.

Bu 62 yılın korkularının esiri, korkularına zincirli bir ülke olageldi İsrail. Şimdi de, kendi yarattığı tuzakların her gün biraz daha fazla kölesi. Sol kanattan İsrailli yazar Yigal Sarna'nın deyişle, "Bu 62 yılın sonunda, bu çatışma ortamı her gün, bizi biraz daha yok ediyor".

Sağ görüşteki yorumcular arasında da, İsrail'in, ya İran'a saldırıp Ortadoğu'nun birbirine girmesine neden olması ya da "İran'ın nükleer silahlara sahip olmasına göz yumması" gibi "iki ateş" arasında kaldığı görüşü ağırlık kazanıyor.

Yahudi düşmanlığının dünya çapındaki gerçekliğini, İsrail'in savaşlarının yangınının dumanı karartıp görünmezleştiriyor. Giderek yalnızlaşan İsrail de, gözünü daha da karartıp kuruluşundan beri yaklaşık 23 bin askerini kaybettiği bu beter dengeye, "sürdürülebilir sefalete" kendini mahkûm ediyor.

2000'deki İntifada'dan beri tekrar ve yeniden artan şekilde, ama kuruluşundan bu yana hep *Masada Sendromuna* teslim oluyor. İlk Yahudi-Roma Savaşı sırasında, Romalılarla çatışan bir grup Yahudi'nin teslim olmak yerine, çoluk çocuk, kendilerini Masada'da uçurumdan atmasının hikâyesindeki gibi, yok oluşa adım adım yürümenin bir ülkenin kaderi haline getirilmesine yani. İsrail Genelkurmayı'nın bir zamanlarki başkanı Moşe Dayan, boşuna ilk eğitimini bitiren askerlerin yemin törenlerini Masada'nın tepesinde yapma âdetini getirmemişti.

Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, İsrail'de de "şehitlik" kavramı, bir sürü dinî ve milliyetçi sembolün kol kola girmesiyle sürekli gündeme geliyor. Özellikle de, İsrail'in doğum günü arifesinde, İyar ayının dördüncü günü olan *Yom Hazikron*'da, ölen askerlerin hikâyeleri, hatıraları, hayaletleri âdeta ülkeyi işgal ediyor.

O gün, 2. Dünya Savaşı'ndaki kayıplar da anılıyor. Altı milyon Yahudi'nin öldüğü soykırımın, Yunancadan gelen adı, "holokost" da, "bütünü yandı" gibi bir anlama sahip. *Yom Hazikron*'da anılan, 1943 Varşova Direnişi'nde Yahudi Getto'sundaki 13 bin kaybın, altı bini de mahallenin yakılması sonucu ölmüştü.

Doğum günü mumları ve kutlama için mangallar yanmadan önce İsrail'de, bugünün "şehitleri", dünün kurbanları, yedi kollu şamdanlar *Menorah*'nın, ölümler için yakılan anı mumları *Yahrzeit*'in kızıl titreyen alevleri içinde eritilerek bir ülkenin savaşını harlandırıyor.

Ateş hattının gerçek yüzünü azıcık bilebilenler içinse, savaş ortamında sadece yok oluş var. Bu nedenle, bir grup İsrailli, bizzat ateş hattında yer almış bireyler, *Barışın Savaşçıları* olarak 2005'ten beri, her *Yom Hazikron*'da Filistin tarafına gidip, orada her iki tarafın da kayıplarını, eski düşmanları, Filistinli "silah arkadaşlarıyla" anıyor.

Savaş muhabiri/fotoğrafçı Ziv Koren'in kareleri, bana göre, belki de İsrail-Filistin meselesi üzerine yazılan her şeyden daha anlamlı. Koren, savaş fotoğrafçılığına olan tutkusunun, çektiği resimlere olan ilginin azalmaya başlaması üzerine alevlendiğini söylüyor. "İnsanlar, savaşın gerçekten ne olduğunu görmek istemiyorlar. İstemedikleri için de, ben inadına çekiyorum" diyor.

Türkiye'deki savaşın karelerini, askerî propaganda amacıyla çekilen rutin operasyon görüntüleri dışında biz de görmek istemedik. Cepheden masallarla, giderek kararan "sözde beyaz yalanlarla" efsunlandık, afyonlandık.

Bu yüzden de, "bölgede" savaş, yalıtılmış bir ortamda yaşandı, yaşıyor. Savaşta, "düşmanların" değil, insanların öldüğü hatırlara gelmesin diye İsrail'de de, Türkiye'de de incelikli askerî propaganda yöntemleri izleniyor.

İki ülkenin medyası da ağırlıklı olarak, "düşmanların" olduğu alanların "temizlendiğinden", bahsedilmesi gibi, savaşılan tarafı "kimliksizleştiren" ordu söylemini, düşünmeden durmadan benimseyiveriyor. Orduyla muğlâk

ilişkiler içindeki yorumcuların, "stratejik" yorumları üzerinden kamuoyu, hamur gibi şekilleniveriyor.

Savaşla fazla uzun süre birarada yaşamak, insani değerleri ön plana çıkararak düşünebilme yetisini kül ediyor.

Türkiye'de geçen haftalarda, Ermenistan'dan gelen kaçak işçilerin sınırdışı edilmesi konusunun yalazı, gündemi yalayıp geçerken, İsrail'de tam da böyle bir durumu yaratacak askerî bir karar alınıyordu. 1969 tarihli bir askerî emirde yapılan birkaç sözcük değişikliği, İsrail'e, Batı Şeria'da, "yasadışı yolla bulunduğu" varsaydığı herkesi, "sızmış düşman" olarak kabul edip, "bölgeden" dışarı atma "hakkını" tanıyiverdi. Değişiklik kararının ertelenmesi için başvuruda bulunan 10 İsrailli hak örgütünden biri olan *Bireyin Savunması Örgütü*'nden avukat Elad Cahana, İsrail Ordusu'nun bu kararla, onbinlerce Filistinlinin Batı Şeria'dan kapıdışı edilebileceğini söylüyor.

Şu an İsrail ve Türkiye'de bir yerler, birilerinin içi buram buram yanarken; savaşın kazanını, ateş hattının yakmadığı, korkulara esaretin, yalanlar üzerine kurulu düzenin sonu yok.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Daha yolun başı

Sezin Öney 29.04.2010

27 Nisan'da Arjantin Anayasa Mahkemesi, diktatörlük döneminde cumhurbaşkanlığı ve ekonomi bakanlığı yapan iki kişiye yapılan hususi affı iptal etti. Bu sayede, eski Cumhurbaşkanı Jorge Videla ve onun iktidarında ekonomi bakanlığı yapan José Martínez de Hoz, haklarındaki adam kaçırma ve gasp suçlamalarından yargılanabilecek. İddialara göre, Videla ve Hoz, 1976'da işadamı Federico Gutheim ve oğlu Miguel'i ticari bir anlaşmazlığı "çözümlemek" için kaçırmış ve beş aylığına rehin tutturmuştu.

Videla, Arjantin Genelkurmay Başkanı olarak, 1976'da darbe gerçekleştirmiş ve 1981 yılına kadar iktidarda kalmıştı. 1983'te demokrasiye dönülür dönülmez, Videla yargılandı ve suçlu bulundu. Hayat boyu hapse mahkûm edildi. 1990'da Arjantin Cumhurbaşkanı Carlos Menem, Videla'yı "geçmişe sünger çekmek lazım" diyerek, suçlarını affetti ve serbest bırakılmasını sağladı. 1998'de, Videla, sol görüşlü muhaliflerin bebeklerini kaçırtmak suçundan yeniden hüküm giydi. Ancak, hapiste kısa bir süre kalmasından sonra, "sağlık nedenleriyle mahkûmiyetini" evde tamamlamasına karar verildi. 2008'deyse, 83 yaşında, askerî hapishaneye yollandı.

Arjantin, 27 yıldır askerî vesayet düzeniyle hesaplaşmaya çalışıyor. Daha doğrusu, siyaset bilimci Guillermo O'Donnell'in deyişiyle, "otoriter-bürokratik" devlet düzenini, demokratikleştirmeye çalışıyor. O'Donnell, 1966'da gerçekleşen ve *Revolución Argentina*, Uruguay'da Juan María Bordaberry ve Şili'de Augusto Pinochet'nin rejimlerinde, halkın bir kısmının "iç tehdit" olarak yaftalanması ve dışlanması sonucu "düşük yoğunluklu vatandaşlığın" söz konusu olduğunu öne sürüyor. Bu nedenle, bu rejimlerdeki hükümetler de, otoriter bürokrasinin buyruklarını yerine getirmek dışında hareket yetisi olmayan kuklalar olarak, gerçekten halka hizmet gibi hadlerini aşan işlere girişemiyorlar.

Onlarca yıl köklenen bu düzeni değiştirmekse, Arjantin örneğinde görüldüğü üzere pek kolay değil. O'Donnell'in ifadesiyle, vatandaşların "hak sahibi" hale geldiği, otoriter-bürokratik düzenin yıkıldığı geçiş sürecinde bıkmadan usanmadan demokrasiye sarılmaktan başka çare de yok.

Ancak, askerî vesayet fiilen bitse de, Arjantin, bir yandan demokratik düzenini oturtmaya çalışırken öte yandan da, yaşanan kâbusların yarattığı toplumsal travmalarla sarsılmaya devam ediyor.

Örneğin, geçen hafta, Arjantin'in en büyük medya grubunun sahibinin çocuklarının da, "çalınmış ve evlatlık verilmiş" çocuklardan olduğu iddialarının yargıya taşındığı dava, ülke gündeminin başköşesindeydi. İnsan hakları örgütleri, Arjantin'de 1976 ve 1983 arası süren askerî cunta, yani "Kirli Savaş" zamanında, 30 bin kadar insanın öldüğünü veya "kaybolduğunu" ifade ediyor. Bu dönemde, Videla'nın yargılandığı ve mahkûm olduğu davaya konu olduğu gibi, yüzlerce bebeğin ailelerinin elinden alınıp, asker ailelerine "evlatlık" verilmesi söz konusuydu.

Clarín medya grubu, yargı makamları ve Başkan Cristina Fernández'i birbirine düşüren bu iddianın odak noktasındaki bugün 34 yaşında olan "çocuklar", Felipe ve Marcela Noble Herrera, hükümetin hedef tahtasına düştüklerini ve Clarín'in hükümetle olan anlaşmazlıkları, eleştirel duruşu nedeniyle haklarında bu iddiaların çıkarıldığını öne sürüyor. Herrera kardeşler, konuyla ilgili görüşlerini ülke gazetelerine verdikleri tam sayfa ilanlarla dile getirdi.

Başkan Fernández, Arjantin'de "Ulusal Hatırlama Günü" ilan edilen 24 Mart'ta, 1976 darbesinin yıldönümünde yaptığı açıklamada, "Medyanın gücü, bu ülkede adeta bir mafya kuvveti haline geldi. Eğer, Arjantin'de, kaçırılan çocuklarla ilgili bu konuda adalet yerini bulmazsa, uluslararası mahkemelere gitmekten başka çaremiz yok" demişti. Fernández, Clarín'in adını vermese de, "bu konu" diyerek neyi kastettiği açıkça anlaşılıyordu.

Herrera kardeşler, gönüllü olarak kayıp çocukları olan iki aileninkiyle karşılaştırılması için DNA örnekleri verdiklerini ve testlerden bir sonuç çıkmadığına dikkat çekiyor. Kayıp çocuklar konusunda sembol haline gelen grup, Plaza de Mayo Ninelerinin yaptığı açıklamaya göreyse, Herreraların kayıp çocuklardan olduğunu kanıtlayacak bir delil henüz ortaya çıkmasa da, durumun açıklığa kavuşturulması için, kardeşlerin DNA örneklerinin, devletin elinde bulunan ve kayıp çocukların ailelerinden alınan DNA'ların bulunduğu veri bankasındakilerle karşılaştırılması gerekli. Kayıp torunlarını bulunması amacıyla devlete baskı yapmak amacıyla her hafta, Başkanlık Sarayı'nın önünde beyaz başörtüleri takarak toplanan Plaza de Mayo Nineleri, şimdiye kadar bir sürü çabayla, çalışıp didinip 101 çocuğun gerçek ailesini tesbit edebilmiş.

Bu davanın önemi, Arjantin'de "bürokrat-otoriter" düzenin tortularının bir ülkeyi hâlâ nasıl "bölmekte" olduğunu, siyaseti nasıl zehirlediğini göstermesi. Darbeler devri kapandıktan sonra bile siyaset, hiçbir yerde kolay kolay "normalleşmiyor". Henüz 2007'de muhtıra verilmiş Türkiye'de "düşük yoğunluklu vatandaşlıktan" kurtulunması da, çok uzun bir demokrasi savaşı olabilecek ancak.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gemileri değil, limanları yakma zamanı

Sezin Öney 06.05.2010

Amsterdam'da uçağa yetişmeye çalışırken birden hayat durdu. Yapılan anons, havaalanındaki herkesi ölen askerler için iki dakikalık saygı duruşuna çağırıyordu. Birden kafa karışıklığı yaşadım; ben neredeyim, bahsettikleri hangi askerler? Sonra, aklıma o günün Hollanda'nın Nazi işgalinden kurtuluşunun 65. yıldönümü olduğu, anısına saygı duruşunda bulunulan askerlerin de, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana, çatışmada ölenler olduğu geldi.

Şaşıracak bir şey yoktu; Benedict Anderson'a atıfla, aslında tahayyül edilmiş bir cemaat, bir kurmacadan başka bir şey olmayan ulus-devlet, kendi içindeki adaletsizlik, müsavatsızlıkları perdeleyip, kendini "derin", ufka uzanan engebesiz bir eşitlik düzlemiymiş gibi sunarak meşruiyetini sağlıyor. Bu hayalî kardeşlik hissiyatı da, son bir yüzyılda dünya genelinde milyonlarca insanın, "vatan uğruna" gönüllü (veya boyun eğmiş) biçimde ölüme yürümesine yol açıyor. Elbette, milliyetçiliğin kimi zaman dinle birleşerek, kimi zaman da dinin yerine geçerek gibi, kitleleri, kısıtlı bir lider grubunun siyasi kararları uğruna, ölümüne afyonlamasından önce de, başka şartlanmalarla savaşıyordu. Tarihteki asker-devlet örneklerinin sembollerinden birinin, her vatandaş erkeğin asker olarak yetiştirildiği, kadınların savaşa giden erkeklere kalkanlarını verirken, "elinde veya üzerinde" demeleri, yani "ya kalkan elinde canlı ya da kalkanın üzerinde ölü gel" demeleri boşuna değildi. Zafer olsun da, sen ne olursan ol gibisinden.

Irak'ta savaşmak, birkaç ulus-devletin kararıysa, orada ölüme gidecek olanlar da, uğruna can verilecek bir ideal uğruna savaştıklarına inanan veya inanır gibi gözükmek zorunda olan üniforma giymiş sıradan vatandaşlar. Daha önce yazdığım gibi, son yıllarda özellikle Irak'ta savaşan ABD askerlerinin birbiri ardına çıkan kitapları, yazıları, röportajları savaşın bireysel seslerini duyurması açısından önemliydi.

Kimliksiz, "meçhul askerler", bu sayede bir yüz kazandı. Üniformalı, "ölümsüz" savaşçılar maskesinin altındaki kırılgan, ölümlü insanlar ortaya çıktı. Adeta, hani her ülkede bulunan "meçhul asker" anıtlarının altındaki sembolik boş mezarların ABD'deki örneklerinden, ruhu ve/veya bedenleri yaralı, sakatlanmış gerçek insanlar, birden resmigeçit yaparcasına, "bakın savaş bizi ne hale düşürdü" dercesine çıkıvermiş gibi oldu.

En etkili savaş karşıtı söylem veya imgenin, savaşın içinden çıktığını herhalde en iyi orduların kendisi biliyor. Bu nedenle olacak, ABD Ordusu'nun uzun süre asker cenazelerinden görüntü alınmasını engellemesi; 2009'da da, 21 yaşındayken çatışmada ölen asker Joshua Bernard'ın can çekişmesini yansıtan ve gazeteci Julie Jacobson tarafından çekilen karenin yayımlanmasına büyük tepki göstermesi boşuna değildi.

Türkiye'ye, savaş ve milliyetçilik sözkonusu olunca, bazen korku filmlerinden sahneleri andırıyor.

En kenarında uçurumun, saflık ve neşeyle zıplayan bir çocukmuşçasına adımları boşluğun ucunda dolaşırken, elini atıp onu kurtarmak istiyorsun. Yaklaşınca, birden bebeksi yüzün canavarlaştığını, zalimleştiğini görüp, dehşetle aslında kendinin uçurumun kenarında boşluğa savrulacak asıl kişi olduğunu fark ediyorsun.

Mesela, müthiş/müzmin muhabir Yasemin Çongar'ın bir askerın ağzından savaşın gerçek yüzünü anlatan röportajı gibi gazetecilik çalışmalarının basında yer almasında 20 yıl kadar geç kaldık. Şimdi, bu tip olması gerektiği gibi gazetecilik örneklerini okuyanların kaçının içinde savaş nefreti, kaçının kinde kimliksizleştirilmiş düşmana, "teröre" karşı öfke patlaması doğuyor?

Mesele, gene ve yine, Kürt sorununun, biri Ankara, diğeri Kandil'de iki genelkurmay arasına sıkışması, sıkıştırılması.

En sonunda savaşın "sıradan vatandaş" askerlerin sesleri çıkmaya, cılızca, başlarken de, onları duyabilecek kaç kişi kalmış olacak?

Sonuçta, tuhaf olan, Türkiye'nin, Avrupa'nın en güçlü milliyetçi hezeyanlarına sahip olmayı, Avrupa'nın en kof milliyetçi ideolojisiyle nasıl başarabildiği. Düşünceye değil aksiyona/harekâta dayanan, kültürel duygusallık ve "düşman" biçilenin kimliksizleştirildiği, cahil bıraktıran propagandayla karşılaştırılınca ölümcül bir karışım oluşturan bir milliyetçilik bu.

En üstten askerî kaynaklarca yaratılan ve pompalanan, dalga dalga içimize çektiğimiz, renksiz-kokusuz bir gaz gibi, kuklalaştıran, en fazla bir düzine klişeden oluşan bir milliyetçi zihniyet söz konusu. Zehirli ama sathi, sıvı sabun gibi her kalıba dökülebilecek, bir yandan her yerde köpürebilecek esnekliğe sahip; bir yandan da o kadar köpüksü ve balonsu ki, sadece köpürtüp köpürüyor.

Gerçeğin ta kendisinin, ölen ve öldürenin, tarafı ne olursa olsun, Türkiye'nin kendi vatandaşları olduğunu kaç kişi görebiliyor? İnsanların hepsinin, ne taraftan olursa olsun, bir kimliği olduğunu? Neden ölüyorlar diye, kaç kişi soruyor, kaç kişi bu soruya anlamlı bir cevap verebiliyor?

Dem ne dema şewitandina kêştiyan, dema şewitandina benderan e/ Gemileri değil, limanları yakmanın zamanı artık.

Limanları yakalım ki, barış yolundan dönüş olmasın.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devletin ruhu

Sezin Öney 13.05.2010

Ankara'da sabahları bir otobüste köseleşmiş yüzlerin arasında bir görünmez yüz geçip giderken, henüz mahmur kentin mimarisi çok şey anlatıyor. Genelkurmay Başkanlığı kilometrelerce kare uzanan bir imparatorluk ve Başbakanlık, adeta bir müştemilat gibi gözüküyor. "Milli Savunma Bakanlığı" ise, Genelkurmay'ın yuttuğu bir emir-komuta mekânı. Meclis, kara-deniz-hava komutanlıklarının kapladığı alanın altında ezilirken, tepedeymiş gibi gözükmeye çalışan bir mesire yeri... Kurumsallaşmış bir şekilde sorunlarına çözüm getirilmeyen, Türkiye'nin dört bir yanından akın akın gelen milyonlarca insanın, derdine derman aradığı bir Bâb-ı Hümayûn.

Ankara'da binaların arasından göz kırpan ruh, devletinki...

Öyle bir ruh ki, akilları ve vicdanları ele geçiriyor. Mesela, Türkiye'nin yakın geçmişine damgasını vurmuş bazı olaylara ait, "devletin rutin işiydi; halkın tepkisi ölçülmek istemişti" cümleleri geçen raporlar devlet katında elden ele dolaşüyor da; sessizlikler hep korunuyor.

Ve en nihayetinde, tek gerçek bir hükümdar var; devlet-i âli...

Hepimiz, fark etmesek de, onun hâkimiyetindeyiz.

Yaklaşık 50 yıllık "darbe düzeninin" kendini meşrulaştırmak için adım adım ektiği, özenle yetiştirdiği bir koca devlet bahçesi.

Bir çete düzeni ki, bugünün tetikçileri, yarının mahkûmları, bugünün mahkûmları, yarının tetikçileri olabilir. İdeolojik bir şartlanma bile olmaksızın, devlet ipini çektikçe oynayacak kuklalar haline geliniverir.

Dünün darbecilerini, Ankara'da orduvelelerinin birinde sırada bekleyen bir emekli olarak görüyorsun. Ya daha on yıl önce, JİTEM adına işkence yapanlar, bugün ne yapıyor? Devlet-i âli'nin hürmetlerini pek mi görüyor, o gün

yaptıkları insanlık dışı muamelelerin bedeli olarak?

Aslında, Batı da Doğu da aynı gemide, bu beter düzende.

Aslında, 2010 itibariyle, Edirne’de sırf Roman olduğu için vurulduğunda, doktorun zahmet edip acile gelmediği için ölenle, ordunun havan topunun öldürdüğü Ceylan Önkol (sahi, Diyarbakır Kayapınar Belediyesi yeni yapılan parka adını vermese, onun adı nerede yaşayacak, ne kadar daha hatırlanacaktı?) çok da farklı kaderin yolcuları değil. “Vatanlarına” gömülmelerine izin çıkmayan Aram Tigran ve Dario Moreno’nun İzmir-Diyarbakır hattındaki ayrı gayrılıkları da...

Bugün aslında, “sözde” devleti sorgularken; ordunun PKK ile savaşındaki yanlışları gündeme getirirken, sanki eğer İsrail Ordusu gibi “sızdırmaz” sertlikte, hata yapmaz bir ordumuz olsa, ihmaller söz konusu olmasa, Ankara başta tüm ülkeyi “dekore eden”, “güçlü ordu, güçlü devlet” sloganı gerçek olsa bir sorun olmayacakmış gibi davranıyoruz.

Mesele şu ki, aslında savaşta *hiç* olmamak lazım.

Yasemin Çongar’ın, Tunceli’de PKK baskınına uğrayan Sarıayla Karakolu’ndaki çatışmada ölen Jandarma Uzman Çavuş Kemal Koçyiğit’in eşi Lale Koçyiğit ile olan röportajındaki şu satırlarda hiç mi bir tuhafılık görmüyor kimse?

Gencecik yaşta büyük bir acının orta yerine atılıveren Lale Koçyiğit şöyle diyordu;

“Şundan dolayı içim rahattı. Yirmi yıldır baskın görmeyen bir karakol olduğunu söylemişti bana... Eşim diyordu ki, ‘Buraya olsa olsa köyden saldırı gelir.’”

Geldiğimiz nokta bu işte; saldırı gerçekten köyün içinden gelmiş vesaire ayrıntılarının ötesine bakmak lazım; birbirimize düşman, birbirimize şüpheyle bakan bir bıçaksırtı halde yaşayıp gidiyoruz.

Gözlerimiz düşmanca birbirimize odaklı yaşarken, devlet-i âli’nin ipleri çekip bizi oynattığını da göremiyoruz.

Devletin ruhu, bazen plansız programsız, birden bire bir refleks şeklinde bile ortaya çıkabiliyor. Bazen bir “ilerleme” örneği bile, sırf devletin ruhunun, o herkesten bağımsız, herkesi tahakkümü altına alan boyunduruğunun bir tezahürü olarak baskı mekanizmasına dönüşebiliyor.

Örneğin, engelli bireyler ve örgütlerin hazırlanmasından bizzat kendilerinin yer alması nedeniyle şimdiye değin Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan belki de, “en ilerici” yasal düzenleme, BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme.

Müzakereleri 2002 yılında başlayan bu sözleşme, 13 Aralık 2006 tarihinde BM Genel Kurulu’nda oylamasız onaylanıyor ve 3 Mayıs 2008’de yürürlüğe giriyor. Sözleşme, “genel ilkeler, genel yükümlülükler, eşitlik-ayrımcılık yasağı, erişebilirlik, eğitim, sağlık, çalışma ve istihdam, siyasi ve kamusal hayata katılım” gibi çeşitli başlıklar altında, engellilerin haklarını ve taraf devletlerin engelli vatandaşlarına karşı yükümlülüklerini belirliyor.

Türkiye, bu sözleşmeye, imzaya açılır açılmaz, 30 Mart 2007’de ilk imza koyan ülkelerden. 3 Aralık 2008’de de, TBMM onayını veriyor.

Bu olanlar, ne güzel, ne kadar “ilerici” bir durum gibi gözüküyor.

Ama, sözleşme, bir devlet refleksi olarak, öyle bir Türkçeye çevriliyor ki, Türkiye’de daha önce yürürlükte olan ve engellilerin haklarını aramasının önüne, devletin çıkarlarını koyan yasaların aynen uygulanmasını sürdürecektir.

bir yasal düzenleme haline dönüşüyor.

Sebepsizce.

Sadece hak yensin diye. Ne olacak, Türkiye'nin 8,5 milyon engellisi, haklarını arayabilecek konuma gelse?

Devletin bir ruhu var ki, herkesi teslim alıyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkaldırı ateşi

Sezin Öney 20.05.2010

Yer firuze taşlar ve gümüş kumlar, deniz türkuaz harelî lacivert, dağlar zümrüt; üzerlerinde de gök sedefli, altın pırıltılı atlas bir örtü. Karadağ, yeryüzünde bir cennet; vahşi ve mağrur bir diyar.

Balkanların, bu en güzel köşesi, Osmanlı döneminde, Girit'te Sfakiá, Lübnan'da Gabal Lubnân, Dersim gibi dağlık bazı diğer bölgelerde olduğu şekilde, ilişilmeden kaldı.

İmparatorluğun, "gerçek" devlet geleneğine sahip olmanın getirdiği rasyonalite, dağlık, savaşması zor bölgelerin tahakküm altına alınması konusunda bir kâr-zarar hesaplamasına neden oluyordu.

Sağlam devlet geleneğinin getirdiği pragmatikliğin diğer bir örneği, Yunanistan, Yunanlılara göre, *Elliniki Epanastasi* (Yunan Devrimi), Osmanlı'ya göre, Yunan İsyanı sonucu İmparatorluk hâkimiyetinden kopup, 1832'de resmen bir devlet haline geldiğinde verilmişti. Osmanlı devleti, çiçeği burnunda başkent Atina'ya, 1840'ta Osmanlı büyükelçisi olarak Rum milletinden Kostaki Musurus Paşa'yı atamıştı.

Yunanistan'ın Osmanlı'dan ayrılışı, Devlet-i Âliyye için büyük bir şoktu. Milliyetçilik anlam verilemeyen bir kavram ve Yunanistan'ın milliyetçilik aşkına, Osmanlı'yı terk etmesi, devletin kalbinin tam orta yerine saplanan bir hançerdi. Yunanistan'ın milliyetçi sembollerinden şair Rigas'ın, tüm Balkanlar'da milliyetçi isyanlarında dillere pelesenk olan "Özgürlüğe İlâhi", yani *Thourios*'ta geçen şu sözlerin Osmanlı'ya batan dikenlerine rağmen devletin akli, mantığı ön plandaydı;

Καλλιῶναι μίας ὤρας ἐλεύθερη ζωή,

παρὰ σαράντα χρόνοι, σκλαβιά καὶ φυλακή...

Bir saatliğine özgür bir hayat,

Kırk yıllık esaret ve mahkûmiyete yeğdir...

Aynı şekilde, Kırım'ın Osmanlı İmparatorluğu topraklarından çıkmasından yıllar sonra bile, buraya yazlık tatile gelen Rus Çarı Aleksandr II. Nikolaeviç, Osmanlı'nın temsilcilerince karşılanıyordu. Çünkü Osmanlı, burayı hâlâ kendi toprağı kabul ediyor ve Çar'a da bu mesajı vermek istiyordu. Çar da, durumu "bozmuyor", hatta Osmanlı temsilcisiyle karşılıklı sigara tellendirirken, "bölgesel meseleler" üzerinde dostça sohbetler yapmayı ihmal etmiyordu.

İmparatorlukların, çok kültürlü, çok boyutlu, çok çeşitli dönemlerinde de, hayat dört başı mamur değildi elbette. Ama tüm Balkanlar, Orta ve Doğu Avrupa, Anadolu da, milliyetçiliğin en kötü yüzünü yaşadı.

Karadağ'ın büyüğü güzelliğine kapılırken, 1991-95'te Bosna Savaşı döneminde, bu kıyıların hemen yakınında, Adriyatik'in mücevher gibi kenti, Hırvatistan sınırlarındaki Dubrovnik'in, Karadağlı askerlerce, komutanlarca vurulduğunu unutmak mümkün mü?

Ya da, Bosnalı mültecilerin, Karadağ polisi tarafından tutuklanıp Sırp güçlerinin Foča'daki toplama kamplarına yollandığını, bu mültecilerin bu kamplarda sistematik işkenceye tâbi tutulduğunu, öldürüldüklerini?

Türkiye ise, iç politikasında milliyetçilik ve didişmeye teslim. Bursaspor modelindeki folk/ halk/ tekbir/ vahşi Batı/ düşmana bayrak açan mağdur sembollerinin muadillerinin aynen Sırp milliyetçiliğinde de bulunduğu ve bu tarz yaklaşımın, Türkiye sathında "şampiyonluğa" koştugu düşünülürse, "içeride" durum iç açıcı değil.

Buna karşın, dış siyaset, Ahmet Davutoğlu'nun dışişleri bakanlığıyla, uzun bir uykudan uyanırcasına akılcı, mantıklı ve güçlü bir rotaya doğru yelken açıyor. Üstelik de bu durum, Dışişleri Bakanlığı'nın kendine rağmen, köklenmiş muhafazakârlığına, hükümet içindeki çekememezliklere rağmen ufak bir takımın mücadelesiyle gerçekleşebiliyor.

Henüz üç-dört yıl öncesine kadar Dışişleri Bakanlığı'nda Ermenice bilen diplomat olmasına dair bir girişim yoktu. Üstelikte, Harp Akademileri'nde yıllardır, Ermenicenin de arasında bulunduğu 28 dilde eğitim imkânı bulunurken.

Türkiye'nin, askerî zihniyetin bu kadar esiri kalmasında herhalde başkaldırmayı bir türlü bilemeyen sivillerin de payı çok büyük.

Gençlerden bir ateş, bir umut

Toplum Gönülleri'nin (TOG) bu yıl ilk kez gerçekleştirdiği "Alternatif Gençlik Haftası", geleceğin geçmişten çok daha farklı, çok daha özgür olabileceğine dair bir kıvılcım, bir kırılma.

12 Eylül'den sonra, "Gençlik ve Spor Bayramı"nın adı, "Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı" olarak değiştirilmiş, kutlamalar iyiden iyiye milliyetçi ideolojinin gövde gösterisi yaptığı bir şekil almıştı.

2009'da, Samsun'daki TOG'un Gençlik Konseyi'nde, gençler, bu bayramın, gerçekten kendileri tarafından tasarlanan, kendi ihtiyaç ve taleplerini gündeme getirebildikleri, savaşçılık yerine barışın vurgulandığı bir hafta olması yolunda "çıkartmada" bulundu.

Şimdi de, bu projeyi hayata geçirip, 18-23 Mayıs arasında "Alternatif Gençlik Haftası" adını verdikleri hafta boyunca konserler, dans gösterileri, paneller ve doğa kampları gibi etkinlikler gerçekleştiriyorlar. TOG Saha Departmanı yöneticisi Emrah Gürsel, bu haftada yapılan diğer etkinliklerin yanında, 18 Mayıs saat 21.00'de, 23 farklı ildeki meydan ve alanlarda ellerindeki mumlarla barış sembolleri oluşturarak, "gençlik haftasının gençlerin 'özne' olduğu, savaşa değil, toplumsal barışa katkı sağlayan bir nitelik almasını" hedeflediklerini söylüyor.

Ateşlerinin, Türkiye'yi, şimdi Balkanlar'da olabildiği gibi, gençliğin gerçekten gençliğini yaşayabildiği bir yere dönüştürmede tutuşturucu rol oynaması dileğiyle.

Şehrimin doğum günü

Sezin Öney 27.05.2010

Sankt Petersburg; doğum günün kutlu olsun. Evet; bir şehrin doğum günü olması aslında tuhaf bir şey; çünkü kentler, çoğunlukla zaman içinde kendiliğinden gelişiveren, ilk tuğlasını kimin koyduğu bilinmeyen yapılar. Bu şehirse, tam manasıyla bir proje; 18. yüzyıldan itibaren "Doğu'yu" saran "modernleşme" çabasının en sert, en inatçı biçimde verilmiş örneklerinden.

Zalimce verilmiş bir mücadeleden nasıl böyle bir güzellik doğdu anlamak da zor. Sanki hep oradaymış, sanki doğuşu çok doğal bir süreçle gerçekleşmiş gibi doğal, duru, görkemli, kendinden emin, altın renkli, kehribar tonlu bir güzellik. Dostoyevski'nin uzun hikâyesi "Beyaz Geceler'e, yaşam boyu hayalciliğe müptela, düşlere dalmaya tiryakilerin ortak öyküsünün bu dantel gibi narin anlatımına da göz kırparak söylemeliyim ki; aslında tüm Kuzey'de yaşanan bu aydınlık yaz akşamlarının, en büyüleyici hali, Petersburg'da yaşanıyor. Sabah olmasının hüznünün hiç gelmediği geceler, şimdilerde başlıyor.

Güzel; ama ne pahasına; bu şehrin ev sahipliğindeki hayal âleminin maskeleydiği gerçek, şehrin kurulması için dökülen bir sürü kan ve gözyaşının varlığı. Çar I. Petro'nun, yani Pyotr Alexeyevich Romanov veya Türkiye'deki meşhur adıyla Deli Petro'nun, kaprisiyle 1703 yılında sıfırdan başlanıp, yaklaşık 10 yıl içinde yoktan var edildiği. Her santimetrekaresinin yapımında, kilometrelerce uzaktan getirilen köylülerin, aç biilaç, hastalıklardan kırılarak yok edilme pahasına çalıştırılması. Bu yürek parçalayıcı gerçekler beni, Petersburg'dan uzaklaştırıyor. Gene de muhteşemlik ve korkunçluğun birarada var olduğu tüm büyük "Doğu" şehirleri gibi, Petersburg da, bir yandan kalbi esir alıyor.

İşte bu şehir, Rusya'nın İmparatorluğa dönüşümünün sembolü, Çarlığın tacı. Petersburg'a, benim şehrim demem de, sembolize ettikleri yüzünden; insanların ezildiği, çekim ve nefreti, büyüleyicilik ve dehşet vericiliği birarada, hatta aynı anda yaşatan, tüm zarafeti ve inceliğine rağmen, insana kıymet vermeyen, Batı'ya tutku ve tepki arasında gidip gelen bir "Doğu" dünyası olması.

Nihayetinde, yazgımız, kaderimiz bu ikilikle yaşamak. Rusya ve Osmanlı'nın, Rusya ve Türkiye'nin benzer, benzeşen tarihlerinde, iki ülkenin durumları, yine ve gene birbirini andıran bir noktaya geldi. "İdare edilen demokrasi" (veya biraz müstehzi bir şekilde, "idare eder demokrasi" olarak adlandırılabilir bu düzende), seçimler oluyor, demokratik düzen ağır aksak işliyor imajı veriyor, ama esasta düzene bağlılık esas kural ve "kırmızı çizginin" dışına çıkıverenin başı derde giriyor, insana, insan haklarına, insani değerlere de göstermelik, kozmetik şekilde önem veriliyor (gibi yapılıyor), aşırı merkezîyetçi otoriter yapıda, birey, devletçe ezilip geçiliyor. Rusya'da Putin'in kişiliğinde vücut bulan otoriter-bürokratik devlet yapısı, Türkiye'deyse âdeta ruhani varlığa sahip, devlet içinde herkesin içine giriveriyor.

Son zamanlarda, Rusya'nın, ABD başta olmak üzere Batı dünyasına daha yakın durması, Başkan Medvedev ile Başbakan Putin arasında zıtlasma yaşandığı, Moskova'da devletin bir kanadının, daha demokratik, Batı yanlısı bir yapıya doğru yöneldiği yorumlarına yol açmıştı. Oysa Rusya devleti, son 10 yılda Putin'in üzerine titremesiyle gelişen, serpilen "ulusalcılığının" Batı'yla işbirliğine engel olmasının, uzun vadede, içerideki "idare eden demokrasi" düzenini baltalayacağını fark etti. Türkiye'deyse, her şeyden önce, aslında, Batı ve "yabancı" düşmanlığı resmigeçidi, aşırı milliyetçi gövde gösterileri olan Cumhuriyet mitingleri döneminde tavan yapan, Rusya özentisi "yerli malı" ulusalcılık da, en büyük hatasını, ABD ve Avrupa karşıtlığının vitrindeki dozunu fazla kaçırarak yaptı.

Evdeki ulusalcılığı Batı'nın gözüne sokmadan, toplumu büyük çıkışlarla değil, daha arka perdeden yönlendirmenin bir yolu olarak kullanmaksa, şimdi Rusya'nın sistemini korumakta kullanacağı en önemli kozlardan biri. Ve de, tabii, Batı'nın, Rusya'nın baskısından uzak tutmak istediği Ukrayna, Gürcistan ve Baltık Cumhuriyetlerindeki, emperyal etkisini sessiz ve derinden sağlayabilmenin de... Geri planda, Kremlin'de yapılviren bu ince ayar hemen sonuçlarını verdi; Ukrayna ile 21 nisanda yapılan Kharkiv Anlaşması, Kiev'in dış siyasetinin kontrolünü, âdeta Rusya'ya hediye etti. İzleyici konumunda kalmayı yeğleyen ABD ve AB, anlaşmayı Ukrayna'nın içişlerinin bir parçası olarak niteleyip geçti. Liman olarak Karadeniz'deki en önemli merkez sayılabilecek Sivastopol'e, Rusya'nın donanmasının 2020'ye kadar konuşlanmasını sağlayan bu anlaşma, güç dengeleri açısından, Moskova'nın imparatorluk tacını geri giydiğini sembolize ediyor.

İşin özü, ABD ve AB'nin, 1960-70'lerde, Amerika ve Britanya'nın, Ortadoğu'daki monarşik Körfez ülkeleriyle yaptığı, "içerde ortaçağ düzeninin sürmesi, insan haklarının tepine tepine çiğnenmesine Batı'nın göz yumması karşılığı, ekonomik ve dış siyasette ittifak" el sıkışmasının 2010 modelinin, Rusya ile yaşanması. "Mühim olan stratejik ortaklık, insan haklarından bize ne" gibi özetlenebilecek, gayet net bu zımni muvafakatin bir benzerinin de, Türkiye için sözkonusu olmaması, askerî vesayetin elinin güçlendirilmemesi dileğiyle...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Körlük

Sezin Öney 03.06.2010

23 Şubat 2004. Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı (UAD), İsrail'in Batı Şeria'ya ördüğü duvarı tartışmak üzere toplanırken, ülkenin en çok satan gazetesi *Yedioth Ahronot*, şu manşetle çıkmıştı; "Ben Kocamı Gömüyorum, Siz Yargılamak için Toplanıyorsunuz". Zira bir gün önce, Filistinli bir intihar eylemcisi, Kudüs'teki 14 numaralı otobüste kendini havaya uçurmuş, ikisi çocuk sekiz İsrailli ölmüştü. Tabloid stili, hem sağ hem sol kanattan yorumcuları olan, kendini "ulusun yayın organı" olarak adlandıran gazetenin manşeti, kocası bir gün önce bombalamada ölen Fanny Haim'in gazeteye yolladığı açık mektubu konu alıyordu.

Birçok İsrailli için, UAD'nin, duvarın yasal meşruiyetini sorgulamak için toplanması bile, dünya kamuoyunun "İsrail'in yaşadıklarına duyarsızlığının", "kökleri tüm dünyada çok derinlere uzanan Yahudi düşmanlığının" bir tezahürüydü.

Fanny Haim, mektubunda Lahey'deki yargıçlara hitaben, "Bugün siz büyük konuları konuşurken, sadece bir an, bu kanlı çatışmanın içindeki küçük insanları düşünün" diyordu.

Haim'in mektubunun yanında, İsrail'in en önemli gazetecisi olarak nitelenebilecek Nahum Barnea'nın yorumu vardı. Kendisi de, 1996'daki bir otobüs bombalamasında oğlunu kaybeden Barnea'nın, "İsrailliler Ağladığı Zaman" başlıklı yazısı, yalın bir dille yazılmış, duygusal, jilet gibi keskin analizlerle okuyucuları sarsmayı amaçlıyordu.

Aynı gün, *Yedioth Ahronot*'tan ayrılan bir grubun kurduğu İsrail'in en çok satan ikinci gazetesi, *Ma'ariv* de şu manşetle çıktı; "Kudüs: Sekiz Kişi Otobüs Saldırısında Öldü, Lahey: İsrail Yargılanıyor. Hükmü Siz Verin". *Ma'ariv*, hâlâ kararsız kalan okuyuculara da yardım amacıyla, bir de alt başlık koymuştu; "Çitin olmadığı yerden sızan terörist, okul yolundaki çocukları öldürdü. Lahey'deki yargıçların dikkatine sunulur". Evet, örülen duvara yönelik olarak, İsrail basını özellikle "çit" sözcüğü kullanılıyordu.

Yedioth Ahronot ve *Ma'ariv*, yayın politikası olarak düşündürmekten çok duyguları sarsmaya yönelik haber yapan gazeteler. Ne var ki, İsrail basının kalanı da, 23 Şubat 2004 günü İsrail'in kendini içine kilitleyip, Mavi Marmara saldırısıyla anahtarını denize fırlattığı, "ruhsal ve zihinsel" kuşatmanın esiriydiler.

Bu, İsrail basınındaki bir tek gündü. Aradan yüzlerce gün geçti.

İsrail'de medya, haberlerin bazılarını atladı, bazılarını çarpıttı, bazılarını da "görürken görmedi". Tüm bunlar, İsrail Genelkurmayı'nın "brifingleri" vesaire gibi medyayı alenen yönlendirme çabalarıyla da olmadı. İsrail'de basın, bilerek ve isteyerek, devletin suçluluğunu bastırmak istercesine, salt kendi mazlumluğunu, kendi mağdurluğunu ön plana çıkaran bir söylem geliştirdi.

İsrail'de ortaya çıkan bugünkü manzaraysa, bana Portekizli yazar José Saramago'nun *Ensaio Sobre a Cegueira* (Körlük Üzerine bir Deneme) kitabını anımsatıyor. Kitap, isimsiz bir şehirde bir anda yayılıveren ve herkesi kör eden bir salgının hikâyesini anlatıyordu.

İsrail'i saran körlük, sadece oraya değil, savaşan hemen her ülkeye özgü. Kimi zaman ordular, şiddeti meşru kılmak için bizzat "iletişim savaşlarına" giriyorlar. Kimi zaman, "düşmeye basmaya" gerek bile kalmadan, gazeteciler, devletin gönüllü neferleri olarak kalemlerini "kalaşnikoflaştırıyorlar".

CHP'nin yeni yönetimindeki, televizyon ekranlarından inmeyen basınla ilintili isimleri de anarak, statükonun sahte yorumcularının, kamuoyunu yönetmek ve yöneltmekte kullandığı bir örneği anımsayalım. ABD'nin Irak Savaşı'nın başlangıç döneminde, emekli asker "strateji uzmanları", Amerika'nın, dolayısıyla da dünyanın, ekranlarını basıvermişti. *New York Times* yazarı David Barstow, 2008'de yaptığı, "TV Yorumcularının Ardında Pentagon'un Gizli Eli" haberiyle, 75 "askerî strateji" uzmanının ABD Genelkurmayı'nın kaşeli elemanları olarak, savaş propagandası yapmak üzere görevlendirildiğini açığa çıkarmıştı. Barstow, bu haberiyle 2009 Pulitzer ödülünü aldı. Barstow'un "medyanın içine sokulan Truva atları" olarak adlandırdığı bu yorumcuların Türkiye izdüşümlerini, 2007'de hepimize Kandil ve çevresinin haritasının ezberletildiği, "Kuzey Irak'a şöyle hop bir giriverelim, girmişken de çıkmayalım" döneminde görmedik mi? Hâlâ, "derin stratejistler " bize ekrandan arada bir göz kırpmıyor mu?

Savaşın zehirlediği ülkelerde, medya bilgi vermekten çok, kamuoyunun şiddete rıza göstermesine ve kendini de asker olarak çatışmada can verecek denli militanlaştırmasına çalışıyor. Kelimelerin sıradan gözükken dizilişinin ardına gizli derin manalar, bir sözcük yerine diğerinin seçilmesi, televizyonda haberlerin belli duyguları uyandıracak müziklerle verilmesi, spikerlerin ses tonlarındaki inip çıkışlar; bunların hepsi, düşüncelerimizi koşullandıran, tutsaklaştıran küçük büyük ayrıntılar. Büyük konuların içindeki küçük insanlar da, bu ayrıntıların oluşturduğu ideolojik yük altında eziliyor.

Son kertede, Mavi Marmara'ya yapılan saldırının ve Gazze konusunda yaşanan tüm dramın üzerine yapılacak iki yorum var; İsrail'de okumuş, İbranice konuşan ve taşı gedğine koyan analizleri yapıveren sevgili arkadaşım İbrahim Anlı'nın dediği gibi, "Statükonun tüm gücüne rağmen en büyük zaafı, en aşikâr olanı görememesi". Bir de, saldırının gerçekleştiği gün bu dünyadan göçen Rus şair Voznesenski'nin deyişiyle; "Yaşamak ne büyük mucize/ Ama nasıl anlatırsın bunu yaşamazsın birine?".

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geri sayım

Sezin Öney 10.06.2010

Her konuda herkes uzman da, ülke çapında bir tek uzmanlaşamadığımız konu, Kürt meselesi. Hâlâ, "bölgede" insanlar ne yaşıyor, ne düşünüyor anlayamıyor, anlamak istemiyor, konuyu biri Kandil biri Ankara'da iki Genelkurmay arasına sıkıştırıp kapatıyoruz. Yasal anlamda çocuk olarak tanınmaktan henüz çıkmış ölen bu kadar genç insana, sadece "bizden" olanlara bile, gerçekten üzülmüyor muyuz?

PKK tarafından çözüm olarak şiddetin masaya konacağı tarih olarak belirtilen "31 Mayıs" üzerine bu kadar konuşulması da, "bölgeye" bu kadar yoğun askerî yığınak yapılmasına göz yumulması da, çözüm için kimsede herhangi bir niyet olmadığını gösteriyor.

Son dönemde, İsrail devleti/ordusu, yıllarca su sızdırmayan ortaklığın üzerini şıpır şıpır sel basmasının kızgınlığıyla, Türkiye'nin de aslında Kürt meselesinde kendisinden farksız bir zihin dünyasına sahip olduğunu ima eden açıklamalarla, akrep ısırtıkları atıveriyordu.

Zaten, Hamas mı PKK'ya benziyor, İsrail mi Türkiye'ye; yoksa taş atan Kürt çocuklar Filistinli akranlarına mı daha yakın diye, herkesin gözlerine bir görünüp bir kayboluveren, yanardöner, balık pulu bir haller var ortada; ama tam nedir?

Aslında Türkiye'nin, toplumu, devleti, medyasıyla Kürt sorunu konusunda hızla benzemekte olduğu, İsrail'in Ekim 2000 dönemindeki hali. İkinci İntifada'nın patlak verdiği zamandaki yani...

Bu dönemde, İsrail'de kamuoyunun Filistin meselesine yaklaşımı, tarihteki en dramatik kırılmasını yaşadı. Sorunun konuşulduğu, algılandığı zemin kaydı, değişti.

2000'lerin başında İsrail'de oluşan kamuoyu algısı, sadece daha "sağ", daha milliyetçi özelliklere sahip değildi. İsrail âdeta, doğamayan barış yüzünden, erişilemeyen "şiddetsizlik" ideali üzerinden kendini yeniden kurguladı, tanımladı.

Konu Filistin meselesi oldu mu, İsrail sağı da solu da, farkında olmadan son derece paralel söylemler geliştirmeye başladı. Böylece, siyaseten yekpare bir savaş cephesi oluşturulurken, barışın gerçekleştirilmesi mükellefiyeti "düşmana" yüklendi.

İsrail kamuoyu kendini, mağdur edildiği, "düşmana" karşı meşru savunmaya giriştiği algısı üzerinden tüm tarihî ve güncel korkuları, endişeleri, kızgınlıkları harmanladığı bir atmosferi soluduğu, kurşungeçirmez duygusal bir fanusun altına sakladı.

İsrail'deki egemen düşünce, Filistinlilerle koşullar ne olursa olsun barış yapılamayacağı oldu. İsrail genelindeki algıya göre, dönemin Filistin lideri Yaser Arafat, İsrail'in Camp David'de Filistinlilerin önüne serdiği cömert teklifleri elinin tersiyle iterken, İsrail tarafı barış için elinden geleni yapmıştı. Arafat, "bir terör patlamasına" dönüşen İkinci İntifada'yı, İsrail'i içişlerinde ve uluslararası alanda diz çöktürmek üzere örgütlerken, İsrail, Filistin tarafının silah bırakması için sabırla beklemişti. İsrail, ağzıyla kuş tutsa, barış gerçekleşemezdi.

Ayrıca, ABD'deki 11 Eylül saldırıları, 2000'lerin başında İsrail kamuoyunda, uluslararası alanda adalet için savaşmaları gerektiği düşüncesini besliyordu.

Temelinde hiçbir ideolojide olmayan, çözümün imkânsızlığına katı bir inanç ve "düşmanın" yok edilmesinin tek çıkış yolu olduğuna odaklanarak diğer tüm olasılıklara körleşen bu algı biçimi, tüm Filistinlileri potansiyel hedef haline getirdi.

Toplumda öfke ve korkunun artmasıyla beraber, ırkçı eğilimlerin yaygınlaşıp “meşrulaşması”; “parçalanma tehlikesinin” de körüklediği “ulusal birlik ve beraberliğe” yönelik bir refleksin kamuoyunun davranışlarını âdeta bir emir-komuta zinciriyle yönetir hale gelmesi söz konusu oldu. Siyaset ve diplomasi bitti, İsrail parlamentosu Knesset’te salt askerî taktikler konuşulur oldu.

Medyanın da, sadece İsrail tarafının yaşadıklarını dile getirmesi, sadece İsrail’in can kayıplarına odaklanması, haber kaynağı olarak yalnızca devleti kullanması, satır arasından Filistinliler ve Filistin siyasetine ilişkin her şeyi karalaması, kamuoyunda oluşan algının hem bir sebebi hem de sonucuydu.

Eğer, 2000’lerde İsrail’de, eleştirel düşünceyi ön plana çıkaran, İsrail’in kendi kusurlarına aynayı tutabilen bir sol akım olabilse, giderek marjinalleştirilen bir avuç “barışla bozmuş romantik veya satılmış vatan haini” dışında, farklı düşünceleri dile getirenler olabilse, bugünkü şiddet kısırdöngüsü yaşanmazdı.

“Devlet çizgisine” büyük eleştiri gibi gözüken görüşler bile, “kırmızı bir çizgide” zıncı diye duruverdi.

İsrail’in “açılımın” kilitlenmesiyle, bir toprak kayması şeklinde başlayıp zamanla betonlaşan savaşa esir bu düşünce dünyasına yönelik yegâne eleştiri, aşırı sağdan gelmeye başladı. O da, “Neden daha ‘şok’ tedbirler almıyoruz” diye...

En azından İsrail, Oslo sürecinin başlangıcını milat alırsak, bu noktaya yaklaşık yedi yılda geldi. Geri planda da, yarım asrı aşan bir çatışma, savaş psikolojisi vardı.

Türkiye, Kürt sorununda yedi ay sürmeyen açılımından sonra bu düşünce yapısına gelmeyi “başardı”.

Şimdi, bu algı kaymasının kemikleşmesine izin verirsek, İsrail’in 2000’inden 2010’una, geri saymaya başlıyoruz demektir.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hepsini tarih yazacak

Sezin Öney 17.06.2010

İşlediği savaş suçunu itiraf etmek, Britanya’nın kırk yılını aldı.

1972’de Kanlı Pazar’ın hemen ertesinde alelacele hazırlanan, olayda Britanya askerlerinin tetiğe sarılmasını, “bölgedeki çatışma ortamının doğal sonucu olarak” niteleyen ve bu askerleri “çabuk düşündükleri ve cesurca hareket ettikleri için” öven Lord Widgery’nin 558 kelimelik raporunun tahribatını silmek için de, son 12 yıldailmekilmek hazırlanan beş bin kelimelik bir rapor gerekti.

Sonuçta, bu kırk yılın Britanya’ya öğrettiği, baskının, “askerî çözümün”, *hiçbir şekilde* işe yaramadığı oldu.

40 yılda, 3 bin 500’ü aşkın kişi boşu boşuna öldü.

Bugün, Lord Widgery, en devlet taraftarı kimselerin bile adını ağızlarına utanarak aldığı biri.

Önceki gün açıklanan raporu hazırlayan ekibinin başındaki Lord Saville ise nihai barışın mimarı olarak görülüyor.

Widgery gibi, adı esefle anılan çok "şahin" var.

Kanlı Pazar bir günde olmadı. Çatılara konuşlanmış Britanya özel timlerinin tetiklere asılarak, bugün masum oldukları Saville raporuyla tescillenen 27 kişiyi hedef alması, 1970'lerin başında paralel olarak kurgulanan biri siyasi biri de askerî, iki operasyonun sonucuydu.

Askerî operasyon, İkinci Dünya Savaşı'nda Britanya'nın savunmasında önemli rol oynayan Paraşütçü Birliği'nin "Bayrak Operasyonu" çerçevesinde, "sokağa indirilmesiydi". Çok sert bir eğitimden geçen ve hiçbir destek olmadan, kendinden çok daha kalabalık "düşmana" karşı savaşılmaya hazır bu elit askerler, Kuzey İrlanda sokaklarına salıverildi.

Öte yandan da, siyasi kanat, Operasyon Demetrius için düğmeye bastı. Kuzey İrlanda yönetimi, orduyla beraber, İrlanda Kurtuluş Ordusu'nun (IRA) silahsız kanadında yer aldığı ya da sempaticanı olduğu iddia edilenlerden oluşan 452 kişilik bir liste hazırladı. Askerî istihbarattaki bazı kişilerden, listedekilerin hemen hiçbiri hakkında, örgüt üyeliği veya "terör faaliyeti şüphesine" dair ciddi bir kanıt olmadığı yolunda itirazlar gelmesine rağmen, bu isimlerin 350'si, 9 Ağustos 1971'de tutuklandı.

1922 tarihli Özel Yetkiler Yasası adlı "terörle mücadele kanunu", 1971'de tekrar yürürlüğe sokuldu. Bu çerçevede, eksik ve hatta hatalı bilgilere dayanarak yapılan, sanık konumundakilerin mahkeme önüne çıkarılmadan tutuklanarak hapse kapatıldığı bu operasyonlar yıl boyu sürdü.

Gerginlik tırmandıkça tırmandı. Kuzey İrlanda sokakları, güvenlik güçlerine taş atan gencecik insanlarla, hatta çocuklarla doldu.

1972, tüm Kuzey İrlanda meselesinin tarihi boyunca en çok ölümün gerçekleştiği yıl oldu.

30 Ocak 1972'de de, Kanlı Pazar gerçekleşti.

Kanlı Pazar sonrası, IRA'ya üye olmak isteyenlerin sayısında patlama yaşandı.

Troubles/ Na Trioblóidí/ Sorunlar olarak anılan bu çatışma döneminde, 1980'lere gelindiğinde "anlaşmadan" başka çare olmadığı görüldü.

1980'lerin sonunda IRA ile gizli görüşmeler başladı. 1997'de, barışı bir türlü gerçekleştiremeyen, sürekli popülist/ milliyetçi söylemlere sarılan Muhafazakar Parti'nin devri kapandı. Tony Blair'in barış vaatleri, İşçi Partisi'ni ezici çoğunlukla iktidara taşıdı. 1998'de, barışa gidilen yoldaki temel güven artırıcı adımlardan biri atıldı; Lord Saville, Kanlı Pazar'ı sorgulamak üzere görevlendirildi.

Sonradan kendisi de Irak Savaşı'nı savunarak, şahinlik tuzağına düşen Blair'in önce böyle bir niyeti yoktu. Ancak, 1998'de barış süreci tam karaya oturmuştu; IRA'nın siyasi kanadı olarak adlandırılan Sinn Féin (Biz Kendimiz), önerilenlerin yeterli olmadığını düşünüyordu.

Blair, Kanlı Pazar ile ilgili bir adım atması yolunda baskılara kulak tıkiyordu. Bu sırada, İşçi Partili Mo Mowlam, Blair'in başdanışmanı Jonathan Powell'a, elde yazılmış bir mektup yollayarak, Widgery Raporu'nu başbakanın bizzat okumasını ve neden yeni bir soruşturmaya ihtiyaç duyulup duyulmadığını bir "insan olarak" düşünmesini rica etti. Blair, raporu okudu ve fikirleri değişti.

Blair'in yeni soruşturma gerektiğini savunmaya başlaması üzerine, o dönem Muhafazakârların başındaki William Hague, milliyetçilik vurgusuyla sert çıkışlar yaptı.

Bu tartışmalardan tam 12 yıl sonra Saville Raporu aynen şöyle diyor; “Kanlı Pazar’da olan biten, Geçici IRA’yı güçlendirdi, milliyetçi küskünlükleri ve orduya karşı olan düşmanlığı arttırdı ve yılların şiddetli çatışmasının tırmanmasına neden oldu. Kanlı Pazar, yakınlarını kaybedenler ve yaralananlar için bir trajedi, Kuzey İrlanda’nın insanları için de bir felaketti”. Muhafazakârların şimdiki lideri, yeni Başbakan David Cameron da özür diliyor.

Tarih, uzun vadede, hakkın yerini bulmasını sağlıyor. Bugün kısa dönem çıkarlara saplanıp kalarak barışın önünü tıkayanların korkaklığını tarih elbette bir gün yazacak. Bugün ölen her Kürt ve Türk’ün adı, onların vebali olarak, utanç listelerinde, isim isim anılacak.

Eksen, bir gün, sonunda barışa kayarken, tıpkı geçmişin sayısız “meşhur ve büyük” siyasetçisinin köşelerinde tozlanmaya terk edildiği gibi, bugün barışı tökezletenlerin hatıraları da epriyip yok olacak. İsimlerini kimse anmak bile istemeyecek.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail, Türkiye, Arap sokakları

Sezin Öney 24.06.2010

Türkiye, Ortadoğu’yu, Balkanları, Kafkasları dönüştüren, demokratikleştiren bir lider/model ülke olabilir mi?

Bu soru, aklıma uzun süredir, benim tanıyıp bilebildiğim coğrafya olan Balkanlar’a her adım attığımda dolanıp duruyor. Bunu da, Türkiye’nin “güç, tahakküm ve iktidar”dan oluşan bir “Bermuda üçgeni” yaratması, Osmanlı İmparatorluğu’nun hayaleti gibi bu coğrafyanın üzerinden esip geçmesi hayalleriyle yapmıyorum. Gerçekten de Türkiye, tüm eski Osmanlı sınırları ve ötesindeki bölge genelinde, ürettikleriyle bir sembol, bir çekim merkezi. Hem kültürel, hem ekonomik açıdan, ürettiği değerlerle, mallarla, verdiği hizmetler ve yaratıcılığıyla bir gözbebeği.

Princeton Üniversitesi’nin Yakın Doğu Araştırmaları Bölümü’nden, Transregional Enstitüsü ve Petrol, Enerji ve Ortadoğu Projesi Başkanı Bernard Haykel’e, İran ve Türkiye uzmanı Elliot Hen-Tov ile yazdığı “Türkiye’nin Kazancı, İran’ın Kaybı” adlı yorumu üzerine bu soruyu yönelttim. Bu yazıda, Haykel ve Hen-Tov, Türkiye’nin ekonomik dinamizmi, kültürel renkliliği, sosyal hareketliliğiyle Arap dünyasının, “kalplerini, zihinlerini ve cüzdanlarını” ele geçirdiğini savunuyordu. Bağımsız bir dış politika geliştiren Türkiye’nin, bir yandan İsrail’e ve ABD’ye karşı duran öte yandan da, “liberal ve aydınlanmış Sünni İslam’ın” önderi olarak yükselirken, Arap dünyasını “bataklıktan” kurtarabileceğini öne sürüyordu.

Haykel, kendisine yönlettiğim sorular üzerine, Arap ülkelerindeki yönetimlerin, Gazze konusundaki çıkışlarıyla Türkiye’nin ani siyasi sivrilişinden rahatsız olduğunu kabul etmekle beraber, Arap sokaklarındaki havanın, yavaş yavaş, rejimlerin eksenini demokrasi yönünde değiştirebilecek kadar güçlü olduğuna inanıyor.

Haykel’e göre, Arap dünyasındaki lider boşluğu, İran ve Türkiye’ye yükselmek için imkân tanıyor. Ancak, yıllardır İran’ın devrimci Şii düşüncesi ile Suudi Arabistan’ın siyaseten etkisiz Vahabiliği arasında sıkışan Arap aydınları, Türkiye’nin heyecan verici, görkemli, baş döndürücü zihin dünyasını, sıkışıp kaldıkları entelektüel kapandan kurtuluşun yolu olarak görüyor.

Buna karşılık, Haykel’in dikkat çektiği nokta, Türkiye’nin oynayacağı role asıl karar verecek olanın Arap halklarının kendisi olacağı. Haykel, eski dengelerin henüz bozulmadığına, Mısır’ın hâlâ Arap dünyası

genelindeki ağırlığının tamamen silinmediğine de işaret ediyor.

Haykel'in dediğine bir de şu eklemeyi yapmak lazım; Türkiye'nin bölgenin yükselen yıldızı, model ülkesi olması yolunda asıl belirleyici olan, kendisi olacak.

Kaderin bir cilvesi olarak da, Türkiye'nin geleceğini şekillendirirken gözönünde bulundurması gereken örnek, İsrail'den başkası değil.

İsrail, bir bakımdan Ortadoğu'nun, dünya çapındaki ekonomik mucizesi olarak parlıyor. Ülkenin, değil bölge, küresel çapta teknoloji, bilgisayar şirketleri var. Öyle parmak ısırtan gelişmelere imza atıyorlar ki, yaptıkları sadece iş olarak değil, insanlık tarihi açısından da önemli. Öte yandan, İsrail kamuoyu, ülkenin siyasi dünyasının tüm kusurlarının, çözüm üretemeyen, didişmeler, kavgalarla kısırlaşan köhneliğinin farkında. Ama hükümet eleştirilse de, devleti-orduyu-İsrail ulusunu sahiplenme duygusu, yurtseverlik/milliyetçilik, ne olarak adlandırılırsa adlandırılırsın, ülkeyi sahiplenip koruma güdüsü, kamuoyunun kendi kusurlarına şöyle bir boy aynasında bakmasını engelliyor.

Sonuçta İsrail, çok renkli, çok kültürlü bir toplum, dünyanın teknoloji devlerinden biri, bölgenin en iyi okullarına sahip, tıp alanında ve sağlık sisteminde küresel çapta hatırı sayılır olsa da, savaşa mahkûm ettiği ekonomisi çöküş içinde. Tel Aviv Üniversitesi'nde profesör ve Kudüs'te Taub Sosyal Politikalar Araştırma Merkezi Başkanı olan Dan Ben-David'e göre İsrail, 1970'lerden beri fakirleşip duruyor. Ben-David, "Her yıl eğitim sistemi daha kötüleşiyor, daha fazla aile fakirlik çizgisinin aşağısına düşüyor" diyor.

Sürekli savaşa yatırım yapmanın da içine düşülmekte olan bu ekonomik açmazdaki payı elbette çok büyük.

Görüşlerini aldığımız bir diğer uzman, Bar Ilan Üniversitesi Medya ve İletişim Bölümü'nden Daniel Dor, İsrail kamuoyunun barışı istediğini fakat gerçekleşeceğine inanmadığı için her şeyi meşru gördüğünü anlatıyor.

Türkiye, eğer siyasetini dönüştüremez, Kürt Sorunu'nu bir Newroz ateşi gibi harlandırır ve iki büyük partisi, kısa vadeli seçim hesapları için beraberce milliyetçilikten medet ummayı sürdürürlerse, kendini bölgenin pırıldayan çobanyıldızı olarak değil, şanslarını kurban etmiş, açmazlar bataklığına düşmüş halde bulacak.

Birkaç hafta içinde, komşu ülkesine askerî harekâtla girip çıkan, aynı gün –ne tesadüf ki- barış elçisi diye gelen gerillaları tutuklayıp hapse atan, Ahmet Türk'e yumruk atan saldırganı da birçok Ergenekon sanıklarıyla beraber tahliye eden bir ülke oluverdi Türkiye. Birden Genelkurmay Başkanı'nın açıklamaları gene birinci haber oldu, gene gazeteler askerî imgelerle donandı, Kuzey Irak haritaları gözümüzün içine girer oldu. Bir gecede, 2007 muhtırası döneminin baskılı boğucu havasına geri döndük. Bataklığa giden yoldan çıkış için direksiyon kırmanın zamanı da, hemen şimdi; mükellefiyet de, biri Kandil biri Ankara'da iki genelkurmaydan birinde değil, siyasette.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son 'Büyük Oyun'

Sezin Öney 01.07.2010

في المشمش; Filmişmiş...

Yani, kayısılar çiçek açtığı zaman. Mısır'da, kayısı ağaçlarının narin çiçeklere büründüğü dönem, yılın en rüzgârlı zamanıdır. Bu nedenle, çiçeklerin çoğu yitip giderken, esintilerin kasıp kavurmasına dayanabilen nadir meyveler, altın sarısı bir görkem ve sessizlikle, tezgâhlarda bir parlayıp yok oluverir.

O nedenle, Mısır'da, mişmiş yani kayısı zamanı deyişi, hiç gelmeyecek, mistik-yitik zamanı simgeler.

İşte, Türkiye'ye barışın geleceği zaman da, eğer bugünün yaklaşımları sürerse, ki süreceğe benziyor, filmişmiş.

Türkiye'de, Kürt açılımının bir bahar başlayıp ötekinde bitivermesinde, kuşkusuz, değil yıpratıcı rüzgârların önünün alınmamasının, bir de üzerine yeni fırtınalar yaratılmasının etkisi var.

Şimdi Ankara'ya hâkim olan düşünce yapısı, Kürt sorunu çözülsün denirken, içinden çıkılmaz, milliyetçi buhranlarla dolu bir kuyuya düşüldüğü ve bu açmazlardan da, ancak orduyla hükümetin yeni bir işbirliğiyle, ama "Güçlü Ordu, Güçlü Türkiye" yapısıyla değil, "Güçlü Türkiye, Güçlü Ordu" sloganıyla çıkılacağı.

"Bölgede", din kardeşliğinin yeni bir tutkal olarak ordu nezaretinde, onayında kullanılmasıyla, Kırmızı Kitap'taki tek iç tehdit algısının "terör" olarak yalnızlaştırılması gerçekleştirilmiş benziyor.

Ankara'nın tepesinde, Kürtlere "açılımda" her şey yapılmış bitmiş, niye yetmemiş gibi bir hava esiyor. Türkiye siyasetinin en büyük tuzaklarından, muhalefetsizlik de, kangrenleşmeyi hızlandırıyor. Bu yaz, şu anki hale göre, atalete teslimiyet var. Oysa tabanlar da dönüştürülür, havalar değiştirilir; siyaset de bunun için var!

Hukuk devleti, herkese demokratik düzen, anayasal vatandaşlık gibi "hoş ve boş" kavramlar; başka, hiç gelmeyecek bir bahara erteleniyor...

Ülkenin "gizli anayasası" diye nitelenen, ne idüğü kimin yazdığı belirsiz, şeffaflıktan uzak bir belge olan Kırmızı Kitap'ın tüm varlığı vahim bir hataymış, iç tehdit olarak değil cemaatlerin, herhangi bir vatandaşın, grubun kaydedilmesi dehşet verici bir durummuş; mühim değil, filmişmiş'te bunlar da çözülecek elbet...

Gene bir "büyük oyuna" başlıyor, askerî tahakküm ve PKK dışında hepimizin kaybedeceği bu rotada, kartlar yeniden dağıtılırken yeni hevesler, heyecanlarla ilerliyor, itiliyoruz.

Yeni büyük oyun tutarsa, Ergenekon soruşturması, askerî stratejide zafiyetlere yönelik eleştirilerin yıpratmaya başladığı ordu, karargâha çekilecek. Ama daha sessiz, daha geri perdede kendini yenileme, siyaset üzerindeki tahakkümünü sil baştan, siyaseti incecik sinir uçlarıyla sarmalamasıyla yeniden yaratma fırsatını bulacak.

PKK, zaten, Kürt sorununun ancak şiddet söz konusu olduğunda gündemin tepesine oturduğu algısını zihinlere kazıdı. Özellikle de, birçok genç Kürt arasında, "önderliğe" tapınmanın anlamı, şu son bir yılda başka bir boyuta taşındı. "Siz, bizi anlayamazsınız" düşüncesi, ama haklı ama haksız, genç, eğitilmiş ve parlak kesimle de, araya bir duvar ördü.

KCK operasyonlarının en büyük etkisi de, sivri isimlerden çok, sorunlara daha geniş perspektiften bakabilecek veya ayan beyan etliye sütlüye karışmamış, sıradan belediye çalışanı, sivil toplum üyesi gibi kişilerin "süresiz" tutuklanmasıyla, tehdit algısının, sokaktaki sıradan bir Kürt'e kadar, "yarın ben de, onların yerinde olabilirim"e dönüşmesi oldu.

Kaldı ki, 1990'ların henüz hesaplaşılmamış şiddetinden sonra, en ufak bir baskı bile, "bölge" üzerinde katlanarak artan ölçekte deprem etkisi yapıyor.

Oysa bu operasyonların "niyeti", bir "tecrit" mekanizması oluşturmak ve PKK'nın "bölge" üzerindeki etkisini yalıtma, kanalları kapatmaktı. Kuzey İrlanda'da, 1970'lerde yapılan ve şiddet patlamasına yol açan, "Demetrius

Operasyonu"nda olduğu gibi.

Şimdi, sürdürülebilir sefalette yeni bir perdeye doğru yelken açma zamanı...

Hâlâ anlaşılamıyor ki, kırmızı kitaplar, bir tek kişiyi, bir tek grubu bile meşru hedef, "iç tehdit" olarak damgalarsa, o ülkenin en tepesinden en aşağısına, güvende olan, hukukun koruyabildiği kimse yoktur.

Filmişmiş'e inşallah; son büyük oyun da bitince... Belki...

Aliye Gordon'un kitabı aklıma düşüyor bir yandan; *Filmişmiş Zamanı*...

1950'lerin Mısır'ı; modernleşme, sosyal reform umutlarının, bulutlarının sarmaladığı Nasır, bir darbeyle iktidara geldikten sonra "muhaliflikten iktidara geçmeye", gücünü pekiştirmeye çalışıyor. Arap dünyasında, "bölgede" bir ümittir esip duruyor; yeniden doğuşa, birliğe yönelik.

Bir "afrangi", "yabancı" olarak Gordon, adını Shirley'den Aliye'ye, dünyasını Batı'dan Doğu'ya değiştirmenin, "Nil gibi, nehri aşağıdan yukarı doğru", "Arapça gibi, yazısı sağdan sola doğru" akan tepetaklak bir hayata alışmaya çalışırken, romanı için gözlerini kırpıştıra kırpıştıra gözlemler biriktiriyor.

O yabancı gözün, saf, safiyane yakalayıp yansıttıkları, gerçekleştirilemeyen imkânların, kaçırılan fırsatların, salt dekoratif kalan reformların, derinleşemeyen anayasal değişikliklerin, güvensizliklerin zehirlediği siyasetin, komploların boğduğu ideallerin aktığı, yıldız gibi kaydığı bir düş, düşünce yağmuru...

Elde son birkaç kayısı; ya çiçekler dallarında kalsaydı, esen barıştan yana bir hava olsaydı diye hayal etmeden geçemiyor insan.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örümceğin ağına düşmek

Sezin Öney 08.07.2010

Örümcek, dünyada her iklime, her koşula ayak uydurur. Ağını örer; kurnazca, sessizce bekler; ta ki, avı ağa düşene kadar.

Türkiye de, Kürt meselesini çözmeyp, askerî düzenin ağına düştü.

Bir yılda açılım, sivil didişmeler ve siyasi çekişmelerle öldürüldü.

Haziran başından bu yana, sadece bir ayda, 2007'nin muhtıra döneminin boğucu atmosferine paraşütle süzülerek "yumuşak iniş" yapıldı. Öyle yumuşacık düştü ki, düşüşü fark etmedik bile.

Bir gece, gene genelkurmay başkanı konuşmaya başladı ve Kürt sorununun siyasi çözümünün tartışılması rafa kalktı.

Gene, 2007-2008 yaz sezonunda, aynı ama tıpatıp aynı cümlelerle yapılan, Kuzey Irak'a kara harekâtı yapılsın mı, Barzani nasıl bir "hain", Kandil Dağı oradan mı buradan mı bombalansın şeklindeki "sivil" konuşmaları,

havada mermiler gibi vızır vızır uçuşmaya başladı. Gene, tıpkı üç dört yıl önce gibi mizansen şu; ordu, girecek sınırdan içeri, işi bitirecek ama hükümet duruyor, duraksıyor, atalet ve zafiyet içinde.

Yetmedi, tıpkı 1990'lardaki gibi, mesela Cizre'de gerçek kurşunlar uçuşur, halk pencerelerden "canlı çatışma manzarası" izlerken, Batı da gamsız hayat sürüyor.

Kendi ülkemiz ve komşumuzun dağlarını bombalayan savaş uçakları Diyarbakır'dan kalkar, cepheye sürülen gencecik çocukların başının üzerinden uçup geçerken, Batı sahillerinde, askerî kamplara tatile giden komutanları taşıyan helikopterler havalanıveriyor.

Bundan bir ay kadar önce, "bölgeden", Kürt sorununun bambaşka sivrilikte dikenler kuşanacağı, herkesin canını yakacağı uyarılarının gelmesine rağmen kurulan ağa düştük.

Bu uyarılara rağmen, içine düştüğümüz ağın efsunladığı uyutucu zehrin rehavetiyle, uyku arası gözleri bir açıp parlayıp söylenip, gene derin uykuya daldık.

Uyandığımızdaysa, örümcekle göz gözeyiz.

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, "söz bitti" diyor. Söz, daha ne zaman başladı ki, şimdi bitsin?

Yüzlerce yıllık sorunu çözmek için, daha bir yıl anca konuştuk; daha da her şeyi konuşmadık.

Başbuğ'un konuşmalarının, en can alıcı noktasını, "olağanüstü" yıllar 1993-94'te, "bölgeyi" kana, gözyaşına, derde boğan operasyonları gerçekleştiren ordu mensuplarını övdüğü bölüm oluşturuyordu. İşkenceler, faili meçhuller, köy yakma ve boşaltmaların "rutin" faaliyet olduğu, güpegündüz Beyaz Renault'lara atılanları cumhurbaşkanlarının bile kurtulamadığı dönemlerin tetikçileri ve emir-komuta zincirindeki halkalarını yani.

Başbuğ'un, bu "fedakâr" neferleri övmesinin ardında, aslında Kürt sorunu yok.

Kuzey Irak'tan "barış elçisi" olarak gelen PKK'lıların tutuklandığı 18 haziran günü, Kuzey Irak sınırının geçilmesi, Ahmet Türk'e Samsun'da yumruk atan kişinin tahliyesi ve aynı gün, Ergenekon soruşturması çerçevesinde tutuklu önemli isimlerin tahliyesi kuşkusuz bir tesadüf değildi.

Örümceğin, kısıvrak yakaladığı ağında hâlâ sersemleşmiş vaziyette gözlerini kırıpştıran avına doğru attığı ilk adımlardı.

İki hafta içinde, Balyoz soruşturmasındaki tüm tutukluların tahliyesi söz konusu oldu.

Ergenekon soruşturmasında, İrtica ile Mücadele Eylem Planı'nda imzası bulunduğu öne sürülen Dursun Çiçek'in, savunmasında, "ben yapsam, planı böyle yapardım" diye savunma sunacak kadar fütursuzlaştığı bir acı noktaya düşüverildi.

Başbuğ'un konuşmasının zırha büründürmeye çalıştığı, koca bir sistem.

Bu sistemin baş aktörü, biraz ABD'deki Soğuk Savaş eskisi siyasetten, biraz İsrail'deki aşırı militer-milliyetçi düzenden ilham bulan, köhne, "tek dişi kalmış" bir canavar. En başta, 1990'larda, ülkenin kendi vatandaşlarına karşı işlediği savaş suçları olmak üzere, kendi günahlarını örtmeye, bunların sorgulanmasını engellemeye çalışıyor. Yani, enkazın görülmesini engellemek için havayı puslandırıp karartıyor. İkinci olarak, müthiş bir rant ve çıkar mekanizmasına gardiyanlık yapıyor. Yolsuzluk düzenini gözlerden uzak kılmak için toplum içinde aşılmaz fay hatları, uçurumlar yaratıyor. Üçüncü olarak da, tüm ülkenin insani değerler ve gerçek gelişmeden uzak, güce tapınan bir "eğreti modernleşmeye" çakılıp kalmasına neden olan zehirli bir iklimin boğucu, çökertici havasını pompalıyor.

Kürt sorunu, sadece bu canavarın sürekli can bulmasını sağlayan benzin görevini görüyor.

Bu beter düzen, "çakma" olmasa içim yanmayacak.

Kendi örümcekliliğini, insani değerleri savunmak için kıt imkânlarla faaliyet göstermeye çabalayan sivil topluma mal edip, "sivil örümceğin ağında" gibi kitaplar yazdıran; yani, aynı İsraili ulusalcıların yaptığı gibi, insan hakları örgütlerini "yok edilecek düşman unsurlar" olarak algılayan bir düzen bu.

ABD'de Pentagon'daki komutanların, askerî stratejilerini Power Point programı üzerinden kurmaylarına aktarmasını, Türkiye'deki darbe planlarının aynı şekildeki bilgisayar sunumlarıyla yapılması yoluyla taklit eden bir düzen.

Aynı şekilde, Pentagon'un Bush yönetimi döneminde Irak Savaşı'nın propagandasını yapmak için televizyon ekranlarına saldırdığı, aslında kaşeli elemanı olan, "terör ve strateji uzmanı" emekli askerler ve eğitimi belirsiz akademisyenlerin Türkiye izdüşümleri yine "ustalık alanları" olan savaş çıkırtkanlığını sergiliyor.

Biz de, beraberce, ağa düşünüyoruz.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zamanın sonunda yaşamak

Sezin Öney 15.07.2010

Ölmek de zor aynı hayat içinde; doğmak da.

Ama hayat içinde ölüyor ve yeniden doğuyorsunuz; hayatın dönen dolaşan yolları, görünmez bir elle bazı kapıları kapatırken, bazılarını açıyor. Derken darboğazlardan köprülere geliyor, o köprüde henüz birkaç adım atmışken de, bir geriye bakıyorsunuz ki; arkada sadece boşluk var.

Bir zamanın sonuna gelmişsiniz, geri dönüş yok.

Hayat yolunda depremi, çarkların çatırdayarak başka yöne dönüşünü yaşamak, yok oluşu görmek nasıl bir şey?

Slovenyalı düşünür Slavoj Žižek'in fırından yeni çıkan son kitabı; *Living at the End Times* (Bitiş Zamanında Yaşamak), hepimizin hayatına damga vuracak bir sonlanışı anlatıyor. Kapitalist sistemin çöküşünü...

Kapitalizmin, Titanikvari biçimde tarihin okyanusuna gömüleceğini öngören çok düşünür var. Aslında kapitalizmin ta kendisinin, dehasını neredeyse köreltecek şekilde bir "yıldız filozof", "pop düşünür" haline getirdiği Žižek'in bu kitabının çıkışından yaklaşık yedi yıl önce, Immanuel Wallerstein'den aynı tezleri, canlı olarak dinleme fırsatım olmuştu. Eric Hobsbawm gibi bir efsane tarihçinin başını çektiği birçok Marksist düşünür de, Žižek'in yazdıklarına benzer şeyleri yıllar var yazıyor, dile getiriyorlar.

Žižek'in kendisine de haksızlık etmemek lazım; onun kendi kapitalizm eleştirileri, 20 dile çevrilmiş, elliye aşkın kitapta toplanıyor. Kaldı ki, Jacques Lacan'ın psikanaliz teorilerini toplumsal algıların oluşum sürecine uyarlayan Žižek'in, beyaz bir perdeye yansıyan imgeler gibi okuyucu (ve seyircilerini) çıkardığı renkli, ışıklı, zekâ pırıltılarının göz kırıp kaybolduğu sinemaskop bir dünyası var. Žižek, belki Orta ve Doğu Avrupa tecrübesi olanların yakından tanıdığı, o çok karışık/karmakarışık cümleleri ve kimsenin hayatta adını duymadığı tuhaf

düşünürlerden alıntılarla karşısındakini sersemletip teslim alan, bir oraya bir buraya dalıp çıkmasıyla çok renkli ve alaycı cevaplarıyla dikenli bir balığı andıran "derin entelektüel" filozoflardan sadece biri. Ama onların çoğunun cesaret edemediği bir sığ denizde de dolaşıp, "yüksek kültürü", pop kültürle harmanlamayı biliyor. Belki, bazen sadece tahrik etmek için ortaya bir düşünce atıp kaçıyor. Fakat Žižek'in "diyalektiği halka indirdiğini", kâh akademinin fildişi kulesine tırmanıp dünyaya tepeden bakarken kâh kalabalıkların arasına karışıp hop-pop hallerle "âlemlere aktığını", uçuk kaçık bir dünya yarattığını; bunu da büyük bir ciddiyetle yaptığını es geçmemek gerekiyor.

Kitapta, Žižek, Kafka'dan giriyor, Avatar filminden çıkıyor. Tıp ile felsefeyi birleştiren, bir tür "tıp felsefesi" yapan İsviçreli psikiyatr Elisabeth Kübler-Ross'un, ölüm üzerine teorilerinden yararlanarak, kapitalizmin "bir kıyamet gibi yaklaşan" sonuna, bir dönemin kapanışına dair analizlerini sunuyor.

Žižek'in tasavvurları, bana da Türkiye'nin yaşadığı, kendi içindeki bir dönemin kapanışını, bir zamanın ölümü, ötekinin doğuşunu çağrıştırdı. Kübler-Ross'un teorisine göre, hayatın dönüm noktaları, hayat içindeki ölüm ve yeniden doğuşlar karşısında verilen tepkilerin beş safhası var; inkâr, kızgınlık, müzakere, inziva ve kabulleniş.

Türkiye de, kendi içinde bir düzenin çöküşünü yaşıyor. Bu yaz Kürt sorunu üzerinden tartışa geldiğimiz konular, aslında ülkenin kangrenleşen, kronikleşen tüm kâbuslarını ortaya saçan bir çift çarşısı. Yargı sorunlarından, ekonomik uçurumlardan, derin ayrımcılıktan, insani değerleri ön plana çıkaran algıların bir türlü yeşerememesine, her anlaşılmazlıkta hemen çirkefleşivermeyi beraberinde getiren ahlaki erozyona, her köşeyi saran eşitsizliğe, güce tapınma kültürüne, düşüncüyü ve farklılığı törpüleyip köleleştirmeye, hepimizi kuşatan bir "toplumsal düzensizliğin" somutlaşmış haline biz kısaca, "Kürt sorunu" diyoruz.

Kürt sorunu, Pandora kutumuz. Biz, Kürt sorunuyuz.

Türkiye'nin yüzünün bir yanı, inkâr ve kızgınlığın açtığı yaralarla delik deşik, ürkütücü; öteki yanı yaşam ve umut dolu; insanın içini kıpırdatıyor.

Ya yüzün bir yanı ötekini de yok edecek, ya da yaşam dolu kısım, ölen tarafa can verecek. İki halde de, bir dönem kapanacak.

Zamanın sonuna geldik.

Ne yazık ki, inkâr ve kızgınlıkla o kadar zaman geçmiş ki; hızlandırılmış şekilde bir müzakere, içe kapanış ve kabullenışı hızlandırılmış olarak yaşasak bile, dönebileceğimiz en iyi nokta, 1990'ların başındaki siyasi ortama geri dönebilmek.

Sonuçta bu çember kırılmaz değil.

Sırbistan bile, 10 yıl içinde, 1995'te soykırım suçu işlerken; inkârdan, Srebrenica'da ölen sekiz bin

Boşnak için özür diler hale geldiyse Türkiye de, çok daha kısa sürede değişir dönüşür.

Ama ölmek de zor, doğmak da...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gözden uzak gönülden de...

Sezin Öney 16.07.2010

Adları "Skorpioni/Akrepler" idi.

Mart 1999'da, "terörle mücadele birimi olarak Kosova sınırına yollandılar. Sırbistan İçişleri Bakanlığı'na bağlıydılar. 1995'teyse, Srebrenica'da görevliyidiler.

2005'te Lahey'deki Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde, altı Boşnak'ın, on yıl öncesinde Akrepler tarafından uğradıkları yargısız infazın görüntüleri gösterildi.

Ardından görüntüler, Sırp televizyonunda yayınlandı.

O gün, 1 Haziran 2005, beş yıl içinde Sırbistan'ı meclis seviyesinde Boşnaklardan özür dilemeye götüren, Srebrenica'da Sırp Devlet Başkanı Boris Tadić'i hicap içinde ağlatan sürecin başladığı gündü.

Sabahına, Saraybosna civarındaki Jahorina Dağı'na bakan Trnovo'da çekilen görüntülerdeki yedi özel tim askerinden dördü yakalandı.

Türkiye, Balkanlar'da, Ortadoğu'da barış elçisi olmak isterken kendi topraklarında bir savaş makinesi olmaktan vazgeçemiyor. Gündemde, gene "özel birlikler" oluşturulması var.

Bir tür nizami JİTEM, yarım asırlık "özel kuvvetler" geleneğine yeni bir halka?

1952'den beri, Yüksek Savunma Kurulu'nun kararıyla, "Özel Kuvvetler" aramızda.

Türkiye Gladio'su ile paralel bir tarih...

Sadece son 30 yılda;

1983...Özel Harekât Şube Müdürlüğü kuruldu.

1986...Uzman erbaşlık uygulaması başladı.

1993...Özel Harekât Daire Başkanlığı kuruldu.

Sürekli profesyonelleşiyor ordu da ne oluyor? Büyük vaatlerle işe alınan gençler, 30'lu yaşlarda, fiziksel ve ruhsal enkazlar olarak adreslerine geri yollanıyor.

Savaş ekonomisi fırınına hallaç pamuğu gibi atılan gençler, gençler...

Kendi yarattığımız gölgelerle, bir ömür, yarım asır savaş...

Belki, Türkiye'de bir meslek olarak savaş fotoğrafçılığının, savaş muhabirliğinin **gelişmesine** izin verilseydi, Kürt sorununda bu noktaya gelmezdik.

Savaşın korkunçluğunu yansıtan tek bir kare zihinlerimize kazınsa, bu kadar gaddar ve ırkçı söylemlerin yaygınlaşması mümkün olamazdı.

Aslında, tüm mesele görmemekte.

Yüzlerini görmediğin, isimlerini de bilmediğin, hikâyelerinin ilgilenmediğin kendi vatandaşlarını öldürürken, "neden" diye sormaya gerek var mı?

Zaten yakında, yürek yakan tek ayrıntı olarak adlandırılan şehit cenazeleri bile kalmayınca, sorunun bir 30 yıl daha sürdürülmesi belki tartışma programlarına meze malzemesi bile olmayacak.

Şimdi İsrail, resmî adı "Sentry Tech" olan "Hedefle ve Vur" diye bir sistem geliştiriyor. Askerlerin, bir ekranın başında oturup, tıpkı bir bilgisayar oyunu gibi hedefe kilitleyip "düşmanları" öldürdükleri bir savaş makinesi. İsrail Ordusu'nun araştırma-geliştirme merkeziyken, devlet bünyesindeki bir şirkete dönüşen Rafael'in ürettiği bir "teknolojik kâbus".

Gazze'ye bakan gözetleme kulelerine birkaç yüz metrede bir yerleştirilmiş kameralardan izlenen "teröristler", bu kameralara bağlı makineli tüfekleri kontrol eden tek bir düğmeye basarak "etkisiz hale" getiriliyor.

Eğer ki, söz konusu İsrail değil de, Türkiye olsa; Türkiye'de bir silah firması böyle bir vahşi teknoloji geliştirilmiş olsa; akşam haberlerinde, tansiyon yükselten müzikler ve aksiyon filmlerinden kesilip montajlanmış sahnelerin servis edilen görüntülerle harmanlandığı ve "buluşun", "Silahlı Kuvvetler'in büyük başarısı" diye lanse edildiği bir fragman, gururla görücüye çıkarılmaz mıydı?

Gidiyoruz, o noktaya doğru sıcak yazın ortasında, buzda kayar gibi durdurulamaz şekilde, bugünlerde "bölgede" cayır cayır yanan, yakılan ormanların cehennemine hızla iniyoruz. Avrupa'nın "güneydoğusu" bile değil de, yüz buruşturularak anılan bir insan hakları ihlali cenneti, terörünü ezdikçe yeniden yaratan Sri Lanka'sı olmaya doğru hevesle, evrensel hukuki ve insani değerlerden bihaber, cahilce tartışmalarla ilerliyoruz.

Bugün, "profesyonel ordu" diye lanse edilip, Silahlı Kuvvetler'in zafiyetlerini çitileyen, imajı tazeleyen "özel birliklerin" kurulması. Birkaç yıl sonra, İsrail'in "insansız ordu" hedefini, hoş ve zarif bir propaganda hamlesiyle benimseyivermek belki de...

10 yıl içinde, İsrail Ordusu'nun "çeyizinin" üçte biri, insansız kullanılan silahlardan oluşacak. Tabii, bu "temiz iş" silahlarının talibi birçok müşteri olacak.

Ama pardon, zaten 2008'de kıyıda köşede ufacak haberler vardı. Türkiye, o zaman, zırhlı tanklar, "Parsların" üzerine konuşlandırılacak, "insansız silah kulesi" geliştirme ve üretme kararı almıştı. Doğru ya, her tarafa kule dikmek zor bu coğrafyada; tabii, bunda da eksik kalınmaz eminim.

Alışveriş listesine muhakkak eklenmesi gereken bir parça da, saatte 80 km. hız yapabilen, yüksek manevra kabiliyeti olan, zırhlı-silahlı robot araba Guardium'lar; nam-ı diğer, "G-Nius"lar, İngilizce "genius" sözcüğüne atıfla "dehalar." Hem kent içinde de kullanılabilirler.

"Ergenekon" kavramı, bu sıcakta, silahların ağır ateşinde buhar olabilir. Dert değil, sırada 2007'de haberlerin arasından göz kırpan "Malazgirt" var. Sadece dört beş kilo ağırlığında, "Türk mühendisler tarafından üretilen" insansız askerî helikopter. Yani düşünün, Türkiye, dünyada insansız helikopter kullanan ilk orduya sahip olacak.

Ne mutlu Türk'üm diyene...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gizli yüz

Sezin Öney 22.07.2010

Bir gizli Őebeke dűŐűnűn ki, SoĐuk SavaŐ dűnemi Avrupası'nın birŐok dűnűm noktasına damgasını vurmuş olsun. Âdeta tüm tarihî fotoĐraflarda yer alan, ancak ők dikkat edilince seçilen, neredeyse bir tek gűlgesi gűzűken o gizli yüzűn adı, Tűrkiye'de de aĐızlara sakız olduĐu haliyle, Gladio...

SoĐuk SavaŐ dűneminin paramiliter istihbarat örgűtleri, yani bilinen yayĐın adıyla Gladio Őebekeleri, tüm Avrupa genelinde faaliyet gösterdi ama hiŐbir yerde, İtalya ve Tűrkiye'de olduĐu kadar siyasi kűltűrűn kalbine yerleşmedi.

Bu arada zaten, "Gladio", sadece İtalya'daki Őebekenin adı; devlet eliyle kurulan bu yasadıŐı, gizli örgűtler, diĐer tüm űlkelerde farklı isimler almıŐsa da, hem Tűrkiye'de, hem Avrupa'da, "Őemsiye isim" olarak bu kullanılıp aĐız alışkanlıĐı yaratıldı. Aslında Gladio, NATO ve CIA baŐta olmak űzere, Britanya istihbaratının ve tabii ulusal istihbarat örgűtlerinin kurduĐu ve koműnizme karŐı, devletlerin her tűrlű imkânını kullanarak, her tűrlű Őekilde "savaŐacak", yani devletin elini gűz gűre gűre kirletmediĐi bir "kirli savaŐ" yűrűtecek bir Őebeke.

Ancak bazı űlkelerde bu aĐın "mayası" fazla tuttu.

Tűrkiye ve İtalya'da, hâlâ kűkű kazınamayan ve bence, bu gidiŐle de kazınamayacak olan Gladio aĐları, artık o ilk kurulandan ők öte, siyasi kűltűrűn özűnű oluŐturan bir yolsuzluk, űčkâĐıt dűzenine dűnűŐtű. Bunun da sebebi, bu űlkelerde siyasetin sűrekli iŐ savaŐlar, kutuplaŐmalar iŐinde boĐulması, Gladio'dan tűreyen yolsuzluk aĐlarının da, bu kaos ortamında rahat rahat at oynatabilmesi.

Geriye bakınca, Gladio, SoĐuk SavaŐ dűneminde her taŐın altından őkkan bir somut gerŐek. Öte yandan, kurucusu NATO'nun konuyla ilgili arŐivlerine veya Avrupa űlkelerinin istihbarat belgelerine eriŐmek műmkűn olmadıĐı iŐin, akademik aŐıdan tamamen bir "hayalet" konu.

Bir de bu zaten uŐuk kaŐık, bilgi kırıntıları ve parŐacıklarından oluŐan tarihin űzerine, Gladio Őebekelerinin bazı űyelerinin yok masonluk, yok tarikatŐılık, yok gizli ayınlar gibi kisveleri, simyacılık gibi motifleri kullandıĐı ve iŐlediĐi suçlara katmaya őkıŐtıĐı gizemle, iyice űrkűtűcű ve űrpertici bir geleneĐi yaŐatıyormuş gibi "Őekil yaptıĐını" eklemek gerek. Mesela, İtalya Gladiosu'nun "kasası", Vatikan'ın bankası Ambrasiano'nun baŐındaki isim Roberto Calvi'nin, 1982'de öldűrűlmesini ele alalım. Calvi, Londra'da Blackfriars Kűprűsű'ne (Kara Rahipler) asılı bulunuyor. Bu kűprűnűn seçilmesi, elbette bir tesadűf deĐil, korku ve endiŐe yaratacak bir gizemli detay.

Gladio'nun gizli yüzűnű, fotoĐraflardan őkıarmak ők zor.

İtalya'da, bugűnlerde gündemin en tepesine oturan konu; yani BaŐbakan Silvio Berlusconi tarafından, "Gladio'nun yeniden su yüzűne őkıkıŐı" olarak lanse edilmeye őkalıŐılan bir Őebekeleşmenin, polisin "teknik takibi" (yani telefonları dinlemesi) sonucu ortaya őkıkması bana, bu gizli yüzűn, İtalyan siyasi kűltűrűnű, SoĐuk SavaŐ dűneminde ne denli erozyona uĐramıŐ olduĐunu dűŐűndűrdű. Tabii, Tűrkiye'de de...

İtalyan basınının "P3" adını taktığı bu Őebeke, Berlusconi'nin kabinesinden ve medya imparatorluğundan űst dűzey isimlerin, mafya ile iŐli dıŐlı vaziyette, siyaset ve ekonomide at oynatmasını sağlayan bir aĐ.

P3 adı da, 1945'ten 1983'e kadar İtalya'nın en elitlerinin oluŐturduĐu, "gűlge devlet", Gladio'nun beyin ekibi, P2'ye atıfta bulunuyor.

P2'nin genŐ yıldızlarından biri olarak adı geŐen Silvio Berlusconi, űlke siyasetine damgasını vuran baŐlıca politikacı haline geldi.

P2 lideri olarak bilinen Licio Gelli'nin evinde, 1983'te ele geŐen belgeler, űlkede Gladio'nun, "Rinascimento" (Rűnesans- Yeniden DoĐuŐ) adlı bir plan űzerinde őkıŐtıĐını gűsteriyordu. Bu plana gűre, İtalya, gűrűnűrde seçimlerin olduĐu ama gerŐekte halkın iradesinin deĐil, P2'nin sıkı sıkıya dizĐinlerini elinde tuttuĐu bir "otoriter

demokrasi" olarak yönetilecekti. Kamuoyu, medya üzerinden bir kukla gibi oynatılacak ve yargı, hep P2'nin istediği kararları verecek, siyasette kritik anlarda ortaya çıkıveren gizli P2 üyeleri, kapıları örgütün istediği yola açacaktı.

Licio Gelli, 1990'larda onlarca yıl hapse mahkûm oldu ama hemen hiç hapis yatmadı. Bugün, 101 yaşında, Toskana'nın kalbindeki Arezzo'da Villa Wanda adlı güzelim evinde yaşayan mutlu bir ihtiyar.

Berlusconi'nin Rinascimento planını "çok güzel" uyguladığını söyleyen Gelli, 2003'te *La Repubblica*'ya verdiği röportajda şunları diyordu: "Her sabah vicdan muhasebesi yapıyorum ve içim rahat. Ülkeye bakıyorum, gazetelere bakıyorum ve düşünüyorum ki, 30 yıl önce planladığım ne varsa, gerçekleşiyor. Yargı, televizyon, kamu düzeni, kamuoyunun görüşleri... Berlusconi, müthiş bir insan."

Bu sözlerin sahibi Gelli, sadece İtalya'da ve Avrupa'da yüzlerce cinayetin geri plandaki beyne, asıl tetikçisi. Hele işin içine, başta Şili ve Arjantin olmak üzere, Güney Amerika'daki general diktatörlerle yakın dostluklarını ve oradaki faşizme yaptığı fikrîsel katkıları düşünürsek, binlerce ölümün, işkence vakasının arkasındaki gizli yüz.

Türkiye'nin gizli yüzleri de, bu ülke kendi içinde, kendi vatandaşlarıyla savaşmayı sürdürdükçe, kirli savaşın ardına saklanıp hep ama hep gülecekler.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurtkapanına düşmek

Sezin Öney 23.07.2010

İtalya da döne dolaşa, gene Gladio tuzağında.

Son dönemde ülkede manşetlerin tepesinden inmeyen ve "P3" olarak adlandırılan çete, İtalya'nın Soğuk Savaş döneminde, "iç düşmanlarla savaşmak için" oluşturulan "devlet içinde devletin" son derece canlı ve aktif biçimde görev başında olduğunu gösteriyor.

Ergenekon davasının ilk günlerinden beri, Türkiye'de İtalya'nın Gladiosu ile hesaplaşması örnek gösterildi. Oysa P3 konusu da kanıtıyor ki İtalya, Türkiye'nin gelecekte dönüşmekten çekinmesi, ürkmesi gereken bir vakadan başka bir şey değil.

Defalarca yazdığım gibi İtalya, kendi Gladiosunu sadece göstermelik olarak mahkûm etti. İş üst düzeye geldiğinde, verilen cezalar ertelendi; dokunulmazlık zırhlarına bürünemeyenler sadece alt seviyedeki Gladio neferleri oldu.

Üstüne üstlük, İtalya, Gladio'sunu, siyasi kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak yasallaştırdı da... Türkiye'den farklı olarak politik kanadı ağır basan İtalyan Gladio şebekesinin üst düzey isimlerinin hepsi, siyasette kilit roller üstlenmeye devam ettiler.

İtalya'da dürüst hukukçular başta olmak üzere, siyasetin temizlenmesini isteyenler, 1980 ve 1990'ları büyük bir mücadele ile geçirdi. Ama sonuçta, Gladio'nun karanlık ağında yer aldığı söylenen Silvio Berlusconi iktidara geldi. Elinde tuttuğu basın gücünü sonuna kadar kullanarak, İtalya kamuoyunun kafasının iyice karışmasına, Gladio şebekesiyle ilgili haberlerden sıkılıp uzaklaşmasına neden oldu. Kamuoyunun kafası, siyasi

kutuplaşmalar, televizyonda saatler süren incir çekirdeğini doldurmayan tartışma programlarında ileri sürülen aslı astarı olmayan iddialarla şişti, şişti; âdeta kocaman bir balona dönüşüp, olan fikrini de unuttu gitti.

Gladio'ya ve mafya ile siyasetin iç içe geçtiği şebekelere yönelik olan *Mani Pulite* (Temiz Eller) adlı soruşturmaların son kertede asıl kaybedenleri, kanımca, Antonio di Pietro gibi başta yıldızlaşıp sonra karalanan savcılar, hukukçular oldu.

ABD'nin Irak'ı işgali ertesi İtalyan Gladiosu'nun kalıntılarının, "özel güvenlik şirketleri" çalışanları, bölgede cirit atan istihbarat elemanları olarak karşımıza çıkması da, şebekenin sadece yeraltı dehlizlerine indiğini gösteriyordu.

Bugün, İtalya solunun en önemli isimlerinden Massimo D'Alema, P3 şebekesi ile ilgili, "Berlusconi'nin çıkar ağının bir tezahürü, güç üzerine kurulu bir sistemin sonucu" yorumunu yapıyor. "1990'ların yolsuzluk ağı, 1. Cumhuriyet'in karanlık yüzü geri dönüyor" diye de ekliyor.

Aslında, o ağ, İtalya'da hiç yok olmadıysa, İtalyan Gladiosu tamamen temizlenemediyse en büyük sorumlusu, bence, ülkenin soluydu.

Soğuk Savaş dönemi boyunca süregelen "1. Cumhuriyet", yolsuzluklara, mafya ile işbirliğine, suça gömülmüş olarak algılanıyordu. Yorumcuların, "sembolik" olarak, 2. Cumhuriyet diye adlandırdığı 1992'den sonraki dönemde, derin bir yargısal reform süreci yaşandı. Özellikle, 1993'teki referandumlar, tabandan gelen siyasi arınma isteğinin, seçim kanunu, siyasi partiler kanunu gibi yasalarda ciddi değişiklikler yaparak, tercümanı oldu.

Fakat gerçek temizlik mümkün olmadı. Sol, iktidara bir türlü tutunamadı, sürekli kendi içinde kavgalara gömüldü. Mesela, 2008'de D'Alema'nın, ülkenin dış siyasetiyle ilgili bir raporu Senato'ya geldiğinde komünist kanattan iki senatörün, Gladio döneminin kilit siyasetçisi Giulio Andreotti ile işbirliğine gidip oy kullanmaması, dönemin başbakanı Romano Prodi'nin hükümetinin düşmesine giden süreci tetikledi.

Yükselen İtalyan milliyetçiliğine, göçmen karşıtlığı, Müslüman düşmanlığı gibi aşırı sağa prim yaptıran sorunlara karşı cesur söylemler geliştirilemedi.

Meydan böylece, Türkiye'de 1990'larda İzmir'deki işadamları tarafından ilk kez gündeme getirilen, güncel olarak da Ertuğrul Özkök'ün ortaya attığı "elitist ayrılık" fikrinin, daha detaylandırılmış, üzerinde çalışılmış halini savunan *Lega Nord*, Mussolini geleneğini sürdüren neo-faşist *Alleanza Nazionale* gibi partilerle işbirliğine giden Berlusconi'ye kaldı.

1994'ten beri, İtalya, ne zaman siyaseten arınmanın, temizlenmenin eşiğine gelse, Berlusconi iktidara gelmeyi başardı. Ve tabii, tüm süreci de tersine çevirdi.

Dahası, Berlusconi'nin *Popolo della Libertà* (Özgürlüğün Halkı) hareketi, sağın en marjinal kesimini alıp, merkezleştirdi. Örneğin, Türkiye'de MHP'nin seçim için meydanlarda dolaştırdığı idam ipini, İtalya'nın zengin Kuzey'inin fakir Güney'inden ayrılması gerektiğini savunan Lega Nord, parlamentoya Temiz Eller soruşturması savcılarına gözdağı olarak getirmişti.

Türkiye'de de, Ergenekon soruşturması bir oyun değil. Hele ki, bilfiil savaştan bir ülkede, Avrupa'nın kalbindeki, sivil toplumu son derece güçlü, dünyanın en güçlü sol geleneklerinden birine sahip İtalya'nın başaramadığını başarmak zaten çok zor.

Gene de, bir umutla, sol adına her kim, ne varsa başta olmak üzere, demokratikleşmeye inancı olan siyasetçiler, Türkiye'yi 1990'larını temize çekeceği bir başlangıca götürmek zorunda.

Babil Kulesi

Sezin Öney 30.07.2010

Bir Alevi Türkmen, bir Sefarad Yahudisi gencecik ölürken son dakikalarında onu alnından öpüp, "Te Illamo" diyor.

Bir Balkan göçmeni, bir Alman'ı alıp ülkesine götürmeyi teklif etmeden, onun buz mavisi gözlerine bakarak "Ich Liebe Dich" diyor.

Ailesinin boyunu bile tam öğrenemeden, dağlarından göçmüş bir yetim Çerkes, yeni hayatındaki en sevdiği sığınağı mutfağında, kaynayan reçelden yükselen şeker kokusunun arasında, bir İstanbullu'nun kulağına eğilip, "Seni seviyorum diyor".

Bir Arap, dilini bilmediği ortamda sadece susmayı seçen, bir ömür aynı yastıkta kendisiyle aynı dili konuşmayacak Gürcü gelinine kömür gözleriyle bakarken, "Miq'varkhar" diyor.

Bir Türk, bir Kürt'e dönüp bakıyor ve gülümseyerek "Ez te hezdikim" diyor.

Bir aileden kimi gizli saklı birçok hikâye, birçok aşk, birçok dil çıkar. Her sevginin dili ayrı; her aşkın da kendi dili var.

Dil, bazen köprü, bazen duvar, bazen tuzak, bazen kapı, bazen kafes, bazen kanat.

Bazen bir grup insan kendi aralarında konuştuklarının başkaları tarafından anlaşılmasını istemez, kendisine bir dil uydurup, kendi özel alanını yaratır. 2. Dünya Savaşı'ndaki soykırımın kurbanlarından, yok olmaya yüz tutan, Orta Avrupa Yahudilerinin Almanca, İbranice karışımı dili Yiddiş böyle bir dil. Keza, Kastilyano yani, "merkezi" İspanyolca'yı, Yahudilerin tutunmaya çalıştığı bölgelerin yerel dilleriyle harmanlayan Ladino da...

Zaten göçmenliğin, anadili, sonradan edinilen ev sahibi dillerle harmanlayıp, yalnızlığa isyan, kendi kozasını ördüğü, "ev sahibine" kapalı özel bir dili vardır. Tıpkı, âşıkları, kendilerine eziyet eden dünyadan kaçırıp koruyan; onları dantel gibi narin, elmas gibi sağlam, görünmez bir bağla kilitleyen özel dil gibi. Neticede, bazen iki kişi arasında öyle bir dil yaratılır ki, başka kimse anlamaz.

Bazen de, aynı dili konuştuğun insanlara, ne desen bir türlü derdini anlatamazsın. Anadilde eğitim gibi, artık dünya çapında kabul gören haklara, Türkiye kamuoyundaki, siyasetteki tartışmalarda "bölünme" sürecini tetikleyecek, sakınılması gereken kaprisler olarak bakanlara... Ama kimse, başka anadille doğan vatandaşlarının, sevgilisine kendi dilinde aşkını, derdini anlatamamanın sıkıntısını yaşadığının farkında değil. Mesela binlerce Kürt, internet üzerindeki sitelerde yana yakıla, Kürtçe bilenlerden, kendi dilinde aşkını anlatacağı birkaç cümle öğrenmeye çalışıyor.

Oluk oluk en içinden, en "damardan" akan duygularını, anadilinde dilinde söyleyememek, bir mahkûmiyet duygusu, kuşatılmışlık hissi, hatta sitemkârlık yaratmaz mı? İnsan, ağdını kendi dilinde yakmak, kavgasını kendi dilinde etmek, dedikodusunu kendi dilinde yapmak istemez mi?

“Özerklik” aslında tam da, bu demek; kendi kimliğini, aidiyetini, farklılığını rahatça, karışılmadan yaşayabilmek. İlla sınırları çizilmiş bir toprak parçasına sahip olmak değil yani.

Farklılığın tek kaynağı da, dil değil. Bazen aynı dili konuşanlar bile birbirinden çok farklı kültürlere, yaklaşımlara sahip olabiliyorlar. Seçtiğimiz kelimelerle aynı şeyi anlatmak isterken, farkında bile olmadan çok farklı şeyler söylüyoruz. Eski Yugoslavyalı bir tanıdığın dilinden dostum Emrah Gürsel’in anlattığı üzere, “Boşnaklar, biri derin derin uyurken, ‘kuzu gibi uyuyor’ der. Hırvatlar, ‘melek gibi’. Sırp’lar ise, ‘ölü gibi’. Aslında aynı dili konuşan bu üç grup arasındaki bu fark da, çok şeyi anlatıyor”.

Türkçe’de bu üç tanımlama da kullanılıyor; bu coğrafyada, en büyük merhamet, en kendiliğinden açılveren insan sevgisi gibi en büyük zalimlik, en hunhar nefret de geleneğin parçası.

O zehir zemberek nefret, İnegöl’de, Dört Yol’da tısladı. Provokasyon deyip geçmek kolay; sokağı kabartan bu öfkenin bir de derinlerde, ama halkın derinlerinde kökleri var.

Osmanlı İmparatorluğu, halkları arasındaki dengeleri korumak için çok hassas davranmış bir siyasi yapıydı. Mesela, sevgili hocam Selim Deringil’in araştırmalarına konu ettiği üzere, 19. yüzyılda Osmanlı devleti, imparatorluk genelindeki din değiştirmeleri, dinsel gruplar arası dengelerin bozulmaması için büyük bir hassasiyetle izliyordu.

Farklılığı yüklenen kefaletlerin iplerini dengede tutan devletin ağırlığı, 19. yüzyılın ortalarında, milliyetçiliğin hançerleriyle dilim dilim kesildi, ipler de iplik iplik epridi. Dengeler de, o “en uzun” yüzyılın sonlarında bir yerlerinde, tepetaklak zincirleme boşanıp gitti. Ermeni Soykırımı’ndan bu yana, komşusunun ölüme gidişine sebep olmuşluğun veya seyirci kalmışlığın boyun borcu, bu toplumda bazılarının üzerinde.

Onun için provokasyon demek kolay bir yol, doğru da değil. Zaten bu olay depreminin öncüleri, son yıllarda sürekli olup duruyor. Hedef, sadece Kürtler de değil. Selendi’den Malkara’ya, “Allah-u Ekber” nidalarıyla, dincilikle milliyetçiliği Sırp usulü harmanlayan ülkücülerin başını çektiği gruplara sıkça rastlanıyor. Asıl “mahalle baskısı” da, milliyetçilik üzerinden gidiyor.

İnegöl’ün, Dört Yol’un karanlık gölgesi üzerimde, seher vakti, bir Türk’ün bir Kürt’ün kulağına eğilip de, o uyurken, onun anadilinde sevdiğini söylediğini hayal ediyorum ve bir Kürt’ün de bir Türk’e... Bir gün bunlar, etnik fay hatlarının sertleşmesiyle sadece hayallerde kalmaz umarım...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kendi kaderini tayin

Sezin Öney 05.08.2010

22 Temmuz’da, Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), Kosova’nın bağımsızlığını ilan etmesinin uluslararası hukuka aykırı olmadığına karar vermişti.

Şaşılacak bir karar değildi bu. Ufukta yeni devletlerin belirivermesine imkân tanıyan bir karar da... Bu konunun, yani uluslararası hukukta kendi kaderini tayin hakkının dünya çapındaki uzmanlarından Kanada’da Queen’s Üniversitesi’nden Margaret Moore ve Amerika’dan Tufts Üniversitesi’nden Hurst Hannum’a “bu kararla ne değişti” sorusunu yönelttiğimde de, “ICJ’in getirdiği bir yenilik olmadığı” vurgusunu yapıyorlar.

Aslında, Kosova konusunda, daha doğrusu Yugoslavya'nın tarihe karışması sürecinde, gerek ulus-devletler, gerekse de uluslararası kurumlar, "bağımsızlık" sürecine hukuki bir yorum getirilmemesi için her türlü çabayı verdi. Tüm verilen kararlarda, yapılan açıklamalarda "eski hamama yeni tas" durumunun ortaya çıkmaması için özellikle özen gösterildi.

Tersine; Kosova'nın, dünya genelinde ayrılıkçı hareketlere, hatta Kuzey Kıbrıs gibi fiilen devlet konumunda fakat uluslararası alanda tanınmayan örnekler için emsal oluşturmaması için kıl kırk yarıldı. Açıkçası, Kosova'nın devletleşmesi süreci, siyaseten Batı ittifakının "vicdanını" temizlediği istisnai bir örnek olarak biçimlendi, ama hukuken, bu gerçek bile kabul görmedi.

Ammavelâkin, Türkiye'de; "bölünmenin" pek de o kadar kolay bir süreç olmadığı bir türlü anlaşılamıyor. Şöyle bir bakınca, "kendi kaderini tayin hakkının" tarihçesine; giderek, neredeyse "bağımsızlık ilanı", "yeni bir devletin" oluşması konularının uluslararası hukukta yeri olmadığına öne sürüldüğü gözleniyor.

Israrla "bölünmekten" bir ülkede, en azından bunların bilinmesi, konuşulması beklenir.

Kürt sorununda da, sonun "bölünme" olması ve uluslararası hukukun bu durumu desteklemesinin tek şartı, şiddet yolunda ısrar edilmesi olabilir. Onun dışında, ağır aksak demokratikleşme adımları bile, uluslararası alanda destek bulacak, Türkiye'nin artı hanesine yazılacaktır. Lafın sürekli "bölünme korkusuna" dolandığı Türkiye'de, bu bahanenin tabu haline getirdiği kültürel hakları bir türlü tanımaması da, değil dünyada, Avrupa Birliği nezdinde bile doğru düzgün tepki görmüyor artık.

Avrupa'nın insan haklarını korumadaki kanuni sicili de, son on yıldır ileri gitmek bir yana, yerinde sayıyor çünkü. Uygulamalardaysa, zaten büyük sorunlar var. Mesela, Slovakya'da Macar azınlığı sindirilmesi için, "kamusal alanda" Macarca konuşmanın yasaklanması, Avrupa Birliği'nin kendi içinde henüz çözemediği bir sorun.

Slovaklar ile Macarların arasındaki sorunların kökeni, en az 19. yüzyıla dayanan çekişmeler. Ekseni de, en başta, dil odaklı konular. Zamanında; Slovaklar, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yönetimi altındayken, Macar milliyetçileri, onları asimile etmek için binbir plan proje üretilmişti. Girişilen en büyük gayret de, 19. yüzyılın ikinci yarısında "milli eğitim" ile ulus bilinci yeşertilirken, Slovakça'nın eğitim dili olmamasına için Macar çoğunluğun elinden geleni ardına koymaması, Slovaklara Macarca'nın anadil olarak dayatılmasıydı. İşte, bu gibi "tanıdık" çalışmaların eninde sonunda dönüp dolaşıp geldiği nokta, bitmez tükenmez bir güç çekişmesi oluyor. Nedense, ezilenin ezene, ezenin de ezilene ezası bitemiyor.

Sonuçta, yeni devlet kurulması da çözüm değil. Alıp bakınca, kendi Çek Cumhuriyeti'yle ayrı yollara gitmeyi seçen Slovakya'nın Macaristan ile bugünkü durumuna, Türkiye-Kürdistan-Irak üçlüsünün geleceğini de görür gibi oluyor insan.

Neticede, Kuzey Irak ile ilgili *Invisible Nation*/Görünmez Ulus kitabını yazan gazeteci Quil Lawrence'ın deyişiyle, "Kuzey Irak, planlı programlı şekilde olmasa da, tamamen tesadüf de olsa, dünyadaki en başarılı devletleş(tiril)me örneği". Açıkçası, tarihi gelişmeler, öyle Türkiye'de tiryakilik yaratan komplo teorileri gibi, Washington'da, Londra'da "hadi bu haritayı da böyle çizelim" diyenlerce şekillendirilmiyor. Ama bazı gerçekler de, zaman içinde ortaya çıkıyor.

Şu son ICJ kararına bakınca da, uluslararası makamların, "ayrılık", "bağımsızlık ilanı" konularına ilişmeye hiç niyetlerinin olmadığı, bu gibi konuların savaş-çatışma olmadan, mahkeme yoluyla çözümlenmesi için bir içtihat oluşturmaya niyetleri olmadığı görülüyor. Kendi kaderini tayin hakkının "yorumunu", tamamen siyasi alanın ulusal ve uluslararası dalgalanmalarına bırakınca da, çözüm için kalan tek barışçı yol, konuya taraf olanların kendilerinin demokratik hakları, sağduyuyu ön plana çıkaran tavırlar benimsemeleri, tartışmalarını demokrasi

çerçevesine oturtmaları oluyor. ICJ kararının diğer bir okuması da; tıpkı Kosova'nın Avrupa Birliği ve ABD desteğiyle devletleşmesi gibi, Abhazya, Güney Osetya ve Transdniestri'nin da Rusya'nın arka çıkmasıyla "bağımsızlık" alanına kimseyi dokundurtmayabileceği. Maksat her ne pahasına bağımsızlık veya bunun konuşulmasını bile engellemekse, kanın gövdeyi götürmesi de göze alınıyorsa, "bir büyük gücü arkana al yeter veya kendi büyük güç ol" demekten, orman kanunu meşrulaştırmaktan başka da bir şey değil bu...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sihirli ayna

Sezin Öney 06.08.2010

"Ayna, ayna söyle bana; daha Avrupalı olmak için ne yapmalıyım?"

Eğer Republika Srpska, sihirli bir masal aynasına bakıp ve bunu sorsa, şu yanıtı alırdı; "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları, sana vız gelip tırıs gidiyor. Tıpkı, Avrupa'nın tam da kalbi Belçika'ya, Avrupa'nın gözbebeği İtalya'ya olduğu gibi... Minareleri yıkıyorsun. Her konuyu halk oylamasına götüren, değil Avrupa'nın, dünyanın en demokratik ülkelerinden biri olan İsviçre de, minareleri yasaklıyor. Demek ki, ondan da 'ilerisin', bunu not düşelim. Çarşaf, türban yasaklarına çok heveslisin. Avrupa'nın 'en medeni' ülkesi Fransa, kafesli çarşaf 'burqa'yı yasakladı bile, biraz bu konuda eksiksin. Republika Srpska; boğucu bir muhafazakârlığın, ırkçılığın ve milliyetçiliğin olsa da, son derece 'Avrupalısın'."

Sevgili hocam, Balkanlar'ın en genç ve en parlak uzmanlarından Florian Bieber'ın ağzından, günümüz Avrupalılığı ve Republika Srpska'sı (RS) üzerine beni hayli eğlendiren bir tasvir bu...

Ama işin acı yanı, çok da gerçek.

RS, Bosna-Hersek Federasyonu'nun iki parçasından biri. Başbakanı, "Bağımsız Sosyal Demokratlar Partisi"nden (SNSD) Milorad Dodik.

SNSD, Bosna-Hersek Parlamentosu'na götürdüğü teklifle, çarşaf ve peçenin, "güvenliği tehlikeye düşürdüğü" gerekçesiyle yasaklanmasını önermişti. Dodik, bu teklifi, yasağın, "Avrupalılık" değerlerini yansıttığı gerekçesiyle savunuyordu. Hatta RS Başbakanı, 2009'daki seçimler öncesi, "Çarşaf yasağı, çeşitli Avrupa ülkelerinde de gündemde. Biz de, bu Avrupalılık ölçüsüne yaklaşmalıyız" demişti.

Avrupa'nın geleceği nokta bu muydu? RS gibi, kronik ve kesif bir milliyetçiliği olan bir yere, "yasakçılıkta" timsal olmak?

Şimdi, Batısı'ndan Doğusu'na, merkez sağ ile aşırı sağ arasındaki söylem farkının eriyip yok olduğu bir Avrupa ile karşı karşıya kalınması bir yana; solun varlığını bir türlü hissettiremediği, etkili söylemler geliştirip, sağın kendisinden rol çalmasına engel olamadığı görülüyor.

Faşist, ırkçı söylemlerin adeta çeper çeper yayılan bir zehir gibi tüm toplumu etkisini altına aldığı Macaristan'da mesela, ülkenin neredeyse ikinci büyük partisi konumuna yükselen ve paramiliter "sokak gücü" de olan Jobbik, iki lafından birinde "ezilenlere, emekçilere" atıfta bulunuyor.

Hollanda'nın üçüncü büyük siyasi hareketi haline gelen Özgürlük için Parti'nin lideri, İslam karşıtı görüşleriyle tanınan Geert Wilders'ın siyasi "ideolojisi" sadece göçmen nefreti, ırkçı tıslamalar üzerine kurulu değil. Wilders,

aynı zamanda, sağlık sisteminin daha kapsayıcı hale gelmesi ve memurlar başta olmak üzere "emekçilerin" yaşam kalitesinin artırılması üzerine de ama içi boş ama kof, fakat slogan bazında etkili söylemler geliştiriyor.

İtalya gibi Avrupa'da solun beşiklerinden sayılabilecek bir ülkede, sol bir türlü toparlanıp da, Başbakan Silvio Berlusconi'nin artık ayyuka çıkan yolsuzluk dosyalarına ve müptezel politik kumpaslarına rağmen, iktidar olamıyor. İktidarı geçtim, Mart 2010'daki yerel seçimler örneğinde olduğu gibi, geleneksel kalelerini de kaybediyor.

Berlusconi'nin "Robin Hood Vergisi" diye bir hafta yapıştırıp 2008'de, "zenginlerden kesip ülkenin en dip kesimine" vereceğini vaat ettiği meblağın, sonunda ülkenin kültürel mirasını korumak için ayrılan bütçeden sağlaması "şahane politika" oluyor.

Bu arada, özellikle Güney'deki tarihi eserler, mesela Sicilya'daki Taormina'daki Yunan/Roma mirası antik tiyatro ve Arşimet'in doğum yeri Siracusa/Syracuse eprimeye bırakılmış; göçmenler, İtalya'nın %13'ünü oluşturan yaklaşık 8 milyon kişinin "sözde" yararlanacağı bu yoksulluk yardımının dışında bırakılmış ne gam? Tabii, "Güney" ve "göçmen" sözcüklerini duyunca dişleri uzayan, Kuzeyli elitist ayrılıkçıların partisi Lega Nord, bu uygulamaların arkasındaki mucit olarak yıldızlaşıyor.

Ama İtalya, göçmenler için ayrı belediye otobüs hattının oluşturulduğu bir Güney Afrika modeli haline dönüşüyorsa, bunun tek sorumlusu sağ hareketler değil. Puglia'da, "AB üyesi olmayan ülke vatandaşları için" konan No.24/i kodlu belediye otobüsü seferi, 1950'lerde Amerikan Güneyi'nde Siyahlar için olan belediye otobüslerini andırıyor. Bu parlak fikri de geliştiren, merkez soldan bir Belediye Başkanı olan Orazio Ciliberti.

Gramsci'nin memleketinin düşeceği hal bu muydu?

Yıllarca askeri cuntanın derdini çeken bir ülkenin Sosyal Demokrat iktidarının, greve karşı orduyu sokağa indirmesine ne demeli? Yunanistan'da, 1974'ten beri ordu, geçenlerde dördüncü kez göreve çağrılıyor ve asıl önemlisi, ilk kez "sokağa çıkıyor".

Sebepten de, kamyoncuların grevini kırıp, ordu tarafından gerekli devlet daireleri ve havaalanlarına petrol taşınmasını sağlamak. Başbakan Yorgo Papandreu, "Can sıkıcı ama yaz ortasında maceraya atılamayız" diye kararını savunuyor.

"Avrupa ölü bir projeye dönüşüyor" diyen Fransa'dan Marksist düşünür Étienne Balibar'ın isyanla dile getirdiği üzere sol, neo-liberalizmin "demokratik erozyon" ve "devletsiz devletçilik" süreçlerine teslim vaziyette.

Dahası, Fransa, Almanya gibi yüzlerce yıllık sol geleneğe, neredeyse iki asırlık tarihi olan sol partilere sahip ülkelerde de solun, göçmen sorunu gibi Avrupa'nın sosyal ve ekonomik ruh ve zihin dünyasının turnusol kâğıdı sorunlar üzerine söyleyeceği söz yok. Tıpkı Türkiye'de, solun kilit konu Kürt sorunu üzerine söyleyecek bir şeyi olamadığı gibi.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükmetmeyen ama yöneten ordular

Sezin Öney 12.08.2010

Voltaire'in 18. yüzyıl Almanya İmparatorluğu Prusya için yaptığı tanımlama çok bilindir; "Bazı devletlerin ordusu varken, Prusya Ordusu'nun bir devleti var". Yakın zamana kadar Türkiye'de de durum bundan farksızdı.

Ancak bu aralar biraz Ankara tozu yutmuş, ortama bir "yabancı göz" olarak açıkçası, Türkiye'de son Yüksek Askerî Şûra çekişmelerinin büyük bir kırılmaya işaret ettiğini hiç de düşünmüyorum. Daha ziyade, zaten, "iktidardaki muhalefetten", gerçekten iktidar olmaya doğru evrilen AKP ile Türk Silahlı Kuvvetleri arasında, dengeleri sürekli yeniden tanımlanan satranç oyununda, siyasetin askerî nizama karşı biraz daha cesur biraz daha ağırlığını koyan bir hamle yapması söz konusu. Ancak 27 Nisan 2007 Muhtırası'nın siyaseti şah mat edemediği günden bu yana, devam eden politikanın sivilleşme sürecinde zaten artık CHP bile, kendince, askerî vesayeti eleştirir bir çizgiye ulaşabildi.

Fakat bu durum, Türkiye'de ordunun, 28 Şubat'tan bu yana, "hükmeden ama yönetmeyen" tavrından vazgeçtiği anlamına gelmiyor. Bu tanımlama, Amerika'da Dış İlişkiler Konseyi'nde (Council on Foreign Relations- CFR) Ortadoğu uzmanı olan Steven A. Cook'a ait. Cook'un 2007'de yayınladığı Ruling but Not Governing: The Military and Political Development in Egypt, Algeria, and Turkey (Yönetmeden Hükmeden Ordular: Mısır, Cezayir ve Türkiye'de Askerî ve Siyasi Gelişme) kitabı, "Ortadoğu" ordularının darbe yapmak gibi "sert" tavırlar benimsemek yerine, arka perdeden siyasetin kalbini elinde tutmayı sürdürdükleri tezini ileri sürüyordu. Cook'un, Mısır, Türkiye ve Cezayir orduları üzerine yaptığı araştırma, bu ülkelerin silahlı kuvvetlerinin, bir takım hukuki düzenlemeler ve geri planda kurumsallaşan bazı devlet birimleri aracılığıyla, son kertede sivil hükümetlerin iplerini elinde tuttuğunu ortaya koyuyordu. Ekonomi gibi "baş ağrısı" alanları, sivil iktidarın idaresine bırakan bu ordular, askerî vesayet düzenini, daha incelikli, daha az hissedilir biçimde sürdürüyordu.

Cook, Türkiye'nin diğer örneklerden farklı olarak, Avrupa Birliği sürecinin etkisiyle, bir sivilleşme sürecine girdiğini ve ilerleyen dönemlerde, bu sürecin hızlanmasının da "AB etkisine" bağlı olduğundan da bahsediyordu. Maalesef, AB etkisinin fena halde sekteye uğradığı bu dönemde, sivilleşme sürecinde tabandan gelen bir talep dalgası dışında etkili bir unsur kalmıyor.

Dönüp dolaşıp geldiğimiz nokta ise, sivilleşmenin önündeki yegâne kördüğüm çözülemedikçe, tabandan gelen talebin etkisinin hep zayıf kalacağı gerçeği. Yani, Kürt sorunu çözülme yoluna girmedikçe, hep sivilleşme süreci bir yerde takılıp kalacak. YAŞ kararlarıyla kopan bunca tantana sonucu, gene son derece katı isimler, komutanın üst seviyesine yerleşmedi mi? Olması gereken aslında, 28 Şubat'ta tankları yürüten, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü resmî törende karşılamayan isimlerin toptan emekli olması değil mi?

Türkiye'nin durumuna ayna tutmak için, daha uç bir örneğe, Pakistan'ın ordusuna bakmakta fayda var belki. Pakistan'ın, dünyanın dikkatlerini odakladığı bir savaşın sahnesi olması, ordusunun da kilit bir rol üstlenmesine yol açıyor.

Geleneksel olarak da, Pakistan ordusunun, kendini ülkenin kaotik siyasi kültüründen, çağrış çağrış politikasından ayıran bir "düzen vahası" olması, en "başarılı" devlet kurumu haline gelmesine neden oluyor. Elbette, Pakistan ordusu da, ülkeyi saran yolsuzluk ağının tam orta noktasında yer alıyor. Ama ordunun yolsuzlukları, sıradan vatandaşın ruhu bile duymadan gerçekleştiği için, Pakistan silahlı kuvvetlerinin en güvenilir, en lekesiz devlet kurumu olarak kalmasını sağlıyor.

Siyasetin zafiyetlerine ve uğradığı yoğun ahlaki erozyona karşılık, Pakistan ordusu, hem kendi mensuplarına, orduya katıldıkları ilk günden, sivil dünyadan disiplin ve "takım ruhuyla" daha üstün bir özel tür, bir aile oldukları bilincini veriyor. Pakistan askerlerinin, toplum genelinden çok daha iyi eğitim olanaklarına sahip olması, halkın ortalamasından çok daha iyi sosyal ve ekonomik olanaklara sahip olarak, ülkenin sıcak ve tozlu kaosundan yalıtılmış bir serin bir fanus içinde yaşamaları, çalışmaları, bu "seçkinlik" duygusunu artırıyor. Tabii,

maddi varlığı, şirketleri vesaire ile de, Pakistan ordusu aynı zamanda bir ekonomik imparatorluk ve "hissedarları" da, bu zenginlikten az veya çok yararlanıyor.

Ülke içindeki dengesizlikler, zengin ve güçlünün "alttakileri" ezdiği düzen, ordu mensuplarının sivilleri ve özellikle de siyasetçileri küçümsemesine, hor görmesine sebep oluyor.

Pakistan'da askerî vesayetin köklenip kurumsallaşmasının en büyük sebeplerinden biri de, "elit" sivillerin de, kendi çıkar, nüfuz alanlarını genişletmek için orduya destek vermeleri. Medya ve yargının desteği olmasa, bugün Pakistan ordusu gücünü bu denli kurumsallaştıramazdı. Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örgüt

Sezin Öney 13.08.2010

Örgütlenme" kavramına en çok uyan ifade, Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde, "terör"; Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Akdeniz bölgelerindeyse, "demokratik hak" olarak gösteriliyor.

2009'da "örgütlenme özgürlüğü" ile ilgili yapılan bir araştırma, "Türkiye gerçeklikleriyle" ilgili bu verileri ortaya koyarak önemli ipuçları veriyordu. Ankara merkezli Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nin bu araştırmayı yaparken sorguladığı, sivil topluma yönelik algılar, zihniyet yapılarıydı. 11 ilde, bin kişiye yüz yüze anket yönetimiyle ulaşılarak yapılan araştırmaya göre, Türkiye'nin en endüstrileşmiş, en eğitilmiş, en "ayrıcılık" iki bölgesi olan Marmara ve Ege'de, "Anadolu Kaplanları'nın" bulunduğu İç Anadolu bölgesinde, örgütlenme deyince akla, "korku ve kuşku", toplumun huzurunun bozulması" ve en başta da, "terör" geliyordu.

Tabii ki, bu algılar, bir bölgeyi diğerinden üstün kılan göstergeler değil. Yaklaşık 30 yılını savaşıyla geçiren bir ülkede, ne bekliyorduk ki? Savaşın görece uzak olan, ama savaşın yarattığı sorunları da dolaylı olarak yaşayan bölgelerde, "milliyetçi muhafazakârlaşma", savaşın içindeki yerlerde de, çatışmanın bizzat tanığı olmanın getirdiği, "siyasi duyarlılıkların" yükselmesi olağan gelişmelerdi.

Daha da gerilere gidince, Cumhuriyet dönemi ve ondan önce de, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribatın, 19. yüzyılın özellikle ikinci yarısı Osmanlı İmparatorluğu'nda, en azından İstanbul ve diğer merkezler çapında hareketlenen sivil toplum örgütlenmesini tamamen çökerttiği görülüyor. Bir kere, tek parti yönetimi, darbeler, körüklenen-kurgulanan siyasi kutuplaşmalarla iflahı kesilen, sürekli zafiyet içinde kalan bir sivil toplum tablosu var.

Öte yandan da, "örgüt" sözcüğünün tabulaştığı, "terörle" özdeşleştirildiği bir devletten topluma yayılan zehirli, şüpheli bir ortam.

Böyle sapla samanın karıştırdığı bir ortamda da, terörün kendisiyle ilgili de zekice bir tartışma zemininin üretilmesini beklemek mümkün değil.

Hakkını vermek gerekirse, Irak ve Afganistan'daki savaşların ve "terörle mücadele" stratejisinin uluslararası hukuku çatır çatır çiğneyen, müthiş yakıp yıkıcı yüzüne rağmen, hiç olmazsa, Amerika'da bu konuda ciddi tartışmalar yürüyor. ABD'yi, Irak'tan Ağustos sonunda çekilmeye götüren, Afganistan'daki savaşın meşruiyetini de toplum nezdinde sıfırlayan işte bu tartışmalar.

Akademik olarak da, düşünce kuruluşları arasında da, ABD ordusunun kendi mensupları ve danışmaları arasında da, basmakalıp, boş "ideolojikimsi" milliyetçi sayıklamalarla, sığ "stratejik saçmalıklarla" değil, gerçekten de düşünce oluşturmaya, akıl yürütmeye dayalı çabalar gösteriliyor. Tabii şu da var; eğer ABD gibi büyük güçler, savaşa kafa yorduklarının onda birini barışa, uluslararası hukuku geliştirmeye yorsalardı, bu dünya çok başka bir yer olurdu. Gerçi, savaş üzerine yapılan araştırmalarda da, savaş karşıtı bir damar bulmak da mümkün.

Savaşın röntgenini çeken projelerden biri, 1963'te, Michigan Üniversitesi'nden David Singer'ın başlattığı "Correlates of War" (COW- Savaşın Bağlantıları[http:// www.correlatesofwar.org](http://www.correlatesofwar.org)). Napolyon'un liderliğindeki Fransız İmparatorluğu'nun 19. yüzyılda Avrupa'da girdiği savaşlardan bu yana, dünya genelindeki tüm çatışmaları inceleyen bu proje, farklı ABD üniversitelerinin de müdahil olmasıyla, "savaş" konusundaki en kapsamlı bilgi bankasını oluşturuyor. COW'un verilerine göre de, 1815'ten bu yana, 485 çatışma olmuş. Bunların sadece 79'u, "konvansiyonel", yani devletlerarasında gerçekleşmiş. Kalan yüzde 83'lük kısım, devletlerle "örgütler" arasında.

ABD'de, savaş üzerine fikir yürütenlerin yoğunlaştığı konulardan biri de, örgüt liderlerinin öldürülmesi veya tutuklanmasının, örgütleri çökertip çökertmediği. Chicago Üniversitesi'nde yürütülen "Project on Security and Terrorism" (Güvenlik ve Terörizm Projesi[http:// cpost.uchicago.edu](http://cpost.uchicago.edu)), terörizmi, terör örgütlerini anlamaya yönelik akademik çabaların önemli halkalarından biri olarak bu konu üzerine de kafa yoruyor.

Bu proje çerçevesinde, doktora öğrencisi Jenna Jordan, 1945-2004 arası faaliyet gösteren örgütlerin, liderlerinin yakalanması veya öldürülmesinin, bu örgütleri nasıl etkilediğini araştırdı. Jordan'ın 298 vakayı inceleyerek vardığı sonuç, örgüt liderlerinin yakalanması veya öldürülmesinin, örgütlerin sadece yüzde 17'sini olumsuz etkilediği.

Tersine de bazı örgütlerin yapısı, liderlerinin yakalanması veya öldürülmesinin onları bir efsaneye dönüştürmesi sonucu daha da güçleniyor.

ABD'de istihbarat birimlerinin Irak konusunda çalışan önemli uzmanlarından Matt Frankel de aynı görüşleri paylaşıyor. Washington'daki en eski düşünce kuruluşlarından, kendini "tarafsız ve bağımsız" olarak tanımlayan Brookings'de araştırma yapan Frankel, günümüzde iletişim imkânlarının artması, internet kullanımı gibi etkenlerin, örgütlerin merkezi yapısını çok daha dağınık hale getirdiğini, liderlerin de sembolik öneminin artmasına paralel olarak, varlıklarının "sanallaştığını", fiziksel olarak ortada olmamalarının örgütleri güçlendirdiğini iddia ediyor.

Bari bu kadar takıntı konusu haline "örgütün" gerçekten ne olduğunu anlasaydık Türkiye olarak, bir şey anlayıp onu da yanlış anlayacağımıza...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cam yağmuru

Sezin Öney 19.08.2010

Ancak savaşı yaşayanlar, savaşa tanık olanlar barışın gerçek anlamını bilebilir.

Türkiye'nin neredeyse, 30 yıldır yaşadığı iki savaş var. Biri, 1980 darbesinin zincirlerinin yarattığı, tüm toplumu boğan esaretten gıdım gıdım kurtulma, sonunda hak ve özgürlüklere sahip insanların ülkesi haline gelebilme savaşı. Ötekiyse, "bölgedeki" savaş.

İkisini de, bu ülkedeki birçok kişi yaşadı, yaşıyor.

İki savaş da, hepimizin hayatına sızdı.

Hepimiz mağlubuz, hepimiz savaş yorgunuyuz.

Evin yolunu, ne için savaştığını unutmuş neferleriz.

Savaş, toprağa dökülen, havaya karışan zehir gibi zerre zerre içimize işledi.

Arkadaşıklardan evliliklere, siyasetten sivil topluma, akademiden sokağa her köşede, çatışan, birbirini düşman görmeye, birden bıçakları çekmeye hazır bir toplum oluştu.

Şimdi, savaşların karanlığında kör yaşamamız için tepemize örülen kara camlı kubbe yıkılıyor.

Aslında kubbeyi yıkan sarsıntılar çok önce başladı; Susurluk sert bir sarsıntıydı mesela, ama hep çatının çatlayıp ışık sızdıran yanı hemen yamanıverdi.

Işık sızdırmayan düzen devam etti.

Ta ki, biraz da ironik şekilde artık "hepimizin arkadaşı" Hrant Dink'in öldürülmesinin çıplak vahşetinin bizi, körebe adımlarımızda duvara toslamıza neden olup, (o da toslayan kısmın) "yeter artık" diye tiz bir çığlık atılmasına, o çığlığın da kubbenin ortasına onarılmaz bir çatlak açmasına kadar... 27 Nisan Muhtırası'nın tepmesinin yarattığı tepkinin sarsıntısı da, kara kubbeyi onulmaz biçimde çatlatan başka bir etken oldu.

Ergenekon soruşturmaları, bir zamanlar gazetecilerin sadece kendi aralarında fısıltıyla konuştuğu şeylerin manşetlere çıkması da, diğer milat sarsıntılar.

Kubbenin artan çatlaklarından sızan ışık, bazılarımızın gözlerinin açılmasına sebep oldu. O gözleri açılan bazıları da, "dokunulmaz" sanılan kubbeyi taşta tutma cesaretini gösterdi.

Şimdi artık, kara kubbe yama tutmuyor.

O zamana kadar belki kubbeden inen tek tük, cam kırıklarının batması, bir nevi "ahmak ıslatan" misali sadece seyrek damlalarla ısırp geçiyordu ama şimdi kara camların sağanağı altındayız.

"Cam yağmurunun kesikleri, yara bere içinde, bu kubbenin yıkılırkenki kesif, keskin, karanlık selinde dimdik kararlı yürümekten başka çare var mı?"

Yoksa, gene aynı kör dövüşleriyle, barışa inanma, bunu taraf alma, muhalif olduğun yapıyorsa "hayır" de, politika oluşturmadan sırf eleştirip ucuz muhalefet yap, ezilmişsen bundan ders çıkaracağına aynı hırsıyla sen de ez, düşünme, düşündürme laf çevirip kendini haklı göster; aynı karanlıkta bir 80 yıl daha geçsin.

Ben kendi adıma siyasette zekânın, zekice konuşulmasının hasreti içindeyim.

Artık, "özerklik Türkiye'ye bol gelir", "biri isterse, hepsi ister bakın eski Yugoslavya'ya", "kendi kaderini tayin hakkı masal" gibi, iki alelacele okunmuş internet çıktısı üzerine kurulu zırcahil yorumların ötesinde, salt edebiyat parçalamanın değil, araştırmamanın, okumanın, düşünmenin, bilgi kopyalamak değil oluşturmanın zamanı.

Bu kez barışı ıskalamak, çevresine zaten barikatlar örölmüş kimliklerin betonlaşmasına göz yummak anlamına geliyor.

Etnik kimlik, kimliklerin siyasette temsili, milliyetçiliğin etnik kimlikle, etnik kimliğin milliyetçilikle imtihanı; bunlar Soğuk Savaş sonrası üzerine kütüphaneler doldurulmuş konular.

“Çevresine barikat örölü kimlikler” kavramı mesela ABD’de Berkeley Üniversitesi’nden Ken Jowitt’e ait. Kendinden bir nebze bile farklı olana tahammül edemeyen, çevresine örölü duvarların hiçbir geçirgenliğinin olmadığı, düşmana siper askeri nizam kimlikler, Türkiye’de, hem Türkler hem de Kürtlere son derece aşına artık. Bu kimliklerin dikenleri, **çatışmamayı** imkânsız hale getiriyor. Barikatların dışına düşen en ufak bir aykırılık, adeta namus cinayetlerine neden olan temel “varlık nedenlerine” saldırı gibi algılanıp, sözlü veya silahlı şiddete mazaret oluyor.

Jowitt’in oluşturduğu kavram gibi, Türkiye örneği üzerinde düşündürecek, düzinelerce, yüzlerce kavram var. Zaman, artık bu kavramlar üzerine, hayalgücünü, yaratıcılığı kullanarak konuşma zamanı...

Hayalgücü, aslında mantığın da temeli.

Oxford Üniversitesi’nden “mantık” üzerine uzmanlaşan felsefeci (ama filozof değil) Timothy Williamson, hayalgücü olmayan bilimadamlarının, yeni fikirler ortaya koyamadıklarını söylüyor. Sadece kuru kuru deney ve hesap kitap yapmak, bilimsel olarak da yeni ufuklara erişebilmek için yeterli değil.

Berlin’deki parlamento, Reichstag’a, Soğuk Savaş ertesi, iki Almanya’nın birleşmesi sonrası eklenen dev şeffaf cam kubbe, halkın iradesinin devletin üzerinde olduğunu sembolize ediyor. Halka açık kubbenin helezon merdivenlerine tırmanan “sıradan vatandaşlar”, buradan parlamentonun çalışmalarını izleyebiliyor. Bu kubbe, geçmişin faşist nasyonal sosyalizmi ve komünizm kisvesi altında totaliter devlet yapılarına bir başkaldırı, siyasette açılan yeni bir sayfanın sembolü olarak gökyüzüne uzanıyor.

Türkiye’de de, kara camların sağanak yağmuru sürerken yeni bir siyaset, yeni bir devlet anlayışının hayalini kurmanın zamanı.

Kan var bütün kelimelerin altında

Umulmadık bir gün olabilir bugün.

Cemal Süreya’nın bu dizelerinin, sıraları değişince de, bu sefer başka bir anlam çıkıyor. “Mutlu son” olmuyor. Umuttan savaşa geçiliyor.

Şimdi savaştan umuda geçilmesinin zamanı.

Altında kan olan kelimelerden umulmadık bir güne geçilmesinin, barışın sadece kelimelerle örölü, şeffaf bir kubbe olarak inşasının zamanı.

Şimdi, barış için başkaldırma zamanı.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Guatemala, Budapeşte ve Şehir

Sezin Öney 20.08.2010

Stimboli...Veya "şehre doğru"...İstanbul'un adının geldiği sözcük.

Şehre doğru ama hangisine? Gelinene mi, gidilene mi, gidilecek olana mı?

Veya, "i Poli"ye... Büyük harfle "Şehre"; asolan bir tek şehir olunca, hangisi diye de sormaya gerek kalmıyor. "Poli", modern Yunanca'da, şehir demek. Ve tabii, "o Şehrin" de adı, oradan geliyor. İstanbul'un...

Bir sürü şehirden sonra gene kısa süreliğine eski şehrimde, Budapeşte'deyim. Kendi evinde tatilde yapabiliyormuş insan, göçebe hayat kurmak söz konusu olunca.

Bu şehrin her sokağını o kadar iyi tanıyorum ki. Hangi köşeyi dönünce kahve kokusu gelecek, bu mevsim hangi çiçekçi hangi çiçekleri satar, hangi meydandaki havuzun fiskiyelerinin sürprizli suların şakırtıları çocuk kahkahalarına karışır, hangi parkın çiçekleri Tuna karşısında dünya güzeli bir manzara oluşturur, hangi pastanede 1930'ların dekoru içinde muhteşem dondurmalar dilde kayar gider, hangi sokak kıyısı lokantada akşam saatlerce oturup arkadaşlarla muhabbete doyum olmaz, hangi nehir boyu sahil kahvesinde kendinizi Boğaz kıyısında sanırsınız...

Gene "i Poli"ye geldi döndü dolaştı laf; tabii, söz konusu olan aslında tek Şehirse...

Bu şehirdeyse bazı şeyler, hatıralarda son derece bulutlu; acaba şu saksılarla dolu, rengarenk güzelim balkon daha önce görmüş müydüm? Benim de öyle bir balkonum mu vardı, yoksa olmasını hayal mi etmişim?

Bazı anılarsa, son derece keskin. Şu yüzyıllık beyaz binanın dışarı uzanan tek balkonunun olduğu sınıfın yüksek tavanları altında, bütün sınıfla hararetli bir tartışmaya dalmıştım. Tartışma konusu, *Doğu Avrupa'da Geriliğin Kökeni: Ortaçağ'dan Modern Çağın Başına Ekonomi ve Politika* adlı kitap idi. Hepsi Orta ve Doğu Avrupa'dan olan doktora sınıfı arkadaşlarım, ateşli biçimde kitabı övüyordu. Bense, kitabın başta adına takılmış sonra da temel sorusu olan, "neden Batı gelişti de, Doğu geri kaldı"nın naftalinli, köhne ve de yanlış bir soru olduğu için, yanlış cevaplar getireceği düşüncesine saplanıp kaldığımdan, kitabın editörü Daniel Chirot'ya hiç ısınamamıştım.

Kitaba makaleleriyle katkıda bulunan sevgili hocam Polonyalı ekonomi tarihçisi Jacek Kochanowicz ve Osmanlı tarihinin kıymetli profesörü Fikret Adanır'ın çalışmalarını tabii ki, bu "takılmanın" çok dışında tutuyorum.

Tabii, benim Doğu Avrupalı arkadaşların "geriyiz yani ne olmuş, asıl soru neden" diye olayı son derece kabullenmiş halleri bir yana, kitabın da dikkat çektiği gibi, tarihçilerin fetiş isimlerinden Eric Hobsbawn'ın sorduğu şu sorunun da, sinir bozucu bir bulmaca gibi insanın aklını esir alan bir yanı olduğu kesin; Arnavutluk da, İsviçre de, dağlık, az nüfusu olan, zayıf fakat son derece bağımsızlığına düşkün, , 'paralı asker' deposu olmak dışında tarihin akışında arka planda kalmış yerler. Neden biri bu kadar zengin ve "ileri" de, öteki değil?

Şimdi bu soruya denk gel de, "ileri", "geri" viteslerine takılmayı hemen boşverip cevap vermeye çalışmadan dur...

Her ne kadar ilk tanışmamız münakaşalı başlamış olsa da, Seattle'daki Washington Üniversitesi'nde Uluslararası Çalışmalar bölümünde profesör olan Chirot, çatışmalar ve barış üzerine epey kafa yormuş bir uzman olarak, bugün Kürt sorunu üzerine de söylecek sözleri olan biri.

Chirot, Türkiye'de Kürt sorununda, uzatılmış bir "savaş" yaşanmış olmasının, bu konuyu, sıklıkla gündeme gelen Bask ve Kuzey İrlanda sorunlarından ayırdığını düşünüyor. Chirot'nun düşüncesi, Kürt sorununun, Sri Lanka'da Tamil Kaplanları ile olan çatışmalar, Yugoslavya'nın sonunu getiren savaşlar ve 1990'larda

Guatemala’da şiddeti artan iç savaşa benzer sertlikte bir çatışma oldu. Özellikle, Guatemala’da, bazı gerilla örgütlerine yönelik savaşta, ordunun Maya halkından sivillere karşı giriştiği insan hakları ihlalleri, Türkiye ile müthiş benzerlik gösteriyor.

1999’da Birleşmiş Milletler’in desteğiyle kurulan Tarihi Aydınlatma Komisyonu’nun (Comisión para el Esclarecimiento Histórico-CEH) yayımladığı bir raporda, savaşta şiddet olaylarının yüzde 97’sinden devletin sorumlu olduğunu ve bu şiddetin yüzde 83’ünün sivil Mayalara yönelik olduğunu ortaya koymuştu. Komisyona göre, “bölgedeki” hemen tüm ordu karargâhlarında, birçok karakolda, işkencehaneler vardı. Bunun yanı sıra ordu, girenin çıkamadığı “özel” binalar, gizli hapishaneler kurmuştu. 500 kadar köy, ordu tarafından yakılıp yıkılmış ve bir milyondan fazla Maya köylüsü, yerinden edilmişti.

CEH’e göre, “iç düşman” fikrini vurgulayan Guatemala Ordusu, yıllarca gücünü sürdürdüğü iç savaşla meşru kılmıştı. Ekonomik, sosyal sorunların üzeri hep “terörle mücadele” ile perdelenmişti.

Tabii, sakız gibi “uzatılmış” bu savaşta, bazı karanlık Gladio güçlerinin, çatışmaların başladığı 1960’dan barışın İspanya ve Norveç’in yoğun müzakere çabalarıyla geldiği 1996’ya kadar, darbeler planlamaktan kontrgerilla güçlerini örgütlemeye yoğun faaliyetleri olmuştu.

Guatemala’da barışın asıl gelmesiye, bir mahkeme salonunda oldu. 31 Ağustos 2009’da, ordu hesabına çalışan “tetikçi” Felipe Cusanero Coj, altı çiftçinin kaçırılması ve öldürülmesinden sorumlu bulundu. Coj, altı kayıp için toplam 150 yıl ağır hapis cezası aldı. Sistematik şekilde devlet tarafından “yok edilen” 45 bin kayıp için de, kalıcı barış için de “sembolik” bir cezaydı bu.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cenneta/Cennet

Sezin Öney 26.08.2010

Bir mayıs günü, bu yıl doğdun Cenneta.

Eğilip saçlarından öpüyorum. Siyah ve dalga dalga dalga saçlarındaki dünyanın o en güzel kokusu çarpıyor beni. Başımı saçlarından kaldırıncı, gözlerinin içine bakıyorum ve simsiyah gecenin içindeki sayısız yıldızı görüyorum. Bana gülümsüyorsun. Daha güzel bir hediye olabilir mi dünyada senin kahkahandan başka?

Cenneta; ikimiz de sınırların çocuklarıyız. Birimiz Batı’nın, ötekimiz Doğu’nun sınır boylarında doğmuşuz. Sen Kosovalı bir Çingene mültecisin Macaristan’da, ben aralarında mekik dokuduğum Avrupa’da ve kendi ülkemde ait olamayan bir serseri mayın; her ne kadar “Beyaz Türk” olsam da.

Ama senin işin daha zor; sen, seni sevmeyen bir dünyaya doğdun Cenneta. Sarışın ve mavi gözlü, hiç olmadı “beyaz” olmanın, bir nevi pasaport olduğu bir dünyaya, hiçbir vatandaşlığın olmadan geldin.

Baba evini, siz dönmeyin diye yerle bir etmişler. Dönseniz, sizi öldürürler, haber bile olmazsınız.

Çünkü, ikimizin de, yaban kaldığı “vatanlarında” işkenceciler kol geziyor. Ama, sadece de, “güvenlik güçlerinin” kapalı kapıları ardında değil. İşkence kültürü, ülkelerimizin yaşama biçimi, Cenneta.

Avrupa'nın kıyısındaki ülkelerimizde, zaten dirhemle "verilen" haklarının sivil veya üniformalı işkencecilerce gasp edilmesinin çeşitli yolları var.

Mesela aklıma, işkencecilerin klasik bir hareketi geldi, çeneni tutup sallarlardı sertçe; "Konuş, doğruyu söyle, anlat!" diye.

O an, gözlerine bakarsın işkencecinin karanlıkta da olsa ve duvarlar yükselir kafanın içinde. Çünkü, Cenneta, zihin, kilitleri en sağlam yerdir. Kimse aşamaz duvarları, kapılarını.

Kepenler dışarı kapanırken, içerde yeni bir dünyanın ışıkları yanar. Sarsarlarken seni, senin bebek adının çağrıştırdıklarını düşünürsün; yani bir cenneti. Herkesin de kendi cenneti var tabii...

Mesela, benim ki Cenneta; dağlık ve sarp uçurumlar, ağaçlar ile dolu.

Seni gıdıklar, beraber gümüş çingiraklar gibi keyifli bir kahkahayı paylaşıırken de, bir uçurumdan ağır yaralarından yeni iyileşmiş bir kuş gibi ilk kez kanat açtığımı, rüzgârın her vuruşunu heves ve korku ile hissettiğimi hayal ediyorum.

Cennet, bir dağ olmalı; kar çiçekleri, buzlu ağaçlar ve kristal serinliğiyle dolu. Güneşin ışığının tüm güzelliğini hissettiğin bir sabah olmalı. Gözlerini cennete açtığın bir sabah.

Cenneta, sen de öğreneceksin; bizim topraklarda sürekli bir didişme sürer gider. Barışmaktan çok savaşmayı, korumaktan çok yıkmayı, anlaşılmaktan çok çekişmeyi yeğlerler.

Görkemli bir vitrine bakarcasına dışarıdan imrenerek gözlerimizi diktiğimiz Avrupa'nın içine adım atabilince de, durum çok farklı olmuyor. Bu sefer başka bir kavga dövüş başlıyor. Aşırı sağın merkezleştiği bir koca kıtadan bahsediyoruz, düşün yani.

Kendi ülkende yabancı, Avrupa'da yabancı; bir ayırık otu olarak sen de, tarafı olmak istemediğin savaşların askeri olacaksın.

Hayata tutunmaya çalışırken, yok etmek zorunda kalacaksın, yaratmak için. "Cennetleri" bırakacaksın içinde cehennemi yaşadığın; cehennemlerde, cenneti savaşarak bulmak için.

Özdemir Asaf, "Beni öyle bir yalana inandır ki, ömrümce sürsün doğruluğu" demiş.

Sahi, senin de, benim de ülkem de içinde olduğu "yekpare bir Avrupa" olarak ortak ders kitaplarımız olsa, içindeki şairlerin hiçbirisi de "kahraman vatanperverler" olmasa, ne olurdu?

Tatlı tatlı esnerken sen; ben yanağını öpüyorum şeker pembe... Bu uykuyu hayallerle beraber uyumalısınız, Cenneta.

Barok oymalı antikalarla tika basa dolu kasvetli bir müze gibi köhnemekte olan, tüketim budalalığı ve teknoloji dışında bir şey üretemeyen narsist bir Avrupa'ya uyandıığımızı düşünmeden dalalım, kehribar balın karıştığı süt kokularıyla dolu bir uykuya.

Gene de, reddetmek, sırtımızı dönmek yerine, değiştirmeli; yeni baştan kurmalıyız Avrupa fikrini.

1945'te "Avrupa" fikri ortaya çıktığında, İkinci Dünya Savaşı'nın hayaletleri, siyasetçilerin zihinlerinde son derece canlıydı. Savaşın kâbusunu yaşayan nesil politikacılar artık yok; "piyasadakilerin" akli fikri de, halkın suni korkularını mangal ateşi gibi yelpazeleyip, oy kaygısı ile körüklemek.

Bundan 55 yıl önce, Avrupa'nın ortaklaşması fikri filizlenirken, Sovyetlere karşı kıta çapında bir güç oluşturmak isteyen ABD, savaş travmasını üzerinden atmak isteyen bir Federal Almanya, Avrupa liderliğini ele geçirmek isteyen bir Fransa vardı. Şimdi, herkes kendi telinden çalmak istiyor, tüm Avrupa ülkeleri kendi içlerinde solun irtifa kaybının, ideolojik buhranının getirdiği alternatifsizliğin çıkmaz sokağında sağın en ileri uçlarına kayıyorlar.

Oysa, son ekonomik kriz, Avrupa'yı sarsan grevler, Euro'nun gittikçe dibine yuvarlanmakta olduğu kuyu, Avrupa'nın bugün tavan yapmış olan yaşam standardının aslında ne denli kırılğan direkler üzerine oturduğunu gösteriyor.

Böyle sahte bir cennette yaşıyoruz Cenneta.

Ezeli göçmenler olarak ağlamaktan çok, kahkahayı öğrenmeliyiz.

Bize yer vermeyecekler çünkü. Bizi, kanunlarına göre, dalgalarını geçip, ezecekler.

Cenneta; biz yok etmeden de yaratmanın savaşını verebilir miyiz?

Gel, uzanalım... Hayal kuralım; kâğıtların, sınırların olmadığı bir Cennet dünyasının iki vatandaşı olalım.

"Ama ben çok şeyi

En kısa zamanda sana söyledim...

Yalnız sana" dersem Cenneta, hiç de yalan olmaz.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir çikolata olarak Mozart

Sezin Öney 27.08.2010

Avusturya'nın Almanya sınırındaki Salzburg, Avrupa'nın bonbon şekeri şeklinde, tam ortasından tüm ruhunu yansıtan bir şehir. 18. yüzyılda yaşayan Mozart'ın doğum yeri de olan bu kent, müziği de dokusunun ayrılmaz bir parçası yapan barok dönemi oymalı bir kutuya benziyor.

Sevimli, tarihî, sade biçimde görkemli, zengin ve müreffeh. Alplerin ton ton yeşil zirveleriyle çevrili. Güzel elbette; hem de çok. Ama nedense Salzburg'un dantel işlemlere benzeyen sokakları, bu aralar Avrupa'nın neredeyse tümünde olduğu gibi, bana hoş ve boş hayatın müzesinin koridorlarında geziniyormuş hissini yaratıyor.

Işıltılı ve aydınlık vitrininin ardında giderek kararmak ve köhnemekte olduğu gerçeğinin yattığının buram buram sezildiği bir müze.

Mozart'ın doğduğu evin küçücük avlusunda, sayısız turist birbirini dirsekleyerek, bir kez bakıp bir köşede unutulmaya bırakacakları anlamsız resimleri çekmek için flaşlarını patlatıyor. Yeteneğini kazanca tahvil edemeyen, hep sıkıntı içinde yaşayan, çocuksu dehasının sıradan hayatın engelleri ve kısıtlamalarıyla gölgelenmesinin derdini yaşayan Mozart'ın, bugün sırtından para kazanılan bir "ürün" haline gelmesinde

müthiş trajik bir yan var. Daha 35 yaşında ölüveren, yaşamının son dönemlerini de, bunalarak ve bunatılarak geçiren, naif, kırılğan ve her şeye rağmen neşeli bir insandan bahsediyoruz.

Dünyanın gelmiş geçmiş en muhteşem bestecilerinden biri, belki de en iyisi ol da, sonra portren çikolata kâğıtlarının üzerine süs olsun. Tarifi, pastacı Paul Fürst tarafından 1890'da Salzburg'da yaratılan "Mozartkugeln", yani acı çikolataya batırılmış, ballı nugatla kaplı yeşil fıstık ezmesi, şehrin âdeti sembolü. Sadece, bu çikolataların tescilli üreticisi Fürst Pastanesi, yılda bir buçuk milyon "Mozart bonbonu" üretiyor. Tabii, aynı reçeteyi yapan bir sürü başka marka da var.

Salzburg'un her köşesinde, müzikle ilgili bir ayrıntı var. Neredeyse her gün, dünyanın herhangi bir yerinde büyük heyecan yaratacak bir konserin gerçekleşmesi, Salzburg için sıradan bir vaka. 14. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar bir eyalet başkent olarak, şehrin adının da geldiği (Salzburg, "tuz kalesi" demek) tuz madenlerinin zenginleştirdiği kent, şimdi de refahın getirdiği ihtişamını bir müzik merkezi olarak cilalıyor.

Ancak, şehrin geri kalanı gibi, tüm bu konserler, bu müzik festivalleri, şımarıklık etmeyeyim ama, nedense bende heyecan yaratamıyor.

Çünkü, Salzburg'un tüm müziği, büyüsüz. Müzisyenler, yarattıkları plastik leğenden farksız şekilde pazarlanan, yetenekleri bir nevi gövde gösterisine dönüşen bir resmigeçidin yıldızları haline dönüşmüş.

Ne de olsa, Mozart'ın, salt "zekâyı arttırdığı" iddiası nedeniyle satış rekorları kırdığı bir gri dönemin insanlarıyız.

Salzburg'u ortadan bölen Salzach Nehri'nin durağan akışını izlerken aklıma, Çek yazar Milan Kundera'nın kaleme aldığı bir anısı geliyor. Paris'teki ilk yıllarında, bir akşam yemeğinde, "yeni vizyona giren" bir Fellini filmini eleştiren bir entelektüel gencin, Kundera'da yarattığı hisler yani. Kundera, bu gencin film hakkında son derece ukala şekilde atıp tutmasının kendisine düşündürdüklerini aynen şöyle anlatıyor: "İlk kez, Çekoslovakya'da Stalinist dönemin en karanlık günlerinde bile hissetmediğim bir ürperti üzerimde gezindi. Sanatın yok olduğu bir zaman içindeydik; çünkü dünyada, sanata olan ihtiyaç ölüyordu, sanatın gerektirdiği, ihtiyaç duyduğu hassasiyet ve aşk, sevgi yok oluyordu."

Guatemala derken...

Geçen hafta, "Guatemala, Budapeşte ve Şehir" başlıklı yazımda, Seattle'daki Washington Üniversitesi'nde etnik çatışma ve barış konusunda uzman Daniel Chirot'ya ciddi bir haksızlık yapmışım. Yazıda, Guatemala ve Türkiye'yi benzetmek sanki onun ağzından, ona ait bir görüşmüş gibi bir ifade var. Oysa, Chirot'nun böyle bir iddiası, tezi yok. Sadece, Ethnopolitical Warfare: Causes, Consequences, and Possible Solutions adlı, Martin Seligman ile beraber editörlüğünü yaptığı kitapta Chirot, Guatemala ve Türkiye'de yaşanan çatışmaları, aynı kategoride savaşlar olarak sınıflandırıyor. Chirot ile daha sonra, konuyla ilgili konuştuk ama o yazı kaleme alınırken Guatemala benzetmesi hakkında da fikir alışverişinde bulunmamıştık. Bunu da, kendisine haksızlık etmemek için not düşeyim.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sürgün

Sezin Öney 02.09.2010

Tu lascerai ogne cosa diletta

*più caramente; e questo è quello strale
che l'arco de lo essilio pria saetta
Tu proverai sì come sa di sale
lo pane altrui, e come è duro calle
lo scendere e 'l salir per l'altrui scale*
Yani;

*En sevdiğin ne varsa hepsini bırakacaksın;
bunun, gurbet yayının attığı
ilk ok olduğunu anlayacaksın.
Başkasının ekmeğinin ne denli tuzlu,
başkasının merdiveninden çıkmanın
ne denli zor olduğunu göreceksin.*

Dante Alighieri, *La Divina Comedia*'nın (*İlahi Komedya*), *Paradiso* (Cennet) kitabının, 17. Bölümü'nün 55-60. satırlarında böyle yazıyordu.

Her şeyden önce, Dante'nin, *İlahi Komedyası*'nı, şifreli ve matematikli yapısıyla, çevrilmesi bu kadar zor bir eseri, Türkçeye kazandıran Rekin Teksoy'a var olduğu, uğraşı, çabası, bu çeviriyle hayatımızı güzelleştirdiği için kucak dolusu teşekkürler.

Dante'nin "Cennet"ini, "Cehennem" ve "Araf"ın yanında, *İlahi Komedya*'nın, edebî olarak daha az yeğlenen kısmı diye de niteleyenler var. Cehennem'e düşmüş figürler, varlık sebeplerini, neden orada olduklarını, adaletin aslında ne olduğunu, olması gerektiğini sorguladıkları için, daha "derinlikli", nitelikli kişilikler. Günahlarla yüzleşmeyi seçtikleri için daha "gerçekler". Zaten, tüm edebî eserlerde de böyle değil midir; "iyinin iyi, kötünün kötü" olduğu düz karakterlere kim tutku duyar? Aklımızı çelenler, bizi düşündüren, sıgılıklarıyla zekâmıza hakaret olmayan, karmaşık, çok katmanlı kahramanlar değil midir? Dostoyevski'nin yarattığı manyetik çekim alanında, kristaller gibi her yüzeyi farklı bir huzmeyi yansıtan karakterlerin rolü büyük değil midir?

"Cehennem"in, Nuri Bilge Ceylan'ın meşhur deyişini (yalnız ve güzel) kendimce yorumlarsam, korkunç ve güzel Türkiye gibi, azap veren, büyüleyen, kızdıran ve eğlendiren bir yanı var. Öte yandan, "Araf"ın sonunda Dante, yapılabilecek neredeyse her şeyi yapmış durumda. Cehennem'i aşmış, Araf Dağı'na tırmanmış, günahlarından arınmış ve uğruna tüm bu yolu aştığı kadın, Beatrice ile yüz yüze gelmiş.

Peki, Cennet'e yapılacak ne kalıyor?

Kusursuzluğun hüküm sürdüğü, salt güzelliğin olduğu bir yer, mükemmeliyetten başka bir şeyin olmadığı yer, "mutluluk" mudur?

Fakat bu eleştirilerin kaçırdığı nokta, Dante'nin Cennet'indeki çekiciliğin, hoş ve boş, kusurdan ve dünyanın keşmekeşinden yalıtılmış bir şeker pembe bir mekân olmamasından kaynaklanması. Cennet'in gücü, Cehennem'in de izdüşümünü içinde taşıması; Cehennem'i görüp de, Cehennem'in üzerinde yükselmenin getirdiği çok boyutluluğa, derinliğe, Cehennem'in çilekeşliğine, tecrübesinin getirdiği bilgeliğe sahip olması. Mesela Dante, "Cennet"te Beatrice'nin gülümsemesinin, "ateşlerde yanan birini bile mutlu edeceğini" söylüyor. Cennet'tekiler, hâlâ Cehennem'i, dünyayı, kâbuslarını konuşuyor, düşünüyor, bunlar üzerine fikir yürütüyorlar.

Cennet, bu anlamda son derece dünyevi bir yer; alevlerin ışığı, güller (dikenleri olan bir çiçek olduğunu unutmayalım), taşlar üzerinde akan dereler, ışığı "akışkan demir gibi" ateş hareleri taşıyan, aydınlığın yanısıra soluklanılabilecek gölgelerin de olduğu bir yer.

Yazının başındaki dizelerin de Cennet'te konuşulması bir tesadüf değil. Şehri Floransa'dan sürgün edilen Dante'nin, "ev özlemine" ayna tutan bu sözlerde, somut gerçeklikler de saklı. Floransa'da hâlâ ekmekler, tuzsuz pişiriliyor.

"Cennet"te, cehennemî bir duruma, sürgünlüğe ilişkin bu dizeler, benim için ayrı bir anlam taşıyor.

Zira bu hisler, günümüz sürgünlerinin hayatında da gayet "somut" gerçeklikler.

İlla da, siyasi sebeplerle sürgün olmak gerekmiyor. Küreselleşen dünyada, sürekli göç etmek durumundayız. Ev, mahalle, şehir, bölge, ülkeler geride kalıyor, geride bırakılmak zorunda kalınıyor...

Bu kadar göçebe bir dünyada, "ev" neresi?

Göçmenlik, ne "orada", ne "burada" aitlik hissini yaşayamamak, oradayken burayı, buradayken orayı; sürekli özlemek demek; ama aynı zamanda, orayı da burayı da bilmek, orada sahip olunamayan imkân ve açılımlara burada kavuşmak, burada sahip olunanlarla oraya yeni pencereler açabilmek, açabilmeyi hayal etmek demek.

Yolculuk, sürekli devinim ve ulaşılan son nokta, aslında dünyanın kendisi. Keşfedilecek yeni bir dünya. Bir çemberi tamamlayarak, yenisine adım atmak yani.

Değişmek, dönüşmek, göçerken yerleşmek, yerleşirken göçmek; küresel hayatın her zamankinden daha fazla gerçeği olarak karşımıza çıkıyor.

Ortaçağ'da cehennem, buzlarla kaplı bir yer olarak tahayyül edilirdi. Cehennemdeki biri de yanmaz, buzun içinde donup kalırdı. Buzların teknolojiyle hızlandırılarak eridiği günümüzde, biraz yanıyor biraz ısınıyor, cennetin hayaliyle yeni hayatlara göçüp duruyoruz.

*A l'alta fantasia qui mancò possa;
ma già volgeva il mio disio e 'l velle,
sì come rota ch'igualmente è mossa,
l'amor che move il sole e l'altre stelle.*

*Düşlerimin gücü burada tükendi;
Artık isteğimi, istencimi,*

dengeli bir çark gibi döndürüyordu,

güneşi yıldızları döndüren sevgi.

Not. Bana "Cennet"ten dizelerin çevirisini gönderen cennet meleğim, *Taraf* yazarlarının editörü Tamer Kayaş'a da çok teşekkürler.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Biz, Halk: İlk adım?

Sezin Öney 10.09.2010

Anayasal soruların, referanduma sunularak yanıt bulması son 20-30 yılda giderek beraber anılmaya başlayan bir durum. Sadece anayasal konularda değil, yaşamayla ilgili pek çok konuda İsviçre gibi ülkesel ve ABD'de Kaliforniya'da olduğu gibi eyalet bazında, referanduma gidiliyor.

ABD'nin önde gelen anayasa hukukçularından, Yale Hukuk Okulu profesörü Bruce Ackerman'ın, *We the People: Foundations* (Biz, Halk: Temeller) kitabında dikkat çektiği üzere, "anayasal anların", diğer tüm yasama süreçlerinin ötesinde, üzerinde, onları da tanımlayan bir anlamı var. Ackerman, ABD Anayasası'nın üzerinden hukuk felsefesi üzerine derin derin düşündüren bu çalışmasının ikinci cildi, *We the People: Transformations*'da (Biz, Halk: Dönüşümler) da, anayasal anların, sadece diğer tüm hukuki düzenlemelerin değil, yasama süreci ve politikanın kendisini nasıl etkilediğini, kalıcı olarak şekillendirdiğini anlatıyor.

Anayasal anlar, yani anayasaların oluşturulma, kaderlerinin mühürlenmesi süreçleri, tüm siyaseti dönüştüren kapılar. O kapıdan içeri adım atınca, başka bir gerçekliğe, başka bir siyasi kültüre geçiş yapılıyor.

Türkiye'de bu anayasal referandum, yapılan bu değişiklikler, hiçbir aşamasında yeni bir siyasi kültürün oluştuğu işaretini vermiyor. Gene, değişip dönüşen tek şey Türkiye'nin, "Biz, Halkın" kendisi. Siyaset de, eksiksiz tüm aktörleriyle; iktidarından, CHP'sine, BDP'sine, toplumun dinamikliğini asla yansıtamayan körelmiş, uzatmaları oynayan yapısının içine hapis kalmış vaziyette.

Gene de, bu referandum, anayasal ânın yakalandığı, tabandan gelen ve politik düzeyde hiçbir karşılığını bulamayan modernleşme, sivilleşme, demokratikleşme talebinin getirdiği dönüşüm ivmesinin ifade edildiği bir dönemeç olabilir.

Bir an için, halk, iradesini ifade etmekten aciz bir meclisin elinden, yasama görevini çekip alabilirse; değişime yönelik talep, tüm siyasi hareketlerin de üzerinden esip geçerek, yeni bir anayasal düzen baskıyla kristalleşebilirse... Cam gibi berrak, buzul gibi sert, "böyle gelmiş böyle gitmez" diyebilirse?

Bu tarz dönüşüm anları hiç de hayal değil; ABD'de halk, 1776'da anayasa için isyan etmeseydi, bugün Amerika sıradan bir ülke olurdu, bir dünya gücü değil.

Halkın talebinin kristalleştiği "anayasal an", 17 Eylül 1787'de, "Biz, Halk" diye başlayan anayasanın kabul edildiği gün oldu. Her ne kadar ABD Anayasası'nın zaman içinde yorumlanış süreci, Anayasa Mahkemesi

kararlarında “muhafazakâr” damar sıklıkla ağır bassa da, bugün Amerika’nın bir hukuk devleti olarak özelliğinin sırrı, bu ilk isyan, halkın kendini anayasaya hak ve özgürlük talepleriyle nakşetmesinde saklı.

Her şeye rağmen, anayasal referandumlar veya genel manada, referandum olayının kendisi illa demokratik sonuçlar getirecek, son derece demokratik uygulamalardır diye bir kaide kesinlikle yok.

Mugabe gibi bir diktatörün hüküm sürdüğü Zimbabwe’de de referandum yapılıyor.

İsviçre gibi, demokrasi sembolü bir ülkede de, minareler referandumla yasaklanabiliyor.

Hitler ve Mussolini, sık sık referandumlara başvuruyordu.

Siyaset biliminde, referandumlara “çoğulculuğu öldürdüğü”, “farklılıklar, tercihlerdeki nüansları ezip geçtiği” eleştirisini geçiren; referandumları, diktatörlüğe layık uygulamalar olarak gören de bir bakış açısı var. ABD Anayasası’nın “babası” kabul edilen James Maddison’ın deyişle, referandumlara dayanan doğrudan demokrasi, “çoğunluğun diktatörlüğünden” başka bir şey değil.

Quebecilere, Kanada’dan ayrılmak isteyip istemediklerine ilişkin görüşlerinin sorulduğu 1980 ve 1995 referandumları, kuşkusuz, demokratik olgunluğun simgesi referandumlardı. Gene de, etnik sorunları konu alan tüm referandumlarda olabileceği gibi madalyonun öteki yüzü de var; çoğunluğun dediği oldu ve Quebec, Kanada’da kaldı.

Öte yandan, referandumlara karşı bir başka görüş, yasama sürecinin “uzmanlarca”, “işin erbabı” siyasetçiler ve hukukçuların işbirliğiyle yapılması gerektiği; görüşü kolayca eğilip bükülebilecek, “yeterli bilgi sahibi olmayan” (cahil) halk kitlelerinin bu süreçte yeri olmadığı.

Benim açımdan, bu görüşü paylaşmak mümkün değil. Evet, Avrupa Birliği Anayasası’nın oluşturulması sürecinde olduğu gibi, halkın teknik, hukuki konularda fikrine başvurmak her zaman da kolay bir olay değil. AB, halk nezdinde, bir kurum olarak meşruiyetini bir türlü tam manasıyla sağlayamadığını referandumlar nedeniyle açıkça gördü, sarsıldı.

Ama, hâlâ AB bir kurum olarak, “aktif yurttaşlar”, “yönetime halkın doğrudan katılımı” gibi kavramlar üzerinden bir vatandaşlık aidiyeti yaratmaya çalışıyor. Bir “Avrupa kimliği” yaratmak için de, demokrasinin sınırlarını zorlamaktan başka çaresi yok.

Sonuçta, bir insan topluluğunun birarada yaşama akdi olan anayasanın getirdiği düzeni elbirliğiyle yeniden yaratmak, devletin vatandaşlarıyla olan ilişkilerini yeniden tanımlamak söz konusuysa, referandum gibi bir meşruiyet anahtarına ihtiyaç yok mu? “Biz, Halk” diyebilmenin başka yolu var mı?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alacakaranlıktaki Ülke

Sezin Öney 16.09.2010

Şair Ahmet Erhan’ın 1981 tarihli kitabına atfen, bu başlık. Türkiye’nin şu gününü daha iyi anlatan bir tarif de yok.

Anayasal referandum, siyasetin bir demokrasi manifestosu, politikanın demokratik şahlanması değildi. Tabandan gelen müthiş bir değişim, dönüşüm talebinin gene ve yine, siyaset tarafından derin bir acizlikle, eksik ve gedik yansıtılmasıydı. Bir kez daha, gerçek demokrasi, hak, özgürlük isteğiyle, "şehirde bir yıldı atı" gibi çaresiz dönüp duran kitleler (tabii, gene Erhan'ın bir kitabının başlığına atıfla bu benzetme, yoksa sadece kentlerde değil, köylerden kasabalara, dağ başlarına kadar insanlar, insanlar) verilenle, ihsan edilen yetinmek zorunda kaldı.

Şimdiye değin, sivil siyasetin, askerî siyaset ile çift başlı, çift yüzlü bir karakteri oldu. Siyasetin askerî kanadı vardı. İnce ince işlenip kurulmuş, ordunun siyasete hükmettiği, siyaseti çok yakın zamana kadar kurguladığı, politikayı kukla gibi oynattığı bir düzen söz konusuydu. AKP, adım adım bu düzeni, karşılıklı oynanan bir satranç oyunu haline getirdi. Ancak, yıkmadı. Bu konuda da, herkes kendi yorumunu getirebilir; "yıkamadı, çünkü..." denebilir, "yıkamadı, çünkü..." de. Gerçek, bu iki yorumun ikisinin arasında bir yerde gizli aslında.

Dış siyasette, yani AKP'nin en planlı programlı ve gözlerini ileriye dikmiş, Türkiye'nin gerçek dinamiğini dışı vuran, tabandaki değişimi, dışı açılımı yansıttığı alanda yaşanan bir olay, şimdiye kadar "iktidardayken muhalefette" olan, başarısını da biraz bu özelliğine borçlu olan AKP'yi gerçek iktidara taşıdı. Bu da, Mavi Marmara olayıydı.

Çünkü Mavi Marmara olayı, AKP'ye, dünya düzenine başkaldıran bir kumarı, iyi planlayıp da oynarsa, kazanabileceğini, hem de büyük kazanabileceğini gösterdi. Siyaset de, zaten kumar ile aynı mantığa sahip.

Mavi Marmara, AKP'ye bu psikolojik eşiği aşırttı.

Anayasal referandum ise, son derece başarısız söylemler üzerine kurulu, daha doğrusu bir söylemi bile olamayan, "Hayır" ve "Boykot" kampanyalarının kanıtladığı üzere, bu toplum siyaseten "ikna edilmek", kendi geçirdiği değişimi politikada da görmek istiyor, bunu yapamayan siyasi hareketlerden de uzaklaşıyor.

Erhan'ın "Kül Altındaki Kor" şiirinde kendini tasviri, aslında hemen tüm şiirlerinde olduğu gibi Türkiye'nin kendisini yansıtan çağrışımlarla dolu;

"Bende iki dünya çarpışıyor artık

Biri umutlu, devingen, gözüpekçe yaşıyor

Öbürü masallarda sarhoş ve ezik."

Artık dünya genelinde de Türkiye'ye yönelik hâkim algı olan, bir yandan görüntüde çağdaş ama siyasi duyarlılıklar açısından "geri", muhafazakâr, hak ve özgürlüklerden ödün vermeye "düzen" adına hazır, öte yandan da, köyde veya kentte modernleşen, görüntü ve gelenekte muhafazakâr, ama siyasi taleplerinde özgürlükçü şeklindeki yaklaşımın da, çok basmakalıp yanları var. Bu da, yapıp yaygınlaşmaya başladığı an eskiyen bir tanımlama kuşkusuz. Bakıldığında, pamuk ovalarıyla dolu Ege'nin, Amerika'nın Güneyi'ne çok benzer yanları var; ırkçılığın beşiği olmak dışında da...

Türkiye, tüm bu tanımlardan öte, her coğrafyasında, her köşesinde, değişim isteyen ve değişime direnenlerin; milliyetçilik, insan haklarına duyarsızlık, yabancı düşmanlığı, farklılıklara tahammülsüzlük gibi siyasi tavırları olan bireyler ve onlara zıt şekilde, "açılım" yapanlarla dolu.

AKP'nin içinden, CHP'ye, hatta MHP ve BDP'ye, İzmir'den Diyarbakır'a, Edirne'den Hakkâri'ye, Adana'dan Trabzon'a, yan yana yaşasa, dursa da, farklı düşünen bireylerle dolu, **düşünen** bireylerle dolu bir ülke burası.

Gene Erhan'dan girersek; Türkiye dile gelse, herhalde şöyle derdi...

“Derin bir uçurumum

Bütün haritalarda”...

Referandum ertesi, Türkiye siyasetinde kalıcı olabilmek isteyen politik hareketlerin, artık Latincesi ile “sine cerae”, samimi davranması zamanı. Hikâye o ki, Roma İmparatorluğu döneminde, heykel alışverişinde, “Sine Cerae” (Mumsuz mu) diye sorma âdeti vardı. Usta heykeltıraşlar, kusursuz eserler üretirler ve hatalarını kapatmak için balmumundan kozmetik tamiratlar yaparlardı. Fakat güneşe konunca mum erir veya bir şekilde zaman içinde, heykeldeki kusurlar ortaya çıkardı.

Rivayet, “samimiyet” kelimesinin Latincesi, “sincerus”un kaynağının da bu olduğu.

“Sincerus” kelimesinin kökenine ilişkin bundan daha doğru olduğu söylenen bir iddia ise, Latince “biri” anlamına gelen “sin” veya “sem” kelimelerinin, “crescere” yani “büyümek” fiili ile birleşmesinden oluştuğu. “Crescere”, bugün İtalyancada aynen bu şekilde kullanılan ve kendi kökeni, Romalılara göre ekinlerin tanrıçası, “Cereal” a dayanan bir sözcük. Cereal tanrıçamız ayrıca, İngilizcede “crescent” yani “hilâl” kelimesinin de “anası”. Hilâl ise, Babil’den günümüze kadar gelen bir sembol olarak “cennetin lambası”.

Bu yoruma göre, samimiyet, büyüklüğü, olgunluğu gerektiriyor.

Erhan’ın, “Ve ışık, uzun bir karanlığın

Ardından gelirse

Asıl anlamını bulur” dizelerinde olduğu gibi...

Hâlâ hilâlin asılı olduğu bir alacakaranlıkta, gün yavaş yavaş doğarken; seher telaşında, hareketliliğinde bu ülke, güneş öğle sicağıyla tepeye dikildiğinde de, samimiyet testinden geçebilecek siyasi hareketlere gerek duyuyor artık.

“Türkiye ayağa kalk” deyip geçmiş, bugünün yanlışlarını adilce yargılayabilecek, yeni bir anayasanın mücadelesini verecek siyasete...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hangi duvar yıkılmaz sorular doğruysa

Sezin Öney 17.09.2010

İspanya’da ayrılıkçı örgüt ETA, eylül başında silah bıraktı. Daha doğrusu biz öyle zannettik. Çünkü Anglo Sakson basını; yani *Independent* ve *BBC* gibi kaynaklar ilk haberlerini öyle geçti. Oysa ETA, silah bırakmak bir yana, tam manasıyla bir ateşkes de ilan etmiyordu.

ETA’yı Türkiye’den takip etmek kolay değil. İspanya’nın kendi içindeki siyasi duruşlar, Türkiye’dekinin aksine çok fazla detayı içeriyor. Aslında, Türkiye’dekiler de öyle ama biz sadece olaylara, sert çizgilerle “öyle veya böyle” diye bakmayı seviyoruz. Gerçeğin derin, kat kat, çok renkli çok yüzeyli, balık pulları gibi yanardönerliğine katlanamıyoruz. İspanya’da olan bitenin, aslında Türkiye’nin geleceğine ışık tutacak çok yanı var.

Bu, Avrupa'nın "en eski terör örgütü" diye de anılan ETA'nın son 12 yıldaki üçüncü "ateşkesi". Ama buna ateşkes de diyebilmek zor. Zira örgüt, kendisinden, "daimi ve kanıtlanabilir biçimde silahları bırakması" beklenirken, bu yönde de örgüte en yakın Bask milliyetçilerinden yoğun bir baskı görürken, içinde "ateşkes", "mütareke" veya bunların eş anlamlısı herhangi bir sözcüğün bile geçmediği bir açıklamada bulundu.

Örgüt, "bir süreliğine silahlı eyleme girişmeyeceğini" söylüyor ve "savunma amaçlı olarak şiddete başvurabileceğine" işaret ediyordu. ETA, ayrıca, 51 yıllık silahlı mücadelesinin, "Bask halkını hayatta tuttuğunu" vurguluyordu.

Şiddetin, Bask halkının kurtuluşunu sağlayan tek unsur olduğunu iddia eden bir metindeki, barışa yönelik sayılabilecek tek gönderme, o da çok iyimser bir yaklaşımla; Bask halkına yapılan, "demokratik kurumlar kurun ki, bağımsızlığa ilerleyebilelim" mesajı idi.

Bu "ateşkesimsinin" en, hatta tek önemli yanı, arka planındaki siyasi çekişme idi. ETA ile bağları bulunan tüm siyasi partiler gibi kapatılan, siyasetten uzaklaştırılan Batasuna, örgüt üzerinde etkili değildi. Yani, ETA, Batasuna'ya komuta ediyor, tersi değil.

Ancak Türkiye'de gene sıklıkla dile getirilen diğer bir örnek olan Kuzey İrlanda sorununda, silahlı örgüt IRA'nın beyni siyasi parti Sinn Féin idi. Bu nedenle de, barış görüşmelerinde Sinn Féin lideri Gerry Adams, kilit rol üstelenebilmişti. IRA'nın, ETA ve PKK ile yapısal farklılıkları nedeniyle, Türkiye'den veya İspanya'dan bir Gerry Adams çıkamaz.

Siyasi kırılma, Türkiye'de de ancak şu an İspanya'da Batasuna örneğinde olduğu gibi olur.

Son zamanlarda ilk kez, Batasuna'dan bazı isimler, radikal Bask milliyetçileri, İspanya'da silahsız olarak da, ayrılıkçılık veya her ne talepleri varsa, bunun mücadelesini verebileceklerini gördüler. Katalonya örneğine bakıp da, "Bunlar, bizden daha da sert isteklerde bulunabiliyor, bunu da silahsız yapabiliyorlar" demeye başladılar.

Dahası, insan hakları hukuku alanında efsane bir isim olan savcı Baltasar Garzón'un seçimlere katılmaması için açılan davaya bizzat önayak olduğu Batasuna, Güney Afrikalı hukukçu Brian Currin ile beraber, Kuzey İrlanda'da IRA ile Britanya hükümetini ilk kez görüştüren rahip Alec Reid'in danışmanlığına başvurdu.

Ayrıca, Batasuna, Desmond Tutu, Mary Robinson ve Nelson Mandela gibi isimleri de arkasına alarak, geçen mart Brüksel'de yapılan bir yürüyüşle, ETA'ya "uluslararası düzeyde kanıtlanabilir ateşkes" ilan etme çağrısında bulundu.

Şimdi ETA, son çıkışıyla, yeniden silahlı gücünü toparlamak için zaman da kazanmaya çalışıyor olabilir. Batasuna'dan "rol çalmaya çalışıyor" da.

Kesin olan şu ki, artık Batasuna ve ETA arasında farklı bir denge oluşuyor; bunun da nedeni, Bask ülkesindeki tabandan gelen, "silahlı mücadele bize yarar değil zarar getiriyor" düşüncesi.

Bu noktaya da kolay gelinmedi. Ancak, demokrasinin sınırları, ayrılıkçı hareketlere –silahsız oldukları sürece– verilen hak ve özgürlükler alanında zorlandıkça, Batasuna'nın zırhından soyunması mümkün oldu.

Türkiye'de daha bu noktaya gelinmesi için çok emek harcanması gerek.

Ayrıca, İspanya'nın tüm demokratik açılımlarına rağmen, Bask sorununda silahların bırakılmasının bu denli güç olmasının ardında başka da bir sebep yatıyor denebilir. O da, siyasetin içindeki dengelerin bir türlü yerine oturamamasından kaynaklanıyor. Siyasi hesaplaşmalar, kavgalar bir türlü bitmiyor. Sağ, sola, sol sağa

güvenmiyor, etnik milliyetçiliğin talepleri sürekli artıyor, İspanyol milliyetçiliği de son zamanlarda ciddi bir dönüş hamlesinde.

Bunun ardında yatansa, İspanya'nın "unutmak üzerine kurulu" bir mutabakatla, askerî diktatör Franco döneminin suçlarıyla hesaplaşmadan temiz bir sayfa açma çabası oldu. Hesaplaşmaya gidilirse, toplumsal gerginlik, kutuplaşma yaşanacağı düşünülüyor.

Oysa geçmişle hesaplaşmak, toplumsal olarak beraber karar verilen, sadece teknik mahkeme, hukuki düzenleme süreçlerinin çok daha ötesinde bir sosyal dönüşümü gerektiren, getiren bir olay. İşkenceler, savaşlar, şiddet dolu bir geçmişten sonra bunu yapmadan da, sorunlar temelden çözülüyor.

Başlık elbette, Ahmet Telli'nin "Belki Yine Gelirim" şiirinden bir dize; ona tüm dizeleri için kucak kucak teşekkürler.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol'un üzerine çöken duvar

Sezin Öney 23.09.2010

İsveç de aşırı sağın Avrupa genelinde yükselişine yenik düştü.

İsveç'te de, aşırı sağ bir partinin iktidarın kilidini elinde tutar hale gelmesi, pazar günü gerçekleşen seçimlerin sonuçları, solun –küllerinden yeniden doğmak üzere- can çekiştiği, vurgun yediği bir dibe çöküş.

Şimdi, Avusturya, Bulgaristan, İtalya, Macaristan gibi faşist hareketlerin veya milliyetçiliğin damgasını vurduğu ülkelerde olduğu gibi, aşırı sağ bir hareket, sosyal demokrasinin kalesi İsveç'te de parlamentoda. Aşırı sağcı parti *Sverigedemokraterna* (gayet de ironik şekilde "İsveç Demokratları") bu "refah ülkesinde" de, 349 kişilik parlamentoda, 20 sandalye kazanmayı başardı. Daha önce, Danimarka ve Hollanda'da yaşandığı gibi, aşırı sağ İsveç'te de, kilit parti olarak, aldığı oy oranının çok ötesinde bir siyasi güce ve role ulaştı.

Belçika'da, Avrupa Birliği'nin kalbinde, en çok oy alan parti, aşırı sağ *Vlaams Blok* (Flaman Bloğu). İsviçre, Fransa, Norveç, Portekiz; bu ülkelerin hepsinde aşırı sağ oy potansiyeli, yüzde 10 ila 20 arasında oynuyor. İspanya'da da, aşırı sağ parlamentoya giremse de, siyaset genelini yavaş yavaş etkilemeye başlayan bir yabancı düşmanlığını, milliyetçiliği pompalıyor. Avrupa'da, aşırı sağın siyasi dengelerle oynamadığı yegâne yerler, Britanya, Almanya ve Yunanistan.

Almanya'da, aşırı sağa destek, Nazizm'den sonra ciddi bir tabu. Yunanistan'da ise, anarşist, komünist ve sol damar, ülkede yaşamı durduran grevler, gösteriler, ayaklanmalardan da anlaşıldığı üzere çok güçlü şekilde varlığını sürdürüyor. Britanya'da da, seçim sisteminin kendine has özellikleri, aşırı sağın en azından ulusal çapta temsil hakkı kazanmasını engelliyor.

Avrupa aşırı sağ, solun sloganlarını (ç)alarak, "halkçı" imgeyi milliyetçi ve yabancı düşmanı bir makyajla, içeriğini boşaltarak, süslü bir paket şeklinde pazarlayarak başarı kazanıyor.

Avrupa’da gözü pek araştırmacı bir gazeteciyi bekleyen, belki son 10 yılın kıta genelindeki en büyük haberlerinden biri olabilecek bir söylenti de var; Avrupa’da aşırı sağın başarısının ardında, sadece göçmen sorunu, refah şovenizmi değil, Rusya’dan akan maddi ve ideolojik desteğin de etkisi olması.

Putin’in, Avrupa Birliği’ne çelme takmak için, Macaristan’da *Jobbik*, Bulgaristan’da *Ataka* gibi ırkçı partilere fon aktardığı yolunda bazı haberler söz konusu oldu ama ortaya ciddi kanıtlar, henüz, konulamadı.

Tabii, Soğuk Savaş döneminde, CIA başta olmak üzere Batılı istihbarat örgütlerinin desteklediği Gladio tipi yeraltı şebekelerinde, 2. Dünya Savaşı’ndaki faşist grupların lider rolü oynamasına göz yumulması, bunun teşvik edilmesi de, aşırı sağın tarihinde önemli bir ayrıntı. Bu desteğin, Avrupa’nın savaş sonrası, faşizmle, ırkçılıkla layığıyla hesaplaşamamasına yol açmaktan, aşırı sağın bugüne kadar savaş dönemindeki “ganimeti” maddi kaynaklarını korumaya birçok etkisi olmuş olabilir.

Peki, İsveç’in kendisi nasıl olup da, aşırı sağa zaaf gösterir oldu?

İsveç deyince aklıma hep uğurböcekleri, yaz çiçekleri dolu kırlar ve uzatsam elimi tutuverecek gibi gelen bulutlar geliyor. Yani, Lund Üniversitesi’nde kırların arasında geçen bir yazın uçuş anıları. Doğu Avrupa’nın eski binalarla bezeli merkezleri, 1950’lerden itibaren, duvarları bloklar halinde getirilip dev oyuncaklar gibi birleştiriliveren “panel” diye anılan sosyal konutlarla sarılan Orta ve Doğu Avrupa kentlerinden yola çıkıp önce İsveç’e sonra İtalya’ya en doğudan kuzeye oradan güneye, kıta içinde bir üçgen çizdiğim yaz.

Geceyarısı, Danimarka’ya varıştan sonra, birden bire, göğe yükselen sütunlarıyla modern bir tapınak girişi, çelik ve betondan bir manifesto gibi karşısına dikilerek insanın nefesini kesen yedi kilometrelik mühendislik harikası, *Storebæltsbroen*, yani “Büyük Kemer Köprü”nün görüntüsü, Doğu Avrupa’dan gelen birini nasıl da sarsıyordu. Tabii, İsveç ile Danimarka’yı bağlayan Avrupa’nın en uzun köprüsü *Øresundsbron*, Öresund da...

İsveç’te şakayla karışık söylenen, “İskandinavya, komünizmin başarıya ulaştığı yerdir” sözleri de, Lund’da kaldığım, küçük sevimli, ekseri öğrencilerin kiraladığı toplu konutlarda, sözde “eski Komünist” ülkelerin birinden gelen birinin canını yakacak derecede doğruyd.

Sovyetik şehirleri 1960’larda kuşatan ve adlarını SSCB lideri Kruşçev’den alan birkaç katlı toplu konutlar, “Kruşçovka”ların boğucu yeknesaklığı ve daha yapılr yapılmaz köhneyen çehreleriyle, İsveç’te 1960’larda, “iyi demokratik vatandaşların beşikten mezara tüm sosyal hizmetlerle donalı” yaşaması için “Milyon Programı” çerçevesinde inşa edilen konutların iyimser sıklığı hem nasıl benzer, hem nasıl da uzaktı. Sovyetler çöktü, Kruşçovkalar kaldı. İsveç’te, sarışın, mesut çekirdek ailelerin oturması için yapılan milyon eve, varlıkları plan program dâhilinde olmayan çekirdek çıtlatan göçmenler yerleşti.

Daha doğrusu bir türlü “yerleşemediler”.

Gölgelerin giderek uzamasının sorumlusu da, aslında, sağın kendisinden rol çalmasına izin veren ve yakıcı toplumsal sorunlara yönelik çözümler üretmekte çaresiz kalan solun ta kendisi oldu.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnadına sol

Sezin Öney 24.09.2010

Avrupa, siyaseten giderek sıkıcı bir yere dönüşüyor.

Çünkü sol namına bildiğimiz ne varsa eriyor. Gerçi, Avrupa'da solun tabanının erimesi, son 50 yıldır süregelen bir durum. 1950'lerde, sosyal demokrat partilerin, merkez solun yani, Avrupa genelindeki oy oranı yüzde 34 civarındaydı. 1980'lerde bu oran, yüzde 31'e ve 1990'larda yüzde 29'a düştü. Şimdi ise, yüzde 26,6 seviyesinde.

En büyük oy kaybını yaşayanlarsa, Almanya'da *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* (Almanya Sosyal Demokrat Partisi –SDP), Britanya'da *Labour Party* (İşçi Partisi –LP), İsveç'te *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti* (İsveç Sosyal Demokrat Partisi –SAP) gibi sol hareketin mihenk taşları. Keza, Belçika, Danimarka, Hollanda, Norveç gibi solun geleneksel olarak en güçlü olduğu ülkelerde de daimi bir kan kaybı söz konusu.

Britanya'da önceki gün Liberal Demokrat Parti'den İş Dünyası'ndan Sorumlu Bakan Vince Cable'ın, kapitalizme getirdiği sert eleştirileri, banka ve finans piyasalarının dünyasını "kumarcılar ve üçkâğıtçı hırsızlar" ile dolu diye nitelemesi gibi "damardan" çıkışları, salt laf olsun diye bile yapan sol hareketler kalmadı Avrupa'da.

Neden böyle oldu?

Bir kere, bahsedilen merkez sol partiler, sosyal demokrat hareket, giderek daha muhafazakâr özellikler taşımaya başladı.

Britanya'da Tony Blair'in "Üçüncü Yol Modeli", sola yapılan en büyük kötülüklerden biriydi. Üçüncü Yol, müthiş bir demokrasi açığını beraberinde getirdi. "Halkın demokrasisini" tesis edeceğini iddia ederek iktidar olan Britanya İşçi Partisi, en hayati kararları alırken halkın fikrini değil sormak, beyan edilen yoruma da kesinlikle kulak asmadı. Örneğin, Londra'da metronun özelleştirilmesi veya Irak Savaşı'nda Britanya'nın taraf olması gibi kritik dönemeçlerde, İşçi Partisi, ne parti içinden, ne tabanından, ne de halk genelinden gelen eleştirileri önemsedi; bildiğini okudu.

İşçi Partisi de, Avrupa'da geleneksel olarak güçlü sol partilerin diğerleri gibi, "oligarşinin demir yumruğu" ile yönetilen, parti içi demokrasinin işlemediği yapılar haline geldi. Partiler içinde demokrasi işlemediği gibi, sol partilerin tabanla olan bağları da zayıfladı.

Ayrıca, Üçüncü Yol ile beraber sol, tarihinde ilk kez sağdan fikir çalar, sağın sanki daha mühim bir entelektüel birikimi varmış gibi, sağ düşünceye boyun eğdi, ayak uydurmaya çalışır hale geldi. Böylece, Üçüncü Yolcular, neo-liberal siyasetin aslında sönmekte olan yıldızına yeniden fer kazandırdılar.

Yoksa tarihsel olarak bakıldığında, bir tarafa sol bir yana da sağ felsefenin külliyatı konulduğunda, kıyas kabul edebilir mi?

Sovyetler Birliği, komünist bir yapıdan çok daha fazla, totaliter bir yapıydı. Soğuk Savaş ise, Gladio gibi yeraltına yuvalanmış, belden aşağı yapıların solu vurduğu, tabandan koparmak için her yolu denediği, zaman zaman sıcak çatışmadan da beter bir dönem. Sol harekete, tarihsel deneyimleriyle kilit katkılar sunabilecek Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, 1989 sonrasına "sol" lafına tahammül edemez bir nefretle adım attılar.

Yani, sol, 1990'lara zaten ciddi tahribata uğrayarak başlamıştı. O dönem solu taşıyan en büyük dalga olan insan hakları hareketinin de, burjuvazinin içinden çıkan yüzü giderek ağır bastı. İnsan hakları, hızla aktivizmden uzaklaşarak yeni bir işkoluna dönüştü, ticarileşti.

Kapitalizmin, müthiş esnek ve hemen değişip dönüşüp kusurlarını gizleyen bir sistem olduğunu unutmamak gerek. Kapitalizmin, solun tüm söylemlerini elinden alma, bunların içini boşaltıp güzelce paketleyip yeniden "kapitalizm" etiketiyle piyasaya sürme becerisi karşısında, solun iflahı kesildi.

Kapitalizmin, insani zaafarla oynayacak, bunları sömürerek insan zekâsını zincirleyecek bir sürü hilesi olageldi. Herkesi afyonlayacak bir büyü suyu yani. Hiçbir şekilde ihtiyacımız olmayan şeyleri al, al, al. Kitaptan kozmetiğe, evden arabaya, borçlan borçlan ve borçları ödemek için yaşa; bu tuzağa hepimiz düştük.

Tabii, madalyonun öteki yüzü, “emekçilerin” artık sadece eskinin “zincirlerinden başka kaybedecek hiçbir şeyi” olmayanlardan değil, giderek karmaşıklaşan katmanlardan oluştuğu, bazıları köle gibi çalışırken bazıları da kalkıp deniz-güneş tatiline de gidebilen çok farklı grupları barındırdığı. Hizmet sektörü, beyaz yakalılar, bilişimciler; bu grupların arasında hem “emek veren” hem de klasik emekçi tanımına uymayan o kadar çok insan var ki...

Sol, yapısı gereği, düşünce çeşitliliğine, dinamik bir ruha sahipken, bu özelliği sadece bölünme, çekişme ve dağılmayı, savrulmayı getirir oldu.

Avrupa’nın sol hareketleri, sağa kaybedilen mevzileri rasgele atışlarla, ideolojik kofluklarla geri almaya çalışır ve bu süreçte, giderek “sağlaşırken”; içinden çıktıkları toplumların en yakıcı sorunlarına, mesela göçmen konusuna bakakaldılar. Sorunlar karşısında değil çözüm üretmek, sorunu anlamaktan aciz, eli kolu bağlı kaldılar.

Ve tabii sol, milliyetçiliğe fena halde yenik düştü. Milliyetçilik ve sol birarada yaşayamaz, sol doğası gereği evrensel bakışa sahip olmak zorundadır; bu gerçek de unutuldu gitti.

Her zaman olduğu gibi; Avrupa’nın hikâyesi, aynı zamanda Türkiye’nin hikâyesi değil mi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Daha her şey yeni başlıyor

Sezin Öney 30.09.2010

Bask sorunu çözüme doğru gidiyor.

ETA’nın 30 yıllık silahlı mücadelesi, örgütün ayak diremesine karşın sona ermek üzere.

Bask sorunu konusunda uzman, İspanya’dan, Bask bölgesinden, Kuzey İrlanda’dan kiminle konuşursanız hemfikir; ETA aleyhtarları da, destekçileri de, hatta ETA’nın içinden isimler de, hep aynı görüşü vurguluyor.

Söylenen, yazılan, anlatılan hep şu; “Örgüt, siyaseten bitti. Daha yıllar yılı, Bask bölgesi ve İspanya genelinde, şiddet eylemlerinin yaşandığına tanık olacağız. Silahlar yoluyla konuşmaya çalışan fanatik grupların varlığı daha uzun süre devam edecek. Ama ETA’nın lider kadrosunun, politik bir varlık gösterememesi, anlamlı bir siyasi söylem gerçekleştirememeleri, sonunda Bask gençleri genelindeki, ‘bizim için savaşan kahramanlar’ imajını yıktı. Gençlerin desteğinin kaybedilmesi de, ETA’nın Bask siyasi hayatındaki ağırlığını eritti. Eğer silah bırakmazsa, ETA yakında kendi kendini yok edecek.”

Bask bölgesinden muhabirlerin görüşü de aynı yönde; “Bölgede, tamamen silahsız mücadeleye geçilmesi, şiddetin reddedilmesi konusunda hiç bu denli yaygın, sağlam bir görüş birliği olmamıştı.”

José Luis Rodríguez Zapatero’nun, şu an Avrupa’nın yegâne sol iktidarlarından biri olan hükümeti, 2004’te işbaşı yaptığında, “çoğulcu bir İspanya” vaadinde bulunmuştu. Çoğulcu bir İspanya da, öyle “kültürel renklerin”

tanındığı, “mozaik, ebru” tarzı, kimliklerin bir nevi aksesuar olarak taşındığı, “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için” düşüncesinde bir yer olarak tasavvur edilmiyordu.

Çoğulcu İspanya, neredeyse isteyenin çekip gidebileceğini hissettiği kadar geniş özgürlüklerin tanındığı; değil ulusal zincirlerin, ulusal bağlılığı ima eden en ufak ayrıntının bile tepkiyle karşılanmasına göz yumulabilecek açık bir ulus-devlet modeline gidilmesini öngörüyordu.

Zapatero ekibinin yapmak istediği, zaten azımsanamayacak boyutta özerkliği olan Katalonya, Bask ülkesi gibi bölgelerin merkeze bağına daha da gevşetmeyi göze alarak, Madrid’in bölgesel milliyetçilerle olan ilişkilerini yeniden, güvene dayalı, olumlu biçimde tanımlamaktı.

İspanya Başbakanı, Katalan parlamentosunun özerklikle ilgili taleplerine, bu talepler her ne olursa olsun, İspanya Anayasası çerçevesinde kalıyorlarsa, itiraz etmeyeceklerini söylemişti.

Ne var ki, Madrid’de parlamentonun, Barselona’daki Katalan Meclisi’nden dalga dalga gelen talepleri kabullenmesi, bu talepleri olduğu gibi kabullenebilmesi mümkün olamadı. 1975’te Diktatör Franco’nun ölümünden beri uyuklayan merkezî milliyetçilik, hatta faşist siyasi damar hortlamaya başladı.

Katalan bağımsızlığını destekleyen siyasi akımlar başta olmak üzere, bölgesel milliyetçi gruplar da, Zapatero hükümetine önce destek verdi, sonra da yapılanları yetersiz bularak isyan etti.

Temmuzda İspanya Anayasa Mahkemesi’nin, muhafazakâr ana muhalefet partisi Partido Popular’dan gelen başvuru üzerine, Madrid’de parlamentonun onayladığı, Katalonya’nın özerkliğini daha da kapsamlı hale getiren bazı değişiklikleri iptal etmesi süreci, halk genelinde ciddi destek buldu.

Anayasa Mahkemesi de, Katalonya’ya “ulus” statüsü verilmesini, Katalancanın tüm kamu hizmetleri ve diğer her alanda “tercih edilen dil”, yargıdaki de hâkim dil olmasını, İspanya Anayasası’nın “tek ulusu” öngördüğü iddiasıyla, hukuka aykırı diye yorumladı.

Mahkemenin kararı, Barselona’da şimdiye değin gerçekleşmiş en büyük gösteriyi tetikledi. Yaklaşık bir milyon kişi sokaklara döküldü. İspanya’nın PP dışında kalan tüm siyasi partileri de gösteriyi destekledi.

Aynı gün, Bask ülkesinin başkenti San Sebastián’da, kendi kaderini tayin hakkını savunmak için ETA desteğiyle gerçekleşen gösteriye, sadece birkaç bin kişi katıldı. Hâlbuki daha 2000’lerde ETA’nın gösterileri veya Bask milliyetçiliğinin desteklendiği gösteriler, kentte hayatı durdururdu.

ETA’nın şiddette ısrar etmesi zaman içinde, İspanya genelinde Baskların haklarını aramasına sempatiyle bakan ılımlı kesimlerin, hatta Bask halkının kendisinin “davadan” soğumasına neden oldu. Özellikle, ETA’nın 2006-2007’deki ateşkesini bozması, Bask ülkesinde ciddi tepki yarattı.

Daha önce de yazdığım gibi, Bask milliyetçiliğinin ETA’ya “aradan çekil” mesajını vermesinde, Katalan milliyetçiliğinin daha da radikal, Bask siyasetinin durağanlığına tezat renkli bir politik tablosu olmasının büyük etkisi oldu.

İspanya’da merkezdeki siyasetçiler için de, Bask milliyetçileri için de, gerçek sınav barış süreci ile beraber geliyor.

ETA, gerçekten silah bırakırsa; Madrid, politik yollardan istediklerini elde etmeye çalışan iki güçlü milliyetçiliği, Bask ve Katalan grupların daha fazla özerklik ve tam bağımsızlık taleplerini birden idare etmek için sürekli arayışta olacak. Bask siyaseti ise, silahların 30 yıldır ortada olmasının getirdiği gerginliği üzerinden atmaya ve politik tutukluluğunu yenmeye çalışacak.

Tabii, barış sürecinde, Kuzey İrlanda'da IRA'ya olduğu gibi, ETA da bölünebilir.

Şiddete karşı çıkan ayrılıkçı Bask grup Aralar'ın lideri Patxi Zabaleta da, silaha sarılan daha fanatik grupların ortaya çıkabileceğine dikkat çekiyor.

Daha her şey yeni başlıyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Âlem buysa...

Sezin Öney 01.10.2010

Türkiye'de, bildiğimiz manada bir sol akım çıkıp da, en azından ana muhalefet konumuna oturmazsa, demokratikleşme süreci hep bir yerlerde, bir şekilde tökezleyecek. Bazılarımızın ısrarla bir iyi niyeti var; nedense CHP'nin bir sol alternatif olabileceğine inanmak istiyoruz. Bu da öyle tamamen alaya alınması gereken bir niyet de değil. "Âlem buysa, kral sensin" gibi bir durum var ortada.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun liderliğinde CHP, solumsu, uzaktan solu andıran bir takım politikalar üretebilir miydi?

Belki de evet.

Ama bu yönde, bu yolda bize umut verebilecek ipuçları bir türlü köklenmiyor, ciddi yol haritaları, planlara dönüşemiyor. Bir parti de otursun, Türkiye'nin bir yakıcı sorununu ele alıp, sorun analizi, çözüm önerileri yapan proje önerisi geliştirsin. Bu da mesela, madem lider değişikliği yaşadı, bir beyaz sayfa açtı diye söylüyorum, CHP olsun.

Bir parti de, laf ola beri gele konuşmak veya akla esiveren heveslerle "yaptım oldu" diyerek değil de, üç yıl, beş yıl, on yıl ötesini de gözönüne alan hesaplarla, Türkiye'nin bir temel sorununu A'dan Z'ye ele alsın.

Mükemmel olsun demiyorum da, bari olsun...

CHP'nin son Avrupa turu, hem Avrupa solunun hem de Türkiye'de solumsu soluk sol denen siyasi hareketin, bazı duyarlılıklar kazanabilmesi için kırk fırın ekmek yemesi gerektiğini gösteriyordu.

Avrupa'da solun, tüm çeşitliliğine, tüm köklü geçmişine ve AB projesinin sunduğu "yetmez ama evet" tarzı demokratik elverişliliğe rağmen, yekpare bir kriz içinde olduğu gerçeği ayan beyan ortada.

Türkiye'de durum çok daha vahim; bir kere, Türkiye'nin sorunlarına sol perspektiften bakan insanların çaresizliği, alternatifsizliği, değişimi yaratabilecek "sorunlu" adresi bile bulamamaları zaten başlı başına bir kriz.

CHP'nin geçmişine, gelmiş geçmiş "özüne" bakınca, konu aslında CHP'nin değişmesi değil; Türkiye'de solun, çeşitlenmesi ve güçlenmesinin acil gerekliliği.

CHP'yi belki de gerçekten değişime zorlayacak olan tek şey bu.

Ancak solda çeşitlilik hayat bulabilirse, CHP'nin de gerçekten kendi kendini mahkûm ettiği statükodan çıkması mümkün olabilir. ,

Yoksa CHP'nin değişim için eline geçen fırsat çok da, hep heba oluyor.

Kılıçdaroğlu'nun Avrupa turu da böyle bir şanstı.

CHP, bu turunda, Belçika –yani Avrupa Birliği başkenti Brüksel-, Hollanda ve Almanya'ya gitti. Birçok açıdan bu tur, "Kılıçdaroğlu'nun sosyeteye takdimi" gibi bir tanıtım, tanışma turuydu.

Gerçekten de olması gereken, elzem görüşmelerdi bunlar.

Avrupa, şu aşamada, Türkiye için çok ihmal edilmiş bir konu. Evet, geçmişteki katıksız ve acıklı "Batı hayranlığı" veya "Avrupa aşkı", iyi ki de geçmişte kaldı. Evet, Avrupa kusursuz değil.

Fakat Avrupa, ağır aksak ve hatalarla dolu bir süreç içinde de olsa, insan haklarının korunması ve insan refahını, onurunu ön plana çıkarmayı hedefleyen, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük siyasi projesinin temelini de atıldığı yer değil mi?

Velhasıl, Kılıçdaroğlu'nun Avrupa temasları, iki taraf için de "mükemmel" diye nitelenebilecek şekilde geçti. Avrupa Birliği teknokratlarından, Almanya ve Hollanda'nın merkez soluna, hatta Yeşiller gibi CHP'ye daha eleştirel yaklaşabilecek gruplara, Kılıçdaroğlu'nun görüştüğü herkes şu kanaatte; "Modern, Batılı 'jargonda' konuşan Türkler geri döndü; üstelik de, Deniz Baykal gibi ortak payda bulamayacağımız biri olarak da değil. Eski güzel günler geri geldi".

AKP'nin son dönemde, Avrupa Birliği konusunda kozmetik çalışmalar dışında bir şey yapmaması, AB'ye yönelik tek dişe dokunur çalışmaları sadece Ahmet Davutoğlu'nun Avrupa genelindeki diplomatik çalışmalarında geliştirdiği ilişkiler ve geneldeki kapsamlı vizyonu vasıtasıyla Dışışleri Bakanlığı'nın gerçekleştirmesi, Kılıçdaroğlu'nun Avrupa'da hevesle karşılanması için yetip de artan etkenlerdi.

Kılıçdaroğlu da, 1990'ların başında, Avrupa'ya ilk açılımlarını yapan bir entelektüelin, Batılı diliyle, Batı'ya, "Doğu'yu", "uzak diyarlarda yaşanan baskıyı" anlattığı, işkencelerin, demokrasiden uzaklığın dile getirildiği konuşmaları andıran biçimde anlattı Türkiye'yi...

Ne var ki, "baskı altındaki gazeteciler", Bekir Coşkun, Yılmaz Özdil gibi isimlerdi.

Yaşanan baskı, Ergenekon Davası kapsamındaki gözaltılar, sorgulamalar, tutuklamalardı.

Sol, toplumun vicdanıdır.

Vicdanı olarak da, "baskı altında" diye nitelediği isimleri telaffuz ederken, günlük siyasi kaygıların ötesinde insani bir duyarlılık sergilemek zorundadır.

Türkiye'de ifade özgürlüğünün kıstası bu bahsi geçen gazeteciler diye gösteriliyorsa, burada bir sorun var.

Kılıçdaroğlu ekibi madem, Avrupa görüşmelerinde büyük ilgi gördü ve hatta sol partilerle yapılan görüşmelerin sürekli hale getirilmesine de karşılıklı karar verildi, eli bir vicdana götürüp düşünmekte de fayda var.

Vicdan meselesi havada asılı bir soru işareti olarak kalırken, bir tahayyül ya; Türkiye'de sol yelpaze renklenmiş, çeşitlenmiş, Avrupa solu da her farklı sesiyle Türkiye'de gerçek muhataplarını bulmuş olsun ve hatta Türkiye'de filizlenen farklı sol akımlar, Avrupa solunun dinamosu, ilham kaynağı haline gelsin. Tahayyül bu ya...

vrupa Birliği ve Türkiye: Yeni Avrupa'nın deneyimi

Sezin Öney 07.10.2010

ABD'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından German Marshall Fund'ın 2010 raporu, Türkiye'de Avrupa Birliği üyeliğine olan desteğin, yüzde 38'e düştüğünü gösteriyor. 2000'lerin başından beri sürekli düşüş gösteren bu destek, Türkiye'yi AB'ye taşıyamaz. Zira, Türkiye'nin üye olmayı başarabilmesi, bu süreç içinde sadece kendini değiştirmesi değil, AB'yi de kökten biçimde dönüştürmesi demek.

Aslında iki taraf için de, yani hem Türkiye devleti, vatandaşları ve hem de kurumsal olarak AB, üye ülkelerin kendileri, ve halkları için de beraber olmak için değişmeyi başarabilmek, "ideallere" kavuşmak demek.

Öncelikle AB'nin kendisi, Lizbon Antlaşması'nın geçen yıl onaylanması sürecinde yaşadığı krizi atlattmış değil. AB, ulus-devlet modeline karşı bir alternatif olabiliş dünya tarihinde bir "devrim" gerçekleştirmeyi istiyorsa, Avrupa halklarının kalbini kazanma çabasını, "aktif vatandaşlık", "yönetime katılım" gibi kof kavramlara değil, "insani" değerler üretmeye yöneltmek zorunda.

Şimdiki AB politikası, üye ülkelerde bin bir badire ile onaylandıktan sonra yürürlüğe adeta zorla girebilen Lizbon Antlaşması'nın, yani "AB Anayasası"nın altını doldurmak ve küresel ekonomik krizin etkilerini silkip atabilmekten başka hiçbir şey öngörmüyor.

Her şey teknik, her şey mekanik ve donuk. Oysa halkların bir fikre inanmasının ateşi, coşkudan geçer.

1989'da bu coşku Avrupa'nın üzerinde bir yıldız tozu bulutu gibi asılıydı.

Orta ve Doğu Avrupa'nın "Komünist" ülkeleri, müthiş bir heves ve arzuyla duvarlarını yıkıyor, dünyaya açılmak ve ulus-devletin zaferiyle biten "en uzun 19. yüzyıl" sona erdirip, yeni binyıla girmek istiyorlardı. "Avrupalı" olmak, 20. yüzyıl boyu milliyetçiliğin yaşattığı tüm bölünmeleri, tüm acıları geride bırakıp yeniden başlamak, temiz bir sayfa açabilmek demekti.

Macaristan'a ilk kez 1980'lerin sonunda, çocuk olarak gitmiştim. O zaman dahi, değişimin havada nasıl asılı olduğunu, insanların nasıl bir coşku ile geleceği beklediklerini anımsıyorum. Yakında bir gün, "duvarlar" yıkılacaktı.

1989 değişimine yerinde tanık olmadım. Yeniden Macaristan'a gittiğimde, 2000'lerin başıydı.

O zaman da, başka bir geri sayım, başka bir değişim beklentisi vardı.

1 Mayıs 2004'te Macaristan AB üyesi olduğunda yapılan kutlamalardan uzak olabilmek için, "haset içindeki Türkler" olarak, ülkenin en güneyindeki, Sırbistan sınırındaki Szeged kentine gitmiştik. Macaristan'ın şenliklerden en uzak bu köşesinde bile havaifşekler patlarken, seslerini duymamak için çocukça bir inatla sıcaklayan bahar havasında nasıl pencereleri kapattığımızı anımsıyorum. Macar arkadaşların ısrarla bizi arayıp "gelecek binyılda da sıra sizde" diye şakalaştıklarını da...

Macaristan, 1990'larını, kapısının eşiğinde Bosna Savaşı'nın yarattığı duygusal çöküntüye rağmen, yeniden başlama tutkusuyla geçirdi. Avrupa genelindeki en ilerici anayasalardan birine sahip olmak için canla başla çalıştı.

Ama olmadı; Macaristan'ın gıcır gıcır hukuki düzenlemeleri sorunları çözemediyse, bunun da tek sebebi kendi iç sorunları değildi. Okyanus ortasında birden AB'nin değişim rüzgârları kesiliverdi.

2007'de zoraki bir sözü yerine getirircesine, Romanya ve Bulgaristan üye oldu.

Sonra da, kapılar alelacele sürgülendi, mühürlendi.

Açıkçası, ya yan kapıların açılacağını, bu kapıdan Hırvatistan, Makedonya, Sırbistan, Bosna-Hersek ve Karadağ'ın ardı ardına birliğe gireceğini, ya da ön kapının mühürlerinin koparılıp, "Yugoslavya trajedisine AB'de bütünleşerek sünger çekilmesi" fikri cafcıflı biçimde sunularak bu ülkelerin bütün olarak, çok da gecikmeden tam üye olacaklarını düşünüyorum. Arnavutluk ve Bosna-Hersek'in üyeliği de, "Hristiyan Birliği" tezini bozacak, zaten de, eninde sonunda gerçekleşecek bir durum. Arnavutluk'un son derece enteresan bir Müslümanlık anlayışı olması ve dindarlığın cemaatleşmeden, kurumsallaşmadan adeta kafaya estiği gibi yaşanması da, Avrupa'nın İslamofobi zehrine, panzehir olarak sunulacak. Boşnaklar ise, savaş döneminde, Avrupa'yı çarpan "beyaz Müslüman" halleriyle, çok daha kolay kabul görecekları gibi, ortada bir de o dönemden kalan bir vicdan meselesi de var; henüz Avrupa'nın hesaplaşmadığı.

Öte yandan, yigidi öldürüp hakkını verirsek Sırbistan, son dönemde büyük bir hevesle, AB üyeliği için kendini tepeden tırnağa değiştirmeye çalışıyor. Belki de, 19. yüzyıldan beri, Avrupa'nın en güçlü milliyetçiliğine sahip bu ülkede, şimdi halkın yüzde 99'u AB üyeliğini destekliyor.

AB, ihtiyaç duyduğu değişimi, Balkanlar üzerinden gelen sıcak hava dalgası ile mi yakalayacak?

Peki ya, kendini tek başına bağımsız, mağrur ve güçlü olarak hisseden Türkiye, tarihsel değişim evresindeki büyük daireyi tamamlayıp, 15. yüzyıldan beri yöneldiği "Avrupalılığı" es geçerek nereye varacak?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Derin devlet kültürü

Sezin Öney 08.10.2010

Çok klasik bir fotoğraftı. İki polis, büyük bir gururla, "ele geçirilen silahların" önünde poz veriyor. Fotoğrafın çekildiği yer, İtalya'nın güneyindeki Reggio Calabria idi. Bulunan silahsa, bir mahkeme binasının çok yakınına "bırakılıvermiş" bir bazuka.

Yugoslav yapımı bazuka, belli ki, mahkemede görülen bir davayı ve davada kilit rol oynayan Bölge Başsavcısı Giuseppe Pignatone'yi hedef almıştı. Sözkonusu davada, "Çizme'nin" en ucundaki Calabria mafyası 'Ndrangheta'nın bir üyesi yargılanıyordu. Pignatone, Sicilya mafyası Cosa Nostra üyesi, "Patronların Patronu" Bernardo Provenzano'yu yıllarca süren inatçı bir takipten sonra yakalatmıştı.

İtalya'da *Partito della Rifondazione Comunista* (Komünist Yeniden Yapılanma Partisi) milletvekili Francesco Forgione'nin yazdığı, *'Ndrangheta: Boss, Luoghi e Affari della Mafia Più Potente al Mondo* ('Ndrangheta: Dünyanın En Güçlü Mafyası'nın Patronları, İlişkili Mekânlar ve Olaylar), örgütün belli bir liderliği olmayan, hücrelerden oluşan bir yapıya sahip olduğunu dile getiriyor. O nedenle, bir hücrenin üzerine gidilmesi, örgütün kalanını hiçbir şekilde etkilemiyor. Dahası, 'Ndrangheta'nın yapısında, "aile ilişkileri" büyük rol oynuyor. Örgüt

üyelerinin başını, 1920'lerde, Avustralya'dan Meksika'ya, özellikle de Kanada ve ABD'ye göç eden bazı Calabrialı aileler çekiyor.

Eurispes adlı Roma merkezli düşünce kuruluşu, 'Ndrangheta'nın, yıllık 80-100 milyar lira arası bir ciroya sahip, yani İtalya bütçesinin yüzde 3'ünü oluşturan çapta, "şantaj, fuhuş, gasp, adam kaçıрма, insan ticareti" gibi işlerle uğraşan bir şirket olduğunu söylüyor.

'Ndrangheta, kolları dünyanın dört bir yanına uzanan bir ahtapot gibi. Pignatone'nin dediği gibi, 'Ndrangheta', sadece Calabria veya İtalya'nın sorunu değil, tüm Avrupa'yı etkileyen küresel çapta bir karanlık güç. Mesela Bulgar mafyasının da, 'Ndrangheta' ile yakın ilişkileri var.

Nasıl olup da, Avrupa Birliği'nin en büyük, en modern, en zengin üyelerinden biri olan İtalya, mafia sorununu bir türlü yenemiyor?

Sayırsız gafı, eğlendirmekten çok uzak iç bayıcı maço bozması tavırları, megalomanyak karakteri, kanıtlanırsa da cezalandırılmayan yolsuzluklarıyla İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin, kesintili olarak da olsa, toplamda sekiz yıllık bir iktidar "rekoruna" erişmesi bir tesadüf mü?

Şu an İtalya'da iktidarda olan koalisyonun tek "kusuru" Berlusconi de değil.

Göçmenlere karşı ırkçılığın bayraktarı Kuzeyli "beyaz" ayrılıkçılar, neo-faşist ve Putinvari bir otoriter liberalizmi savunan dünün aşırı sağı bugünün merkezdeki Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak) kökenli ekip, Berlusconi'nin altında birleşen ve piyasa ekonomisi için her yol mubah diyen sağ cenah, bu cehennemden çıkma, adeta Fellini filmlerindeki grotesk şölen sahnelerindeki korkunç, düşkün karakterlerle süslü koalisyonu oluşturuyor.

Diğer bir deyişle, Berlusconi iktidarı, Makyavel'in, "siyasi çıkara ulaşmak için her yol ehvendir" fikrini savunarak, realist akımın, tabii Bush yönetiminin ideologu neo-conların en sevdiği eser olmuş, siyaset felsefesinin okumaktan bir türlü kurtulamadığımız kitaplarından, *Il Principe*'nin (Prens) sayfalarından fırlamış gibi.

Bir zamanlar, Avrupa solunun dinamolarından olan İtalya solunun, birbirinden çok farklı, çok renkli gruplarıysa, değil iktidar, anamuhalefet olabilmek için bile beyhude kalan zafiyette, bir keşmekeş içerisinde.

Martta, İtalya genel seçimlere gidiyor ve bu nedenle, İtalya'da "sol" veya en azından "siyaseten insani" olarak nitelenebilecek kim varsa, Popolo Viola (Mor İnsanlar) diye bir şemsiye hareket altında örgütlenmeye karar verdi.

Komünistler, Sosyal Demokratlar, 1990'larda İtalya'nın mafia ve yolsuzluğa karşı savaş açtığı "eski güzel günlerde", adeta bir taban hareketine dönüşen "Temiz Eller" in yıldız savcısı Antonio di Pietro'nun halesi etrafında hâlâ dönenerek bir gün İtalya'nın "temiz toplum" olacağına ısrarla inanan, ülkenin bağrından "temiz, dürüst, sıradan, iyi" insanlar, komedyen Beppe Grillo'nun "karizmatik lideri" olduğu siyasete toptan karşı çıkan anarşistimsiler bu harekette yer alanlar.

Twitter başta olmak üzere internet üzerindeki sosyal paylaşım siteleri üzerinden, "No-2-B" gösterisi, yani "Berlusconi'ye hayır" yürüyüşü örgütlüyorlar.

"Mor İnsanlar"ın bu faaliyeti göz boyasa da, hareket genelinde müthiş bir kafa karışıklığı, sıfır politika üretimi, söylem geliştirme yetisi söz konusu.

Mor İnsanlar da, hareketi bu "hoş ve boş" haliyle, çok doğru seçilmiş bir isim haline dönüşüyor, zira bu hareketin seçimlerde "morarması" neredeyse garanti.

İtalya solu, neden bu içler acısı halde?

Başka bir soru daha, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarını en az uygulayan, hatta neredeyse hiç takmayan ülkeler hangileri? "Türkiye, İtalya ve Bulgaristan" cevabı çok mu şaşırtıcı?

Bu üç ülkenin de ortak bir yanı var; derin devlet kültürü.

Derin devlet kültürü, tırnaklarını, siyasetin, toplumun her çeperine derinden geçirmiş zehirli bir sarmaşık gibi. İnsan hakları, adalet, hak, hukuk gibi kavramların da hayata geçirilmesine, hayatın gerçekleri haline gelmesine izin vermeyen boğucu bir atmosfer yaratan bir kültür bizimkisi, onlarınkisi.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhafazakâr çetecilik

Sezin Öney 14.10.2010

"Derin devlet", baskıcı, otoriter yapısını, parti ve lider "kültlerinin" kutsallaştırdığı, dokunulmazlaştırdığı bir düzenle maskeleyerek, kurumsallaşıp zamanla tüm siyasete hâkim bir kültüre dönüşüyor.

Derin devletin, med-cezir gibi baskınlaşıp kabarmasına uygun olan dönemlerde, düzene karşı tehdit oluşturduğu düşünülenler, gizli veya açık biçimde kurumlaşmış çeteler, ama her şekilde resmî bir statüsü olan yapılarca, ortadan kaldırılabiliyor. Tam bir çete düzeni hüküm sürüyor.

Şair Lord Byron'ın, Tepedelenli Ali Paşa'nın yönetimi için yaptığı **"lawless law" (kanunsuz kanun)** hükümdarlığı nitelemesi, derin devlet düzenini anlatan en iyi tasavvur herhalde.

Jön Türkler, 1905 sonrası giderek, Balkanlar'dakine öykünen ama tepkisel olarak onlarla taban tabana zıt bir düşünceye; değişime, devrime, devleti yıkmaya değil korumaya yönelik **"muhafazakâr bir çeteciliğe"** yöneldiler.

Balkanlardaki milliyetçilikler ortalığı kasıp kavururken, siyasetin bu denli karşılıklı tıkanma yaşadığı, siyaseten çözüm üretilemeyen bir ortamda, sonunda Teşkilat-ı Mahsusa örgütlenmesine varan **"derinlikte"** bir devlet yapısının oluşmasının ilk temeli böyle atıldı.

Ermeni Soykırımı da, devlet-teşkilat-derin kollar şeytan üçgeninin, hesapsız kitapsızlığının en büyük örneği idi.

Cumhuriyet döneminde, yeniden kurulan devlet düzeninde, çetelerin tasfiyesi söz konusuydu. Aslında tüm Balkanlarda böyle oldu. Savaşların, dün sırtları sıvazlanan **"kahraman cengâverleri"**, ertesi gün, yeni kurulan ulus-devletlerin kurbanı oldular. Cumhuriyet dönemi, bu açıdan bir kanun devleti olma yolunda bir çabaya girişmişti; tabii bir özgürlükler cenneti, demokrasi beşiği olmaya asla değil.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, Gladio tipi yer altı çetelerinin Batı ittifakı genelinde kurduğu şebekeleşme, Türkiye'de darbelerin de özenle yeşerttiği ortamı çok sevdi, tam kendine denk gelen flora ve faunada azgın bir sırnaşık sarmaşık haline geldi.

Günü gelip, devran değiştiğinde de, Orhan Pamuk'un *Kara Kitap*'ta tasvir ettiği, **"Boğaz'ın suları çekildiğinde"** ortaya çıkan gemi batıkları, iskeletler, zikzak virajlı kıyı boyu yolda denize uçan arabalar gibi

enkazlardan oluşan bir **“müzeyle”** karşı karşıya kalıyoruz. Demokratikleşme, zehirli sisli derin devlet havasını biraz temizlediğinde, gözlerimiz beyaz Renaultlar, asit kuyularında erimiş cesetler, ensesinde tek kurşun saplı dolaşan hayaletler, cumhurbaşkanlarından işadamlarına sıradan vatandaşlara **“devletin kurbanı”** ölümlerden oluşan bir vahşet müzesinin **“şaheserlerini”** seçmeye başlıyoruz.

Turgut Özal da, bu müzedeki kurbanlardan biri miydi? Ölmeden kısa bir süre önce, kadim dostu, Danimarkalı **“meslektaş”** bir işadamlarıyla buluştuğunu, birkaç saatliğine **“devlet adamı”** ağırlığıyla değil, o eski heyecanlı mühendis havasıyla gözleri parlayarak, Kürt sorununu hangi adımlarla, nasıl çözeceğini detaylarıyla anlattığını duymuştum. O işadamı bunları aktarırken, **“Kürt meselesinin çözülmesi an meselesi diye düşünmüştüm”** diyordu.

Özal, muhafazakâr çetelerin düzeninin bir kurbanı olmuş olabilir. Birçoklarından sadece biri...

Ancak, derin devlet kültürünün köklendiği yerlerde, illa da tetikçiler, zehirler, kurşunlar, kazalarla ortadan kaldırılmıyor insanlar.

İnsanları çarklara atıp öğütmenin binbir yolu var.

Bunlardan bir örneği İspanya’da gerçekleşti.

Ülkedeki bölgesel milliyetçiliklere karşı, popülist sağın aşırı sağla paslaşması sonucu İspanyol milliyetçiliğinin uyuyan canavarı diktatör Franco döneminden esintili soluklarla şahlandı.

Uluslararası Hrant Dink Ödülü sahibi İspanyol yargıç Baltasar Garzón, ülkedeki muhafazakâr çetecilik ruhunun geri dönüşünün ilk kurbanlarından oldu. 1939’dan 1975’e kadar tüm İspanya’ya hükmeden Franco’nun diktatörlüğünde işlenen suçlar için soruşturma açan Garzón, geçen mayıs görevden alınmıştı. Anayasa Mahkemesi’ndeki meslektaş Luciano Varela, Garzón’un böylesi bir araştırmayı talep etmeye hakkı olmadığını, İspanya’daki hukuki düzenlemelere göre, diktatörlükten demokrasiye geçilen dönemde Franco dönemindeki suçların affedildiğini iddia ederek bir karşı soruşturma açmıştı.

Garzón, 1980’lerden bu yana, soldan sağa her kesimden siyasetçilerin kuyruğuna basacak soruşturmaları tetiklemişti. Örneğin, Garzón, 1980’lerde, ayrılıkçı silahlı Bask örgütü ETA’ya karşı İspanya hükümetinin GAL adıyla bilinen ölüm mangaları kurmasının araştırılmasını da sağlamıştı. Buna izin veren de, demokrasiye geçişte kilit rol oynayan sol parti PSOE’nin lideri Felipe Gonzáles idi. Gonzáles, soruşturmanın peşini bırakması karşılığında, Garzón’a PSOE’nin seçim listesinde en üstlerde bir yer teklif etti. Ama Garzón, ancak Adalet Bakanı olursa bu teklifi kabul edeceğini söyledi.

Gonzáles bunu reddedince, mahkemelerde kaptılar. Garzón, Gonzáles’i mahkûm ettiremedi. İspanyalı hukukçu, o dönemlerde, şimdi mesleğini yapmasını engelleyen sağ partilerin en sevdiği isimlerdendi.

İspanya’nın sağlı sollu derin devlet kültürünün çarkları, demokrasinin yavaşlatmasına karşı döndü durdu, sonunda Garzón’u kariyerini ülkesi dışında, en azından bir süreliğine, sürdürmeye itti.

O kültürü, söküp atmak da, İspanya’nın hatasına düşmeden geçmiş didiklemek, yüzleşmekten geçiyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gece uçuşu

Sezin Öney 15.10.2010

Bu gece, hep hasret çekenlerin ülkesine gidiyorum; Hayastan'a, yani Ermenistan'a.

Hayatsan, "Hayk'ın ülkesi" demek. Hayk da, Nuh'un büyük büyük torunu. Ermenilerin, "buralarda" yaşama tarihleri, Milattan Önce 2500'lere kadar gidiyor. Yani daha "Türkler", "buraları" rüyalarında bile görmezken önceye...

Bir zamanlar burada yaşıyorlardı, şimdi hayatta kalanları, sınırın öte yakasına, dünyanın orasına burasına sonsuz bir sürgüne yollandı.

Hasretinden prangalar eskitmek böyle bir şey olmalı.

Hasret esaret, prangalar özlemin bileklere geçen halkaları.

Gece uçuşunda Erivan yolundayım ama aklımda Balkanlar var.

Kafkaslar gibi hep çok sahiplendiğimiz ama hiç anlamadığımız başka bir yer.

Emir Kusturica vakası bir kez daha bu "yakın uzaklığı" gözler önüne serdi. Kusturica, keskin sirke kabına zarar bir egzantrik kişilik. Kusturica'nın ünü, "dış dünyanın", özellikle de Batı'nın, tüm hüznü, neşesi, deliliği, doluluğu, vahşeti ve narinliğiyle, Balkanları, fazla da ilişmeden uzaktan uzağa bir nevi egzotik parça olarak nasıl seyreylemeyi sevdiğinin göstergesiydi.

Kusturica da, dev Batı'nın, Balkanların adı üzerinde, "dağlık", karanlık ormanlıklarına eğilip, avuçlarına alıp yükselttiği, büyüttüğü isimlerden biri. Batı'nın omuzlarında yükseldikten sonra da, milliyetçilik yoluyla, Batı'ya üstünlük taslamaya başladı. Kusturica solun kaybettiği zemini kapıveren ve de bazen sırf "muhalif" izlenimi verdikleri için, sol zannedilen, ortaya karışık kof sloganlarla Batı karşıtlığı yapan tipik bir ulusalcı.

Balkanların kendisiyse değişiyor. Hızla, "Batı ile entegrasyon" yolunda ilerliyor. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın, geçtiğimiz günlerde Saraybosna'da başlayıp da, Belgrad ve Priştine ile devam edip, Brüksel'de noktaladığı ziyaretin yol haritası çok sembolikti. Savaşın hatırasına gönderme ile başlayıp, "bölgesel güç ağırlığının merkezi" Sırbistan ve ardından ABD'ye tutkuyla bağlı Kosova'ya değip geçen ve Avrupa Birliği'nin başkentinde biten bir ziyaret bu.

Hillary Clinton, Saraybosna'da, Balkanlara "milliyetçilikten uzak durun" çağrısında bulundu.

Bölgenin en güçlü milliyetçiliği, kuşkusuz, hâlâ Sırbistan'ınki.

Clinton, "bölgeyi" ziyaret ederken, Sırp futbol taraftarları, İtalya'nın Genova kentini birbirine katıyordu. Euro 2012 Kupası elemeleri için İtalya ve Sırbistan futbol takımlarının karşılaştığı Genova'nın sokaklarında, Arnavutluk ve Kosova bayrakları yakıldı, "Bir Şiptar'ı Boğazlasak" (Şiptar, Sırpça hakaretimiz şekilde Arnavut demek) diye sloganlar atıldı. Maç da sonunda oynanamadı.

Fanatik Sırp futbol taraftarları, neo-faşist ve milliyetçi kesimlerin, Miloşeviç döneminde palazlanan derin devlet uzantılarının parasal desteğine sahip. Bosna ve Kosova'daki ölümler, tecavüzler, yağma ve yıkımları gerçekleştiren paramiliter gruplar Çentikleri destekleyen mafya, "muhafazakâr çeteci" siyasetçiler, ordu mensupları, fanatik milliyetçi entelektüeller, bu karanlık ağın parçaları.

Şimdi, yüzde 99'u AB üyesi olmak isteyen bir ülkede, kendilerine pek de taraftar bulamıyor, Batı karşıtı eylemleri kışkırtamıyorlar. Eşcinsellerin haklarını destekleyen aktivistlerin gösterilerini basmak dışında bir

faaliyet gösteremiyorlar. Geriye kala kala futbol fanatizmi üzerinden halka ulaşmaya çalışmak kalıyor.

Sırbistan'da Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlik örgütleriyle çok yakın çalışıyor. Gençleri ilgilendiren hemen her karar, gençlerle işbirliği halinde alınıyor. Bu noktaya da kolay gelinmedi. Gençlik örgütleri, kimi zaman belediyeleri, bakanlıkları basmış; ses getiren eylemlerle, siyaseti kendini muhatap almaya zorladı.

Gençlik örgütleri de, savaş döneminin derin devlet ağını nefretle anıyor. Tabii, şu an Sırbistan'da başta Cumhurbaşkanı Boris Tadić olmak üzere, tüm önde gelen siyaset erkânının AB üyeliğini öncelikli, hatta tek hedefleri haline getirmesinin de etkisiyle, Sırp fanatik taraftarların milliyetçi çıkışlarına hükümet hemen tepki verdi. Sırbistan Milli Güvenlik Konseyi, acilen "futbol ve fanatizm" konusunu tartışmak üzere toplandı.

Belgrad Üniversitesi'nden, Sırbistan'ın güvenlik güçleri üzerine uzmanlaşan Zoran Dragišić, şu an polis ve ordu içinde "AB yanlıları ve karşıtları", eski düzenden nemalanıp bunu muhafaza etmek isteyenlerle değişimi destekleyenler arasında büyük bir çekişme olduğunu anlatıyor.

Şu an ibre, hükümetin kararlılığı, tabandan gelen değişim isteği ve Batı'nın talebiyle "reform ve siyasi arınmadan" yana. Balkanların gece uçuşu sonunda, şafağın söktüğü bir limana inişe doğru ilerliyor.

Türkiye ve Ermenistan arasında karaya oturan "futbol diplomasisi", şimdi ABD ve Avrupa'dan hükümet ve kurumların desteğinde bir sivil toplum diyaloguna döndürülmeye çalışılıyor. İki taraflı milliyetçilik, bu ilişkileri daha resmen başlayamadan kilitliyor.

1993'te Alpaslan Türkeş, Onur Öymen gibi isimler, Ermenistan devletini temsil edenlerle, sorun çözümlmek için buluşabiliyordu. O zaman JİTEM'in kasıp kavurduğu bir ülkeydi Türkiye; gece uçuşumuz, çok daha kör, karanlık mecralarda seyreliyordu.

1990'ları fena yitirdik. Şimdi Balkanlar, 1990'larını temize çekiyor. Türkiye ise, kozmetik olarak dışarı açılrsa da, milliyetçilik tabularını yıkamıyor. Gece uçuşumuz bu nedenle daha sürecek, sürecek.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayna etkisi

Sezin Öney 21.10.2010

Erivan, belki Türkiye'den gidecek herkese tanıdık. Ama bana kat be kat daha bildik, daha yâren. Çünkü Erivan hem "Anadolulu", hem Kafkas, hem Sovyetik. Biraz Kafkas bağları, biraz Türkiye'den yakınlık, biraz da eski Sovyet coğrafyasında geçen yıllar, hepsi beni Erivan'ı, arkadaşların arkadaşını tanıyıp da hemen ısınıp dost olmaya hazırlayıvermiş sanki. Hani öyle de ironik bir durum ki, İskandinav'da kendimi ayırıkotu hissederken, Ermenistan'da zaten "o taraflardanmışım" gibi bir rahatlık geldi üzerime.

Ermenistan ve Türkiye arasında ilişkileri normalleştirme, daha doğrusu kurma süreci, 2008'de Serj Sarkisyan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra başladı. Avrupa ve ABD'nin zaten iki ülke arasında köprü kurulmasına yönelik tavrı vardı ama Rusya'nın da, bu konuya sıcak yaklaşmaya başlaması sürece ivme kazandırdı.

Gelgelelim, Ermenistan ve Türkiye'den bahsettiğimizde, gerçekten de birbirine çok benzeyen, Kafkasya bölgesinin Demir Perde deneyimini yaşadığı döneminin etkisi dışında, neredeyse birbiriyle ayna etkisi

yaratacak denli çarpıcı, birbirine eş kültürel, tavırsal izdüşümleri olan iki ülkeden bahsediyoruz.

İki ülkede de derin bir "dünya bize karşı bir komplo" algısı var. Türkiye'deki, "Sèvres Sendromu" şemsiye adıyla anılan her türlü kıtır ktır bölünme korkusundan başlayıp her türlü fanteziye açık komplo teorilerine geniş bir yelpazede uzanan, güvensizlik ve evhamlarla ince ince işlenmiş tepkili, duygu yumağı, mantıktan ısrarla uzak duran ruh haline fazlasıyla aşınayız. Ermenistan'da da, bu ruhsal hezeyanların çok benzerleri, "büyük güçlerin oynadığı büyük oyunlar" minvalinde birçok kişinin kafasının içinde cızırtılı bozuk bir plak gibi dönüp duruyor.

Bu nedenle de, bölgesel çıkarları olan güçlerin Ermenistan'ın üzerinde, bu sefer de Türkiye ile yakınlaşmayı "dayatarak oyunlara giriştiği" düşüncesi, mantık çerçevesindeki herhangi bir argümanla çürütülemeyecek bir tez olarak, radyoaktif bir toz bulutu gibi ilişkilerin üzerine çöküp, herhangi bir filizlenmeyi engelliyor.

Gerek Türkiye, gerekse de Ermenistan'da siyaseten çok fazla muhafazakârlık, çok fazla milliyetçiliğe teslimiyet var.

Bir zamanlar Ermenilerin yaşadığı coğrafyada gezinince, birden tozların toprağın arasından adeta hayaletler süzülüp çıkıyor, insanın en kötü ve en iyi yönlerinin çıktığı tuhaf hikâyeler canlanıyor. Ana-babalarını öldürdükleri çocukları kendi çocuklarıyla bir tutup babalık edenler, neredeyse yüzyıl dokunulmadan sahibinin gelmesini bekleyen "müze evler", herkesin kafasından hep geçip de ancak şimdi dillendirilen zehir zemberek anılar, kan kırmızı bir nehir gibi akıyor, çağılıyor. Ahmet Arif'in bir şiirinde dediği gibi, "Beter bize kismetmiş" diyebilecek kuşaklardan onların torunlarına miras kalan cehennem hatıraları, bu kesif muhafazakârlığın, milliyetçiliğin hem zehri hem panzehiri.

Bugün neden Diyarbakır'da KCK davasının görüldüğünü anlayabilmek, bu katı devlet mantığının nasıl oluşabildiğini anlamak için 1915 yılına geri dönmek gerekli.

İyi ve kötü, yaşananları duydukça adeta geçmişe esir kalmamak, bir bataklıkmişçesine hikâyelerin içine çekilip kalmamak da imkânsız. "Sözlü tarih" yoluyla, yaşanmışlıkları kayda geçirerek, geçmişini deşerek bugünü tamir etmeye çalışmak olması gereken, zaten de kaçınılmaz bir şey.

Ne var ki, arada "güncel" olan da fazlasıyla eksik. Geçmiş yoluyla bugünün yakalanmasından çok, bugün yoluyla geçmişin yakalanması gerekiyor aslında.

Günümüz Ermenistan'ı ve Türkiye'sinde, karşılıklı olarak taraflar birbirlerine ilişkin o denli az şey biliyor ki, hâlâ o kadar bir "Soğuk Savaş" kapalılığı içindeki iki taraf birbirine karşı, görünmez duvarları aşamıyor. İki ülke de birbirine "muamma" gözüyle bakıyor yandan yandan.

Gümrü'de de, Van'da da, Iğdır'da da Arataşat'ta da sınırın açılmasını isteyen, sınırın öte tarafını müthiş merak eden bir halk var. Erivan da, hiç ayna görmemiş de, ilk kez kendi yüzüyle karşı karşıya kalmış gibi bir merakla "öte taraftan" gelene bakanlar, onu inceleyenlerle dolu.

2008 mayısından bu yana süregelen futbol diplomasisinin yapamadığını şimdi, sivil toplum üzerinden kurulan ağların, bağların yapması bekleniyor. 2000'lerin başında Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan benzer bir sivil toplum diyalogu üzerinden yakınlaşma süreci örülmeye çalışılıyor.

Sorun şu ki, henüz bu temas kısıtlı bir medya, sivil toplum üyesi, akademisyen çevresinde kısıtlı kalıyor. Bu diyalogu, halklara indirmenin de "proje proje" kokmayan yolları bulunamazsa, Yunanistan ile yaşanan örnekteki gibi mikrodalgaya girmişçesine birden çözülvermeyi geçtim, hafif hafif bir erime bile zor gözüküyor.

Halklar arasındaki merak ise tarafların üzerindeki gerginliği, güvensizliği atacak tek panzehir şu aşamada. Belki de o yüzden, kilit her şeyden önce iki ülke medyasının elinde.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyahın bin bir tonu

Sezin Öney 22.10.2010

KCK davasında dile getirilen anadilde savunma talebi, Türkiye’de hak ve özgürlükler alanını geliştirebilecek, Türkiye’nin insan hakları çehresini değiştirecek bir manifesto olabilir miydi?

Bu davanın, davadaki Kürtçe savunma talebinin, mahkemeden çıkan sonuç her ne olursa olsun, yıllar yılı Kürtlerin dillerinde dolaşarak, gerçekte olduğundan öte bir gerçeklik kazanacağı kesin.

Sorunun cevabı belki de, çok uzak bir coğrafyadan, bambaşka bir tarihteki örneklerde gizli.

“Biz, ezilmiş ve yoksun insanların, toplumun parçası haline gelebilmesi için, şu an içinde bulunduğumuz sistemin, radikal biçimde değiştirilmesi lazım. Bu da, değişimi gerçekteştirmek için radikal biçimde düşünmemiz gerekeceği anlamına geliyor. Radikal düşünmek de, işin temeline inmeyi ve sorunun kökenindeki sebebi anlamayı gerektiriyor. Bu da, sizin ihtiyaçlarınıza cevap vermeyen bir sistemle yüzleşmeyi, bu sistemi değiştirmeye odaklı yollar geliştirmenizi gerektiriyor.”

ABD’de, 1960’lardaki hak ve özgürlükler hareketinin önemli liderlerinden Ella Baker’ın sözleri bunlar.

Baker’ın da aralarında olduğu, siyahlara karşı ayrımcılıkla mücadele eden hak savunucuları, 1950’lerin ortasından 1970’lerin başına değin ABD’nin çehresini değiştirdi.

Radikal düşünmek; ama nasıl?

Baker, sonradan “katılımcı demokrasi” olarak adlandırılan düzeni savunuyordu. Bugün, Avrupa Birliği’nin temel ideolojisi haline gelen katılımcı demokrasi, bireylerin kendilerini ilgilendiren her türlü kararın alınmasına mümkün olduğuunca katılımını, müdahalesini öngörüyordu.

Yönetimlerle bireylerin, karar alımı, politika oluşturulması sürecinde ortaklaşması, sürekli temas içinde olması, demokrasinin salt oy verilen bir sistemden öte, halkın gerçekten de kendi kendini yönettiği bir yapıya dönüşmesini sağlayacak bir etkileşimi tetikliyordu. Bu sayede de, bireylerin kendilerini yönetimden dışlanmış, siyaseti etkileyebilme yetisinden yoksun hissederek, ezilmişlik, yoksunluk haletiruhiyesine kapılmaları engelleniyordu.

Baker’ın ifadesiyle, “güçlü bireyler, güçlü liderlere ihtiyaç duymazlar”dı.

şimdi AB, ulus-devlet modelinin üzerine çıkabilmek için, “Avrupa vatandaşlarının” kalplerine ve zihinlerine uzanıp, bir kurum olarak meşruiyetini sağlayabilmek için, katılımcı demokrasi kavramından medet umuyor. Elbette, katılımcı demokrasinin temel gereklerinden biri olan bürokrasinin azaltılması ilkesine ters biçimde, AB’nin giderek bürokrasiyi yücelten bir yapıya dönüşmesi, bu yönelişin anlamlı bir hale gelebilmesini engelliyor.

Dahası AB, özünde olması gereken, olduğunu sandığımız asıl ideolojik büyüü, insan haklarının evrenselliğini, bireylerin hak ve özgürlüklerini radikal biçimde savunan bir yapı olma özelliğini giderek yitiriyor.

Katılımcı demokrasi düşüncesi, ABD’den AB’ye doğru geçti. Özünden de çok şey kaybetti. Her şeyden önce radikalliğini...

Aslında ABD’nin daha doğrusu siyah hak hareketinin Avrupa hukukuna, siyasi düşüncesine kazandırdıkları, üzerinde fazla durulmayan bir konu. Örneğin, Avrupa’nın en ilerici ayrımcılığa karşı yasası Britanya’nınki olarak bilinir. O da, ABD’de siyahların ayrımcılığa karşı mücadelesi sonucu oluşan hukuki çerçeveden ilham almıştır.

ABD’de, solun ve savaş karşıtı grupların “ikon” hareketlerinden, 1962’de ortaya çıkan Demokratik Bir Toplum İçin Öğrenciler Birliği (Students for a Democratic Society –SDS) de, Baker ve katılımcı demokrasi kavramından etkilenecek yola çıkmıştı. Aslında, bu kavrama adını koyan ve teorik çerçevesini geliştiren de SDS oldu.

Her ne kadar SDS ve türevleri, ABD’nin fildişi kulelerini entelektüel manada şekillendiren taban hareketleri oldularsa da, 1950’lerden itibaren ülkenin en önemli tarihçilerinden C. Vann Woodward’ın deyişiyle, “İkinci Yeniden Yapılanma” olarak anılan siyasi, hukuki ve sosyolojik kabuk değiştirme sürecine girilmesinde, “siyah güç” sebep oldu.

Örneğin, 20. yüzyıl başında kurulan, siyah hak örgütü NAACP’nin, hukuk yoluyla toplumun zihinsel algıları ve sosyolojik yapısını, siyasetin işleyişini değiştirme politikası, sadece siyahların değil tüm ABD’nin dokusunu dönüştürdü. NAACP’nin takip edip, ABD Anayasa Mahkemesi’ne kadar getirdiği davalar, siyahların beyazlarla aynı sınıflarda okumasına sebep olmadı sadece; bugün, Barack Obama’nın da başkan seçilmesine kadar giden yolu açtı.

NAACP’nin, siyaseti değiştirmek için insan haklarını kullanması, ancak bunun tersine metelik vermemesi, siyah hak hareketinin hep yüksek bir güvenilirliğe, saygınlığa sahip olmasına neden oldu.

Baker’ın, ABD’nin en elit okullarındaki entelektüellere “sol ayar” çekmesi gibi süreçler yaşandı.

Türkiye’de insan haklarına yönelik taleplerin, her kesim tarafından siyasallaştırılması, siyasete alet edilmesi, hak taleplerinin içini boşaltıyor. KCK davası da, büyük ihtimalle, anadil hakkı tartışmalarını Avrupa, hatta dünya genelinde örnek oluşturabilecek bir boyuta taşıyabilme potansiyelini hızla yitirip, konunun günlük siyasete meze edildiği bir şekle bürünecek.

Sorun şu ki, Türkiye’de siyasetten başka her yerde çok fazla siyaset var.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir dönemin sonu

Sezin Öney 28.10.2010

Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri, karaya oturmuş durumda.

Fransa’nın, Avrupa’nın üç ağır topundan biri olarak, Türkiye’nin üyeliğine karşı sert bir tutum benimsemesi, Almanya’nın da kendi Türkiye kökenli nüfusu nedeniyle, bu kadar açık bir tavır geliştiremeye de aynı

yönelimde olması, üyelik sürecini iyiden iyiye tavsatıyor. Avrupa Birliği'nin de, kurumsal olarak, üye devletlerin siyasetinin üzerine çıkamaması, işin Avrupa kısmını kilitliyor.

Öte yandan, ABD'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından Alman Marshall Fonu'nun 2010 araştırmasına göre, Türkiye'de AB üyeliğini destekleyenlerin oranı yüzde 38'e düştü. Buna karşılık, son aylardaki kamuoyu araştırmaları, "aday adayı" Sırbistan'da bu oranın yüzde 90'lara kadar çıkabildiğini gösteriyor.

Türkiye'nin üyeliğini destekleyen İspanya'nın dönem başkanlığında bile, o da "son dakika golü" şeklinde olmak üzere, bir tek başlık açılabilirdi. Bu da, "kısaltmalarda hangi kalitede yağların" kullanılabileceği gibi konuları ele alan, "Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı" konulu 13. Fasil'ın, biraz da Dışışleri Ahmet Davutoğlu'nun, İspanya'daki mevkidaşı Miguel Moratinos ile Sırbistan ve Bosna-Hersek arasındaki temasları yürütürken geliştirdiği yakınlık sayesinde mümkün olabildi. Şimdi, Belçika'nın dönem başkanlığında, "kamu alımları" ile ilgili müzakerenin açılması sözkonusu. Bu da, Başmüzakereci Egemen Bağış'ın son derece yaratıcı biçimde çalışan ekibi ve hevesli, heyecanlı bürokratların sayesinde, sessiz sedasız yürütülen, özverili çalışmalardan kaynaklanıyor.

AB çarkı, Türkiye tarafında hâlâ dönebiliyorsa, adeta kendi kendine, "Avrupa vizyonuna" inanan bazı "iyi insanların" yüzü suyu hürmetine dönüyor.

AB kurumları da, Türkiye'nin üyeliğini destekleyenler de, son dönemde ilişkilerin tıkanıklığının getirdiği vahametinin farkına varıyor.

İstanbul'un bir hafta içinde ardı ardına ev sahipliği yaptığı AB konulu üst düzey toplantılarda da, bu panik havası seziliyordu. Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SDP) lideri Sigmar Gabriel'in Türkiye ziyareti, bu ziyaretle beraber SDP'ye yakın Friedrich Ebert Vakfı'nın gerçekleştirdiği "Türkiye'nin Değişen Dış Politikası" konulu konferans, ardından, her yıl British Council ve TESEV'in ortaklaşa düzenlediği Boğaziçi Konferansı, üzerine de, Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşiller Grubu'nun Türkiye konulu beyin fırtınası; tüm bu organizasyonların biri bitti öteki başladı.

Hepsinin programında, girizgâh ekonomi ile yapıldı. Ama asıl "yıldız konu", Türkiye'nin "değişen dış politika eksenini" olarak ön plana çıktı.

23 ekimde gerçekleşen Boğaziçi Konferansı'nın açılışında da, AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komisyoneri Stephan Füle, Britanya'nın Avrupa Konuları ve NATO'dan Sorumlu Devlet Bakanı David Lidington, Belçika Başbakan Yardımcısı ve Dışışleri Bakanı Steven Vanackere'nin konuşmacıları olduğu, gazeteciler arasında Avrupa konularının duayeni Mehmet Ali Birand'ın yönettiği panelin de odak konusu Türkiye'nin değişen dış politikası idi.

Füle, Lidington, Vanackere'nin de, Türkiye dış siyaseti üzerine odaklı ısrarlı sorulara verdikleri ortak yanıt hep, Türkiye'nin İran ve Suriye ile diyalogda önemli bir aktör olduğu, Davutoğlu'nun dış siyasete yönelik açılımlarının Avrupa'ya kaybettirecekleri değil, kazandıracakları bulunduğuydu.

Britanyalı Bakan Lidington'un da, "Dünya değişiyor, Türkiye de değişecek" vurgusu ve Fransa ve Almanya'nın, 20. yüzyılın ilk yarısındaki ulus-devlet mantalitesinin katı milliyetçi ve çıkarıcılığı anımsatan tavırlarına karşın, ülkesinin Türkiye'nin üyeliğini destekler bir siyaseti olduğuna özellikle dikkat çeken bir yaklaşımı vardı.

Şu an, Britanya'da Muhafazakâr Parti liderliğinde bir koalisyonun iktidarda olduğunu ve Başbakan David Cameron'un, ülkesinin dış politikasının "hükümet değil devlet çizgisine uygun yürütüldüğünü" gösteren biçimde, özellikle AB destekçisi Lidington'u bakanlığını tercih ettiğini de unutmayalım.

Britanya'nın Avrupa'nın diğer büyük güçlerinden böylesine farklı ve nitelikli tavrı nedeniyle de, 2004'ten beri her yıl yapılan Boğaziçi Konferansı, diğer tüm AB konulu toplantılardan ayrı, özel bir önem taşıyor. Ancak, davetlilerin bir kısmının Diyarbakır'ın ilk düşünce kuruluşu Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün (DİSA) "Kula Zimanî/ Dil Yarası" adlı raporunun kamuoyunun dikkatine sunulduğu toplantıyı tercih etmesi de, Türkiye'de önceliğin artık illaki AB olmadığına dair bir işaret.

BBC'nin "sert" sorularıyla tanınan *Hard Talk* adlı tartışma programının eski sunucusu, şimdilerde gene aynı kanalda *Doha Talks* adlı programı hazırlayan Tim Sebastian'ın sohbet arasında söylediği gibi, "Türkiye-AB ilişkilerinde kimse, 'Kral çıplak' demek istemiyor".

Konferansın konuşmacılarından Soli Özel'in deyişiyle, Türkiye'nin üyelik sürecinin "komadan" çıkabilmesi için belki de önce dibe vurması, "ölüp de dirilmesi" gerekiyor. Özel, AB'nin kendi içinde bu derin sorunlar yaşar, Türkiye de dış siyasetinde bu denli özgüvenle, bu denli "yüksekten uçarken", üyelik sürecinin fazla bir ilerleme kaydedemeyeceğini söyleyerek, "günün anlam ve önemiyetini" tam da açıklayan bir noktaya vurgu yapıyor.

Bakalım, ölümden sonra hayat nasıl bir şey?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bedelini ödemek

Sezin Öney 29.10.2010

Bir yeri bürokrasi sarmışsa, bilin ki o çökmekte olan bir yapıdır. Meşgul gözükmek ve iş yapılmamasına bahane üretmek amacıyla yazılan raporların, her şeyi mercek altına alan, ürkütme amaçlı denetim mekanizmalarının tek amacı, çürüyen yapıyı maskelemek, perdelemektir.

Ne kadar çok imza atmak, ne kadar çok rapor düzenlemek, denetçilerin oylum oylum oyan gözlerini ne kadar ikna etmek zorunda kalıyorsanız, bilin ki o kadar boşa zaman geçiriyorsunuzdur.

Her şey kalpler ve zihinlerde bitiyor. Kafada ve kalpte olmayan şeyin, bürokrasi yoluyla inşası, "kurumsal bir görüntü" yaratıyor. Oysa, o kurum sadece binalardan, dosyalardan, memurlardan ibaret kalırsa, aslında bir anlamı da olmuyor.

Heyecan, idealizm yoksa her şeyin içi boşalıyor; ruhsuzluğun gri tonları her yere sinip, ortamı plastikleştiriyor.

Benim ideallerimden Avrupa Birliği, dünyanın gelmiş geçmiş bu en büyük insan hakları projesi de, içinde insan olmayan böyle metalik bir donukluğa mı bürünüyor?

Bugün, örneğin Britanya'nın bazı en önemli sivil toplum örgütleri, AB'nin ihalelerine girip de proje yapmak deyince "aman kalsın" diye feveran ediyorlar. Çünkü, AB için bir sivil toplum projesi yapmak demek, müthiş bir bürokraside boğulmak demek. İnce ince faturaların toparlanması, bütçe detayları arasında kaybolmak anlamına geliyor. Bu kadar bürokrasi de, sonuca kilitlenilmesini, sivil toplumun esas amacı olması gereken "ideallere" ulaşılmasını engelliyor, ruhunu epritiyor eritiyor.

Britanya'dan bazı hak örgütlerinin temsilcileri, projelerine artık kendi hükümetlerinden fon temin etmeyi tercih ettiklerini, çünkü "denetim mekanizmasının" güvene dayalı, sonuca odaklı işlediğini söylüyorlar. Yani, sivil

toplum örgütü olarak bir proje mi yapacaklar, kaynak verenin, yani bu durumda hükümetin, kendilerini tek sorguladığı nokta, "Acaba proje hedefi olarak gösterdiğin amaca ulaştın mı? Gerçekten bir fark yarattın mı?" oluyor.

AB, kaynaklarını kullanırken bu kadar hasis ve hassas davranıyor ama yolsuzluğa da engel olamıyor. Bulgaristan ve Romanya'ya tahsis edilen kaynakların, bataklığa akarcasına kuruması örneğinde olduğu gibi. Ya "batırılan" paranın hesabı sorulamıyor ya da her şey kitabına uygun gözüküyor da, benim "yasal yolsuzluk" dediğim bir mekanizma devreye girip, kaynakların heba olmasına yol açıyor.

Türkiye'de de, AB projesi, Ankara'dan bakınca, çoktan heyecanı yitmiş gitmiş, gereği yerine getirilmek zorunda olunan bir angarya gibi yeknesak, ağır aksak bir havada, tavsamada. Siyaseten bu böyle; hem hükümet, hem de muhalefet için. Bürokrasinin karmaşık, sarmaşık dünyası da, bu hevesizliği sezmenin heyecanı ile hemen konuyla ilgili her alanı sarmış durumda.

Adeta bir perili ev görüntüsü veren AB projesinin harabeleri arasındaki hayat bağlarını ören, yaşam belirtilerini sağlayansa, bu işin doğruluğuna inanan bir avuç "iyi insan". Gerçekten de AB, kendi içindeki tüm dönüşüm krizleri, aksaklıklara rağmen, Türkiye için arka perdeden, sessiz sedasız, hayati bir dönüşüm yaşıyor.

Örneğin, önümüzdeki dönemde "kamu alımlarına" yönelik faslın açılabilmesi için, AB tarafından bir dizi değişiklik talep ediliyor. Eğer "o bürokrasi" ile "bu bürokrasi" arasında kılcal hayat damarları gibi akan sonsuz yazışmalar sonucu, AB'ce istenen dönüşümler yaşanır, kamunun harcamaları çok daha şeffaf hale gelebilecek. Bu, hepimizin hayatını etkileyecek, "küçük büyük bir adım".

Ya bir gün, o ismini daha bilmediğimiz bürokratların insan yönü sekteye uğrar da, "adam sen de" derlerse, şu an zaten pamuk iplikleriyle bağlı olduğumuz AB süreci kopacak.

Evet, Türkiye'nin AB ile üyeliği ile arasında, 35 fasıl var. Bunların 18'inin, Güney Kıbrıs ve Fransa tarafından bloke edilmiş olması da başlı başına bir gösterge. AB'nin kendi kaotik bürokratik ve ilham vermekten çok uzak hale dönüşen yapısına karşılık, asıl kriz, 19. yüzyılın ulus-devlet mantığının, evrenselliğe karşı direnci, muhafazakâr yapısı.

Gerçekten istenirse olur; Sırbistan'ın çok kısa zamanda AB ile neredeyse müzakerelere başlayacak olması, istenirse engellerin aşılabileceğini gösteriyor.

İstenirse eğer, sorunları aşmak sorun bile değil. Tek yol "devrimse", o zaman ilerlemekten başka da yol yoktur zaten.

Eğri oturup doğru düşünmenin zamanı; AB, gerçekten Türkiye için ne ifade ediyor?

Avrupa gerçekten bizim için ne anlama geliyor.

Verdiğimiz yanıt aynı zamanda, bugünkü Türkiye'ye de ayna tutacak ipuçları içeriyor.

Sahi, Türkiye ile AB ayrı yollara giderse, açılan bu kadar AB Çalışmaları bölümü ne olacak, hani şimdilerde öğrenci bulmakta zorlanmaya başlayan akademik bölümlerden bahsediyorum? Tarih bölümlerinin bir parçası haline gelecekler herhalde; tabii, tasamızın on dördü de bu olmalı, eğer yollar ayrılırsa...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orman Kanunu

Sezin Öney 04.11.2010

Türkiye’de siyasi analiz yapmak aslında, münecimlikten farklı değil. Görünürde, veriler, bilgiler üzerine sağlam politik öngörüler üretmeye çalışıyoruz da, aslında her an her şey olabilir. Bunu da, “Türkiye’nin gündeminin dinamikliğine” bağlıyoruz. Oysa ortada, hiçbir konuda, ileriye odaklı ciddi politikaların ne iktidar ne de muhalefet tarafından üretildiği bir ülkede, savrulup duruyoruz da, buna da sevecen bir aymazlıkla, sempatiyle bakmayı başarıyoruz.

Birazcık bile Ankara’yı yaşamak, buz üzerinde serbest figürlerle artistik kayışlar yapanların vız vız gelip geçtiği bir politik arenayı izlemek gibi. Biraz da, Ortaçağ’dan yeni çıkmış Avrupa’da Rönesans’ın yanardöner “ışıklandırdığı” ortamda, ilk kez insanın, toplumun hayatının resmedildiği tabloları hatırlatan kaotik, keşmekeş bir görüntü.

Bugünün Ankarası, neredeyse tüm erkek bireyleri ressam olan Kuzey Avrupalı Brueghel Ailesi’nin, “babası” Pieter’in, 1560 tarihli *Çocukların Oyunu* adlı tablosunu aklıma getiriyor. Ortaçağ’ın çocukları, sevinecek, üzerilerine titrenecek bireyler değil, iş yapacak, ezilecek, hadleri bildirilecek “küçük yetişkinler” olarak gören anlayışını yansıttırcasına, erişkin giysileri içindeki, sadece “boyut” olarak küçük erkek ve kadınlar gibi, köy meydanında geleneksel oyunlar oynayan, ortada koşuşan bir alay çocuğu tasvir eden bir resim bu.

Türkiye’nin kendisinin bir toplum olarak değişmesi, dönüşmesi ve ilk “gerçek”, tabandan “modernleşmesi” hareketinin izdüşümleri var “Ankara kasabasında”. Bir yanı Rönesans, öteki yanı Ortaçağ.

Devasa bir devletin, kendini kayırmak, korumak ve kollamak dışında herhangi planı, programı ve odağı olmadığı bir ülkede, en iyi uygulanan kanunun, “Orman Kanunu” olduğuna da şaşırmamak lazım.

Gerçekten de bu böyle. 1956 tarihli, 6831 sayılı Orman Kanunu, “Türkiye’nin en iyi uygulanan yasası” olma şöhretine mazhar. Çünkü ormanlar, devlet için kesilip biçilmesiyle bir gelir kaynağı.

En uzun 20. yüzyılımızda, hatta da 21. yüzyıl itibariyle halen yaşamakta olduğumuz bu “karanlık çağda” Türkiye devleti, doğal kaynakları hep bir çıkar kaynağı olarak gördü. Doğa, vatandaşlar için değil, devlet için korunacaksa korundu, yok edilecekse edildi.

Şimdi de, Bakanlar Kurulu’nca onaylanarak TBMM gündemine alınan “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu”, doğal kaynak olarak aklımıza gelebilecek ne varsa, bunların devlete bir gelir kaynağı olarak ticarete açılabilmesine olanak tanıyor.

Mevzubahis olan sadece koruma altındaki alanlar değil, doğaya ilişkin her şey. Akan sudan, uçan kuşa kadar doğaya indirilen bir darbe bu yasa tasarısı.

AKP, 2003-2006 arası, çevre konusunda çalışan tüm tarafları, sivil toplum örgütlerinden uzmanlara, biraraya toplayıp örnek bir çalışmayla, bu konuda bir yasa tasarısı oluşturmuştu. Tasarının hazırlanış yöntemi, Avrupa Birliği kurumları, Avrupa’da çevre konusunda çalışan kuruluşlarla ortaklıklar derken, hakikaten örnek bir müzakere süreciydi.

Dönemin Çevre Bakanı Osman Pepe, bakanlığını bu çalışma ile sivil toplum nezdinde itibar açısından protokolün son sırasından en önlere taşımıştı.

Ancak, bu tasarı, "gündem yoğunluğu" nedeniyle havada kaldı, Meclis gündemine 2006'da geldiyse de, görüşülemedi, rafta kaldı.

Henüz üç-dört yıl öncesine kadar filizlenmekte olan bu kapsayıcı, katılımcı anlayıştan, "Çin modeli" elde ne varsa bakmadan fırına har har, her şeyi ativeren kalkınma yaklaşımına nasıl irtifa kaybediliverdi?

Bir kere, AKP artık rakipsiz. Bir siyasi hareketin düşebileceği en kötü durumda yani. Karşısında değil kaliteli, herhangi bir dişe dokunur muhalefet yok. Muhalefet de, bir iktidarın kendi kusurlarını görebileceği bir aynadır; siyasette, düzeyli tansiyon olmazsa, koma durumuna geçilmiş demektir.

Türkiye'de, muhalif düşünce Oktay Ekşi'nin yaptığı gibi "mahalle ağzına" bırakılırsa da, haklı durumdayken de haksız konuma düşülür.

Tek partinin üst üste iktidar olması bir sorun değil. Almanya'da Bavyera Eyaleti Parlamentosu'nda, yaklaşık 60 yıldır, Hristiyan Sosyal Birliği (CSU) çoğunluğa sahip. Ama sosyal demokratlardan yeşillere o kadar ciddi bir "azınlık muhalefeti" var ki, CSU zaman içinde elastikiyetini, "sürdürülebilirliğini", anlamlı politikalar üretebilmesini bu muhalefete borçlu olageldi. Keza, Münih kenti de, muhafazakâr siyasetin egemenliğiyle kuşatılmış, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana hep sosyal demokrat yerel yönetimlere sahip oldu. Bu sefer de, muhafazakâr muhalefet iyi çalışmasını bildi.

AKP, şimdiye değin çok elastik bir parti oldu. Krizleri hep aşabildi. Çok haksız muhalefet de gördü. Fakat giderek kendi sürdürülebilirliğini sağlamak için, uzun vadede büyük zararlar getirecek, kendi bindiği dalı da kesecek adımlar atıyor.

AB vizyonunun aslında hiç de bulunamadan kaybedilmesi, AKP'nin aslında uzun vadede kendini statükolaştıracak, gerçek dinamizmi yaşayan tabandan koparacak sonun başlangıcı.

AB vizyonu derken, AB'nin kendi köhnemekte olan yapısını da dönüştürmeyi hedefleyen, AB'yi "evrenselliği hedefleyen, gelmiş geçmiş en büyük insan hakları projesi" olarak ele alınabilmesini kastediyorum. Bu coğrafyanın son 500 yıllık evrilisinde, "mührün" eksik parçayla tamamlanmasını yani...

Ama Orman Kanunu bu; keser döner sap döner.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Bilinmeyen dile' karşılık bildik konuşmalar

Sezin Öney 05.11.2010

Diyarbakır'da KCK duruşmaları sürüyor, sürüyor, sürüyor. Yavaş yavaş, zaten "oralara" odaklanma güçlüğü çeken gözlerimiz kayıyor, kayıyor. Oysa Kürt siyasi, hukuki, entelektüel hayatının tüm zamanını, enerjisini, uzun duruşma saatleriyle, savunmalara harcanan ince emeklerle emerek felce uğratan bu duruşmalar, yargının aşırı siyasallığının, devletten fazla devletçi tavrının yarattığı isyanla, aslında Kürt politikasının geleceğini yazıyor.

Bir gün, her gün dolup boşalan "devletin Kürtlere dev hizmeti", "hukuk mozolesi" mahkeme salonunda görülen duruşmalarda tutanıklara geçenlere dönüp de bakacağız ve o zaman "yeni Kürt siyasetinin" attığı ilk ilmeklerle karşılaşacağız.

Çünkü savunmalarda, eskinin birikimi üzerine, yeni şeyler de söyleyerek dokunmakta olan, kendine hak ve özgürlükleri zemin alan bir hukuk anlayışı ortaya konuyor.

Ancak, "mahkeme duvarı" yüzlerle yargının ortaya koyduğu tavır, tamamen "düne" ait.

Dünkü KCK duruşmasında da, Kürtçe için "bilinmeyen bir dil" tanımlaması yapıldı.

Eskiden, "Sanık kalktı, anlaşılamayan bir dilde konuştu" denirdi. Şimdi, aslında bundan da geriye gidilmesi başarılarak; "Sanık kalktı, bilinmeyen bir dilde konuştu" sözleri sarf edilebiliyor. Hani Kürtçeye "bilinen ama anlaşılamayan bir dil" muamelesi yapılmasından, tanımlanamayan sanki uzaydan gelmiş bir dilmişçesine bahsedilmesine doğru "ilerlenebiliyor".

İktidarlar gelip gidip devlete benziyor. Devletin katlarından yukarı çıkıldıkça, devletle devleşmek, hep tercih ediliyor.

Aslında, sadece Kürtler ve "bölge" değil, 'sıradan vatandaşlar', hatta bastığımız yer, soluduğumuz hava bile bu zihniyetin kuşatması altında.

Dün de, bahsettiğim gibi, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı"nın hazırlık sürecinde yaşananlar ve tasarının kanunlaşması halinde getirecekleri, betonarme devlet zihniyetinin tam bir örneği. Çevre konusunda önemli bir isim olan, "Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunlarını Araştırma Derneği" Başkanı Yücel Çağlar'ın kaleminden aktarırsam, "tasarının 2002'den bu yana üzerinde çalışılan bir konu olduğu", 21 Aralık 2009'da Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakereleri çerçevesinde Çevre Faslı'nın açılmasıyla da sürecin hızlandığı ve benim eklememle, sözkonusu tasarının AB'nin Çevre Faslı çerçevesinde talep ettikleriyle biçimlendirildiği iddiaları doğru değil.

Çağlar'ın ifadesiyle, bundan yaklaşık yedi yıl öncesinde, tasarının hazırlık sürecine katılan kişi ve kuruluşlar, deyim yerindeyse, yine "konu mankenliğinden" öteye geçemeyen bir konumda bırakıldı.

Çünkü, "hazırlık çalışmalarına katkıda bulunma çabasını gösteren kişi, kurum ve kuruluşların kaygıları, görüş ve önerileri sözkonusu tasarıya hemen hemen hiç yansıtılmadı". Tasarının son biçimi de, bu tarafların bilgisi dışında verildi.

Ayrıca, yasanın ilk taslağındaki madde sayısının yarı yarıya azaltılmış olması ve tüm belirleyici ve uygulamayla ilgili kritik hükümlerin gelecekte hazırlanacak yönetmeliklere bırakılması da, ileride, şimdi öngörülebildiğinde büyük sorunların ortaya çıkmasına çanak tutuyor.

Peki, bu tasarının getirmesi muhtemel, şimdiden tahayyül edilebilecek sorunlar nedir?

Uluslararası ve ulusal kanunlar, son yirmi yıldır, doğayı koruyacak bir yasal şemsiye oluşturmaya çalışıyor. Bu nedenle de, evrensel olarak kabul gören bazı normlar oluşturulmaya uğraşıyor. Bu tasarı, "sürdürülebilirlik", "koruma kullanma dengesi", "üstün kamu yararı" ve benzeri muğlâk kavramları kullanarak devlete, doğayı tahrip etme hakkını veriyor.

Bunun pratikteki bir uygulaması ne olabilir?

Mesela ormanların madenlerin toz dumanıyla boğulması, kentlerin kabarıp taşta taşta doğayı epritip tuzruhu dökülmüşçesine yok etmesi gibi "bilindik" vakaların artması, devletin "doğal hakkı" haline gelmesi...

2000'lerin başındaki hevesli değişim, reform halinden dönüp dolaşıp bugünlere nasıl geldik?

O zamanki dönüşüm heyecanı, büyük ölçüde faydacı bir bakış açısıyla üye olmak istediğimiz AB'nin yarattığı bir illüzyon muydu?

2004'te, Diyarbakır'da, "Yurttaş Verheugen"e, üç dilde, Kürtçe, Türkçe ve İngilizce, "Hoş geldin" deniyordu.

Hep beraber bu çıkmaz sokağa nasıl geldik?

Sorun, "illa üyesi olalım" diye AB vizyonunun kaybedilmesi değil. AB vizyonunun simgelediği, simgelemiş olması gereken insan hakları, hak ve hukuk ideallerinin yitirilmesi. Gene, Kürt meselesini, "PKK içinde Kandil-Hakurk ayrılığı" gibi boş tartışmalara indirgediğimiz derin kuyulara doğru düşüş kaydetmemiz. Sonuçları hepimizi ilgilendiren yasa tasarıları hazırlanırken görüşler alınıp, geri dönüşümü de olmadan çöpe atılması.

Bilinmedik dil, aslında hepimizinki; ama biz devletin dilini çok iyi biliyoruz, kafamıza vura vura öğretiliyor çünkü.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ya barış gerçekleşirse

Sezin Öney 11.11.2010

Türkiye devleti, Kürtlerin hak ve özgürlüklerini dile getiren, bu hakları talep eden, bunu da salt siyaset çerçevesinde kalarak yapan güçlü politik hareketlere hazır mı?

Bu sorunun benzeri, şimdi demokratikleşme ertesinde, silahsız ve güçlü bir Bask siyasi hareketine karşı nasıl tavır alınacağı sorusuna cevap vermeyi hep erteleyen İspanya'nın önünde.

Bask sorunu, tarihinden oluşan siyasal taleplerle, ana hatlarıyla Kürt sorunundan farklı özellikler taşıyor.

Ama şu an için Bask sorununun dönüp geldiği nokta, Kürt sorununun çözümüne yönelik birçok ipucu içeriyor. Hatta bu anlamda, Kürt sorunu için, Kuzey İrlanda meselesine oranla çok daha yakın bir örnek.

Elbette, Kuzey İrlanda'da olup bitenden, Türkiye'nin alacağı dersler var. Mesela, oradaki silahsızlanma süreci, Türkiye için önemli bir örnek. İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu'nun (IRA), hangi yöntem izlenerek silahsızlanacağını müzakerelerinin bile üç yıl sürmesi, genel silahsızlanma sürecinin yaklaşık 10 yıla yayılması ve Kuzey İrlanda'da hâlâ silahların kol gezmesi, Türkiye'de hatırlarda olması gereken hususlar.

Keza, Britanya hükümetinin, soruna yaklaşımında, 1971'de uygulamaya konan ve KCK Operasyonlarını andıran nitelikteki Demetrius Operasyonu'nun getirdiği ağır bedeller de.

Demetrius Operasyonu çerçevesinde, IRA'nın silahlı kanadının belini bükmek için, örgütün "sivil kanadı" olarak yaftalanan kişiler tutuklanmıştı. Tutuklandıktan sonra uzun süre yargılanmayı bekleyen bu siviller arasında, elini silaha asla dokundurmadan, şiddet dışı yöntemlerle hak savunuculuğu yapan isimler de vardı.

Britanya hükümetinin bu operasyonu, müteakip 1972 yılının, Kuzey İrlanda tarihinin gelmiş geçmiş en kanlı yılı olmasına yol açtı. O zamana değin, örgüt üyesi olmayı aklından bile geçirmeyenler, IRA'ya katıldı veya örgütün sempatzanı oldu. Dahası, İrlanda'nın bu nedenle Britanya'ya karşı, 1978'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürdüğü dava, bir devletin diğer bir devletle karşı karşıya geldiği ilk dava olarak mahkeme tarihine geçti.

Bask sorunununsa, Türkiye'yle paralel şu güncel özellikleri var; bir kere, 1990'lardan beri, İspanya'nın hem sağ hem de sol merkez partileri, Bask konusuna yaklaşıırken "topyekûn" bir bakış açısı benimsedi. Son 20 yılda, birçok sivil toplum örgütü, siyasi hareket, radyo istasyonu, televizyon kanalı, gazete, ayrılıkçı silahlı örgüt, Euskadi Ta Askatasuna (ETA) ile ilişkili olduğu gerekçesiyle yasaklandı.

İspanya yargısı da, hem zaten çok politize olduğu, hem de Bask sorununa yaklaşımın getirdiği katılığın etkisiyle, siyasallığının zaman içerisinde giderek de artması nedenleriyle, neredeyse "Bask, eşittir terörist" gibi bir refleks geliştirdi.

"Teröre yardım ve yataklık", "terör örgütünün propagandasını yapmak" ithamlarıyla, uzun süre yargılanmayı bekleyerek tutuklu kalan ve ETA ile alakasız, hatta ETA ile de başı dertte birçok Bask siyasetçi, sivil toplum üyesi ya da "sıradan vatandaş" da oldu.

Buna ek olarak, ETA'nın siyasi düşüncesine çok yakın olan, fakat şimdiye değin örgütle olan doğrudan bağı hiçbir mahkeme tarafından kanıtlanamayan Batasuna, politik kulvarın sürekli dışına itilmeye çalışıldı. 1978'den beri, Bask seçmeninin yüzde 10 ila 20'sinin oyunu alan bir parti olan Batasuna'nın yasaklanması için, 2002'de, "terör eylemlerini kınamayan siyasi hareketlerin, seçimlere katılamayacağını" öngören bir hukuki düzenleme yapıldı.

Ayrıca, İspanya'da da medya, Bask sorununun çözümünün değil, meselenin kendisinin bir parçası. Merkez medyanın ezici çoğunluğu, soruna "Madrid bakış açısıyla" yaklaşıyor. Bask sorununa yönelik haberler, bölgede yapılan kapsamlı ziyaretler, çok boyutlu araştırmaların sonucundan süzülen analizler değil, güvenlik güçlerinin sızdırdığı ifadelerle verilen peşin hükümler. Medyadaki yorumcular da, "masumiyet karinesi" gibi bir kavramın varlığından habersiz gözüküyor.

Yani, İspanya'da iktidardaki sol Zapatero hükümeti, her ne kadar konuya Türkiye'de hayal bile edilmesi zor derecede "özgürlükçü" yaklaşırsa da, şimdiye değin genel olarak Bask siyaseti, merkezde kimse tarafından ciddi bir muhatap olarak görülmedi.

Katalonya'da, Barselona merkezli ayrılıkçı hareketlerin ezber bozan güçte siyasi hareketlerine karşı afallayan merkez İspanyol politikası, Bask bölgesinden gelen herhangi bir talebe karşı son kertede "terörizme hizmet ediyorsunuz" bahanesini kullanarak bir de "o tarafla" uğraşmaktan kaytarabiliyordu.

Ancak ETA'nın 5 eylülde ilan ettiği son ateşkese, Batasuna'nın liderlerinden, Bask siyasetinin saygın "ağır abileri", Arnaldo Otegi ve Rufi Etxeberria, çok kritik bir "ince ayar" verince dengeler bozuldu. ETA'nın, "savunma dışında" eylem gerçekleştirmeyeceğini açıklamışken, Batasuna'dan isimler, gazetelere verdikleri röportajlarda, örgütten "tek taraflı, kalıcı ve uluslararası taraflarca kanıtlanabilir" ateşkes talebinde bulundu. Bu çıkışlar, Batasuna'nın bir süredir, bağımsız geliştirdiği "barış stratejisinin" son ve en vurucu halkasıydı.

Batasuna, bu çıkışla Bask siyasetini çok farklı bir eksene çekti. Şimdi, Madrid bu değişime cevap verebilmek için kendi de dönmek zorunda; tabii eğer, kalıcı çözüm yolunda bu altın fırsatı kaçırmak istemiyorsa...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateş kuşları

Sezin Öney 12.11.2010

Bu satırları yazarken Bulgaristan'ın üzerinden uçuyorum. Kuşbakışı üzerinden geçtiğim Bulgaristan, bugünlerde ülkeyi boğucu bir ağ gibi sarıp sarmalayan mafya ile mücadelesinde mevzi kat etmeye çalışıyor.

Güya, 2007'de Bulgaristan, Avrupa Birliği üyesi olurken, yolsuzluk tarih olacaktı.

Onun yerine, Bulgaristan için, neredeyse AB tarih oldu. "Ata sporu" güreş alanında önde gelen bir ülke olan Bulgaristan'ın yolsuzluğu, üyeliğin sadece bir yılı içinde AB'yi kündeye getirdi.

Tak diye sırtı yere yapışan AB, 2008'de Bulgaristan'a tahsis edilen 500 milyon avroluk fonu dondurdu.

Bugün, Bulgaristan hâlâ mafya derebeylikleri ve buna bağlı olarak da, yolsuzluğun kasıp kavurduğu bir ülke. Öyle ki, Bulgaristan'ın eskiden bir güreşçi olan başbakanı Boyko Borisov, ülke genelindeki irili ufaklı mafya patronlarının yargılanması için ciddi bir tavır ortaya koyduysa da, bu bir işe yaramıyor. Tepeden gelen, tabanın da desteğine sahip bu siyasi kumanda da, 1990'larda ülkeyi avucuna alan mafyayı yok etmeye yetmiyor. Son olarak, kasımın ilk günlerinde, Sofya Temyiz Mahkemesi, iki sokak çetesi liderini sudan sebeplerle serbest bıraktı.

Bunun gibi örnekler, Batı'nın yatırımını ve sempatisini çekerek, refaha ermeye ve yolsuzluktan bunalan halka albenili gelen "güreşçi" hükümet ile yolsuzluğun hükmettiği yargıyı biteviye bir savaşa sürüklüyor.

Yolsuzluk, "eski" benim ülkem, Macaristan'ı da fena halde sarmış durumda. Düşünün ki, başkent Budapeşte'den, ülkenin ikinci büyük kenti Debrecen'e uzanan 220 kilometrelik yol, Avrupa'nın en pahalıya mal olmuş otobanı.

Hani, Avrupa'nın Alpleri dolanan, yeri gelince delip de geçen yolları veya Danimarka-İsveç arası devasa asma köprüler bile, tek bir girinti çıkıntının, virajın olmadığı Budapeşte-Debrecen otobanının yanında, bedavaya gelen yollar.

Ne var ki, "gelişmekte olanlar" olarak yolsuzluğa, çarpmaya meraklıyız.

Kitabına uydurulan yolsuzluklar bitince, "yasal yolsuzluklar" başlıyor.

Bu noktada da, afakî bir kavram olarak ortada dolanan "sivil toplumun" gücü devreye giriyor.

Mesela, Türkiye'de "Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Girişimi", son derece alaylı, kendi yağında kavrularak çok güzel işler yaptı. Türkiye genelinden, 70 ilden çevre örgütleri, birden canlanıveren ağaçlar gibi ormanlaşıp, birleşerek; sadece bir haftada, AB 2010 İlerleme Raporu'na, "Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasa Tasarısı"nın vahametini sokmayı şu şekilde başardı...

Kilit olabilecek, Türkiye ve Avrupa'daki, AB kurum ve kuruluşlarının elektronik posta adresleri belirlendi ve bu adreslere e-posta bombardımanı yapıldı. AB'nin aslında, bürokratik canavarını uyandırıp, Türkiye'de olan biteni zaten mürekkebi kurumuş rapora koyacak enerji ve hevesi yoktu.

Gelin görün ki, çevre örgütlerinin azmi, olmazı sadece bir haftada yapıverdi.

Bu güzel bir istisna da, çevre deyince; aklıma kim bilir kaç "operasyon" yılıdır, "bölgede", yani Türkiye'nin tüm doğusunda yakılan ormanlar geliyor.

Bizim değerimizdi onlar. Gittiler.

Tıpkı, Çarlık Rusyası ve ardından Sovyetler Birliği'nin Kafkaslar'da ormanları, "bölücü unsurlara" karşı yakması gibi yok edildiler.

Çevre deyince aklıma, "bölgeye" uçan ateş kuşları, savaş uçakları geliyor. İç savaşın çevreye zararını, kim, nasıl hesaplıyor?

Kulağınıza geliyor mu bilmem, "Güneydoğu yörelerimizden", ezkaza bir canlı bağlantı olsa, arka planda, hep ateş kuşlarının sesi var. Vızır vızır savaş uçakları, nereye uçuyor? Maliyetleri ne, her "sortilerinin"?

En azından, şu "AB" dediğimiz şeyde, bir hukuki, siyasi mücadeledir haklar üzerine sürüp duruyor.

Britanya'da, bu hafta ateşler, üniversite öğrencilerinin ödeyeceği harçların iki katına çıkarılması gibi, somut ve ciddi sorunlar üzerinden çıkıyor.

Beğenemediğimiz şu AB içinde, eğitimden sağlığa, her alanda sosyal hizmetlerde devlet kesintileri oluyor da, askerî harcamalarda olmuyor mu?

Gelecek hafta NATO ülkeleri liderleri, Lizbon'da buluştuğunda ana gündem maddesi, savunma bütçelerinin nasıl kesilip kırılacağı olacak. 2001'den beri, AB ülkelerinin savunma bütçeleri zaten düşüp duruyor da, şimdi tartışılan, daha uzman, daha az sayıda askerle kendimizi, saldırmak değil, savunmak için nasıl teminat altına alınız sorusu.

Bu, AB'nin "uzak" çevresinde çatışma istemediği, Rusya, Ukrayna ve Türkiye'den oluşan hoş ve boş, "temiz, sorunsuz komşular" istediği anlamına da geliyor. Zaten biliyoruz ki, Türkiye ile hevesle imzalanmak istenen "Mültecilerin Geri Kabul Anlaşması", üye adaylarıyla hiç mevzubahis bir anlaşma değil. İşin tuhafı, Türkiye de bu anlaşmayı imzalamak istiyor ki, iç politikada 90'lık gol gibi gösterilerek, vize muafiyetlerinde bir arpa boyu yol gidilsin.

Yani, Türkiye'de ister "Putin rejimi" olsun, yeter ki, "arıza yaratmasın" gibi de bir anlayış, giderek Avrupa'ya hâkim olabilir gibi gözüküyor. Özellikle, AB'deki Türkiye destekçisi tarafların, Ankara ile temaslarında "mahkeme duvarı" ifadesiyle karşılaşmaları, "o zaman biz de, seçmenlerimizi kaybetme uğruna neden Türkiye'yi destekleyelim" psikolojisi yaratıyor.

Bir yandan, AB hâlâ, her şeye rağmen Türkiye için bir referans. Öte yandan, deniz bitiyor. Sahi, biz nereye gidiyoruz hâlâ uçu uçuveren ateş kuşlarının kanadında?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçmişte bir hafta

Sezin Öney 18.11.2010

Bu satırları herhalde dünyanın en güzel kitapçısında yazıyorum. Budapeşte'nin en büyük ve önemli bulvarı, tüm Orta ve Doğu Avrupa şehirlerinde olduğu gibi Paris kompleksinin tezahürü olarak, "**Macaristan'ın Şanzelizesi**" olarak adlandırılan Andrassy Bulvarı'nın 41 numarasındaki **Alexandra**'dan.

Alexandra, bir zincir kitapevi. Ama bu şubesinin bence eşi benzeri yok. Evet, diyorlar ki, Buenos Aires'te eski bir tiyatrodan kitapçıya çevrilen "**El Ateneo'nun**" üzerine majestiklikte kitapçı bulunamaz. Avrupa'da da, Hollanda'nın Maastricht kentinde, 800 yıllık bir katedrali mesken tutan "**Selexyz Dominicanen**" kitapçısı, hakikaten de kitaplara tapınmak istediğiniz kutsal bir hac mekânı gibi nefes kesici.

Fakat, Alexandra'nın bu şubesi, yüpyüksek tavanı ve Macar ressam Károly Lotz'un altınlı atlaslı tonlarla donattığı fresklerle, birden çok peri masalı bir dünyaya adım attırıyor. Ülkenin ilk alışveriş merkezi olan 1911 yapımı bu bina, 19. yüzyılın sonunda, Bohemya yani bugünkü Çek Cumhuriyeti'nin, Orta Avrupa'nın genelinin yaşadığı türden bir endüstriyel patlama yaşayan Budapeşte'nin, o dönemki zenginliğini, sanatsal bakımdan Viyana ile yarış halindeki deneysel yaratıcılığını gözler önüne seriyor. Yapıldığı zaman, çatısında bir bahçeyle sarılı buz pateni pisti olması da, "modernliğin fevkini" nasıl temsil eden bir mimari eser olduğunu gösteriyor.

Binanın adı da tabii ki, **Parizsi Nagyaruhaz**, yani "**Büyük Paris Dükkânı**". Tıpkı, Prag'ın en işlek caddesinin adının **Pařížská** olması gibi buna hiç de şaşırıyorum nedense.

Binanın bulunduğu Andrásy Bulvarı, 1870'lerin başında, Budapeşte, Kıta Avrupası'nın ilk metrosunun yapımı projesi gibi son derece iddialı girişimlerle çehresini değiştirirken yaratılmıştı.

Bence, 19. yüzyılın "yurtsever" Macaristan Başbakanı Andrásy'nin adı taşıyan bu bulvarın, Paris'teki ilham kaynağı Champs-Élysées'den çok daha etkileyici, çekici, çok daha incelikli, nitelikli bir güzelliği var.

Zaten nedir bu Paris'in başımıza olduğu bela 18. yüzyılda beri, tüm Avrupa olarak? Paris'in doğusuna adım atınca, hemen her şehre, sanki iltifatmış gibi yapılan "Doğu'nun Paris'i" nitelemesinden tutun, politikasından kültürüne, katı yorumuyla "laiklik"ten, kabarıp sınırlar dışına illa taşan ceza-eza sömürgecilik ruhuna, devleti vatandaşın önüne koyan (devrime rağmen) kraldan fazla kralcı anlayışa, Paris ruhu başımızın tatlı (bazen de tatsız) belası.

Belki de bu yüzden, en sevdiğim, daha doğrusu müstehzi biçimde en hoşuma giden akademik çalışmalardan biri, tarihçi **Eugen Weber**'in, **Köylülerden Fransızlara** (*Peasants into Frenchmen*) kitabı. Weber'in kendisinin, Fransa'ya en çok öykünen Avrupa ülkesi olarak nitelenebilecek, dil bağları nedeniyle de Fransa'ya özel bir düşkünlüğü olan Romanya'da doğmuş olması da, durumun ironisini arttırıyor.

Weber, bu kitapta, arşivleri didik didik edip, 1870'lerden 1914'e kadarki dönemde, yani Üçüncü Cumhuriyet zamanında, "kırsal kesimde" Fransızlık duygusunun nasıl uyandırılmaya çalışıldığını, nasıl devlet politikaları uygulandığını anlatıyordu. Weber'in, askerlik, göç, okul kayıtları, ekonomik verileri ince ince inceleyerek, o dönem **La Fontaine**'in deyişle "**Paris'in dışına adım atılınca Moskova'ya gidilmişçesine tercüman gerektiren**", Fransızcanın nüfusun ancak yarısı tarafından anlaşılabilirdiği bir ülkeden bugün bile çelik gibi ulus-devlet modelinin bayraktarlığını yapan bir ülkeye dönüştüğünü detaylandığı bu çalışma, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilk dönemini anlamak için de kilit bir eser.

Budapeşte'nin çoğunluğu aristokratlardan oluşan siyasi liderleri, 19. yüzyıl sonunda, imparatorluğun çok kültürlü, çok parçalı bir yapboz gibi karmaşık yapısına karşılık "yurtseverlikle" kültürel ve ekonomik gelişim ivmesini yakalayacağını düşünüyordu. Parlak ve ışıltılı bu dönemde, Budapeşte'ye bugünkü mücevher görüntülü binalarını, kültürel hazinelerinin, bilimsel keşiflerinin birçoğunu kazandıranlar Yahudi sanatçılar, burjuvalar, mimarlar, entelektüeller, bilim insanlarıydı.

O nedenle de, **Budapeşte'nin 19. yüzyıldaki takma adı da, "Judapest/Yudapeşte" idi.**

Zamanla bu çoklu, teferruatlı yapı Macar elitlere yük gibi gözükmeye başladı. İstediler ki, herkes Macar olsun, temiz olsun, vatan millet için çok çalışılsın, kalkınılsın. Tabii, her şey bu kadar da masum değildi; giderek köklenen, içselleştirilen bir dışlama mekanizması kuruldu.

1920'lere gelindiğinde, üniversitelerde okuyan Yahudi öğrencilerin sayısının sınırlandığı, **Numerus Clausus** (Latince, "**Sınırlı Sayı**") gibi kota uygulamaları başladı. Bu, Avrupa genelinde Yahudilere, devlet eliyle yapılan ilk resmî, kapsayıcı "yasal ayrımcılık" uygulamasıydı.

Budapeşte’de bugünlerde, **Soykırım Müzesi’nde *Rakamlara bağlı Kaderler*** adlı sergi, bu geçmişi sorguluyor.

Alexandra Kitapçısı’nın temsil ettiği yaldızlı, pırıltılı ışıltılı dünyadan, yeni yüzyılın zarif kıvrımlarla dolu, gizemli ve uçuk kaçık, yaratıcı parlaklığından, nasıl olup da dokuz yıl içinde giderek insan ruhunun en karanlık koridorlarındaki canavarların ortaya saçıldığı bir düzene geçildi?

“Yurtseverlik”, “milliyetçilik” işte öyle şişede durduğu gibi durmuyor. Fena çarpıyor kapıları... Bugünün parlayıp, ışıldayan Türkiye’si de, bunu hep hatırdadır tutar umarım.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaş zamanı, barış zamanı

Sezin Öney 19.11.2010

Avrupa’da, özellikle Orta Avrupa’da neredeyse her sokağın, her kasabanın adı, dünya savaşlarından birinin izini taşıyor.

Orada göğüs göğse bir çatışma, burada bir toplama kampı... Her yerin isminin üzerinde bir savaşın izi var.

Neden savaşmaya bu kadar meraklıyız sahi?

ABD’li antropolog Margaret Mead, bunu sorgulayan 1940 tarihli makalesinde, **savaşın da bir icat olduğunu öne sürmüştü.**

Gerçekten de, insanlığın kanıtlanabilen ve 60 bin yıl önce Afrika’daki tek bir “atadan” geldiği artık geniş çaplı biçimde kabul gören **tarihinin sadece 15 bin yılında savaş var.**

Tarihçilerin dünyasında, 19. yüzyıl araştırmaları bir nevi gazetecilik; daha dünü araştırmak demek 1800 küsur tarihli belgeleri karıştırmak.

Böyle bakınca da, **savaş gerçekten “yeni” bir icat.**

Illinois Üniversitesi’nden antropolog **Lawrance Keller**, tam da aynı fikirde değil. Keller’a göre, tarih öncesi dönemlere, yani “savaşsız varsayılan” zamanlara bakıldığında da, **şiddet hem de kolektif şiddet hayatın gerçeği idi.** Keller’ın hesaplarına göre, eğer o dönemin şiddeti devam etse, günümüzün nüfusuna oranla her yıl iki milyar kişi, ister adını savaş koyun ister koymayın, birtakım çatışmalarda ölüp gidecekti. Oysa, Seattle’dan istatistikçi **Ziad Obermeyer’e** göre, **1985-1994 arası her yıl, 400 bin kişi savaşlarda öldü.**

Savaşı icat eden “medeniyet”, savaşlarda ölenlerin sayısının düşmesini de sağlıyor bir yandan ama, şiddetinin dozu da sürekli artıyor. Öte yandan, savaşa da alışıyoruz. Yani savaş öğrenilen bir şeyse, savaşa karşı bir nevi ilgisizlik zırhının geliştirilmesi de öğrenilen bir durum. Savaşlar da, endüstrileşmeden nasiplendikçe, eskiden kılıç kalkan, ok yay gibi “yaşam hakkını tehdit eden araçlarla” girilen çatışmalar, günümüzde msket, fosfor bombaları gibi yoğun şiddet yaşatan “yaşam hakkı tanımayan araçlarla” sürdürülüyor.

Oregon ve Doğu Washington üniversitelerinden pazarlama uzmanları **Keven Malkewitz** ve **Damon Aiken**’in yaklaşık 400 öğrenci üzerinde yaptığı ve sonuçları yeni açıklanan araştırma, **savaş görüntüleri ne kadar fazla**

şiddet, ölüm içeriyorlarsa, seyredenler üzerinde o kadar az etki yaptığını gösteriyor.

İlgimizi bile çekmeyen savaşların süregitmesini nasıl olup da “doğal” karşılayabiliyoruz? Harvard’dan arkeolog **Steven LeBlanc** da, **savaşın** dünyanın, kıt kaynaklara erişim ve bundan kaynaklanan rekabet güdülerini nedeniyle, **yaşamın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu öne sürüyor**.

Buna karşılık, Yale Üniversitesi’nin 300 toplumun derinlemesine araştırılmasına dayanan “İnsan İlişkileri” bilgi bankası, **savaşların kaynakların kıtlığından çıktığını gösteren hiçbir kanıt olmadığını** ortaya koyuyor.

Kaynağı nedir tam da çözölemeyen savaşlardan, şiddetten kaçınmayı öğrenmek de mümkün; güçlü ordularla böbürlenmekten, sanki her an saldırıya uğrayacakmış gibi daimi bir savunma pozisyonunda olup da aslında silahlı gücünü saldırganlık için kullanmaktan vazgeçmek de.

Britanya’da şu sıralar olan tam da bu. Afganistan ve Irak deneyiminden ders çıkartan Britanya’daki Muhafazakâr Parti hükümeti, bütçenin her yerini budar, okul harçlarını yaklaşık üç-dört katına çıkarırken, ordu için yapılan harcamaları da kısıyor. Tanklara yapılan harcamaların yüzde 50 azaltılmasına kadar varabilecek, toplamda yüzde 20’ye varan kesintiler, Avrupa’nın en yüksek savunma bütçesine sahip ülkesi olan Britanya’nın ordusunun çehresini değiştirmeyi amaçlıyor.

Muhafazakâr hükümete göre, **Britanya artık, “silahlı gücünü kullanmakta daha seçici olacak, gücün kullanılması için sadece kilit ulusal çıkarların söz konusu olduğu” zamanlar “kaçınılmazlık” kriter alınarak belirlenecek, ordunun attığı her adımın getireceği, “insani, ekonomik, politik” mükellefiyet hesaplanacak, her girişilen askerî operasyonun getirisi götürüsü önceden ayrıntılı biçimde düşünülüp, “çıkış planı” yapılarak hareket edilecek ve uluslararası hukukun çerçevesinden kesinlikle çıkılmayacak**.

Britanya Savunma Bakanı Liam Fox, hükümetin, orduya yönelik kesintilerde “zalimce ve hiçbir duygu kısıntısı olmadan” davranması gerektiğini, bunun bütçe açığını kapatmak için elzem olduğunu söylemişti.

Almanya, Fransa, İtalya, İspanya da, savunma harcamalarında ordularının gözünün yaşına bakmadan kesintiye gidiyor.

Tel Aviv Üniversitesi’nden, güvenlik alanında dünyanın önde gelen araştırmacılarından Azar Gat, savaşın bazı toplumlarda adeta takıntı, vazgeçilmez bir tutku haline geldiğine işaret eden bir tezi savunuyor. **“Düşmana” yönelik korku, savaşa yapılan yatırımı arttırıyor, saldırganlık ihtimali arttıkça “karşı tarafların” da tehdit algısı yükseliyor ve bu durum, bir kısır döngüye neden oluyor.**

Savaş, genlerimize işli olmasa da, artık insanlığın düşüncesine nakşedilmiş bir “gerçek”. **Uğruna savaşmak gereken de, biraz da, barışı öğrenmek.**

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zamanı geldi

Sezin Öney 25.11.2010

Hayattaki bazı zamanlar, birden insana inilecek durağın geldiğini anımsatır gibidir. Sanki biri omzunuzdan dırter; “Zamanı geldi” dercesine. Yolcu, dalgın durgun, sanki hep yerine yapışıp kalacak, hayat aynı şekilde

biteviye akıp gidecekmişçesine duruverirken, birden zamanın akışı, hareketler hızlanır.

Türkiye’de siyaset de böyle. Doğum sancıları sonucu, en nihayetinde “gerçek siyaset” başlıyor.

Sonuçta, Avrupa’nın genelinde “duvar”, 1989’da birden çökerken, Türkiye’deki parçalanma süreci parça parça, taş taş, yavaş yavaş oldu. Ama artık çöküş tamamlandı, Türkiye’nin “en uzun yüzyılı”, 20. yüzyılın oynadığı uzatmalar da artık sona erdi; siyasetin başlama zamanı geldi.

Eskiye dair, yeni düzene ayak uyduramayan ne varsa, her şey silinip gidecek.

Türkiye’de birden zaman hızlı akmaya başlarken, Avrupa’nın geri kalanında, zaman yavaşlıyor. Bugün Avrupa’da aşırı sağın, neredeyse tüm siyaseti teslim alması, kendi gündem ve söylemleriyle, politik hayatın genelini felce uğratması sözkonusu. Hatta Avrupa’nın geneli, sanki bir zaman tüneline geçip 1920’lerin sonlarına geri dönüyor.

Aslında, asıl eksen kaymasını Avrupa’nın kendisi yaşıyor. Nasyonal Sosyalizm’in yükselişinin en baş safhalarını andıran, karanlığa, bataklığa doğru bir politik kaygan zemin oluşuyor.

Neo-Marksist Frankfurt Okulu teorisyenlerden sayılan Walter Benjamin’in deyişiyle, “Her faşizm, başarısız bir devrimin işaretidir”. Avrupa’nın 1989’u da, başarısız bir devrim oldu.

1989 “Devrimi’nin”, 20 yılda çökmesi nedeniyle, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Hollanda, Fransa, İtalya, İsveç, İsviçre, Macaristan, Romanya, Sırbistan’da aşırı sağ partiler, ilk üç parti arasına girdi veya oy potansiyelinde büyük çıkış kaydetti. “Transatlantik ilişkilerin” bir tezahürü olarak, Britanya’nın aşırı sağ hareketi English Defence League (İngiliz Savunma Birliği), Amerika’nın Tea Party (Çay Partisi) hareketiyle de paslaşarak, sıkı ilişkiler geliştirdi.

Son olarak, 1920’lerden beri sol hareketlerin Avusturya’daki kalesi olarak bilinen “Kızıl Viyana”da, ekim ayındaki belediye seçimlerinde, “merhum” Jörg Haider liderliğinde palazlanan aşırı sağcı Özgürlükler Partisi lideri Heinz-Christian Strache ikinci geldi.

Avrupa’nın üzerini aşırı sağın ağı kaplar, sol hareketlerin sloganları faşist partiler tarafından “çalınır”, sol partiler büyük oy kaybına uğrar ve sağ partiler de, ırkçı söylemler karşısında taviz üzerine taviz verirken, Türkiye’de yeni bir dönem başlıyor.

Üstelik de, Türkiye’de siyasetin gerçekten başlamasının ilk emaresi de, Kürt politika dünyasının hareketlenmesi. Türkiye’nin en temel meselesi üzerinden, “gerçek siyaset” düzlemi açılıyor. Kürt siyasetinden bazı isimler, sadece bölgelerinin değil, Türkiye’nin siyasetini şekillendiren kişiler haline gelecekler. Artık, Kürt sorununa kilitlenip, gettolaşmak zorunda kalmayacaklar. Kendi aidiyetleriyle, bir Kürt olarak Türkiye’nin tüm sorunlarıyla ilgili kendi yorumlarını ortaya koyabilecekler. Böyle bakınca, **Osman Baydemir’in açıklamaları da, kendisi tam bir siyasetçi niteliğine sahip olduğu için, gidişi doğru okuyan bir politikacının “hesaplı alınan riskiydi” gibi gözüküyor.**

Şimdiye değin Türkiye’de siyaset yapanlar, adeta bir hapishanenin bahçesinde volta atanlara benziyordu. Yüksek duvarları ezkaza aşmaya çalışanlar, göze görünün veya görünmeyen keskin nişancılar, “sistemin muhafızları” tarafından etkisiz hale getiriliyordu.

2000’lerin başından beri birçok gelişmeilmekilmek eklenerek Türkiye’de siyasetin önünün açıldığı yolu hazırladı. Bu değişimde, Avrupa Birliği’ne tam üyelik sürecinin başlamasından, AKP’nin “halkı ilk, gerçekten

temsil iddiası" ile iktidara gelişine, "muhafazakâr" kesimin varlığını kabul ettirip, fiilen Türkiye'nin "din tabusu" ile yüzleşmesine yol açmasına, Türkiye genelinde ekonomik dönüşüm ve modernleşme ivmesinin hız kazanması, Türkiye'nin içe kapalı bir ülke olmaktan en azından toplum nezdinde "dışa dönmesine" birçok unsur etken oldu.

Duvar çöktüyse de, enkaz henüz kalkmadı. Yeni düzende eski sistemin kurumsal yapıları aynen yerinde duruyor. **Askerî vesayet henüz sistem olarak kalkmadı. Her an gene bir "çıkartma" yapabilir, sistemsel dönüşüm henüz tamamlanmadığı için "gardını almış" vaziyette arka planda bekliyor.**

Türkiye Büyük Millet Meclisi de, yeni siyasetin gereklerine ayak uyduramayacak, çökmüş bir yapı. Kapısında biriken öbek öbek "vatandaşların" sorunlarına yanıt veremeyen bir ağlama duvarı. Türkiye'nin büyüklüğü, sorunlarının çoğulluğu, yeni dönem siyasetinde yerelleşmeye, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine doğru bir gidişi şart kılıyor. Türkiye için, birleşmenin tek yolu bölünmek; yani, merkezin gücünü artık yerele delege etmesi.

Avrupa'da siyasetin bocalamasına karşılık, Türkiye'de politikanın önünün açılması büyük bir fırsat; üstelik de, bunun Kürt meselesi üzerinden olması bu şansı daha da mühim kılıyor.

Acaba, bu fırsat değerlendirilebilecek mi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Advent/Geliş

Sezin Öney 26.11.2010

Aralık ayının başı, Avrupa'nın birçok yerinde, Latince *Adventus*'tan gelen İngilizcesiyle, "Advent" yani "Geliş", bir nevi geri sayım. Advent'in Hristiyanlıktaki anlam ve ehemmiyeti değil, özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki geleneksel, sosyal manası bence önemli olan. Daha önce de, yılın bu zamanları bahsetmiştim Advent'ten; çünkü bu mevsimde, "o taraflara" yolu düşüp de, Noel'e yönelik bu tarz âdetlerden uzak kalabilmenin imkânı yok.

24 aralıktaki Noel'e doğru ilerleyen o geri sayımda, en çok çocuklar eğleniyor. Aralık ayının ilk 24 günü boyunca her gün, bir ufak hediye alıyorlar. Çeşit çeşit şekillerdeki, kumaştan, kâğıttan, tahtadan Advent takvimlerinin 24 gözü var; her gün de, bu gözlerin birinden, hediyelerden biri çıkıyor.

Sokakların en geç kasım sonundan itibaren ışıklandığı, renklendiği bu dönem, sanki Noel ve peşi sıra yeni yıl gelecek de, her şey değişecekmiş, gerçekten bambaşka olacakmış gibi bir sihirli, hevesli dönem. Aralık boyu, gelip geçen yıla kuşbakışı bakmakla geçip duruyor.

Nedense, 2010'un sonuna gelirken, aklım sene başına değil de, 21 yıl öncesine gidiyor.

"1989" yılı eğer bir devrim, bir sembol yıl idiyse Avrupa'da, hatta dünyada, haklar ve özgürlükler adına; bir "annus mirabilis" yani "mucize yıl" idiyse o sene, o yılın olağanüstülüğü, değişim gücü çok çabuk kayboldu.

Noel'in o yaldız tozlu süsleri gibi ışıltılı bir yıldız. Sadece Berlin Duvarı'nın yıkılması değil, Çin'deki siyasi çalkantıların zirveye çıktığı Tiananmen Olayları, Güney Amerika'daki Paraguay, Panama ve Şili diktatörlüklerinin

çöküşü, Güney Afrika'da Apartheid rejiminin çözülmeye başlaması, 1989'u küresel çapta, hak ve özgürlüklere yönelik umutları arttıran zincirleme olayların gerçekleştiği bir yıl haline getiriyordu.

2. Dünya Savaşı'nın yarattığı travma, tüm dünyadaki hak ve hukuk anlayışını değiştiren büyük ulusal ve uluslararası hukuk reformunu tetiklemişti. Bir yandan, 1945 tarihli Birleşmiş Milletler Şartı, 1948'deki BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1950'deki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi evrensel boyutta, öte yandan 1944'te Amerika'da Başkan F.D. Roosevelt'in yayımladığı İkinci Haklar Beyannamesi gibi ulusal bazda, hukuken yeni ve eşitlikçi bakış açıları geliştirilmesi sözkonusuydu. İsviçre'de Luzern Ünivresitesi'nden filozof Rudolf Stichweh'in deyişiyle, "eşitsizliğin dışlandığı" bir düzende, vatandaşlık haklarına yönelik temel ilkeler evrenselleşiyor, uluslararası hukuksa "bireyselleşiyor", birey odaklı olmaya başlıyordu.

Bu demek değil ki, Çek hukukçu Karel Vašák'ın, "insan haklarında üç nesil" teziyle savunduğu, "ikinci nesil", eşitliği hedef alan kültürel ekonomik hakları savunmak için oluşturulan hukuki kurumsal, felsefi çerçevenin karşısında hâlâ, savaşları çıkaran "eski" kavgacı düzen taarruzunu sürdürmüyordu.

"Güç siyasetine dayalı" eski anlayış, hayatımıza fena halde damgasını vurdu ve Soğuk Savaş'ın donuk, buzlu dünyasını yarattı. Yer altından hırlayan paramiliter Gladio muhafızları, askerî yatırımlara oluk oluk kaynak akıtan elleri tetikte devlet yapıları, propaganda yoluyla pompalanan ve yaratılan mizansenlerle köklenen korkunun esiri, duvarların ardına hapis halklar... Soğuk Savaş'ın yaklaşık yarım asra uzanan zaman tarihinden imgeler... Bu buzulda, ateşten bir çatlak yaratarak Soğuk Savaş'ı sonlandıransa, eşitlikçi insan hakları anlayışı oldu.

Lenin'in ifadesiyle, devrim kokusunun havada dolandığı zaman, düzenin ipini elinde tutanların "böyle gelmiş böyle gider" diyemediği, yönetilenlerin de "böyle gelmiş böyle gitmez" dediği zamandı.

1989, bu yüzden gerçekleşti.

Polonya'nın önde gelen özgürlükçü aydınlarından biri olarak yayınlarıyla 1989 Devrimi'nin arkasındaki en önemli isimlerden Adam Michnik, 2009'da *Wall Street Journal* gazetesine verdiği bir röportajda, "O yıl, tüm haklara sahip olduk, açık sınırlar, sansürlülük ve özgürlük" diyerek, o zamanki değişimin "muhteşemliğini" anlatıyordu. Michnik'in aynı röportajdaki başka sözleri ise, devrimin başarısızlığını itiraf eder nitelikteydi; Polonyalı yazar, Avrupa Birliği ve NATO üyesi olan ülkesinin, hâlâ bir sırat köprüsünde ilerlediğini ve tek bir yanlış adım atarsa, tüm hak ve özgürlüklerin elden gideceğini, ülkenin 'Rusyalaşacağını' söylüyordu.

Askerî vesayetin gardını alarak geri çekildiği şu günlerin Türkiye'si, 1989'un nasıl başarısız bir devrim olduğunu hiç akıldan çıkarmamalı.

Türkiye'de henüz, askerî vesayeti resmen sonlandıracak hukuki, kurumsal değişiklikler yapılmadı. Onu da geçtim; yasama, yürütme, yargı güçlerini ellerinde bulunduranların önemli bir kısmı hâlâ askerî zihniyette.

Türkiye'nin duvarı, 20 yılda çok da yavaş çöktü. Çöküşün ertesinde enkazın kalkması belki bir o kadar zaman daha alacak.

Türkiye'nin "büyük ülke, bölge gücü" ağırlığını, sadece ve sadece halkının tabandan gelen modernleşme, demokratikleşme talebiyle kazandığı bu günlerde, böbürlenmeye kapılmadan, asıl devrimin zamanın şimdi geldiğini unutmamak gerekiyor.

Bölge gücü olmak, bu bir dış politika iddiasıyla yapılıyorsa, güçlü bir ordu da gerektirir. Türkiye'nin ihtiyacı olansa, gücü ordusunda değil, hak ve hukuka inancında olan bir anlayışa yönelmek...

Eski hayatın sonuna doğru geri sayarken soruyorum; bu mümkün mü?

Jeanne D'Arc sendromu

Sezin Öney 03.12.2010

İşin ucu Türkiye'ye gerçekten dokunana kadar, WikiLeaks de, "dışarıdan egzotik" bir hikâye idi. Oysa, WikiLeaks internet sitesinin, "piyasaya sunduğu", sızdırılmış "bomba" bilgiler dışında da, günümüz medyası, gazeteciliği üzerine düşündürdüğü çok şey var.

WikiLeaks, geçen yıl, Afganistan ve Irak'taki savaşılarla ilişkin yaklaşık 500 bin belgeyi yayınlayınca, diplomasi ve uluslararası ilişkiler alanında, "zoraki şeffaflık" olarak anılabilecek bir dönemin başladığı iddia edildi.

Site, 2006'dan beri "yayın hayatında" ve kendisine dünyanın dört bir yanındaki kaynaklardan sızdırılan, günde yaklaşık 10 bin gizli saklı belgeye yaklaşan trafiği idare ediyor.

Kimilerine göre de, WikiLeaks'in sözcüsü ve kurucularından olan Avustralyalı Julian Assange, bir zamanlar "hobisi" olan resmî bilgisayar sistemlerine sızmayı, yeni bir "insan hakları savunuculuğu" türü haline getirdi.

Uluslararası Af Örgütü de, bu tezden hareketle Assange'a, 2009 Uluslararası Basın Ödülü'nü verdi.

Halil Berktaş'ın da dünkü yazısında dediği gibi, WikiLeaks'in yayınladığı pek çok belge aslında, "şok haberler" değil, dünya olaylarını takip edenler için zaten sezilen, tahmin edilen detaylarla dolu.

Mesela, Türkiye'de devlet içinden bazı güçlerin, Irak'ta El Kaide'ye yardım ettiği iddiasını alalım. 2007'nin o cehennemî muhtıra döneminde, Türkiye kamuoyunun Kuzey Irak'ı işgal etsek mi etmesek mi konusunu ateşli biçimde tartıştığı karanlık, kasvetli günlerde, birden "o taraflar" bir karışivermişti. Kuzey Irak'taki en büyük El Kaide saldırıları o günlerde gerçekleşmişti. Bunlar tesadüf müydü?

WikiLeaks vakasında yaşanmakta olduğu gibi, Türkiye'de ismi komik, içeriği trajik darbe planları ortaya saçıldığı zaman, siyaseti az buçuk takip eden herkesin zaten sezdiği, tahmin ettiği veya kulağına fısıldananları doğrulayan ve eksik kalan parçaları da tamamlayıveren yapbozun parçaları birden ortaya çıkıverdi.

Ancak, gerek WikiLeaks gerekse de Türkiye'deki "darbesel örneklerde" ortaya çıkanların medyanın kendi çarkı içinde "seksî haberler" bulunarak deşilmesi, çiğnenmesi, magazinleştirilmesi ve nihayetinde tüketilmesi de sözkonusu.

Peki, başta sorguladığım gibi, bilgi teknolojilerinin, takip edebilen ve kullanabilen için akıllara seza fırsatlar sunduğu günümüzde, WikiLeaks yeni bir gazetecilik türü mü yaratıyor?

Vietnam Savaşı'nın içyüzünü gözler önüne seren ABD devlet sırlarının binlerce sayfasını, 1969'dan itibaren iki yılda, eziyet içinde fotokopi çektiren ve *New York Times*'a sızdıran askerî uzman Daniel Ellsberg'den bu yana teknoloji köprüsünün altından çok sular aktı. WikiLeaks'e bilgi sızdıranlar, saniyeler içinde, Ellsberg'in "Pentagon Belgeleri" olarak anılan, dönemin Johnson hükümetinin "sistemik biçimde kamuoyuna yalan söylediğini ortaya koyan" gizli Vietnam Savaşı dokümanlarından çok daha geniş kapsamda bilgiyi ele geçirebiliyor.

Bu “gizli kahramanların”, tıpkı Rand Corporation gibi son derece muhafazakâr sağdan, devletten fazla devletçi bir mantığa sahip bir düşünce kuruluşunda çalışırken, gözlerinin değdiği belgelerin içeriğini “vicdanı kaldıramayan” Ellsberg gibi, tamamen insani sebeplerle, çarkın dişlilerine çomak soktuğunu varsayıyoruz.

New York Üniversitesi’nden, internetin toplumsal kültürü nasıl etkilediği üzerine çalışan Clay Shirky, WikiLeaks’in bir yılda, her yıl medyanın en prestijli ödülü Pulitzerlere boğulan *Washington Post* gibi bir gazetenin 30 yılda yaptığından daha fazla sayıda gündemi sarsan manşet çıkardığını öne sürüyor.

O zaman sorun nerede?

Assange’ın 29 kasımda *Forbes* dergisinde, internet üzerine uzmanlaşan gazeteci Andy Greenberg ile yaptığı röportajda dile getirdiği gibi, WikiLeaks de aslında “sistemin bir parçası”. Diğer bir deyişle, “WikiLeaks, kapitalizmi daha ahlaki ve daha özgürlükçü hale getirme” misyonunu üstlenmiş durumda. Bir yandan, WikiLeaks, “düzenin bozucusu” değil, bir nevi sisteme yönelik bir şeffaflık algısı, hatta illüzyonunu yaratarak “düzenin koruyucusu” görevini üstleniyor.

Öte yandan, bu sözlerde “misyon duygusu” insana, “Jean D’Arc sendromuna” yakalanmış bir gazetecilik anlayışını çağrıştırıyor. Yani, bilgiye ulaşmak için her yol mubah mı? Bilginin her türü evla mı?

O zaman gazeteciler, sistemin kusurlarını tamir etmekle görevli “filozof krallar” mı, yoksa olayların olabildiğince çok detayı ve yönünü yansıtmakla görevli aynalar mı?

Son dönemde gazetecilik âlemindeki en iyi gazetecilik örneklerinden olan, iki yıllık araştırma ve emeğe malolan, 400 bin dolarlık bütçeyi “yiyen”, muhabir Sheri Fink’in 13 bin kelimelik, ABD’de New Orleans’ta 2005’te gerçekleşen Katrina Kasırgası’nda doktorların bazı hastaları tedavi edebilecekken nasıl öldürme kararı aldıklarını anlatan haberi tarzı çalışmaların nesli artık tükeniyor.

WikiLeaks’in bir yıllık bütçesi 600 bin dolar, yayınladıkları ise, *ProPublica* ve *New York Times* tarafından basılan 18 sayfalık Katrina haberinin devede kulak kalmasına neden olacak boyut ve “medyatiklik”te.

WikiLeaks büyük işler yapıyor ama gerçek araştırmacı gazeteciliğin yok olmaya yüz tuttuğu bir dünyada, Jeanne D’Arc sendromunun faydadan çok zararı yok mu mesleğe, bilgiye?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kendimize göre bir adalet –

Sezin Öney 09.12.2010

Odanın sade sıradanlığı ürkütücü; oysa söylenen her söz sanki kurşun ağırlığında, havada kan asılı.

Birkaç metre ötemde, köpekbalığı gözleriyle oturan donuk ifadeli adam, aslında sokaktaki herhangi biri kadar “rastgele” .

Oysa tarihi değiştirdi. Yaptıkları, bir ülkeyi, birçok insanın hayatını paramparça etti.

Burası, Lahey’deki Eski Yugoslavya için Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi (ICTY).

Sanık sandalyesindeki “sıradan vatandaş”, Radovan Karadžić.

Bosna Savaşı döneminde, 1992-96'da Republika Srpska'nın ilk lideri olarak, Saraybosna kuşatmasından Srebrenica katliamına, savaşın insanlığa karşı en ağır suçlarının işlenmesinin en büyük siyasi sorumlularından sayılıyor.

ICTY, geçmişle hesaplaşmanın yollarından sadece biri.

Sadece, savaş suçlularının cezalandırılması, adaletin bu anlamda yerini bulması değil ICTY'nin sebep olduğu...

ICTY'nin varlığı, "bölgeden", yani eski Yugoslavya coğrafyasından gelip de, burada eğitim gören yargı mensuplarının değişen vizyonları, ICTY'nin adeta fanatikçe bir tutkuyla topladığı bilgi, belge toplama ve arşivleme yoluyla yaşananları kayıt altına alma çabası, benimsediği ilkelerle uluslararası ceza hukukuna yönelik getirdiği yeni yaklaşımlarla bir "felsefi içtihat" oluşturması yoluyla Lahey'den Belgrad'a, Saraybosna'ya Zagreb'e, savaşın yakıp geçtiği her yere geliyor, her yeri dolaylı olarak değiştirip dönüştürüyor.

ICTY, 2004'te uluslararası hukukta yol açtığı değişimi dile getiren bir belge yayımlamıştı; orada bahsi geçen bazı adımlar bile sadece eski Yugoslavya'yı yok eden savaş açısından değil, daha adaletli bir dünyada yaşayabilmek, "bir daha asla" diyebilmek için son derece büyük önem taşıyan bir zihniyet değişikliğinin kapısını açıyor.

Örneğin ICTY, "dokunulmazları dokunulur kılarak", liderlerin hâlâ görev başındayken de, savaş suçlarından sorumlu tutulduğu ilk örneği teşkil etti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez ülkelerin üst düzey liderleri, askerleri hâlâ görev başındayken ICTY tarafından gıyaben yargılandı, mahkûm edildi.

Örneğin, şu an Sırbistan'da ciddi bir yargı reformu sözkonusu. Belgrad, otoriter yönetimlerin uzun vadeli iktidarda olduğu sistemlerde kök salan askerî-bürokrasi sultasının, güvenlik güçleri ayağının iyice köşeye sıkıştırılmasından, etkisizleştirilmesinden sonra, şimdi de bürokrasinin en çetin cevizi yargı bürokrasisine yönelik tepeden tırnağa bir reform sürecine sahne oluyor.

4-5 aralıkta Anadolu Kültür'ün İstanbul'da düzenlediği "Hakikat, Adalet ve Hafıza" adlı toplantı, "geçiş döneminde adalet" kavramının dünyadaki örneklerini büyüteç altına alırken, arka perdeden Türkiye'yi düşündürüyordu. En çok sevdiğim tarz da, kendim yazarken yapmaya çalıştığım da bu yöntemi izlemek zaten; kafamı kaldırıp dünyaya bakarken Türkiye'yi düşünmek, paralellikler ve farklılıklar üzerinden "burayı" daha iyi anlamaya çalışmak.

Bu çalışmaya katılırkenki düşüncem, Türkiye'de dünyadaki örneklerine benzeyen kapsamda "Hakikat ve Adalet Komisyonları"nın kurulmasının gerçekleşmesi zor, hatta imkânsız bir siyasi proje olduğu idi.

Türkiye'nin Kürt sorunu başta olmak üzere, ama sadece bu konuyla sınırlı kalmayacak şekilde, askerî vesayet, darbeler, "derin devlet" geçmişiyle hesaplaşacağı bir hukuki yüzleşme sürecine gidebilmesinin nasıl olsa "yeğlenmeyeceğine" neredeyse emindim. Yapılabilecek olanın, daha sembolik düzeyde hesaplaşmalar, yüzleşmeler olabileceğini, bunun da Diyarbakır Cezaevi'nin müzeleşmesinin sivil toplumun öncülük edeceği çalışmalarla sınırlı kalabileceğini, "gerçekçi" ve mümkün olanın bu olduğunu düşünüyordum.

Ancak, belki de Anadolu Kültür'ün toplantısında, özellikle Arjantin'de "geçmişin günahlarını" belgeleme konusunda sivil toplumun çalışmalarını aktaran Buenos Aires merkezli *Centro de Estudios Legales y Sociales*'in (Hukuki ve Toplumsal Çalışmalar Merkezi –CELS) başındaki hukukçu Gastón Chilier'i dinledikten sonra görüşlerim değişti.

Bu toplantının üzerine Lahey'e gelmek ve Sırbistan'ın kronik milliyetçiliğini, Türkiye'de de son derece hâkim, devletin her köşesine sinmiş "siperlenmiş muhafazakârlığını" (veya cansiperane milliyetçi/ devletçi/ otoriter

muhafazakârlığı) yenerek, nasıl olup da daha Avrupa Birliği adayı bile olmadan, AB ile entegrasyonda, demokratik reform konusunda, bilfiil olarak, Türkiye’den çok daha hızlı mesafe kat edebildiği üzerine fikir yürütmek, görüş almak da düşüncelerimi yeniden gözden geçirmeme sebep oldu.

Türkiye’nin yaşadığı demokratik dönüşüm, reformlarla geçmişe sırtını dönmeye sınırlı kalır, Meclis düzeyinde ancak Meclis ötesinde resmî kapsamı da olan bir hukuki hesaplaşma sürecine dönüşmezse, devletin zihinsel dönüşümü tamamlanamaz, adalet eksik kalır. Adalet, her ne kadar toplumsal uzlaşma boyutunu da içerse, sonuçta temelde hukukla somutlaşan bir kavram.

Eğer, geçmişle hukuk yoluyla yüzleşilmezse, devletin zihniyeti değişmeyecek. Siyaset ve askerî vesayet, “derin muhafazakârlıklar” arasındaki sonsuz satranç oyunu sürüp gidecek; Murat Belge’nin muhteşem benzetmesine atfen, Türkiye asla gelmeyecek demokrasi treninin yolunu gözlediği, ezeli bir bekleme odasının mahkûmu olacak.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kendimize göre bir adalet –II

Sezin Öney 10.12.2010

Bugün, Dünya İnsan Hakları Günü; 10 Aralık 1948’de Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni kabul etmişti.

Birçok ulusal gün ve bayramın aksine, bugünü çoğumuz ruhumuz bile duymadan yaşayacağız.

Tıpkı Türkiye’de olduğu gibi, insan hakları hareketi tüm dünya genelinde bir kriz yaşıyor. Duvarın yıkılışı ertesinde, 1990’dan 2000’lerin başına kadar olan heyecanlı, kalıcı değişim yaratmaya yönelik umutlarla dolu ve idealist dönemin ardından, insan hakları hareketi şimdilerde küresel çapta bir yorgunluk, durağanlık içinde.

Aktivizmle profesyonelleşme arasında bocalamanın getirdiği kimlik krizi, devletlerin sivil toplumu muhatap alsalar da ortak almamalarına rağmen, iktidarla aynı masada olmaya gayret gösterilip dışı muhalefette zorlanması, gösterilen onca çabaya karşılık medyanın ilgisinin çekilememesi, nitelikli haber üretilmesinin sağlanamaması Avrupa genelindeki insan haklarının ortak sorunlarından bazıları.

Uluslararası Af Örgütü gibi dünyanın önde gelen insan hakları kuruluşları bile, Brüksel, Londra gibi metropollerde yaptıkları “flaş haber” basın toplantılarına katılımcı bulmakta zorlanıyor.

Bu arada, insan hakları, demokratikleşme, demokratik düzene ilişkin “küçük” büyük haberler de, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de atlanıp gidiyor.

Sahi, TBMM’de geçen dönem bir Demokrasi Komitesi vardı. Ne oldu bu komite, bu dönem neden yok?

Demokratikleşmeye yönelik birçok “iki ileri bir geri” çalışma gibi, bu komite de, değil daimi bir komisyona dönüşmek, yakamoz gibi bir parlayıp sonra hayatımızdan yitip gitti. Dahası, bu komitenin, dahası demokrasinin kendisinin eksikliğinin hayatımızdaki boşluğunun farkına varamayacak kadar “gündemle” meşgulüz.

Bugün, İsviçre’de Cenevre İnsan Hakları Hukuku Akademisi’nde, “günün anlam ve ehemmiyeti” üzerine bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleşiyor. “İnsan Haklarının Geçiş Döneminde Adalet Mekanizmalarıyla

Korunması" konulu bu toplantının sunumları, 2012'de yayımlanacak *Oxford Çatışmalarda İnsan Hakları Hukuku El Kitabı*'nın bir parçası olacak.

Toplantıda konuşacaklardan biri, Uluslararası Geçiş Dönemi'nde Adalet Merkezi'nin (ICTJ) kurucularından Priscilla Hayner. ICTJ, New York merkezli ama neredeyse tüm kıtalarda bir şubesi var. Hayner, *Unspeakable Truths* (Konuşulamayan Gerçekler) adlı, otoriter rejimlerden, çatışma süreçlerinden demokrasiye geçiş döneminde farklı ülkelerde, örneklerde yaşananları, geçmişle yüzleşmeye yönelik resmî ve gayri resmî, hukuki ve kültürel, devlet ve sivil toplum tarafından çabaları, projeleri anlatan, konu ile ilgili başlıca başvuru kaynağının yazarı, hakikat komisyonlarının aranan danışmanı.

Diğeri ise, *Another Kind of Justice* (Başka Tür Bir Adalet) kitabının yazarı, Bern Üniversitesi'nden Frank Haldemann; onun adaletin, "tanıma", yani acının, travmanın, yaşananların varlığının tanınması, "yaşadıklarını, zorluğunu, bunun getirdiği yükü anlıyorum" mesajının verilmesi yoluyla yerini bulması üzerine odaklanıyor.

Anadolu Kültür'ün 4-5 aralıkta İstanbul'da gerçekleştirdiği "Hakikat, Adalet, Hafıza" adlı, değişim, dönüşüm, geçiş sürecindeki ülkelerde geçmişle yüzleşme, geçmişin "günahlarına" yönelik adalet arayışını uluslararası boyutuyla tartışan toplantıdaki "Bellek Mekânları" adlı bölüm de, Haldemann'ın öne sürdüğü tarza denk düşen şekilde, devlet dışı adaleti tesis etmeye yönelik adımlar atmayı konu alıyordu.

Müzeler, anıtlar, bazen bir binanın kendisi, yeraltı geçitleri, hatta tüm şehir, Lübnan'da şu an yapılmakta olan *Hadikat Es-Semah* (Affediş Bahçesi) gibi bahçeler, parklar, ormanlar geçmişin anılmasına yönelik anı mekânları haline ya geliyor, ya da sadece bu amaçla düzenleniyor.

Anadolu Kültür'ün toplantısına katılanların da ifade ettiği üzere, bazı "anı mekânlarında", "yeni hayatın coşkusu" veya hayata asılmanın inadı o kadar ağır basıyor ki, o yerin taşıdığı yas, hüznün, pişmanlık gibi çağrışımlar adeta ezilip pamuk helva gibi dağılıyor.

Gerçekten, geçmiş hep hiddet, nefret, acı ile kavru olarak mı hatırlamak gerekiyor? Büyük travmalara yönelik birçok eserin, başta müzeler olmak üzere hatırlamak ve hatırlatmak amacıyla düzenlenen birçok mekânın, İngilizcede "lachrymose" lafına tam denk düşen bir niteliği var; yani adeta ağlama ve ağlatma, üzme, acıtma amaçlı veya buna adeta zorlayan bir yönleri var.

Toplantının konuşmacılarından Arjantinli hukukçu Gastón Chillier'in dediği gibi geçmişle, "ezenle" "uzlaşmadan" da hesaplaşmak mümkün. Ama uzlaşmamak, hayatı dışlamak anlamına da gelmiyor. New York'taki New School'dan "anı mekânları" üzerine uzmanlaşan Louis Bickford'un da vurguladığı gibi, Lübnan'da mimar Bernard Khoury'nin savaş mekânlarını koruyarak yarattığı gece kulüpleri, lokantalar gibi yerlerde ve Leyla İpekçi'nin dikkat çektiği gibi Bosna Hersek'te Mostar Köprüsü'nden Neretva Nehri'ne atlayan, adeta umarsızca hayatın tadını çıkaranlar, acıların anısına gölge mi düşürüyor gerçekten?

Belki, her anı mekânı arka planında, her acı, her travma kendi şartlarının, kendi gerçekleri ve yaşanmışlıklarının izini taşıyor. Lübnan ve Bosna da, savaşın en ağır günlerinde bile eğlenceden ödünün verilmediği, insanların inadına yaşayarak hayata sarıldığı, ölümle alay ettiği yerlerdi.

Türkiye de, acılarını hafifsemeden, acılarında da boğulmadan, "bir daha asla" diyerek ve dedirterek, Türkçeye özgü bir anlatımla söylersek, acı acı gülümseyerek, ip gibi ağlayarak anacak belki bir gün kendine özgü bellek mekânlarında... Kendine göre adaletini yaratarak, arayarak...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Saatin içinde zamanın dışında

Sezin Öney 16.12.2010

Avrupa'da yılsonu neredeyse geldi bile. Avrupa Birliği kurumları hummalı biçimde yılın son toplantılarını yapıp bitirmek için hızla çalışıyor. Şunun şurasında Noel'e bir hafta ya var ya yok ne de olsa.

Son bir yılı, Türkiye'de yaşadım. Türkiye'ye neredeyse 10 yıldır dışarıdan bakarken, şimdi siyaseti, sivil toplumu, Türkiye toplumunu içerden gözleme şansım var. Sanki hep saatin dış yüzeyine bakarken birden çarkı çeviren mekanizmanın içine girdim.

Demokratik açılım "projesinin" üçayağından biri olan Roman Açılımı'nın gelişimi de, oluşum sürecine neredeyse birebir tanık olduğum siyasi olaylardandı. Bence, Roman Açılımı'na yönelik yaklaşımlar, bu açılıma dair neredeyse tüm detaylar, Türkiye'de siyasetin şu anki durumunun tam bir fotoğrafını çekiyor.

Aslında diğer iki açılımın hikâyesi de, siyasetin zihniyetini gözler önüne seriyor.

"Kürt Açılımı", hevesli başlangıcından sonra bir türlü açılmadı, "sözde" kaldı. Sonunda da, "bölgeden" yerel yöneticiler ve insan hakları savunucularının da aralarında bulunduğu yaklaşık 1000 kişisi tutuklu olmak üzere, 2000 dolayında insanın yargılandığı bir "içe kapanış" sürecine dönüştü. Şimdi, gene "sınıra tank sevkiyatı yapılıyor" haberleriyle baş başa kaldık.

"Alevi Açılımı" ise, Alevileri memnun edecek kapsamda politikalar ortaya koyamadı, ancak muhafazakâr kesimde Alevilere yönelik bakış açısında bir kırılma yaşanmasına neden oldu. İyi niyetli bir bakışla, **Devlet Bakanı Faruk Çelik'in düzenlediği çalıştaylardan birine katılan önemli bir muhafazakâr ismin, "Biz bunca zamandır Alevi tanımadan önyargılarla hareket ettik, hata ettik" diyerek, adeta özür dilemesi kendi çapında bir "açılım" kabul edilebilir belki.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gökten üç elma

Sezin Öney 17.12.2010

Bir rapor

İstanbul'da Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından düzenlenen "Türkiye'de Romanlar" konulu toplantının asıl "yıldızı", programda hayli geri planda kalan bir rapor. **Budapeşte merkezli Avrupa'nın en büyük Roman hakları örgütü European Roma Rights Center ve Madrid merkezli Fundación Secretariado Gitano'nun ortaklaşa hazırladığı bu rapor, Türkiye'de üç kentteki Roman grupların istihdam (veya Romanların deyişle 'istisdam') konusunda yaşadıkları ayrımcılığı inceliyor.**

Raporun her satırı, Türkiye'de toplumun ayrımcılık bilmeyen bir sevgi yumağı olduğunu çürüten gerçekler içeriyor. Örneğin, Antakya'da 10 bin kişilik Dom cemaatinde (**Türkiye'de üç ana Roman, daha doğrusu Çingene grup var; Dom, Lom ve Romlar**), sadece bir tek kişinin sigortalı, kalıcı sayılabilecek bir işi

var. **Çorlu'da**, Kore Savaşı'na katılanlar nedeniyle Kore Mahallesi olarak anılan **devletin "kapsama alanı" dışındaki "adacıkta" yaşayanlar, ancak ikametgâhlarını yani kimliklerini ele veren bu hayati ayrıntıyı gizleyerek iş bulabiliyor**. O da tabii sadece geçici, boğaz tokluğu bile sağlamayan işler. İnsanları yalana, gizlemeye mahkûm etmek değil de ne bu?

Bir ev

Türkiye kadar insanların emlak sahibi olmaya meraklı olduğu bir yer daha var mı dünyada?
Toplu Konut İdaresi (TOKİ), bu yüzden mi bir imparatorluk gibi yükseliyor?

2003'te Erzurum, Yakutiye'de belediyenin "kentsel dönüşüm" konusunda TOKİ'yi "aktive etmesi", birden bire bir kasırga gibi Türkiye'nin mimari dokusunu değiştirmeye başladı. Bugün artık TOKİ, lüks konutlardan Türk Silahlı Kuvvetleri için karakollara kadar her türlü kamu ve özel binayı inşa eden bir dev şirkete dönüştü.

TOKİ'nin kentsel dönüşüm derken kendisinin dönüşümü, adeta bir bilimkurgu filmi gibi Türkiye'de birden binaların yükseliverdiği, ülke yüzeyinin tüm sathını değişişverdiği bir arka planla başlı başına ilginç bir konu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nêzbe / Yaklaş

Sezin Öney 23.12.2010

B'xatirê te;/ Wê rengê esmanê sor dibe yarê/ Wê min re jî rê xuya dike yarê...

Öyle mi gerçekten?/ Hoşçakal;/ Gün dönerken kızıla/ Bize de yol göründü...

Diyarbakır'da geçen haftasonu yapılan Demokratik Toplum Kongresi'nin, "Demokratik Özerklik Çalıştayı"nı büyük bir ateş, hevesle konuşuyoruz da... Aslında biz ne konuşuyoruz?

Kürt sorunu, son dönemde üzerine konuşula konuşula birden aslında üzerine hiç konuşulmayan bir mesele haline geldi. Biz gerçekten, kamuoyu olarak, Kürt sorununa ilişkin neyi konuşuyoruz, gerçekten manalı?

Bir siyasi atışma volkanı dışında, toplumdaki yansımalarıyla şimdi gerçekten ne boyuta geldi Kürt sorunu?

Mersin Üniversitesi, Psikoloji Bölümü'nün kentin bazı mahallelerinde yapılan ve 12 yıl süren araştırmasına göre, Kürtler ve Türklerin birbirine yönelik algıları artan bir kutuplaşma içinde. O kadar ki, 2010 itibarıyla, bir Türk ile evlenme fikrine sıcak bakan Kürtler yüzde sıfır oranında, Türkler arasında ise bu oran yüzde bir.

Gene Mersin'de, Kürtçe şarkı okumadı, daha doğrusu okuyamadı diye öldürülen müzisyen Sarp Öztürk vakası bir yanda.

Mersin, bize tüm Türkiye ile ilgili çok şey anlatıyor.

Mersin adeta, Türk-Kürt ortak yaşantısının ne noktaya gelebileceğini bize anlatan, şartların zorlanıp, en uç noktaya çıkarıldığı bir kimya laboratuvarı deneyi gibi.

Isıtıp, bilimsel gözlüklerle “ilginç” deyip can çekişmesine bakacağımız bir sınama adeta.

Zaten de, bu donuk “sözde ilmî” gözlüklerle, bir etnik/dinî/siyasi kutuplaşmaların test alanına dönmemiş mi, salt “güç muhafaza edilecek” hedefiyle Türkiye, son yarım yüzyılda?

Haftasonu genç bir Kürt’ün ağzından dökülen, “Biz, sizden kafaca çoktan boşandık bile” sözleri bana nakledilince birden Grup Bajar’dan, iki şarkıyı hatırladım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dilin gücü / Gücün dili

Sezin Öney 24.12.2010

Türkiye ne zaman demokrasi olur?

İyi siyasi mizah programları olabilmeye...

Neyse ki, Türkiye’de gündemin tartışılma şekli bazen parodiye gerek bırakmadan kendi kendinin parodisi haline dönüşüyor.

Haftasonundan beri, “dil hakkının” uluslararası boyutu konusunda televizyonda telaffuz edilen yalan yanlış bilginin hesabı yoktu. Benim yakalayabildiklerim arasında, Hindistan’ın toplam 400’e yakın “resmî dili” olduğu, Gürcü ve Abhazların “barış içinde” dillerini mutlu mesut konuşa konuşa yaşadığı, Avrupa Birliği’nin “hiçbir hukuki belgesinde dil hakkının” lafının dahi geçmediği vardı.

Bir zamanlar dil hakları konusunu çalışmış biri olarak, her öğrencinin yaptığı gibi uzaklara doğru bakar, hayallere dalar; dil haklarından öte, dilin kendinin esrarlı yapısını düşünürdüm. Gene bir zamanlar tutku derecesinde dil öğrenmeye meraklıydım. Biri dili öğrenirken, ruhunu çözmek müthiş heyecanlı gelirdi. Her sözün adeta kendine özgü bir dünyası, uyandırdığı duygular, ettirdiği tasavvurlar vardı.

Ağırlıklı olarak bugünkü Fransa ve Almanya topraklarındaki Karolenj İmparatorluğu’nun, Frank ve Lombardların 8. yüzyıldaki hükümdarı Şarlman’a atfedilen bir söz var; “Başka bir dili konuşmak, yeni bir ruha sahip olmaktır”. Şarlman, çevresini düşünürler, bilginlerle saran, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu’nu eğitimin de önemli bir parçasını oluşturduğu reformlara, Avrupa’ya bir nevi “ön Rönesans” yaşatarak kuran bir imparatordu.

8. yüzyılda okuma bilenlerin azlığı yönetimi güçlendirecek, köklendirecek bürokrasinin gelişmesini engellediği ve çöken Batı Roma İmparatorluğu’nda konuşulan “alt” Latincenin lehçelerle melezleşip, kimsenin birbirini anlamadığı bir karmaşa oluşturması gibi nedenlerin iletişimi, dolayısıyla devletin “devleşmesini” engellediği için Şarlman, dil konusuna kafayı takmıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yılın sonu / Yolun sonu

Sezin Öney 30.12.2010

Bazen görünürde hava günlük güneşlikken ufacık bir emare, az sonra kopacak fırtınanın habercisi olur da, kimse görmez, fark etmez. Mesela bir yaprak, huzursuzca rüzgâra kapılıp sürüklenir gider. Sonra rüzgâr ufak ufak şiddetlenir; gök, yavaş yavaş parlak sarısını kaybedip boz kesmeye, kararmaya başlar. Derken şimşekler patlar, uzaktan her şeyi birbirine katan, kökleri yerinden söken bir hortumun yıkıcı gölgesi belirir.

İstanbul'da Başakşehir Şahintepe Mahallesi'ndeki Velibaba Cem ve Kültür Vakfı'na yapılan saldırı da, bu tür bir emareydi. Cemevine, Türk bayrağı asılı diye saldıran Kürtler. Bu da, daha denenmemiş, çok ilgi çekecek yeni "bir senaryonun" sahneye konmadan önceki deneme çekimi miydi?

Mart ayında da, gene İstanbul'da Sultangazi Cemevi'ne, "Türk bayrağı" asılı gerekçesiyle bir saldırı düzenlenmişti; tam da Alevi açılımı sürecinin en çalışkan günlerinde...

Bu olaylardaki sorulara, henüz "dokunulamadan" evlerine rahat rahat dönenler dışında yanıt verebilen yok. Ankara'da devlet koridorlarında da yok, İstanbul'un Emniyet sorumlularında da yok. Sadece, olayın atfedildiği tarafların işin içinde asıl olanlar olmadığı biliniyor.

Sır sır sır; ki bu da bize çok tanıdık.

Sır perdesi, milli sır, ulusal gizem, devlet mistisizmi...

Yıllarca hayatımızı, kapalı kapılar ardındaki yeteneksiz senaristlerin çalakalem mizansenlerinin uyandırdığı duygularla galeyana gelerek, yalan dolu yaşamışız. Gene, oynatıcısının kim olduğu bilinmeyen bir gölge oyununun aktörleri, izleyicileri konumuna düşürülüyoruz.

Şimdi de, "Alevilerle Kürtleri bile açılım diye birbirine düşürdüler" demek mi isteniyor?

Bundan tam bir hafta önce, İtalya'nın başkenti Roma'da da sirenler çalıyor ve tam bir panik havası yaşanıyordu. İtalya için belki de yılın en önemli günü Noel'in arifesinde, Roma'daki Şili ve İsviçre Büyükelçilikleri'ne yollanan bombalı paketlerin yarattığı panikti bu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eski zaman / Yeni hayat

Sezin Öney 31.12.2010

Bir yıl boyunca, yerel yönetimlerden Meclis'e, Başbakanlık'tan Köşk çevresine, Türkiye'de politikalar nasıl oluşturuluyor, yasama ve yürütme süreci nasıl işliyor, deyim yerindeyse bir "gölge" gibi takip ettikten sonra, değişmeyen tek düşüncem, Türkiye'ye demokrasinin tabandan gelmekte olduğu oldu. Siyasetin de, bu taban hareketliliğinin, çok ama çok gerisinde kaldığı.

Türkiye'de geçen bir yılda, aklıma sık sık, 2010'da kaybettiğimiz, savaş karşıtlığının dünyadaki en önemli isimlerinden Howard Zinn'in sözleri geldi. "Demokrasi, tepeden değil tabandan gelir".

Zinn, 2. Dünya Savaşı'nda ABD bombardıman uçaklarının pilotlarından biriydi. Bugünkü Macaristan, Çek Cumhuriyeti topraklarında gerçekleşen bombardımanlara katılmanın yanı sıra, üzerine yağdığı ne varsa yavaş

yavaş ve zımk gibi yapışarak yakan "napalm" içeren bombalarının Fransa'da gerçekleşen ilk "deneysel kullanımlarında" görev almıştı.

Zinn, "faşizme" karşı meşru bir savaşta haklı bir misyonu yerine getirmek için rol aldığını düşünüyordu.

Ancak, gün gelip de, bombaladığı yerleri ziyaret edince, işin o kadar "siyah/beyaz" olmadığını fark etti. Zinn'in katıldığı bombardımanlar, birçok sivilin de ölümüne yol açmıştı. Bu hava operasyonlarından bazılarında, askerî komutanlar, sadece kendi kariyerlerinde şanlı şöhretleri yürüsün diye düğmeye basmışlardı.

Zinn, tarihçi, yazar, hak savunucusu olarak ABD'de siyahların hak hareketinden ülkesinin kuruluş tarihine birçok farklı konuya eğildi. Eleştirel tarih yazımının en önemli, çığır açıcı isimlerinden biri oldu. Ama bir insan olarak, kendi bireysel tarihini de eleştirebilmesi, kendiyle hesaplaşabilmesi, "nedamet getirmesi" belki de çok azımızın gerçekten yapabildiği, büyük bir erdem.

Kendiyle hesaplaşabilen, geçmişin yükünden arınmanın yanı sıra geleceği de kazanabiliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Batı'nın çöküşü / Doğu'nun doğmayışı

Sezin Öney 06.01.2011

Rusya'dan Amerika'ya sürgün bir akademisyen, düşünürdü. Harvard Üniversitesi'nin sosyoloji bölümünü kurdu. Bu yüzyılın başında da, medeniyetlerin yükselişi ve çöküşü üzerine epey bir kafa yordu. **Çağımızın Krizi / The Crisis of our Age, Sosyal ve Kültürel Dinamikler / Social and Cultural Dynamics** gibi çalışmalarıyla sosyolojide "toplumsal çevrim" kuramının önde gelen savunucularından olan **Pitirim Sorokin**, toplumların "kültürel zihniyeti" olduğunu savunuyordu. Sorokin'e göre, bu zihniyet, maddeci, ruhani veya ikisinin bileşimi halinde, "idealist" olabilirdi. Batı kültürü, örneğin, maddeci bir zihniyet dünyasına sahipti. Düşüşünü de, bu özelliği getirecekti. Sorokin, daha yüzyılın ilk çeyreğinde öngördüğü bu düşüşün ardından, ruhani veya idealist bir medeniyetin yükseleceğini söylüyordu.

Evet, Batı'nın kültürel açıdan bir buzdağı gibi batışını görmek zor değil de yerine ne gelecek onu şu an tahayyül etmek zor. Umutla beklemekteyiz de; idealist bir kültürden çok, ruhani bir anlayışın yükseleceğini düşünmeden edemiyorum.

Türkiye'den dünyaya sismik dalgalar şeklinde yayılan Ahmet Davutoğlu merakı ve etkisinin de, Dışişleri Bakanı'nın bu ruhani kültür anlayışına tam denk düşen bir yanı olmasına bağlıyorum. Davutoğlu'nu konuşurken dinleyince, İslam'dan Zen Budizm'e, Hristiyanlıktan Yahudiliğe birçok dinde yer alabilecek, yoğun bir tarih felsefesi yaklaşımıyla yoğrulmuş tinsel düşünce tanelerinin uçuşa uçuşa kar taneleri gibi gerçeklerin üzerini kaplayıp, yepyeni bir gerçeklik yarattığını hissediyorsunuz.

Batı'nın geçirdiği krizi, son yıllarda giderek şiddetlenen gösterilerle sokağa dökülen Avrupa halklarının epriyen refahları, görkemleriyle, gerginleşen ve gerildikçe tatsızlaşan ruhani hallerinden de dalga dalga hissetmek mümkün.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dip dalgası

Sezin Öney 07.01.2011

Temmuz 2009'da İtalya'nın ortasındaki L'Aquila kentinde gerçekleşen depremde sonra ilginç bir şey oldu. İtalya'nın son 30 yılda yaşadığı en ciddi deprem sayılan 5,8 şiddetindeki bu sarsıntıda, 308 kişi ölmüştü. L'Aquila'nın ortaçağdan kalma merkezini yerle bir eden sarsıntının ardından, Berlusconi hükümetine yönelik sarsıcı suçlamalar patlak verdi.

Hükümetin deprem mağdurlarına maddi destek sağlamaması, toplanan yardım paralarının büyük çoğunluğunun yolsuzluk ağlarında yitip gitmesi, evsiz kalanlara barınacak yer temin edilememesi adeta Berlusconi iktidarının tüm ahlaki sorunlarını yansıtan olaylardı.

Depremi ilk yıldönümünde, felaketzedeler tarafından Roma'da bir gösteri düzenlendi. Gösterinin sloganı, "Bize televizyonumuzu geri verin" idi. L'Aquila sakinleri, devlet televizyonu *RAI*'nin, kamuoyunu yanlış yönlendirdiğini, daha doğrusu resmen, devletin kamu kanalı aracılığıyla yalan söylediğini dile getiriyor ve duruma isyan ediyordu.

RAI'nin haberlerine göre, L'Aquila deprem sonrası eski halinden farksız biçimde yeniden inşa edilmiş, hükümet müthiş bir başarıya imza atmıştı.

Oysa kent, depremde bir yıl sonra da hayalet şehir gibiydi.

İtalya genelinde böyle yerel çaplı olaylarda tabandan gelen tepkiler son bir yılda birikti birikti; sonunda basında da bir heyecanı tetikledi.

Şimdi dipten gelen dalga'nın gazeteciliği heveslendirmesi, galeyana getirmesiyle, İtalya'da bir yıldır araştırmacı gazeteciliğin dönüşü konuşuluyor.

Son bir yılda, sol eğilimli, ulusal çapta yayımlanan gazete *La Repubblica*'nin başını çektiği bir grup medya organı, hükümetin yolsuzluklarını, yapılan usulsüzlükleri, kirliliği ilişkileri gözler önüne sermeye başladı. Berlusconi'den sonra ülkenin "iki numarası" sayılan Senato Başkanı Renato Schifani gibi, İtalyan siyasetinin "dokunulmazları" hakkında, Sicilya'nın en kilit mafya ailelerinin avukatlığını yaptığı dönemdeki şaibeler gibi "konuşulmazlar" konuşulmaya başlandı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oyunun kuralı –1

Sezin Öney 13.01.2011

Burası bir zamanlar benim dünyamdı.

Budapeşte'nin en sevdiğim yerlerinden biri, Ervin Szabó Kütüphanesi'nin bulunduğu yer.

Bu semt, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun son kalan eserleriyle donanmış bir taş âdeta. 1838'de yaşanan büyük sel felaketi, *Jozsefvaros*, yani Jozsef Mahallesi olarak anılan Sekizinci Bölge'deki binaların çoğunu yıkınca, semtin bir kısmında, dönemin en önemli mimarlarınca inadına görkemli, irili ufaklı bir dizi saray yapılmış.

Çok da ironik şekilde, bu mücevher saraylar, aslında İmparatorluğun Macar kanadının milliyetçi şahlanışının da simgesi gibi. Neticede, ilk parlamento da, Esterházy'den Károly'ye, Zichy'den Dessefwy'ye, Macaristan'ın "ağır asilleri" ve "şampanya kralı" Törley ve Doktor Tauffer gibi endüstri ve bilim devrimiyle baş döndürücü hızla yükselen burjuvazinin sarayları arasına sıkışmış, âdeta onların ihtişamı içinde ezilen bir bina.

Sarayların sahibi "krema tabakası", halkçı bir milliyetçilik üzerinden Macaristan'ı İmparatorluğun Viyana merkezine karşı güçlendirmeye çalışırken aslında bilmeden kendi devirlerinin de sonunu hazırlıyorlardı. Macar aristokrat siyasetçilerinin bu "saraylı halkçı" halleriyle biraz naif bir yanları vardı, devlet çıkarına tutkun "acar politikacılar" değillerdi belki ama gene de fildişi kulelerden yanlış ata oynuyor, milliyetçiliğin yakıcılığını anlayamıyorlardı.

Milliyetçilik zapturapta alınamayacak, dünya savaşları imparatorlukları ve hemen tüm miraslarını yalayıp yutacak, Sovyetik dönem de, asilzade-burjuvazi kültürüne karşı topyekûn bir düşmanlık güdecekti.

Sonuçta, bu eski saray mahallesi, komünist dönemde sefalet içine düşecek, düşkün bir halde köhneyecekti. Hatta, "saray ahırları", Népszínház (Halk Tiyatrosu) gibi bazı "eserler" yıkılıp yerine özellikle "modernliğin" en göz tırmalayan örneği sayılabilecek binalar yapılacaktı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oyunun kuralı –2

Sezin Öney 14.01.2011

Thomas Lieven; okumayı yeni söktüğüm dönemlerde kendimi yerine koyduğum roman kahramanı. 2. Dünya Savaşı'nda tesadüfler sonucu "sıradan" hayatından çıkıp casus olmak durumunda kalıp bir sürü belanın içine düşen, bir sürü dil konuşan, en önemlisi zor durumların tam da en ortasına düştüğünde, herşeyi bir kenara bırakıp mutfağa kapanan ve yemek yaparken mucizevî çözümler bulan zarif ve uçarı kişilik.

Lieven, sürekli devletlerce yönlendirilmeye, devlet çıkarlarına alet edilmeye çalışılırken, ısrarla hiçbir devlete piyon olmadan, ısrarla hiçbir "kutsal aidiyete" sadakat göstermeden, son derece hümanist güdülerle, birey olarak kale gibi savaşa karşı duruyordu. Bunu yaparken de, kendini "aziz" mertebesine yükseltmeye çalışmıyor, fanilerin arasından bir kahraman gibi sivrilmiyor, kusurlu, zaafı olan sıradan bir insan olarak kalıyordu.

Lieven'in "başrolünde" olduğu, Türkçeye *Papaz Her Zaman Pilav Yemez* adıyla çevrilen, asıl adı *Es Muß Nicht Immer Kaviar Sein* (Her Zaman Havyar Olmaz) kitabının yazarıysa Johannes Mario Simmel idi.

Simmel, kaybolan imparatorluklar dünyasına, bir savaştan çıkıp yeni bir savaşa gebe bir Avrupa'ya doğmuştu. 1960'lar, 1970'lerde, Soğuk Savaş'ın dünyasına tam da uygun düşen maceraperestlik algısını yaratan isimleri olan (*Aşk Dediğin Laftır, Karanlıktakiler Gözükmez, Yanıt Rüzgârda Gizli...*) romanlarında, bu atmosferle dalgasını geçen, kinayeli, şifreli bir yön vardı.

Lieven'in yemek yaparken derin tasavvurlara dalması misali, uzakta bir şehirde, zemheri soğukta camları, ocakta pişen yemeklerden çıkan buğuyla buzlanan şeker kokulu bir mutfaktayım. Tencerenin içinde, sessiz ve yavaş, ilk kıvam kabarcıkları yükselmeye başlıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dört yıl sonra sırlar

Sezin Öney 20.01.2011

Hrant Dink benim arkadaşım değildi. Ama kaderin bir cilvesi; onu çok anımsatan, ona yakın benim de en yakınımın izdüşümü olarak da, hep çevremde olacak.

Hrant Dink artık kendi gerçekliğinin ötesinde bir mitolojinin kahramanı. Ne yazık ki, bu efsanevi kahramanlık statüsü de, onun son derece gerçek, samimi, kocaman yürekli, buram buram insan kişiliğine de büyük haksızlık yapıyor aslında. O kadar "gerçek" bir insanın, "gerçeküstü" bir kahramana dönüşmesi de başlı başına bir "adaletsizlik".

Dört yıl önce, Hrant Dink'in öldürülmesi Türkiye'nin vicdanında bir dönüm noktasıydı. Soğukkanlılığın, pervasızlığın o kadar üst noktasındaydı ki bu cinayet, tetikçileri, azmettiricileri, kurşun olup saplanan bütün bu yoz siyasi kültürünü Türkiye'nin, insanın yüzüne çakıyordu. Hrant'ın, tam bir "Anadolu adamı" olmasının ironisi, "en masum" olarak düzene kurban edilmesinin güpegündüz açığıdaki haksızlığı, eprimiş düzeni gözümüzün içine sokuyordu.

Daha önce de yazdığım gibi, düzenin çirkin, çürümüş yüzüne bir an düşen bir ışık huzmesiydi bu cinayet. Birden neyin içinde yaşadığımızı, "düzen" adı altında ne kadar beter ve ikiyüzlü bir yapının esiri olduğumuzu görüvermiştik.

Türkiye'de süren düzene karşı, ilk kez bu kadar toplu, bu kadar müttehit, bu kadar kendiliğinden bir tepki ortaya çıktıysa, insanlığın birden anımsanıvermesi sözkonusu olduysa, "artık yeter" dedirten bu kopuş nedeniyledi.

Zaten "insan" olmak böyle sürekli, ebedi bir imtihan. Gardiyan rolü verilen üniversite öğrencilerinin, bir süre sonra "mahkûm" muadillerine işkence yapmaya başladığı meşhur ve meşum, "Stanford hapishane deneyini" gerçekleştiren psikiyatr Philip Zimbardo'nun *Lucifer Etkisi / Lucifer Effect* adlı kitabında anlattığı gibi, insanların önüne bazen "iyi" veya "kötü" olma seçeneğini getiren durumlar çıkıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Görünmez kentler

Sezin Öney 21.01.2011

Italo Calvino'nun *Le città invisibili / Görünmez Kentler* kitabında, Marco Polo, Kubilay Han'ın hükümdarı olduğu imparatorluğun 55 kentini tasvir eder. İmparatorla kâşifin, satranç oyunları esnasında yaptıkları sohbetler üzerinden bu şehirlerin sırları, güzelliği ve korkunçluğu bir "yabancı" gözünden anlatılır. Kubilay Han'ın sahibi olup da, "görmediklerini", kendi dünyasından, şehirden uzak bir sürgün olan Marco Polo, son derece görsel biçimde, tüm duyularınıza hitap eden şekilde, kentlerin içine gizli saklı hikâyeler yoluyla dile getirir.

Tüm ailesi bilim adamı olduğundan, edebiyatı seçerek bir anlamda miraslarına ihanet eden, "ailenin kara koyunu" haline düşen Calvino, *Görünmez Kentler*'de, matematiksel hesaplarla, şehirleri tasvir eden kelimelerden örülü bir labirent yaratır.

"Labirent, içine giren kaybolsun ve dolaşsın diye yapılır. Ama labirent, aynı kişiye, yeni bir plan çizmesi ve labirentin gücünü yok etmesi için bir başkaldırıya da düşündürür. Bunu başardığı takdirde insan labirenti yıkacaktır. Onu boydan boya geçen biri için labirent yoktur."

Sonunda, Kubilay Han, Polo'ya şöyle der: "Ama bir tek şehri anlatmadın; kendi kentini." Polo da, şöyle cevap verir: "Bunca zaman size neyi anlattım sanıyorsunuz?"

Marco Polo'nun kenti, Venedik; aslında tüm anlatılanların arkasındaki ilham kaynağı, aslında her kapının açıldığı yer.

Geride kalan, belki de hiç dönülmeyecek olan şehir, Venedik, hayal atlasının pusulasının gösterdiği tek ibre; labirentin içinde bulunduğu ve çıkışının açıldığı kent.

Bu seferki gidişimde, Budapeşte bana bunları düşündürdü. Bunca yıl sonra bile, hâlâ sil baştan beni kendine âşık eden bu şehir, hâlâ sırları olan, hâlâ beni koşturmanın arasında kafamı kaldırıp ona baktığımda ufacık bir detayı ile güzelliği kalbime ok gibi saplanan, beni kendine çekip sokakları içinde kaybetmesini istediğim bir mekân.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gündelik hayatta laiklik pratikleri –1

Sezin Öney 27.01.2011

Kitaplarını uzakta bırakıp gelen bir insan için, yeni bir kitaba el değdirmek bir tedirginlik yaratıyor ve müthiş de bir heyecan. Hele kitap hediyesi gelirse, hele bir de sürpriz olursa daha da büyük bir kalp çarpıntısına sebep oluyor.

Postadan sadece faturaların çıktığı bir devirde yaşıyoruz; bu seferse, zarftan çıkan neyse ki, bir kitap.

Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin 2009 ocak ve 2010 haziran döneminde yürütülen *Gündelik Hayatta Laiklik Pratikleri* projesinin bulgularını, düşündüklerini hayata geçiren kitapta postadan çıkan.

Bu projede, sivil toplumda faaliyet gösterenler, üniversiteden ortaöğretime okul çevreleri, yerel yönetimler, medya, sağlık hizmetleri konularında çalışanlar, 30-35 kişilik gruplar halinde, İstanbul, Eskişehir ve Konya'da gerçekleşen bir dizi tematik toplantıda, "gündelik hayattaki somut örnekler" üzerinden laikliği tartıştı.

Projenin hedefi, hYd'nin üç cevval ismi, Ebru Uzpeder, Emel Kurma ve Sevgi Özçelik tarafından yayıma hazırlanan kitapta da, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Hasan Vural tarafından şöyle aktarılmış; "Günlük hayatta kültürel haklar, kültürel çeşitlilik, inanç, ifade ve ibadet özgürlüğü, azınlık hakları gibi temel demokratik prensipleri koruyan bir laiklik tahayyülü üzerine bir tartışmanın üretilmesine yardımcı olmak ve laiklik uygulamalarının günlük hayattaki farklı problematik alanlarla bağlantısı üzerine yeni bir dilin geliştirilmesi olanağını" aramak.

Bu yeni dil, zaten hayat pratiklerinde kimi zaman çatışmalarla, kimi zaman anlaşmalarla kendini oluşturuyor. Tüm kalıpsal bakışların ötesinde, Türkiye'nin en iddialı tesettür kuaförünün, İzmir'de "açık" iki kadının işletmesinde olması bile çok şey söylüyor aslında.

Laiklik, Avrupa'da da, netameli bir tartışma.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gündelik hayatta laiklik pratikleri (2)

Sezin Öney 28.01.2011

Dünkü yazıda, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin (hYd), 2009-2010'da gerçekleştirdiği yedi toplantıda, sivil toplumdan kamuya, yerel yönetimlerden eğitimcilere farklı kesimlerin temsilcilerine, laiklik kavramının günlük hayattaki izdüşümünü tartıştırdığından bahsetmiştim. hYd'nin, bu projesinin sonuçlarını kayda geçiren, *Gündelik Hayatta Laiklik Pratikleri* kitabında dikkat çeken bir nokta da, "laikliğin elden gittiğine" ilişkin endişeleri olan kesimin, dindar çevrelerle aynı mekânda bulunup, tartışmaktan bile kaçınması.

Projenin çalışma grubu üyelerinden Ankara Üniversitesi'nden Hasan Vural'ın deyişiyle, "Bölücülük ve gericilik tehlikelerine karşı, ulusal birlik, Atatürkçülük, ilericilik, cumhuriyetçilik veya çağdaşlık gibi şiarlar etrafına biraraya gelen ve çağdaşlık için laikliğin önemine vurgu yapan" kimseler, bu toplantılarda ya yer almak istemedi ya da toplantılara "kısa bir süre katıldılar ve mevcut pozisyonlarını kısaca özetler nitelikteki sözlerini söyleyip ayrıldılar". Vural, buna karşılık, "muhafazakâr, dindar ya da İslamcı" çevrelerden çok istekli bir katılım söz konusu olduğunu da yazıyor.

hYd'nin toplantı diziniyle, Alevi çalıştaylarında yaşananlar arasında paralellikler var.

Alevi Açılımı çalıştaylarında, türbanlı gazetecilerle aynı çatı altında bulunmak istemeyenler olduğu gibi, muhafazakâr olarak tanımlanabilecek katılımcılardan birinin, "Sünnilere" hitaben, "kendi yaşadığınız eziyeti, şimdi de Alevilere mi reva görüyorsunuz" demesi de çarpıcıydı.

Gene, hem hYd toplantılarında, hem de Alevi çalıştaylarında konuşulanlar, ağırlıklı olarak devlet eksenli, devlete odaklı. Yani, katılımcılar genelde, kendi yaşadıklarını, deneyimlerini aktarmak veya ortak yaşam pratiğinin nasıl oluşturulabileceği üzerine fikir yürütmek yerine, "devleti", devletin yaklaşımlarını, devletten beklentilerini konuşmayı tercih ediyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasal dönüşüm (1)

Sezin Öney 03.02.2011

Biz neyin peşindeyiz?

Yeni bir anayasanın mı, anayasal dönüşümün mü?

Yaşamımızı dönüştürmenin mi, figürleri, dekoru değişen ama dikkatlice bakılınca ayrıntılarında eski düzenin kendini farklı bir çehreyle tekrardan yarattığı bir "yeni" bir hayatın mı?

29-30 ocakta İstanbul'da gerçekleşen "Herkesin Anayasasını Herkesle Yapıyoruz" başlıklı toplantıda, anayasa uzmanı hukukçu Levent Korkut'un konuşmasında dikkat çektiği bir makale, İspanya'nın 1978 Anayasası'na yönelik olarak bunu soruyordu.

Gene bu toplantıda, akademisyen Ayşe Buğra, anayasaların oluşum süreçlerini kastederek, "Yapımında izlenen yolla, sonuçta ortaya çıkan yapısı bu kadar ilintili olan başka bir süreç var mı bilmiyorum" görüşünü ileri sürdü.

Hayatının bir bölümünü, her biri ayrı kıymetli hukukçuların kaleme aldığı sıkır sıkır, hatta kâğıt üzerinde kusursuz "yeni anayasaları" olan, ancak siyasi darboğazlardan bir türlü yakasını kurtaramayan Orta ve Doğu Avrupa'da geçiren biri olarak, şu sorular benim için belki daha da anlamlı...

Anayasayı değiştirmek mi?

Anayasanın değişen düzenin bir tezahürü olması mı?

Hukuki destan yazan "yalnız ve güzel" anayasalar mı?

Siyasal kutuplaşmaları, toplumsal çatışmaları yapım sürecinde "ortaklaşma" üzerinden onaran anayasalar mı?

Tunus, Mısır derken üzerlerinde "büyük" etkimiz olduğunu varsaydığımız Ortadoğu'yu tabandan eserek etkisi altına alan, 1989 sonrası Avrupa'yı anımsatan bir demokrasi fırtınasının, Türkiye dalgalarını yansıtan bir anayasa mı?

Çin, Hindistan, Rusya türü ekonomik dinamizm ve insan haklarına uzaklıkla beraber birey refahını, konformizmi kokteyl yapıp "tahtını" sağlamlaştıran yönetimlerin, birbirlerinden ayrıntıda çok farklı özünde aynı "millî" örneklerinin izdüşümü, "otoriter demokratik" bir Türkiye'nin yeni anayasası mı?

Yeni pusula

Avrupa Birliği sürecini kaybettik.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasal dönüşüm (2)

Sezin Öney 04.02.2011

"Siyah kuğu teorisi", gerçekleşmesi imkânsız addedilen ancak bir kez gerçekleşti mi de, tüm düşünce sistemini altüst eden olaylara yönelik kullanılan bir kavram.

Latince, "*Rara avis in terris nigroque simillima cygno*"; "*Dünyada siyah kuğular gibi eşine ender rastlanan*" sözünden yola çıkan ve filozof, matematikçi Nassim Nicholas Taleb'in geliştirdiği bir teori.

Birinci yüzyılın sonunda Roma İmparatorluğu'nda yaşayan, toplumsal eleştirileriyle tanınan satirik şair Iuvenalis, siyah kuğu betimlemesiyle, pek de fazla örneği olmadığına inandığı "mükemmel kadına" atıfta bulunuyordu.

"Dünyanın yaşayan en önemli düşünürlerinden biri" olarak nitelenen Taleb, her an başımıza herşeyin gelebileceği, anlamlandırılmayacak kadar tesadüfî, şansa ve rastlantılara dayalı bir dünyada, biteviye istikrar arayışımız, çözülmesi belki de imkânsız bir esrar, hayatı anlamaya çalışmamız üzerine kafa yoruyor.

Hayatın öncesi ve sonrasını bir fay hattı gibi ayıran bir dönemeci geçtikten sonra, "evet, geliyordu", "şu sebepten dolayı bu gerçekleşti" diyebiliyoruz ama başa gelinceye kadar da olacağı öngörmüyoruz, diye düşünüyor Taleb. Bosna Savaşı böyle bir olay mesela veya bir imparatorluğun çöküşü; ya da onun 2000'lerin başında kehanetinde bulunduğu 2007-10 küresel mali krizi gibi.

Taleb, bir yandan gerçeğin kayganlığından dem vurup, gerçek bilginin cıva gibi hep yakalanacakken uzaklaştığını, aslında erişilmez olduğunu savunuyor. Bir yandan da, tokat gibi inen, düzeni altüst eden olaylara ve bu olaylara karşı "çarpmasının etkisini" azaltmaya, direnç sağlamaya veya beklenmeyen gerçekleşince olumlu etki yaratmasını sağlamaya yönelik fikir yürütüyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Lidersiz hareketlerin gücü

Sezin Öney 10.02.2011

Dünya tarihinde birçok toplum, özellikle de bu topraklarda, liderlerine çok düşkün oldu. Liderler, adeta ölümlü dünyanın ötesine geçen bugünün, insanın sıradanlığının ötesi ilahi özelliklere sahip mıknaatıları oldular. Gerçi, güce karşı olan insani zaafımıza, gücün ısıltısıyla körleşip ışığa yönelen kanatlılar gibi "ampule" uçmamıza karşılık, hep "tebaanın" zıt bir doğal içgüdüğü daha olageldi. Mutlak güce karşı isyan, başkaldırı, hak talebi...

İnsan haklarının evrenselliği derken, özgürlüğe, eşitliğe, onurlu yaşamaya olan ve tüm insanlığın ortak değeri bir arzudan bahsediyoruz aslında. Mısır'daki gösteriler de, bu evrenselliğin hayata geçmiş halinden başka bir şey değil.

Çağımızın en büyük siyasi sorusu bu; demokrasi, sadece halkın oy vermesi ve bir iktidarı işbaşına getirmesi anlamına mı geliyor? Kapitalizmin gereksiz harcama tuzaklarıyla efsunlanıp, eblehleştirilen, göreceli olarak yükselen bir refah düzeyi uğruna haklar, özgürlükler ve eşitlik taleplerini feda eden, "halkın iradesi, çoğunluğun oy verdiğinin öngördüğüdür" gibi bir kaba denkleme kısıp kalan ülkelere, "demokratik" diyebilir miyiz?

Türkiye’de, 2007 Muhtırası döneminde ortaya çıkan, askerî-bürokratik statükoya karşı son derece haklı gerekçelerle örgütlenen muhalif düşünce hızla eskidi. Türkiye dinamikliğinde bir ülkede de, başka türlü olması beklenemezdi.

AKP, Mavi Marmara olayından beri artık bir dünya gücü. Dış politikada yapılanlar, yapılamayanlar ötesinde, dünyada sözü dinlenen, içerdeki rakipsizliği, maddi kuvveti, gücün Türkiye’de yarattığı geleneksel çekim gibi faktörleri hesaba katınca, kendi başına bir imparatorluk.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ağ toplumu

Sezin Öney 11.02.2011

Mısır’da yaşananlar, 19. yüzyıldan bu yana yaşanan tüm devrimlerle karşılaştırıldı.

1848, 1907, 1968, 1989...

Hepsi veya hiçbiri...

Şimdi bakınca belki de en uygun düşen benzetme, 1848’de Avrupa’daki “devrim silsilesine” yönelik olanıydı. Bu benzetme, Tarık Ali gibi birçok düşünür tarafından gündeme getirildi. Ahmet İnsel de, bu tezi savundu.

1848’de Avrupa’yı saman alevi gibi hızla saran devrim ateşi, halkın özgürlük, sosyalizm ve liberalizm prensipleri üzerinden haklar ve eşitlik talebi, halkın iradesinin şekillendirdiği hükümetlerce yönetilme arzusu gibi kıvılcımlarla parlamıştı.

Ekonomik buhran, baskıcı yönetimler, siyasi gücün kötüye kullanılması, tıpkı bugün Ortadoğu’da olduğu gibi 1848’in Avrupası’nda başkaldırıyla sonuçlanan bir sosyal patlamaya yol açmıştı.

Despotluğa karşı farklı kesimlerden, görüşlerden “halkın” ayaklandığı, 1848 Devrimleri, zorbalıkla bastırıldı. Sonuçta da, Avrupa’da muhafazakâr hükümetler gücü eline geçirip devrim ruhunu boğmak için elinden geleni ardına koymadı.

Gene de, 1848, Avrupa için etkileri günümüze kadar süren, halkın gücü ve iradesinin nelere kadir olabileceğini gösteren bir dönüm noktasıydı. Evet, düzen gene hâkim oldu. Ama **1848, Avrupa ve ötesinde, algı boyutunu değiştirdi. Bir kırılma noktası oldu.**

Habsburg İmparatoru Franz Ferdinand’ın, sokakların karmaşasından etkilenerek ağzından dökülen, “Halka söyleyin, ne isterlerse vereceğim” sözleri, despotluğun çatırdamasının işaretiydi.

Kendisi de, *Açık Radyo*’yu bugünlere kadar getirerek sert akıntıya karşı kürek çeken, Türkiye’de bağımsız medyanın mümkünliğini gösteren Ömer Madra’nın dikkat çektiği gibi, **Mısırlı göstericilerin, Kahire’de Tahrir Meydanı’nda yardımlaşma, dayanışma üzerine kurulu bir komün hayatı oluşturduğuna yönelik haberler var.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Herkesin Devrimi: Gerçek demokrasiye hazır mıyız (1)

Sezin Öney 17.02.2011

Mısır'da gerçekleşen devrim, başka bir devrimi de Türkiye'nin gündemine getirdi. İnternet devrimini yani...

İnternet, 1990'lardan beri hayatımızın giderek ayrılmaz bir parçası haline geldi... O dönemlerde, milyonlarca kişiden oluşan **"ağ toplumu" şimdi, dünya genelinde, milyarlarca ulaşan bir topluluk.**

İnternet, cep telefonları, e-postalar, sosyal iletişim ağları, elektronik fotoğraflar; bütün bunların tek bir "net" etkisi yok. **Hayatımız, dünya baştan aşağı değişiyor; ama bu denli hızlı bir değişim döneminde, "internet, siyaseti kökten değiştiren, başlı başına bir devrim aracı haline gelmiş bir olgudur" tezi geçerli mi?**

Hem evet hem hayır...

Evet, çünkü eskiden yeraltında veya üzerinde onlarca yıl olgunlaşarak **bir devrim yaratma potansiyeline ulaşan hareketler, şimdi birkaç ay, hatta birkaç gün içinde örgütlenebiliyor.** Mesela, ABD'de 1960'lardaki siyahların hak hareketinin örgütlenebilmesi, onlarca yıl almıştı. **Kara Panterler gibi hareketlerin, Martin Luther King Jr, Malcolm X gibi devrim yaratan isimlerin ortaya çıkması bir günde olmadı.**

Martin Luther King Jr, 1963'te "Bir rüyam var" dediğinde, o "rüyanın", "gayet net", hedefi, yönelimi belli bir örgütlü talep halinde ortaya çıkması, uzun bir maziye dayanıyor. 1712'deki New York Köle Ayaklanması'ndan, 1784'te Amerika'nın önde gelen siyasetçi ve bilim adamlarından olan, bir beyaz olarak Benjamin Franklin'in de başkanlarından olduğu Pennsylvania Köleliği Kaldırma Topluluğu'nun kurulmasına, 1905'te hak mücadelesi için ilk kez biraraya gelen siyah-beyaz ortak "Niagara Hareketi"ne, 1909'da kurulan ve stratejik davalama yöntemini kullanarak ABD'nin yasalarını hak ekseninde törpüleyen Ulusal Zenci Komitesi'ne, 1955'te otobüste beyazlara yer vermek için ayağa kalkmayan Claudette Colvin ve Rosa Parks'a ve daha pek çok tarih halkası, King Jr'ın rüyasının renklerini oluşturdu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Herkesin Devrimi: Gerçek demokrasiye hazır mıyız (2)

Sezin Öney 18.02.2011

"Herkesin", internetin üzerinden "dünyayı değiştirmek" için bir şansı olması, fikirlerini dilediği gibi yayabilmesi, başka insanları da peşinden sürükleyecek bir çekim alanı oluşturabilmesi, hiç olmadığı kadar eşitlikçi bir "sanal" ortam yaratıyor olabilir. Hatta, **George W. Bush döneminin "stratejik iletişim" danışmanı, Mark Pfieffe'nin**

ifadesiyle, "İnternet, Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmeli" görüşü de yabana atılacak bir sav olmayabilir.

Ancak, internetin sihirli değneğini devletler de, kendi düzenlerini sürdürmek için, kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde de kullanıyorlar. Şimdilerde Stanford Üniversitesi'nde bir süreliğine araştırma yapmak için bulunan **Evgeni Morozov, henüz ocakta piyasaya çıkan kitabı, *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*'da (Net Yanılsama(sı): İnternet Özgürlüğü'nün Karanlık Yüzü) tam da bu tezi savunuyor.**

Avrupa'nın son kalan diktatörlüğü olarak anılan **Belarus'un vatandaşı olan Morozov, Mısır Devrimi'nde kilit rol oynadığından dem vurulan başta internet olmak üzere modern iletişim teknolojilerinin, sanıldığı gibi, sadece özgürlüklerin alanını geliştirmeye aracı olmadığını ileri sürüyor.**

Morozov'a göre, internet çoğu kez, devletler tarafından özgürlüğü kısıtlamakta, hatta devrimci hareketlerin boğulmasında kullanılıyor. Morozov, kendi ülkesindeki genç bir aktivist olan Pavel Lyaşkoviç'in, internetteki "ayak izlerinin" kendisine karşı delil gösterildiğine şahit olan muhalif isimlerden sadece birisi olduğunu dile getiriyor.

Morozov, 2009'da İran'da gerçekleşen protestolarda da, internetin, devlet tarafından başkaldıranlara karşı kullanılmasını da, tezine örnek gösteriyor. Belaruslu internet uzmanının iddiasına göre, İran gösterilerinde internet bir rol oynadıysa, bu rol de, muhalefetin aleyhine oldu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gene Sırat Köprüsü

Sezin Öney 24.02.2011

Bu beter kumarı oynamaktan bir türlü vazgeçmedik. Gene, "ateşkes bozulacak mı", "ne olacak" diye serbest atış tahminlerdeyiz. **Libya'da alev alev, kurşun kurşun kan gövdeyi götürürken arka planda, aylardır, yıllardır "bizim evin" tutuşmakta olduğunu görmüyoruz.**

Eğer Ortadoğu'nun isyan dalgası Türkiye'yi bir şekilde etkilerse, bu herhalde, "bölgedeki" çocuklar ve gençler üzerinden bir ayaklanma şeklinde olacak.

"Bölgede" bir şehirde, BDP yöneticilerinden birinin laf arasında anlattığı bir sahne çok sarsıcı; bu siyasetçinin çevresini, bir basın açıklaması yapacağı sırada, yedi sekiz yaşında çocuklar sarıyor ve "biz seni koruyacağız" diye inat ediyorlar.

Bu yaşta çocukları, bu denli gözü kara, kendini siper etmeye iten nedir? Bu anlatılanlar sarsıcılığına sarsıcı da, biz sarsılmayı bilmiyoruz.

Yazıldı, yazıldı hep yazıldı. Bölgeyi kuyruklu yıldız gibi iki üç günlüğüne kayıp geçip ziyaret edip, ziyafet sofralarında oryantalist kurum kurum kurulmalar yapan gazeteci-yazarların kaleminden okuduk. Ne oldu peki?

AKP, açılımı açamayarak, somut adımlar atmayarak gerçek Kürt sorununu başlattı. Artık mesele, devletle Kürtler arasında değil. Kürtlerle “Türkler”, Kürtlerle Kürtler; hepimizle hepimizin arasında...

Sorun, bir kanser gibi bölünerek çoğalıyor, hızla yeni “mayınlı alanlar” oluşturuyor.

Bölgede de, **Kürt sorununun içinde kendi “öz problem sahasını” oluşturan, kendi başına buyruk, “özerk” mesele adacıkları var artık. Yüksekova apayrı bir hikâye, Cizre öyle, Şemdinli öyle...** Faili meçhullerin, işkencelerin, devletin rutin alavere dalaveresinin en ağırını yaşayan yerlerin **gençlerini, çocuklarını, artık “örgüt” de kesmiyor.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gücün geleceği

Sezin Öney 25.02.2011

Soğuk Savaş döneminde “güç”, dere tepe düz gitmeye hazır tanklar, nükleer füzeler, silâhındaki askerlerin sayısı gibi şeylerle ölçülüyordu. Endüstriyel gelişmişlik de, gücün diğer bir ölçütüydü.

Ortadoğu-Kuzey Afrika hattındaki isyan dalgasının yeni kırılma noktası Libya. Arkasından Suudi Arabistan gelebilir, fay hattı önünde sonunda Orta Asya’ya doğru ilerleyebilir. Aslında, Soğuk Savaş düzeninin yeni çöküntü alanları bunlar. Israrla sürdürülmeye çalışılan köhne bir düzenin artık tel tel dökülmesi sözkonusu.

Harvard Üniversitesi’nden siyaset bilimci **Joseph Nye**, gücü inceleyen bir akademisyen. Bir yandan, kendisi de güce hükmeden biri. **ABD hükümetinin dış politikalarının oluşmasında sözü geçen, dünyaya Washington’un fildişi kulesinden bakan uzmanlardan biri.** Nye, piyasaya yeni çıkan **Future of Power** (Gücün Geleceği) kitabında, iletişim olanaklarının artarak dünyayı yeniden şekillendirdiği günümüzde, **“güç” kavramının nasıl bir tanıma büründüğü üzerine tezler ileri sürüyor.**

16. yüzyılda güç, kolonilere hükmetmek ve altın ticareti anlamına geliyordu; İspanya’nın elindeydi. 17. yüzyılda Hollanda tacirlikle büyük bir güç oldu. 18. yüzyılda Fransa, güçlü ordusu ve döneme göre kalabalık nüfusuyla dünyanın önde gelen gücü idi. 19. yüzyılda Britanya, güçlü donanması ve endüstriyel gücüyle sivrildi. 20. yüzyıl, teknolojik ve kültürel hegemonyasıyla bir Amerikan yüzyılı oldu.

Şimdiyse, gücün tanımı Soğuk Savaş döneminde olduğundan çok farklı. **Eğer güç, istediğinizi gerçekleştirmek için başkalarını yönlendirebilmekse, bugünün “güçlülere”, kitleleri peşinden sürükleyecek bir fikir rüzgârı estirebilenler. Yeni dönemde, güç artık devletlerin tekelinde de değil.**

Halkın bilgiye ulaşımını sağlayan o kadar farklı araç gereç, kanal var ki; bilgiye erişim o denli hızlı ki, bireyin devletçe kontrolünü sağlamak neredeyse imkânsızlaşıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İrkçı değilim ama... (1)

Sezin Öney 03.03.2011

Bugün Türkiye’de Kürt sorunu varsa, bunun bir sebebi de medya, medyanın kullandığı dil. Tabii, Kürt sorunu içinde şiddeti barındıran bir sorun olduğu için, ayrımcılıkla ilgili en sivri örnek olarak karşımıza çıkıyor.

Türkiye, her ne kadar medyada yaygınca kullanılan söylemle, “uygarlıkların beşiğı”, “medeniyetlerin buluştuğı yer”, “700 yıllık hoşgörü mekânı”, “birlikte yaşama kültürünün zirveye ulaştığı yer”, “dinlerin kardeşçe yaşadığı coğrafya”, “hepimizin kardeş olduğu bir cennet” gibi güzellemelerle anılsa da, ırkçı yaklaşımlar medyanın diline gizliden gizliye pelesenk.

Mesela, haberlerde, yorumlarda, en “siyaseten doğru” olduğu iddiasındaki yazılarda, konuşmalarda bile Kürtler sürekli şiddetle özdeşleştiriliyor. Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Süryanilere ise biteviye bir “yabancılık” vurgusu yapılıyor. Göçmenler ve mülteciler de, bu “uzaklık”, “başkalık” yaftasından nasipleniyor.

“Kürtler” ve “şiddet” kavramlarının özdeşleştirilmesini ele alalım. “Kürtler çözüm istiyorsa, şiddete karşı tavır almalı”, medyada sıklıkla yinelenen bir tez. İlk bakışta, bu tez son derece de “masum” ve “barışçı” gibi gözükse de, bir kere, “Kürtleri” topyekûn tornadan geçmişçesine yekpare bir grup olarak şablonlaştırıyor. Üstüne üstlük, bu tez ister istemez “Kürtlerin”, şiddeti reddetmekte zorlanan, şiddete meyilli bir grup olduğunu düşündürten bir arka plan içeriyor. Ayrıca, Kürtlerden, tüm “büyük bütünün parçası olarak görülmeyen” gruplardan talep edildiğı gibi bir zorunlu “sadakat” istemini de içeriyor.

Medyada yer alan haberlerin büyük çoğunluğunda, Ermeniler, Kürtler, Aleviler, Romanlar gibi “ötekiler”, sadakatleri, geleneklere, Türklüğe bağlılıkları ölçüsünde takdir görüyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İrkçı değilim ama... (2)

Sezin Öney 04.03.2011

İHOP’un yayımladığı ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Eser Köker ve Doç. Dr. Ülkü Doğanay’ın yazdığı **İrkçı Değilim Ama... Yazılı Basında İrkçı-Ayrımcı Söylemler kitabı, Türkiye’nin siyasi kültürüne basın üzerinden ayna tutuyor.**

Tam da bugün, iki “gerçek” gazeteci **Ahmet Şık ve Nedim Şener, mesleki araştırmaları nedeniyle zan altında kalırken artık Ergenekon meselesinin, örgüt boyutu ötesinde bir kültürel hadise olduğunu artık anlamanın zamanı geldi.**

Ergenekon kültürü, meşru ve gayri meşru yöntemlerle, düşman saydığını saf dışı etmek, onu itibarsızlaştırmak için elinden geleni ardına koymamak, kendi yarattığı vehimlere kendi inanıp “aykırı” gördüğüne düşmanlık beslemek demek.

O nedenle, bu kültürde yüzler, yöntemler değişse de içerik değişmiyor.

İrkçı-ayırıcı söylem de, o yüzden medyada bu kültürün tezahürü olarak bu kadar bol keseden, son derece doğal bir şekilde, sanki çok “normalmiş” gibi kullanılıyor.

İrkçı Değilim Ama'ya göre, sırasıyla, **Kürtler, Ermeniler, cemaatler, Hristiyanlar, Aleviler, “inanırlar/Müslümanlar”, Türkiye’de çalışan yabancılar, şiddet mağduru kadınlar, başörtülü kadınlar, Araplar, Süryaniler, Yahudiler, Siyahlar, Eşcinseller, Romanlar, yabancı kadınlar, mülteciler, turistler, ayırıcı söylemlerin baş hedefleri.**

Geriye de kim kaldı ki zaten?

Tabii ki, bir ütopya olarak saf, pirüpak “Türkler”. **Bir şekilde, tüm bu “canavar” gruplar karşısında, “Türkler” mağdur ve mağrur, sürekli “haksızlığa uğrayarak”, “haklı yere” herşeyin zeytinyağı gibi üzerine çıkıyor.**

Bahsettiğimiz “kötüler”, “olağan şüpheliler”, gazete haberlerinin satır aralarından sızan nitelemelere göre, “hain”, “güvenilmez”, “ahlaksız”, “korkak”, “şiddete meyilli”, “adaletsiz”, “şehvet düşkünü”.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zihinsel buzul çağı

Sezin Öney 10.03.2011

Kar fırtınası içinde yürüyorum; birbirleriyle yarışan kar tanelerinin çerçevelediği bir fanus içinde, bembeyaz bir sessizliğin içinde.

Kardan bir yorganın içine gömülen her adımda, *Karlar Kraliçesi* masalı aklımda.

Masalda, şeytan sihirli bir ayna yapar. Ayna, güzellikleri yok etmekte, herşeyi çarpıtıp, ürkütücü ve çirkin yönlerini ortaya çıkarır. Şeytan ve çömezleri, eğlence kaynakları sihirli aynayı dünya üzerinde dolaştırdıktan sonra cennete götürmeye, meleklerle dalgalarını geçmeye karar verirler.

Cennete doğru yola çıkan aynanın kendisi, hedefine yaklaştıkça kahkahalara boğulup çatırdamaya başlar. Sonunda tuzla buz olup bin parçaya ayrılır, kırıkları da dünyaya kar gibi yağar.

Sihirli ayna kırıkları, bazı insanların gözlerine, kalplerine saplanır; içlerini buz kestirir. Bu insanlar herşeyi çarpık, ters tarafından görmeye başlarlar; sadece kötüye odaklanırlar, güzelliklere, iyiye karşı körleşirler.

Danimarkalı masal yazarı Hans Christian Andersen’in bu masalına adını veren Karlar Kraliçesi ise, sürekli sıfırın altında bir “permafrost” ortamında sarayda yaşayan, bembeyaz, gözleri kristal ışıltılı, buz kalpli biri, arılar gibi uçuşan kar tanelerinin hükümdarıdır.

Karlar arasında, bata çıka ilerlerken, Türkiye’nin bu masalın ülkesine benzediğini düşünüyorum. Demokrasi ibresinin sürekli sıfırın altında seyrettiği, hak ve özgürlükler açısından daimi bir “permafrost” ülkesi.

Arada soluk bir güneş yüzünü gösteriyor, tam karlar eriycek derken Karlar Kraliçesi geri dönüyor. Dondurucu öpücüğünden sadece iki tane veriyor; ne tam öldürüyor demokrasi umudunu karlar içinde derin bir uykuya daldırıp, ne de tam dirilip yeşermesine izin veriyor. **“Sürdürülebilir bir sefalet” içinde, diz boyu karda ilerlemeye çalışıyoruz her ne neredeyse o “demokratik Türkiye” ütopyasına doğru.**

Kırıkları hepimize saplanan “çarpıtan ayna”, 2. Dünya Savaşı’nın hemen sonra, İtalya’da yaratılmıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yüksek gerilim hattında gazetecilik

Sezin Öney 11.03.2011

Son bir haftada, Türkiye birden gerilim filmine döndü.

Hani “kötü” karakterler tam “etkisizleşmiş”, tam da feraha çıkmış gibiyken, birden en güvenilen, kurtarıcı olarak bilinenlerin dişleri uzar ve kahramanımız, asıl belanın tam ortasında olduğunu o an anlar.

Belki bazı en temel, en baş sorulara geri dönmenin zamanı ki, bu cendereden nasıl kurtulabileceğimizin en azından ümidi doğsun.

Mesela, **gazeteciler Nedim Şener ve Ahmet Şık’ın tutuklanmaları, aslında bize şu soruyu sordurtmalı; Türkiye’de gazetecilik ne anlama geliyor, kim gazeteci olarak tanımlanıyor?**

Bir kere, **Türkiye’de hâkim olan gazetecilik türü, eğer tabii buna gazetecilik denirse, “yorumcular tiranlığı” olarak adlandırılabilir.** Son derece güç şartlarda çalışan, çoğu zaman ellerine gelen basın bültenini süzmeden olduğu gibi haber olarak geçen muhabirlerin ezildiği, yorumcuların kutsandığı medya düzeni söz konusu.

Bu nedenle de, az bilgi üzerine çok laf işitmek zorunda kalıyoruz. Şişik egolarla.

Ahmet Şık ve Nedim Şener’in “gazetecilik faaliyetleri” nedeniyle tutuklanmadığı söyleniyor. Burada, ima edilen, belli ki, gazeteciliğin dışına taşan, “Ergenekonik manipülasyonları” nedeniyle tutuklandıkları.

Oysa Nedim ve Ahmet’in gazetecilik sicillerine, duruşlarına bakıldığında, tam da gazetecilikleri nedeniyle tutuklandığı izlenimi doğuyor. Burada, sorun gene baştaki soru; gazeteciliği nasıl tanımlamak gerek?

Bu soruya verdiğiniz yanıt, Ahmet ve Nedim’i itham edip etmeyeceğinizin de cevabı aynı zamanda...

Gazeteci, meslek gereği “rahatsız edendir”. Herşeye şüpheli yaklaşandır.

Türkiye’de ise, gazetecilik ya hoş ve boş, pop bir tüketim kültürü rehberliği veya siyasetin uzantısı bir “politika oluşturma aracılığı” olarak yorumlanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Piyango

Sezin Öney 17.03.2011

Zarlar atılıyor ve şans, hükmünü veriyor ve hakkınızda alınan en büyük karar veriliyor; yani nerede doğacağınızın kararı. Bugün, petrol zengini Norveç'te bir kadın olarak doğarsanız kaderiniz bambaşka, gene petrol zengini Suudi Arabistan'da bir kadın olarak doğarsanız bambaşka...

Norveç'te, 2002'de dönemin Ticaret ve Endüstri Bakanı Ansgar Gabrielsen, ülkedeki şirketlerin yönetim kurullarının üyelerinin en az yüzde 40'ının kadın olmasını şart koşan bir kanunun hazırlanmasına ön ayak oldu. Norveç'te bu kanun artık yürürlükte. Ülkede kadınların yüzde 80'i ev dışında çalıştıkları bir işe sahip. Şu an iktidardaki hükümetin bakanlarının yarısı kadın. Bu kanun, kadınların iş hayatında yükselmesini engelleyen "cam tavan"ı yıkmamanın yanısıra, ülkede kalan nadir önyargıları da çatırdattı.

Suudi Arabistan'da ise, her kadının yasal bir vasisi var. Banka hesabı açmaktan ameliyat olmaya, elbette de çalışmaya kadar pek çok kararı, bu vasi alıyor.

Sorun her zaman zenginlikte değil. Mesele, "geleneksellik" veya "kültür" de değil. Norveç'teki kanunun aynısı, İspanya'da da yürürlüğe girdi.

Doğduğunuz yer, bir şans.

Bugün Japonya'da da doğmuş olabilirdik; hayatımız, 8,9'luk bir depremle yerle bir olmuş olabilirdi.

Toronto Üniversitesi'nden Ayalet Scachar'ın kitabı, The Birthright Lottery: Citizenship and Global Inequality (Doğum Hakkı Piyangosu: Vatandaşlık ve Küresel Eşitsizlik), bu konuyu hem hukuki hem de felsefi boyutuyla inceliyor.

Doğduğumuz yere göre, kaderimizi belirleyen "vatandaşlık" fikri aslında son derece arkaik ve çoktan modası geçmiş olması gereken bir kavram ama hayatımızı baştan aşağı biçimlendiren, kaderimizi belirleyen belki de en büyük etken.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NEWROZ

Sezin Öney 18.03.2011

Ölümden sonra da yeniden doğum, kıştan sonra bahar, karanlıktan sonra aydınlık...

Bu haftasonu Nevruz'un olduğu haftasonu. Bugünle beraber baharın kapısı açılıyor. Gündüz ile gece önce eşitleniyor, sonra günler uzamaya, gecelerin karanlığı azalmaya başlıyor. Günün iki eşit parçada eşitlenmesi, bir elmanın iki yarısı gibi iki eşit parçaya bölünmesinin adı ekinoks.

Nevruz, Farsça'dan gelen bir kelime. Yeni gün demek. Aslında yılbaşı, yeni bir hayatın başlangıcı.

Her ne kadar beyaz, kışa uygun gördüğümüz bir renk olsa da, aslında Nevruz'un rengi. Çünkü Nevruz'da beyaz bir kuşun gökyüzünü dolaştığına, beyaz giyip yiyenlerin de, bu kuşun sihriden yararlandığına, onlara da bir

nevi talih kuşu konduğuna inanılıyor.

Anadolu'da birçok yerinde Nevruz'da, beyaz giyilmesi ve beyaz yiyeceklerin yenmesi bu yüzden.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çehov'un Silahı

Sezin Öney 24.03.2011

Büyük Rus edebiyatçısı Anton Çehov, 1889'da takma isimle yazdığı bir mektupta, "Eğer kimse ateşlemeyecekse, sahneye dolu silah konmamalı" demişti.

Bu sözler, edebiyatta "Çehov'un silahı" denen kavramın türemesine neden oldu. Yani yazarın, *Vanya Dayı* eserinde olduğu gibi, eğer sahnede silah görüyorsak, muhakkak o silahın bir noktada patlayacağı varsayımının ortaya çıkmasına...

Şimdi, Libya'da Kaddafi hangi silahları halka dağıtıyor?

Avrupa Birliği ülkelerinden alınan silahları...

AB'nin, Ocak ayında yayınladığı ve üye ülkelerinin 2009'da yaptığı silah satışlarını açıklayan raporu olmasa, bu bölgeden Libya'ya yaklaşık 345 milyon Euro'luk silah satıldığını bilemeyecektik.

Aslında AB'nin, üye ülke şirketlerinin silah satışına yönelik temel ilkesi çok açık: Satılan silahların son vardığı ülkenin insan haklarına muhakkak saygılı olması gerekli. Benzer bir şekilde, ihraç edilen silahların, eğer alıcı ülke halkına karşı kullanılma riski varsa, satışın gerçekleşmemesi gerektiği de öngörülüyor.

Buna rağmen, AB ülkelerinden şirketler, son yıllarda, şimdi isyanların yaşandığı ülkelere, dudak uçuklatıcı boyutta silah satışı yaptı.

Euro bazında Suudi Arabistan'a, 5 milyar, Birleşik Arap Emirlikleri'ne 2,1 milyar, Umman'a 976 milyon, Mısır'a 294 milyonluk satış gerçekleştirildi.

Üstelik de, bu rakamlar sadece 2009 için geçerli.

Libya'ya en çok silah satan ülke, Rusya.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ben seni ilk değil, son bakışta sevdim Budapeşte

Sezin Öney 25.03.2011

Şimdi de, baharın geldiği bu günlerde, rüyalarımda sık sık sokaklarında geziniyorum. Ama senin kayıp bir şehir olduğunu, seni hatırladığım kadar güzel olmadığını da biliyorum. Sisli, tuhaf ve ürpertici güzellikte, belki de

asla gerçekleştirmemiş anıların hayalet başkentine son kez bakıyorum hayallerimde, ilk kez de gerçekten görerek...

Gerçek hayattaysa, bebek bakışlarıyla, "memleketimi" tanımaya ve geçirdiği baş döndürücü değişim sonrası anlamaya çalışıyorum.

Ahmet Şık ve Nedim Şener, sadece gazeteci oldukları için hapisteler... Üzerilerine kapanan bir komplo bulutunun içinde, Bermuda Şeytan Üçgeni'nde yitiyorlar.

Ne zaman bu kadar vahşi olduk? Cevap şu ki, aslında hep öyleydik; değişip dönüşüp gene aynı acımasızlığa yapışıp kalıyoruz.

AKP'nin iktidar olduğu dönemden bu yana, yakınında olduğu düşünülenlere karşı çok acımasız, muhalefet denemeyecek denli müptezel bir yok etme kampanyası yürütüldü. Bugün bile, Ahmet Davutoğlu gibi hem kabine içinde, hem uluslararası ilişkilerde güçlü bir siyasetçi, başkanlığında en yakın çalışacağı ekibi seçerken bile bir sürü taş koyma, engelle karşılaşıyor, istediğini de her zaman yapamıyor.

Ama hunharca AKP'yi boğma çabası ne kadar yanlışsa, şimdi oluşmaya başlayan düzen de o kadar yanlış.

Meclis TV'yi izleyen varsa, kürsüye çıkan muhalefet milletvekillerine yapılan sinir bozucu muamelenin farkındadır; konuşma yapılırken "çat" diye ses kesiliyor, süre bitti "mesajı verilmesi" için mikrofon kapatılıyor.

Sonuçta konuşan, halkı temsilen seçilmiş biri; böylesi ses kesilmesi de, en basit deyimiyse kabalık. Peki, bunu bir bakana, başbakana veya iktidar partisinin milletvekiline yapmak mümkün mü?

Ahmet ve Nedim, bir gölge oyunun piyonları olmakla, gazeteciliğin çerçevesinin dışına çıkıp, kamuoyunu manipüle edecek kitaplar yazmakla suçlanıyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yakut gözyaşları –I–

Sezin Öney 31.03.2011

Bir savaşçı, muharebeden çıkınca ne hisseder?

Kızıla kesmiş savaş alanında, közler, küller ve iniltiiler arasında yürürken ne düşünür?

Muzaffer mi hisseder kendini eğer "kazanmışsa"?

Göğsü mü kabarır "düşmanlarını" yıkık dökük, bitap görünce... "Oh oldu" diye sevinir mi?

Şafak sökmeden önce, önünde çağıldayan dereden eğilip de su diye içtiği karşı tarafın kanı çıkınca, hoşuna mı gider?

Yoga yapanların bildiği bir duruş vardır; savaşçı duruşu.

Çok zarif ve tamamen dengeye dayalı bir duruştur; çok basit gözüксе de mükemmelleştirmesi zordur. Savaşçı pozuna geçip de, tüy gibi hafif ama yay gibi gergin durmaya çalışırken, fiziksel, duygusal ve ruhsal

eksiklikleriyle yüzleşir insan.

Bu nedenle duruş, başkalarına karşı şiddeti savunan sembolik bir anlam içermez. Tersine, insanın egosuyla, kendiyle olan savaşını anlatır.

2007 Muhtırası'na ve o dönemde yaratılan siyasi buhran üzerinden kutuplaşma çabasına karşı durarak, o dönem ve öncesinde "sığ devlet" tarafından Türkiye kamuoyunu kukla gibi oynatmak için sahnelenen alavere dalaverelere, Türkiye'ye dayatılan şiddet kültürüne, AKP'ye yapılan haksızlıklara karşı savaşmayı ilke edinerek yola çıkanlar, bu düşüncede birleşenler vardı.

Vicdan meselesi için verilen bu savaş neden şimdi kendi savunucularını da yemeye başladı? Savaşın galipleri, kendilerine yapılan haksızlıkların hıncını, neden başkalarından almaya başladı?

Gazeteciler Nedim Şener ve Ahmet Şık'ın tutuklulukları, sadece onlara yapılan bireysel bir adaletsizlikten de öte, derin bir zihniyet krizinin göstergesi.

Hak ve özgürlüklerin ne anlama geldiğinin anlaşılamamış olması, "vazgeçilebilir" zannedilmeleri, Türkiye'yi birkaç on yıl daha debelenmeye, sonunda da, Rusya'nın kötü, silik soluk bir kopyası olarak, havai fişek misali bir parlayıp sönmeye mahkûm edecek bir çıkmaz sokak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yakut Gözyaşları -2-

Sezin Öney 01.04.2011

Visegrád, Macaristan'ın başkenti Budapeşte'nin hemen yakınlarında bir ufak kent. Benim, şehir dışına çıkıp da gezip tozmak istediğimde, gitmeyi en çok sevdiğim yerlerden biri. Sonbaharın en güzel renklerini üzerinde toplayan, zümrüt ormanlar, kızıl ışıltılar içinde bir Rönesans kenti. Şehri tepeden gözleyen Ortaçağ kalesine doğru da, "ağır ağır çıkacaksın bu merdivenleri, eteğinde bir yığın güneş rengi yaprak..."

1335'te, Bohemya, Polonya ve Macaristan kralları, bu kalede iki ay süren bir toplantı düzenlemiş ve bölgesel bir ortaklık için anlaşmışlardı. Bu işbirliğinin temelini atılmasından yaklaşık 650 yıl sonra, bölge ülkeleri için bir dönem kapanır ve yenisi açılırken, Çekoslovakya Devlet Başkanı Václav Havel, Polonya Devlet Başkanı Lech Walesa ve Macaristan Başbakanı József Antall, Visegrád'da biraraya gelerek, bu ortaklığı canlandırmaya karar verdi.

Çünkü, 1989 sonrası, Soğuk Savaş'ın bittiği dönemde Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, özellikle de Macaristan, Çekoslovakya ve Polonya, yepyeni bir siyasi sayfa açmak, toplumsal bir dönüşüm yaşamak için çok hevesliydi.

Bölge, hak ve özgürlükler üzerinden tarihlerine temiz bir sayfa açmaya kararlıydı; değişim heyecanıyla hızla atan kocaman kırmızı bir kalbe benziyordu.

Her şeyden önce de bölge ülkeleri, Avrupa'nın bir parçası olarak tanınmak, Avrupa Birliği'nin tam üyesi olmak ve Batı Avrupa ülkelerinden de üst seviyede demokratik standartlara sahip olabilmek, ortak hedefindeydiler. Fakat her ne kadar, Visegrád Ortaklığı'nın tarihini, 14. yüzyıla dayandırmak mümkünse de, bölge ülkeleri arasında husumet ve düşmanlıkların defteri hayli kabarıktı, hâlâ da öyle... Yani, aslında işbirliğinden çok çatışmayı besleyecek bir bölgesel flora ve fauna söz konusu. Örneğin, 1993'te Çekoslovakya huzurlu biçimde

“bölündüğünden” beri, Macaristan ve Slovakya arasında sorun eksik olmuyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

(X)asret: Almanya'nın “Göçmen Açılımı”

Sezin Öney 07.04.2011

Bazı kelimeler var; başka dilde eşanlamlısını bulsanız, anlamını çevirseniz bile, yerine eşi benzerini tam olarak koyabilmek imkânsız.

Hasret de böyle bir kelime.

Çağrıştırdığı sesler var, imgeler var; kulağa gelişi, göze gözükleşüyle, duyurdukları, duyurduklarıyla “aynısı” başka dilde yok.

Hasret deyince, önce bir-iki damla hafiften bir serinlikle içe akıyor da yakıyor, ince bir tutkuyla; özlemle...

Sonra, sanki bir kanunun veya arpin tellerinden sesler çağlıyor, boşalıyor arzuyla.

Hasret, boşluğa uzanan eller, onarılmaz bir kayıp duygusu... Hasret, kırk görünmez atlinin yanınızdan geçerken, kalbinize ok atması. Kelimeler, diller, dinler, cemaatler; hasretin hükümdarlığında her şey ayrılığın dalga boyuna ayarlı...

(X)asret, hayata bir çarpı.

Bundan 50 yıl önce, 30 Ekim 1961'de, Türkiye ile Almanya arasında bir diplomatik mutabakata varıldı. O dönemde Almanya, savaş sonrası endüstrileşme hamlesine geçici olarak hizmet edecek “misafir işçilere” ev sahipliği arayışındaydı. Bu işçilerin gelmesi için de, İtalya, İspanya, Yunanistan, Portekiz gibi ülkelerle ile Almanya arasında, “misafir işçi” anlaşması imzalanmıştı.

Türkiye, diğer ülkelerden farklı biçimde bizzat, Almanya'ya böyle bir anlaşma imzalama talebini götürdü. Bunun nedeni hakkında rivayet muhtelif...

O zamana değin, zaten önceki yıllarda, 3 bin kişi kadarlık bir iş gücü Almanya'ya göç etmişti. İşçi arayanlar, bavul ticareti misali, müstakbel çalışanlarını seçip getiriyordu. Anlaşmanın istenmesinin amacı, biraz başlamakta olan göçü kontrole bağlamaktı. Biraz, iş gücünün bir süre orada değerlendirilmesini sağlayıp, onları tecrübe kazanmış olarak geri almak, arada da yollayacakları dövizle para kazanmak... Biraz, Yunanistan ile anlaşma imzalanırken geri kalmamak...

Ancak, Almanya'nın İçişleri Bakanlığı, Müslüman bir ülkeyle arada misafir işçi köprüsü kurulmasına karşıydı.

Sonunda, diğer ülkelerle olduğundan farklı olarak, “ıslak imzalı” olmayan bir metin, iki ülke tarafından da rast gele kabul ediliverdi; milyonlarca insanın kaderi de bu kuru dilli evrakın gizli sihriyle değişti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Berlin: Geçmişim Geleceğim

Sezin Öney 08.04.2011

Berlin, ailemin bir kısmının kökenlerinin olduğu yer; annemin doğum yeri. Kimi trajik kimi mutlu aile hikâyelerinin uzak başkenti.

Altının her tonunun metalik-çelik bir vakurla ısıldadığı, modern bir tarih müzesi; geçmiş ve geleceğin çakışarak, birbirlerinin sınırlarının içine geçerek yepyeni bir zaman dilimi oluşturduğu bir camekân Berlin.

Berlin, Almanya'nın 1989 sonrası geçirdiği değişimin eseri.

Almanya'nın kendisi de, bir dönüşüm içinde.

2005'te, Almanya'nın bir göç ülkesi olduğunun "kabulü", diğer bir değişle, "göç realitesinin" tanınmasıyla başlayan "Göçmen Açılımı", ülke için bir dönüm noktası oldu. Gerhard Schröder ve Joschka Fischer döneminde, 1990'ların sonunda temeli atılan politikalar bunlar.

Almanya'nın Göçmen Açılımı, bir nevi "Milli Birlik ve Beraberlik Projesi" olarak uygulamaya geçen sene kondu.

Kasım 2010'da yapılan Entegrasyon Zirvesi ile beraber uygulamaya konan Ulusal Eylem Planı, temelde eğitim ve iş konularına eğilmeyi ve göçmenlerle diyalogu sağlayacak bazı "ara" kurumlar oluşturulmasına çalışılıyor.

Bu "Açılım", tüm ülkenin dönüşümünü sağlayacak bir değişimin temelini mi atıyor?

Pek öyle gözükmüyor.

Almanya'nın yeni entegrasyon politikaları, Türkiye'de Kürt ve Alevi Açılımlarının ister istemez yarattığı, yeni "makbul vatandaş" tanımına benzer bir "açılımın içindeki ve dışındakiler" çemberi yaratıyor.

Yani, bir anlamda, iki ülkede de, devletin kilit toplumsal sorunlara el atarak tabuları yıkmaya söz konusu. Ama, bu adımı atarak devlet, ne Türkiye'de ne de Almanya'da aslında, "demokratik bir dönüşümün", gerçek bir toplumsal değişimin yolunu açmaya niyetli.

Açılımlar, Almanya'da da Türkiye'de de, söz konusu sorun neyse, problemi devlete göre yeniden tanımlıyor.

Devlet, yaptığı tanım ve buna "tedavi" olarak öngördüğü politikaları benimsemeyen, bu tanıma göre "oyunbozan" olarak nitelediğini de, kendine göre cezalandırıyor.

Cezalandırma, her iki ülkede de, dışlamadan Türkiye'de KCK davası örneğinde görüldüğü gibi, hapsedmeye kadar geniş bir yelpazede gerçekleştiriliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Stolpersteine

Sezin Öney 14.04.2011

Tökezlemek, Almanca "stolpern" demek. Stolpersteine ise, "tökezleten taşlar". Almanya'nın Köln kentinden sanatçı Gunter Demnig'in ilkin Berlin'in adı göçle özdeşleşen mahallesi Kreuzberg'de granit "Arnavut kaldırımlarının" arasına döşediği pirinç "tökezleten taşlar" bugün Avrupa'nın çeşitli yerlerinde ayakları ve akılları dolaştırıyor.

Nazizm'in kurbanı kişilerin evinin önüne konan bu taşların üzerlerinde, "kayıbın" adı, Nazilerce nereye gönderildiği ve "kaderinin" ne olduğu yazıyor. Demnig, bu taşları 1992'de, Berlin'in kaldırımlarına "korsan" olarak yerleştirmeye başladı. Sanatla eylemi karıştıran bu çıkış, ilk başta resmi yetkililerle Demnig arasında sürtüşme yarattı. Ancak sonunda çekişmeyi "hatırlamak" kazandı ve tökezleten taşlar, Hollanda'dan Macaristan'a, Ukrayna'ya Avrupa'nın dört bir yanında belirmeye başladı. Şimdi 25 bine yakın taş, kaldırımların bağrından vicdanlara diken gibi batıyor.

Bu taşlar, sadece Yahudileri değil, Nazizm'in düşman bilip yok ettiği tüm grupların anısını korumayı amaçlıyor. Romanlar ve Sintiler, engelliler, Komünizm ve sol sempaticanları, direniş üyeleri, Yehova Şahitleri, eşcinseller de, tökezleten taşların andıkları arasında.

Stolperstein'ların ilk belirlediği Kreuzberg'in hikâyesi malum; 1961'de Türkiye ile Almanya'nın göçmen işçiler konusunda mutabakata varması ertesi, Berlin'e gelen Türkiye kökenlilerin büyük çoğunluğu, "duvar dibi" olarak makbul sayılmayan bu mahalleye yerleştirildi, yerleşti. 1989'da Duvar'ın "tarih olması" ertesi, Kreuzberg birden yeni Berlin'in en merkez yerlerinden biri haline geliyor. Dahası, 1960'lardan beri göçmenlerin yanı sıra bölgeyi mesken tutan o zamanların marjinal grupları, çevreciler, solun ileri ucundaki siyasi aktivistler, sanatçılar gibi "renkli şahsiyetlerin de Kreuzberg'de yaşayagelmesi, mahalleyi "moda" edecek bir çoğulculuğun, yaratıcılığın tohumlarını ekiyor.

Kreuzberg, şimdi bir sokağı dönünce karşınıza modern sanat tasarımlarının çıktığı, diğerini dönünce de "biyolojik bahçe" konseptiyle, tavuklar ve keçilerin, midillilerin ortada koşuşturduğu, kiralara son 10 yılda yüzde 200 katlandığı, gözde, eklektik bir mekân.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Almanya Kemalizmi

Sezin Öney 15.04.2011

"Eğitim, ayrımcılık da dâhil her derde devadır. Modernleşen 'öteki', 'iyi vatandaş' olarak toplumun geneline entegre olur ve kabul görür". Almanya'da, gerek devletin gerek ön plana çıkan göçmen örgütlerinin, gerekse siyasi partiler ve dinî grupların yaklaşımı ana hatlarıyla böyle.

İlk bakışta bu son derece, "ilerici" bir tutum. Hem de, bu bakış açısı, "dışarıda kalanın" entegrasyonuna yönelik sorun çözücü formül geliştirmeye yönelik, "kapsayıcı" bir felsefeye sahip gözüküyor. Eğitim, iyi bir şey olduğuna göre, dışlanan, altta kalan; eğitimi, toplumda yükselme aracı olarak kullanabilir, bu sayede de toplumun arzulanan, takdir gören ayrılmaz bir bireyi haline gelebilir.

18. ve 19. yüzyıllarda, Avrupa Yahudileri arasında benzer bir anlayış doğmuştu. Haslakah, İbranice, "aydınlanma", "eğitim" anlamına geliyordu. Haskalah'ın arka planında, gettolaşmış, Avrupa genelinde toplumla bütünleşemeyen, sürekli dışlanan Yahudi toplumunun kurtarıcısının, modern bir görüntüye bürünme, sekülerleşme ve eğitimin olacağı düşüncesi vardı.

Kemalizm'in de benzer yaklaşımda olması, Avrupa'nın "Aydınlanma" kavramını rehber seçmesinden kaynaklanıyor elbette.

Ancak Avrupa Yahudileri, toplumun eşit kabul gören bireyleri olmanın yolunun sadece modernleşmeden geçmediğini gördükçe, Siyonizm gibi Yahudi kimliğini vurgulayan, entegrasyonun imkânsızlığına kanaat getirip yeni çözümler arayan milliyetçi/muhafazakâr akımlar ortaya çıkmaya başladı.

Siyonizm'in fikir babası sayılan Theodor Herzl'in, Viyana'nın sembolü Sen Stefan Katedrali'nde düzenlenecek toplu bir vaftiz töreninin, Yahudilerin dışlanmasına çözüm olacağını düşünürken giderek milliyetçileşmesi, yaşanan kırılmaları yansıtan bir örnek.

Göçün 50. yılında, Almanya'daki Türkiye kökenlileri ve Almanya'nın kendisini, entegrasyon konusunda daha birçok soru bekliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sihir ve anayasa

Sezin Öney 21.04.2011

Sahne önce karanlıktır, sonra yavaş yavaş aydınlanmaya başlar.

Bomboş sahnede, yerde serili duran bir kuklayı görürüz...

Kuklanın üzerindeki kıyafetler, renksiz, tonsuz, herhangi bir biçimden yoksundur. Yüzü, bomboş bir yüzdür.

Çok düşük perdeden işitilen müzikle beraber, sihir gerçekleşmeye, kukla hafiften kıpırdamaya başlar. Can buldukça, yavaştan dikildiğini, ayağa kalktığını, ilk dans adımlarını attığını görürüz. Her hareketiyle, yüzünde bir çizgi belirir, kıyafetine bir renk, desen, biçim eklenir. Müzik iyice tempo kazanırken, kukla hızla dans etmektedir; artan ışıqla beraber, çehresinin tüm hatlarını, giysilerinin tüm ayrıntılarını seçmeye başlarız.

Yeni anayasa tartışmaları gündeme gelince, nedense benim gözümde böyle bir mizansen canlanıyor.

Türkiye'nin seçimlere giderken önünde iki hayati konu var; başkanlık meselesi ve yeni anayasa tartışmaları.

Bunlardan ilkinin, gündeme seçim sonrası ne denli bir ağırlıkla geleceği şu an için müphem. Ötekisiyse, "kaçınılmaz" olarak yeni Meclis'in ilk el atacağı konu olmak zorunda.

Bu iki konunun önemiye, tartışılma biçimleri ve tartışma sonuçlarının, Türkiye'nin önümüzdeki on yıllardaki siyasi kültürünün "ruhunu" tanımlayacak olmasından kaynaklanıyor.

“Yeni anayasa”nın yazılış biçimi, ortaya çıkış şekli, belki de nasıl bir içeriği olduğundan da önemli bir konu. Yeni anayasanın ortaya çıkışı, bir “ruh kazanışı” süreci, yeni bir siyasi kültürün, yaklaşım biçiminin oluşturulmasının yolunu açıyor; bu imkânı değerlendirmek veya savurmak Türkiye’nin elinde...

Ancak, yeni anayasanın kendisi, sihirli bir değnek değil. Tek başına en kusursuz hukuki düzenlemelerin fildişi bir kule gibi, abide tarzı yükselmesinin bir anlamı yok. Hatta **yeni anayasanın büyük bir demokratikleşme heyecanı ile yapılmasının da bir anlamı yok...**

Sonunda, eğer gerçek bir siyasi dönüşüm yaşanmazsa, ortaya çıkan gene üç aşağı beş yukarı aynı düzenden başka bir şey olmayacak çünkü...

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa sonrası balkabağı olmak

Sezin Öney 22.04.2011

Bir süredir bayırdan aşağı yuvarlanan taş misali sürekli bir yerden ötekine gidiyorum. Bir haftada bir düzine uçak yolculuğu yaptığım oluyor. Ben, bir yerden ötekine, sele kapılmış gibi sürüklenirken, “keyif için” seyahat edenleri görüyorum.

“Yoldayken”, hep otobüslerin, uçakların pencerelerinden fotoğraf çekenlere denk geliyorum. Pencere arkasından çekilen resimlerin, titrek silik görüntülerinden ne olacak ki, diye düşünüyorum çoğu zaman. Ama öte yandan da, benim öylesi fotoğraflarım bile yok.

Ânı ele geçirmek flu, titrek de olsa, somut bir resmi ele geçirmek mi; belki de hiç çekilemeyecek ideal resmi, en güzel ışığı yakalamak, en iyi makineyle çekmek için sebat etmek mi?

Türkiye’nin yeni anayasası, eldeki iç kapayıcı siyasi manzaraya rağmen, üzerimize yapışan eskisinden artık bir an evvel kurtulabilmek için, seçimlerden sonra bir an önce, hızla mı yapılmalı?

Yoksa yeni anayasa süreci ince ince mi işlenmeli, gerekirse yıllara yayılan biçimde özenle planlanarak, üzerine titrenerek mi yaşanmalı?

Yıldırım nikâh mı, uzun uzadıya planlanan bir düşün süreci mi?

Bu sorunun yanıtını vermek güç... Ve çok da kolay.

Geçtiğimiz günlerde, Macaristan’da bir “yıldırım nikâhı” gerçekleşti. Macaristan, 1989 sonrası yapılan anayasasını değiştirdi.

18 nisanda parlamentoda onaylanan yeni anayasa, Soğuk Savaş sonrasının hak ve özgürlüklere vurgu yapan anayasasının tersine, **son derece muhafazakâr ve milliyetçi ruha sahip.**

“Çoğunluk iktidarı”, merkez sağ Fidesz’in “karizmatik lideri” Viktor Orbán’ın siyasi çekim gücünü konuşturarak, tüm eleştirileri bertaraf edip onaylattırmayı başardığı anayasa, Macaristan için bir rüyanın sonu anlamına geliyor.

Macaristan’ın eski anayasası, “Macaristan Cumhuriyeti” diye başlarken, yenisi “Macaristan” diye başlıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çılgın proje

Sezin Öney 28.04.2011

Avrupa Birliği’nin dünya için bir “çılgın proje” olmasının en büyük sebeplerinden biri, ulus-devletin içe kapanıklığını yenen “sınırsız” bir bölge yaratmasıydı. Tıpkı Türkiye’nin, 2000’lerin başından bu yana gıdım gıdım atılabilen demokratikleşme adımlarını, son zamanlarda geri çevirmek için cansiperane bir çaba içinde olması gibi, Avrupa genelinde de giderek daha sağa, giderek daha muhafazakârlığa yönelen bir siyaset söz konusu.

Avrupa’da yaşanan “eksen kayması”, Türkiye için de adeta bir gurur vesilesi... Türkiye’den bakıp da, “Sizde ne kadar büyük demokrasi ayıpları var, siz mi bize demokrasiyi öğreteceksiniz” demekten büyük zevk alınıyor da, aslında aynı batan geminin yolcuları olduğumuz hiç akla getirilmiyor. Avrupa’nın tarihî ve coğrafi olarak bir parçası olduğumuz, bizi birbirimize yüzlerce yıldır incecik örülen bağların sınıksıya, ayrılmamacasına kenetlediği gerçeğine “Fransız kalmaktan” başka bir şey değil bu.

Fransa ve İtalya liderlerinin 26 nisanı buluşup Schengen Anlaşması’nın “gözden geçirilmesi gerektiği” çağrısında bulunması, aslında Türkiye’de büyük yankı uyandırması gereken bir haber. Sarkozy ve Berlusconi’nin, Avrupa Birliği’nin temellerinden birini, günümüz Avrupası’nı dünyaca imrenilen bir gözbebeği yapan değerlerden biri olan “serbest dolaşımı”, “sınırsızlığı” yok edecek bu önerisi, Türkiye’nin de sorunu.

1985 yılında imzalanan ve bugün 25 Avrupa ülkesini 400 milyon nüfuslu tek bir bölge haline getiren **Schengen Anlaşması’nın Berlusconi ve Sarkozy’nin talep ettiği şekilde, “devletin âli çıkarı” uygun görürse, serbest dolaşımı sınırlandıracak şekilde budanması, bir kere zaten “derin vize” sorunu yaşayan Türkiye vatandaşlarını da kuşkusuz etkileyecek.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazamız mübarek olsun

Sezin Öney 29.04.2011

Van'da göl sakin, sokaklar çırpıntılı.

BDP, önceki gün sabaha karşı yapılan baskınla 12 ilde birden “Demokratik Çözüm” çadırlarının kaldırılmasına tepkili; Van İl Başkanı Cüneyt Caniş, YSK’nın kararı ile “sivil itaatsizlik” çadırlarının kaldırılması arasında bir fark olmadığını dile getiren bir açıklama yapıyor.

Açıklamanın ardından, Çevik Kuvvet müdahale edince, Van sokaklarında arbede çıkıyor.

Herkes bıkkınlık içinde ezelden beri ezbere bir senaryoda rollerini oynuyor gibi... Daha ne kadar sürecek bu tiyatro? Kim, daha ne kadar dayanacak?

“Öte yakada”, şimdilik “sürdürülebilir sefalet”; Bâb-ı Âlî’nin gözbebeğindeyse “Çılgın proje”. Bu proje gerçekten, Türkiye’nin “büyüklüğünün” bir göstergesi mi?

Maalesef hayır; Türkiye’nin son dönemdeki çıkışı da bir nevi halk ayaklanması... Tıpkı, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da “insanca” ve “onurlu” yaşama arzusunun gemlenemez biçimde şahlanması gibi.

Türkiye’nin, Ortadoğu geneline nazaran demokrasiden az biraz nasiplenmiş bir yüzyıl geçirmesi, tabandan gelen dönüşüm talebinin Tunus’tan başlayarak Suriye’ye kadar dalga dalga gelen isyandan farklı biçimde ifade edilmesine neden oldu.

İşin doğrusu, AKP’nin Türkiye’nin demokrasiye uzanan yolunu açtığı yorumuna karşılık, halkın kendi yolunu kendinin açtığı...

Osmanlı devleti, imparatorluğa dönüşebilmesini, kuruluş dönemindeki elastikiyete borçluydu. Bir statüko, statik bir devlet anlayışının oturtulmaması, “gaza” ruhunun hevesi, “düşmanla” bile empatiye açıklığı, tüm bu “idealizme” rağmen ayakları yere basan pragmatikliği, Osmanlı’ya onu bir dünya gücü haline getiren kanatları takmıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahar havası

Sezin Öney 05.05.2011

Baharın haylaz havası gibi Türkiye’nin siyaseti...

Bir an ayaz, bir an sıcak, bir yaz bir kış, bir yap bir boz... İşte böyle bir çifte ruhlu bir araftayız; ne cennet ne cehennem.

Güllük gülistanlık hayata götüren tünelin neresinde olduğunu bilememenin tedirginliğiyle iki arada bir derede kalmışlık sıkışmışlık bir yanda, zebanilerin dünyasını geride bırakmanın, "en kötü çeyreğin" geçmesinin rehaveti öte yanda...

Bir yan çiçek açıyor, öte yanda dolu bastırıp kafaları kırıyor.

Döne dolaşa, "Kürt sorunu" bitti noktasına geldi "devlet" arka perdede anlaşınca. Ki bu ifade eski dönemin inkâr ruhunun tekerrüründen başka bir şey değil. Sorun kabullenildi önce, sonra "çözülüverdi". Dumanı üzerinde tüten 3,5 milyar dolarlık askerî helikopter ihalesi mi çözüm? Tam da, "Dersim" adı asıl kullanılan isme dönüşmeye başlamışken, "Tunceli 'kırsalında' operasyon" mu çözüm?

YSK kararının açıklandığı gün, Cizre'de tufan gibi bir öfkenin sokaklara hâkim olduğunu biliyoruz. Henüz yedi-sekiz yaşında çocukların infialinin, tesadüfen yolu, "sıradan vatandaş" olarak bu sokaklara düşen üniformalıları tir tir titrettiğini de...

Biz buraya nasıl geldik? Bu çıkmaz sokağa nasıl düştük?

Kürt sorunu daha yeni başlıyor.

Üstelik de, belki de bölgeden çok, "karışık" yaşanan büyük şehirlerde daha da sert yaşanacak biçimde başlıyor.

Dahası, bütün ülkede, Kürt-Türk-Roman-Ermeni-Yahudi her kim varsa "ayırmaksızın ayıran", derin bir öfke buhranıyla halka, içine işleyen sirayet eden bir ayrımcılık dalgası şeklinde başlıyor.

Bundan önce Kürt sorunu, devletle Kürtler arasındaydı. Şimdi, sorun çözülmeye çözülmeye, üstelik de halkın seçtiği iktidarın, söz verip de tutmamasıyla daha da kangrenleşip, toplumun çeperlerine yayılıyor.

Geçen hafta, yazının sonunda, Selendi'deki Romanlara ne oldu diye sormuştum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Harikalar diyarında bir gün

Sezin Öney 06.05.2011

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir harika diyar varmış.

Bu diyarda, bir gün bir Roman hurdacı, ordunun ıskartaya çıkardığı bir askerî aracı parçalayıp satmak için almış. Aracı elden geçirirken, içinde unutulmuş bir el bombası bulmuş. "Bu nedir, ne yapmak lazım" diye bakarken, bomba patlayıvermiş. Hurdacının elleri, kolları parçalanmış.

Bir sene boyu, tedavi için hastaneye gitmiş gelmiş. İşsiz güçsüz kaldığından da, iyice dara düşmüş. Devletten kendisine maaş bağlansın diye hastaneden heyet raporu alması gerekmiş.

Kendisini bunun için bir psikiyatrin karşısına çıkarmışlar; gelin görün bakalım ne olmuş bundan sonrasında...

Masalın burasında, "gerçek dünyaya" zembille iniş yapalım ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na daha henüz sunulan bir dava dilekçesini aynen okuyalım.

Dava dilekçelerinin, o kuru ve hissiz, tak tak daktilo dillerinin altında, insanların hayatları gizli neticede. Önünüze koyup dilekçeleri, şimdi artık kalmayan dava özetlerini, layihaları okuduğunuzda, birden harfler, kelimeler, kâğıtların üzerinde ayaklanıp, canlanırlar sanki. Birden hayattan bir sahne, bir hayattan sahneler, kâğıtların içinden çıkar ve önünüzde bir tiyatro, bir film gibi oynamaya başlar.

Bu dilekçede noktası virgölüne, isimler dışında, aynen şöyle yazıyor:

"SUÇ: IRK AYRIMCILIĞI YAPARAK HAKARET

AÇIKLAMA: Bergama Devlet hastanesine Bizlerden F.'e heyet raporu almak için gittiğimizde Psikiyatri uzmanı olan şüpheli doktor A.P. Bizlere karşı ve yüzümüze hitaben "Nerelisin" "Manisa Kırkağaçlıyım Ancak Bergama'da yaşıyorum" Okumam yazmam olup olmadığını sordu olmadığını söyledim. Neden okumadığımı sordu. Ben de garibanlıktan diye cevap verdim. SİZİN YERİNİZ YURDUNUZ BELLİ DEĞİL GÖÇEBESİNİZ, SİZ ROMANSINIZ VE IRKINIZ AYRI diyerek onurumuzu ve gururumuzu rendice etmiştir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Qijika Reş'

Sezin Öney 12.05.2011

Qijika Reş, yani Kara Karga, Van'da çıkan bir derginin adı. Ancak *Qijika Reş*, herhangi bir dergi değil. "Anarşist" bir dergi; hatta Türkiye'de bu anlamda belki de, "türünün yegâne örneği".

Kara Karga, çünkü kargalar uğursuz kabul edilip ötelenen kuşlar... Oysa kargaların birçok gizli meziyeti var; örneğin bellekleri son derece güçlü.

Qijika Reş ekibi de, pervasız, umarsız, çekincesiz, özgürce düşüncelerini dile getirmek istiyor. Bunun kendilerine her taraftan lanet getirebileceğini biliyorlar. Buna rağmen, "bu coğrafyada, anti-otoriter" bir "özgürlük politikasının patikası" olmayı, "çok sesli bir yerel platform" oluşturmayı, "dünyayı yansıtan bir aynadan çok, dibini aydınlatan bir mum olmayı" amaçlıyorlar.

Qijika Reş'i, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Hakkâri ve Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki kitapçılardan, gönüllülük ağıyla dağıtıldığı yerlerden, kişilerden temin etmek mümkün. Dergi, Eylül 2010'dan beri, iki aylık olarak yayımlanıyor, ağırlıklı olarak Türkçe fakat Kürtçe yazılar da var. 1250 adet basılıyor ve hepsi hemen tükeniveriyor. Yayın ekibinden, aynı zamanda İnsan Hakları Derneği'nden Sami Görendağ'ın ifadesiyle, dördüncü sayıyı bir 10 gün içinde çıkaracaklar, beşinci sayının yazıları da çoktan hazır. Zira dergiye Türkiye'nin birçok yerinden, üstelik de sadece Kürt yazarlardan değil, her kesimden yazı geliyor.

Dergiyi çıkaranlar, ideolojik olarak kendilerini “anarşizmden” yana konumlandırıyorlar evet; ama dergi, aslında kendine çizdiği rotadan da “anarşist”.

Bunun sebebi, *Qijika Reş*’in sadece Kürt siyasetini, dünyasını saran, kuşatan, hep sara, kuşatagelmiş, sarsagelmiş güç ve iktidar ilişkilerine bir alternatif arayışında olması değil. Aslında paralel biçimde güç ilişkilerinin, gücünün iktidarının boğduğu, mağdur ettiği tüm Türkiye’yi ilgilendirecek bir “güçsüzlük” arayışında olması.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Reben/Mazlum

Sezin Öney 13.05.2011

Dün, Van’da yayımlanan ve tüm Türkiye’yi ilgilendirebilecek muhalif bir ses veren bir dergiden bahsetmiştim; *Qijika Rej*, yani Kara Karga’dan.

Qijika Rej, güç, otorite ve iktidara erişmeye değil, bunlardan arınmaya yönelik bir felsefe geliştiren bir dergi.

İdeoloji olarak kendine anarşizmi, stare şivan/ çoban yıldızını alan bir yayın. Ama bence, anarşizmden de azade, tamamen kendine özgün bileşimini, kimyasını simyasını bulmuş *Qijika Rej*...

Qijik, yani Kürtçe “Karga”, kimsesiz, gariban, sahipsiz kalmış, başına felaket gelmiş, “hayatın demlediği”, deneyimlendirdiği gibi bir çağrışıma, kullanıma da sahip. “Qijik” sözünün bir yandan, “reben” yani “mazlum” gibi bir anlamı var.

O kadar çok insanın içine dokunan detay var ki *Qijika Reş*’in satırları arasına gizli...

Nizam Karaağar’ın, “Kürtçe uzmanı değilim (yani bu cümleden, sanki başka şeylerin uzmanıymışım da, sadece Kürtçenin uzmanı değilmişim gibi bir anlam çıkmaz umarım)” diye başlayarak kendiyle dalga geçen, mütebbessim yazısının, bir müebbet mahkûmuna ait olduğu gerçeği gibi...

Qijika Reş’in bir dergi olarak ne yapabildiği, ne ortaya koyduğu kadar önemli olan, onu yayına hazırlayan ekibin Van’da boy vermesi. Bir dershane de coğrafya öğretmenliği yapan Ramazan Kaya, İnsan Hakları Derneği’nden Sami Görendag, genç üniversite hocası Bilgesu Sümer, Kürtçe ve genelde redaksiyon konusunda derginin belkemiği Kawa Newir...

Hepsi, o bu siyasetin topyekûn bakış açısından azade, dağ gibi bireysel duruşlar sergileyen kişiler.

Van’da kurulu bir sofrada, Sami’nin bebek kızı Emma Sarya, Kürtçe-Türkçe karışık dünya tatlısı ilk cümlelerini kurar, Doğubayazıtlı matematik hocası Emin İlhan ve Mardinli eşi Elif Selçuk İlhan’ın fidan gibi genç, umutlu muhabbetini dinlerken, Van’da bir gece gerçekten felekten çalındığına tanık oluyorum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahar çiçeği

Sezin Öney 19.05.2011

Macera filmlerinde kahramanımız, cayır cayır yanmakta olan “olay mekanından” son dakikada, ustaca bir manevrayla kurtulur ya; mesela son dakikada uçağa atlayıp, tüten dumanlar arasında “cehennemden” uzaklaşır. Uçakta, arkasına yaslanıp rahat bir nefes alır...

İlkbaharın yakmadan, usulca bir öpücükle geldiği Budapeşte’de çiçeklerin arasında buluverdim ben de kendimi dün koşuşturmaca sonucu, bir heyuladan nefes nefese kurtulur, zincirlerden boşanırcasına...

Birden, ısrarla sürdürülen bir savaşın dumanı altındaki Türkiye’nin buhranları geride kaldı.

Birden farkettim ki, farkında hiç olmasak da, hepimiz savaş mağduruyuz aslında; Türkiye’ye bağı olup da, 30 yılı aşkın süredir içinde süren, süren, süren savaştan etkilenmemek mümkün değil.

İnsaniyetimizi epriten, eriten bir asit yağmuru altında yaşıyoruz.

Devlet politikası olarak öldürmeyi kendine görev edinen, bununla yaşamaya da alışan bir ülkede tüm ilişkiler, insan ilişkileri zamanla yozlaşır.

Savaş, güç gösterisinden başka birşey değil. Gölgesinde de, güçlünün güçsüzü ezdiği, otoritenin tüm ilişkilere hükmettiği bir “düzendenden” başka birşey de filizlenemiyor.

İş ilişkilerinden arkadaşlıklara, her yerde, hayatın her alanında eğer güç oyunlarından, merhametsizlikten, katılıktan, neşesizlikten, anlayışsızlıktan, bir yerlere sürekli gizlenen ve hemen hortlayabilecek bir iç sıkıntısından, bir anda tıslayıveren zalimlikten, köseleşmişlikten azade bir dalga boyu yakalayabiliyorsanız, bilin ki bu mucizeden başka birşey değil. Değerini bilmek, gözden sakınmak lazım böyle çatışmadan kurtarılmış, insanlığı hatırlatan bölgeleri.

Klasik Amerikan felsefesinin klasik ismi George Santayana, Birinci Dünya Savaşı için, “tüm savaşları bitirecek savaş” yorumunu yapan ABD Başkanı Woodrow Wilson’a karşılık olarak, “Savaşın bittiğini sadece ölümler görür” demişti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mutlu şarkı

Sezin Öney 20.05.2011

İnsanlar nasıl kötülük yapar?

Birine kötülük yaptığının bilincinde olarak mı, bunun farkına bile varmadan, yaptıklarını meşrulaştıran, kendine göre çok doğru sebepleri olarak mı?

Dış mihraklar mı kötüye iter? Kötülük yapan, adeta ipleri çekilen bir kukla mıdır? Değil elbette... Sadece “içteki kötüyü” hesaplaşmak zor.

İşkenceciler, katiller de, soğukkanlılıkla “kızırıyor”, “deliriveriyor”, “görevleri yapıyor”, “düzeni koruyor”, şu veya bu şekilde yaptıklarını yapıyorlar.

Sonra da meşruiyeti sağlayan bir “masumiyet”, hatta belki de, “kurbanlık” kozası örülmeye başlıyorlar, konforlu şekilde suçtan arındırıyorlar...

Dün, oğlum kulağını bir müzik kutusuna dayıyor ve bana dönüp “İşte ‘mutlu şarkı’ bu” diyor.

“Mutlu şarkı”, bu sözcükler dışında hiç sözleri olmayan, “kötü günlerde” söylenip güç alınan bir melodiydi. Oğlum, o melodinin o dakika hissettirdiklerini bulabilmek için belki bir ömür, şurada burada aranıp duracak... Tuna kıyısında, Macaristan Parlamentosu’nun, benim bina olarak çok sevdiğim Macar Sanat ve Bilim Akademisi’nin az ilerisinde bir “anıt” var.

Anıt deyince insanın aklına, heybetli, azametli heykeller, yapılar geliyor. Ne de olsa, ideolojik enkazların üzerimizde yükseldiği dibin dipleriyiz de hepimiz, farkına varmadan yaşayıp gidiyoruz.

Budapeşte’deki bu anıt, ayakkabılardan oluşuyor.

Tuna kıyısına bırakılmış, sahiplerinin henüz şöyle bir rahatça yürüyüvermek veya nehirde bir yüzüp gelmek için kenara genişigüzel terkediverdiği izlenimini veren ayakkabılardan...

Bu eserin adı, “Tuna Kenarında Ayakkabılar”...

İkinci Dünya Savaşı’nda, 1944-45’te faşist Haç ve Ok hareketinin esip gürlediği dönemlerde, Tuna kenarına dizilip vurulan, “nehre dökülen” Yahudilerin anısına yapılmış.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gözlerini dike dike bakmak

Sezin Öney 26.05.2011

Kaçımız, korkularına karşı dimdik durup, kendine aynada bakabilir?

Ama, görerek...

Eksikleri, fazlası, azı, kararı, her şeyiyle...

Kendine karşı adil olabilir mi insan?

İnsanlar, kendilerine karşı adaletli olamadığı gibi, ülkeler de olamıyor.

Hatalarla yüzleşilmesi çok zor geliyor kaçak oynamak varken.

Ocak ayında, *Transitions Online* (TOL – www.tol.org) adlı, Orta ve Doğu Avrupa, Balkanlar ve Kafkaslar’a yönelik haberler yapan internet sitesi, bir tartışma düzenledi ve bu buluşmanın notlarını yayınladı.

Tartışılan iki sorudan ilki, aslında Türkiye’yi son derece ilgilendiren bir konuydu; “bölgeden” uzmanlar, önce Orta Avrupa’da “Ne olacak bu demokrasinin hali?” diye kafa yordu, ardından da, “bölgenin”, ABD, Almanya ve Rusya ile ilişkilerini ele aldı.

İlk konu, Türkiye için önemliydi çünkü, tartışmacılar, bu panelde özellikle şunu sorguladı; Avrupa Birliği'nin yeni üyeleri, aday ülkeler ve çevredeki "ilgililere", demokratikleşme açısından örnek teşkil edebilir mi?

Tartışmacılar, Orta ve Doğu Avrupa German Marshall Fonu'nun yöneticisi Pavol Demes, *The Economist*'in eski Orta ve Doğu Avrupa temsilcisi Robert Cottrell, son dönemde *Hospodarske Noviny* adlı ekonomik konularda önde gelen bir Çek gazetesi için dış haberler editörü olarak çalışan Martin Ehl, 2004'ten 2010'a kadar Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) için Basın Özgürlüğü Temsilciliği görevini yürüten Miklós Haraszti, New York Üniversitesi'nin Prag "şubesi"nin yöneticisi ve Vaclav Havel'in eski danışmanı Jiří Pehe, bölge için Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında büyük önem taşıyan Radio Free Europe için yorumculuk yapan Vlad Sobell, gene aynı şekilde bölgeye, Batı'dan "özgürlük pompalamak için" kurulan ve Soğuk Savaş sonrasında da bölgeye yönelik ağırlığını sürdüren düşünce kuruluşu Freedom House'un üst düzey yöneticilerinden Christopher Walker idi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sevgilim ne zaman sokaktan geçse...

Sezin Öney 27.05.2011

Budapeşte'den Brüksel, iki saat "çekiyor".

Diyarbakır'dan İstanbul'a gidiş kadar...

Avrupa'nın bir boyundan öteki yakasına; Avrupa'nın güneydoğusundan batısına, "bölgeden", "merkeze"...

Budapeşte'nin üzerinde sabah ilkyaz buğusu ve yaratıcı bir kıpır kıpırlık varken, Brüksel'de kuruluk ve grilik var.

"Her seferinde yeni bir şehir gördüğümde, senin güzelliğin gözlerimin önüne geliyor; tüm kentler, senin yanında sönük ve sıkıcı kalmaya mahkûm" diye düşünüyorum.

Her seferinde yeni bir şehir gördüğümde, seni daima çok seveceğimi, sana bağlılığımın hiç bitmeyeceğini anlıyorum.

Benim şehrim Budapeşte'nin.

Brüksel'in inişli çıkışlı sokaklarında, Macaristan'ın en sembolik isimlerinden, şair Attila József'in, "Sevgilim Ne Zaman Sokaktan Geçse" şiiri geliyor.

"Yürüdü salınarak - lâmbalar yanmaya

ve bakmaya başladılar hayranlıkla."

Sadece Budapeşte'ye özgü değil aslında, ışığı da peşinden sürükleyen altın güzellik. Tüm Orta ve Doğu Avrupa'ya, Balkanlara yıldız tozu gibi serpilen bir farklılık, çekim gücü var.

Batı Avrupa'nın üzerinden boydan boya uçarken, aşağıda uzayıp giden yemyeşil bir çöl görüyorum.

Brüksel'in teknokrat, robotik dünyasına ve özensiz bir cafcafla boğulmuş "iş dışı" hayatına karşılık, Budapeşte ve "bölge" genelinde, yaşama tutkuyla, hevesle sarılmanın getirdiği bir yaratıcılık, nitelikli derinlik, heyecan var.

Tabandan gelen böyle bir dinamik var da, bölge genelinde, özellikle Orta ve Doğu Avrupa'ya ve Macaristan'da siyasetin kendisine bakıldığında, politikanın, politikacıların toplumun çok gerisinde kaldığı gözleniyor.

Macaristan parlamentosunda, yüzde 70'e yaklaşan bir temsile sahip olan muhafazakâr merkez sağ partisi Fidesz'in "mutlak iktidarı" da, ülkedeki siyasetin kördüğüm haline tuz biber ekıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Enkazdan yükselen...

Sezin Öney 02.06.2011

Graz, Avusturya'nın ikinci büyük şehri. Bir yandan Akdenizimsi iklim, bir yandan Balkanlar, bir yandan Alplerin yükselmeye başlayan heybeti...

Graz'taki Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Bölümü'nde Balkanlar konusunda önde gelen, genç bir uzman var; Florian Bieber.

Bieber, "bölgedeki güncel gelişmelere" yönelik yorum yaparken, Sırbistan'daki bir barış hareketinin sloganını hatırlatıyor; "Düşünün ki, bir savaş var ve kimse gitmiyor". Ve ardından ekliyor; "Mesela, bugünkü Sırbistan'ın ruh halini en iyi bu slogan özetliyor".

Bundan bir yıl önce, Belgrad sokaklarındaki kıpır kıpır elektriği, havada asılı yaşama heyecanını hatırlıyorum. Tam da o günlerde, Sırbistan Parlamentosu, Srebrenica Katliamı için özür dilemişti.

Geçtiğimiz günlerde, Bosna Savaşı döneminde Republika Srpska'nın Genel Kurmay Başkanı olan Ratko Mladić'in tutuklanması da, o dönem bu özrün yarattığı türde bir tepkisizlikle karşılandı.

Bieber, "Düşünün ki, bir general tutuklanıyor, üstelikte 'ulusal kahraman' kendisi ve kimse gösteri yapmıyor" diyor.

Gerçekten de, Mladić'in tutuklanması, üstelikte Sırbistan çapında bir "suçlu" olarak da kabul edilir hale gelmediği halde, bir "buhran" yaratmadı. Bir-iki düzine gösterici dışında kimse sokaklara dökülmedi, aşırı sağcı Radikal Parti'nin de tüm çabalarına rağmen bir hezeyan yaşanmadı.

Oysa, yakalanmasından hemen önce yayınlanan bir kamuoyu araştırması, Mladić'in Sırp halkının yüzde 40'ına göre, bir "kahraman" olduğunu ortaya koyuyordu. Gene aynı araştırmaya göre kamuoyunun yaklaşık 80'i, Sırp devletinin, Mladić'in saklandığı yere ilişkin bilgisi olsa da, bunu paylaşmayacağı ve yakalanmasının önünü açmayacağına emindi. 2009'da yapılan kamuoyu araştırmaları da, benzer sonuçlar ortaya koyuyor ve Sırp halkının çoğunluğunun Mladić'in suçsuz olduğuna inandığını gösteriyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gözbebeklerinde kelebekler

Sezin Öney 03.06.2011

Çok tuhaf bir yerdeyiz; şafak öncesinin gri, kurşuni, mor mavi dünyasında bir odada. Belki bir rüyanın içinde... Bana gördüğün bir kâbusu anlatıyorsun. Aynaya baktığını, karşında yansıman olarak bir yabancıyı gördüğünü... Ama gözler, senin gözlerin... O gözlere bakarken, gözbebeklerinde kelebekler seçiyorsun. Ve onlar uçup gidiyor...

Neyi kastettiğini, uçup giden kelebeklerin ne olduğunu biliyorum.

O aşına dünyanın sona ereceğini de; beklendiği gibi bir patlamayla da değil, bir fısıltıyla...

Gene de, tıpkı bir patlama olmuşçasına, zamanın kırıntıları, kırıkları ortaya saçılacak. Soluk bir güneşin yansımalarının vurduğu parçaların bazısında umarsız bir kahkaha gizli, bazısında sabaha karşı sallanan boş bir salıncak... Enkazı, zamanın köpüklü dalgaları kaldırarak gene... Bir umutla?

Gecenin hayalle gerçeğin akıntılarının karıştığı, iç içe geçtiği girdaplı bahçesinden, gündüzün keskin netliğine geçmekte, savaş sonrası barışa yönelmek gibi bazen...

Barış yolunda, savaşların enkazını kim kaldırır, savaşmışlığın ağırlığını kim alır?

Steril mahkeme binalarında alınan hukuki kararlar, bunu yapabilir mi mesela?

Uluslararası Adalet Divanı'nın 22 Temmuz 2010 tarihli "Kosova'nın Tek Taraflı Bağımsızlık İlanı ile İlgili Tavsiye Kararı"nın 69. paragrafında, Yargıç Muhammed Bennuna şöyle yazmıştı; "Bu gibi kararlar, zamanın med-ceziri üzerindeki köpüklerden başka bir şey değildir; geçmişi unutturamazlar ve şimdinin parçaları üzerine bir geleceğin inşa edilebilmesini sağlayamazlar".

Eski Yugoslavya, geçmişle gelecek arasına sıkışarak bir gelecek inşa etmeye çalışıyor.

Balkanlarda yaşama sarılma heyecanı varsa da, gözbebeklerdeki kelebekler yok.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağlara tutkun

Sezin Öney 09.06.2011

Giresun'da yemyeşil ormanlarla kaplı dağlara, dağların arasına gizli evlere bakarken, seçimdi, siyasetti her şeyden uzakta, tepelerde kaybolmak isteyiverdim birden.

Herkesin tutkun olduğu bir mekân, bir yer vardır; benimki de aralarında ayırım yapmadan dağlar...

Ormanlık olanlar, kayalık olanlar, yumuşak kıvrımları olanlar, sarp ve sert olanlar; hepsi ama hepsi ayrı güzel gözümde. Bir dostun, dün bir dağ köyünden yazdığı gibi, dağların bu kadar yalnız olması, buna rağmen durumlarına aldırmıyınca suskun ve vakur duruşları mı acaba dağ tutkunlarını çeken?

Gerçi, dağlar, o kadar da yalnız kalmıyorlar; bazen “düzenden kaçak” ziyaretçileri oluyor. Ben mesela, böyle bir ziyaretçi olup, kendini yemyeşil çimenlerle, çiçeklerle kaplı bir bayırdan koşarak, yuvarlanarak aşağı bırakmayı hayal eden ediyorum bunları yazarken bir yandan...

Geçen haftalarda, gerçek “dağ kaçaklarının” haberleri de vardı medyada... Hopa’daki olaylardan sonra, geniş çaplı gözaltılar olacağı kaygısı, bazı Hopalıları dağa kaçırdı mesela. Sonunda, bütün Türkiye dağlarda buluşacak da, hiçbir sorun kalmayacak herhalde...

Beynelmilel bir dağ kaçağı ise, Yeni Zelanda’da altı yıl kırılmaktan firar edip, “dağa çıkan” koyun Shrek idi. Shrek, öldü sanılırken, mağaralardan yaylalara, dağları evi yaptı. “Serhildan” kişilik Shrek, önceki gün 16 yaşında öldü.

Gerçi, düzen öyle güçlü ki, kaçakları, kendisine başkaldıranları bir şekilde alt etmeyi iyi biliyor. Shrek de sonunda, bir mağarada saklanırken bulunmuş, “düzenin” eline düşmüş ve kırılmıştı; ama “hak mücadelesiyle” hem Yeni Zelanda’da, hem de dünya çapında “düzene başkaldırı” için ilham kaynağı olmayı da başarmıştı.

Öyle ki Shrek, dönemin Yeni Zelanda Başbakanı Helen Clark ile de görüştü, “Yeni Zelanda’nın yüzü” olarak dünyayı dolaştı, tıbbi hayır kurumları için fon geliştirilmesini sağladı, üç kitabın da başkahramanı olarak yıldızlaştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayata ‘dêyran’

Sezin Öney 10.06.2011

“Dêyran”, bir dağ köyünde, yaşlı bir kadının acısını anlatmak için kullandığı bir kelime.

Göğsünü yumruklayarak dışa vurulacak derin bir acının, kimse görmeden, anlamadan içten içe eriyerek yaşanması; bu sessiz yok oluştan, günlük hayat içinde, kimsenin farkında olmamasından bir yandan da memnun olunması. Bir nevi ıssız, sonsuz bir acıyı, gönül sızısının yaşamın ta kendisi olmasını tarif ediyor “dêyran”...

Öte yandan, Zazaca “türküleri” demek...

Anlamlar, eş anlamlar, anlamsızlıklar; kelimelerin hepsi, kendi içinde bir dünya.

Önce, yaşadıklarımızı gördüklerimizi hissettiklerimizi tarif etmek için kelimeler yaratıyoruz; sonra da, bu kelimeleri, bu kelimelerden oluşan dilleri çatışma vesilesi olarak kullanıyoruz.

“Dêyran” sözcüğünü kullanan kadın, devletçe vaftiz adı “Güroymak” konan Norşin’de yaşayan 80’lerinde, oğlunu çatışmalarda kaybetmiş biri.

“Dêyran”... Kimse anlamadan eriyip bitmek, devranın acıyla dönmesi veya belki de, devranın tek bir ana çakılı kalması...

Bu gibi acılar, bize hiç dokunmuyor; çünkü tuhaf bir nasırlaşma içindeyiz. Onun yerine, isimler, kelimeler üzerinden, onları kullanarak didişmek daha kolay geliyor ve giderek bir hayat biçimine dönüşüyor.

Kimse aynı düşünmek zorunda değil. Kutuplaşmadan bir politika çıksa, siyasetin üretkenliği için kullanılabilse zıtlaşmak, bir anlamı olabilirdi. Ancak, Türkiye’de, toplumsal örgütlülüğün düşük irtifada seyretmesi, ortada sadece herkesin bir ağızdan konuştuğu bir uğultu ve çölden esen rüzgârın kaldırdığı toz bulutunu andıran bir keşmekeşten başka siyasi bir sonuç, henüz, üretmiyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Uçuran bir seçim başarısı

Sezin Öney 16.06.2011

AKP’nin seçim başarısı, Macaristan’daki siyasi tabloyu son derece anımsatıyor. On yıllarca kötü yönetimden, yolsuzluklardan ve iktidar kavgalarından bunalan bir halkın, topyekûn “siyasi temizlik” arayışına girişmesi. Halkın, hayatlarını kolaylaştıracağına, yaşam kalitelerini arttıracığına inandıkları bir yönetimi ezici bir çoğunlukla iktidara getirmesi...

Macaristan’da geçen mayısta yüzde 60’a yakın bir oy oranı ile iktidara gelen merkez sağa yeni bir tanım getiren muhafazakâr parti Fidesz, “bir devrim hareketi” olduğunu iddia ediyor. İktidarda oldukları bir yılda, bir yandan Macaristan halkının, son beş yıldır sürekli ekonomik buhranla ezilen hayatını rahatlatacak tedbirler aldı. Mesela, yüzde 60'lara varan gelir vergisi oranını, yüzde 15'e kadar indirdi. Sadece bu bile, halka bir “zenginleşme” duygusunu yaşattı.

Öte yandan da Fidesz, ülkenin 1989 sonrasındaki en büyük “başarısı” sayılabilecek, özgürlükçü anayasasını baştan aşağı değiştirdi ve “muhafazakâr” bir hale dönüştürdü. “Katılımcı demokrasi” fikri, Fidesz için anlamsız bir kavram. Ne de olsa, parlamentoda yüzde 70'e ulaşan bir desteğe sahip ve diğer hiçbir siyasi hareketin fikrini bile sormasına gerek yok. Anayasal çoğunluğa sahip ve bu da teorik olarak kendisine her türlü politikayı uygulamaya koyma meşruiyeti ve yetisini veriyor.

Tabii, Macaristan’ın içinde bulunduğu bu siyasi tablo, Türkiye’deki durumun adeta karikatürleştirilmiş, hızlı çekime sokulmuş bir abartılı hali.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Göçmen kuşlar

Sezin Öney 17.06.2011

Dünyaya neredeyse bir yıldır uçakların penceresinden bakıyorum. Bazen uçak pencerelerinden süzülen su damlaları, gözyaşları gibi inip duruyor; ‘evde’ kalanları düşündükçe. Bazen bulutların oluşturduğu bembeyaz bir okyanusun üzerinde seyreden bir yelkenli gibi süzülüp, başka bir âlemin hayali kaptanı gibi oluyor insan. Bazen fırtınalar, rüzgârlar, karanlığı bıçak gibi kesen şimşekler, fındıkkaбуğu gibi sarsıyor; dönme dolaptaymışçasına heyecanlandırıp hop oturtup hop kaldırıyor. Bazen güneşin doğuşu, bazen batışı yeri göğü

kaplayan bulutları, kızıl, pembe, mavi pamuk şekerlere dönüştürüyor. Aşağıda insanların hayatları, sevinç- hüzün- neşe- keder- tutku- bıkkınlık gibi birçok köpüğün üzerinde çağıldadığı bir nehir gibi akıyor.

Ancak 'göçmen kuş' hayatı, yersiz yurtsuzluk kimse için kolay değil.

Kimse, sebepsiz yere yollara düşmez. Kimse, toprağını sebepsiz yere terk etmez. Her göçün arkasında, yolculuğa zorlayan bir dert yumağı vardır.

Buna rağmen göçmenler, 21. yüzyılın en hor görülenleri. Dünyanın bireysel hak ve özgürlükler alanında ayrıcalıklı adadığı Avrupa Birliği'nin 'muhafazakârlaşmasına', vatandaşlarının kazanılmış haklarını da tırpanlayan bir aşırı sağ dalganın etkisi altına girmesine göçmen fobisi neden oluyor.

Avrupa, ekonomik refahtan başka kaygısı olmayan, siyasi formül üretme konusunda yaratıcılığını sadece bu alanda kullanabilen, muhafazakâr bir çizgiye kaydıkça, Avrupa'ya tarihî, sosyal ve coğrafi can damarlarıyla bağlı Türkiye'nin, insan haklarını baş tacı eden, özgürlükçü ve çoğulcu bir siyasi dalga üretilmesini bekleyebilir miyiz?

Tabana bakınca, evet ama siyasi ortama bakınca hayır.

AKP, aldığı ezici halk desteğiyle, başlı başına bir 'çılgın projeye' dönüştü. İlk iktidar olduğunda, AKP'nin kusurlarına boy aynası tutabilecek, çok güçlü bir muhalefeti vardı; Avrupa Birliği.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Herşeye rağmen Bellisima

Sezin Öney 23.06.2011

Bizimkisi gereksiz bir ayrılık oldu İtalya... Önce hızlı başladık, sonra uzun bir ara verdik. Sanki sen, mütevazı, neşeli, her hali her hareketinden keyif damlayan biriyken, birden çok hoş ama kibirli, hassasiyetlerini yitirmiş, biraz kalpsiz biraz yüzeysel bir hale dönüştün. Ben de, senden uzaklaştım kalben. Şimdi bakıyorum da, herşeye rağmen, çok çok güzelsin.

Güzelsin, çünkü dünya yüzünde, yemek içmekten sanata, mimariden insan ilişkilerine hayatın nasıl keyifli, zevk alınarak yaşanacağını en içten özümseten yerlerden birisin. Yaşam, senin sınırların içinde başka bir ritimle, "olması gerektiği" gibi, ahenkli neşeli renkli akıyor. Denebilir ki, bütün Avrupa'ya da, sen öğrettin yaşamdan zevk almayı. Sadece bu da değil, tarihe bakınca, 14. yüzyıldan itibaren sanat, siyaset, eğitim ve aslında hayatın her alanına daha insancıl bir anlayış getiren *Rinascimento* (Rönesans-Yeniden Doğuş) Floransa'da doğup tüm Avrupa'ya en önemli özelliğini, yani "insan odaklı" bakışı kazandırdı.

Madalyonun öteki tarafındaysa, İtalya'nın karanlık yüzü var. Filozof Giovanni Gentile'nin 1932'de Benito Mussolini'nin adıyla yayımlanan *La dottrina del fascismo* (Faşizmin Doktrini) kitabında dile getirdiği gibi; "[Faşist'e göre] hayat, görev, yükselme ve fetihtir; hayat, azametli yaşanmalıdır".

İtalya'nın, her biri kendi geleneği, kültürü ve çekim alanı olan şehir devletlerden oluşmasından gelen "dağınıklığına" karşı, Faşizm'in Roma İmparatorluğu mirasını sahiplenilen otoriter ve "iş bitirici" tarzı, ülkede 1930'lardan itibaren bu hareketin popülerleşmesine neden oldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında da, faşizm geçmişiyile hesaplaşılmadı. 1950'lerden itibaren, göreceli bir ekonomik refah, "dolce vita", yani Federico Fellini'nin bu addaki filmiyle özdeşleşen, "tatlı hayat" fikrinin İtalya'yı sarıp sarmalamasında etkili oldu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaçak

Sezin Öney 24.06.2011

Hiç başka biri olarak uyanmak istediniz mi? Bambaşka hayatta, başka bir kimlikle, başka bir kaderle?

Daha yetenekli, daha güzel, daha zengin, daha şanslı biri olarak değil; sadece başka biri olarak...

Sadece başka bir hayatı denemek için, masanın üzerinde duran bardaktan yerdeki halılara, bekleyen faturalardan aranması gereken dostlara, yaşamınıza dair sevdiğiniz ve sevmediğiniz, sizi bağlayan herşeyi bir göz kırpışıyla geride bıraktığınız yeni bir hayatı yaşamak için sabah gözlerinizi başka biri olarak açmak ister miydiniz?

İtalya'nın tarihî liman kenti Cenova bana böyle bir kaçaklık hissini veriyor. Belki yüzyıllar boyu başka limanlara, başka denizlere, başka hayatlara sürekli gemilerin kalktığı bir açık kapı olduğu için... Belki de sadece, zümrüt dağların lacivert denizle birleştiği, inişleri çıkışları, dolambaç ve kıvrımlarıyla şahane, kendine özgü bir güzelliği olduğu için...

Bir sabah, bu şehirde başka biri olarak uyansam, herşey farklı mı olurdu?

Cenova, yerel dildeki adıyla Zenoa, kapalı kapıların ardındaki sırları açan bir kilit kent, liman şehri olmaktan çok çekmiş. Kentin Ortaçağ'dan kalma kulesi Porta Soprana'nın üzerinde Latince şunlar yazılı; "Auster et Occasus, Septemptrio *novit* et Ortus quantos bellorum *superavi* lanua motus"; yani "Güney ve Batı, Kuzey ve Doğu, ben Cenova'nın başından geçen büyük savaşların dehşetini iyi biliyor".

Aynı zamanda, şehrin ana girişi olan Porta Soprana'nın üzerinde bir de çağrı var; "Bu kapılardan barış ve huzur getirerek geç".

Barış ve huzur çok kolay bulunan bir şey olmasa gerek ki, yüzlerce yıl Cenova, hem göç alan ve göç veren, durmaksızın bir "yeni hayat" arayışındaki insanların Kâbe'si olmuş.

Porta Soprana'nın az ilerisinde, en meşhur Cenovalılardan, 16. yüzyıl başında yaşayan ve Amerika'ya olan göç yolunu açan anahtar kâşif Cristoforo Colombo'nun, yani bizim bildiğimiz adıyla Kristof Kolomb'un evi var.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıpları kazanmak

Sezin Öney 30.06.2011

Kaybetmeyi nasıl aşabiliyoruz? Hiç aşabiliyor muyuz daha doğrusu? Yoksa kayıpların sadece yanından dolaşarak geçip, yaşamaya devam ederken gizli iplerle onlara bağlı mı kalıyoruz?

Yaşamımızın arka fonundan kayıp geçen siyasi gelişmeler, hepimizin hayatını bilardo toplarına vuran istekalar gibi savuruyor, kafasına göre şekillendiriyor.

Herkesin hayatı aslında biraz da yaşadığı yerin siyasi tarihi gibi...

Büyükada'da bir gece bir düğünde biraraya gelen aileme bakınca, bu insanların, aslında hiç de alakaları olmayan politika tarafından nasıl etkilendiklerini düşünüyorum.

12 Mart dönemi yaşanmasa, bu kadar haşın bir dönem olmasa, yazar teyzem Sevgi Soysal bugün hayatta mı olurdu?

Gene o dönemlerde, yaratıcılık, yaratmak, yaratıcılığın beraberinde getirdiği ilahi esaret, duyarlılık, insanı bu kadar yıpratmasa, diğer teyzem balerin ve koreograf Duygu Aykal, o gece oğlu Emre'nin düğününde olabilir miydi?

Türkiye'nin genetik kodlarına sinen "yaptım oldu" tarzı, aceleci, savsaklamacı siyasi tavrı, Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalma rayların üzerine hızlı trenlerin konmasına neden olmasa, Eskişehir yolunda 2004'te gerçekleşen kazada ölmeyebilir miydi dayım Kaya Yenen?

Her ailede, her köşede bir sürü böyle hikâye var.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bulutlar Nereye Gider?

Sezin Öney 01.07.2011

Teyzem Koreograf Duygu Aykal'ın bu eserinin adı, dünyayı keşfetme, tanıma arzusu, tutkusunun altındaki insancıl yaklaşımı çocuksu bir merakla dile getiriveriyordu.

Türkiye'ye geldiğimden beri ben kendim her şeye alıştım da, bir insanları gülmeye alıştıramadım. Bulutsu bir neşeye kimse ihtiyaç duymuyor gibi gözüküyor. Oysa, gülmeyince hayatın ne anlamı var?

Marazi bir kriz müptelalığı ve Katolik Kilisesi'nin Ortaçağ'da Cennet'in tapusunu sattığı dönemdeki türden bir felaket tellallığıyla, sürekli bir "kıyameti" bekleme hali var sanki birçok kişide.

"Bulutlar nereye gider" sorusunda olduğu gibi, insan merak ediyor; Türkiye'nin krizleri nereye gider?

Krizlerin kendisine aşırı odaklanmak, krizlerin asıl sebeplerini ıskalamaya neden oluyor. Siğ sularda sürekli çalkalanan yosunlar gibi, kumlara bulanmış, dalgaların gelişi gidişleriyle bir o yana bir bu yana savrulup duruyoruz kamuoyu olarak.

Medyanın da bu boz bulanık, bir karış suda tepe sersemi haline gelmemizde katkısı büyük. "Son dakika", "şok gelişme" duyurularının yanıp sönen neon ışıkları altında, beşinci sınıf bir siyaset parodisi seyrediyorsak, bunun sebebi biraz da medyanın kendi gündemini yaratamamasından kaynaklanıyor. Neticede medya, oksijeni olması gereken haberden yana kurak, dış dünyaya kapalı, bir nevi çöl ikliminde ömür tüketiyor.

Sürekli satıhtaki dalgaların itip kakmasına takılınca da, içinde bulunduğumuz “büyük deniz”, “Mare Nostrum”da ne olup bitiyor, anlamakta güçlük çekiyoruz. Biraz medyanın görevini hakkıyla yapmamasından, yapamamasından kaynaklanan bilgi eksikliğinden, biraz sığ suların yarattığı vasat heyecanların bağımlılığından, kıyıda mini akvaryumdaki balıklar gibi biraz kıt hafızayla bir o tarafa bir bu tarafa, boş gözlerle yüzgeç atıyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gece yarısı hikâyeleri

Sezin Öney 07.07.2011

Bazen gecenin en koyu karanlığında, herkes uykuya dalmış, tüm şehirde çıt çıkmazken, eğer uyanıksanız, gündüzün hengâmesini bir şekilde hâlâ sürdürürken, kıydan köşeden birden gece yarısı hikâyeleri canlanıverir. Bu hikâyeler, kimsenin üzerinde konuşmadığı sırların öyküleridir.

Gündüz, herkes uyanık olduğunda, kulaktan kulağa dolaşan hikâyelerin asıl kaynağı bu gizli, tuhaf öykülerdir, ama nedense kimse bilmez veya bilmezden gelir.

Gece yarısı, sanki sarmaş dolaş uyuyakalmış hayaletler, bir mağaranın içindeki taşları itip de sessiz sedasız uzanıverdikleri yerden kalkar, rehavet içinde dolaşmaya başlarlar hâlâ uyanık kalanlarımızın arasında.

Bir zamanlar, 1998 yılında, bir gün uzaklarda bir yerde, bir kıyamet koptu. Bir “büyük felaket” oldu; insanlık için.

Çünkü onlarca kişi feci şekilde öldü.

24 Ekim 1998 tarihli gazetelerden biri, “PKK’yı imha operasyonu” başlıklı haberde olayları şöyle dile getiriyordu.

“Van’ın Gevaş ilçesinde teröristler tarafından pusuya düşürülerek öldürülen 14 korucunun ardından, Van’ın Çatak, Siirt’in Pervari ilçeleri ile Şırnak arasında kalan üçgenin kırsal alanında başlatılan ve ‘Şehit Üsteğmen Efkân Cengiz’ adı verilen operasyonda, teröristlerle çıkan çatışmada, 10 güvenlik görevlisi öldürüldü, 57 terörist şehit oldu.”

Habere göre, “operasyona” beş bin asker katılmıştı. “Şimşekler Taburu” adı verilen bir grup korucu da, “operasyona destek veriyordu”.

Olayların, gazetelerin anlatmadığı kısımlarından sadece bir tanesi şöyleydi:

Bir mağaraya sığınan 41 PKK’lı, öyle bir ağır ateşe tutulmuştu ki, kayalar başlarına çöktü. Aralarından her nasılsa sağ kalabilenler de, yaralı halde işkence gördü ve kurşuna dizildi.

Haziran 2011’de, Van İnsan Hakları Derneği’nden Sami Görendağ ve o gün mağarada ölenlerden birinin yakınlarıyla, Çatak’ın dağ köylerinin kapı eşiğine tırmanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gündüz hikâyeleri

Sezin Öney 08.07.2011

Yaşadığınız mekân, hayatınızı ne kadar da anlatır...

Mesele "dekorasyon", "dekoratif çalışma" falan da değildir. Ya da elinizin ne kadar bu işe erdiği. Sadece bazı mekânlar can sıkıcıdır, bazıları değil. Yerlerin de bir ruhu var; kimileri dökülen tonla paraya rağmen, mozole gibi ruhsuz ve iç boğucudur. Bazıları, zavallılıkları içinde ölesiye sevimli...

Ankara'da bir gün, sabahtan akşama Meclis'teki tüm partilerin genel merkezlerini ziyaret etmek de, Türkiye siyasetinin ruhunu yansıtan, ciğerini okutan ipuçları veriyor.

Krizzzz halindeki şu günlerde, Ankara'daki parti binalarında bir atalet hâkim.

CHP binası, tasarım işi mobilyalar, sadelik, kibarlık içinde bir soğukluk, kararsızlık halinde... Merkez Yürütme Kurulu salonu, adeta partiden uzaklara bir yere uçmak istiyor da, binaya kanatlarından çivilenmiş gibi. Biraz sanki bürokratik bir atmosfer var; bir devlet dairesi havası... Bir yandan da, neredeyse boşluk sayılabilecek bir azlık, insansızlık, heyecansızlık. Sanki bu binada, aceleyle, hevesle, yapacağının tutkusuyla yürüyen hiç kimse olmamış gibi bir atmosfersizlik var.

Oysa parti mekânları içinde, içten değilse de dıştan, en zevkle döşenmiş, en tarzı olan bu bina. Bambaşka olabilir miydi, buzdolabı tarzından cıvıltıya geçiş olur muydu diye de düşünmeden edemiyor insan.

Doğruya doğru; CHP binasına adım atanın, sıradan vatandaş da olsa "insan yerine konması" söz konusu. İktidar partisi dışında tüm partilerde farklı şekillerde, bu yaklaşım var.

BDP binası ise, tersine, sanki bir aile çay bahçesi, biraz kıraathane, biraz evinizin oturma salonu. CHP'nin aksine deri koltuklar suni, mobilyalar sunta ve aşınmış, halılar kıvrık ve ayağa dolanıyor. Heyecan dorukta; ama neyinki belli değil. Buradaki elektrik, CHP'deki eksikliğin aksine, bol da, yarattığı tek şey kısa devre gibi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğum günü

Sezin Öney 14.07.2011

Aynı gün 'doğmuşuz'.

O, 12 temmuzda 450 yaşına bastı. Kocaman, renkli ve buzlar dünyasında bir 'çılgın proje'.

Halk arasındaki adıyla, Собор Василия Блаженного, yani Aziz Vasil Katedrali bahsettiğim.

Birden parlayıp göğe yükselen alevler gibi kıvrımlı, deli dolu ve beklenmedik bir bina bu. Ortodoks mimarisinde de, Rusya tarihinde de eşi benzeri yok. Sanki şekerden yapılmış, sanki masal âleminden fırlamış.

Kızıl Meydan'ın ortasında bir Ortodoks tapınağı...

İnsanlığın ilahi ikilemini, iki dünya arasında olmayı, ruhani ve maddi, gök ve yer, dünyevi ve uhrevi gerçekler arasında kalmayı sembolize ediyor oturduğu konumda.

Çar Korkunç İvan'ın Tatar topraklarını fethetmesi şerefine yaptırdığı, ölümlü dünyaya ölümsüz bir çiviye çakma kaygısını güttüğü bir yapı bu Katedral. Moskova'nın matematiksel olarak merkezinde, temsil ettiği 'Araf' gibi sonsuzluğa uzanıyor.

Geçmişte öğrencisi olma şansını yakaladığım, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş dönemi üzerine uzmanlaşan hocam Cemal Kafadar'ın *İki Cihan Aresinde* kitabı da, bu derin ikilem üzerine düşünüyor, düşündürüyor. Kitap, Osmanlı'nın rakip beylikler arasından sıyrılarak devletleşmesi, siyasi yani maddi seçimlerle zihinlerde büyümesini, 'ölümsüzleşmesini' anlatıyor.

Her gün, yaşamımızdaki seçimlerle biz de iki dünya arasında kalıyoruz; idealler mi pragmatik gerçekler mi?

Türkiye'nin bugünkü en büyük sorunu, toplumsal ölçekte ideallerini kaybetmesi.

61. hükümetin programını okuduğunuzda göze çarpan en çarpıcı gerçek bu; ideallere hiç yer yok. Hep maddiyata endeksli bir büyüme, kalkınma, gelişme hedefi var da, insan hakları gibi idealler, pasta süsü gibi hoş ve boş laflarla geçiştirilmiş.

Oysa, futbol âlemini sarsan operasyonlardan Kürt meselesine, yemin krizinden YGS skandalına sürekli, sürekli bir ahlaki çalkantı içinde yaşıyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayrımsız olarak ayrımcı

Sezin Öney 15.07.2011

Türkiye, kimilerine göre, her türlü farklı kesimin hoşgörüsü ve barış içinde yaşadığı bir huzur vahası. Kimilerine göreyse, her köşede ayrımcılık kaynayan bir gayya kuyusu.

Aynı doğum gününü paylaştığımız, *Apoyevmatini* gazetesinin içinde bulunduğu mali kriz sürecinde yaşananlarda, tam da bu iki farklı algı iç içe geçiyor.

12 Temmuz 1925'ten beri yayımlanan, 2007 yılından bu yana da haftalık olarak okuyucusuyla buluşan *Apoyevmatini*, Türkiye'nin bugüne kadar ayakta kalabilen Rumca tek gazetesi. *Bianet* haber sitesinde Ekin Karaca, gazetenin içinde bulunduğu mali krizin kamuoyuna yansımaları şöyle aktarmıştı: "25 Haziran Cumartesi günü Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) düzenlediği medya-demokrasi ilişkileriyle ilgili panelde söz alan Apoyevmatini gazetesinin sahibi Mihail Vasiliadis, bir zamanlar 30 bin tirajla en fazla satılan gazetenin kapanabileceğini duyurdu."

Adı 'öğle üzeri' anlamına gelen bu gazete, *Cumhuriyet* gazetesinden sonra, Cumhuriyet tarihinin halen yayınlanan en eskisi...

Apoyevmatini'nin yaşadığı kriz, dünün hikâyesi değil. Bu krizin 'tarihini', Genel Yayın Yönetmeni Mihail Vasiliadis, *Radikal* gazetesinden Ayça Örer'e şöyle anlatmış: "İstanbul'da 610 Rum aile yaşıyor. Gazetenin tirajı 600. Hedef kitemizin yüzde 100'üne ulaştık. Bu gazete 20'li, 30'lu yıllarda 30 bin tirajla Türkiye'nin en çok satan gazetesiydi. Yunanistan'dan mübadeleyle gelen halk da okuyordu. 64'ten sonra durum değişti."

6-7 Eylül 1955'te İstanbul'da Rum cemaatinin yaşadığı kırım ertesi daha da güçleşen yaşam koşulları sebep olmuş olmalı "çok değişen duruma".

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıp vicdanın peşinde

Sezin Öney 21.07.2011

Ve sonunda yeniden Budapeşte'deyim. Müthiş fırtınalar, yağmurlar ertesi kristal gibi berrak bir havanın içinde yürüyorum.

Macaristan, büyük siyasi sıkıntıları olan bir ülke. Parlamentonun üçte ikisi muhafazakâr parti Fidesz'in temsilcilerinden oluşuyor. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Türkiye'ye gelmeden önce Budapeşte'deydi. Özellikle sivil toplum örgütleriyle de uzun uzun görüştü, dertlerini dinledi.

ABD için, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Soğuk Savaş döneminden kalan bir öneme sahip. 1989 sonrası çöken devlet yapısının yeniden kurgulanması, anayasa başta olmak üzere hukuki düzenin neredeyse silbaştan oluşturulması, sivil toplumun gelişiminin desteklenmesi gibi konularda ABD, bölge ülkelerine büyük maddi, siyasi ve entelektüel katkı sağlamıştı.

Ancak, neredeyse 20. yüzyılın tümünü faşist veya 'sözde' komünist içeriğinde totaliter idarelerle geçiren Macaristan için, demokrasiye geçiş pratikte çok kolay olmadı. Bir kere, yolsuzluk içten içe toplumu kemirdi. Sağ ve sol partiler, iktidar ve muhalefet arasında hiç bitmeyen kavgalar, didişme ve çemkirmeler, ülkenin temel sorunlarının çözümünü erteledi. Çözumsuzlük sorunları büyüttü. Örneğin Romanlar'a yönelik ayrımcılık öyle bir yükseliş gösterdi ki, sonunda ölümcül sonuçlar doğurmaya başladı.

2008 – 2011 döneminin bilançosu, ırkçı saldırılar sonucu öldürülen 10 Roman. Bu ilkbahar da, bazı ufak kentlerde, üzerlerine üniforma geçiriveren 'vatanseverler', Romanlar'ı 'teftiş etmeye' başladı.

İtalya'da da, 2009'da kendilerine 'Ulusal Muhafızlar' adını veren bir grup türemiş ve üniforma kuşanıp göçmenlerin peşine düşmüştü. Mussolini dönemindeki faşist paramiliterlerin üniformalarına tıpatıp benzeyen giysilere bürünen 'yurttaş milisler', yani Unione Nazionale Combattenti della Repubblica Sociale Italiana üyeleri, kanunun kendileri olduğuna inanıyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medyatik savaş

Sezin Öney 22.07.2011

Otuz yılı aşkın süredir bir savaşın içinde olduğumuzu ne zaman anımsıyoruz?

Ölü sayısı kaçtı aştığında birden kafamıza bu gerçek dank ediyor?

Kürt sorunu, "normal" zamanlarda hayatımızın arka planında çalıp duran, artık farkına bile varılmayan bir fon müziği sanki.

Uyanıyoruz, henüz uykudan kalma gözlerle sabah yapılacak işleri düşünür ve yarım kulak haberleri dinlerken araya serpiştirilmiş, dikkat çekmeyen bir cümle... "Genelkurmay Başkanlığı, bazı yerleri, 1 temmuz - 1 ekim tarihlerinde geçici güvenlik bölgesi ilan etti".

Öğlene doğru, birini telefonla aramak gerekiyor. Telefon bağlanırken bekleme müziği yerine, haberlerin sesi geliyor; "PKK'nın askerî kanadı HPG, Türk ve İran ordusunun Şemdinli sınırında 27 hazirandan beri ortak operasyon yürüttüğünü ileri sürdü".

Öğle yemeğinde bir şeyler atıştırırken, köşede duran gazetede bir haber; "Elazığ'da KCK operasyonu kapsamında beş kişi gözaltına alındı".

Akşamüzeri, taksiyle bir yere giderken, kulağa çalınan bir başka haber; "Diyarbakır'ın Silvan İlçesi'nde 13 askerin şehit olduğu, yedi askerin yaralandığı PKK saldırısı, Mersin'de düzenlenen yürüyüşle protesto edildi. Yaklaşık üç bin kişinin katıldığı yürüyüş sırasında bir grup, BDP Gençlik Kültür Merkezi'ni taşıladı".

Akşam evde, internetten bir şeylere bakarken köşede bir yerde göz kırpan haber; "Aydın'da yayın yapan yerel bir internet sitesi PKK ve BDP ile ilgili haber ve fotoğrafları yayınlamama kararı aldı ve tüm basın kuruluşlarını aynı kararlılığı göstermeye davet etti".

Gece yatmadan önce, uykulu gözlerle... "Fırat Haber Ajansı, KCK'nın 'Demokratik Ulus Çözümünde Demokratik Özerklik Bildirgesi'ni yayınladı".

Bütün bunlar, sonsuza dek uzatılmış gibi sürekli, biteviye arkadan, uzaktan yankılanıp duruyor...

Her ne işitiyorsak duymadan yaşıyoruz, yaşayıp duruyoruz.

Dünya dönüyor, devran değişiyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karanlık Yüz

Sezin Öney 28.07.2011

Büyük bir olay, şimşek gibi kafamızın üzerine düştüğünde, sanki birden herşey aydınlanıyor. "Olacağı belliydi" diyoruz, şok halinde, afallama içinde...

Norveç'te merkez solu temsil eden İşçi Partisi'nin gençlik kolu Arbeidernes Ungdomsfylking'in (Genç İşçi Birliği-AUF) başkent Oslo yakınlarındaki göl kıyısı sayfiyesi Utøya'da her yıl gerçekleşen kampında gerçekleşen saldırının örneğinde olduğu gibi...

Bir insan, şarkı söylemek, siyasi tartışmalar yapmak, biraz eğlenmek biraz da entelektüel birikim edinmek için biraraya gelen gençleri neden topluca yok etmek ister?

Bu saldırı, Anders Breivik isimli, kafadan kontak bir kişinin gerçekleştirdiği rastgele bir olay mı, yoksa, günümüz Avrupası'nın siyaseti ve toplumsal yönelimlerine ilişkin önemli ipuçları mı veriyor?

Bu soruya, milliyetçilik üzerine uzmanlaşan Norveçli antropolog Thomas Hylland Eriksen, "Maalesef, saldırılar Norveç ve Avrupa'daki bazı karanlık dinamiklerin tezahürü" diye cevap veriyor.

Eriksen'e göre, "Andrew Berwick" takma adıyla 2083: *Avrupa'nın Bağımsızlığını İlanı* adlı 1500 sayfalık bir manifesto yayınlayan saldırgan Brievik, Norveç ve Avrupa genelinde merkezleşen aşırı sağ eğilimlerden beslenmeseydi, bu saldırıları gerçekleştirmeyebilirdi.

Brievik'in ırkçı ve aşırı sağ, hatta sağ hareketler tarafından bugün Avrupa'da yaygınca dile getirilen göçmen ve Müslüman karşıtı seçme saymalar, sayıklamaları ortaya karışık biçimde kayda geçirdiği bu "çalışmada", önceden duyulmadık hiçbir şey yok. Ne yazık ki, kendini "neo-Haçlı" ilan eden bu saldırganın yazdıkları fazlasıyla tanıdık...

Kaldı ki bu olay, Avrupa'da son yıllarda, Faşizm'in hortlaması sonucu gerçekleşen ilk saldırı değil. 2008-2009'da İtalya'da Romanyalı Roman göçmenlerin çadırlarının yakılması, aynı dönemde İtalya'nın güneyinde Afrikalı göçmenlerin uğradığı saldırılar, Macaristan'da dokuz Roman'ın ateşe verilen evlerinin önünde keskin nişancılara öldürülmesi olaylarını hatırlayalım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

33 Kurşun

Sezin Öney 29.07.2011

Bir insanı öldürmeye kaç kurşun gerekir?

Kaç görüntü, kaç rüya, kaç söz, kaç harf, kaç sezgi?

Küçükken, Aragon'un *Il n'y a pas d'amour heureux* (Mutlu Aşk Yoktur) şiirini okurken, bir türlü anlayamaz, neden şiirin mutsuzluğu kaçınılmaz bir hâl olarak gördüğüne hiçbir anlam veremeyip şairine isyan ederdim. Mutluluk sanki suların akıp yolunu bulacağı bir yazgıydı. Nasıl olup da, engeller engel kabul edilip aşılmaz kılınabilirdi ki?

"Rien n'est jamais acquis à l'homme Ni sa force

Ni sa faiblesse ni son coeur Et quand il croit

Ouvrir ses bras son ombre est celle d'une croix

Et quand il croit serrer son bonheur il le broie"

"İnsan her şeyi elinde tutamaz hiç bir zaman

Ne gücünü ne güçsüzlüğünü ne de yüreğini

Ve açtım derken kollarını bir haç olur gölgesi

Ve sarıldım derken mutluluğuna parçalar o şeyi”

Yukarısı, Gerthruide Durusoy’un çevirisiyle veya aşağısı Cemal Süreya’nın yeniden yazımıyla;

“Aslında hiçbir şey kâr değil insana

Ne gücü ne zayıf yanları ne de yüreği

Gölgesi bir haç gölgesidir kollarını açsa

Ve kırar göğsüne bastırırken sevdiği şeyi”

Aragon’un mutsuzluğu kader kabul eden bu şiiri, bir dünya savaşının şahidi, savaşçısı olmanın burukluğuyla yazılmıştı. Herhalde, “düşman” ve “şiddet” karşısında şaşkınlık, çaresizlik, kırgınlıkla kaleme alınan en naif, en insani “vatansever” yazılardan biriydi, biri.

Önceki akşam, *CNBC-E’de Ground Truth: After the Killing Ends* (Zeminin Gerçeği: Öldürmek Bittikten Sonra) adlı belgeseli izlerken, aklıma bu şiir geldi.

Belgesel, Irak Savaşı’ndan dönen ABD askerlerinin hikâyelerini anlatıyordu.

Ölüm, öldürmek, yıkım ve yağmanın, fırtınanın tam gözünde geçen günler, aylar, yıllardan sonra, bir insan, “normal” hayatına dönebilir mi?

“Vatan aşkıyla”, “ülkeyi korumak” için ateş hattına boca edilen insanlar, eğer ki geri dönebilirlerse, “yaşayan ölümler” olmaktan başka ne yapabilirler?

2006’da çekilen *Ground Truth*, önce sıradan insanların, askerlerin, ordu tarafından insan avına çıkan savaşçılar olarak nasıl “baştan yaratıldığını” anlatıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güneşin Kralları

Sezin Öney 04.08.2011

Bir adım ileri, bir bacak yukarı; yerden 180 derecelik bir açıyla kusursuz bir duruş. Sonsuz derecede bir hafiflik ve kolaylıkla esneyiverip sonra da, döne döne sahnenin bir ucundan diğerine kayıveren beyaz, soluk bir silüet...

Budapeşte’de her yaz akşamı başka bir gösteri var.

Önceki akşam gittiğim *Güneşin Kralları*, şu sıralar Orta ve Doğu Avrupa turnesinde olan bir bale. *Güneşin Kralları*’nda, genç Rus koreograf Nikita Dmitrievski’nin tasavvurunda, Rusya, Almanya, İspanya, İsveç, Hollanda’nın önde gelen dans gruplarının üyeleri, bir hikâye kitabı gibi ardı ardına kısa gösteriler sunuyor. Moskova’dan Bolşoy, Sen Petersburg’dan Eifman, Mariinski yani eski adıyla Kirov ve Mikhailovski gibi Rusya’nın dünya çapındaki bale kumpanyaları, Amsterdam’dan Het National Ballet, Stockholm’dan Royal

Swedish Ballet , Madrid'den Compania Nacional de Danza, Berlin'den Staatsballett'in dansçıları; hepsi ayrı ustalık ve mükemmeliyetle dans ediyor.

Gene *Güneşin Kralları*, baleden çok bir dans gösterisi. Tıpkı, *Anadolu Ateşi* veya folk dansları, geleneksel hikâyeleri, efsaneleri dansa döken, son dönemde sayıları artan diğer dans gösterileri gibi her şeyden önce bir "şov". *Anadolu Ateşi*'nin Macaristan muadili *Experidance*'ın, gösterilerinden biri olan *Nagyidai Cigányok* (Nagyida'nın Çingeneleri) gibi...

Experidance'ın bahsettiğim gösterisi, Macar koreograf Roman Sandor'un, 19. yüzyıl şairi János Arany'nin bir şiirinden esinlenerek sahneye koyduğu bir eser. Eser, 17. yüzyıl sonunda, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu komutanının Macar topraklarındaki Nagyida Kalesi'ni nasıl almaya çalıştığını anlatıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bağlanmak

Sezin Öney 05.08.2011

Sisli bir kış gecesi, buharların arasına gizlenmiş haliyle, hakkında yaratılan efsanelerin yarattığı etkinin de ötesinde esrarlı gözükken biçimde çıktı karşıma.

Orient Express; "Doğu" ile "Batı" arasındaki hat, bağ...

Budapeşte'deki evimin köşesinde olduğu Nyugati pályaudvar yani Batı İstasyonu'nda karşıma çıkan Orient Express günümüzde, 19. yüzyıl sonunun tarihî tren hattını ilham kaynağı olarak, "egzotik" bir turistik gezi vadeden lüks bir tur hattı.

Yani, mart ile kasım arasında, Paris'te Gare de l'Est yani Doğu İstasyonu'ndan kalkıp, İstanbul'da Sirkeci'ye kadar uzanan tren yolculuğu, şimdi geçmişte olduğu gibi bir dünyadan ötekine gitmek için değil, benzer dünyalar arasında şöyle bir süzülüp uzaklara gidip gelmiş gibi yapmak için.

Gene de, tren istasyonlarının adında bile "Doğu-Batı" sembolizmi, algılardaki ayrılığı ve ayrıklığı sürüyor. Paris'e hemen her yer "Doğu", Budapeşte'ye hemen her yer "Batı".

Gelin, Orient Express'in eskiyi yenileyip sunan vagonlarının içine bir adım atıp, Batı ile Doğu'nun iç içe geçip rengârenk hareler oluşturması dolayısıyla çok da heyecan verici olan, insanın kalbini yakalayışveren tüm Balkanlar'da aynısını bulabildiğiniz, köpüklü koyu bir kahvenin arkasına gizlenip, yolculuğun iki kutbu, Paris ve İstanbul arasında bir tel gibi uzanalım, gidelim gelelim.

Aslında, çok daha ilerilere uzanıyor tel tel Avrupa'nın bir ucundan ötekine bu yolculuk; dil peyniri gibi her katı ayrırlı ayrılıveriyor, her tel başka bir bağ, başka bir yol oluyor.

Batı'nın "çöktüğü", Doğu'nun "yükseldiği", söylemleri üzerine sıkça yazılıp çiziliyor.

Harvard Üniversitesi'nden tarih ve ekonomi profesörü Niall Ferguson'un yakında *Civilization : The West and the Rest* (Medeniyet: Batı ve Diğerleri) isimli bir kitabı çıkıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyanın bildiğimiz haliyle sonu

Sezin Öney 11.08.2011

 Dünyanın bildiğimiz haliyle sonu Yazar Arundhati Roy, yeni kitabı *Broken Republic*'te (Kırık Cumhuriyet), bir çocukluk anısını anlatarak, ülkesi Hindistan'ın siyasetiyle ilgili vurucu tesbitlerde bulunuyor. Roy, genç bir kızken 'militan' bir eyleme girişerek, okul bahçesindeki havuçları gün yüzüne çıkardığını, sonra da tekrar yerine gömdüğünü söylüyor. Havuçlar, yaprakları son derece yeşil gözükürken içten içe, köksüzlük, kökensizlikten kuruyup gitmişler; onlara hayat veren, onları yeşerten hiçbir şey olmadığından...

Roy'un deneysel çalışması sonucu hayata veda eden havuçların, yazara göre sembolize ettiği, Hindistan'ın demokrasisi... Tüm kurumları eksiksiz, görüntüsel olarak bekası yerinde, ancak en önemli şeyi eksik; yaşamın özü, canlılık...

Roy'un bahsettiği kırıklık, sathilik, sadece Hindistan'a özgü değil.

Demokrasi, 2000'lerin ortasından bu yana artan biçimde dünyanın sürekli kaybederek oynadığı bir oyundan ibaret.

Bundan yedi-sekiz yıl önce, sosyolog Immanuel Wallerstein'in 'bildiğimiz haliyle dünyanın sonunun gelmekte olduğunu' öne süren konuşmasını dinleyen birçok akademisyenin hiç de inanmadıkları bir masala şöyle bir kulak veren çocuklar gibi söylenenlerle alay ettiğine tanık olmuştum.

Wallerstein, ABD'nin hegemonyasının çöküşte olduğunu 1980'lerden beri söylüyor.

Teorinin gücü böyle bir şey...

Dışarıda ister yeri göğü karartan fırtınalar essin, ister çöl sıcakları bastırıp seraplar gördürsün, isterse güzel bahar havası cıvıldasın; teorinin korunaklı fanusu içinde, gerçekler olduğu ve olacağı gibidir, sağlamdır, 'her şey olacağına varır' sükûneti içindedir.

Wallerstein, Roy'un Hindistan demokrasisinin sahteliğine ilişkin tesbitlerinin benzerlerini, çok daha büyük ölçekte, dünya için yapıyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayal coğrafyası

Sezin Öney 12.08.2011

Üç yüz yıl kadar önce, **Johann Immanuel Breitkopf** adlı baskı ustası, haritaların daha kolay basılmasını sağlamaya çalışırken, kendisi de hayalinde bir diyar yaratıp haritalandırdı; adını da *Aşk İmparatorluğu* koydu.

Kulağa pek de romantik gelmeyen orijinal ismiyle, *Beschreibung des Reichs der Liebe*, 1777'de Leipzig'de basıldı.

Bu haritada, Breilkopf'un fena halde detaya tutkun çizimlerinde neler yok ki; *Gençliğin Ülkesi*'nin coğrafyasında *Öpücük Ovası*, *Büyülü Kale*, *Dilekler Nehri* bulunuyor. Her şeyin başlangıcı bu 'memleketin' kentlerinden bazıları şunlar; *Güzel Ev*, *Neşe Kaynağı*, *Flört Oyunu*, *Tasasızlık*.

Mutlu Aşklar Ülkesi'ninkiler ise, *Yanıt Bulan Dualar*, *Keyif*, *Kafa Rahatlığı*, *Eğlenceli Zamanlar*, *Hoş Manzaralar...* *Şefkat Çiftliği*, *Uyum Dağı* da *Mutlu Aşk Ülkesi*'nde...

Şehvet Ülkesi'ne pek hoş bakmamış Breilkopf; orada olanlar, *Uçukluk*, *Hastane* gibi kentler... Bir tek, *Buğulu Nehir* var durumu kurtaran. *Tutku Ülkesi*'nde durum biraz daha iyi; *İç Çekişler*, *Arzu*, *Rüyalar Kentleri* ile *Tatlı Gözyaşları Irmağı*, *Umut Köprüsü* burada.

Aşkın acı, kızgın, kederli ve hüznü yüzleri var tabii Breilkopf'un haritasında; *Yas Tutanlar Ülkesi*'nde, *Pişmanlık Dağı*, *Melankoli Çölü*, *Küfür Bataklığı* yer alıyor. *Bekârlık Ülkesi*'nde de, *Ahmaklık*, *Ret*, *Kınama*, *Vurdumduymazlık*, *Bunaltı Kentleri* ve *Şüphe Denizi*...

Immanuel Kant'ın, Avrupa kültürünün temel eserlerinden sayılan ve Breilkopf'un geliştirdiği ve onun adını taşıyan yazı karakteriyle basılı *Aydınlanma* adlı kitabının sayfalarına bugün internetten göz gezdirebiliyoruz.

Bilgiye erişimde çok daha eşitlikçi bir dünyadayız.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bilinmeyen dil

Sezin Öney 18.08.2011

Uzaklarda bir yerde, bir kütüphanenin ıssız koridorlarında, gizemli bir kitap yıllardır derin bir uykuda...

Sonsuz bir geceyi yaşıyor bu kitap.

Yazarı yok, başlığı da...

Bu garip kitabın evi, ABD'nin Yale Üniversitesi'nin Beinecke Ender Kitaplar ve Belgeler Kütüphanesi.

Kütüphanenin kendisi de, eski çağın bir eşi daha olmayan basılı eserlerine, yani insanın yaratma tutkusuna adanmış bir tapınak gibi. Dikdörtgen, petekten bir kutu gibi duran binanın, eserlerin gün ışığından etkilenerek bozulmaması için, pencereleri yok.

Ancak, Vermont eyaletinden gelen, ışık geçiren özel Danby mermerleri, binanın içersini yumuşacık, güneşin süzüle süzüle geldiği bir loşlukla dolduruyor. Bal hareler içinde yürümek gibi bu kütüphanenin içinde dolaşmak...

Kütüphanecilerin *MS 408* adını taktığı esrarengiz kitap, Batı-Doğu ikilemini körukleyen temel değişimlerden olan Baskı Devrimi'nin ilk eserlerinden, 15. yüzyılın ortalarından kalma Gutenberg'in bastığı İncil gibi

'arkadaşları' arasında, gözlerden bir ömür geçiriyor.

MS 408'in özelliği, bilinmeyen bir dilde yazılmış olması. Kitapta, semboller, çizimlerin de eşliğinde ve şifreli, tuhaf, henüz hiç kimsenin anlayamadığı bir dilde satırlar akıyor, akıyor. Bazı kelimeler, hatta cümleler, sanki çok tanıdık. Ancak gene de, kimse bu dili bilmiyor, kimse çözemiyor. Dilin anlamı, sanki rüzgârın sürüklediği bir tül gibi, tam eli uzatıp tutacakken uzaklaşıyor.

1950'lerde, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından tam da, Soğuk Savaş döneminin başında, şifre çözme bilimi kriptoloji zirvesindeyken, *MS 408*'in çözülmesi için çok da çaba gösterildi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Miranda ve savaş

Sezin Öney 19.08.2011

Britanya'da şaka olsun diye, *facebook* üzerinden, sonunda kimsenin katılmadığı bir isyan çağrısı yapan zanlılar Jordan Blackshaw ve Perry Sutcliffe-Keenan, önceki gün, henüz 20'li yaşlarının başında, dört yıllığına hapsin yolunu tuttu. Aynı sıralarda, Türkiye'nin 'yeni sivil sistemi', düğmesine askerî hükümdarlığın boyunduruğunda 'basmadığı' ilk savaşa çok bir hevesli, kararlı adım atıveriyordu.

Bundan beş yıl kadar önce, Mart-Nisan 2006'da Diyarbakır sokakları gençlerin, çocukların 'ayaklanması' ile ilk kez karışırken, aslında bugün Londra'da yaşananlara çok benzer bir tablo ortaya çıkmıştı. O zaman Diyarbakır'da, 'yerli malı' satan mağazalar değil de, Türkiye hatta dünya genelinde şubeleri olan zincirler özellikle yağmalanmıştı. Söz konusu olan, hem Diyarbakır'ın kendi içindeki, hem bölge hem de Türkiye genelindeki, etnik-sınıfsal-grupsal farkların, çelişkilerin yarattığı gerilimlerin iç içe geçerek, patlayıcı bir karışım oluşturduğu bir durumdu.

Britanya'daki isyanların, pek çok bakımdan Türkiye'deki 'taş atan çocuklar' vakalarıyla benzerlikler taşıyor: 1000'i aşkın zanlının mahkeme önüne çıkarılacak olması, isyana katılanların ailelerinin 'kötü ebeveynlikle' suçlanması, bir şapka çalanların yıllarca hapis cezası alma riskiyle burun buruna kalması, toplumun geneli ve siyasetçilerin önemli bir kısmının isyana katılanların yaşlarının küçüklüğüne bakmadan, "cezalarını çeksinler" haşinliği.

Açılım sürecinde, Kürt sorununa çözüm bulmak için hemen hiçbir şey yapılmadı.

2007'nin başarısız muhtırası ardından sandığa kalkan çeyizler, Kuzey Irak haritaları yeniden açıldı. İnsansız hava araçları, iki tonluk 'lazer güdümlü bombalar' ve biz sıradan insanların anlayamayacağı kadar karmaşık yapıya sahip, ama bizim verdiğimiz paralarla yapılan, alınan bir çok sofistike savaş makinesi ile, **'tüm savaşları bitirecek yeni bir savaşa' girişildi.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çünkü yanlış (1)

Sezin Öney 25.08.2011

Bazı yanlışların doğru ve ahlaki olduğunu kanıtlamak için neden alengirli açıklamalara ihtiyaç duyarız?

Doğru, vicdani olan hiçbir şeyin açıklamaya ihtiyacı yoktur aslında...

Türkiye'nin, içinde bulunduğu bölgenin bir yarım ayı keşmekeş ve karmaşa içerisindeyken, Kürt sorununa 'güvenlik' tedbirlerini ön plana çıkaran bir tavırla yaklaşılmaya başlanması doğru mu?

Mısır ve Libya'nın tiranlıkları şiddete başvurarak iktidarlarına vantuzla yapışmayı seçtikten sonra alaşağı edilir, Suriye'de de benzer bir sona yaklaşılrken, Türkiye neden sorunlarına güç gösterileriyle çözüm bulabileceği zannına kapılıyor?

Elbette Türkiye, Mısır, Libya ve Suriye'nin demokratik standartlarıyla karşılaştırılınca, bir nevi cennet. Ancak, Türkiye'nin son yirmi yıllık insan hakları sicili de hiç parlak değil. Dahası, sadece son yılları gözönüne alıp salt Kürt sorununa odaklansak bile, hak ihlalleri tartışmalarının hiç bitmediğini görüyoruz. Örneğin, KCK davası başlı başına yeni meseleler doğuran bir problem yumağı haline geldi.

KCK davası, İspanya'da Bask bölgesinin özgürlüğü için mücadele ettiğini iddia eden silahlı örgüt ETA'ya yönelik gerçekleştirilen, 'sosyal tecrit' politikasının bir benzeri olarak uygulanmaya çalışılmıştı. Yani, kamuoyundaki etkisini azaltmak için, silahlı örgütün sosyal bağlarını sağlayan sivil yapının 'çözülmesi' hedefleniyordu.

KCK sanıkları, ilki, 14 Nisan 2009'da, yerel seçimlerin hemen ertesinde başlayan polis operasyonlarıyla gözaltına alındı. 7 bin 500 sayfadan uzun olan iddianame de Haziran 2010'da tamamlandı. "PKK'nin şehir örgütlenmesi olan KCK/TM (Kürdistan topluluklar Birliği/ Türkiye Meclisi) üyesi olmak" ile suçlanan sanıklar hakkında 15 yıl ile ağırlaştırılmış müebbet arasında değişen hapis cezaları isteniyor.

İspanya'da, ETA'ya yönelik benzeri bir yargı baskısı uygulandı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çünkü yanlış (2)

Sezin Öney 26.08.2011

Çünkü Yanlış: Terör Çağında İşkence, Mahremiyet ve Başkanlık Gücü (Because it is Wrong: Torture, Privacy and Presidential Power in the Age of Terror), Harvard Üniversitesi'nden bir baba ile Suffolk Üniversitesi'nden oğlunun, Charles ve Gregory Fried'in kitabı. 2010'da yayımlanan bu kitap, biri muhafazakâr bir hukukçu, diğeri de liberal bir profesör olan iki farklı birey, iki farklı görüş arasındaki 'muhabbetin' kâğıda dökülmüş hali.

Sonunda edineceğiniz bilgi, birçok insanın hayatını kurtarabilir; o zaman bir insana işkence yapmak "meşru" mudur?

"24" gibi, bir ABD devleti istihbarat ajanının maceralarını yansıtan popüler kültür örnekleri kadar farklı entelektüel ağırlıklarda eserler, çalışmalar, araştırmalarla, bu konu çok tartışıldı.

Bu soruya en iyi yanıtı da, gayet net, *Çünkü Yanlış* veriyor herhalde.

"Terörü önlemek adına, işkence yapılması yasadışıdır, çünkü yanlıştır" sonucuna varıyor baba-oğul.

Harvard ve Oxford Üniversitelerinde hukuk profesörü olan Jeremy Waldron da, 2010'da, *Torture, Terror and Trade-Offs: Philosophy for the White House* (*İşkence, Terör ve Ödünler: Beyaz Saray için Felsefe*) kitabında, hayli detaylı bir felsefi analiz sonucu, "terörle savaşta sembolik kazanımlar elde etmek uğruna, özgürlüklerimizden veya başkalarının özgürlüklerinden hiçbir şekilde feragat etmemeliyiz" neticesine ulaşıyor. "Eğer kanunlar ve savaş hukuku olmasaydı, çatışmalardaki tüm ölümlerin cinayetten farkı olmazdı" vurgusunu da yapıyor.

George W. Bush, aynı yıl yayımlanan *Decision Points* (*Karar Anları*) kitabında, başkanlığı döneminde kullanılan "waterboarding" gibi işkence teknikleri kullanılmasını savunmuştu. "CIA'nın sorgulama programı hayatları kurtardı" diyen Bush, 'buradan' bakınca, tartışmaya gerek duyulmayacak şekilde, ayan beyan haksız gözüküyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyanın hükümdarı (1)

Sezin Öney 01.09.2011

Türkiye politikası, geçen yılda üç aşağı beş yukarı aynıydı; tüm "sarsıcı" gelişmelere karşın, gelecek yıl da üç aşağı beş yukarı aynı olacak.

Özet geçerse, zaten olması gereken şeylerin olduğunu görünce çok bir heyecanlanıp "bayram" sevinci yaşayacağız. Mesela, askerlerle sivillerin Milli Güvenlik Kurulu'nda "karışık" oturması gibi... Ya da, Abdullah Gül'ün, "başkomutan" olarak, Genelkurmay Karargâhı'nda "çifte bayram" tebriklerini "kabulü" gibi... İyi de, zaten böyle olması gerekmiyor muydu? Belki de sorulması gereken soru, neden siviller olarak koca bir Cumhuriyet tarihinde bunu beceremediğimiz değil mi?

"Baskıdan ötürü başkaldıramama" hiç de iyi bir bahane değil; taassup kültürünün, Türkiye'nin hangi genetik kodlarına, her alanda, milliyetçilikten muhafazakârlığa sindiğini ve farklı biçimlerde sürdüğünü düşünmek gerek bunun yerine belki de...

Bugün, gün batışıyla beraber, gelip geçen bir bayramın ardından elde kalan lokumlar, çikolatalar, şekerler, tepsi tepsi tatlılar, misafir baskınları ve bayramlaşma ziyaretlerinin aşırı kahve-çay mesaisiyle, bolca formalite biraz neşe bakakalıyoruz.

Türkiye, tabandan gelen dönüşüm talebiyle, bir ruhani arayış içinde.

Bayram seyranlarını da yeniden keşfediyor, geleneklerini hatırlıyor, yeniden icat ediyor.

Gelenekler, bayramlar, kutlamalar, biraz da toplumun ruh dünyasının yansıması demek.

Kültürel olarak bakıldığında, Japonya dünyanın en içe kapalı, katı, eğilip bükülmesi zor toplumlarından biri. Ancak, bazı kutlamaları ve bayramlarına bakıldığında, Japonya'nın çılgınlığının üzerine yok.

Belki de, "ağır ol da molla desinler" düşüncesinin bütün sene hâkim olduğu bir ortamda, arada "çıldırmanın" da hayat geçmiyor; Japonya'da birkaç yerde kutlanan "çıplak erkek" festivalinde olduğu gibi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyanın hükümdarı (2)

Sezin Öney 02.09.2011

Bir evim olacaksa benim, o da dalga dalga beyazlı koyulu saçları andıran Ege'nin denizi üzerinde olmalı. Dalgalardan oluşan o evin, köpükleri, girdapları, kıvrımları üzerine uzanmalı, iniş çıkışları, rüzgârlarına kapılıp gitmeli, sürüklenmeliyim.

Her karışı, her adası, her damlası ayrı güzel, ayrı renk bir deniz bu; cennetin yerdeki hali. Girit kıyılarındaki biraz turkuaz, Santorini açıklarındaki derin lacivert, Kuşadası civarı bir harelerle yeşil-mavi.

Adını, Amazonların Kraliçesi Aegea'dan alıyor belki. Tıpkı, gene bir Amazon olan Smyrna, yani İzmir gibi. Benim inanmayı yeğlediğimse, isminin dalgalardan, Yunanca dalga demek olan 'aegis'ten geldiği...

Ege, biraz da insanı insan yapanın ne olduğunu sorgulamak demek.

Egeli ozan Homeros'un, *İlyada*, *Odyssea*'sı insan olmanın tüm dolambaçlı hallerini, dalgalanmalarını, günah ve sevaplarıyla, eksiklikleri ve enginlikleriyle incelediği için, insanlığın gelmiş geçmiş en büyük edebî eserlerinden.

Homeros gerçekten yaşadı mı, eserleri yazılı mıydı, Ege, Balkanlar, Ortadoğu ve Akdeniz'in ortak mirasının ağızdan ağza dolaşa dolaşa damıtılan sözlü hali miydi?

Tartışma çok, ama gerçek olan, bu iki eserin her dizesinde, insan olmanın çok boyutlu, çok köşeli hali kadar Ege Denizi'nin her köşesinin de etkisi var...

İlyada, fikir dünyasında arayış içinde bir savaşçı, deha bir 'Amazon' olan, filozof Simone Weil'in 1939'da yayımlanan 24 sayfalık vurucu makalesinin de esin kaynağıydı. Weil, "İlyada veya Gücün Şiiri" adlı bu makaleyi, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında, savaşın düşündürdükleri üzerine kaleme almıştı.

Weil, sözlerine şöyle başlıyordu; "İlyada'nın gerçek kahramanı, asıl konusu, 'güçtür'.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail-Türkiye ve yeni dünya düzeni (1)

Sezin Öney 08.09.2011

Türkiye'nin İsrail çıkışı, oluşmakta olan yeni dünya düzeninde, "oyun kurucu" rolünü üstelendiğinin bir göstergesi mi?

Kuşkusuz ki, bu sorunun yanıtı "Evet".

Türkiye, günahları ve sevaplarıyla yeni bir bölgesel "Amerika". Bunu duymak, Irak Savaşı öncesinin dünyasında belki Türkiye'de geniş bir kitlenin hoşuna giderdi, gururunu okşardı. Şimdi, Amerika'nın hızla irtifa kaybeden şan, şöhret ve etkisinden ötürü hiç de "sempatik" gelmeyebilir.

"Doğu-Batı" olarak tasavvur edilen eksen, yüzlerce yılda oturan algılar ve dengeler yavaş yavaş biçim değiştiriyor. Yön değiştiren okyanus dibi akıntıları, toprak kaymaları, yerin dibindeki depremsi çatırdamaları andıran sosyolojik, politik, kültürel değişimler, bu eksen, "kaymaya" yol açıyor.

Bu değişim sürecinde, Türkiye'nin kendisinin hep dert ve eziyet kaynağı olarak gördüğü "Doğu-Batı" arasındaki sıkışmışlık, ruh ikizliği bir ayak bağı değil, avantaj haline gelmeye başlıyor.

Türkiye yapımı mallar, Türkiye'nin hayal gücünün ürünü diziler, filmler, kitaplar, sanatsal tasarımlar; tüm bunlarla, Türkiye Ortadoğu, Balkanlar, Kafkaslar, Rusya ve Orta Asya'da kültürel ve ekonomik bir hegemonya olmasa da, enigmatik bir çekim alanı yaratıyor.

Dahası Türkiye, devlet yapısı, mesela güvenlik güçleri bakımında da bir model. Bir zamanlar, sadece Türk Silahlı Kuvvetleri, İsrail'le işbirliği gibi sınırlar ötesi ilişkiler kurarken, şimdi bu ilişkiler kopuyor, yeni dengelerin yeni ilişkileri kuruluyor. Örneğin Polis Akademisi, Ortadoğu coğrafyası başta olmak üzere eğitimler veriyor. Bu da aslında, çok da ironik bir durum teşkil ediyor.

Geçtiğimiz günlerde, Avrupa Birliği Delegasyonu'nun bir basın bülteni, yeni başlayan bir AB projesiyle, Türkiye'de polisin orantısız güç kullanımını engellenmeye çalışılacağını duyuruyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail-Türkiye ve yeni dünya düzeni (2)

Sezin Öney 09.09.2011

Türkiye, hem Doğu-Batı hattında siyasi ve kültürel manada kartların yeniden dağıtılmasında "doğal" olarak ön plana çıkması, hem de kendisinin bu değişim sürecinde "öncü" rol üstlenmeye niyet etmesi nedenleriyle gelecek on yıllarda kendisini ve bölgesinin kaderini yazacak gelişmelerin odağında diyoruz.

Bir nevi, "bölgesel Amerika" olarak "süper güçlüğe" ilerliyor, bölgesel çapta küresel bir güç odağı olarak serpilip ilerlemeyi kendi de istiyor.

Ancak, demokrasi bakımından kendi içişlerini düzlüğe çıkaramamış bir ülke, ne kadar güçlenebilir?

ABD benzetmesinden gidersek, Amerika kendi içinde "kusursuz bir demokrasi" mi, orada hiç mi ayrımcılık yaşanmıyor?

Başkalarının kusurlarını büyüteç altına almanın kendilerimizinkini örtmeye yetmeyeceğini bir yerde öğrenmek gerek. Bunun yerine, ABD'yi başta "süper güç" yapanın ne olduğuna bir bakmak lazım. ABD'nin kendi

hatalarına bakıp da, eksik ama en azından var olan bir özeleştiriyi yapmasına neden olan devlet içi bir denetim mekanizması var.

Bir de, devlet dışı bir "denetleme mekanizması" var ki, Türkiye'de hemen hiç yok; araştırmacı gazetecilik...

Geçenlerde bir haber semalarımızdan yıldız gibi kayıp geçti.

Amerika merkezli haber ajansı *Associated Press*'e göre, Türkiye dünyada en çok "terör mahkûmunun" bulunduğu ülke. AP, 11 Eylül'ün yıldönümü yaklaşırken, 66 ülkeyi, yani dünya nüfusunun yüzde 70'ini kapsayan ölçekte bir araştırma yapmış ve "terörle mücadele yasaları kapsamında" hangi ülkede kaç kişinin hüküm giydiğini araştırmış.

AP'nin araştırma yöntemi de öyle büyük yatırımlar gerektirecek bir türden de değil; birçok ülkedeki mevcut bilgi edinme yasaları kullanılarak nerede ne kadar "terör mahkûmu" olduğu bilgisi edinilmiş.

AP'nin haberine göre;

"11 Eylül'den bu yana, **119 bin 44** kişi tutuklandı, **35 bin 117** kişi de terörist olarak hüküm giydi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mutluluk denen hayalet

Sezin Öney 15.09.2011

Sanki güzelliğin sözlükten kalkıp da canlanmış hali gibi... Bazı insanlar, işte tam da böyledir. Işığın insan hali gibi, mekândan büyük, dünyadan büyük; birçok küçük detayları da, büyüklüklerinin ince ayrıntılarıdır.

Şehirlerin bazı gizli büyüğü güzel yerleri vardır. Bazı zamanlarda sihir gibi ortaya çıkarlar. Mesela, İstanbul'da Arnavutköy'de, sahildeki caminin yanından dolanınca aniden yokuşlanan dar sokağın geceyarısına doğru hali gibi... Birden caddenin gürültüsü, Boğaz'ın trafiği yok olur, İstanbul ıssızlaşır, ağaçlar altında bir cenneti saklar.

Bu sokakta ve Arnavutköy'ün birçok sokağında, bir elinde bir kocaman damacana bir elinde su kapları incecik, altından bir gölge görebilirsiniz. Bu kızın adı Zeynep Mertoğlu'dur ve tek başına, kocaman bir manifesto gibi dolaşır Arnavutköy'ün Arnavut kaldırımlarında. Zeynep, kediler susuz kalmasın diye dert edinip, belli köşelere suları bırakır.

Onun gibi, diğer canlıların, çevrenin, dünyanın canının yanmasını engellemeyi dert edinenler sayesinde, cehennemî hayatlara "umut" diye bir çiğdem konuyor. Gözün kenarından süzülen tek damla yaş gibi bir elmastan çiğdem... Çiğdem içinde yıldız yıldız, yakamoz yakamoz, ıslıl ıslıl bir mutluluk...

Mutluluk denen tuhaf hayalet, bir köşede belirip göz kırıyor sonra yok oluyor, sonra yaklaşıp insanı birden kucaklayıp ardından ayazda bırakıyor; hayat, bu hayaletin peşinde biteviye yürünen sonsuz bir çöl mü?

Mutluluk bir yemek tarifi olsa içinde neler olurdu, malzemeleri nelerden oluşurdu? Ocakta kaynayan reçeller, fırınlanan salçalar, turşulanan sebzeler, güneşe serili biberlerin dağınıklığında bir yaz sonu mutfağı ve

terasında, bir de bir gazete haberi köşeye atılı duruyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir kere daha imparatorluk

Sezin Öney 16.09.2011

Demek yeniden bir imparatorluk oluyoruz...

Başbakan Erdoğan'ın Mısır konuşması, Türkiye'nin bölgesel bir güç olarak yükselişinin taçlandırılmasıydı.

Erdoğan'ı seyrederken nedense, zihnimde Napolyon Bonapart'ın imparator olarak taç giydiği törenin "fotoğrafını çeken" devasa resim canlandı. Elbette, Erdoğan ile Napolyon, ne kişilik ne de siyaset olarak benziyorlar. Erdoğan'ın, Kahire Üniversitesi İktisat ve Siyasi Bilimler Fakültesi tarafından düzenlenen Uluslararası Hukuk Forumu'nda yaptığı konuşmanın mekânı, Mısır Opera binası da, 1804'te Napolyon'un taç giyme törenine evsahipliği yapan Paris'teki Notre Dame'ı uzaktan yakından andıran bir bina değil.

Ancak, gücün ilanının görsel olarak yakalandığı anları temsil ediyor, Erdoğan'ın konuşmasının görüntüleri de, 1807'de Jacques-Louis David'in resmettiği *Le Sacre de Napoléon* (Napolyon'un Taçlandırılması) resmi de.

Erdoğan'ın Kahire Operası'ndaki konuşması, Arap dünyasında iktidarın yeni sahibi gençlere hitaben yapıldığı için, "eski düzenin" sahibi Arap Ligi'nin köhnemiş, salt görüntüsel güç odaklarına yaptığı konuşmadan çok daha önemliydi.

Sanat tarihçileri Todd Porterfield ve Susan Siegfried, *Staging Empire* (İmparatorluğu Sahneye Koymak) adlı kitaplarında, Napolyon'un "modern imparatorluğu" yarattığına işaret ediyor.

Taç giyme töreni de, toprakları ele geçirmekten daha da fazla, zihinleri de ele geçirmeyi hedefleyen bu modern imparatorluğun bir propaganda adımıydı.

Napolyon, Fransa, Avrupa ve ardından Ortadoğu ve Afrika'yı, *Liberté, égalité, fraternité* (Özgürlük, eşitlik, kardeşlik) diye gücünün çekim alanına almıştı.

Ancak, imparatorluklar eninde sonunda, hayır kurumları olmadıkları için, herşey "güç" uğrunadır aslında.

Napolyon'un taç giyerkenki resminde de, şu kaygının yenilmesi için inceliklerle planlanıp sahneye konan propaganda hamlesi vardı; Fransız İhtilali'nin "halkın iktidarını" ilan etmesinden sonra, nasıl tek adamın karizmasına, otoritesi ve gücüne dayalı bir imparatorluk kurulabilir?

Napolyon, geçmişin asilzadeler, kraliyet dünyasının ihtişamıyla, geleceğe yönelik görkem ve muzafferlik mesajlarını, "şimdi" de birleştirerek, kendisi nezdinde "halkı taçlandırdığı" algısını yaratıyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uçuruma giden yol

Sezin Öney 22.09.2011

Ankara’da patlamanın gerçekleştiği yollarda yürürken dün, aklımda şu dizler vardı.

“Two roads diverged in a yellow wood, and I.. I took the one less travelled by... And that has made all the difference...”

“Sarı bir ormanda yol ikiye ayrıldı ve ben.. Ben daha az yürünmüşü seçtim... Bütün farkı yaratan da bu oldu işte...”

Neden hatırlamıyorum, üniversiteden mezun olurken okul yıllığımda Amerikalı şair Robert Frost’un bu şiirinin yer almasını istemiştim.

Türkiye’nin de yolu, sarı yaz günlerinde ikiye ayrıldı ve maalesef, kendisinin kaderini şekillendirenler, zaten yürüne yürüne ezberlenmiş yolu seçti. 19. yüzyıl devlet zihniyetinin yolundan giderek, milliyetçilik, “büyük oyunlar”, gücün egemenliğinin dünyasını seçti.

Oysa Türkiye, hiç bilinmeyişi, denenmemişi yapmaya çalışabilir ve 21. yüzyılın yeni politika dünyasının oluşmasına, dünya çapında öncülük edebilirdi.

“Değişim” denen sihrin değneği, 1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılması, Sovyetler Birliği’nin çöküşü döneminde Avrupa’ya dokunarak, zaaflarından, kronikleşen sorunlarından arınma şansı tanırken şimdi de, Ortadoğu’ya dönüyor.

Türkiye, birden hep mağduru olduğunu hissettiği Doğu/Batı arasındaki ikileminden, çift kimlikliliğinden, bu kimlikten ötürü sıkışmışlığından silkinerek, yıldızının tam da bu özellikleri nedeniyle parladığına tanık oldu.

Bölgesinin biricliği olmasının nedeni ise, çevresindeki ülkeler için “ulaşılabilir bir özgürlük, modernleşme ve refah” düzeyine sahip olması.

Balkanlar için de, Ortadoğu için de, Batı Avrupa’nın zenginliği ve kendi insanlarına sunduğu yüksek yaşam standartları, bir nevi “Samanyolu” gibi hep, imrenilebilir ancak elde edilemez düzeyde, binlerce ışık yılı uzakta geldi.

Ama Türkiye’nin, hiçbir siyasi gücün kudretiyle değil, kendi insanlarından, tabanından gelen dönüşüm gücünün ivmesi, dinamizmiyle yükselmesi onu “model ülke” yaptı; hiçbir siyasetçinin karizması veya stratejik derinliği değil.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ok ve yay

Sezin Öney 23.09.2011

“Çocukların senin çocukların değil,

Onlar kendi yolunu izleyen Hayat'ın oğulları ve kızları.

Senin sayende geldiler ama senden gelmediler

Ve seninle birlikte olsalar da senin değiller.

Onlara sevgini verebilirsin, düşüncelerini değil.

Çünkü onların da kendi düşünceleri vardır.

Bedenlerini tutabilirsin, ruhlarını değil.

Çünkü ruhlar yarındadır,

Sense yarını düşlerinizde bile göremezsin.

Sen onlar gibi olmaya çalışabilirsin ama sakın onları

Kendin gibi olmaya zorlama.

Çünkü hayat geriye dönmez, dünle de bir alışverişi yoktur.

Sen yaysın, çocukların ise senden çok ilerilere atılmış oklar.

Okçu, sonsuzluk yolundaki hedefi görür

Ve o yüce gücü ile yayı eğerek okun uzaklara uçmasını sağlar.

Okçunun önünde şükranla eğil

Çünkü okçu, uzaklara giden oku sevdiği kadar

Başını dimdik tutarak kalan yayı da sever..."

Böyle diyordu Lübnanlı şair ve filozof Halil Cibran...

Çocuklarla ilişkimiz işte aynen de böyle; peki ya, devlet baba veya annenin, "vatandaş" modeline döküp kalıplaştırmaya çalıştığı çocuklarla arası nasıl?

Bu hafta başı, çok da sıradan bir olaymış gibi okullar açılıverdi. "Türküm, doğruyum, çalışkanım..." diye başlayan haftaların saltanatı geri döndü.

Darbeler döneminin sonlandığı, askerî vesayetin sona erdiğinden bahsediyoruz da, okullar Harbiye Marşı ile açılıp, "rahat/ hazır ol" komutlarının yankılandığı kasık törenlerle kapandıkça, nerede sivilleşme gerçekten?

Milli Eğitim Bakanı iken Hüseyin Çelik'in, "Türküm, doğruyum" andıyla ilgili söylediği bir şey vardı; "Biz elin çocuğuna her sabah yalan söyletmek zorunda mıyız?" diye.

Çelik, bu sözleriyle "yabancı" çocuklardan, yani Türkiye'de ikâmet eden başka ülke vatandaşlarının çocuklarından bahsediyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnandır beni

Sezin Öney 29.09.2011

En son bir sınıfta öğrenci olarak oturduğumda, inanıyordum. Dünyanın değiştirilebileceğine, siyasetin farklılaşabileceğine, dünyada yavaş yavaş sınırların kalktığı, ulusal aidiyetlerin önemsizleştiği bir geleceğin mümkün olabildiğine...

Dünyanın yolunun evrensel bir idealizme, tüm insanlığın eşit haklarını gözetten bir “dünya yönetimine” doğru aktığına inanıyordum.

O dönemde, evrensel, küresel bir dünya yönetim düzeninin kurulacağını öyle bir şevkle savunuyordum ki, gözükara idealistliğimin sinir bozuculuğu, beynelmilel sınıfımızın geri kalanına milliyetçi salvolar yapmaktan başka seçenek bırakmamıştı.

Şimdi yeniden bir öğrenciyim ve artık inanmıyorum.

Dünyada şu an en güçlü siyasi akım nedir? Milliyetçilik...

Din eksenli siyasetin, muhafazakârlık veya küresel bağların, demokratikleşme çabalarının etkisi az mı, azaldı mı diyebilirsiniz; Arap Baharı örneği henüz hafızalarda canlıyken, uluslararası hak mücadelelerinin gücü ne olacak da...

Eğer milliyetçilik, insanlığın farklı dil, tarih, sembol, yani kültürlerden oluştuğuna, bu farklı grupların da, kendi devletlerine, kendi “ulusal hâkimiyet alanlarına” sahip olması gerektiğine yönelik siyasi, sosyal inançsa, bu akım 19. yüzyıldan beri dünya tarihini şekillendiriyor.

İdeolojik ayrımların komünizm/kapitalizm kutupları arasında şekillendiğine inandığımız Soğuk Savaş döneminde bile milliyetçilik son derece etkindi.

21. yüzyılın içinde 10 yılı aşkın mesafe kat etmişken de, dünyaya, Türkiye’ye bir dönüp bakalım; milliyetçiliğin sözü geçmiyor mu son kertede?

Batman’daki iki milliyetçiliğin çapraz ateşinde kalan isimsiz bebeğin, ana rahminden neredeyse doğru mezara giden kısacık yaşam hikâyesi, aslında hepimizin hayatının özeti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kara kara bulutların ardı

Sezin Öney 30.09.2011

Türkiye’nin üzerine kara kara bulutlar toplanmış gibi... Ya yağmur indirip havayı ferahlatacak. Veya bir tufan gazabını tüm öfkesiyle bindirerek yanardağ gibi patlatacak.

Bir dost böyle yorumladı geçenlerde Türkiye’nin içinde bulunduğu hali. Ne var ki, bahsettiği kara kara bulutlar en çok onun yaşadığı yerlerin güneşini kapatıyor.

Ülkenin diğer kısmı, "bölgeden" gelen haberlere kızsda da, üzölse de, her ne tepki verirse versin, sonuçta kendi güneşli havasının altında yaşıyor.

Ama bu hep böyle mi sürecek?

Türkiye hemen sınırının öte yanında, Bulgaristan'da bugünlerde olup bitenlere rastgele gibi bir haber gibi bakmamalı.

Romanlara yönelik ayrımcılık, tahammülsüzlük, Avrupa'nın en büyük insan hakları meselesi.

Bulgaristan'da, Roman cemaatinin liderlerinden Kiril Raşkov'un "adamlarından" birinin, 19 yaşındaki Angel Petrov'a çarpıp kaçması, olay sonucu Petrov'un ölmesi, ülke çapında protesto gösterilerine neden olmuştu.

Ancak, protestolar öyle pek de sakin gösteriler değildi. Ülke genelinde 14 şehirde sokaklara dökülen binlerce kişi, Roman mahallelerini basıp önüne gelene saldırma niyetindeydi.

Sosyal medya, Arap Baharı'nda Ortadoğu ve Afrika coğrafyasından halkların, hak ve özgürlükler talebiyle sokaklara dökülmesine neden olmuştu. Bulgaristan'daysa sosyal medya, halkın bir bölümünün diğer bir bölümüne nefret kusması ve sokaklara taşan galeyan için kullanıldı.

Bulgaristan, Avrupa Birliği'nin en yoksul ülkesi.

Romanlar, yedi buçuk milyonluk ülke nüfusunun yaklaşık yüzde beşini oluşturuyor.

Ülkenin en fakir, her bakımdan en az imkâna sahip grubu Romanlar.

Bu yaşananlar, Bulgaristan'a özgü değil.

Macaristan'ın Gyöngyöspata adlı kasabasında, Mart 2011'den beri aşırı sağ gruplar, "kamusal düzeni" sağlayacakları iddiasıyla Roman mahallelerinde devriye geziyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komplo teorimiz

Sezin Öney 06.10.2011

Herşey değişip de bu kadar aynı mı kalmak zorunda?

Bu hafta, Başbakan Erdoğan'ın "PKK'ya yardım eden Alman vakıflarından" dem vurması, birden 2007'deki muhtıra fırtınasından bir yıl önce dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın, dünyanın ve Türkiye'nin önde gelen bazı düşünce kuruluşlarını, ordunun kuyusunu kazan çalışmalar yapmakla suçlamasını anımsattı.

O dönemde, dünyayı ele geçirmek için "renkli devrimler" yapmakla suçlanan renkli kişilik George Soros da, "milli takıntımız" haline gelmişti.

Madem bir zamanlar Türkiye'de bunlar yaşandı, şimdi herhangi bir düşünce kuruluşu, vakıf, sivil toplum örgütü hakkında güçlü bir siyasetçi açıklama yaparken kılı kırk yarmamalı mı? ŞÖYLE DAHA İYİ:

Madem bir zamanlar Türkiye’de bunlar yaşandı, şimdi, olup bitenlerden ders çıkarabilen güçlü bir siyasetçinin, herhangi bir düşünce kuruluşu, vakıf, sivil toplum örgütü hakkında suçlayıcı açıklamalar yaparken kılı kırk yarması gerekmez mi?

Türkiye’nin hiçbir komplo teorisine ihtiyacı yok aslında; zaten kendi kendine komplo teorisi halinde ülkemiz.

Ne tür bir ironidir ki, “yabancı vakıflar, sivil toplum örgütleri, fon kuruluşlarına” karşı büyük hassasiyetin patenti, İsrail’de muhafazakârlara ait. Aslında son dönemde, İsrail’de siyasette muhafazakâr olmayan kim kaldı diye de sorgulamak lazım. Zaten, İsrail’in Filistin ile barışa ilerlemesini savunan, İsrail’in savaş günahlarını gözler önüne seren insan hakları örgütleri başta olmak üzere, ülke genelinde “ulusal ideolojik çizgiden” saptığına inanılan tüm sivil toplum kuruluşların mercek altında.

Ülkenin parlamentosu Knesset, bu yılbaşından beri, ülke dışından sivil topluma gelen para kaynaklarının araştırılması için bünyesinde bir komisyon kurulmasını dahi kararlaştırdı. Hatta, bu komisyonun kurulmasının ardında yatan sebeplerden biri Soros’un, “İsrail’in komşularıyla ve kendisiyle barışık, insan haklarına saygılı” bir ülke haline gelmesini savunan New Israel Fund’a (Yeni İsrail Fonu) destek vermesiydi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yedinci ok

Sezin Öney 07.10.2011

TBMM’nin açılışında Leyla Zana “Türkçe” yemin ederken birden isyan ettim içimden...

Ez vê sondê li ser navê gelê kurd û tirk dixwîm -Bu yemini Türk ve Kürt halklarının kardeşliği adına ediyorum...

1994’teki bu cümleye kim karşı çıkabilirdi ki?

Ama çıktı, hem de haddinden fazla çok... “Devletin ruhu” bir sürü “resmî kişiliğin” vücudunda can buldu ve Orhan Doğan, Hatip Dicle ve Selim Sadak’ı cezaevine yollayan sürecin düğmesine basıldı.

Toplumsal çoğu olarak da, gözümüz boyandı, gözümüz bağlandı, kamuoyu kanaati oluşturuldu, taassup galip geldi.

Oysa bir olayın insanın yüreğine dokunması için illa siyasi angajman gerekmiyor.

Sadece insan olmak yeter.

Zana’nın yemini, zaman geçti devran döndü, 2011 yılında içime dokundu. O yemini Türkçe dinlemek, benim onurumu kırdı.

Neden o zaman bunlar neden yaşandı, şimdi bu yemin böyle edilmek zorunda diye düşündüm.

Bireyin duruşunun önem taşımadığı, insanın devlet için varolduğu, aslında her siyasi hareketin aynı sistemin oyuncusu olduğu bir düzenin, devletin ruhunun esareti altındayız hepimiz, istinasız, ayrımsız.

Hatta bu sistemin en dokunulmaz, en kutsal figürü Atatürk bile.

Evet, Atatürk; bu ülkenin eğitim sisteminin tedrisatından geçen herkesin, hayatının her ayrıntısını derinlemesine ezberlemesi gereken "ulu önder".

Bu yazıyı yazarken, "Atatürkçü" bir çıkış yapmak, şu veya bu partiyi yaldızlamak gibi bir niyetim asla yok elbette...

Sadece şunu sorgulamak istiyorum; Atatürkçülük ve Kemalizm'in derin sis perdesinin arkasındaki siyasetçinin, gerçekten nasıl bir politik dünyası, tasavvuru, nasıl bir zihin yapısı olduğunu gerçekten ne kadar biliyoruz?

Atatürk'ün, 1920'lerde İslam dünyasında, "emperyalizme savaş açmış, Hıristiyan güçleri yenmiş, bağımsız bir Müslüman devletini kurmuş model lider" olarak anıldığının farkında mıyız mesela?

Tüm Hindistan Müslümanlar Cemiyeti'nin Atatürk öldüğü zaman, "İslam dünyasının gerçekten büyük bir şahsiyetinin kaybindan duyduğu derin üzüntüyü" dile getirdiğini, "cesaretinin dünya genelindeki Müslümanlar için her zaman ilham kaynağı olmaya devam edeceğini" açıkladığını?

Şükrü Hanioğlu'nun *Atatürk: An Intellectual Biography* (Atatürk: Entelektüel bir Biyografi) kitabında belirttiği gibi, 1922 yılına gelindiğinde Atatürk'ün, pan-İslamist veya Afrika-Asya hattında yükselen bir anti-emperyalist dünya lideri olma potansiyeli vardı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıp gerçeğin peşinde

Sezin Öney 13.10.2011

İtalya, bu sene birleşmesinin 150. yılını kutluyor.

1861'den öncesi İtalya, şehir devletlerden oluşan paramparça bir "bütündü". Hatta, Avusturyalı siyasetçi Metternich'in ifadesiyle "İtalya", bölgesel bir kavramdan başka bir şey ifade etmiyordu.

Gerçi, 1861 de kesin birleşme tarihi olarak kabul edilmiyor. "Şahlanma", "Başkaldırı" gibi tercüme edebileceğimiz birleşme dönemi, Il Risorgimento, 1815'ten başlayıp 1871'e kadar uzanan bir süreç.

Birleşmenin tarihinin ne olduğunda da birleşen yok aslında; İtalya'nın bugünkü ruh halini de en iyi "bölünmüş" sözcüğü anlatıyor.

Çünkü bugün İtalya, siyaseten her zamankinden bölünmüş durumda. Yargıya olan güven dibe vurmuş halde. Gerçi, "bölünmüşlük" 1990'lardan beri zaten sürekli artıyor ve "güvenin vurduğu dip" de sürekli daha derinlere iniyor.

In Pursuit for Italy (İtalya'nın Peşinde) kitabının yazarı David Gilmour, böyle bir ülkenin varlığının hata olduğunu düşünenlerden... İtalya üzerine araştırmalarıyla tanınan yazar Gilmour, birleşmenin "milliyetçilikle" uzaktan yakından alakası olmayan "halkı" suni biçimde biraraya getirerek, şehir devletlerden oluşan çok parçalı bir yapboz olarak kalmasının kaderlerini olumsuz biçimde etkilediğini iddia ediyor.

Yani, Venedik örneğın tek başına bir “ölke” olsa, geçmişın “Denizci Cumhuriyeti” olarak mesela Hollanda gibi bir “tüccar devlet” olarak yıldızını yeniden parlatabilecekken, Sicilya, Napoli gibi kendisiyle alakasız “parçalarla” yaşamak zorunda kalıyor.

İtalya’da Berlusconi hükümetinin kendisinin içinde, çok farklı bir “milliyetçi” pozisyonda benzer düşünceleri paylaşanlar var. Kuzey İtalya’nın Güney’den ayrılmasını savunan Lega Nord’un (Kuzey Ligi) destekçileri de, Gilmour’un sözlerinin altına imzalarını atabilir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sistem mi insanı, insan mı sistemi

Sezin Öney 14.10.2011

Britanyalı yazar Robert Bolt’un 1954 tarihli oyunu *A Man for All Seasons* (Her Devrin Adamı), 16. yüzyılda Britanya’nın Şansölyesi olan Sir Thomas Moore’un siyasetin gerçekleri ve vicdanı arasında bölünmesini anlatır. More, oyunun bir bölümünde, diğer bir karaktere şu mealde bir şeyler der; “Kanunları ağaçlar varsay, Şeytan’a ulaşip onu alt etmek için ormanı dümdüz edecek dev bir yol açar mıydın?”.

Karşısındaki de, “Elbette, Şeytan’ı cezalandırmak için her yol mubahtır” yanıtını verir. Bunun üzerine More şunları söyler; “Peki, Şeytan’la yüz yüze geldiğinde ya başın sıkışırsa; seni koruyacak orman olmadığında ne yapacaksın? Ben, Şeytan’ı bile aksi kanıtlanana kadar masum sayarım, çünkü aksini yapıp kanunları kendi kafama göre eğip bükersen, bir gün beni koruyacak hukuki düzen de olmaz”.

Meğerse, 13 Ekim Ankara’nın başkent oluşunun yıldönümüyümüş. Kentin tüm resmî ve siyasi binalarının üzerinde devasa Türk bayrakları ve Atatürk resimleri var. Genç, yaşlı, çatık kaşlı, güler yüzlü bir sürü Atatürk.

Sureti her yerde, ancak kendisi gerçekte hiçbir yerde yok.

“Her türlü hakkın kökeni bireydir. Çünkü, gerçek özgür ve sorumlu olan yaratık, yalnız insandır. (...) Bireyin birinci hakkı, doğuştan getirdiği yeteneklerini özgürce geliştirebilmesidir. Bu gelişmeyi sağlamak için, en iyi yol, bireye başkasının aynı değerdeki hakkını zarara uğratmaksızın tehlike ve zararı kendine ait olmak üzere, ona kendi kendini, istediği gibi yönlendirmeye ve yönetmeye izin vermektir. Bireysel hakların oluşturduğu çeşitli özgürlüklerin tüm amacı ise, işte bu özgürce gelişmeyi sağlamaktır. Bu haklara saygı duymayan, gösteremeyen siyasal toplum, temel görevini de yerine getirmemiş olur ve devlet varlığının amaç ve anlamını yitirmiş olur.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Onur ve adalet (1)

Sezin Öney 20.10.2011

Bu yazı, hukuk ve adalet yoluyla toplumsal barışa ulaşma konusunda olacaktı. Yani, hakikat komisyonlarının dünya genelindeki örnekleri üzerine. Anadolu Kültür’ün, 15-16 ekimde İstanbul’da düzenlediği “Hakikat

Komisyonları: Dünya Deneyimleri ve Türkiye" toplantısının düşündürdükleri, bu toplantıda Güney Afrika, Peru ve Sırbistan'dan katılımcıların aktardıklarından, geçmişle yüzleşme deneyimlerinin düşündürdüklerinden bahsedecektim.

Sonra bir kurşun sessizliği bağırsı çığırsı üzerimize yıkılıyor.

Çukurca'da üstelikte, yerleşim merkezinin göbeğine inen çatışmalar olmuş.

Rakamlar, ölü ve yaralı sayısının yüksekliği hepimizi sarsıyor, hayat toz duman oluyor. Hep aynı şeyleri konuşuyoruz, tartışıyoruz; söylenmiş her şeyi, yeniden, tekrar tekrar söylüyoruz. Sonra, 'flaş haber' ile bir anda havaya uçan hayat parçaları yerli yerine oturmaya başlıyor. Günlük yaşama dönüyoruz. Ateş sadece düştüğü yeri yakıyor. Yakınlarını kaybedenler, göğüslerini yumruklaya yumruklaya bir ömür boyu dövünüyor, bir anda itiliverdikleri acı çukurunun tünellerinden hayat boyu çıkamıyorlar.

Asıl Çukurca, acının çukuru. Bazılarımız kenarından dönenip içeri bakıyor, bazılarımız başını çeviriyor çukurun içini görmemek için... Kimimiz de, içinde, ateşinde yanıyor çukurun. Hepimiz esiriyiz bu çukurun.

Örgüt, hayır kurumu değil. Ve meydan okuyor; merkeze yapılacak bu kadar ciddi bir saldırı, en az 15 günlük koordineli bir planlama gerektirir. Demek ki, PKK'nın mesajı açık; "'bölge' bizden sorulur, istersek bir yerleşim merkezinin göbeğinde devlet otoritesini saatlerce yok edebiliriz".

Devletin son dönemde kullandığı taktiklerin tümü de, çatışmaları toplumsallaştırma riskini taşıyan nitelikte. Oysa, çatışmalar, gözlerden irak dağlardan bayırlardan, merkezlere taşındıkça, Kürtlere yönelik ayrımcılık sorunu da toplum tarafından içselleştirilecek.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Onur ve adalet (2)

Sezin Öney 21.10.2011

Bundan birkaç hafta sonra, Meksika'da *Día de los Muertos*'un zamanı gelmiş olacak. 2 ve 3 kasımda, iki gün boyunca Meksikalılar, ölülerini anacaklar.

Şölen sofraları kurulacak ve ölen kişilerin en sevdiği yemeklerle süslenecek. Akşam saatlerinde, gün batarken de, ölülerin ruhları 'öteki dünyadan' süzüle süzüle 'yaşayanların' arasına karışacak.

Gerçi, bu anma günü sadece Meksika'ya özgü değil; Latin Amerika'nın farklı yerlerinde, hatta İspanya'da da böyle anma günleri gerçekleşiyor. Orta ve Doğu Avrupa'da ve aslında tüm Katolik dünyasında da, Tüm Azizler Günü kasımda, ölenlerin anıldığı bir zaman.

Gene kasımda, ayın 11'inde, sabah saat 11'i 11 gece, Avrupa genelinde, Birinci Dünya Savaşı'nda ölenler anılıyor. Savaşın kurbanlarını simgeleyen de, gelincikler. Zira gelincik tohumları, uzun yıllar toprakta sessiz sedasız kalıp sonra birden canlanıyor, çiçek açıyorlar.

"Sözün bittiği yerdeyiz."

Bu cümlelerin anlamsızlığı, tekrar edildikçe artıyor. Anlamı da aslında, sözün bir değerinin olmadığı, o nedenle de, anlamını yitirdiği bir ortamdayız.

Bir gün, söz anlam kazanabildiği zaman, çözüme doğru da gidebileceğiz.

1984'ten beri 50 bin kişinin hayatına mal olan Kürt Sorunu'nun 'çözümü' için, artık ne *yapılmaması* gerektiğini, herkes biliyor. Ama, aslında bu sorunun şiddet dışı yöntemlerle çözülmesi, Türkiye'nin temelden değişmesini gerektireceği için, eskinin tekrarı dışında bir şey yapılamıyor.

Anadolu Kültür'ün 15-16 ekimde İstanbul'da düzenlediği "Hakikat Komisyonları: Dünya Deneyimleri ve Türkiye" toplantısında tartışılan geçmişle yüzleşme örnekleri, şu an için 'ulaşılması mümkün olmayan', ütöpik deneyimler gibi geliyor bir yanda cenazeler kalkar, kutuplaşma algısı her geçen gün derinleşirken.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Van Canê

Sezin Öney 27.10.2011

31 ekim günü, dünyanın bir yerlerinde dünyanın yedi milyarınıc bebeği doğacak.

Belki de, Van'da, Erciş'te, çevre köylerden birinde...

Nerede doğduğu kaderini de çok büyük ölçüde belirleyecek.

Nesilleri, kuşak kuşak aileleri depremde kaybediyoruz.

Deprem, Türkiye'yi hemzeminde eşitleyen bir alinyazısı.

Yedi milyarınıc bebeğin kaderi, eğer Türkiye'de doğarsa, belki de 'deprem mağdurluğu' olacak.

Van'daki depremi duyduğumda da, elim ayağım kesildi. 1999'da, deprem ertesi Yunanistan'ın kurtarma ekibine yardımcı olmaya çalıştığımdan, o şiddetin sebep oldukları hafızama kazınmıştı. Geçen yıl boyu, Van'a yolum düştüğünden, orada çok güzel insanlar, can dostlar tanımıştım; canım oradaydı.

Bir yeri çekici yapan, oradaki insanlar; Van'da tanıdığım insanların, her türlü siyasi nüfuz alanından 'özerk' başına buyruk, azad bir dünyası var. Bu anlamda, sivil toplumun, siyasetin çok farklı köşelerinde yer alsalar da, temel değer olarak, 'insanlıktan' yola çıkan bir dünya felsefesini, kendi başlarına, bireysel düşünerek oluşturmuşlar.

Türkiye'nin tek 'düzenli' çıkan anarşist yayını *Qijika Reş'in (Kara Karga)* yazarları, yayıncıları, cinsiyet temelli sorunlara eğilen Van Kadın Derneği'nin (VAKAD), Mazlum-Der'in üyeleri ve daha birçokları...

Son derece dindar sivil toplum örgütlerinin, Van'ın muhafazakâr iş sahiplerinin desteğiyle kurdukları, tüm sivil toplumun kullanımına açtıkları, içinde sinema salonu bile bulunan dört katlı, son derece modern dernek binasının bir örneği, İstanbul'da yok.

Türkiye'de, bireyin özgürlüğünü cendereye alan tüm zincirlere rağmen, ısrarla serpilip gelişen 'insan' ve 'hak' kavramlarını pusulası yapmış kişiler varsa, onlar sayesinde demokratikleşmeden bahsedebiliyoruz. Darbeler,

kutuplaşmalar, faili meçhul cinayetler, çatışmalarla enkaza dönmüş Türkiye tarihinin tozu dumanı arasında, boy veren bir sürü filiz sayesinde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kar

Sezin Öney 28.10.2011

Van'a hafif hafif kar yağmaya başladı. Beyaz, kristal gözyaşları, enkazı yavaş yavaş örtecek

Orhan Pamuk, *Kar* romanında, "her kar tanesinin tekilliği" ne, yani "kendine özgü altıgen" yapısına atıfla, "kar taneleriyle insanlar arasında bir ilişki" sezinlemekten bahseder.

Herkesin, bir kar tanesi gibi, kendisine özgü bir haritası var, diye düşünür *Kar*'ın kahramanı. Ve, "Uzaktan birbirlerine benzeyen insanların aslında ne kadar değişik, tuhaf ve anlaşılmaz" olduğunu da, herkesin kendi kar yıldızı gösterir, diye devam eder..

Van depreminin mağdurlarının duyabildiğimiz kadarıyla hikâyeleri de, Türkiye'de birçok insanın kalbine kar gibi yağdı.

Önceki akşam, 14 televizyon kanalında birden yayınlanan yardım toplama hedefli programda, tuhaf bir his hâkimdi sanki... Bir hatayı tamir çabası var gibiydi, "Biz aslında sizi umursuyoruz" mesajını verme kaygısı...

Örneğin, Somali'ye yönelik yardım kampanyalarında farklı bir yaklaşım vardı; acıyan, acırken de kendini daha üstten, daha alicenap bir şekilde konumlandıran bir tavır...

Van depremi, bize bir şeylerin yolunda gitmediğini gösterdi. Toplumsal değerlerin yeniden tanımlanacağı kritik bir kavşağa doğru hızla ilerlemekte olduğumuzu ve yaklaşan bu sınava aslında hiç de hazır olmadığımızı hissettirdi.

Yani deprem, kendi sarsıntısının ötesinde toplumsal ölçekte yaşanan değişimlerin, dönüşümlerin, yol ayrımları ve başlangıçların varlığını hissettiğimiz ama tam da somutluğundan emin olamadığımız gerçeklerin ayırdına varmamızı sağladı.

Deprem bölgesi, illaki sadece Kürtlerin yaşadığı bir yer değil. Ama olay, Türkiye genelindeki algıda, Kürt sorunu ile özdeşleşti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

KCK, Operasyon CHAOS ve hukuk devleti

Sezin Öney 03.11.2011

Yasalar neden var?

Bu sorunun yanıtı, bundan asırlar önce Roma İmparatorluğu'nda verildi.

Omnes legum servi sumus ut liberi esse possumus...

Özgürlüğümüz için yasaların hizmetkârıyız...

Bu cümle, hemen hemen aynı biçimde, ilk söyleyeni siyasetçi Cicero'dan sonra, Voltaire, Montesquieu ve Kant gibi düşünürler tarafından da tekrarlandı.

Ne yazık ki, 21. yüzyıl dünyasının 'gözbebeği', 'halkların baharına demokrasi modeli' ülkesi Türkiye'sine bu cümlelerin yansıttığı düşünce hâlâ çok uzak.

Yasalar ve yasaların uygulanması, daha çok Jean-Jacques Rousseau'nun, L'homme est né libre, et partout il est dans les fers, yani çok sevdiğim hatta orijinalinden anlamlı çevrisiyle, "Özgür doğan insan, yaşamla zincire vurulmuştur" düşüncesine uygun biçimde Türkiye'de...

Büşra Ersanlı ve Ragıp Zarakolu'nun da aralarında bulunduğu, 40'ı aşkın kişinin tutuklanması, yani son "KCK dalgası", önce Türkiye'de her zaman olduğu gibi, ateşin düştüğü yeri yakmasına neden oldu. 2009 aralık ayından beri, KCK soruşturması çerçevesinde tutuklu olanların durumunda olduğu gibi...

Ayrıca da, zaten cayır cayır yanmakta olan bir orman olan yargı sorunlarının daha da harlanmasına yol açtı.

KCK operasyonlarının arkasındaki zihniyet de, Soğuk Savaş döneminde, her yerde düşman görmeye başlayan CIA'inkini anımsatmaya başladı bana.

David C. Martin'in yazdığı, Wilderness of Mirrors: Intrigue, Deception, and the Secrets that Destroyed Two of the Cold War's Most Important Agents (Aynaların Çılgınlığı: Entrika, Aldatmaca ve Soğuk Savaş'ın En Önemli İki Ajanını Yokeden Sırlar) kitabında anlatıldığı üzere, kafasını 'düşman' fikrine takan, her yerde 'düşmanı' gören James J.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zaman doğruyu gösterecek

Sezin Öney 04.11.2011

KCK operasyonlarının arkasındaki istihbarat zihniyetinin, Soğuk Savaş döneminde, her yerde düşman görmeye başlayan CIA'inkini anımsatmaya başladığını düşündüğümü yazmıştım dün.

Batı Avrupa'da (ve tabii Türkiye'de) "komünizm tehlikesi" ile mücadele etmek için, oluşturulan paramiliter Gladio (ve türevleri) yapılanmalarının mimarlarından olan James Angleton'un, 1950'den itibaren neredeyse çeyrek asır damgasını vurduğu CIA'de nasıl her yerde ve herkeste, 'düşmanı' gören bir algı, zihin dünyası oluşmasına neden olduğunu da...

Angleton'un neredeyse paranoyaya varan ve "düşmanla barışın imkânsızlığını" vazeden sert, kıraç yaklaşımları, ABD'nin, ağırlıklı olarak haklar, eşitlik gibi kavramlar yerine gücünün kuralları kafasına göre belirlediği bir düzeni savunan 'aşırı realist' politikacıların oluşturduğuna iktidarlarını da, "düşmanın çivi gibi yere çakılacağına" inandırdı.

Angleton üzerine bir kitap yazmış olan David C. Martin'in, *Best Laid Plans: The Inside Story of America's War Against Terrorism* (En İyi Oluşturulmuş Planlar: Amerika'nın Terörizme Karşı Savaşı) başlıklı çalışması da var.

CBS televizyonunun ulusal güvenlik muhabiri olan Martin, John Wallcott ile beraber yazdığı bu kitapta, ABD devletinin "terörizmle" mücadele konusunda, Soğuk Savaş mantalitesini bir türlü aşamadığını öne sürüyordu. Martin'e göre, "komünizmle savaşta" yapılan hatalar sürekli tekrar ediliyor ve "terörün" gerçekte ne olduğu, nasıl bir etki yarattığı sağlıklı olarak irdelenmiyor ve ülkeye verdiği zararın boyutlarının doğru ölçümü yapılamıyordu. Son derece rasyonel bir görüntü altında, son derece duygusal tavırlar sergileniyordu.

Martin ve Wallcott'un çözüm önerisi basitti: "Terörizmde, diplomasi ve doğru yargı süreçleri herşeye yeter, istihbarat ve güvenlik alanlarına yoğunlaşmanın anlamı yok".

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyayı değiştiren öpücük (1)

Sezin Öney 10.11.2011

Dünyayı değiştiren öpücük (1) Dünden kopmuş gitmiş, iç içe geçmiş, tek bir varlığa dönüşmüş iki kişinin tasviri. Tutku, şefkat, heyecan, üzerine titremek; iki kişi arasındaki tüm mahrem, büyümlü duygular... Bu iki kişi, bir altın yorganla kaplı bir yatakta mı, yoksa bir bahar, cennet bahçesinde mi?

Dünyayı değiştirecek kadar güçlü bir an ve bu kadar kırılgan, zarif bir görüntü; arka planda ise yıldızlı, yaldızlı bir sonsuzluk.

Gustav Klimt'in, bugün Viyana'da Belvedere Şatosu'nda sergilenen resmi *Öpücük*, modern sanatın üzerine en çok konuşulan resimlerinden biri. Kuşkusuz, resim dünyasının, imgesi her türlü tuhaf objenin üzerine kopyalanmış eserlerinden de. Nevresimlerden çikolatalara, çantalardan kalemıraşlara, "Öpücük" her yerde.

İlk kez Mayıs 1908'de görücüye çıkan bu resmi bu denli çekici, bu denli ilginç kılan ne? Yaşam boyu hepimiz, yakalayamayacağımızı bile bile bu ânın peşinde miyiz?

Veya Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*'ndeki kahramanının deyişle, "Hayatımın en mutlu ânıymış, bilmiyordum..."

Ya da, devamında dendiği gibi, "Bilseydim, bu mutluluğu koruyabilir, her şey de bambaşka gelişebilir miydi? Evet, bunun hayatımın en mutlu ânı olduğunu anlayabilseydim, asla kaçırmazdım o mutluluğu. Derin bir huzurla her yerimi saran o harika altın an belki birkaç saniye sürmüştü, ama mutluluk bana saatlerce, yıllarca gibi gelmişti..."

"Öpücük", bizi çekiyor çünkü bilmemeye mahkûmuz. Her ânı, daha yaşarken yitirmeye ve ancak, herşey olup bittikten sonra anlamını kavramaya ve o anları, bir daha asla ele geçirememeye mahkûmuz... Hayatın kıymetli anları, en ufak rüzgârda üflenip uçuveren altın tozları kadar değerli ve savruk, uçuş uçuş.

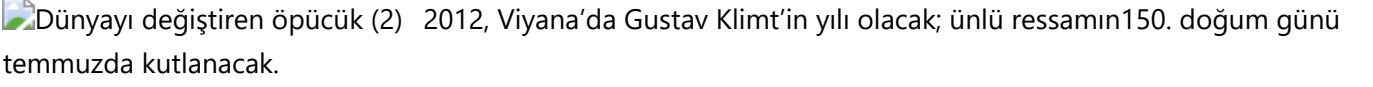
[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyayı değiştiren öpücük (2)

Sezin Öney 11.11.2011

Dünyayı değiştiren öpücük (2) 2012, Viyana'da Gustav Klimt'in yılı olacak; ünlü ressamın150. doğum günü temmuzda kutlanacak.

Van; bir dünya kadar uzak Viyana'nın, 'Avrupa'nın refahından.

Depremler, Türkiye'nin 'Hamdım, pişemedim, yandım' hâli olsa gerek...

Ham kaldık, çünkü insana değer vermekten çok uzağız.

Ham kaldık, çünkü ahlak değerlerimiz çarpık çurpuk, binalarımızın yapılaşması gibi.

Ham kaldık, çünkü bir güç hükümdarlığında yaşıyoruz...

Dünyalar kadar uzak olsan da, depremin sarsıntısı çarpıyor.

Gropius, Hundertwasser, Loos; Viyana'nın ünlü mimarları...

'Modern' Türkiye'yi kuşatan dev siteler, gökdelenler, 'modernleşmeye' çalışan binalar, apartmanlar; betonsuz beton canavarlar... İçlerinde insana dair ne var?

Metropollerde, içi boşaltılmış, zırva kavramların politikalarıyla yönetilen, kaderini siyasi ikiyeüzlülük 'kalelerinin' iki dudağı arasında kalmaktan kurtaramayan, 'sözde' refah yuvaları... 'Modern' hayat bu mu?

şimdi, bilemiyorum bir anlam ifade ediyor mu; Van'ın canı gene yanarken, herhangi başka bir şeyden bahsetmek...

Yirminci yüzyıl başında Viyana'da yaşayan kara mizah ustası, gazeteci Karl Kraus, okurları, 'mesleğinden' uzaklaştırmak, 'gazetesizleştirmek' istiyordu.

Yayımlanan haberlerin içeriğini eleştiren Kraus, "Gazeteciliğin zihnimizi ele geçirdiğı günümüzde, 'zihnen' herşeyi biliyoruz ama içeriğe karşı, kör ve sağırız" demişti.

Haberleri dinlerken, hatta çok 'insan' davranırken, başkalarının hak arayışlarına destek olduğumuzu sanırken bile öyle kör, öyle sağırız ki, insana, insan acısına, insanların hayata bir tel, bir nefes, bir incecik bağı olduğuna.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medya ve dekadans

Sezin Öney 17.11.2011

Hiç, bir kelime sizi hayallere daldırdı mı? Her bir sözcüğün kendi dünyası yok mu? Kendi tınısı, sesi, dünyası; eş anlamlılarından onu ayıran kendine has özellikleri...

Mesela, 'dekadans' gibi, aslında Türkçede olmayan bir kelimeyi ele alalım. Anlamı, çöküş; fakat, dekadansın çağrıştırdığı, herhangi bir çöküş değil. 'Muhteşem' bir irtifa kaybı; adeta yavaş çekim bir dağılışı...

Aslında, bugün artık kelime dağarcığımızda kalmayan, 'inkıraz' mesela; o da çöküşü anlatan bir kelime ama Arapça kökeni itibariyle daha çok bir krizi çağrıştırıyor.

'Dekadans'ın anlamını yakalamak için, 'inkıraz'ın yanına, bir de 'sefahat' kelimesini eklemek lazım.

Ahlaki bir çöküşü de, yani ayrıca 'manevi' anlamda da tükenişi anlatabilmek için...

İtalya'da da, bir devir sona erdi.

Sonunda Berlusconi devri kapandı.

Ve bu devri en iyi anlatacak kelime; 'dekadans'.

Berlusconi, İtalya'da nesillerin yaşamına damgasını vurdu. 1994'ten beri, dört kez iktidara geldi. Yani, İtalya'nın yaklaşık son 20 yılı Berlusconi ile 'zehirlendi'.

Tamam, Berlusconi artık yok, ama onunla ve yarattığı 'kültürle' yetişen bir sürü genç var.

Berlusconi, İtalya'nın altı ulusal televizyon kanalından üç tanesinin sahibi. İki kamu kanalına da, o hükmediyor. Ayrıca, uydudan yayın yapan, kimisi üyelik gerektiren başka büyük kanalların da patronu.

Televizyon haberleri, baştan aşağı Berlusconi üzerine kurulu. Kısacası, son 17 yılda, İtalya'da politika, Berlusconi'nin başrolünde olduğu bir 'şov' haline geldi.

İtalya'da, aslında tıpkı Türkiye'de de olduğu gibi, siyasi tartışma programları, aslında bir tür eğlence programları. Hayatın tüm alanındaki siyasi tartışmalar da, bu 'eğlence' programlarının türevleri gibi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kırılğan şeytanlar: 'Carmen'i okumanın yolları

Sezin Öney 24.11.2011

Carmen Operası'nın Habanera ariasının müziği, birden odada patlıyor.

L'amour est un oiseau rebelle

que nul ne peut apprivoiser,

et c'est bien en vain qu'on l'appelle,

s'il lui convient de refuser.

(Aşk asi bir kuştur, kimse ehlileştiremez, çağırmak boşuna, gelmek işine gelmez)

*L'amour est enfant de Bohême,
il n'a jamais, jamais connu de loi;
(...)*

si je t'aime, prends garde à toi!

*L'oiseau que tu croyais surprendre
battit de l'aile et s'envola...*

*l'amour est loin, tu peux l'attendre;
tu ne l'attends plus, il est là!*

(Aşk bir Çingene çocuğudur, hiçbir zaman, asla kanun tanımaz. Eğer seni seversem, ayağını denk al! Yakaladığına inandığın kuş, uçup giderir... Beklersin uzakta durur, en beklemediğin zamanda da, işte karşında!)

Söyleyenin yorumuna göre, son derece etkileyici bir araya da olabilir, son derece de sıradan da...

Carmen'in hikâyesi malûm; fabrikada işçi olan Çingene Carmen, asker Don José'yi tam manasıyla yoldan çıkarır. Kanunu temsil eden asker, yasadışı bir kişiliğe dönüşüp kaçakçı olur. Carmen de gidip boğa güreşçisi Escamillo'yla onu aldatır. Don José'de, "Neden, neden; bunu bana nasıl yaparsın" bunalımı ve kıskançlık içinde Carmen'i öldürür; ardından da kendini...

Aslında, tam bir acılı adana, üçüncü sayfa haberi ile namus cinayeti arası bir hikâye...

O zaman *Carmen*'in etkileyici yanı ne?

Herhalde, Carmen karakterinin kendisi...

Çingene imgesinin çağrıştırdığı özgürlükten, yoksunluğuna rağmen ısrarla hayatın keyfini çıkarmaya odaklanmasından, ateşli ve başına buyruk, zaptedilemez tavırdan çok, bu yönlerinin yarattığı bireyselliği Carmen'i etkileyici kılan.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Basit sebep sonuç ilişkileri

Sezin Öney 25.11.2011

"Novokuznetsk", Sibiry'a'nın bembeyaz çölünde, kayıp bir mekân. Bir zamanlar, Stalinsk olarak biliniyordu. Neticede Stalin, burayı Kazaklar tarafından kurulup unutulmuş bir uyku şehiri olmaktan çıkarıp, bir endüstri merkezi haline getirmişti.

Sessiz sokaklarının yırtan vahşi köpek havlamaları, grinin her tonunun beyaz zemin üzerinde bir iç sıkıntısı hali yarattığı bir cendere Novokuznetsk. Burada, "en saf beyaz" başka bir şey de bulunuyor, kar taneleri dışında... Afganistan sınırından oluk oluk akan eroin yanı.

Novokuznetsk'in cam gözlü, içinden canı çekilmiş yaşayan ölü gençlerinin, kasım başında Rusya'nın gurur kaynağı olarak yansıttığı yeni teknoloji merkezlerinde toplanan Valdai Kulübü tartışmalarından haberi yoktu.

Valdai Kulübü'nün yıllık toplantısı, 7-11 kasımda, Rusya'nın Vladimir Putin yönetimi altında sonunda tarihin (şeytanın) bacağını kırıp, 'modernleşmesinin' sembolü sayılan bilimsel araştırma merkezlerinden bazılarına ve yabancı yatırımcıların kurduğu otomotiv fabrikalarına ev sahipliği yapan Kaluga bölgesinde gerçekleşti.

2000 yılında, Rusya'nın ilk 'bilim şehri' ilan edilen, Sovyetler döneminden beri fen bilimlerinde uzmanlaşan araştırmacıların 'evi' sayılan Obninsk şehri, otomotiv sektörünün dünya genelinden birçok devinin yatırımlarının bulunduğu Grabtsevo Endüstri Parkı ve Valdai buluşmasının Putin'in de katıldığı akşam yemeğinin gerçekleştiği ihtişamlı Moskova Binicilik Kulübü, Novokuznetsk'in yoksun ve yoksul dünyasından birkaç ışık yılı uzakta gibi.

Tabii, Novokuznetsk'in gençlerinin feri kaçmış hayatlarının tükenmişliği de, Putin'in başarı ve refah içinde yüzen milliyetçi, zengin, süpersonik yeni Rus gençliği idealiyle alakası bile yok.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayna gözler (1)

Sezin Öney 01.12.2011

Atina ve Roma; tarihte, demokrasinin doğduğu iki merkez olarak kabul edilir.

Ancak, demokrasi, elbette bir 'Batı icadı' değil, insanlığın ortak mirası, ortak aklından doğan bir yönetim biçimi. Köklerini sadece Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu'nda değil, Mezopotamya'da Sümerler'de, Hindistan'da da bulmak mümkün. Himalayalar'ın kuzeyinde, 1. yüzyılda yaşayan Şakya halkının, tüm erkeklerinin katılabildiği, seçilmiş bir Raca'nın başkanlık ettiği meclis tarafından yönetildiğini biliyoruz.

Demokrasinin anlamı, o zamanlar, bugünkünden elbette çok farklıydı. Bir kere, kapsama alanında sadece erkekler vardı.

Bugün, Atina ve Roma üzerinden demokrasiye yönelik ciddi bir küresel tartışma yaşanıyor.

Türkiye medyası, elbette ki, bu tartışmayla hiç ilgilenmiyor. Kamuoyu ve siyaset de, bu tartışmanın bir içinde yok. Avrupa Birliği'ndeki son gelişmelere, uzak ve pek de hayırla anılmayan bir hısım başına gelenlere ibretle bakar gibi, mesafeli ve soğuk yaklaşıyor.

Oysa, tarihin uzun iplerle örülen bağları zaten şu gerçeği oluşturmuş; Avrupa, Türkiye'dir ve Türkiye, Avrupa'dır.

'Damardan' dile getirirsek, kaderimiz beraber yazılmış.

AB'de de, çok ilginç gelişmeler oluyor. Artık, avro kullanan ülkelerin bütçeleri, kendi parlamentolarından önce, Avrupa Komisyonu tarafından onaylanmak durumunda.

AB'nin Ekonomik ve Mali İşler Komisyoneri Ollie Rehn, bu gelişmeyi, Birlik genelinde "dayanışma ve güçlendirilmiş sorumluluğun" gelişeceği bir dönemin başlangıcı olarak yorumladı.

Fakat, madalyonun öbür yüzüne bakınca, AB genelinde politikanın halktan, halkın seçtiği temsilcilerin elinden alınıp, siyasetçilerin dırdırından, vırvırından, didişmesinden, popülistliğinden uzak, "teknik elemanlara" devredildiğini görüyoruz. Bu durum, elbette ki, Makyavelli'nin gurur duyacağı biçimde, gene politikacıların kendileri tarafından, güce tapınan ve gücünü ezerek sergilemekten zevk duyan Fransa ve Almanya liderleri Sarkozy ve Merkel gibi isimlerin zorlamasıyla gerçekleştiriliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayna gözler (2)

Sezin Öney 02.12.2011

2007'de yaşanan muhtıra süreci Türkiye'de yeni bir muhalif düşüncenin doğuşunu tetiklemişti. O zamanki dinamikler, bugüne gelinceye kadar değişti. Zaten, Türkiye kadar dinamik bir ülkede, muhalif düşünce kendini sıklıkla yinelemezse, çok kısa bir zaman zarfında eskiyor. Mesela "ulusalcılık" da, aslında çok eskiden epriyen bir muhalif nüvenin, geçmiş çizgisinde kendini dondurmasından ibaret.

Her muhaliflik, illa ki yapıcı sonuçlar üretecek diye de bir şart yok tabii. Kesin olan bir şey varsa, kendini zamanın bir noktasına çakan düşüncelerin sonu hep, tarihin çöp tenekesi.

2007'de, her ne siyasi düşüncede olursa olsun, farklı kesimleri bir araya toplayan, "Muhtıraya karşı nasıl tavır alıyorum" sorusuna verilen, "Karşıyım" yanıtıydı. 2011'e gelindiğinde, bu soru artık geçerli değil. Özellikle de, Muhtıra'nın oluşturduğu dönüm noktasından sonra, Türkiye'nin siyasi kültürüne gerçek manada değişim fırsatı sunan Ergenekon davasının giderek toplumdan kopan bir çizgi izlemesi nedeniyle...

Türkiye'nin, bu davada, hukuk devleti kavramını demokrasinin parametreleri çerçevesinde yeniden tanımlayamaması, siyasetinin geleceğini, son yirmi yılın İtalya'sına benzer bir boğucu kısırdöngüye mahkûm etmesine neden oldu.

Tahminlerimin yanlış çıkmasını ve bir 10 yıl sonra, "Amma da atmışsın" denmesini çok isterim ama kanımca, Türkiye'de bundan sonra tanık olacağımız, Avrupa'dakine benzer şekilde aşırı sağ söylemin yükselmesi olacak. Bir aşırı sağ parti ortaya çıkmayabilir ama bütün merkez partilerin, aşırı sağ söylemde kümelenmesi, "Biz Anadolu olarak bir mutluluk yumağıyız, toplumda farklı kesimler arasında bir anlaşmazlık yok" söylemlerini tamamen çürütecek gelişmelerin, hâlihazırda zaten yaşanmaktan olan sertlik seviyesini daha da yükselteceğini düşünüyorum.

Bu nedenle, yeni siyasi yol ayrımı, "Var olan siyasi partilerin politik söylemlerinin üzerine çıkıp, taraf gözetmeden, insan hakları eksenli siyaseti savunabiliyor muyum" sorusu üzerinden olacak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocukluk ve büyüklük (1)

Sezin Öney 08.12.2011

1930'ların savaş yorgunu Avrupa'sında, düşlerin, sihrin, umudun henüz yaşabildiği korunaklı bir dünya... Anne-babasını kaybedip bir başına kalmış, tutunduğu tek dalı, sığındığı tren garının saatleri, o saatlerin mekanik dünyası olan 12 yaşındaki Hugo Cabret.

Hugo, *Taksi Şoförü*,/ *New York, New York*,/ *New York Çeteleri* gibi efsanevi filmlere imza atmış, yakın dostu Robert de Niro'yu yıldızlaştırmış büyük sinemacı Martin Scorsese'nin, kısaca "C'est Moi"; yani "Bu benim" diyerek anlattığı bir film. Gerçekten de, Hugo sadece Scorsese'nin kendisi değil, hayal kuran, ister mekanik, ister sinema, ister yazı, ister fotoğraf, bir tutkusu olan tüm çocuklar aslında.

Aşırı muhafazakâr bir ailenin, hastalıklı bir çocuğu olarak pek de renkli bir hayatı olmayan Scorsese, daha küçücükken kurtuluşunu sinemada buluyor. Aslında Hugo, bir yandan da, sinema tarihinin kısa bir hikâyesini sunan bir belgesel gibi. Filmin baş karakterlerinden biri, 20. yüzyılın başında yaşamış, filmlere 'özel efektler' kavramını tanıştıran kişi sayılabilecek sihirbaz Georges Méliès.

Hugo'nun, parlak ve canlı bir ay ışığının ve soluk, altın bir kış güneşinin aydınlattığı, hayalî, hayalet kent Paris'te, aslında var olmayan bir garı mekân alıyor. Hugo'nun kendisi de, tren garında, kimseye görünmeden, bir hayalet gibi gizli ve gizemli yaşamak zorunda.

Biraz Gare de Lyon, Gare du Nord, Gare Saint-Lazare, Gare d'Austerlitz; biraz Paris'in altı garının hepsi... Bu garlardan, bugün Gare Montparnasse olarak bilinen eskinin Gare de l'Ouest'i.

Bu garda, 1895'te, tıpkı filmde yansıtıldığı gibi bir kaza olmuş ve buharlı dev bir tren, garın çelik camlı penceresinden sokağa uçmuştu.

Paris, mekân olarak başka açılardan da, hikâyeye çok uygun; çünkü bugün gördüğümüz kent aslında, bir şehircilik harikası olsun diye 3.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocukluk ve büyüklük (2)

Sezin Öney 09.12.2011

Farkında mısınız bilemiyorum, son zamanlarda Kürt Sorunu'nu çözmek değil, patlatmak için özel bir strateji uygulanıyor sanki. Sanki birileri, "Ya, bu sorunu nasıl toplumun tüm sathına yayarız. Nasıl içinden çıkılmaz hale getiririz" diye özellikle kafa yoruyor.

Son olarak da kamuoyunun gündemine, Diyarbakır Valisi Mustafa Toprak'ın, manşetlere "taş ve molotof atan çocuklara, Sevgi Evleri" diye yansıyan bir 'çözüm' önerisi geldi.

Dendi ki, "Sokak eylemlerinde taş ve molotofkokteyli atarken yakalanan çocuğun ailesi Çocuk Şube polisleri tarafından uyarılacak, buna rağmen çocuk o eylemi yapmaya devam ederse bu kez aileye 150 lira para cezası verilecek. Bu da çözüm olmazsa, bu kez 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu devreye sokulacak, mahkeme yoluyla çocuk ailesinden alınacak".

Dikkat ettiyseniz, bu konudaki haberler "molotof atan çocuklar" sözcüklerinin kullanıldığı manşetlerle basında yer aldı. Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda, devletin temsilcileri (yani ekseriyetle güvenlik güçleri) ile

çatıştığı, onlara 'isyan bayrağı açtığı' iddia edilen çocuklardan bahsedilirken kullanılan, "taş atan çocuklar" tanımlaması, oldu "molotof ve taş atan çocuklar"...

'Bölgede', zaten devlete karşı müthiş bir güvensizlik var. Van depremi sonrası yaşananlar da, bunun kanıtı.

Dersim'den zorla evlatlık verilen çocuklar meselesinden tutun da daha yakın zamanlarda Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nda Kürt çocuklarının yaşadığı bir sürü soruna, hesaplasmamış, şeffaflastırılmamış bir dolu konu var, "devlet ve "bölgenin çocukları" denince.

Öte yandan, "devlet himayesindeki çocuklar" konusu bütün dünyada sorunlu bir mevzu zaten. Avrupa'da bugün en çok tartışılan meselelerden biri, devlet himayesine alınan Roman çocukları meselesi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafkas Düğümü

Sezin Öney 15.12.2011

Karadeniz'de barışı tartışan bir toplantıda geçen hafta, Rusya'dan bir katılımcı; "İnguşetya'da geçen yıl, Rusya Ordusu'nun resmî rakamlarına göre toplam 326 kişi öldü. Bu, iç yakan, büyük bir rakamdır" diyordu.

Gerçekten de öyle... Benim kökenlerimin bir kısmının da olduğu Kuzey Kafkaslar, İmparatorlukların ölümü ve ulus-devletlerinin doğumu sürecinin ceremesini cayır cayır çekti. Hâlâ da, çekmeye devam ediyor.

Ölmeye ve öldürmeye yeminli taraflar, birbirleriyle çatışıp duruyor.

Кавказский Узел (<http://www.kavkaz-uzel.ru>), yani Kafkas Düğümü adlı internet sitesindeki veriler daha da çarpıcı. Kuzey Kafkaslar genelinde, 2011'in ilk 11 ayı boyunca 1205 kişi ölmüş. Dağıstan, bölgenin en çok can kaybı yaşanan yeri ama Rusya tarafından "dize getirilen" Çeçenistan, ölü sayısı bakımından ikinci sırada...

Kafkaslar'daki çatışmaların dinamikleri, özellikle bugün için, Türkiye'dekinden çok farklı. İslami hareketlerin oynadıkları rol, resmî kurumların kimi yerlerde yok olması gibi özellikler, Kürt Sorunu ve "Kafkas Sorunu"nu birbirinden çok farklı kılıyor.

Kafkas Sorunu, 18. yıldan beri sürüyor. Çatışmanın da, Sovyetleştirme, Ruslaştırma çabalarına, adını her ne koyarsanız, "standartlaştırma" çabalarına karşı yerelin kendi kimliğini ortaya koyduğu bir başkaldırı, merkezi otoritenin ise kendi gücünü, kendi kafasındaki kimliği kabul ettirmeye çalışmasından kaynaklanıyor.

Kafkaslarda, yereldeki başkaldırılarda ileri sürülen kimlik, yüzyıllar boyudur içerik değiştiriyor. Aynı şekilde, merkezin kabul ettirmek istediği 'şablon' da...

Kürt Sorunu'na "Kafkas gözlükleriyle" bakarsak, konunun bölgeselliğini ve bunun yanısıra, sürüncemede kalmasının konuyu nasıl dallanıp budaklandırıldığını, sorunun içinde sürekli yeni cepheler açtığını belki daha iyi görebiliriz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yemin billâh

Sezin Öney 16.12.2011

Bazılarımız, yaşamını bir yemine bağlı sürdürüyor.

Mesela, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 1961 tarihli İç Hizmet Kanunu uyarınca, Türkiye'de her asker şu yemini ediyor;

Madde 37- Silahlı Kuvvetlere katılan her asker andiçer. And sureti aşağıdadır:

"Barışta ve savaşta, karada, denizde ve havada her zaman ve her yerde milletime ve cumhuriyetime doğruluk ve muhabbetle, hizmet ve kanunlara ve nizamlara ve amirlerime itaat edeceğime ve askerliğin namusunu Türk Sancağının şanını canımdan aziz bilip icabında vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda seve seve hayatımı feda eyliyeceğime namusum üzerine andiçerim."

Bu andın, içeriğinin getirdiği "anlam yükünü" anlamak için belki de, farklı ülkelerinkiyle karşılaştırmak lazım. Örneğin, ABD askerlerinin, Federal Kanunların 3331. maddesi, 5. paragrafına göre ettiği yeminin çevirisi (aşağı yukarı) şöyle;

"Ben, [yemin edenin adı], Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nı destekleyeceğime ve iç ve yabancı tüm düşmanlara karşı savunacağıma yemin ederim; [Anayasaya] samimi inanç ve bağlılık taşıyacak olan ben, bu yükümlülüğü kendi özgür irademle, herhangi bir manevi çekince ya da kaçınma amacı olmadan bu sorumluluğun altına giriyorum ve sadakatle ve en iyi şekilde görevlerimi yerine getireceğim. Tanrı, yardımcım olsun."

Bu yeminin, kuşkusuz en önemli özelliği, "ABD Anayasası"na sadakat ve hizmete odaklı olması. Hatta, ABD Ordusu'nun kayıt altındaki, askere yazılan yedekleri ile, üniformayı giyip ordunun bilfiil mensubu olanlar arasındaki en önemli bir de fark var.

ABD'nin silâh altındaki askerleri, bağlılık yemini ettikleri anayasaya aykırı olduğunu öngördükleri emirlere uymama hakkına sahipler.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Barış için savaşı konuşmak

Sezin Öney 22.12.2011

Kuzey Kore lideri Kim Jong-il'in ölümü, Türkiye kamuoyunun birden uzak bir coğrafyayı, Güneydoğu Asya gibi bir yerin varlığını hatırlamasına neden oldu. Oysa, Kim ailesinin genç kuşağından Jong-un'un "hükümdarlığını" üstleneceği bu ülkenin tarihinde, Türkiye'nin de rolü var. 1950'lerin başındaki Kore Savaşı'na Türk Silahlı Kuvvetleri'nden askerler de katılmıştı. Bunun sonucu olarak da Türkiye'nin NATO üyeliğinin kapısı açılmıştı.

Soğuk Savaş'ın buzdan kurallarının konduğu o günlerin ardından 1958-1961 döneminde, dünya bir darbe sağanağına tutulmuş gibiydi. Bu yıllarda, dünya genelinde, özellikle Ortadoğu'dan Asya'ya uzanan coğrafyada, 59 askerî darbe gerçekleşti.

Bugün, halkın iradesinin kendi kaderini yönlendirmediği ülkelerin sayısı, dünya genelinde hızla azalıyor. ABD’li araştırmacılar, University of California Los Angeles’tan (UCLA) **Daniel Posner** ve Georgia Üniversitesi’den **Daniel Young**’ın 2007 tarihli bir çalışması, Afrika’da liderlerin, darbeler, suikastlar gibi “şiddet gerektiren yöntemlerle” görevden uzaklaştırılması “geleneğinin”, giderek sönmekte olduğunu ortaya koyuyor. 1990’lardan, yani Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana, demokratikleşme ve demokrasinin kurumsallaşması, liderlerin göreve seçimler yoluyla gelip, yine seçimler yoluyla görevi bırakması, bir çok köklü sosyal ve ekonomik sorunu olan Afrika’da dahi güçlenen akımlar. Hatta, Posner ve Young’ın araştırmasına göre, üç dönemden fazla koltuğunda kalmak, Afrika liderlerinin de pek cesaret edemediği bir hayal haline geliyor.

Kuzey Kore, Soğuk Savaş’ın iliklerine işlediği, yönetici elitin insanların kaderini yönlendirmeye devam ettiği bir yer olması açısından dünyanın genel gidişatının tersine kürek çeken bir ülke.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa’nın vicdanı öldü

Sezin Öney 23.12.2011

İnsanlar, o zamanı andıklarında desinler ki, o dönem şövalye ruhun, merhametin, ümidin, ideallerin, şiddeti reddin, onur, vicdan ve adaletin zamanıydı. O zaman, Kadife Devrim’in zamanıydı... İstenirse, herşeyin mümkün olduğunu, herşeyin iyi olacağını düşündürten...

Hayatın kavga gürültüsü arasında, yaşanan tarihî bir olay, bazen zamana çakılmış bir çivi gibi oluyor. O an, sadece çakıldığı yerde ufak bir çatlak oluşturuyor, sonra çatlak büyüyerek yıkılmaz sanılan duvarları çökertiyor, kaleleri düşürüyor, dünyaları yerle bir ediyor.

Geçen yıl, aşağı yukarı bu zamanlar, 10 Aralık 2010’da, “Ayrımcılığı Durdurun, Sesinizi Yükseltin” sloganıyla, bir insan hakları günü daha şevksiz, hevessiz şekilde ‘kutlandıktan’ bir hafta sonra, Tunus’tan biri ses verdi.

Maalesef, bu ses, sessiz bir çığlık, yangının sesiydi.

Muhammed Bouazizi, Tunus’ta bir seyyar satıcı olarak, ezile didine zorla giden hayatına, kendini yakarak son verdi. Bugün, “Arap Baharı” dediğimiz olaylar zinciri de böyle başladı.

Bouazizi’nin kendini kül edişinden tam bir yıl sonra, dünyanın en kapalı ülkesi Kuzey Kore lideri **Kim Jong-il**, ondan bir gün sonra da Soğuk Savaş’ı sona erdiren dönüm noktalarından Kadife Devrim’in sembol ismi **Václav Havel** öldü.

İki zıt kutbun sembol isminin ölümleri, dünya için iki devrin birden kapandığını gösteriyordu.

Havel’in isyan ettiği, baş kaldırdığı tarzda totaliter liderlerin, neredeyse karikatürleştirilmiş derece mezalim hali olan Kim sülalesinin türevlerinin devri kapandı. Ama, katıksız umut, masallardaki iyi ve kötü, siyah ve beyaz gibi kesin ve net çizgilerle tanımlanmış kahramanlık ve idealizmin de...

Havel, benim de çok aşına olduğum biçimde, telaş içinde, parmaklarından, elinden akarcasına, 1978’de alelacele bir makale yazmıştı. **“Güçsüzün Gücü”** adlı bu yazı, o günden beri hep gencecik, fidan gibi kaldı, güncelliğini korudu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçekler ve masallar (1)

Sezin Öney 29.12.2011

Evdeki çam ağacı, Noel süsleri ve ışıklarını donanmış, kendini suni olarak buluverdiği “sıcak huzur ortamında” kendini ilkbahar mevsiminde sanıyor. Oysa, dışarıda, doğal ortamında grinin her tonunun hâkim olduğu bir kış havası var.

Türkiye de, evimdeki çam ağacına benziyor.

Dünya, bir kış havasında fırtınalarla kavrulurken Türkiye, kendini şimdilik koyuverildiği ısıtılmış ortamda, sıcak ve rehavet içinde sanıyor.

Yılsonunda, önce “acı gerçeklerden” bahsetmek sonra da, 2011’i kapatan yazımda, masalların dünyasından bir kerevete çıkmak umut verir... Belki...

Geçen pazar, *BBC*’de senenin haber programlarından seçmeler gün boyu gösterildi.

Mesela, Tunus’ta veya Mısır’daki gösterileri örgütleyenlerin yaşadıkları, hissettikleri ekranlara yansıdı... Birçok haber program arasından, benim yakalayabildiklerim, *How Facebook Changed the World* (Facebook Dünyayı Nasıl Değiştirdi) ve *My Arab Spring* (Benim Arap Baharım)...

Veya, İtalya’nın güney ucundaki liman kenti Lampedusa’ya Kuzey Afrika’dan akan göçmenlere yönelik olumlu ve olumsuz hislerin tetiklediği halk hareketlerinin perde arkası... *Invasion of Lampedusa* (Lampedusa’nın İşgali) haber-belgeseli...

Kenya’da birbiri arkasına yaşanıp duran kuraklıkların yarattığı açlığın asıl sebebinin yolsuzluk olduğunu anlatan bir başka haber; *East Africa Drought: Corruption's role in Kenyan Crisis* (Doğu Afrika Kuraklığı: Kenya’nın Krizi’nde Yolsuzluğun Rolü)...

Veya *The Party’s Over: How the West Bust* (Parti Sona Erdi: Batı Nasıl Battı?): dünya ekonomik krizini anlatan sade, objektif, “meraklı” bir program... Neden dünya genelinde bir kriz meydana geldi, etkileri nedir, gelecekte ne olabilir; bu sorulara, ekonomiyle en ufak alakası bile olmayanın anlayabileceği yalınlıkta, ancak son derece düşündürücü bir derinlikte konuyu anlatan bir çalışma.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Masallar ve gerçekler (2)

Sezin Öney 30.12.2011

Bir varmış, bir yokmuş...

Evvel zaman, kalbur saman içinde... Bir okyanusun derinliklerinde bir denizkızı yaşarmış... Denizkızı, günün birinde, bir deniz kazası geçiren Prens'e âşık olmuş. Prens'e kavuşabilmek için de, bir büyücü ile yaptığı anlaşma sonucu, iki bacak uğruna sesini feda etmiş. Ve ailesini, sevdiği ne varsa, herşeyi ve herkesi geride bırakıp, terk ederek, Prens'in yanına gitmiş.

Küçük Denizkızı, ayaklarının toprağa her değişinde, bıçak yaraları gibi acı duyuyordu. Prens ona, "Yanımdan hiç ayrılma!" dedi. Denizkızı'na, Prens'in odasının kapısının dibindeki bir kadife yastık üzerinde uyuma izni verildi...

Ne, nasıl yani?

Hemen her gece oğluma okuduğum masalların bir yerinde muhakkak böyle dehşete düşüyorum. Hans Christian Andersen'in *Küçük Denizkızı* masalı mesela, rahatlıkla bir "dizi" senaryosuna dönüştürülebilir.

Denizkızı'nın âşık olduğu (biraz kazma) Prens, gidip başka bir Prenses ile evleniyor. Bunu da, kendisini kurtaranın Denizkızı değil de bu Prenses olduğunu sandığı için yapıyor; "Ya, bu beni kurtaran kıza benziyor" diye bir bakar görmez halde... Kek gibi kalan Denizkızı'nın Büyücü ile yaptığı anlaşma gereği, bir köpük olup uçmaması için Prens'i kalbinde bıçaklaması gerekiyor...

Hoppala gibi bir durum... Bir çocuğa bunlar nasıl okunur...

Her neyse, Denizkızımız, tabii ki, acılı Adana bir kişilik olarak, Prens'e melül melül bakıp puf diye uçuyor. Andersen'in diliyle; "Havanın kızı olup, cennete gitmek üzere bulutlara yükseliyor..."

Her hâlükârda, "The end" yani; Prens de, "Aaa, buralarda biri vardı galiba da, artık yok sanırım; hadi ben balayına devam edeyim" havasına giriyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsansız siyaset aracı (1)

Sezin Öney 05.01.2012

"Timsah gözyaşları" deyimi, timsahların avlarını afiyetle yerken gözlerinden yaşlar aktığı savına dayanır. Bundan birkaç yıl önce, Florida Üniversitesi'nden zoolog Kent Vliet, birçok dilde kullanılan bu deyimini gerçekliğini oturup araştırmış ve timsahların gerçekten de, avlarını gözyaşları akıtarak mideye indirdiğini gözlemişti. Bunun sebebi de, elbette, bir matem, yas duygusu değildi.

Uludere/Qileban ilçesine bağlı, ağırlıklı olarak "sınır ticareti" ile hayatta kalabilen Ortasu/Roboski ve Gülyazı/Bujeh köylerinin farkına ancak, bu köylerden 35 kişinin F-16 savaş uçakları tarafından kömürleştirip, toplu mezarlara gömülmesiyle varabildik.

Şimdi, "çooooook üzgünüz". Fakat, bir hafta sonra, bu olay da, tıpkı diğer 'sarsıcı' olaylar gibi unutulup gidecek.

Biz de, Türkiye'de içinde insan olmayan, "insansız" olarak seyrine devam eden medya ve siyasetin, belirlediği gündemsiz gündemle yaşamımıza devam edeceğiz. Veya debelenip durmaya...

Ateş ise sadece düştüğü yeri yakacak. Hep olduğu gibi...

Hâlâ asıl konuşulması gerekenleri konuşmuyoruz.

35 kişinin bombalanması ile ilgili hemen her konuşan bir komplo teorisi üretti. Pazartesi sabahı *CNN Türk*'te Metehan Demir, güzel bir buluşla, "olayın arkasında yatan asıl neden" diye basında yazılıp çizilen, dillendirilenlerden listelediklerini okumuştı. Şimdi burada tek tek ben de aktarsam, tüm sayfayı doldurabilecek yaratıcılıktaki teorilerin kapsamında, bir tek olayın gerçek faileri, sorumluları yok.

Savunma Bakanı'ndan İçişleri Bakanı'na, Genelkurmay Başkanlığı'ndan medyanın kendisine, herkes sorumlu aslında...

Nasıl mı? Sizce, insansız hava araçları konusu, yani bombalananlara ilişkin harekete geçilmesini sağlayan istihbaratı sağlayan temel unsur, Türkiye'de enine boyuna tartışılıyor mu?

Oysa, vergileriniz, bu araçları, üstelik de, sözde çok kızdığınız İsrail'den almakta kullanılıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsansız hava aracı siyaset (2)

Sezin Öney 06.01.2012

Ankara'da bugünlerde üzerine siyasetçilerin de her gün basıp geçtiği karlar, pırıl pırıl parlıyor. Sanki karlarda milyarlarca pırlanta gizli.

Uludere/Qileban'daki karların üzerindeyse, kandan yakutlar...

İnsan Hakları Derneği ve Mazlumder'in haberlerin duyulmasından hemen sonra olay yerine yolladıkları heyetlerin ortak raporundaki her kelime, kalbin tam ortasına bir bomba...

"Olay yerine yaklaşık 300 metre mesafede ve bombanın düştüğü tepenin karşı tepesinde sadece kafası bulunan bir katırın bulunduğu;

(...)Çukurun açıldığı yerin etrafında yaklaşık 5 dönümlük alanda sınırın kuzey ve güney yamaçlarında karamanın olduğu, karın eridiği, ağaçların yandığı;

Sınır taşının hemen yanında zeytin ve ekmeğin olduğu bir poşetin olduğu ve poşette herhangi bir tahribat olmadığı;

Olay yerinde hâlâ parçalanmış yumuşak dokuların ve kemik parçalarının olduğu, bazılarının katırlara ait olduğunun anlaşılır olduğu ancak bir kısmının da neye veya kime ait olduğunun anlaşılamaz nitelikte olduğu..."

Bunları okudukça, başım dönmeye, kulaklarım uğuldamaya başlıyor... O kadar kızgıyım ki... Lime lime eden bir elem, yanı başında çığlık çığlığa bir öfke. İnsanlara bu mu reva?

İki farklı görüşteki iki hak örgütünün beraberce hazırlaması nedeniyle ayrıca değerli olan rapordan alıntılarını okumaya devam edelim. Sözü saldırıdan yaralı kurtulan 19 yaşındaki Hacı Encü'nün rapordaki ifadelerine bırakalım:

"Bizim köyün yaylasına vardık, yayla tam sınırdadır. Orada önce aydınlatma fişeği ve akabinde de top-obüs atışı yapıldı. (...) Hemen ardından uçaklar geldi ve bombardıman başladı, biz iki gruptuk, öndeki grup ile

arkadaki grup arasında 300-400 metre mesafe vardı, ilk top atışından hemen sonra uçak geldi, askerler bizim yaylayı tuttukları için, bu tarafa geçebileceğimiz başka yol yoktu...”

Bombalamada 18 yaşında ölen Özcan Uysal’ın kardeşi Şükrü Uysal:

“Askerler tarafından atılan aydınlatma fişeği ortalığı gündüz gibi aydınlatır.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerleşen siviller/ sivilleşen askerler (1)

Sezin Öney 12.01.2012

Soğuk Savaş biteli 20 yılı aşkın zaman oldu.

Gerek NATO çevresinde kümeleşen Batı İttifakı’nın, gerekse de “komünist” ülkeler olarak adlandırdığımız totaliter devletlerin Soğuk Savaş dönemindeki, “militarist” odaklı zihin dünyasında o günden bu yana büyük kırılmalar yaşandı.

Bugün, Türkiye’de eski bir genelkurmay başkanının tutuklanması da, “askerin sivilleşmesi” sürecinin bir örneği olarak, “olumlu” bir gelişme olarak karşılanıyor. 12 Eylül darbesinin hukuken hesabının sonunda sorulabilmeye cidden başlanması, bu konuda “derin devletin sığ tarihi” üzerine manifesto gibi bir iddianame yazılması, Şemdinli olaylarında rol alan ordu mensuplarının cezaya çarptırılması.. bunlar gerçekten de “askerin sivilleşmesi” açısından son derece kilit gelişmeler.

“Türkiye, Soğuk Savaş’ın bitişine, yirmi yıllık bir gecikmeyle nihayet tanık oluyor” yorumları haksız değil.

Eğer ki, ben de, 2007’deki bakış açımıyla konuya yaklaşıyor olsaydım hâlâ, bu görüşte ve “sevinç içinde” olur, o noktada durur, kafamı da daha ilerisine yormazdım. Ancak işler bu kadar basit değil.

Soğuk Savaş döneminin asker-sivil ilişkileri üzerine kafa yoran en önemli teorisyenlerinden Morris Janowitz, 1960’ta ordu ve sivil ilişkileri konusundaki ilk kitabı olan, *Professional Soldier: A Professional and Political Portrait*’yi (Profesyonel Asker: Profesyonel ve Siyasal Bir Portre) yayımladı.

Janowitz’in derdi, aynı dönemin diğer önde gelen teorisyenlerinden Samuel Huntington’un yaptığı gibi, ABD Ordusu’nu odak noktası olarak, asker ve sivillerin Soğuk Savaş gerçeklerinin ortamında nasıl bir diyalog içinde olması gerektiğini yorumlamaktı. Janowitz, tezini çok sayıda askerî bürokratla yapılmış görüşmelere dayandırıyordu.

Janowitz’in tezinin temelinde, ikili bir model vardı. Bir taraftan askerler, “mutlakiyetçilik” ve “pragmatikliğe” dayalı bir dünya görüşü içinde, sivil hayata ve gerçeklere kapalı biçimde, “dış dünyadan” yalıtılmış şekilde yaşıyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerleşen siviller/ sivilleşen askerler (2)

Sezin Öney 13.01.2012

1990'lar ve 2000'lerde, Türkiye'de ve dünyada, askerlerin sivilleşmesini tartışırken, belki de artık, tartışma konusunun değiştiğini, yeni tartışma alanının "sivillerin askerleşmesi" olduğunu gözönüne almak durumdayız.

Sivillerin "askerleşmesi" elbette sadece Türkiye'ye özgü değil. Avrupa Birliği üyesi ülkeler de ordunun siyasetteki muğlâk rolünden etkilenebiliyor.

İtalya'da, 2008 yılında Berlusconi hükümeti "vatandaşların güvenliğini sağlamak" amacıyla, "Göçerlere yani Romanlara" karşı olağanüstü hâl ilan ettiğinde, alınan önlemlerden biri de şehir sokaklarında askerlerin devriyeye çıkması idi. Kasım 2011'de Danıştay, uluslararası bir insan hakları örgütü olan Avrupa Roman Hakları Merkezi'nin yürüttüğü kararlı bir hukuk mücadelesinin ardından, olağanüstü hâl kararını feshetti. Olağanüstü hâl uygulamasının yürürlükte olduğu üç yıl boyunca, "İtalyan vatandaşı olan ve (bazıları ülkeye son dönemde ayak basmış, bazıları ise 20 yıldan fazla zamandır İtalya'da yaşayan) göçmenlerden oluşan 170 bin Roman'a yönelik şiddetli hak ihlalleri için hukuki bir kılıf mevcuttu."

Bu dönemde, AB'nin veri koruma düzenlemelerine aykırı olarak, parmak izi alınmasını ve fotoğraf çekilmesini de kapsayan, zorunlu nüfus sayımları da yapılmıştı. Romanlar, kamplarda yaşamaya zorlandı ve buralara erişim, silahlı güvenlik birimleri, *carabinieri* ve polis tarafından denetlendi. Ayrıca sık sık, askerlerin şehir sokaklarına, "Roman ve göçmenlerin yarattığı suçla mücadele için" indirildiği, sivil siyaset tarafından ifade ediliyordu.

İtalya'da, askerlerin sokaklara sevgiyle eşzamanlı olarak, Mussolini önderliğindeki Faşist dönemden sonra ilk kez, "yurttaş devriyesi" kavramının da, halkın kendisi tarafından, yeniden yürürlüğe sokulması dikkate şayan.

Macaristan'da da, benzer bir "sivil/askerî" damar kabardı ve halk arasından paramiliter üniformaları kuşanıp sokaklara dökülenler oldu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateş düştü

Sezin Öney 19.01.2012

Çok zor şartlar altında yazdığım oldu, tüm gazeteciler gibi... Sokakta, yolun ortasında, yolda, zamanla yarışarak, bunalarak, kızarak, heyecandan elim ayağım dolaşarak... Ama bugünkü gibi olmadı hiç. Hiç böyle keyifsizlikle olmadı yazmak.

Bugün 19 Ocak. Tam beş yıl oldu Hrant vurulalı, ateş düşeli.

Beş yıllık dava sürecinde bu noktaya geleceğimiz, tıpkı, bir iskambil falının masasının üstünde, gözlerimizin önünde kat kat açılarak Hrant'ın öldürüleceğini haber vermesi gibi belliydi. Son kart, ölüm...

Bugün o nedenle bir yas günü. Sadece Hrant için değil, ölen, yok olan bir muhalefet için...

2007'de e-muhtıraya giden süreçte alevlenen, kıvılcımlarından biri Hrant'ın cinayeti olan...

Çok heyecanlıydık, hevesliydik; "derin devlet", "Gladio" sona erecek, tarih olacaktı.

Sonra birden dün, sanki hayat çok normalmiş gibi günlük işlere devam ederken, dev bir köpekbalığı benzeri canavar karşımıza dikilip kükredi. Sona eren, biten bizim muhalifliğimizdi; "derin" devlet değil.

Zaten derin devlet diye bir şey de yoktu. Çünkü derin devlet, devletin ta kendisiydi. Gökkuşaklarının semalarda belirerek Kuzey Kore modeli uğurladığı Denктаş'ın cenazesinde toplanan devlet erkânının kurşuni griliği, "Türk Mukavemet Birliği"nin Kıbrıs şubesinden sanki herhangi bir devlet kurumundan bahseder gibi hiç de tereddütsüz konuşan haber sunucularının metalik sesleri...

İşte sizin devletiniz, derin devletiniz aslında bir kaşık su kadar sığ... Devletin gayretkeş bürokratlarının, memur emeğiyle günlük hayat çarkını döndürme çabaları esnasında, arka planda "elitlerin", simaları değişse de ruhları devletin kapıkulu olan seçkinlerin, yeni ve eski, güç oyunu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yükselen dalga

Sezin Öney 20.01.2012

Beş yıl önce, Hrant öldürüldüğünde Türkiye çok daha karanlık bir ortamdaydı. Bugün, birçok gerçeğin, kanıtlarıyla ayan beyan ortada olduğu ama çok daha umutsuz bir dönemdeyiz. 2007'de "e-muhtıra"ya giden süreçte, değişim için çok daha büyük bir toplumsal arzu vardı; değişimin önünde çok yüksek, sarsılmaz bir "duvar" olduğu inancına rağmen...

Tıpkı Soğuk Savaş döneminde, Polonya, Macaristan, Çekoslovakya'nın hak ve özgürlükler ekseninde bir rejim değişikliği talebindeki hareketlerinin önünde yükselen, ama günün birinde çöken devlet yapısı gibi sarsılmaz, ürkütücü bir duvar, önümüzde yükseliyordu.

Sonra, o duvar çöktü. Bunu mümkün kılan AKP olmadı. AKP'ye oy veren, vermeyen halk kitlelerinin ortak demokrasi, hak talepleri oldu. Türkiye, Orta ve Doğu Avrupa'nın, 1990'larda duvarları yıkıp bütünleşirken yakaladığı demokratikleşme, özgürleşme trenini ıskalamıştı. Ama 2007'den sonra kendi kervanıyla, 1990'lardaki yoğun hak ihlalleriyle sırtına yüklediği birçok engel ve derde rağmen, aynı yola düştü. Ya da biz öyle sandık.

Askerî vesayetin noktalanmasıyla, sivilleşme ile Türkiye'nin sorunlarını çözebileceğine inanmıştık. Demokratikleşmenin, en demokratik olduğu varsayılan ülkelerde bile günlük olarak tekrarlanan bir sınav olduğunun bilincinde değildik.

2007'de daha özgür bir toplumda yaşamak için beraber saf tutan muhalif düşünce, kendi içinde bir kargaşaya girdi. Hükümeti eleştirmek mi, eleştirmemek mi diyenler, Türkiye'nin neredeyse tüm sorunlarının kaynağını muhalefette olan iki parti yani CHP ve BDP olarak görenler derken bir karmaşa yaşanmaya başladı. Medya, gazetecilik, asıl işleri olanı yapıp, "haber vermek" yerine, sabah akşam köşe yazarlarının birbirine çamur attığı, birbirleriyle polemige girdiği bir mecraya dönüştü. Arada, dramatik olaylar yaşandığında, son derece duygusal yazılar yazıldı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Girdap

Sezin Öney 26.01.2012

Dün gece Budapeşte’de, *Girdap* adlı bale sahneye kondu. *Girdap*, adını günümüzün “modern” klasik müzik alanının en önemli bestecilerinden Philip Glass’ın bir eserinden alıyor.

Sahnedeki filiz gibi balet ve balerinlerin oluşturduğu insandan girdabın müziği aslında son derece sakın kalıyor çağrıştırdıklarına göre... Glass’ın müziklerinde hep böyle bir dinginlik var zaten. Her ne kadar kendisi, sürekli gerilim, macera ve hatta Drakula’yı konu alan her türlü yeni, eski çalışmanın film müziklerine imzasını atmış olsa da...

Drakula’nın memleketinin bulunduğu Transilvanya dolaylarında bugünlerde durum hiç iyi değil. Romanya’nın başkenti Bükreş’te, pazartesi günü dondurucu soğuğa rağmen sokakları dolduran göstericilerin ellerindeki pankartlarda, “Açlık ve fakirlik, Romanya’nın boğazına sarıldı” diyordu. Sağlık hizmetlerinde büyük kesintiye giden, sistemi neredeyse tamamen özelleştiren paket, bir anlamda, Romanya’da bir süredir devam eden ekonomik sıkıntılar ve sosyal huzursuzluğun tam manasıyla patlamasına neden oldu.

Bükreş, göstericilerce savaş alanına çevrilip duruyor birkaç haftadır. Macaristan’da, Budapeşte’de ise, geçen cumartesi yaklaşık 100 bin kişi, ülkenin en büyük gösterilerinden birini gerçekleştirdi. Bir nevi, “Cumhuriyet Mitingi” sayılabilecek bu gösteri, Avrupa genelinde yaşanan gösterilerin aksine, hükümeti desteklemek içindi. İflasın eşiğine gelen Macaristan’da hükümet karşıtı gösteriler de yaşanıyor... Facebook üzerinden örgütlenen Milla ve “Macaristan’da Basın Özgürlüğü için Bir Milyon Kişi” sloganıyla yola çıkan hareket, 2 ocakta onbinlerce kişiyi sokağa çeken büyük bir gösteri düzenlemişti.

15 martta, yani Macaristan’ın 1956’da Sovyetler tarafından kanlı bir şekilde bastırılan özgürlük talepli isyanının yıldönümünde, hükümetin geçen cumartesi gerçekleşenden daha da büyük bir gösteri düzenlenmesi için hazırlık yaptığı söyleniyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Girdap (2)

Sezin Öney 27.01.2012

Budapeşte’nin en güzel mahallelerinden 13. Bölge’de, şehrin en sevdiğim yerindeyim. Bir köşeden, camekândan dünyanın akıp gidişini seyredebilecek bir köşede...

Kul Nesimi’nin dediği gibi;

*“Gah çıkarım gökyüzüne
hükmederim kaf-be-kaf
gah inerim yeryüzüne
yâr severim kime ne”...*

Tam böyle bir nokta... Herşeyden uzak, herşeyin içinde... Sarki Fűszeres (Kutup Baharatçısı – <http://sarkifuszeres.hu/>) ufacık bir dükkân.

Dünyadan bir kutup uzakta, iri kar taneleri gökyüzünden süzülerek ağır aksak iniyor. Küçücük bu baharatçıda, önümde bir dumanı üzerinde kahve ve Macaristan'da bütün çocukların çok sevdiği çörek "kakaos csiga" (kakaolu salyangoz), arasına çikolata parçaları serpilerek sarmal gibi dolanmış bir tatlı pofuduk çıtır kule... Arkamda, çökmekte olan bir görkemin binnaz, şımarık keyfe keder eserleri.

Sarki Fűszeres, bir şarküteri-bakkal ve "Batı" dünyasının sofistike yiyecek ürünlerinden yüzlercesi yan yana, üst üste sıralanmış... Mesela, gül yapraklarıyla aromalandırılmış pembe himalaya tuzu, şekerkamışı şurubunda hibiskus çiçekleri, sıcak suda tomurcuk gibi açan tarçınlı baharatlı çiçek çayından toplar, ağırlığınca altın eden trüf mantarından altın varaklardan tanelerin arasında ışıldadığı bir ezme, yemyeşil iri zeytinlerin arasında kıpkırmızı kuru domateslerin üzerinde akmış sarı zeytinyağı dereleri, karamel-bal-lavanta tatlarından oluşan bir üçgen çikolatalar...

Bir şölen dünyasına sırtımın hemen arkasında, zenginliğin, bolluk ve rehabetin süslediği hayat bir yanda... İmkânsızlıklar, yokluklar, yoksunlukların dünyası öte yanda...

Az sonra yolda yürürken, donmadan hayatta kalacakları bir günü daha geçirmeye çalışan evsizlerin de önünden geçeceğim...

Macaristan'a ilk geldiğimde, evsizlerin çokluğu dikkatimi çekmişti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mefisto

Sezin Öney 02.02.2012

Sahnedede, beyaz ışıkların odağında kırmızı giysilere bürünmüş "şeytan" var.

Kötülük sembolü, güncel dünyada ne varsa, dekorun bir parçası... Şeytanın arka planındaki dekorda, bir kumarhanede, "çılgın", pırıltılı giysileri, kadınlarda, erkeklerde aşırı bir süs ve bu "düşük" insanlar dans ediyor, eğleniyor...

O da, ne; birden şeytan rolündeki oyuncu, cebinden çıkardığı bir Avrupa Birliği bayrağını sırtına pelerin gibi geçiriyor.

Yani, "kötülük sembollerinin" arasına bir de, Avrupa Birliği ekleniyor.

Eserin sahnelendiği yer, Budapeşte'nin Ulusal Opera binası. AB üyesi bir ülkede, devletin desteklediği bir operada, "kötülerden" biri; Avrupa Birliği...

Operada sahnelenen, *Mefisto*; şeytanla pazarlık için masaya oturan, şeytana ruhunu, hırslarını gerçekleştirmek karşılığında satan Faust'un hikâyesi. İtalyan besteci Arrigo Boito'nun 19. yüzyılda, Wagner'i ilham kaynağı olarak yarattığı bir opera...

Wagner'ın "Alman ruhuna aykırı düşen" Yahudileri aşağılayan ve "Ren Nehri'ne bakarken gözleri dolan ve Alman topraklarına sonsuz bağlılık yemini eden" koyu bir milliyetçi olduğunu unutmamak da gerek. Günümüz Macaristan'ında, Yahudi nefretini açıkça ifade eden ve Nazilere "sempatiyle" yaklaşan aşırı sağ siyasi hareket Jobbik'in, son kamuoyu araştırmalarına göre, yüzde 30'luk bir desteğe ulaştığını da...

Nereden nereye diye düşünmeden edemiyor insan.

1991'de Orta ve Doğu Avrupa'ya yönelik olarak gerçekleştirilen, Avrupa kurumlarının kendi kamuoyu araştırması Eurobarometre'ye göre, Macaristan'da halkın yüzde 96'sının gözünde "Avrupa'nın" olumlu bir imajı vardı... 2011'de ise, yani son gerçekleştirilen Eurobarometre'ye göre ise, Macaristan kamuoyunun yalnızca yüzde 31'inin Avrupa ile ilgili olumlu algısı söz konusu.

AB'nin, artık fiilen resmî bir parçası olduğunu söyleyebileceğimiz, Hırvatistan'da üyeliğe halk desteği yalnızca yüzde 26.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kanlı Pazar, 40 yıl sonra

Sezin Öney 03.02.2012

Çatışmalar uzadıkça, kan döküldükçe sorunların çözülmesi de zorlaşıyor. Barış aslında sorunların tamamen çözülmesi demek değil, problemlerin idare edilebilir hale getirilmesi anlamına geliyor. Bunun için de, Kürt Sorunu, Kuzey İrlanda veya Bask Meselesi gibi çatışmaları, son kertede, toplumların kendisi başa çıkılır hale getiriyor.

Siyaseten artık Kürt Meselesi üzerine söylenecek yeni söz, yazılacak yeni bir şey kalmadı. Herşey konuşuldu, kamuoyunun da önünde tartışıldı. Kelimelerin tüketildiği ve artık, yaşanan acıların, siyasetin ezici çoğunluğunca önemsenmediği bir noktadayız; ki, bu çok ürkütücü...

Sorunları toplumlar idare eder dedik ama siyaset de, konunun nasıl çerçvelendiğinin belirlenmesi, toplumun algılarının oluşması açısından kilit önem taşıyor. Barış veya savaşın yolunu, siyaset açıyor veya tıkıyor. Tamam, kamuoyunun "artık çatışmaya dur diyelim" yönelimi önemli ama siyaset de, toplumu ya savaşa ya barışa yöneltme gücüne sahip.

Kadir Has Üniversitesi'nin 2008 yılından beri yürüttüğü "Sosyal/Siyasal Eğilimler Araştırması"nın son iki yıla ait olanları, siyasetin Kürt Sorunu'nu nasıl barış yolundan çıkarıp savaş yoluna itelediğini gösteriyordu. Daha önce de bu araştırmadan bahsettim; geçen yıl "açılım", "Kürt Sorunu'na politik çözüm" desteklenirken, bu yıl askerî çözüm daha fazla toplumsal onay buluyor. Bu yaklaşım kaymasında, hükümetin tavır değişikliği, bence, birebir rol oynadı.

Gerçekten de, sorun çözmek, cesaret ister, dirayet ister, kendiyle hesaplaşma, yüzleşme, sınırlarını ölçme gücünü ister. Barışa giden yolda, siyah-beyaz ayrımı ötesinde, ara renkler de ortaya çıkar ve herkesin daha insani, zekice, vicdani düşünmesi gerekir.

40 yıl önce 30 ocak günü, Kuzey İrlanda'da, "Kanlı Pazar" olarak anılan olay yaşandı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Görünmez saraylar

Sezin Öney 09.02.2012

Çocukluğumda bende iz bırakan imgelerinden biri, annemin bir hikâyesiydi. 1960'larda, bir sanat tarihçisi olan annem Gönül Öney, bir grup Alman arkeolog ile Emevi eserlerini incelemek üzere Suriye'ye gidiyor. Ülkenin kuzeyindeki saraylarını görmeye yola düştüklerinde ise, ara tara bir türlü peşinde oldukları kalıntıları bulamıyorlar. Alman ekip şaşkın zira içlerinden sarayları ortaya çıkaran kazıya katılanlar var.

Fakat Hırbetül Mefcir ve Kasrul-Hayrıl-Garbi ile Şarkî gibi koskoca saraylar sanki hiç olmamış gibi yerlerinde yeller esiyor.

Durumun esrarını çözen, tercüman yardımıyla anlaştıkları bir köylü oluyor. "Saraylar nerede" sorusunun yanıtı olarak köylü, parmağıyla yerin dibini işaret ediyor...

Meğer saraylar, zamanla toprağın, çöl rüzgârlarının kumlarının üzerlerini örtmesi sonucu gömülüp gitmişler.

Bu hikâyenin hayali görüntüleri, İran'da suları kapkaranlık, dipsiz bir krater gölünü çerçeveleyecek şekilde inşa edilen, bahçesinde hiç sönmeyen bir ateş yanan görkemli sarayınkiyle beraber hep aklımda kaldı.

Şimdi yıllar sonra, Suriye'nin kayıp sarayları, bana biraz da Türkiye'nin sorunlarını anımsatıyor.

Hep bir şeyleri tartışıyoruz da, gerçek konuların, problemlerin, dertlerin üzerileri hep örtülü kalıyor.

Şimdi mesela, MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın ifadeye çağırılması, "gündeme bomba gibi düştü". Sıradan bir vatandaş olarak, uzaktan bakınca bile anlaşılıyor ki, Fidan'ın bir süredir başı yenmeye çalışılıyor. Eminim bu konuda bir sürü komplo teorisi de üretilir; içinde muhakkak bir kilo "örgüt", bir kepçe İsrail, bir tutam kötü Batı, bir fiske tanımlanamayan kötüler olur.

Ama şu dile getirilmez; Türkiye, büyüyen gücüyle beraber, büyüyen saray entrikalarına tanık oluyor. Henüz akademik fildişi kuleye kendimi kapatmamış, Ankara'nın siyasi yaşamını daha yakından takip ederken, Fidan'dan hep dürüst ve ehil bir bürokrat olarak bahsedilirdi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dîl yarası

Sezin Öney 10.02.2012

"Türkçe dersinde, biliyorsunuz, bilinmeyen kelimeler çalışması var, işte cümlede kullanmayla biraz biraz geliştiriyoruz, ama tabii biz ona harca yacağımız zamanı aslında daha fazla bilgi vererek harca yabilirdik, daha başarılı olmalarını sağlayabilirdik. Daha çok bu çocukların dil eğitimi gelişsin diye çabayı o yöne veriyoruz. Eee, tabii bu durumda diğer okurlardan birazcık geri kalıyoruz. Yani dil, başlı başına bir problem."

Diyarbakır merkezli düşünce kuruluşu DİSA'nın, Türkiye'de dil haklarıyla ilgili bir raporundan bahsetmiştim dün. Bu cümle de, o rapordan... "Bölgede" öğretmenlik yapan birinin sözleri bunlar.

Çok da doğru bir tesbit, "dil başlı başına bir problem".

İnsanlar ya dilini dilediği gibi kullanamıyor; sadece Kürtler mustarip değil bu durumdan. Anadillerini resmen, okulda öğrenmeyi talep eden Çerkesler, Lazlar, diğer halklar için de benzer bir durum söz konusu.

Veya yüksek perdeden ses verebiliyorlarsa, dillerini silah gibi yaralamak için kullanıyorlar.

Çok kişinin derdi bu Türkiye'de. Diller, dil/gönül yarası yaratmak için, gönülleri yaralamak için kullanılıyor.

Hrant'ın arkadaşları ve öz arkadaşları, daha da can arkadaşları polemiklerinde olduğu gibi. Oysa biliyoruz ki, Hrant'ın gerçekten çok arkadaşı olsaydı onu seven, siper olurduk da hayatta kalırdı bu kadar ciddi tehditler varken yaşamına kasteden. Sözler, bir koza olurdu, onu koruyan... Ne var ki, Hrant sadece öldürülmekle de kalmadı, bir de bu kadar "insan bir insan", cansız bir ikona dönüştürüldü. Sanki onun adını kullanan, hele bugünlerde, kendini bir yıldız tozuna bular oldu.

Didişmek yerine, diller demokrasiden yana sivrileşip dillerde birlik olunabilse, zaten Hrant'ın mahkeme süreci de böyle hüsrana olamazdı.

Tarih gösteriyor ki, insanlar birlik olup başkaldırınca, kimse önünde duramıyor; engel sadece tereddütler.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir intikam aracı olarak yargı (1)

Sezin Öney 16.02.2012

Türkiye'de demokrasinin bir günde yerli yerine oturmayacağı belliydi de, düşününce, yaşananlar aslında yine de gülünç derecede tuhaf... Ortadoğu'nun model ülkesi, Avrupa'yı falan çoktan aşmış, "real politik"ın kitabını yazmış bir devlet gibi algılanan Türkiye'nin istihbarat örgütünün başındaki kişi, aniden "aranan" kişi oluyor.

Türkiye'nin, bir nevi bölgesel ABD olarak güçlenmesi, açıkçası beni hiç ilgilendirmiyor. Tersine, Türkiye'nin bölgenin kaderini yönlendiren bir güç haline gelmesinin, siyasette şahinleşme eğiliminin güçlenmesi, barışı daha kendi içinde tanıyamadan savaş müptelası hale gelinmesi, silah endüstrisinin tıpkı "sağlık turizmi" gibi bir gelir kaynağı olarak görülmeye başlanması gibi, ülkeye yarar değil zarar verecek sonuçlarının olacağına inanıyorum.

Ama, Türkiye'nin geleceğini bugün yönlendiren ve kendilerini birleştiren başlıca özellik ortak payda herşeyden önce "inançlı bir milliyetçilik" olan yönetim kadroları açısından, son olaylar acıklı ve bir o kadar da gülünç.

Dünya, biraz karışık bugünlerde ve Türkiye medyasına bakılırsa, zaten dünya genelinde ne olup bitiyor kamuoyunun fazla bilgisi olamıyordu; üzerine Milli İstihbarat Teşkilatı'nın yöneticisi Hakan Fidan da, resmen "kaçak" olarak yaşayınca, devletin de "istihbaratsız" yaşayabileceğini görmüş olduk. Demek ki, devletin haber alma kaynağı olan MİT'e de gerek yok; gerek devlet gerekse de millet olarak bölünmez bir bütün halinde, böyle içe kapalı, dünyadan kopuk bir adacık gibi yaşayabiliriz.

Avrupa’da aşırı sağ almış başını gidiyor, paramiliter gruplar halinde örgütlenip, hedef bellediği göçmenler, Romanlar ve Müslümanlar gibi gruplara zarar veriyor. Kapı komşusu Suriye keşmekeş içinde; Kafkaslar’da, Dağıstan, İnguşetya gibi yerlerde ciddi çatışmalar yaşanıyor. Türkiye’nin kendi topraklarında, Kürt sorunu için her zaman krizli bir ay olagelmış mart yaklaşıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir intikam aracı olarak yargı (2)

Sezin Öney 17.02.2012

İlk gazetecilik/ öğrencilik dönemlerime damgasına vurmuş bir isim. “Kahramanlara” inanacak çocukluk ve heyecan içindeyken bir zamanlar, İspanyol hâkim/ savcı **Baltasar Garzón**, kendinden emin ve mağrur, “kötülerin” peşinden giden bir hukukçu olarak, bir umut sembolüydü.

Garzón, parlak bir zekâyla hazırlanmış dava dosyasıyla, Şili’nin 1990’a kadar 16 yıl diktatörlüğünü yapan **General Augusto Pinochet**’nin, 1998’de genelkurmay başkanlığı görevini de bırakmasının hemen ardından, peşine düşmüştü. Çabaları sayesinde, Londra’da tutuklanan Pinochet’nin, işlediği suçlardan ötürü cezalandırılacağı bir yargı süreci, az kalsın, başlıyordu. Ancak, Pinochet’nin tutukluluğu sadece altı gün sürdü, çünkü uluslararası çevrelerden ‘güçlü dostlar’ devreye girdi. O dönemde, Şili’de *Concertación* (Ortak Proje) hükümeti, demokrasiye geçiş sürecinin sancılılarıyla uğraşıyor ve Pinochet’nin yargılanmasının, “suları bulandıracağını” düşünüyordu.

Geçmişle hesaplaşmak, hiç de kolay bir süreç değil görüldüğü gibi; Latin Amerika’da diktatörlüklere olan muhalefetin getirdiği bir hususiyet de var, bazı Hristiyan Demokrat hareketler de sol cephede yer alıyor. Solun, Şili’deki büyük ortaklığı, Pinochet’nin yargılanmasının getirdiği sarsıntıya gerçekten dayanamaz mıydı bilinmez...

İnsan hakları örgütlerine göre, Pinochet, cunta muhalifi yaklaşık üç bin kişinin öldürülmesinin, 80 bin kişinin hapsedilmesi ve aralarında kadın ve çocuklarının da bulunduğu 30 bin kişinin işkence görmesinin baş sorumlusu.

Garzón, Pinochet’ye karşı hazırladığı dava dosyasında, diktatörü, en başta 1975’te İspanyol diplomat **Carmelo Soria**’nın öldürülmesi ve 94 İspanyol vatandaşının işkence görmesinin yer aldığı, sağlam kanıtlarla desteklenmiş bir dizi suçun müsebbibi olarak gösteriyordu.

Bu anlamda, Pinochet’nin o zaman yargılanamamasına neden olan kaygılar, uluslararası hukuk için de, insan hakları hukuku için de, Şili ve İspanya’nın demokrasileri için de onarılmaz bir kayba neden olmuşa benziyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cesaret ne, kabadayılık ne

Sezin Öney 23.02.2012

“Bugün, gözlerimin önünde bir bebek öldü. Göğsü indi kalktı hızlı hızlı ve son nefesini verdi.”

Sunday Times’ın, Suriye’nin Humus kentinde *BBC*’ye konuşan gazetecisi **Marie Colvin**, sözlerine, “Srebrenitsa, Saraybosna’dan sonra, dünya kamuoyu böyle rastgele bir şekilde çocukların, insanların öldürülmesine nasıl göz yumar” diyordu.

Dün bunları dinlerken, aslında bir ölünün sesi odada yankılanıyordu.

Dün, Sri Lanka’da ayrılıkçı silahlı örgüt Tamil Kaplanları’nın, “askerî çözüm olarak” dümdüz edildiği çatışma sürecini izlerken, bir gözünü kaybetti. Türkiye’de de, Kürt Sorunu için “açılım” süreci başladığında, Tamil Kaplanları’nın militanlarıyla beraber, köken olarak “Tamil” veya değil, bölgedeki sivillerin de, çoluk çocuk hedef alındığı bir süreci, dünyaya aktarıyordu.

Colvin, bir savaş muhabiri değildi. “İnsan haberi”, insanların odağında olduğu haberleri yapan bir gazeteciydi.

Savaşlar da, insanlığın en bıçak sırtı sınavlardan geçtiği olaylar. Kanunun, kuralların, resmî, hukuki, vicdani, dinî, ahlaki sınırların yok olduğu bir kırılma zamanı savaşlar.

Remi Olchik ise, daha 30’una varmamış, müthiş yetenekli bir fotoğrafçı. Arap Baharı’nı, bir de onun gözünden, karelerle izlemeniz lazım; ki Türkiye’de kuru kuru verilen haberlerin ötesinde ne olmuş, hakkıyla takdir edebilmek için, internet üzerinden, sahipsiz kalan sitesini ziyaret edebilirsiniz; <http://www.ochlik.com/> .

Colvin, 2010’da bir ödül töreninde, şunları söylemişti;

“Kraterler, yakılmış evler, sakatlanmış vücutlar... Görevimiz, savaşın dehşetini, önyargısız ve titizlikle aktarmak. Kendimizi bir yandan da sorgulamak zorundayız; risk, habere değer mi? Cesaret ne, kabadayılık ne?”

Bu soruyu, ateş hattında veya ateşle oynayarak hayatını tehlikeye atan, orada olmayanlara aktaracakları tanıklarla büyük bir ahlaki sorumluluğun altına giren gazeteciler kadar, savaşlara ve çatışmalara karar vererek insan hayatı hakkında belirleyici rol oynayan politikacılar da sormalı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

164 yıl sonra Manifesto

Sezin Öney 24.02.2012

21 Şubat, Dünya Anadil Günü olmasının yanı sıra, sessiz sedasız, **Komünist Manifesto’nun basılışının da 164. yıldönümü**ydü.

Karl Marx, dünya tarihinde üzerine en çok kafa yorulan düşünür belki de; bir o kadar da, en yanlış okunan.

Marx’ı bugün için güncel kılan birçok sebep var; küresel ekonomik krizin ardından birden moda olması boşuna değil. Ancak, Marx’ın tarihsel süreçler ve siyaset-ekonomi üzerine düşüncelerinin ötesinde, kendisini her daim güncel kılacak başka bir yanı var.

Marx'ın kafası, ilk gençlik zamanlarından *Rheinische Zeitung* gazetesinin editörlüğünü yapmaya başladığı 1842'ye kadar geçen, "akademik dönemde", felsefe ve özellikle Alman felsefesinin etkisinde, düşüncenin düşünceyle eleştirisiyle meşguldü. 1844'te yazdığı *Alman İdeolojisi*, daha sonra kafasını tamamen vereceği, toplumsal dinamiklerin üretim ilişkileri üzerinden okunmasına yönelişin kapısını açan bir nevi "iç" kırılmayı başlattı.

Bugün de, mezarında da yazılı sözleri, bu kırılmayı en iyi açıklayan ifadelerden biri; **"Filozoflar, dünyayı çeşitli şekillerde yorumladılar; önemli olan dünyayı değiştirmek"...**

Dinden siyasete, ekonomiye toplumsal dengelere, tüm eleştirilerinde, Marx'ın düşüncesinin yakıcılığında, bu değiştirme arzusu yatıyor.

Marx'ın, arkadaşı **Arnold Ruge**'ye olan mektupları, değişim arzusunu alev alev ifade ettiği satırlarla dolu. Ruge, Marx'ın yazılarını ilk kez kapsamlı olarak basan Hallische Jahrbücher dergisinin editörü. Bu dergi ise, daha önce beraber çalıştıkları *Rheinische Zeitung* gazetesinin, aslında hepsi de filozof **Hegel**'in takipçisi olan gençlerin fikren ayrı gayrılıkları ve özellikle de, "otoritelerin" baskısından havlu atan bazı filozofların, "sadece düşünce"yi tercihi sonucu kapanması üzerine yayın hayatına başlamıştı.

Marx, dünyayı değiştirmek istiyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'dan koparken (1)

Sezin Öney 01.03.2012

Türkiye, gene ve yine "derin" gündemlerin sığığında boğulurken, sessiz sedasız önemli bir şeyler oluyor çok yakınlarda, burnumuzun dibinde.

Türkiye ile Avrupa Birliği'nin yolları ayrılırken, Balkanlar'ın birleşiyor. Bu durum, AB'nin bugünkü ekonomik ve siyasi krizlerine bakıp da, "Ne yapalım yani" denebilecek bir vaziyet değil. Tarihi bir yol ayrımı bu; etkisi de uzun yıllar, birkaç nesil boyu hissedilecek bir gelişme.

Sırbistan, Kosova ile sorunlarını çözümlemek için anlaşmak yolunda önemli adımlar attı. Bunun anlamı da çok açık; Sırbistan'ın Avrupa Birliği'nin üyesi olması önünde artık hiçbir engel kalmadı. Avrupa Birliği Bakanları, önceki günkü toplantılarından Sırbistan'a resmen aday statüsü verilmesini tavsiye etti.

Bugün ve yarın Brüksel'de gerçekleşecek AB Zirvesi'nde bu tavsiyenin onaylanması bekleniyor. Bu yıl içinde tam üyelik müzakerelerinin başlamasının ardından, Makedonya ve Sırbistan'ın beraberce, 2015 yılında üye olacağı öngörülüyor.

Türkiye ise, AB üyeliğini fena halde ıskalıyor.

Bu, şimdi gerçek anlamının farkına varılamayan, bir gün, gelecek nesillerin hesabını soracağı bir hata.

Bunun sebebi de basit. Avrupa ile Anadolu coğrafyası iç içe geçmiş bir tarihe sahip. Bir anlamda, Anadolu ile Avrupa'nın kaderlerinin beraber kesildiğini söylemek bile yanlış. Çünkü, aynı coğrafyadan, aynı tarihten, aynı bütünden bahsediyoruz aslında.

O kadar tahrip edilmiş, tahrif edilmiş bir tarih okuması var ki, bu konudaki örnekleri sıralamak bir “milli gurur” gövde gösterisi olarak yanlış anlaşılabilir. Ki, aslında bunu en son yapacak kişilerden biri benim herhalde. Ancak, coğrafyaları birbirlerine bağlayan can damarları, yüzbinlerce yılda hücre hücre, yavaş yavaş oluşagelmiş.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa’dan koparken (2)

Sezin Öney 02.03.2012

“Evin sahibi, evdeki başköşenin de sahibidir, kendini koruyacak güvenlik kalkanını dilediği gibi oluşturmaya hakkı vardır, kazancın nasıl dağıtıldığına, toprağın nasıl paylaştırılacağı veya satılacağına istediği gibi karar verir; istediği yere evler diker, istediğini istediği işte çalıştırır ve ev halkından, evin çıkarına davranmadığını düşündüğünü canı istediği gibi cezalandırır.”

Bunlar, 15. yüzyılın Kosova’sında geçerli kanunlar... Ama sanki, bugünün Türkiye’sine de çok uzak değil.

Sırbistan’ın, Avrupa Birliği üyeliği yolunda hızla ilerlerlerken Türkiye’nin yerinde sayması, elbette ilk bakışta, “Avrupa’nın kötü niyetine” bağlanabilir. Bu düşünce, Türkiye’nin kendini haksızlığa uğramış mazlum konumuna koymasına da zemin hazırlayarak Türkiye’deki vicdanları da rahatlatılabilir.

Oysa, durum böyle değil. Sırbistan’da iktidar, niyet etti ve asla pes etmedi.

Son birkaç yılda, Sırbistan’da, büyük tabular, somut adımlarla yıkıldı. Srebrenitsa Katliamı için özür dilendi, savaş suçluları Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin karşısına yollandı, çeteler ve derin devletin mafya kanadı, ülke dışına sürüldü. Sırbistan’da, bunların çeyreğini daha önce yapmaya yeltenen bir başbakanın, Zoran Cinciç’in, 2003’te bir keskin nişancı tarafından öldürüldüğünü unutmayalım. Saraybosna’da insanları avlayan keskin nişancılar anımsandığında, çok da manidar şekilde gerçekleştirilen bir suikasttı bu, arka planında da Yugoslavya Gizli Servisi’nin “derin” kişiliklerinin bulunduğu iddia ediliyordu.

Hırvatistan ve Bosna-Hersek ile olan sorunların çözülmesindeki yapıcı yaklaşımlara da bakılınca, Sırbistan’ın “komşularla sıfır sorun” politikasını da hayata geçirebildiği de öne sürülebilir.

Sırbistan, hâlâ aşırı milliyetçi, yolsuzluklar ve adaletsizliklerin kol gezdiği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın bir araştırmasına göre, savaş suçlularının, halkın yüzde 50’si gibi azımsanamayacak bir kesimi tarafından “kahraman” olarak görüldüğü, AB’nin daha geçen aralık ayında sızdırılan bir raporuna göre, yargının hâlâ fena halde siyasal hareket ettiği bir bölük pörçük hukuk devleti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

4+4+4’ün arkasındaki gerçek

Sezin Öney 08.03.2012

Allak bullak, karmakarışık Türkiye gündeminin aslında çok basit bir açıklaması var; plansızlık, programsızlık, "yaptım oldu" anlayışıyla yürürlüğe sokuşturulan politikaların tozu dumanı içinde ve lafla peynir ekmek gemisinin bir şekilde yürüdüğü bir kaos.

Keşke AKP'nin art niyetleri olsaydı, "gizli planları", "gizli gündemi"; o zaman, hakikaten üzerine kafa yorulmuş, ciddi ciddi niyet edilmiş bir siyasi çizgi olurdu.

Günlerdir üzerine konuşulan "4+4+4" formülünün aslında, sadece eğitim sisteminde ve çocuklar üzerinde yaratacağı etkiler açısından değil, bir de politikaların oluşturulması, "yaptım oldu" anlayışı bakımından incelenmesi gerekiyor.

Önder İmam-Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği, 4+4+4 tasarısının hükümete ulaşmasını sağlayan sivil toplum örgütü. Başbakan Erdoğan ile çeşitli kereler görüşmüşler, hatta Başbakan'ın, derneğin 475 numaralı üyesi olduğu bilgisi derneğin sitesinde de yer alıyor.

Önder, bir sivil toplum örgütü olarak çalışmış, kendine göre doğru olan bir model ile, en azından hükümetin önemli bir kanadını etkilemiş. Zaten, olması gereken de bu, sivil toplum örgütleri, devlet ile beraber çalışmalı, hükümetleri, siyaseti yönlendirecek güce sahip olmalılar.

Sorun, tablonun geri kalanında. Sivil toplum örgütlerinin birçoğu için, değil Başbakan'ın "huzuruna çıkabilmek", Meclis'in veya AKP'nin kapısından içeri adım atabilmek, hayallerinde bile göremeyecekleri bir durum.

Meclis'te, aslında devletin her kademesinde olduğu gibi, bürokratlar arasında da, samimi bir ilgi ve heyecanla, sivil toplum ile siyasetçileri buluşturmaya, hatta biraraya gelme mekanizmalarını resmen oluşturmaya çalışanlar var. Hatta, Meclis'te bir "Sivil Toplumla Diyalog" birimi oluşturulması için de, Meclis kendi içinde yaklaşık beş yıldır çalışılıyor.

Böyle bir birimin kurulması, sadece Meclis Başkanı'nın bir işaretiyle bağlı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aşırı sağın ayak sesleri

Sezin Öney 09.03.2012

ABD'li gazeteci **Ron Suskind**, 2002'de o dönem ABD Başkanı olan George W. Bush ve yönetiminin hoşuna gitmeyen bir makale kaleme almıştı. **Esquire** dergisinde yayımlanan makalenin ardından, Başkan'ın danışmanların biriyle görüşmeye çağrıldı. Suskind, daha sonra **New York Times Magazine**'e bu buluşmada danışmanın kendisine söylediklerini şöyle aktarmıştı;

"Siz, gerçeklerin dünyasında yaşayan bir cemaatin üyesisiniz. Bundan dolayı, sorunların çözümlerinin de gözleyebildiğiniz gerçeğin tartışılması sonucu ortaya konabileceğine inanıyorsunuz. ... Artık, dünya böyle işlemiyor. Biz, bir imparatorluğuz. Harekete geçiyor ve kendi gerçeğimizi kendimiz yaratıyoruz. Ve siz de, bu gerçekleri anlamaya çalışıyorsunuz. Siz, bizim oluşturduğumuz gerçekleri ince eleyip sık dokuyarak anlamaya çalışırken, biz gene harekete geçeceğiz ve yeni gerçekler yaratacağız. Bu, böyle gidecek. Biz, tarihin oyuncularınız, geri kalan hepiniz de, bizim yaptıklarımızı takip etmek zorunda kalacaksınız."

Suskind, 2004'te bu konuşmayı aktardığı yazısında şöyle diyor; "Irak macerasının, hızla, neredeyse bedelsiz, Batı yanlısı, demokratik ve istikrarlı bir rejimin oluşturulmasıyla sonuçlanacağı öngörüsünün gerçekleşmediğini gören savaş destekçileri, durumun kendilerinin gerçekleri yanlış okuduğunu düşüncesinden nefret ediyordu. Bu nedenle de, gerçekleşmeyen beklentilerin 'suçunu', 'asaletle' kurtarmaya çalıştıkları kişilere, yani Irak halkına yüklüyorlardı."

Türkiye'de de benzer bir durum var. Kürt Sorunu'nu çözmek için atılan yanlış adımlar, gerçeklerin yeniden (ve yanlış) kurgulanmasıyla başladı. KCK operasyonları ve terörle mücadele çerçevesinde, çoluk çocuk, insan hakları savunucusu, kadın aktivist, akademisyen, sıradan belediye görevlisi bir sürü insanın bol kepçeden tutuklanması sonucu, geldiğimiz nokta, ırkçılığa varan bir ayrımcılığın uygulandığı Pozantı Cezaevi olayı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateş üzerinde bir 'Novruz' (1)

Sezin Öney 15.03.2012

Bakü'de son cemre önceki gece toprağa düştü ve ateş, aşk, arınma, küllerden yeni doğuş, kıştan bahara erme sürecinde sona yaklaşıldı. **Cemre, kor ateş** demek; haftaya da **Novruz, Newroz, Nevruz**, artık nasıl demek isterseniz; yani **bahar** artık kapıda.

Ablam Aylin Öney, yemek kültürü ve tarihi üzerine yazıyor; geçtiğimiz haftalarda *Cumhuriyet Pazar* ekinde çıkan yazısında, şöyle diyor;

"Cemre, sırasıyla havaya, suya, ve toprağa düşüyor. Daha doğru bir açıklamasıyla önce havalar ısınır gibi oluyor, soğuk bir nebze kırılıyor. Havadan etkilenen su buzlarını kırıyor, ısınmasa bile karını buzunu eritiyor. Toprak da bundan nasibini alıyor, eriyen karların buzların etkisiyle suyu kana kana içiyor, kökleri susamış doğaya hayat veriyor. Ortalık kar kıyamet olsa da derinden derine toprak suyunu emmeye, yaşamı canlandırmaya Mart ayında başlıyor.

Cemre düşmesi, birer hafta arayla üç kez gerçekleştiğine inanılan bir bahar müjdecisi... Kar yağsa da, soğuklar kırılmasa da, gizliden gizliye yeraltı örgütü çalışıyor, toprağın derinliklerinde başlayan kıpırtı hissediliyor."

Bakü'de konuşmacılarından biri olduğum "**Ne için demokrasiya münaqişelerin hellinde en etibarla yoldur?**" konulu toplantının arasında, Azeri bir katılımcı ile cemrelerden bahsediyoruz. "**Ergenekon'a dayanıyor biliyorsunuz bu gelenek**" diyor. "**Ergenekon**" lafını duyunca, zoraki bir gülümsemeyle yanıt verebiliyorum; aynı kelime, insanlara çok farklı anlamlar ifade edebiliyor.

Azerbaycan'da, Türkiye'dekinden farklı olarak önce su cemresi düşüyor; doğa, su damlasının dokunuşuyla hayat öpücüğüne kavuşuyor. Sonra, ateşle yeniden doğuluyor, toprakla filizler baş gösteriyor ve rüzgâr cemresiyle, baharın gelişi müjdeleniyor.

Türkiye'de cemrelerin masum hikâyesinin konuşulduğu ortak, ortaklaştıran bir bayram değil **Nevruz/ Newroz**. Biri Ankara'da resmî erkânın zoraki biçimde ateş üzerinden atlamaya çalıştığı, diğeri ise İzmir'den Diyarbakır'a her yıl daha yüksek perdeden "**Kürt kimliğinin**" alevlendirildiği ayrı gayrı kutlamalar gerçekleşecek gelecek hafta.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateş üzerinde bir "Novruz" II

Sezin Öney 16.03.2012

"Arap Baharı'nın ilk cemresi, Azerbaycan'a düştü mü; Türkiye, bölgesel değişim sürecini ne kadar anlayabiliyor, okuyabiliyor, bu da yarına" demiştim dün.

Bunun cevabı, biraz da, Hocalı mitinginin burada uyandırdığı hislerde gizli. Taksim'de 26 şubatta, "Hepiniz Ermenisiniz, Hepiniz piçsiniz" pankartları, "Bir gece ansızın gelebiliriz" sloganları, hiç de bekleneyeceği "milli gurur okşamalarını" uyandırmamış Azerbaycan'da.

Tersine, "Bu pankartlar da nereden çıktı", "Biz böyle şeyler söylemiyoruz, söylenilmesinden de hoşlanmıyoruz", "Buradaki mitingde kimse böyle hakaretler etmedi" gibi düşünceler dillendiriliyor.

Halk arasında, Ermenistan ile siyasi sorunlar milliyetçi bir tonda tartışılrsa da, "savaşmayalım, artık barış zamanı", "Bizim, Ermenilerle halk olarak sorunumuz yok" sözleri sıkça dile getiriliyor; muhalif siyaset de bu düşünce de. İki ülke arasındaki sorunların en büyük sorumlusu olarak, Rusya ve "derin devletler" görülüyor.

Elbette, sorunlar 1990'larda, Dağlık Karabağ ile başlamadı. Yüzyıl başında, milliyetçilik bu coğrafyada ağır tahribat yaptı.

1917-20 dönemi, Ermenistan'ın bugün en büyük milli kahramanlarından sayılan **Stefan Şahumyan**'ın lideri olduğu, Sovyetler idealinin öncü başarılarından Bakü Komünü ve bazılarının "tarihteki ilk Müslüman demokratik cumhuriyet" olarak nitelediği **"Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti"** deneyimlerinin yaşandığı; Bolşevikler, Menşevikler, Daşnaklar, Musavistler, Dağıstanlılar, "Müslümanlar", Osmanlı İmparatorluğu bürokrasisi, Enver Paşa, İngilizler gibi tarafların biraraya geldiği ve birbirine girdiği, çok çetrefil bir zaman.

Biz de, hâlâ bu tarihin ağırlığını yaşıyor, sırtımızda yükünü taşıyoruz.

Bugün, Aliyev rejiminin aksaklıkları, "yaptım oldu vesselam" tavrının uyandırdığı bıkkınlık ve yılgınlık, Dağlık Karabağ sorununun uyandırabileceği her türlü milliyetçi hissin önüne geçmeye başlıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rüya yerine 'Riyâ'

Sezin Öney 22.03.2012

Demek, Kenan Evren ve 12 Eylül darbesi de yargılanacak 4 nisanda.

Türkiye, geçmişiyle yüzleşiyor.

Ne güzel...

Yasemin Çongar, bundan tam 10 yıl önce bir haber yapmıştı.

“ABD’de 500 bin dolara Kenan Evren Kürsüsü” diye; **“Florida’nın Atlantik Üniversitesi’nde açılan Kenan Evren Kürsüsü’nün projesi Evren Vakfı’ndan, 500 bin dolarlık parası ise devlet bütçesinden...”** ara başlığıyla duyurulan haber şöyle devam ediyordu:

“Türkiye’nin dünyanın belli başlı üniversitelerinde, Türk tarih ve kültürünün araştırılması ve öğretilmesini teşvik amacıyla kurulmasına öncülük ettiği özel kürsülere bir yenisi ABD’nin Florida Atlantik Üniversitesi’nde eklendi. Yarı Türkiye devlet bütçesinden, yarı da üniversitenin kendi fonlarından olmak üzere toplam bir milyon dolar finansmanla kurulan kürsü, Türkiye’yi tanıtan dersler ve programlar düzenleyecek. Yeni kürsü Türkiye’nin 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren’in adını taşıyacak. *Milliyet*’in, ‘Kürsü kurmak için neden ABD’nin önde gelen eğitim kurumları arasında yer almayan Florida Atlantik Üniversitesi seçildi’ ve ‘Neden bu kürsüye Kenan Evren adı verildi’ sorularına aldığı yanıtlar, fikrin Kenan Evren Vakfı’na, fikrin onaylanması ve finansmanla desteklenmesinin ise Başbakanlık’a ait olduğunu ortaya koydu.”
(<http://www.milliyet.com.tr/2002/03/28/guncel/gun03.html>)

Bu kürsü, hâlâ yaşamını sürdürüyor; meraklısı için internet adresi: <http://business.fau.edu/giving/endowed-professorships/kenan-evren-chair-in-turkish-studies/index.aspx#.T1uW6fV2OpY>

Acaba, finansmanını kim yapmakta halen? Neden hâlâ böyle bir kürsü var?

Riyâ, riyâ üzerine...

Bundan birkaç ay önce, Türkiye, Fransa’ya karşı Cezayir vurgusu yaparken, Türkiye’nin Cezayir savaşı sırasında Cezayir direnişçilerinin Kahire’de kurduğu geçici hükümeti ne tanıdığı ne de desteklediği devletimizin aklına hiç gelmedi.

[**Yazının devamını okumak için tıklayın.**](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir insan hakkı olarak onur

Sezin Öney 23.03.2012

Affetmek mi, uzlaşmak mı, intikam mı?

Siyasi düşünceye damgasını vuran isimlerden teorisyen Hannah Arendt, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ülkesi Almanya’ya ilk döndüğünde, 1950’de, varoluşçu felsefenin önemli isimlerinden Martin Heidegger ile, bu kavramları ve anlamlarını uzun uzun sorguluyordu.

Yeni ikametgâhı Amerika’ya döndüğünde ise, düşüncelerini bir günlüğe döktü. New York’ta kaleme aldığı bu sayfalarda Arendt, intikam veya affetmenin, geçmişte yapılan hatalara deva olamayacağını, tek çözümün bir siyasi proje olarak “uzlaşmak” olduğunu düşündüğünü yazdı.

“Dünya ile uzlaşmalı mıyım” sorusuyla başlayan bu satırlar, Arendt’in konuyla ilgili ilk tasavvurları değildi.

Affetmek ve uzlaşmak kavramları arasında gidip geldi düşünceleri.

Günlüklerinde şöyle yazıyordu Arendt: “Birisinin işlediği suç, omuzlarındaki yükür; ağırlık bindiren bir şeydir, çünkü kişi, bu yükü kendi üzerine yüklemiştir.”

Bu satırları okuduğumda açıkçası, Susan Sontag’ın, bir görüntünün çarpıcılığının, ancak karşı tarafta o mesajı alabilecek bir algı açıklığı varsa, mümkün olabileceği yolundaki yorumu aklıma geliyor.

Mesela, savaşın şiddetini, işkencenin zalimliğini yansıtan görüntüler, ancak o karedeki vahşeti, dehşeti anlayabilme niyeti, o siyasi zihin açıklığıyla bakını sarsar. Yoksa, “oh olsun düşmanıma” diyen de çıkar.

Geçmişin yükünü, hem şiddeti uygulayan, hem de şiddete maruz kalanın sırtından almak için herşeyden önce o zihin açıklığı şart.

Geçen çarşamba, Başbakan Erdoğan’ın grup konuşmasını dinlerken, böyle bir “açık algı” yapısından daha çok George W.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taşralaşmak

Sezin Öney 29.03.2012

“Uluslararası çevre örgütü Greenpeace, Avrupa’da satılan 76 sebze-meyveyi test etti. Türkiye’de üretilen biber, armut ve üzüm en tehlikeli ürünler çıktı”.

Haberler arasından sadece bir haber; ama bağırsı çığrış Meclis’in görüntüleriyle üst üste konunca, ayan beyan bir gerçek, yüzünü orta koyuyor. Hakiki sorunlara çözüm üretmekte güçlük çeken bir siyaset egemen Türkiye’ye...

4+4+4 tartışmaları da, bu felç halinin aslında tam da bir tezahürü. Tartışmaların temelinde elbette “eğitim” konusu olması beklenir ama aslında bütün patırtı, başta sivil toplum örgütleri olmak üzere, her türlü farklı düşünceyi temsil eden kesimlerin, kimselerin kendilerini ilgilendiren kararların alınması sürecinde görüşlerini, tezlerini, muhalefetlerini, karar alma gücünü elinde bulunduranlara iletememelerinden, bir müzakere ortamı oluşturulamamasından, yani sürecin idaresinden kaynaklanıyor.

Zehir yiyip içiyoruz ve Türkiye’nin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker, “Greenpeace’in ‘Menfaat şebekelerinin’ temsilcisi gibi çalıştığını” söylüyor ve “Türkiye’ye zarar vermeye dönük birtakım beyanlar var. Kasıt var” sözleriyle iddiaları yalanlıyor..

Bu kadar basit mi peki; Avrupa Birliği’nin üyesi bir ülkede bir şey yerken, orada üretilmese de, orada pazarlanan bir ürünü alırken, neden bir iç rahatlığı yaşıyor da, Türkiye’de bu huzur bir türlü yakalanamıyor.

Bu soru, biraz da Avrupa Birliği’nin ne olup ne olmadığıyla ilgili. AB, kurumsal yapısı itibarıyla son derece bürokratik ve “gri”; ancak tam da bu özelliğiyle, yaşam standardı açısından birçok elzem konuda kendi vatandaşlarının sağlığını, refahını garanti altına almak ve “kaliteli bir yaşam sürdürebilmesini” sağlamak için elinden geleni yapabiliyor.

Avrupa Komisyonu Sağlık ve Tüketiciler Dairesi Yöneticisi Paola Testori Coggi, “Avrupalı tüketicilere, dünyanın en sağlıklı yiyecek ve içeceklerini sunuyoruz” dediğinde bunun doğru olduğunu biliyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Görmek...

Sezin Öney 30.03.2012

Bazen çok geçiz, bazen de çok erken... Hayatta zamanı bir türlü tutturamıyoruz çoğu kez veya zaman bizi tutturamıyor.

Bu yazıyı çok geç yazıyorum, çünkü okumasını istediğim kişi, artık bu yazıyı kendi gözleriyle görerek okuyamayacak.

O, Türkiye'deki görme engelli, yaklaşık 412 bin kişiden biri. Başbakanlık Özürlüler İdaresi'nin Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 Analiz Raporu'na göre, az görenler dâhil, görme engellilerin sayısı 411.735. Bunlardan 160 bin kadarının tamamen görme engelli olduğu belirtiliyor.

Hayata, dünyaya, "görmeye" kapalı o kadar çok insan var ki, sadece Türkiye değil dünyada, acaba gerçek körlük nedir diye düşünmeden edemiyor insan.

Bu "iç" körlük, biraz mitolojideki **Ekho** ve **Narkisus**'un hikâyesi gibi.

Peri kızı Ekho, çok konuşkan ve neşelidir de, konuşma yetisi olarak sadece başkalarının sözlerini yineleyebilmektedir. Bir gün, yakışıklılığı ile ünlü Narkisus'u avlanırken görür ve ona âşık olur. Ekho'nun buram buram yanan aşkı, Narkisus'un peşinde sürekli bir ateşin nefesini hissetmesiyle ortaya çıkar. Ne var ki, Narkisus bu aşkla ilgilenmez; ne de olsa adının (ve aynı zamanda narkoz kelimesinin) geldiği "narke" sözcüğünün çağrıştırdığı üzere, bir uyku, uyuşma ve hissizlik halindedir.

Ekho, aşkından erir gider ve bir yankılanmaya dönüşür; kendisinin olmayan bir sesin yansımasına. Narkisus ise, su içmeye eğildiği dereye, kendi yansımasını görüp yansımasından büyülenir ve kendine bakakalır. Ekho'nun ölümünün bir nevi yankılanması olarak o da, kendi içinde erir gider ve bir nergis çiçeğine dönüşür.

Hayatta bazımız kendisine kör, bazısı da başkalarına... Bu hikâyeyi, kendi adını taşıyan belgeselde, filozof **Jacques Derrida** bu şekilde anlatıyor; onun sorusu şöyle: Ekho'nun gözleri Narkisus'tan başkasını görmüyor, Narkisus'un da kendisinden başkasını, bu gör(e)meyen iki insan birbirini nasıl sevebilir?

Konuştukları zaman, Ekho sadece Narkisus'un son kelimelerini tekrarlayabiliyor; Ekho'nun bu özelliği, aslında, tüm "konuşmaların" ortak noktası.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şimdiki zamanda geçmiş (1)

Sezin Öney 05.04.2012

Bosna, Şili, evren...

Dün, 12 Eylül davası başladı.

Yarın ise, Sırp keskin nişancılarının, Saraybosna Holiday Inn oteli önünde bir barış gösterisine katılan iki kadını öldürmesinin, yani Saraybosna Kuşatması'nın başlamasının 20. yıldönümü olacak.

Hiç, "şu an" olarak yaşadığınız zamanın aslında "geçmiş" olduğunu düşündünüz mü?

Şilili yönetmen **Patricio Guzmán, Nostalgia de la Luz** (Işığa Özlem) belgeselinde, dünyanın en kuru yörelerinden biri olması dolayısıyla yıldızların en iyi gözlendiği yerlerin başını çeken Atacama Çölü'nde, hepsi de "geçmiş zamanın peşinde" birbirleriyle hiç ilgisi olmayan insanların hikâyelerini, zaman ve "evrenle" ilgili düşüncelerini aktarıyor.

Bir yanda, insanlığın bilimsel olarak gelebildiği en ileri düşünce çizgisini temsil eden ve dünyanın en gelişmiş uzay aygıtlarıyla çalışan, "big bang" teorisinin sırlarını ve kâinatın nasıl oluştuğunu araştıran astronomlar.

Öte yanda, binlerce yıl öncesinin tarihini, bir geçiş rotası olan çölde toprağın altında arayan arkeologlar...

Diğer yanda ise, ellerinde plastik plaj kürekleri, onlarca yıldır, askerî cunta döneminde kaybolan yakınlarının cansız bedenlerinden kalanları arayan kadınlar.

1973-1990 yıllarına yayılan **Pinochet** diktatörlüğünde yaşananlar bugün, Wisconsin Üniversitesi Tarih Profesörü **Steve J. Stern**'in deyimiyle, "siyasi soykırım" (politicide) olarak adlandırılıyor. Bununla kasıt da, "yönetim ve politika konularına yönelik demokratik yaklaşımı olan herkes ve demokrasiye ilişkin herşeyin sistematik biçimde yok edilmesi".

1973'teki darbenin ilk aylarında, ülkenin bir tarafından öbür tarafına helikopterlerle giden, siyasi mahkûmların toplandığı cezaevlerini, toplama kamplarını ziyaret ederek, aklına estiklerini vuruveren ölüm timleri **Caravana de la Muerte (Ölüm Kervanları)**, 40 bin kadar kişinin başkent Santiago'daki Ulusal Stadyum'da rehin tutulması, 1975'te Güney Amerika darbecilerinin ortaklaşa gerçekleştirdiği ve Arjantin, Bolivya, Brezilya, Uruguay, Paraguay ve Şili'de toplam 60 bin kadar kişinin canını alan Akbaba Operasyonu, aynı Şili'de gerçekleşen ve yüzden fazla kişinin "kaybedildiği" Colombo Operasyonu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şimdiki zamanda geçmiş (2)

Sezin Öney 06.04.2012

Neden?

Bugün "düşman", aslında "can".

Darbeler, işkenceler, cinayetler, kayıplar, siyasi şiddet; farklı yerlerde olsa da temelde aynı hikâye anlatılıyor gibi...

Türkiye'nin, 12 Eylül darbecilerinin ikisini yargılaması, bir siyasi arınma ve politik kültürün dönüşümü sürecini doğurabilir mi?

Dünya genelindeki örneklerle bakınca, darbeler gibi insan hakları ihlallerinin yoğun biçimde yaşandığı zamanlarla hesaplaşmak çok uzun zaman alan, sabır ve dirayet gerektiren süreçler.

Türkiye'nin sabrı ve dirayeti var mı?

San Francisco merkezli insan hakları örgütü **Center for Justice and Accountability (CJA- Adalet ve Hesapverebilirlik Merkezi)**, 1998'den beri, dünya genelinde işkence, kayıp vakaları gibi konulardaki davaların mağdurları ve mağdur yakınlarına destek veriyor.

CJA'nın ilk davası, ABD'de de sil baştan geçmişi unutup yeniden hayata başlamayı umut eden Bosnalı bir işkence mağdurunun, işkencecisinin de tesadüfen kendisiyle aynı mahallede yaşadığını farktetmesi ve bu nedenle yaşadığı "derin" travma sonrası mahkemeye başvurmasının sonucu.

Şili'de, **Pinochet**'nin liderliğinde 1973'teki darbenin gerçekleşmesi öncesi, sol çizgideki **Salvador Allende** hükümetinin genç bürokratlarından ekonomist **Winston Cabello**'nun ölümünden sorumlu tutulan bir ordu mensubuna karşı açılan **Cabello- Fernández Larios'ya Karşı** davası da, CJA'nın takip ettiği hukuki süreçlerden biriydi.

1999'da ABD'nin Florida eyaletinde açılan davada, orada ikamet etmekte olan. **Armando Fernández Larios** yargılandı.

Larios, darbe sonrası Şili'yi gezen katiller kumpanyası, **Ölüm Kervanları**'nın tetikçilerinden biriydi.

Darbe sonrası General **Sergio Arellano Stark**, General **Pinochet**'den, Kuzey'den Güney'e ülkede "asayişli berkemal kılacak" biçimde "durumdan vazife" çıkarması talimatını aldı.

Helikopterlerle, ülke genelinde oluşturulan toplama kampları, işkencehaneler, cezaevleri ve benzeri "nezih" mekânları ziyaret eden Ölüm Kervanı üyelerinin tek bir amacı vardı; kan kusturmak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yağmurdan kaçarken...

Sezin Öney 12.04.2012

12 Eylül Davası gündeme gelince, birden acıların hâlâ ne kadar taze, ne kadar açık ve zehirle dolu olduğu ortaya çıktı. Dersim'de, bundan yarım asırdan fazla süre önce yaşananlar da, benzer şekilde hâlâ son derece canlı, sanki dün yaşanmış gibi

Türkiye, 12 Eylül Davası'nı, "sivilleşme" sürecinde bir dönüm noktası olarak kullanabilir mi? Tam da, 1 mayısta yeni anayasanın yazım sürecinin başlayacağı yolunda açıklamalar gelirken...

Bir an düşünelim; bundan daha bir yıl önce, asker-sivil ilişkileri, Türkiye gündemini işgal eden bir numaralı konuydu. Gerçek "bir numara", sivilleşme sorunu ne oldu?

Artık hayatımızda böyle bir mesele yok mu? Ordunun, siyasete müdahalesi sözkonusu olamaz mı?

Açık bir müdahale, artık çok uzak gözükse de, bu durum Türkiye'nin sivilleştiği anlamına gelmiyor.

Bir kere, Türkiye'nin savunma sanayine yönelik **ihracatı**, sadece geçen yıl yüzde 500'e yakın arttı.

Diğer bir deyişle, Türkiye artık, bölgenin önemli silah satıcılarından biri olma yolunda emin adımlarla ilerliyor.

CNN Türk'ten şu habere bakalım:

"Milli Savunma Sanayii projeleri için 2012 yılı milat olacak.

Türk ordusunun tüm kara araçları da artık Türkiye'de üretiliyor. Silahlı Kuvvetler'in ihtiyaçları dışında Türk Savunma Sanayii'nin, bu yıl bir milyar dolar civarında ihracat gerçekleştirmesi bekleniyor.

Türk piyade tüfeği, Türk tankı Altay, Türk helikopteri Atak, Türk gemisi Milgem... Savunma sanayiinde milli projelerin son aşaması, seri üretime geçilmesi..."

24 Ocak 2012 tarihli bu haber, üç noktalarla dolu bir sayıklama gibi. Sarıkız, Ayıışı gibi yaratıcı isimlerle dolu darbe projeleri bitmiş olabilir ama son derece havalı isimlerle dolu silahların devri başladı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçmişle gelecek arasında

Sezin Öney 13.04.2012

Bosna Kuşatması'nın başlamasının üzerinden yirmi yıl geçti gitti.

Zaman nasıl bu kadar çabuk geçiyor.

Daha sanki dündü, savaş başlamıştı; şimdi, "geçmiş" ve anıları yazılıyor.

Balkanlardan, iki genç gazeteci **Eldin Hadzović** ve **Zvezdana Vukojević**, geçtiğimiz aylarda, Srebrenitsa Katliamı'na tanıklık eden farklı insanlarla görüşerek, o zamanlar neler yaşandığını yansıtmaya çalıştılar.

"Srebrenitsa'da Hollandaların gömdüğü cesetlerin peşinde" başlıklı makaleleri, Danimarka'da **Scoop** adlı bir dergide yayımlandı. Gerçekten de, Srebrenitsa'da barış gücü olarak görev alan Birleşmiş Milletler komutası altındaki Hollanda askerlerinin de, bazı cesetlerin gömülmesi sürecinde yer alması olayı, gazetecilik jargonunda "scoop" olarak anılan bir yeni, atlatma haber.

Fakat bu makalede benim daha çok ilgimi çeken, savaşın çirkin yüzünü ortaya koyan, herkesin, her kesimin, her tarafın ne denli insanlıktan çıktığını düşündüren satır arasındaki detaylar.

11 Temmuz 1995'te, BM'nin "güvenli bölge" olarak tanımladığı Srebrenitsa'nın, General Ratko Mladić komutasındaki Bosnalı Sırp kuvvetlerinin avucuna düşmesi ve ertesinde de, 8100 Boşnak Müslüman erkeğin, yetişkin ve çocuk ayırt edilmeksizin öldürülmesi, başlı başına bir dehşet hikâyesi elbette.

Ama o olayın gerçekleşmesinden önce de, Bosna topraklarının dört bir yanından akan 50 bin kadar Boşnak'ın, insanlık dışı şartlarda, aç, başlarını sokacak bir yer olmadan, tıklandığı bir yerdi Srebrenitsa. 19-20 yaşındaki

Hollandalı askerler, bu koşulların hemen yanında, duruma giderek yabancılaşarak bir askerî kampta, sıkıntı içinde savaşın bitmesini bekliyorlardı.

Srebrenitsa'daki Hollandalı UNPROFOR birliğinin komutanı **Tom Karremans**, "Duruma müdahale edelim de, savaşın bu koşullarından kurtulabilsinler diye, oradaki Boşnaklar, Sırpların saldırmasını sağlamak için elinden geleni yapıyordu" diyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Böyle buyurdu...

Sezin Öney 19.04.2012

"Böyle buyurdu İdris Naim Şahin"...

Filozof **Nietzsche**'nin **Böyle Buyurdu Zerdüşt** kitabında, Zerdüşt, elbette bilgelik, "iyilik ve kötülüğün" savaşının sembolü bir kişilik.

Zerdüştlük, bu coğrafyada Türkiye'nin çok ötesinde, Azerbaycan halkının kökenlerini dayandırdığı bir tarihî miras.

Bir ay kadar önce, Bakü'de bir toplantıya katıldıktan sonra, şöyle yazmıştım;

"Katılımcılar arasında, ülkenin en duayen siyaset bilimcilerinden Zerdüşt **Alizade** de vardı. Adını duyunca aklıma, Başbakan Erdoğan'ın 'Kürtler, Zerdüşt değil İslam'dır' sözleri geldi. Zerdüştlüğe dudak büken bu sözler, kökenini bu inançta, gelenekte, tarihte görenler için ne ifade edecek, düşünmeden edemedim.

Milliyetçi yaklaşımlarla, tek dinin, tek mezhebin inancıyla 'büyük devlet', 'model ülke' lideri olunmaz; eğer amaç oysa..."

Eksik yazmışım açıkçası; "Nefret söylemlerinin devlet eliyle ve ağızla yayılması ayrımcılıkların en tehlikelisi, en yıkıcısı" demeliymişim.

Model ülke, buraya kadar işte. Kaba saba, yontulmamış taş zihniyetiyle buraya kadar... "İnsanları oynatan", insan olana yabancı, tek tapındığı, güç olan haris bir zihniyet bu.

Şahin'i, bir istisna, "bu da böyle işte" gibi hoş görülüp, katlanılacak bir vaka olarak görüp geçmek mümkün değil.

Ayrımcılık, ırkçılık, dünyada daha dün keşfedilen kavramlar değil. Uluslararası alanda, insanların eşitliği nasıl teminat altına alınır diye bayağı bir kafa yorulmuş.

Ama Türkiye'de, zaten ayrımcılık gibi bir sorun hiç yaşanmadığı, "Anadolu, engin bir hoşgörü ve sevgi cenneti" olduğu için, böyle kavramların üzerine düşünmeye gerek yok.

Biz, bir "tarz-ı hayat" olarak İdris Naim Şahin'i yaşıyoruz zaten.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Renkli insanlar

Sezin Öney 20.04.2012

İtalya'dan, kendi de akademik çalışmalar içinde olan bir arkadaşla konuşurken, İtalyancada farklı ırklardan olan insanlara hitaben **"gente di colore"** sözcüğünün hâlâ kullanılıp kullanılmadığını sordum.

O da bana, kullanıldığını söyledi ve karşılık olarak bir soru yöneltti; "Ne olmuş ki?"

Gente di colore, "renkli insanlar" demek. Farklı ırklardan olan insanlardan bahsederken, İtalya'da, bu sözcükler kullanılıyor.

Akademik dünyada, "ayrımcılık" üzerine yazılırken de, halk arasında sokakta konuşurken de, medyada da sürekli kullanılan bir tanımlama bu...

Ama, **"beyaz" olmayan insanlara böyle hitap etmek, biraz tuhaf değil mi?**

Soruyu yönelttiğim kişi, "Bu ırkçı bir söylem değil. Daha önce, siyahlara mesela 'negro' diyorduk, 'renkli insan' terimi, aslında bir toplumsal dönüşümün sonucu zaten. Karşımızdakinin saçının başının rengini görüyoruz, bunu neden yadsıyalım?"

Bu söylem, Türkiye'ye de, ayrımcılık hallerine kılıf bulmakta kullanılan tavırları anımsatıyor.

İtalya'ya dönersek... Bu ülkede "ırkçılık" ciddi bir sorun; hiç de öyle, renklerin sadece bir renk olduğu bir yer de değil.

2008'de, Avrupa'nın en güzel yerlerinden, ülkenin güneyindeki Amalfi kıyılarında, **iki Çingene çocuk boğulduğunda yaşananlar, İtalya'nın ırkçılık karnesini açıkça ortaya koyuyordu aslında.**

13 yaşındaki **Cristina** ve 11 yaşındaki **Violetta Djorjeviç**, boylarını aşan dalgalara atlamak, yaşlarının gereği eğlenmek istiyorlardı. Çadırlarda yaşadıkları terkedilmiş mahalleden yollara düşüp saatlerce yol teperek, plaja gelmelerinin nedeni de, Nijeryalı göçmenlerin yaptığı elişî tahtadan küçük kaplumbağaları satmaktı. **Cristina ve Violetta**, hiçbir kaplumbağa satamadıkları bunaltıcı bir gün geçirirken, **kayalardan denize "atlarsın atlayamazsın" diye şakalaşmaya başladı. Violetta, cesaret etti atladı ve dalgaların girdabına kapıldı.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Avrupa'nın Truva Atları (1)

Sezin Öney 26.04.2012

Avrupa'da aşırı sağ bir kez daha kazandı.

Fransa'da Ulusal Cephe lideri **Marine Le Pen**'in cumhurbaşkanlığı seçimi yarışında üçüncü gelmesi, onun gerçekten ülkenin lideri seçilmesinden daha büyük bir zafer.

Aşırı sağ partiler, Avrupa'nın hemen her ülkesinde, siyasetin kaderini belirleyen kilit siyasi hareket konumundalar ve bu da, şimdilik onlara yetiyor da artıyor bile.

Çünkü, yavaş yavaş kozada gelişıyorlar. Biraz soldan biraz sağdan aldıkları, çokça popülizmle harmanladıkları basit söylemlerin ötesine geçerek, kendilerine özgü ideolojik bir çerçeve çizmeye çalışıyor, karmaşıklışıyorlar.

Yaklaşımları, ülkelerinin tarihî mirası, sosyal gerçekleri kadar "Avrupa" fikriyle de şekilleniyor. Hatta belki de aşırı sağ, Avrupa Birliği'nin, 1990'lardan 2000'lere kadar kendi içinde kurumsallaşarak, 2000'lerden sonra da yeni üyeler alıp genişleyerek oluşturduğu "Birleşik Avrupa" fikrinden güç alan **başlıca** siyasi akım.

Tabii, bu durum, Avrupa'nın içinden "Avrupa" düşmanlığıyla şekilleniyor.

Fransa'da, iki büyük merkez partinin adayı **Nicolas Sarkozy** ve **François Hollande**'a rakip bir siyasi iktidar alternatifi haline gelen üçüncü sıradaki aday **Marine Le Pen** de, Avrupa Birliği'ni "içten bölmeyi" hedefleyenlerden biri.

Marine Le Pen, sekiz yıldır Avrupa Parlamentosu'ndaki Fransa temsilcilerinden. Brüksel'deki Parlamento'ya en az uğrayan vekiller arasında. Oylamaların neredeyse yarısından "kaçak". Avrupa Parlamentosu'ndaki en güçlü müdahillik kanallardan biri olan rapor yazma konusuna hiç ilgisi yok; tartışma yaratmak bir yana, süregelen tartışmalara da çok ender müdahil oluyor.

Fakat **Le Pen** için önemli olan, Avrupa Birliği kurumları arasında artan biçimde gündemde olan, halkın temsiliyetini sağladığı öne sürülen Avrupa Parlamentosu'nun bir üyesi olmak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'nın Truva Atları (2)

Sezin Öney 27.04.2012

Dünkü yazımı, Fransa'nın aşırı sağ Ulusal Cephe Partisi lideri **Marine Le Pen**'in, bir "açık mülteci kampı" haline dönüşen İtalya'nın güneyindeki Lampedusa Adası'nı ziyaretindeki konuşmasından bahsederek noktalamıştım.

Marine Le Pen, Mart 2011'deki bu konuşmasında, göç konusuna istinaden şöyle diyordu; "Avrupa, iktidarsız ve bir çare üretemedi". Le Pen, hemen ardında da, kendi "çözümünü" öneriyordu; "Avrupa donanmaları, kendi kıyılarını gözetlemek yerine, açık denizlere çıkmalı, hatta bu kaçak gemilerin geldiği yerlerin kıyılarına sokulabileceği kadar sokulmalı ve onları daha orada durdurmalı".

Le Pen, bu önerisinin gerekçesini açıklarken de, "Avrupa, kendine yönelen bu akını durduramayarak, fakirliğe fakirlik, düzensizliğe düzensizlik ekliyor. Bugün artık İtalya'ya dolan göçmenleri, ülkenin kaldırarak hâli kalmadı".

Le Pen'in konuşmasına başlarken, göçmenlere hitaben şu sözleri sarfettiğini de hatırlatalım: "Eğer kalbimi dinleseydim, sizi kendi gemime alırdım. Ama gemim çok zayıf ve eğer siz de binerseniz, bu gemi batacak; hepimiz de beraber boğulacağız. Bu, Avrupa'nın artık daha fazla yasadışı kişiyi kaldıramayacağını anlatan bir metafor."

Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, yüzde 18'i aşan oy oranı ile üçüncü sırada yer alan, bu seçimler kadar, ülkesinin siyasetinin genelinde de belirleyici rol oynayan Le Pen'in konuşmasından hareketle, Avrupa'nın "yeni" aşırı sağını nasıl yorumlayabileceğimize geçmeden önce, bu konuşmanın çağrıştırdığı başka bir konuşmayı anımsayalım...

28 Haziran 1989'da **Slobodan Milošević**'in *Gazimestan* konuşmasını yani.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yanlış hayat doğru yaşanmaz

Sezin Öney 03.05.2012

"Yanlış hayat doğru yaşanmaz"; bu sözler, sosyolog ve filozof Theodor Adorno'nun. Adorno'nun, İkinci Dünya Savaşı deneyiminin tanıklığının da büyük etkisiyle oluşturduğu, "düzeni" insafsızca eleştiren bakış açısı, benim için her zaman "vicdanda bir diken".

Hep "kurtuluş", "devrim", "sonsuz mutluluk", "kendiyile barışma/ huzura erme" gibi nihai hedeflerin hayaliyle yanıp tutuşuyoruz da, asıl özgürlüğün ve belki de, hayatın ta kendisinin, "eleştirmekten", karşı durmak ve muhaliflikten geçtiğini es geçiyoruz.

Eleştirmek derken, herşeyin kusurunu bulmak, bardağın hep boş tarafını görmekten, asık suratla çatık kaşla atıp tutmaktan bahsetmiyorum. Çoğu zaman da gülerek veya samimi, mertçe bir öfkeyle, hayatı biraz şüpheci, biraz daha farkında olarak, biraz daha samimi ve "gerçek", biraz şövalye ruhuyla yaşamaktan bahsediyorum.

Kendine ve hayata bakıp, ters gideni görebilmeyi, başkalarının tuhaf karşıladığının ne kadar da yerinde, başkalarının yerinde karşıladığının da ne kadar tuhaf olduğunun farkında olabilmeyi kastediyorum. Mantık ve sisteme biat uğruna, ne kadar mantıksız ve doğamıza, kalbimize, benliğimize aykırı "doğruların" kölesi olduğumuzu yani...

"Hamdım, oldum" dememenin, Marx'ın bence en önemli sözlerinden biri olan, insanın kendi de dâhil "herşeyi acımadan" eleştirmesinin özü bu işte. Ya da, "hayatı damardan yaşamanın" sırrı. Hamken olmuyorsun, pişsen de ham kalıyorsun; ham kalmak, hayatın gerçeği ve bunun bilincinde olmak da, gerçek özgürlük.

"Yanlış hayat", Aydınlanma Çağı'nın kimi zaman "bilimsel olan dışında herşeye" körleştiren ve Nazizm gibi bir uç örneğin de, "son derece mantıklı ve rasyonelmişçesine" yükselmesine izin veren, doğru bellediği dışında herşeyi dışlayan yönünün bir kaçınılmaz sonucu mu?

Buna verecek bir kesin cevabım yok; ama yaşadığımız hayatlarda temel "yanlışlıklar" olduğu da kesin.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir 'masumiyet' müzesi

Sezin Öney 04.05.2012

Orhan Pamuk, yeni açılan roman/müze, "romantik müze", **Masumiyet Müzesi**'ni şöyle anlatmış: "[Ziyaretçiler] bütün bu eşyalarla o günkü İstanbul hayatını görecekler... Kemal de bu müzeden çok hoşnut kalırdı."

Pamuk'un müzenin açılışı vesilesiyle yazdığı **manifesto**da da, şu öneriler yer alıyor:

"Bir topluluğun (...) tarihini anlatmaya çalışan müzelerden bıktık, yorulduk. Tek tek bireylerin, sıradan hikâyelerinin bütün büyük toplulukların tarihinden daha zengin, daha insani ve çok daha mutluluk verici olacağını hepimiz biliyoruz..."

Zor olan, bu ülkelerde günümüzde yaşayan tek tek insanların hikâyesini aynı zenginlik, derinlik ve güç ile müzelerde anlatabilmek. Bana göre müzeler, bir devleti, milleti, şirketi, belirli bir tarihi vs. iyi temsil edip edememeleriyle değil, tek tek bireylerin insanlığını ortaya çıkarıp çıkaramamalarıyla ölçülmeli.

Müzeler daha küçük, daha bireysel ve daha ucuz olmalı. Ancak böyle, tek tek insanların hikâyelerini ifade edebilirler. Büyük kapılı büyük müzelerde, insanlığımızı unutup devleti ve kalabalıkları hatırlamaya çağırıyoruz. Bu yüzden Batı âlemi dışında milyonlarca insan müzelere gitmekten korkuyor.

Büyük anıtsal, sembolik müzelere giden para ve kaynaklar, tek tek insanların hikâyelerini anlatan küçük müzelere gitmeli. Bu kaynaklar, insanları kendi küçük evlerini ve hikâyelerini 'müzeleştirmeye' teşvik edip onlara destek olmalı."

Batı âlemi dışında insanların müzeye gitmekten korktuğu oryantalizminin ve Kemal'in hayalden (neredeyse) gerçeğe geçişindeki tuhaf dönüşümün tarihe ve müzelere uzanan macerasının kıskırttığı yolun çekici çağrısına kulak asmayıp, Pamuk'un yazdıklarını, onun düşüncelerini eleştirmek amacıyla yorumlamayacağım. Sadece, "gerçek" ve "fanteziyi" karıştırmaya yönelik, Türkiye'de özellikle yaygın eğilimi düşününce, Kemal'in "gerçekleşmesi", müzeleşmeyen binlerce tarihî "gerçeklik" arasında sıyrılıp da, birden nefes alıp veren bir "faniye" dönüşmesi, çok da komik aslında deyip geçeceğim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kızgın ve kırık bir yazı

Sezin Öney 10.05.2012

"**Ederlezi**", **hidrellez** demek. Benim de, Balkanlar'dan en sevdiğim şarkının adı. Bu şarkı, bana hiç sahip olmadığım bağ ve kökleri anımsatıyor sanki, Balkanların Ege'ye kavuştuğu bir yerlerde doğup büyüyen sürgün aile tarihinin bilinmeden hatırlanan tuhaf anılarını.

Koma Berçem topluluğu solisti **Şevîn**, bu şarkıyı "**Dilerzim**" diye Kürtçe söylemiş.

Siyasi bağlam ve ağlam haline girersem, bir çıkmazda zamklanacağım.

Koma Berçem'i grup olarak hiç tanımiyorum; ama "Kürt eşittir PKK" gibi bir düz ve küt küt bir mantık oluşturmayı başaran KCK davaları sürecinden sonra, kimbilir ne siyasi anlamlar yüklemek zaten mümkün Kürtçe herhangi bir müziğe. Güzel müzik yapıyorlar, ben de bu şarkıyı, **Tarafa**tan ayrılan iki yazara, ağıt olarak yakıyorum.

Hidrellez, gerçi insan hayatını, doğumu simgeleyen bir bayramdır. Onun şarkısı da, ağıt olmamalıydı elbette. Ama bu şarkıda bir umut var; bir Balkan şarkısı, Çingenelere, Türklere, Kürtlere, hayata dokunmuş, yuvarlana yuvarlana yerine oturmuş huzurla. Bir şeyler, "bir" olmuş, birleşmiş, yeni bir şeye dönüşmüş.

Güzel olmuş.

Güzelliğin, biraz ilkeli, "şövalye ruhuyla", çelebice yaşamanın ne olduğunu unuttuğumuz şu hayatta...

Şevîn'in adı güzel, sesi güzel; ismi, geceyle şafağın buluştuğu anlar, o alacakaranlık kuşağı.

Ben, Türkiye için öyle bir anda olduğumuzu sanmıştım; Hrant Dink'in öldürülmesi süreciyle başlayan, "derin devletin" enkazının üzerine ışık düşlemeye başladığı bir seher vaktinde.

Sağ, sol siyasette farklarını ve yerlerini koruması gereken ayrı bakış açıları, duruşlar. Görüş farkları korunarak, farklılıklara rağmen bir "üst amaçta", idealde birleşilebileceğini düşünmüştüm. Derin devlet denen, temel ideolojisi, yolsuzluk ve gücün "mazlumu" tahakkümü, yok etmesi olan, aslında da "yalan devlet" olarak adlandırabileceğimiz ceberut yapıya karşı, dürüst, samimi ve "temizlik" arzusu içinde bir siyasi arayışın, Türkiye'de doğduğunu sanmıştım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarihin gri alanları

Sezin Öney 11.05.2012

Son günlerde yaşanan aslında 1 Mayıs 1977'de gerçekten ne olduğuna dair bir tartışma değil.

Üç konu birarada; 1 Mayıs 1977'deki, tüm siyasi grupları kendi aralarında ve birbirleriyle çatışmaya iten tartışamama, didişme ve milim farklı düşünüyorsan birbirinin gözünü oyma, fikirlerinden ötürü nefret etme kültürü hiç değişmemiş. Bilgiye erişim ve eleştirel düşünmeye yer açabilecek olanaklar fazlalaşsa da, 'iletişim kuramama' hali, şimdi bu imkânların varlığına rağmen, hiçbir özre yer bırakmaması açısından daha da vahim biçimde yerli yerinde. Çünkü, bilgiyi, hüküm vermekte kullanıyoruz, fikirsel bir arayışta değil.

İkincisi, "tarihsel revizyonizmin", nedense illa ki, azmettirenlerin, suçlarını aklama, çitleme takıntısına olan düşkünlük. Demek ki, "ben öyle görmek istiyorum" diye tarihi çarpıtarak okumak, kısıtlı bilgiye dayanarak tarihsel çalışma ve tarih üzerine gazetecilik yapmak, bir metodolojik yaklaşım olarak artık, kabul edilir hale gelmiş.

Üçüncüsü, "bizim" olmayan acılara karşı katmerlenerek artan duyarsızlık da, Türkiye'nin siyasi kültürünü, politik düşüncesini iyice köseleştirmiş.

Halil Berktaş, belki, kendi tanıklığı ve yıllar içinde geliştirdiği tarih okumaları, politik tasavvur dünyası içinde, 1 Mayıs'ı yeniden yorumlamak istedi. Bu, onun hakkıdır. Bunu, istediği sözlerle de yapar. Bu sözleri beğenip beğenmemek de, herkesin kendi kişisel tercihidir. Sözlerine, karşı argümanlarla, belgelerle, eleştiriler getirilebilir.

Berktaş, zaten *Taraf*'taki tüm yazılarında aynı çizgiyi sürdürdü; benzer iddialarda bulundu.

Son açıklaması, sadece bu yorumlarının belki biraz daha sivrisi, daha sertiydi.

4 mayısta *CNN Türk*'te, Şirin Payzın'ın programına, Cemil Koçak, Mehmet Karaca ve Bülent Uluer ile katıldığında da, ortada ayan beyan olan tek şey, programın tüm tartışmasının en can alıcı noktası şuydu; 1 Mayıs 1977'de ne olduğuna ilişkin olarak, tanıklıklar, tarihçilerin yorumları, belgeler üzerinden dört koldan ne kadar saldırırsak saldıralım, ne bilebileceğiz? Aslında kesin olarak hiçbir şey.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayatı biraz kahramanca yaşamak

Sezin Öney 17.05.2012

İsimlerle bir kader de mi çiziyoruz? Sonradan kendimize yeni bir isim verirsek, kaderi mi değiştiriyoruz?

Eglantyne, "iğne" demek; bu ismin bir sahibi de, vicdanlara iğne gibi batıp, birçok kaderi değiştirdi.

Bugün, çocuk hakları gündemimizdeyse, **Eglantyne Jebb**'in bunda müthiş katkısı var. Herşeyden önce, Jebb, **Uluslararası Çocuk Hakları Bildirgesi**'nin yazımında öncü rol oynamış bir insan hakları savunucusu.

Jebb, Birinci Dünya Savaşı öncesi, Cambridge Üniversitesi'nde ders verirken yoksulluğun çocukları nasıl etkilediğini kendine dert edinmeye başladı. Barış sağlandıktan sonra da, enkaza dönen Almanya ve Avusturya'da "savaşın mirasının" en ağır etkilerinin çocuklar üzerinde olduğunu saptamasından yola çıkarak **"Çocukları Kurtarın- Save the Children"** yardım örgütünü kurdu.

Jebb'in kurduğu yardım kuruluşu, bugün 110 ülkede faaliyet gösteren, dünyanın önde gelen çocuk hakları örgütlerinden biri. Çocuklar için sağlık merkezleri kurulması, çocukların barınak, yiyecek, eğitim konularındaki eksiklerinin karşılanması *Save the Children*'in üzerinde çalıştığı konular arasında. Çatışmalar esnasında ve ertesinde, afetlerden sonra çocukların ihtiyaçlarının karşılanması da...

19 mayısta, *Save the Children* 93. doğum gününü kutluyor.

Lübnanlı şair **Halil Cibran**, "Başkalarının haklarını korumak, hayattaki en asil duruştur" demişti. Jebb de, *Save the Children*'i kurarken hayalinin, "Çocuk haklarının evrensel olarak tanınmasına önyak olmak ve böylece, sadece konuyla bir şekilde alakalı kısıtlı sayıda insanda değil, çocuklarla teması olan 'herkeste', bir hassasiyet yaratmak, dolayısıyla bu uğurda mücadele vermeleri için çaba göstermek" olduğunu söylemişti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Görmüyor musun yanıyorum

Sezin Öney 18.05.2012

Meksikalı yazar **Carlos Fuentes**, Meksika tarihiyle ilgili, "İhanet, yalan, mezalim ve intikam dolu" sözlerini kâğıda dökmüştü, son romanı ***La Voluntad y la Fortuna***'da (**Arzu ve Kader**).

Aynı romanda, Güney Amerika'da hukuk ve adalet ile ilgili olarak da, "Hukuka, Latin Amerika'da, onu sadece daha fazla ihlal edebilmek için saygı gösterilir" cümlesi de yer alıyordu.

Fuentes, önceki gün 83 yaşında öldü.

Yaşamı biraz "Kuzey"de, biraz da "Güney"de geçen Fuentes'in, gelenek ve modernite, Batı'nın rasyonel düzeni ve sunduğu konforla, Latin Amerika'nın kaotik albenisi ve canlılığı arasında bölünmüş dünyasından çıkan, Türkiye'ye de paralel düşen birçok tesbit var.

Fuentes de, pek çoğumuz gibi, "Batılılıkla", "Doğululuk" (Güney Amerika cephesinden bakarsak, "Güneylilik") arasında bocalıyordu; yılın yarısını Londra'da, yarısını da, "Bu şehirle ilişkim, bir kadınla olduğu gibi; bazen, onu çok seviyor, bazen de nefret ediyorum –çirkin, güzel ama hep üzerimde etkisi olan, muhteşem ve korkunç bir kent" diye tarif ettiği Mexico City'de geçiriyordu.

Fuentes'in, 1962 tarihli **Aura** romanı da, aslında, Türkiye'nin yavaş yavaş geçmişiyile hesaplaşmaya çalıştığı, geçmişini anlama ve yargılama sürecine girmeye başladığı zamanlara çağrışım yapan bir dile sahip.

Bu romanın başkahramanı genç bir tarihçi; bir generalin anılarını kaleme alma işini üzerine alıyor. Ve bu görevi yüklediği havasız, boğucu bir evde, geçmişle geleceği, fantezi ve gerçeği birbirine karıştırdığı bir esrarengiz âleme sürükleniyor. Genç ve güzel Aura'nın peşinde koşarak, arzudan kendinden geçip delirmek üzere, onunla bu evden kaçmayı hayal ediyor. Ancak, Aura gerçekte yaşıyor mudur, hiç var olmuş mudur? Aura, baştan çıkarıcı bir büyü müdür, efsunlu mudur? Esaret midir, özgürlük mü? Mantıklı olarak nitelediğimiz şey, aslında deliliğin ta kendisi midir?

Fuentes, zaman kipleriyle oynayıp, okuyanda, şimdinin geçmişle, gelecekle birbirine geçtiği, her türlü zaman mevhumunun kaybolduğu, zamana ilişkin zeminin tamamen ayaklar altından kaydığı bir atmosfer yaratmıştı *Aura*'da.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güle oynaya savaş

Sezin Öney 24.05.2012

 Güle oynaya savaş Adı **Şakire**. İsminin anlamı, halinden memnun olan, haline şükreden.

Şimdi beş, fotoğrafın çekildiği zaman dört yaşında.

Ona iyi bakın.

Pakistan'da İnsansız Hava Araçları'nın vurduğu, binlerce insandan sadece biri.

Pakistan'da İnsansız Hava Araçları'nın düzenlendiği saldırılarda yaralanan, yaklaşık iki bin kişiden biri.

Pakistan'da **Swat Vadisi**'nde gönüllü doktorluk yapan Teksaslı **Haşmet Efendi**, onu çöpte bulmuş.

Haberin her ayrıntısında, bütün bu trajedinin her detayında, adeta hepimizle, herkesle, her şeyle alay edercesine, gizli bir mana, kalpleri burkan ipuçları var. Bir yanda, **Şakire**'nin kaderi ve isminin anlamı, çöpten çıkan hayatı. Öte yandan, "Doğu'nun İsviçre'si" olarak anılan ve tüm doğal güzelliğine, dağlar, dereler ve

yemyeşil uçurumlar, yaylalarla dolu nefes kesici görkemine rağmen ancak “çakma Batı” benzetmesiyle anlamlandırılabilen Swat Vadisi...

Efendi, Şakire hakkında, “Yaşam ona bir hediyeymişçesine neşe ve heyecan dolu bir kız” diyor.

ABD ordusunun resmî ifadesine göre, İnsansız Hava Araçları, Swat Vadisi’nde hiç saldırı düzenlemedi. Ama Şakire ve diğer mağdurların vücutlarındaki izlere ancak bazı özel silahların yolaçabileceği söyleniyor.

Şakire, daha bir yaşındayken çöpte bulunmuş. Çevre halkı, onun İnsansız Hava Araçları’nın saldırılarından birinde yaralandığını, onun gibi çok çocuk olduğundan kimsenin yardım elini uzatmadığını söylemiş.

Yaşamanın üç yılını, Lahor’daki Şalimar Hastanesi’nde geçirmiş.

Kadın doktor Efendi, Şakire’yi Amerika’ya götürmüştü.

Hikâyesini *CNN International* için muhabir **Moni Bashu**’nun yaptığı haber sayesinde öğreniyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Kıvılcım

Sezin Öney 25.05.2012

Bugün, sadece “güzel” bir şey yazmak istiyorum. Kimseyi eleştirmeden, politikanın çarklarına takılmadan; umut, neşe ve heyecan dolu, kıpır kıpır bir şeyden bahsetmek...

Kıvılcım, Anadolu Ateşi Dans Topluluğu’nun, tamamen çocuklardan oluşan dans grubu. En küçüğü dört, en büyüğü 12 yaşında, 80 çocuktan oluşuyor.

20 mayısta Ankara’daki gösterilerinin, daha en başında, gözlerimden yaşlar akmaya başladı. Ara dışında, sonuna kadar da durmadı; sonuçta Kıvılcım, hayatta ayakta alkışladığım nadir gösterilerden biri oldu.

Halk oyunlarının gücü, yıllardan, yüzyıllardan süzülerek gelen coşkularından kaynaklanıyor. Zaman üstü, zaman ötesi bir yanları var.

Kıvılcım’ın dansçıları, o kadar pürneşe, o kadar pür heyecan, o kadar da emekle hevesi birleştiriyordu ki, yakaladıkları o dalga boyuna imrenmemek mümkün değildi.

Herkesin, çok karışık bir ailesi olan benim bile, bir “köken” duygusu var. Hayalî, hayalet kökler çoğu kez bunlar.

Mesela, ben Kafkas oyunlarına ayrı bir yakınlık duyuyorum; doğduğum yer Ankara, büyüdüğüm yer İzmir olmasına rağmen.

Kıvılcım’ın gösterisinin ertesi günü, 21 mayısta, 1864’teki “**Büyük Sürgün**”ün anma törenleri düzenlendi. Yani, topluca “**Çerkes**” adıyla andığımız Kafkas halklarının, **Çerkes, Adige, Abzeh, Abhaza, Karaçay-Balkar, Lezgit, İnguş, Dağıstan, Çeçen, Kabartayların**; Rusya’nın bir imparatorluk olarak, hâkimiyet çabalarına karşı isyanın kademe kademe hüsrarla sonuçlanması sonucu yaşanan dramın, kaç kuşak sonra yeniden hatırlandığı törenler.

Benim de, babamın ninesi, bir Çerkes sürgünü. **Şeyh Samil** ile beraber savaşıyan Çerkes komutanlardan birinin kızı. 1864 sonrası, üç yaşında bir bebek olarak, annesi ve kız kardeşleriyle, İstanbul'a ulaşmak için yollara düşüyor; ailesinin tüm diğer fertleri ölmüş. Yolda, annesi de ölüyor. Hayatta kalan çocuklar, saray himayesinde, kendilerini evlat edinen bir başka sürgün Çerkes ailenin yanında yaşamlarını yeniden kuruyorlar; Üsküdar'da.

Hayatta kalanların, aynı travmanın bin bir farklı mağdurunun ailelerinden geçmişi sahiplenilenler, köklerini hâlâ arıyorlar ki, kimsenin kökünü aramasına bir teşvik olmamasına rağmen, bir sürü Kafkas dansları toplulukları var.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsan yerine konmak

Sezin Öney 31.05.2012

Hiç hesapta yokken, bir de kürtaj tartışması başladı.

Birden, tıpkı deprem, strateji ve günün moda konusu her neyse, onun uzmanı oluverdiğimiz gibi kadın doğum doktorları olmuş sanıverdik kendimizi. Konuyla çok ilgisi varmış gibi, yeni doğmuş bebekler, hamile kadınlar ve ultrason görüntüleri eşliğinde, hamileliğin ve kürtajın tıbbi detaylarını tartıştık.

Oysa daha bir hafta önce, böyle bir konu yoktu gündemde.

Olabilirdi, ama Başbakan Erdoğan'ın açıklamalarına gerek olmadan, konu farklı şekilde gündeme gelebilirdi. Mesela satır arasında, bir programa katılan jinekolog, zaten üç dört yıldır kürtaj konusunda yapılan düzenlemeler, yapılan kısıtlayıcı uygulamalar nedeniyle, sıkıntı yaşandığını, doktorların konuyla ilgili kılı kırk yardığını, "ya başım belaya girerse" korkusu içinde olduğunu dile getirdi.

Televizyonda, "kürtaj" lafını söyleyemeyip "ay Kürşat" şeklinde dilleri virajları alamayan yorumcular, medya olarak karşımızda gördüğümüz üçüncü sınıf müsamereler, hiç bu kadar acıklı, trajik ve bayağı gözükmemişti gözüme...

Türkiye'de insanlar birtakım sıkıntıları zaten yaşıyorlar; onların doktor, kadın, erkek, insan olarak yaşadıklarını, bunları bilmiyor, duymuyoruz çünkü, gerçek yaşam hikâyeleri, oldukları gibi haberleştirilmiyor.

Neden, 1983'te kürtaj konusunda göreceli özgürlük getiren bir yasal düzenlemeye gerek duyuldu. İnsanlar neler yaşadılar da, böyle bir sorun, hiç de özgür ve liberal sayılamayacak, son derece muhafazakâr ve darbeden yeni başını kaldıran bir ülkede gündeme geldi?

Tartışmalar, kürtajın kendisi, ne olduğu, "meşruluğu" hakkında değil, "haklar" üzerine olmalıydı.

En başa gidelim; "hak" nedir? Ben böyle düşünüyorum, sen öyle düşünüyorsun; farklı yerlerdeyiz, birbirimizi aynı düşünmeye ve hareket etmeye zorlamadan, farklarımızı koruyarak nasıl aynı ortamda yaşayabiliriz? Devleti hayatından mümkün olduğunca uzak tutmaya çalışanlar bile eninde sonunda, devlet kapısından geçmek zorunda.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sapere Aude ve Mahir bebek

Sezin Öney 05.06.2012

Filozof **Slavoj Žižek**, *London Review of Books*'ta **"Bizi Kurtarıcılardan Kurtarın"** (Save Us From the Saviors) diye bir yazı yazdı bu hafta. Onun bahsettiği konu, Yunanistan ve Avrupa'nın sosyal, ekonomik, politik krizi. 17 haziranda Yunanistan'daki genel seçimlerin, hem Avro, (dolayısıyla) hem de Avrupa Birliği'nin kaderi açısından ne denli belirleyici olacağı idi.

Žižek, Avrupa'da aşırı sağ, Yunanistan'ın Nazi sempatizanı olmak ötesinde, bizatihi Nazileşmiş aşırı sağ partisi Altın Şafak konusuna vurgu yapıyordu.

Žižek'in yazısının başlığı bence, Avrupa Birliği ülkeleri için ayrı, Türkiye'ye için farklı, ancak son kertede aynı kapıya çıkan anlamlar taşıyor.

Eğer modern dünya, modernite diye bir şeyden bahsedebileceksek, bunun temelinde "eleştirel" düşünce olduğunu anımsamamız gerek.

Varolanı, korkusuzca, yılmadan eleştirmek, modern düşüncenin temeli. Yani, "kurtarıcılardan kurtulmak".

Anneannemin memleketlisi, Almanya'nın en kuzey toprakları Kaliningrad'da, 18. yüzyılda, varolan toplumsal gidişi, yaygınca kabul gören "gerçekleri" sorgulayan **Immanuel Kant**, **"Soruyu Yanıtlamak: Aydınlanma Nedir?"** makalesinde, bağımsız, "azad", otoritenin gücüne boyun eğmeden, kendi aklıyla düşünmenin önemini yorumlamıştı. İşte, "Aydınlanma" tam da buydu; Latince "sloganıyla", **Sapere Aude**.

"Bilmeye cesaret." Kant'ın yorumuyla, bilgi biriktirmek, kendi başına bilgi, yığınlarla da edinilse, bir anlam ifade etmiyordu. Önemli olan, kendi mantığını, yargılama yetisini kullanarak insanın, kendi fikrini oluşturmaya idi.

Bugün, modern yaşamdan anlanacak da, herşeyden önce, teknolojik gelişmeler, zenginlik, refah, hatta haklar ve özgürlükler bile olmamalı; bilmeye cesaret sadece.

Bu da kimsenin tekelinde değil; ne Doğu ne Batı, ne de herhangi bir insan grubunun, ne de tek bir insanın.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Farklı ve birarada: Mümkün mü

Sezin Öney 07.06.2012

Türkiye'de özellikle son dönemde süregiden, muhafazakârlıkla ilgili tartışmalar, ilk kez elle tutulur, somut bir biçim almaya başladı.

Muhafazakârlık, yakın zamana kadar, siyasi bir çatışma, çekişme konusu olarak seçilmişler ve atanmışlar, devlet ve hükümet gibi tuhaf ikilikler, kutuplaşmalar arasında bir stratejik oyun, tehdit ve hatta şantaj aracı olarak kullanılıyordu.

Başbakan Erdoğan'ın açtığı kürtaj-sezaryen tartışmalarıysa, aslında daha uzun süre devam edecek, "nasıl bir yaşam tarzı, şeklen kimin hayat biçimi daha doğru" gibi, tabanda da karşılığı olan gerçek fay hatlarını, tartışma eksenlerini hareketlendirdi.

Aslında, Kürt Sorunu'ndan "laiklik" başlığı altında tartışageldiğimiz muhafazakârlık-liberallik kutuplaşmasına, Türkiye'nin tüm meseleleri, "farklılıkların nasıl idare edileceği, farklı tercihlerden birarada nasıl bir ortaklık yaratabileceği" konularında düğümlenip kalıyor.

Aslında, dünyada, demokrasilerin en büyük müzakere konularından biri, tam da bu. Türkiye'nin meselesi, dünyada bu konudaki teorik tartışmaların hararetle yürüdüğü 1990'ları, farklılıklarını nasıl koruyup yeşerterek değil, ezerek yok edebileceğine kafa yorarak geçirmiş olması.

Mesela, Soğuk Savaş'ın ideolojik kamplaşmalarından nispeten yalıtılmış bir akademik dünyaya sahip kalabilen bir göç toplumu olan Kanada, 1990'ların "çözülme dönemi"ne gelindiğinde, "farklılıkların birarada yaşaması, yaşatılması" konularında ciddi bir bilgi birikimine sahipti.

1960'lar ve 1970'lerde, **C.B. MacPherson** gibi sosyalist çizgideki teorisyenler, "toplumda herkese eşit şansları, eşit yaşama hakkını nasıl tanıyabiliriz" sorusuna yönelik eserler vererek, Kanada'da göreceli olarak daha eşitlikçi, daha "insancıl" bir kapitalist düzeni destekleyen bir dalga boyu tutturulmasına katkıda bulundu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küçük kâinat: İnsan

Sezin Öney 14.06.2012

Şu an, İstanbul'da açık, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük resim ustalarından bazılarının eserlerinin bulunduğu üç sergi var. Bu sergiler ve diğerleri, sadece sanatsal bakımdan değil, Türkiye'nin toplumsal ve siyasi hâlini yansıtmaları açısından da enteresanlar.

Rönesans Ustaları, Hollandalı Ustalar, karma iki sergi. Pera Müzesi'ndeki **Zamanın Tanığı** ise sadece **Goya** üzerine kurulu bir sergi. Bu "büyük isimlerin küçük sergileri", daha önce İstanbul'a ve Türkiye'deki diğer kentlere gelen diğerleri gibi dolup taşıyor. Örneğin, **Hollandalı Ustalar**, yani **Rembrant ve Diğerleri: Karanlık ve Işığın Buluştuğu Yerde** sergisi, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nde (SSM) şubattan bu yana açık, ancak yoğun ilgi nedeniyle, geçen pazar kapanacakken bir hafta daha uzatma aldı.

"Büyük isimlerin küçük sergileri" tanımlaması, asla bir küçümseme değil. Sanat, günümüzdeki hemen her şey gibi, piyasa kurbanı. Sigortalamadan, kargolanmasına öyle bir maliyetleri var ki, birçok sanat eserinin Batı'da bulundukları müze ve galerinin dışına çıkarılması imkânsız.

Halkımız, susamış gibi sergilerle ilgili, çok ilgili.

Bu bahar, **Dali**'nin, her zevkin kolay kabul etmeyeceği, kimi eserleri zihni ve gözü bayağı bir zorlayan nitelikteki bazı eserlerinin, Ankara'da düğün salonları ve "oto sanayi" ile çevrili CER Modern'de büyük ilgi göstermesine tanık olmak, serginin kendisinden bile ilginç bir deneyimdi; hatta asıl sürreal olan tam bu durumu gözlemektir.

Yine, Emirgân'da Atlı Köşk'teki SSM'deki, müzenin kendi koleksiyonundan Osmanlı'nın son zamanlarından Cumhuriyet'e geçiş dönemindeki toplumsal dönüşüm sürecini, resim sanatı üzerinden izleyen **Bir Ülke Değişirken: Tanzimattan Cumhuriyete Türk Resmi** sergisi ise, Türkiye'nin tarihini tablolar üzerinden dile getiriyor

Sergi, Osmanlı son dönemindeki aslında son derece geleneksel isimlerin, tabuları yıkan, sanatsal tavırları, portreden çıplak modellerin tasvirlerine daha önce denenmemiş "modern" yönelimlerinin izini sürmek açısından çok da ilginç.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Açıkhava hapishanesi Türkiye

Sezin Öney 19.06.2012

Cumartesi gecesi, yaz gecelerine özgü bezgin ve ruhsuz, arşivden çıkarılmış programlar ve tavsak, "canlı" muadilleri, haber kanallarında zoraki şekilde akıp gitmeye, zamanı zorla geçirmeye çalışırken, birden "canlı yayınlar" başladı.

Başbakan Erdoğan, Meksika seyahatine çıkmadan önce, rutin bir basın toplantısı düzenliyordu çünkü. Erdoğan'ın, sadece bu tesadüfle düzenlediği toplantı gerçekleşirken, Urfa'daki cezaevinde yangın daha sürüyordu.

Böyle bir "yakıcı" gündem maddesi varken, sadece bir muhabir Urfa ile ilgili soru sordu.

İlgi çeken gündem maddesi, cayır cayır yanan insanlar değil, Fethullah Gülen'in Türkiye dönmesi idi, özel yetkili mahkemeler idi.

Ciddi biçimde insan hayatının ciddiye alınmaması sorunu var Türkiye'de.

Türkiye'nin siyasi kültüründe, geline bu nokta, AKP'nin yarattığı bir sonuç değil, AKP'nin sonucu olduğu bir süreç.

Erdoğanlar yaratmaya mahkûm bir düzen bu, eğer eleştirel bakış, sorgulama, bunları yapmaktan da çekinmeme alışkanlıkları yayılmaz ve köklenmezse.

Veya daha güçsüz, ancak şu veya bu şekilde, "düzenin koruyucusu" olacak gruplaşmalar, iktidar gücü bünyesinde bölüşerek, her ne pahasına olursa olsun, gücü sahiplenecek koalisyonlara mahkûmuz.

Türkiye de, aslında devasa bir açıkhava hapishanesi; özgürlüklerin devletin ipoteğinde olduğu.

Düzen, evrilip, değişip dönüşüp, aynı noktada kilitleniyor; Türkiye'de iki grup insan olmaya devam ediyor. **Devlete rağmen yaşamını sürdürenler ve devlet sayesinde yaşamını sürdürenler.**

İnsan hayatı da, eğer "devlete ait" değilse, çok değersiz.

Mesele buyken, Kürt sorununda da, "çözerse, Erdoğan çözer" gibi bir yaklaşım, Kürt siyasetinin bazı önemli isimleri tarafından dile getirilir olmadı mı, ben gerçekten şaşırdım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin Rodney King'i

Sezin Öney 21.06.2012

"Onlarca polis, eşinin ve çocuklarının gözleri önünde şahsı öldüresiye dövdü. Eşinin yalvarmasına aldırış etmeyen polisler, yerde yatan şahsa tekme ve kemerlerle vurdu."

Şahsın adı, **Ahmet Koca**. Önceki gün, Fatih'te hunharca dayak yediği olayın görüntülerini görmeyen kaldıysa, ibret için seyretsin.

Ahmet Koca, Kürtçe konuşunca polisler onu, "sen teröristsin" diye dövmeye başlıyor.

Geçen hafta ölen ABD'li **Rodney King**'in hikâyesinin birebir aynısı bu. 1991'de, yedi polis memuru, Los Angeles'ta, King'i öldüresiye dövmüştü. King'in bir "siyah vatandaş" olarak, böylesi ayrımcı muameleye maruz kalmasına rağmen adaletin yerini bulamaması üzerine, 1992'de Los Angeles genelinde isyanlar çıkmış, çatışmalarda 53 kişi ölmüş, iki bin kişi yaralanmış, isyanı bastırması için ordu göreve çağırılmıştı.

King'in, isyanlar sırasında televizyonda dile getirdiği, "**Geçinebilmeyi, hep beraberce başarabilir miyiz**" sorusu, bugün Türkiye'nin kendine yöneltmesi gereken soru.

Kürt sorununda neden çözüme ulaşamıyoruz? Çözüme gerçekten, hiç olmadığı kadar yakın mı Türkiye?

Evet, Türkiye, sorunun çözümüne hiç bu kadar yakın olmamıştı; o yüzden de, çözümden çok uzak.

En liberal ve demokrat görüşlülerimiz bile, Kürt sorununa, iktidarın çözümleyeceği, siyasi güce dayalı bir problem olarak bakıyor.

Elbette, sorunun çözümünde, siyasi dirayet ve kararlılık önemli; hem iktidar, hem de muhalefet kanatlarında. Ne var ki, Kürt sorunu hep, "güce" dayalı biçimde çözülecek bir mesele gibi algılandı.

Askerî güç, siyasi güç... İkisi de bir anlamda, aynı madalyonun farklı yüzleri gibi görüldü, hiç de farkına varılmadan.

Bir noktaya kadar, merkezî iktidarların çözüm getireceği umudu vardı. Sonra bu, ilk bölünen çözüm umudu oldu; biri Ankara biri de İmralı'da iki çözüm adresi ve iktidar odağı oluştu. Sonra bunlar da bölündü; Ankara, İmralı, Kandil, sonra Ankara, İmralı, Kandil, Diyarbakır, sonra Ankara'nın farklı güç odakları, İmralı Kandil, Diyarbakır, Yüksekova, Şırnak, Van.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balkanlaştık bile

Sezin Öney 26.06.2012

Bir yaz gecesi, Ege sahillerinde bu yazıyı yazarken, patlama sesleri duyuluyor. Havaifışek patlamaları...

Ülkenin öbür yakasına gidin; sınır içi ve ötesinde, başka patlamalar yaşanıyor. Bunlar, ağzı açık bir neşeyle seyredilen türden değil; her patlamada insanlar ölüyor, yaşamın dokusu, çevresel, kültürel bakımdan, her açıdan geri dönüşü olmaz şekilde tahrip oluyor.

Cumartesi gecesi, haber kanalları, işin "havaifışek" tarafında kalıyor; mütemadiyen uyuklayarak hafta sonları. Geçen cumartesi, Urfa'da cezaevindeki yangından bir hafta sonra, gene yaz rehabetinden silkinip, "son dakika haberlerine" odaklanmak zorunda kaldıklarında, artık farklı ve her daim "uyanık" bir Türkiye ile karşı karşıya oldukları gerçeğine yine ayak uydurmayıp patinaj çektiler.

Türkiye'nin savaş uçağının Suriye tarafından düşürüldüğü haberi ilk duyulduğunda, içime nedense, ülke ötesinde, bölge olarak, sanki ölçeği büyütülmüş bir Yugoslavya olduğumuz hissi düştü.

Yugoslavya'yı dağılmaya götüren savaş süreci, hep "Türkiye'nin bölünmesi" veya etnik-mezhep temelli, ulusal sınırlar içindeki çatışmaların örneği olarak, adeta birebir "yüreklere korku salan bir vaka" şeklinde tartışılıyor.

Bir de, konuya şu açıdan bakılabilir; bir bölgesel çatışma olarak, bütün Balkanlar ve hatta Avrupa'yı içine çeken bir çatışma olarak "Yugoslavya gerçeği" var. Bu gerçek, İngilizcede artık, Yugoslavya ile alakasız konularla ilgili bile, "bölünme, birbirine düşmeyi" anlatmak için kullanılan, "Balkanization" sözcüğünü dahi doğurdu.

Nasıl mı "Balkanlaştık"?

1995'te,Fransa Dışişleri Bakanı Herve De Charette, Belgrad'ı ziyaret ettiğinde, "Sırbistan-Fransa dostluğuna" övgüler düzen açıklamalar yapıyordu. Oysa, ekimdeki bu geziden birkaç ay önce, ağustosta Republika Srpska topraklarında, bir Fransız Mirage uçağı düşürülmüştü.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Engel benim

Sezin Öney 28.06.2012

Reuters'tan bir haber: Rusya, Esed yönetimine, bu yıl yarım milyar dolarlık silah satacak. Türkiye ise, daha önce Esed rejimine silah satmıştı; şimdi de muhaliflere silah temin edecek.

Taraf'ta yer alan, Türkiye'nin savunma ihracatıyla ilgili 4 nisandaki haberde; "Suriye'ye yapılan ihracat Mart 2011'de 5000 dolarken, 2012'nin aynı döneminde 186 bin dolara çıktı" deniyordu.

Önceki gün, gene **Taraf**'ta, **Guardian** gazetesinden yapılan bir alıntıyla yayımlanan haberdeyse; Suriyeli muhaliflere, "Türkiye silah tedariki için komuta merkezi kurdu. Suudlar ise muhaliflere aylık maaş bağlayacak" bilgileri aktarılıyordu.

Rusya ile Türkiye'nin imparatorluk miraslarından yeniden doğuşları, lafta "halk için", ama fiilen, insan haklarına adeta hınç duyan bir güç anlayışı ile mi olacaktı?

Şöyle bir sahne düşünün: Ankara'da bir toplantı odasında, AB'li diplomatlar ve Türkiye'den insan hakları örgütleri, ülkenin son aylardaki hak ve özgürlükler sicili üzerine konuşuyor. Belli aralıklarla düzenlenen toplantılarda, ümitsiz bir hava hâkim. İnsan hakları savunucuları, giderek daha yoğun ve sert biçimde yaşanan insan hakları ihlallerini dile getiriyor; çatlamakta olan sabırtası ifadesiyle, umutsuzluk ve yılgınlıklarını aktarıyor. AB'li diplomatlar daha da bir ümitsizleşiyor

Bir yıl kadar önce, 2011 seçimleri ertesinde, hak ve özgürlükleri ön plana çıkaran yeni bir anayasa yapılacağı hevesi ve heyecanı yaşanır, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde, askerî vesayeti tamamen aşarak, yeni ve "sivil" bir evreye geçtiği düşünülürken şimdi geline nokta bu mudur? TBMM, muhalefet partilerinin beyhude konuşmalarının asansör müziği gibi kulak asılmayan arkaplan fonu eşliğinde, AKP'nin aklına esiveren kanunları, esiveren şekilde onaylattığı bir damga müdürlüğü hâline dönüştü.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AKP ile tarihin sonu?

Sezin Öney 03.07.2012

Muhafazakâr siyaset bilimi teorisyeni Francis Fukuyama'nın Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle beraber, liberalizm ve kapitalizmin dünya tarihinin tek belirleyici gerçeği olduğu bir dünya düzenine geçildiği tezi, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerdeki öğrencilik dönemimizi uzun yıllar kâbusa çevirdi. Fukuyama'nın tezine 'sinir olarak', onun iddia ettiği gibi 'tarihin sonunun gelmediğini' kanıtlayan karşı tezler sürmek için az çene yormadık.

Bugün, Türkiye'de de, AKP'yle 'tarihin sonu' gibi bir boyuttayız. Artık AKP, bir tek parti iktidarı olarak tüm politikaları belirleme gücüne sahip ve yasama sürecini ipoteği altına almış bir güç mıknaatısı.

Mısır'ın "sivil" Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin hafta sonu,"devrimin mekânı" Tahrir Meydanı'ndaki ilk konuşması, ülkenin siyasi geleceği nasıl şekillenecek ve ne kadar "sivilleşme" söz konusu olacak analizleri bir yana, müthiş bir politik enerji taşıyordu. Değişim dinamiğini, o konuşmayı ateşleyen toplumsal talep enerjisini, o gün Tahrir Meydanı'nda, neredeyse elle tutulur şekilde hissetmek mümkündü.

Türkiye'de ise, "yaptık/yapamadık oldu-bitti" hali var; değişim inancı ve enerjisi yok oldu, tarihin sonu geldi. Bazı kesimler için demokratik dönüşümün gerçekleşebileceğine inancın azalması karamsarlığı ve bitaplığı, diğerleri içinse, "dönüşüm gerçekleşti" rehaveti söz konusu.

ABD merkezli dış politika dergisi *Foreign Affairs*'de, Steve A. Cook ve Michael J. Koplow'un, "Turkish Paradox: How the AKP Simultaneously Embraces and Abuses Democracy" (Türk Paradoksu: AKP, Demokrasiyi Nasıl Hem Kucaklıyor ve İhlal Ediyor) başlıklı bir makalesi yayınlandı.

Cook, daha önce "Yöneten Ama Hükmetmeyen Ordular" (Ruling But Not Governing: The Military and Political Development in Egypt, Algeria, and Turkey) adlı kitabında, Cezayir, Mısır ve Türkiye'de orduların siyasetteki rolünün nasıl arka plana kaydığını, daha "az görünür" hale geldiğini anlatan bir tez ileri sürmüştü.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hanemize ay doğdu

Sezin Öney 05.07.2012

Can, Cana, Canım **Leyla Bebek**,

Dün dünyadaki yedinci günündü. Koskoca bir hafta geçti; ikinci Çarşamba'nı yaşarken sen, İstanbul'da Boğaz'a bakan, pencerelerinden Arnavutköy'ün yokuşlanan yollarındaki ağaçlardan esip gelen hafif rüzgârlar, yanaklarını öpüyor olacak. Daha seçemezsin ama, gözlerini daha bir açıp etrafına bakmaya başlayınca, Boğaz Köprüsü'nün yanıp sönen ışıklarıyla eğlenmeye başlayacaksın odanın penceresinden.

Sevgili Leyla,

Seninle aynı gün doğan dört bine yakın bebek var Türkiye'de. Dört bin kader; birbirinden çok farklı, çok eşitsiz hayatlar, 27 Haziran 2012 günü başladı seninkiyle beraber. 365 günü politika düşünüp yazmaya ayırdığımız hayatlarımız var; içinde bulunacağın çevrede bunu da göreceksin hep. Ama ben bu günü, aslında gerçek politikaya, yani insan hayatına dokunan gerçeklere ve bunları değiştirme gücü, arzusuna ayırmak istiyorum.

Bugünün liderleri, partileri, "güncel gelişmeleri", sen büyüyüp de benim yaşıma geldiğinde, çok uzak kalacak; bugün siyaseten kafamıza taktığımız şeyler, bizi kutuplaştıran şeyler, nasıl sararıp solup anlamsızlaşacak bildiğimden, "2012 yılı" gerçeklerine ilişkin hiçbir şey yazmayacağım şimdi sana.

Onun yerine sana, "insan olmak nedir", "insan için gerçek olan nedir" gibi, ezelden beri hepimizi eşitleyen yanıtsız bir soruya benim, üç on yıllık arayışımla anlayabildiğim ipuçlarından söz edebilirim biraz.

İnsanlık olan bizi birleştiren özellikleri, antropologlar şöyle sıralamış; insanlar olarak, hepimiz oyuncuyuz, bilimsel, hukukiyiz, yemek konusunda kendi keyif ve zevkimiz neyse ona düşkünüz, hepimizin tüm dünyadan saklı bir mahrem tarafı var, dedikodu dâhil her türlü iletişimi, konuşmayı, bilgi alışverişini de seviyoruz. 1956'dan beri yayınlanan, önemli bir popüler bilim dergisi, *New Scientist* yazıyor bunları;

Oyuncuyuz derken; yaşadıklarımız, hayat üzerine düşünüyor ve insanlık tarihinin başından beri taklit ediyor, gözlemlerimizi tiyatrolaştırıyor, resmediyor, dans ediyor, şarkı söylüyor ve yaşamla ilgili bu yansımalara bakarak eğleniyor, üzülüyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bulmacanın eksik parçası

Sezin Öney 10.07.2012

Bazen bir gizemi çözmek, tek bir ipucunun, tek bir parçanın, tek bir detayın anahtar olup tüm tabloyu gözler önüne sermesine bağlıdır.

Dedektif romanlarının, yaz rehavetinde, gizem ve kötülükten örölü buzdan dünyalarından esip gelen soğuk bir serinlik verdiği günlerdeyiz.

Benim dedektif romanım da, "AKP'nin bukalemun karakterinin esrarı"ydı. Artık, "polisye roman" da diyemiyoruz malum, o da başka siyasi çağrışımlar yapıyor.

Geçen hafta, ABD merkezli dış politika dergisi Foreign Affairs'de, Steve A. Cook ve Michael J. Koplow'un, "Turkish Paradox: How the AKP Simultaneously Embraces and Abuses Democracy" (Türk Paradoksu: AKP, Demokrasiyi Nasıl Hem Kucaklıyor ve İhlal Ediyor" başlıklı bir makalesine atıfta bulunmuştum.

Cook ve Koplow, söz konusu paradoksu, "Evet, Türkiye vatandaşları, toplumsal yaşama daha fazla katılabilir" ama "hükümeti eleştirmek de giderek kısıtlanan bir tavır" diye özetliyor demiştim.

Bu makaleye atıfta bulunurken, benim yazımın sorguladığı, "AKP ile tarihin sonu mu?" sorusunu, Doğan Gürpınar ve İlkan Dalkuç da, Hertaraf sayfasında yayınlanan bir yazılarında yöneltmiş. 30 Aralık 2011 tarihli bu yazıyı atlamış, okumamıştım.

Çiçeği burnunda bir Twitter şahsiyeti olarak, sanal ortamda okuyucu Erkan Şen tarafından Gürpınar ve Dalkuç'un yazısından haberdar edildim. Kendisi sağolsun.

Gürpınar ve Dalkuç ile düşüncelerimiz çakışıyor ve ayrılıyor. Onlar diyor ki;

""Tarihin sonu' algısı (...) indirgemeci algıya ve Türkiye siyaseti okumalarına dayanmaktadır ve bizzat (her iki cenahta da) siyaseti reddeden bir önkabulün neticesidir... 1990'ların ve yalan bir "hakikat rejimi"nin çöküşün ardından, orduya dayanılarak konforundan faydalanılan suni siyaset simülasyonunun sona ermesi ve hakiki siyasetin (ve mavi hap yerine kırmızı hapi almaya cesaret edebilenler için "gerçekliğin çölü"nü) başlamasıdır".

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Xewn/Rüya

Sezin Öney 12.07.2012

Bugün benim doğum günüm. Tam da denk geldiği için, kendimden yola çıkarak hayatla ilgili, dillerle, sözcüklerle ilgili yazıyorum bugün biraz da çekinerek. Neticede kendiyle ilgili yazmayı tabu kabul eden bir gazetecilik ekolünden yetiştim. Gazetecinin kendisinin haber olması, haberdeki bilgilerin yanlış olması kadar büyük bir kâbustu bizim için.

Doğum günüm için bir hayal kuruyorum.

Tümümüzün çocuklarının bütün bu ülkede, sınavlarda dirsek çürüterek değil, bu toprağım tüm dillerini öğrenerek büyüdüğü, dillerin en büyük ilgileri ve meraklarından olduğu, ders diye öğrendikleri bir sürü saçmalık yerine, farklı dillerden konuşmayı öğrenebildikleri bir yaşamı.

Aynı dilden konuştuğumuzda bile birbirimizi anlamadığımız bu dünyada, acaba ayrı dillerden konuşurken birbirimizi anlayabilir miyiz?

Sözlerin de canı, başlı başına dünyaları yok mu?

Kelimelerin, kendi başlarına karakter ve dünyaları?

Dil, yaratıcılık demek.

Amazonlardaki Pirahã kabilesinin dilinde ise, kelimeler bile yok.

Hiçbir başka dille akrabalığı olmayan bu dil, sekiz sessiz harf ve üç sesli harften oluşuyor. Tamamen tonlamalar, vurgulamalar, ısıklar gibi seslere dayanan bir dil Pirahã. Sayılar, renkler için "mavi", "kırmızı" gibi değişmeyen kelimeler bu dilde yer almıyor.

Kabile üyeleri de, dilleriyle o kadar gurur duyuyor ki, başka dilleri konuşanlara, "Çatlak kafalar" diyorlar.

"Eskimoların", "farklı kar türlerini tasvir için yüzden fazla kelimesi var" dendiğini duymuşsunuzdur belki.

"Eskimo" sözcüğünün, aşağılayıcı anlamlar içerdiğine dair tartışma bir yana, Princeton Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olan çevirmen ve yazar David Bellos, çok yinelenen bu iddianın kendisinin, diller arasında bir hiyerarşi kurma kaygısından ortaya atıldığını söylüyor.

Bellos'a göre, "Eskimolar" (yani kendilerinin anılmayı tercih ettiği biçimde Inuitler), sanki kardan ibaret bir dünyada yaşıyormuş gibi, "medeniyet dillerinde olduğu üzere", "pudra gibi kar", "yumuşak kar", "ıslak kar", "kuru kar" gibi sofistike betimlemeler yaratacaklarına, farklı kelimeler üretiyorlar gibi bir tasavvur var bu çok yinelenen hikayenin ardında.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mare Nostrum'dan Cosa Nostra'ya

Sezin Öney 17.07.2012

İznizle, ben Türkiyemiz'den yelken açıyorum.

Kafaca yani; birazcık da, Türkiye'den demir alıp başka dünyaları yazmanın zamanı geldi.

Tesadüfen Roma'da LUISS Guido Carli School of Government ve yedi İtalyan üniversitesinin oluşturduğu konsorsiyum Nova Universitas'ın, "Avrupa Birliği ve Ulusal Parlamentolar" adlı yaz seminerine gelip, Türkiye'nin fildişi kulesinden aşağı inince de, (artık Türkiye'yi 'model' olarak hiyerarşik biçimde üstlere bir yere konumlandırıyoruz ya fikren, farkında olarak veya olmayarak) 'aşağıda' koskoca bir dünya olduğunu anımsamış oldum.

Ki, Türkiye dışından da aslında uzak değilim gidiş geliş ve fikir olarak.

"Türkiye'de medya çok içe kapanık, dünyada sadece Türkiye varmış gibi yazılıp çiziliyor" derken eski bir dış haberci olarak; hatta Avrupa Birliği, Avrupa haberlerinin "Türkiye", "İç Politika", artık ne dersiniz deyin, "içişleri" muamelesi görmesi gerektiğini söyler ve düşünürken, birden ben kendim, sadece Türkiye yazıp düşünen biri haline geldim.

Böyle de efsunlanıyoruz sanırım; Orhan Pamuk'un romanını "gezilebilir/görülebilir" kılan Masumiyet Müzesi'nde sergilenen "Safsa Çiçeği" çizimi aklıma geliyor. "Kendi kendine afyonlu bir iksir salgılayarak uykuya dalan" çiçek...

Bir safsa çiçeği gibi tatlı bir narkoz içinde uyuşarak içe dalıyoruz Türkiye sınırları dahilinde.

“Biz, bize benzeriz”.

Çocukluğumun, dünyadan yalıtılmış Türkiyesi’nden bu yana değişmeyen gerçek bu.

“Mare Nostrum” derken “Cosa Nostra’ya” nasıl düştük sorusu da, Türkiye’ye özgü değil sadece.

Ne demek mi bu soru?

Mare Nostrum, malum Can Yücel’in çok “güzel” şiiridir...

Her ne siyasi görüşten olursanız olun, Mare Nostrum, “Bizim Deniz”, insani bir şiirdir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sicilya düştü

Sezin Öney 19.07.2012

“La Sicilia è fallita”...

Dün İtalya’da gazetelerin büyük çoğunluğu bu manşetle çıktı.

Yani **“Sicilya battı”**; ben **“fallita”** aynı zamanda **“düştü”** anlamına geldiğinden, böyle demeyi tercih ediyorum.

Çünkü “düştü” deyince, Sicilya’nın bir bölge olarak iflas etmek üzere olduğu, ekonomik iflasının sadece açıkça deklare edilmemiş vaziyette kapıda beklediği gerçeğinden de öte bir durumu anlatmış oluyoruz.

Merkez sağ görüşlü, ülkenin en büyük gazetelerinden **Corriera della Sera**’nın Roma baskısının ekonomi şefi **Sergio Rizzo**’nun dünkü yorum yazısının başlığı, **“Sicilya’nın İngiliz hükümetinden fazla çalışanı var”** idi.

Rizzo, bu sözleriyle, **Sicilya’nın bölgesel yönetiminin, Britanya hükümetinden daha fazla bürokrati ve görevlisi olmasının** ironikliğinden dem vuruyordu.

Üstelik de, daha **geçen yıl, yani iflas “geliyorum” derken, bölgedeki devlet görevlisi sayısı, yaklaşık beş bin kişi artmıştı.**

İtalya’nın kendisinin iki trilyonluk borcu var; Sicilya da, bölgeler arasında beş buçuk milyar avroya yaklaşan borcu ile “bir numara”.

Aynı zamanda, İtalya’nın yoksullarının önemli bir kısmının yaşadığı yer.

İtalya Ulusal İstatistik Enstitüsü (ISTAT) açıklamasına göre, **ülkede 2011 yılındaki yoksulluk sınırı ve altında yaşayanların sayısı, 8,1 milyon kişiyi buldu.** Bu da, nüfusun yüzde 10’undan fazla.

“Düşen” de, yolsuzluk ve yoksulluk düzeninin maskesi aslında.

Türkiye’de sanıldığıının aksine, Gladio soruşturmasını yürüten savcılardan **Felice Casson**’un defalarca yaptığı Türkiye ziyaretlerinin ardından yazılıp çizildiğinin aksine, **hiçbir “derin devlet” sorununu çözemedi**.

Türkiye’de sanıyoruz ki, “derin devlet”, sadece askerî vesayet, emniyet vesayeti veya benzer “eli silahlı” güçlerin siyasete karışmasından ibaret.

Oysa derin devlet, yolsuzluk demek.

2001-2006 dönemindeki **Berlusconi** hükümetinde, Ulaşım ve Altyapı Bakanlığı yapan **Pietro Lunardi**, “Mafya ile beraber yaşamak zorundayız” dediğinde, **sol partiler, kamuoyunun önemli bir kısmı ayağa kalkmıştı**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya: Gladio-Hançer Kültürü

Sezin Öney 24.07.2012

Roma’da bir kitapçıdayım.

Birden, önümdeki kitaplara bakarken başım dönüyor, elim ayağım kesiliyor sanki.

“Sindrome di Stendhal”...

Çok fazla sanat eserine “maruz kalanların” geçirdiği buhran hâli, **Stendal Sendromu**. “**Firenze**” yani **Floransa Sendromu** olarak da bilenen bu ruhsal kriz hâli, Fransız yazar **Stendhal**’in, bir İtalya seyahati sonrası yaşadıklarına atfen, onun adıyla anılıyor.

Bine yakın kitap sıralı bir duvardan ötekine; hepsi mafya, siyasi yolsuzluklar, Gladio, “derin devlet”... bu gibi “olağan şüpheli” konular üzerine.

Gazeteciler, yazarlar, yakınları “faili meçhullere” kurban gidenler...

Türkiye’de **Ahmet Şık** ile **Nedim Şener**’in yazdığı kitaplar olay oldu; İtalya’da yüzlerce, binlerce Nedim ve Ahmet var.

Türkiye ile karşılaştığımızda, İtalya, hem ordunun siyaset üzerinde ceberut bir etkisi olmadığından, hem Avrupa’nın göbeğinde olmasından, hem de güçlü bir komünist partiden anarşistlere, sosyal demokratlara uzanan geniş yelpazede sağlam bir muhalif/sol geleneği olduğundan, hep ifade özgürlüğünün varlığını bir şekilde sürdürdüğü bir yer oldu.

Ancak, demek ki Türkiye’de gerçekten ifade özgürlüğü bakımından bir nevi çölde yaşıyoruz ki, ülkenin en yakıcı meselesi addedilen Kürt Sorunu üzerine dahi yazılan, komplo teorilerine, ideolojik varyansınla dayanmayan bu kadar çok sayıda, bu kadar titiz çalışılmış kitaplar yok.

Son 10 yıldır başbakan olan, kısa bir süre önce İtalya’nın ekonomisinin tepetaklak olmasıyla görevden neredeyse Avrupa Birliği’nin zoruyla, sürüklenerek alınan **Berlusconi** üzerine de yazılmış birçok kitap var. Berlusconi’nin mafya ile ilişkileri, sıfırdan ülkenin en zengin adamlarından biri hâline gelişi, kendisinin nasıl

“yolsuzluğun piri” olduğu detay detay anlatılıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya ve güç kültürü

Sezin Öney 26.07.2012

Birkaç yazı boyunca, İtalya’nın derin devleti ile mücadelesinde neden başarılı olamadığı üzerine biraz kafa yormak istiyorum.

Geçen yazıda dediğim gibi, “**Türkiye’nin geleceği hakkında tahminlerde bulunmak, ipuçları toplamak için İtalya’nın geçmişine bakmak ufuk açıcı olabilir**”.

İtalya’da derin devletten bahsetmeye başlayınca, herhalde “**Il Divo**”dan bahsetmeden olmaz.

Il Divo, Giulio Andreotti’ye verilen isim. Yaşam boyu senatör Andreotti’yi ben, Demirel’e çok benzetiyorum. 1954’te İçişleri Bakanı olduktan sonra, politikada hep yükselmeyi sürdüren, yedi kez başbakanlık yapan Andreotti, 1919 doğumlu.

İtalya’da “derin devletin babası” olarak adlandırabileceğimiz Andreotti’nin, son başbakanlığı döneminde yaşananları anlatan **Il Divo** isimli, **Paolo Sorrentino**’nun yönettiği bir film de var.

Tesadüf, Senato ziyaretinden bir gün önce, bu filmi televizyonda bir kez daha izleme şansım oldu.

Filmin televizyonda gösterilme nedeni, **Sicilya mafyası Cosa Nostra** ile 1992’de öldürölmelerine kadar büyük bir mücadele veren savcılar **Giovanni Falcone** ve **Paolo Borsellino**’nun suikastlarının 20. yıldönümünün gelip çatmasıydı.

Falcone ve Borsellino, mafya tarafından öldüröldüler belki ama hâlâ “faili meçhuller”.

20 yıl sonra bugünlerde, İtalya “**derin bir yüzleşme**” içinde olduğu söylenebilir.

Senato’nun “halka açık” yüzünde, yani dış duvarlarında, Falcone ve Borsellino’nun kahramanlıklarına atıfta bulunan posterler var.

Senato’nun toplantı salonuna gittiğimde, “Andreotti” yazılı sıranın önünde, bu ismin bana çağrıştırdığı ürpertici ayrıntılardan dolayı şöyle bir durakladım.

İtalyan arkadaşlardan bazıları, şimdilerde epey hasta olan Andreotti’nin sırasına oturup resim çektirmek için sıraya girdiler.

Andreotti’nin bu yaşında, bozuk sağlığına rağmen hâlâ politikada olması sadece müthiş hırsından kaynaklanmıyor; Senato zaten oldukça “olgun” kişilerden oluşuyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Memnû

Sezin Öney 31.07.2012

Türkiye, **Aşk-ı Memnû**'yu kalpten biliyor da, Mısırlı yönetmen **Amal** (yani Türkçenin kırılıp dökülen kibar seslendirmesiyle "yerelleştirip" söylersek "**Emel**") **Ramsis**'in **Memnû/ Mamnou** belgeselinden pek de haberdar değil.

Memnû; malum, "yasak".

Emel, "**Mısır'da ne yasak değil, bulmak, bilmek istiyorum**" deyip sokaklara çıkmış ve önce tek başına bu soruya yanıt aramış, sonra da, eş dost tanıdıkla sohbet ederek onlara, "**Sizce 'yasak' nedir**" sorusunu yöneltmiş.

25 Ocak 2011'de, belgeselin çalışmaları bittiği gün, **Tahrir Meydanı**'nda gösteriler başlamış. Bu nedenle, belgeselin son karesi; "**bu film bitmedi**" diyor.

Sawra Mostamirra, yani "**devrim devam ediyor**" da, Mübarek'in devrilmesi sonrası yaşanan tüm hayal kırıklıklarına rağmen, okun yaydan çıktığını, geri dönülmez bir değişim sürecinin başladığını anlatan, "bugünün" en geçerli sloganı.

Devrimin getirdiği en büyük değişimi, önceki gün dinleme fırsatı bulduğum, Manchester Üniversitesi'nden Karşılaştırmalı Edebiyat Profesörü, Mısırlı **Dalia Said Mustafa**, şöyle özetledi; "**Devrim, siyasi bilinci değiştirdi**".

İşte **Memnû** belgeseli de, "**büyük patlamaya**", Mısır'ın zihin dünyasındaki değişime giden yolu anlatıyor.

Sonun başlangıcını getiren, ufak çatlakların nasıl oluştuğunu...

Bir genç kızın; "**En çok hangi yasak seni sinirlendiriyor**" sorusuna verdiği yanıt her şeyi özetliyor; "**En çok her şeyin yasak olması deli ediyor**".

Her şey "**memnû**" ama "**yandaş**" gazete manşetlerinin sunduğu dünya bambaşka: "**Devlet kendinden memnun**."

Emel'in çektiği kareler, Kahire'nin, polis şiddeti ve baskısıyla, her köşeye yerleştirilen bariyerlerle, devlet binalarının çevresine insandan ve betondan örülen duvarlarla nasıl bir "**açık hava hapishanesi**" hâline döndüğünü aktarıyor.

Halkın, "**yabancılar kötü gözüktükleri için**" turistik yerlere, müzelere, piramitlere yaklaşmasının bile yasak olduğu bir şizofren ortam.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

“Gerçekten bir kriz yaşıyoruz.”

Estonya’da Tallinn Üniversitesi’nde teorisyen Chantal Mouffe ve Ernesto Laclau’yu dinlerken bunları düşünüyorum. Bir günü, tamamen onların düşüncelerini dinleyip tartışarak geçirme fırsatı buluyoruz.

Marksist gelenekten gelen ve solun nasıl tanımlanmasına ilişkin arayışlarını sürdüren her iki düşünürün, “radikal demokrasi” hakkındaki fikirlerinin, son dönemde dünyanın dört bir yanında patlak veren halk ayaklanmalarının, taban hareketlerinin ateşinden kıvılcımlar taşıyacağını sanmıştım.

İkili, Laclau’nun “popülizm” üzerine nicedir beklenen kitabının sunduğu çerçevede, sol hareketlere, partilere *çok güzel bir yol haritası* çiziyor.

“Çok güzel” derken kastım şu: Eğer, iktidarı hedefleyen bir siyasi hareketseniz, kendinizi de solda konumluyor veya en azından solu desteklemeye temelden itiraz etmiyorsanız, Mouffe ve Laclau size, yemek tarifi gibi adım adım izlenecek, bir “güç” ve “iktidar” rotası sunuyor.

Ancak, yine aynı seminerde dinleme şansı bulduğum, anarşizm üzerine çalışan filozof Todd May’in, “iktidar amaçlamadan, sadece bazı şeyleri kendine dert, mesele edinmek üzerinden” yola çıkan ve adeta “patlayıveren” halk hareketlerine ilişkin görüşleri benim ilgimi daha çok çekiyor.

Mesela, Amerika’da Occupy/ İşgal hareketinin yarattığı sosyal ve siyasi kırılma, bence, Mouffe ve Laclau’nun dikkat çektiği, ABD’de Başkan Barack Obama’nın seçim döneminde yakalanan “popülist andan” (aynen bu nitelemeyi kullanıyorlar) daha mühim.

İkiliye göre, “Romney mi seçiliyor yoksa Obama mı”, çok büyük fark yaratıyor. Ama, daha önce defalarca yazdığım gibi, “savaşçı zihniyetin” Obama döneminde aslında çok da değişmediğinin en iyi kanıtlarından biri, ip dönüşüp (!), insansız hava araçlarının kullanımının onun döneminde müthiş artması değil mi? Buna rağmen, hakkını vermek lazım, Obama’nın seçim sürecinde sergilenen, internet üzerinden kitlesel örgütlenme yeteneği, Amerika’da yaşanan “toplumsal elektrik”, küresel çapta dahi - heyecan yaratan bir “halk ânı” idi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Şirin’ anarşistler

Filozof Jacques Lacan'ın, Fransızcadan tercüme etmesi de gerçekten zor bir heyecan tanımlaması.

“Can”ın ulaştığı en “canlı” hâl; duygu, heyecan. Bu şekillerde çevrilse de, jouissance; bence, eşittir hayat.

Türkiye’de olduğu gibi dünyada da, siyaset, cansız, “hayatı” yakalayamıyor. Gerek değişimi hedefleyen, gerekse de “var olanın” devamını arzulayan veya değişimden rahatsız olan kurumsallaşmış hareketlerin ortak noktası bu.

Çare nedir? Siyaset, hayatı nasıl yakalar? Devrim, deva mıdır?

Estonya’da Tallinn Üniversitesi’nde farklı alanlardan, dünyanın her köşesinden (sözde) genç akademisyenler olarak, bu sorunun yanıtını aramaktan çok durum teşhisi yapmakla yetindik.

Yanıt bulmak, en farklı ve alternatif düşüncelere sahip olanlarımız için bile zordu.

Hayatta hep, “yaktın yıktın gittin insafsız, hani söz vermiştin bana” tarzı, sadece hevesle başlayıp hüsrarla biten “devrimsiz devrimler” imkân dâhilindeymiş gibi bir şüpheli tutum içindeydik.

Devrim ve insan hikâyeleri üzerine uzmanlaşan ABD’li sosyolog Eric Selbin de, bu “ihtiras” eksikliğine; sadece durum tesbiti yaparak, eleştiri de getirmeden, dikkat çekti.

Oysa, geçen yazımda ve cuma günleri *Açık Radyo*’da Ömer Madra ve Can Tonbil ile beraber yaptığımız programda da bahsettiğim üzere, bizim tartışmalarımıza katılan düşünürler Chantal Mouffe ve Ernesto Laclau gibi, son derece sofistike felsefi argümanlara dayanan “pratik” öneriler de getirenler de var günümüz politikasına “can” kazandırmak için.

Laclau ve Mouffe, “popülist sol” tezini destekliyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gelecek geldi

Sezin Öney 09.08.2012

Türkiye birden, hiç de beklemediği şekilde, uçurumdan aşağı savrulmuş gibi bir ruh hâli içinde. Siyasetteki laf dalaşları dışında fazla bir haberin konuşulmadığı uyurgezer gibi bir gündemden birden gerçeklerin kucağına düşerek uyanmak, aslında, çok da sürpriz olmasa gerek.

Türkiye uyurken, dünyada birçok şey oldu.

Derin uyku âlemindeyken Türkiye, ne Arap Baharı'nın başlattığı taban hareketlerine bağlı, lidersiz siyaset kavramının filizlenmeye başlama süreci anlaşılabilir ne de İspanya'da **Indignados** (Öfkeliiler), ABD ile beraber dünyanın çeşitli yerlerinde de başgösteren **Occupy!** (İşgal!) gibi hareketleri yaratan küresel ekonomik krizin tetiklediği sorgulama süreci...

Lidersiz hareketlerle, Mısır'da devrim yapılırken mesela, Türkiye kamuoyu "Ortadoğu sokaklarında Erdoğan sevgisini" konuşuyordu.

Oysa, Mısır'da devrim sürüyor ve Erdoğan'ın esamisi bile okunmuyor.

Dünya, son birkaç yılda, boyut değiştirdi.

Yunanistan'da kriz ilk patlak verdiğinde, Atina'da bir sosyologun, "İlk kez böyle bir şey yaşıyoruz; bir Avrupa ülkesinin sistemi resmen eriyor. Toplumsal sonuçların ne olacağını, biz sosyal bilimciler olarak kestiremiyoruz bile" dediğini anımsıyorum.

Bugün Yunanistan, intiharların nasıl önüne geçilebileceğini tartışır hâlde. 2010'dan bu yana intiharlarda, yüzde 50'den fazla artış var.

Daha birkaç yıl önce, son derece müreffeh ve keyifli bir yaşamın olduğu, gecenin ileri saatlerine kadar lokantaların, sokakların dolup taşıdığı bir ülkeden, fıkır fıkır hayat sevinci ile dolu Yunanistan'dan bahsediyoruz.

Kısa süre önce bulunduğu İtalya'da, televizyon haberlerinin başını, "imkânsızlık" ve "yoksunluk" nedeniyle hayatını kaybedenler çekiyordu. Örneğin, hastanelerin derbederliği yüzünden yaşamını kaybeden henüz dünyaya gelmiş bebekler gibi.

Yılda, 47 milyon turistin geldiği bir kent olan Roma'da, metrodan şehrin temizliğine bir sürü hizmet sorunu yaşanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Giden gelmiyor, acep nedendir

Sezin Öney 14.08.2012

Meselenin adını koyalım; Kürt Sorunu'nda her şeyden önce çok ciddi bir ayrımcılık yaşandığını artık görmek durumundayız.

Taraf spor yazarlarından Ali Fikri Işık, askerlik yapmadığı gerekçesiyle yaklaşık iki aydır Edirne Askerî Cezaevi'nde tutuklu bulunuyor. Bugün, Işık'ın duruşması var. Işık, askerî mahkemede savunmasını Kürtçe yapacak.

Askerliği reddettiğini ve yapmayacağını bildiren, bir de "mahkeme duvarı" karşısında anadilini konuşmakta ısrar eden Işık'ın başına gelenler ve gelecekler, hepimizi çok ilgilendirmeli.

Devletin Işık'a takınacağı tavır, bir sınav...

Bu tavra karşı Türkiye'de medyanın, kamuoyunun takınacağı tavır da, diğer bir sınav.

Ayrımcılık sınavı.

KCK tutuklamaları, Van depremi ertesi yaşanan siyasi arbede, Pozantı Cezaevi'ndeki tecavüz olayı, Urfa Hapishanesi'ndeki isyan/yangın, Uludere'deki bombalama... Kamuoyu hafızasının kaydına girmeyen daha niceleri... Bunların hepsi, ayrımcılık kaynaklı ve bir kez yaşandıktan sonuçları ayrımcılık nedeniyle vahimleşen, çözüme kavuşmayan, hasıraltı edilmeye çalışılan olaylar.

KCK operasyonlarının semeresi, herhangi bir şekilde farklı fikir üretebilecek, Kürt siyasetini çoğulcılaştırabilecek insanların, göz önünden yok edilmesi.

Neden binlerce insanın, "giden gelmez" şeklinde "yok olduğu" bir ortama düştük?

Benim tanıdıklarım arasında, KCK kapsamında tutuklanan eski Van BDP il başkanı **Cüneyt Caniş** mesela, İnsan Hakları Derneği'nde çalışırken edindiği birikimi, avukatlık bilgisi ve kişisel duruşu, eleştirel düşüncesiyle çok sağlam bir politikacı olma ümidi veriyor(du). Yeteneklerini, özgür düşüncesini siyasette kullanmasına izin verildi mi peki?

Hayır, elbette; bir kere haziran sonundan beri hapiste. Aile dramı kısmına bakarsanız daha ancak bir yaşında olan bir bebeği var. Ne zaman çıkacak belli değil.

Artık, sanırım, topyekûn ve yıllarca sürececek bir savaştan kaçış yok.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir çocukluk anısı olarak savaş

Sezin Öney 16.08.2012

Kaybediyoruz; çok fena kaybediyoruz zamanı.

CHP Milletvekili Hüseyin Aygün'ün kaçırılması ertesi, başına gelenleri, konuştuklarını samimiyetle anlatması sorun oluyor, **"nasıl olur da 'arkadaş' der"** diye mesele ediliyor da, kaçırılan PKK'lıların **"Bu anlamsız savaşı istemiyoruz"** sözleri dert edinilmiyor.

Dünyanın neresinde, bir çatışma 35 yıl sürer, 50 bini aşkın insan ölür de, bir şiddet eyleminin sonu böyle sarılıp öpüşüp helalleşerek, **"teröristlerin"**, **"Bizi unutma abi"** demesiyle biter?

Türkiye siyaseti daha savuradursun barış fırsatlarını. Ülkesinin çocuklarını birbirlerini öldürmeye mahkûm etsin. Bir gün, bunda vebali olanları tarih öyle bir yargılayacak ki, öyle bir kara lekeyle geçecekler ki tarihe...

Geçen gün daha 20'lerinde bir arkadaşım, **Gülçin Kocabuğa**, **"Savaşı bir çocukluk anısı sanmıştım"** diyordu. Benim için de öyle, benden önceki kuşak için de... Bizden sonraki kuşaklar için de; oğlum için mesela, haberler, sadece "şiddet" demek. Şimdi, yeni doğanlar, bundan sonra daha doğacak birkaç kuşak için de böyle olacak.

Ben bunları yazarken şu an bulunduğum Budapeşte’de, bir Türkiye kanalında alay eder gibi bir “kamu spotu” televizyonda...

“Baba, sen yoksun yanımda, ama bütün Türkiye var, ilk kadın Cumhurbaşkanı olmayı hayal ediyorum” gibi sözler duyuluyor ekrandan...

Evet, elbette aynen böyle hayaller sözkonusudur; hem Türkiye’nin kimsesiz tüm çocukları, hem de savaşla yatıp kalkan “bölgenin” çocukları için...

Herhlde, gerçekte, hayal etmeyi hayal bile etmiyor artık birçok insan; kayıpların arasında bir büyük kayıp da, hayallerin yok edilmesi...

Çok karmaşık ve karanlık bu dönemde, Türkiye’nin önündeki sınav çok ama çok zorlaştı. Bunu aşabilir miyiz?

Bunun yanıtını bulmak için, belki de, son 10 yılda, kim nerede nasıl hata yaptı, imkân varken Türkiye olarak, politikasından medyasına, sivil toplumundan iş dünyasına, neden bunları kullanmadık, kullanamadık, neden demokratikleşme şansını kullanırılmadık bunları sormak lazım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kristal geometri

Sezin ney 21.08.2012

Budapeşte...

Geometrik çizgilerle mahallelere bölünmüş bu şehrin 13. Mahalle’sinde, **Szent István Parkı**’nda yürüyorum; boylu boyunca gökyüzüyle i içe geçmiş ağaçlar...

İnsanın doğa üzerindeki gücünü göstermek için kesilip budanarak heykelleştirilen, desenler oluşturmak için şekillendirilen bitkilerle dolu Fransız bahçeleri gibi değil bu park. Sevgililerin arasında kaybolması, çocukların içinde koşuşması için labirent gibi düzenlenmiş yeşil alanlar da var; mesela Türkiye’de nesli tehlikede olan iğne yapraklı porsuk (Taxus familyasından yemyeşil yapraklar arası kırmızı minik meyveler ve sarımsı filizlerle bezeli) ağacından oluşturulan çalı dizileri. Ama bu insan eliyle şekillendirilmiş zümrüt labirentlerde bile, kusursuzluk değil bir hoş dağınıklık, savruluk hâkim; kusursuzluk değil güzel kusurlar var bu düzenlemede.

Budapeşte’nin, “en” muazzam, muhteşem olma iddiasında olmaması etkileyici. İyi ki, Paris değil, Londra, Roma değil. Sade, mütevazı, ama çok zeki, çok yaratıcı, çok samimi; gizli ve keşfettikçe açılan, daha da gizemlenen buğulu bir güzelliği var Budapeşte’nin.

Szent István Parkı’nda, gözüm ağaçların yapraklarının gökyüzüyle keşiştiği, yeşilin mavileşiği, mavinin yeşilleşiği noktaya takılı.

Bir an; mkemmek bir mutluluk.

Yazar **Italo Calvino**’nun, **Görünmez Kentler** kitabını yazarken bahsettiği gibi; aslında hepimiz için geçerli olan şu hayatta; “Phénomène Total (Topyekn Bütün) dediğim şeyi, ilişkilerin, koşulların, olasılıkların ve olmazlıkların tümünü aradım, arıyorum, arayacağım...”

Bir toz parçası kadar ufak bir şeyi, mutluluğu bir an için yaşıyoruz aslında.

O an, asla sonsuza çakılmayacak.

Sürekli yeni mutluluklar, yeni anlar yaratmak; sonsuz bir körebe, saklambaç oyunu, sürekli bir bilmeceyi çözmek... Hayat denen şeyin özü bu işte; bir arayış.

Bunları düşünürken bir yanımda **Tuna**; nehirlerin insanlardan akıllı olduğunu gösterir bir özgürlükle, ülkeden ülkeye sınır tanımadan akıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kapı duvar

Sezin Öney 23.08.2012

Bazen bir kapıdan adımınızı dışarı atarsınız ve bir daha asla geri dönemezsiniz.

Az önce sırtınızı döndüğünüz kapı, sanki hiç olmamışçasına duvara dönmüştür. Geri dönüş mümkün değildir.

Artık başka bir boyutta, başka bir gerçeklikte, kapının ardında kalan her şeyin geride kaldığı başka bir düzlemdesinizdir.

Türkiye de, Kürt Sorunu konusunda böyle bir noktada.

Buna karşılık, sanki geçmişin, artık kapı arkasında kalan gerçeklikler hâlâ geçerliymiş gibi konuşuluyor, hareket ediliyor siyasette ve medyada.

İtiraf edilmeli ki, **Kürt Sorunu hem Türkiye'nin "en önemli meselesi" hem de, siyasetin çözmek için en az uğraştığı, medyanın en az ilgilendiği sorun.**

Evet; siyaset ve medya gibi, Kürt Meselesi'nin çözümünde en kilit rolü oynayacak iki alan, bu konuyu **aslında** hep öteledi, iteledi.

Tartışır gibi yapıp hiç **cidden** konuşmadık.

Sadece tiyatronun sahnesini izledik de, kuliste ne oluyor?

Savaşanların, askerler ve PKK'lıların en perdesiz duygularını, savaşın çirkin yüzünü, yaşayanlar dışında kimse tam manasıyla göremedi.

Savaş; kan, kir, nefret... Ve uykuymuş meğer.

Çatışmanın en yoğun ânında, müthiş bir uyku bastırmış.

Bunu eğer bir özel eğitilmiş komando anlatmasa bizzat bana; nereden bileyim?

Türkiye kamuoyu, oysa habersiz haberlerin ağusuyla farklı bir uykuda.

Artık durum öyle bir noktaya geldi ki, Antep'te patlama olduğunda haber kanallarının hiçbiri, özel yayına geçmedi. Hatta bu kadar büyük bir olay olduktan sonra yayın akışları dahi kesilmedi.

Tersine, haber kanallarındaki programlar; "tatlı hayat" gibi isimlerle, "yiyelim içelim gezelim" gibi temalar içindeydi.

Bu programların birinde, sürekli her şeyi yiyip duran yemek kritiği, Ege'de bir köyde civcivleri severken, sanki eline alıp da bir tanesini ağzına atacak gibi geldi; o kadar gerçeküstü bir durum.

Büyük bir olayın meydana gelmesi ve medyanın uykulu hâli ilk değil tabii; artık tam tersine, gerçekten sarsıcı bir şey yaşandığında hep aynı tepkisizlik.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'de aşırı sağ: Zehirli çiçek açtı

Sezin Öney 28.08.2012

"Avrupa'daki aşırı sağ akım, Türkiye'nin de bu coğrafyanın bir parçası olması sebebiyle; bir anlamda bizi Avrupa'ya bağlayan can damarlarından karşılıklı akan etkileşimle Türkiye'de de er geç sirayet edecek" diye yazıyordum.

Sadece, bunun, bu kadar çabuk, bu kadar apansız ve seçim de gerektirmeyen bir "darbe" ile olacağını doğrusu öngörmemiştim. Evet, Başbakan Erdoğan, seçimler döneminde "aşırı sağ" çizgide olarak nitelenebilecek söylemleri bolca kullanmıştı. Ancak, gene de, AKP'ye verilen halk desteği, yeni anayasa ve beraberindeki değişim, demokratikleşme süreci içindi.

Ne var ki, "yeni aşırı sağ", seçimle, halk tarafından bilinçli olarak, alenen tercih edilmeden de, son altı ayda iktidar oldu. "Komünizm gerekliyse, onu da biz getiririz" şeklindeki devlet mantığı işledi herhalde gene!

Yeni aşırı sağ, klasik "faşizm" ve aşırı sağdan; şimdiye kadar var olan "milliyetçilik", "muhafazakârlık" akımlarından farklı.

"Aşırı sağ" deyince, birtakım Neo-Nazi tipli, ırkçılığını açıkça, doya doya dile getiren fanatik, lunatik, marjinal "insanlık dışı" tiplerin patolojik vakalarından bahsedildiği sanılıyor Türkiye'de.

Oysa aşırı sağ partilerin, Avrupa'da son beş yıl içinde, hemen tüm ülkelerde yükselen ve Avrupa Birliği üyelerinin dörtte üçünde siyasette belirleyici rol oynayan "ana akım", "fiili iktidar ortağı" bir siyasi ve toplumsal güç merkezi hâline geldiği gerçeği unutuluyor.

Bugünün aşırı sağ, temel olarak, sıradan insanın, günlük, gerçek toplumsal sorunların yarattığı bunalım karşısında, çözüm olarak sunulan düşük yoğunluklu faşizmin, ırkçılığın tuzağına düşmesinden besleniyor.

Son derece elastik, son derece kaygan ve öyle bir bakışta, “işte bu ırkçılık” diye reddedilmesi güç, basit “sebeup-sonuç” kurgularına dayalı söylemlerden gücünü alıyor.

Soldan çalınan “halkçı” jargon.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Duvara karşı

Sezin Öney 30.08.2012

Kuzey İrlanda’da IRA, İspanya’da ETA’nın silahsızlanma süreci, Türkiye’nin Kürt Sorunu’na çözüm için uzun süre örnek olarak gösterildi durdu.

Artık, bu iki örneğin de Kürt Sorunu’nu tartışmakta, fazla bir geçerliliği yok.

Avrupa Birliği üyeliği vesaire ötesinde, “Avrupa” denen coğrafyaya ait olduğunuzu bu denli inkâr ederseniz, özellikle Kürt Sorunu gibi yakıcı bir sorun sözkonusu olduğunda, Avrupa örneklerinin de yol gösterici manada fazla bir anlamı kalmaz.

Çünkü, her şeyden önce, “Avrupa”, bir coğrafyada aynı sohbetin parçası olmak, bir diyalog içinde olmak demek.

ETA’nın , Ekim 2011’de silah bırakma kararını açıklamasının ardından, Kuzey İrlanda’da bir zamanlar IRA’nın siyasi kanadı olan **Sinn Féin**’in lideri **Gerry Adams** şöyle yazmıştı;

“Ben ve Sinn Féin’in diğer liderleri, Bask Ülkesi’ni düzenli biçimde ziyaret edip, İspanya Devleti yetkilileri ve diğer tarafların temsilcileri ile görüştük. Açıkça gözlediğimiz, Bask Ülkesi’ndekilerin barış için kararlılıkları ve Kuzey İrlanda deneyiminden ders çıkarmak konusundaki bilinçli yaklaşımlarıydı.”

Türkiye’de, son dönemde, sadece Kürt Sorunu değil, devletin birçok politikasında, bir yandan Avrupa’ya burun kıvrılırken, bir yandan da, tartışmalı bir uygulama kamuoyuna pazarlanırken **“Avrupa örneğini izliyoruz”** deniyor.

Mesela, polisin uyguladığı şiddet ile ilgili bu kadar ciddi sorunlar varken, bir de üzerine **“65 cm. uzunluğunda demir coplar” mı ithal edilecek; “AB ülkelerinde de bunlar kullanılıyor” diye yalan yanlış bir bilgi illaki araya sıkıştırılıyor. Medyada da, bu “detay” hiç de sorgulanmadan aynen yer alıyor.**

ETA’nın silah bırakma kararına giden sürecin bir benzerinin yaşanması, “teröre olan sivil desteğin kesilmesi” için gerçekleştirildiği öne sürülen KCK tutuklamaları, Türkiye’de sorunu tam manasıyla kangrenleştirdi.

Adams’ın geçen yıl bu zamanlar yazdıklarına geri dönelim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

'Kahramanın' dönüşü...

Sezin Öney 04.09.2012

2004'te, Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de NATO'nun, düzenlediği uluslararası bir seminerde **bir Ermeni subayı, bir Azeri meslektaşı tarafından, uykusunda baltayla paramparça ederek öldürdü.**

Gurgen Markaryan'ın, **Ramil Seferov** tarafından, NATO tarafından "ortaklaştırmak" üzere düzenlenen bir eğitimde "doğranması", şaibeli bir olay. Bir dönem Türkiye'de de askerî eğitim gören Seferov'un ailesinden bazı bireylerin, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin ötesinde bölgeyi kilitleyen ve bir türlü çözilemeyen Karabağ meselesinden kaynaklanan çatışmalarda öldürüldüğü söyleniyor. En azından kendisi mahkemede "hafifletici sebep" olarak böyle söyledi. Diyelim ki böyle, ama savaşın adaletsizliğine karşı yanıt, "balta" mı?

Mahkeme sürecinde ortaya çıkan ayrıntılara göre Seferov, tam bir ırkçı. "Görevim bütün Ermenileri öldürmek; hepsi ölmeden bu dünyada rahat edemeyeceğiz" diyor.

Seferov'un ilk ifadesi şöyle: "Eğitime katılan iki Ermeni subay, ilk günlerde beni selamlamaya çalışıyor, ben de onlara karşılık vermiyordum. Bir gün yanımdan Ermenice konuşarak, gülüşerek geçtiler; ben de üzerime alınıp, o an ikisini de öldürmeye karar verdim." Ondan sonra da, bu cinayeti ince ince planlamış. Markaryan'ı öldürdükten sonra, diğer Ermeni subay **Hayk Makuçyan**'ın da kapısına dayanmış ancak, kapısının kilitli olması ve polislerin o sırada olay yerine gelmesi, Makuçyan'ın hayatını kurtarmış.

Bu denli soğukkanlılıkla cinayet işleyen **Seferov, Macaristan'da, ömür boyu hapse mahkûm edilmişti.** Bakü de, sekiz yıldır Azeri subayın iadesini talep ediyordu.

Seferov geçtiğimiz günlerde birden, "sihirli" bir değnek tarafından ülkesine iade edildi.

O "sihirli" değnek, iadesinin ardından kendisini hemen bir "özel af" ile serbest bıraktı.

Milliyet'in pazar günkü haberinden öğreniyoruz ki, dönüşüyle beraber "**Ülkesinde kahraman ilan edilen Seferov ise üsteğmenlikten binbaşılığa terfi ettirildi.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kışa doğru

Sezin Öney 06.09.2012

Başbakan Erdoğan'ın dünkü "genişletilmiş grup" toplantısındaki konuşmasını dinlerken, hakikaten çok karamsarlaştım ve üzüldüm. Çok sert, çok düşmanca ve kutuplaşmayı teşvik eden bir konuşmaydı.

Türkiye, ne kendi içinde, ne de sınırları dışarısında kolay bir döneme gidiyor.

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu coğrafyası bir boydan diğerine, çok ciddi bir kaynama içinde.

Kafkaslardan Ortadoğu'ya, var olan çatışmalar daha da alevleniyor, "donmuş" olanlar çözülüyor ve yenileri patlak veriyor.

Arap Baharı, nükleer bir patlama gibi, büyük bir gücü açığa çıkardı ve bu güç, bundan yıllar sonra, çok daha farklı, adaletli, eşit toplumlar yaratacak olsa da, bugün için yıkıcı yönünü gösteriyor.

1994'ten beri derin dondurucuda olan, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Karabağ Sorunu çözülen çatışmalardan bir tanesi. Dağıstan'dan Abhazya'ya, Gürcistan'dan Osetya'ya, bireyler ve devletler bazında silahlanmanın çok yoğun olduğu bir bölgeden bahsediyoruz.

Patlamaya hazır bomba şeklinde silahları kuşanmış Kafkaslar'da, Azerbaycan'ın, dünyanın en hızlı silahlanan ülkelerinden biri olarak, petrolden kazandığı gelirin önemli bir kısmını ordusuna yatırdığından geçen yazımda bahsetmiştim.

Azerbaycan'da, yolsuzluklar ve adaletsizliklerle dolu bir düzene yönelik toplumsal muhalefet artıyor, milliyetçiliği, nefret söylemlerini körükleyecek siyasi tavırlar artıyor; biz, bu duruma bir yerden aşınayız.

Bugün ve bir ömürdür.

2008'de, Rusya ve Gürcistan'ı savaştıran, Güney Osetya'daki çatışmaların da "yaklaşmakta olan bir fırtına olduğunu" bölgedeki gelişmeleri dikkatle izleyenler hep yazmışlardı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıp bilginin ülkesi

Sezin Öney 11.09.2012

Şehir devletlerin birleşerek günümüz İtalya'sını oluşturduğu, 19. yüzyıldaki Risorgimento döneminin Sicilya'sında geçen **Il Gattopardo** (Leopar) romanında geçen bir cümle vardır; **"Her şeyin aynı kalmasını istiyorsak, her şeyi biraz değiştirmeliyiz"...**

Türkiye'nin son 10 yılının siyasi özeti de bu.

Kaderin cilvesi; Almanya'nın en Kuzeyinde bir yerde, *BBC World*'un **Asil Nadir** ile ilgili yaptığı haberi dinliyorum. Kısa bir belgesel sayılabilir aslında bu haber.

Seyredenine yerine düşünmüyor. Verdiği bilgilerle, düşünme kısmını izleyiciye bırakıyor.

İlk kez, dedikodular dışında ciddi bir haber Asil Nadir ile ilgili.

1980'lerdeki çılgın yükselişinin ardından, hesapsız kitapsız işleri yapmanın zamanı geçtiğinde, 1990'ların sonunda, Asil Nadir de tedavülden kalktı.

Ne yazık ki, Asil Nadir hakkında bir haber/belgeseli ancak *BBC*'den izleyebiliyorum.

Afyon'da 25 kişinin, yani hep yazıldığı şekliyle, "25 askerin" havaya uçtuğu gün, Ege kıyılarında da 60'a yakın kişi, yani hep yazıldığı şekliyle, "58 kaçak" veya "58 göçmen" boğuldu. **Dünya basınında, televizyonunda, Almanya'da yerel basında bile, 58 göçmenin ölümü birinci veya ikinci haberd. Afyon'da yaşamını kaybedenlerden bahseden olmadı.**

Bakan **Veysel Eroğlu**'nın yorumu son derece doğrudu; **"Böyle şeyler, Pakistan'da Afganistan'da da oluyor"**.

O gün, Pakistanlı arkadaşım Şahbaz, Bakan Eroğlu'nun sözlerini daha duymadan ben, ülkesinde şiddetin sıradanlaşmasını şu sözlerle anlatmıştı; **"Pakistan'da artık 10-20 kişi ölünce kimse dönüp bakmıyor bile haberlere. Ölü sayısı, 50-60, 100 öyle bir şeyse ancak bir an bir kulak kabartıyor insanlar; sonra gene yaşamlarına devam ediyor."**

Türkiye'nin "güncel gelişmeleri" de böyle bir şey oldu zaten.

Eroğlu'nun açıklamasının bütünü, daha doğrusu son yıllar, özellikle de son aylarda AKP'li hükümet üyelerinin çeşitli açıklamalarından kulakları tırmalayarak fırlayan, insanı, insan hayatını önemsemeyen, hatta hakir gören sözlerinden her biri, demokratik bir ülkede siyasi deprem yaratmaya yeterdi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafalardaki sınırlar

Sezin Öney 13.09.2012

Çin'de, Komünist Parti Genel Sekreteri, Devlet Başkanı ve Genelkurmay Başkanı **Hu Jintao**, gelecek martta görevini bırakacak.

Hu, Rusya'nın en Kuzey'inde düzenlenen, Asya Pasifik Dayanışma Zirvesi'nde geçen cumartesi, bu yaklaşan görev değişikliği nedeniyle icraatlarını uluslararası bir platformda da sergilemek için 10 yıllık iktidarı boyunca yaptıklarını anlatı.

Bu "icraatın içinden" açıklamaları, Türkiye'de AKP'nin grup konuşmalarında, *TRT*'de yayınlanan "Ulusa Sesleniş" konuşmalarında, ekonomideki, altyapıdaki gelişmeleri sıralayan, "bu ülkeyi nereden nereye getirdik" mesajını veren Başbakan Erdoğan'ın söyledikleriyle çok paraleldi.

Çin ile Türkiye arasında paralel olan sadece Hu ve Erdoğan'ın (ve aslında Rusya'da **Vladimir Putin**'in) ekonomik bakımdan "ben olmasaydım, niceydi hâliniz" yaklaşımını sürekli yinelemesi değil.

Çin, Rusya ve Türkiye'nin ortak noktası, aynı zamanda siyasi şeffaflıktan çok uzak olmaları.

Çin'de Hu'nun yerine geçecek olan politikacı, Başkan Yardımcısı **Xi Jinping**, neredeyse eylül başından beri "kayıp". Geçen hafta, ABD Dışişleri Bakanı **Hillary Clinton**, Singapur Başbakanı **Lee Hsien Loong** ve Danimarka Başbakanı **Helle Thorning-Schmidt** ile olan randevularına gitmedi.

Çin’de, politik meseleler üzerine yorum yapan 250 milyon blog yazarı olduğu iddia ediliyor; Xi’nin adı bloglarda yasaklandı ama, kendisine takılan “veliaht prens” gibi isimlerle hakkında bir sürü spekülasyon yapılıyor.

Tıpkı, Türkiye’de siyasete ilişkin sürekli yenileri üretilen komplo teorileri gibi Çin’de de, siyasi analiz ve yorum demek, biraz da komplo teorisi ve verilere dayanmayan spekülasyon demek.

Bugün Türkiye’de AKP analizi olarak okuduğumuz birçok şey, Çin üzerine tamamen, kısıtlı bilgi, bol hayal gücünden hareketle tahminler yapan uluslararası istihbarat uzmanlarının gelecek okumalarından farklı değil.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pandora’nın Kutusu

Sezin Öney 18.09.2012

Bazen sonbaharda, ağaçların arasında yürürken, sararan yapraklar bir yağmur gibi üzerinize yağar.

Sararan yapraklar, bir rüzgârla, hafif bir esintiyle bile üzerinize kar gibi, yağmur gibi dökülür.

Bu yazın kendisi biraz öyle geçti gibi geldi bana. Sanki bu yaz, artarda, gencecik insanlar, dallardan kopup gittiler.

Şimdi de, gene bir tartışma, köşelerden sürdürülüp duruyor.

ETA-PKK benzerlikleri ve Kürt Sorunu’nun İspanya örnek alınarak çözülüp çözilemeyeceği.

Bu sorunun yanıtı gayet basit aslında; hiç öyle derin PKK-ETA karşılaştırmalarına girmeye gerek yok detay detay.

Türkiye, kendi içindeki bir topluluğun, Bask halkı örneğinde olduğu gibi, etnik kökenleri ve anadiline dayalı keskin bir milliyetçiliğin ifadesini kabullenebilir mi?

İspanya örneği de, aslında, bu soru değil de, Bask Sorunu ve ETA’yla alakalı bir sürü başka konu ve ayrıntı üzerinden tartışıldığı için, yanlış anlaşıyor.

Franco döneminde ETA’ya, ülke genelindeki demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak algılandığı için İspanya’da, kimi çevrelerce, sempatiyle bakılıyordu. 1973’te ETA tarafından Madrid’de gerçekleştirilen, Franco’nun yerine geçecek kişi olarak gösterilen Amiral Luis Carrero Blanco’nun öldürüldüğü suikast mesela, İspanya genelinde kimi çevrelerce, demokrasiye geçişin önemli bir adımı olarak nitelenir.

Ancak zaman içinde **ETA eylemleri sivillerin de ölümüne neden olmaya başlayınca, ülke genelinde** (her ne sempati veya anlayıştan bahsedebilirsek) **nefret edilen bir örgüte dönüştü.**

Tabii, bir Avrupa Birliği üyesi olarak İspanya’da, şiddete olan dayanıklılık eşiğinin düşüklüğü de, ETA’ya yönelik reddin hem Bask ülkesi, hem de İspanya genelinde çok daha çabuk dile getirilir olmasına neden oldu.

Türkiye’de, her gün insanlar ölüyor; sadece Kürt Sorunu nedeniyle değil, bir sürü farklı şiddet olayı nedeniyle.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şekerden azınlıklar

Sezin Öney 20.09.2012

Çıkış yolu, yok gibi. Her gün yeni şiddet haberleri, ölümler.

Çıkış yolu, belki de uzakta; biraz daha farklı düşünebilmek için Türkiye’den uzak örneklere bakabilmekte. Çünkü artık, Türkiye’nin kendisine bakarak, Türkiye’yi anlamak mümkün değil.

Kendisinden başka hiçbir şey düşünmeyen, göremeyen biri nasıl eleştirel düşünceden uzaklaşır, benmerkezci bir varlığa dönüşürse, Türkiye’nin de hâli öyle. O kadar çok kendimizden ve sadece kendi hâlimizden konuşuyoruz ki, sonunda sadece aynı şeyleri sürekli yineleyen, müthiş içe ve yaratıcılığa kapalı bir hayata mahkûm oluyoruz.

Bingöl’deki saldırı, dün de olmuş olabilirdi, 10 yıl önce de, 20 yıl önce de; en ürkütücü nokta ise, bu saldırı yarın da, 10 yıl sonra da, 20 yıl sonra da tekrarlanabilir.

Dün, bugün ve yarın daracak bir alana kısırılmış, üzerimize üzerimize gelen kâbuslarla boğuşan ve sadece kâbuslara mahkûm, gelmişi geçmişi geleceği aynı bir sonsuzu yaşıyoruz sanki.

Dünyanın en zehirli hayvanı varsayılan, Phyllobates terribilis, yani Korkunç Phyllobates, miniminnacık bir kurbağa. Kolombiya’nın Pasifik kıyılarında yaşayan bu kurbağacığın vücudunda bulunan bir miligramlık zehir, 20 kadar insanı öldürmeye yetecek güçte.

Bu kurbağa, zehrini kendisini avlayan bir yılanı karşı geliştirmiş. Yılanın vücudu, evrim sonucu zehre bağışıklık kazandırdıkça da, kurbağa zehrin dozunu ve etkisini yükseltmiş.

Dünyadaki tüm çatışmaların hikâyesi, bu kadar da basit aslında. **Savaş sürdürüldükçe, kırılmaz bir zincir şeklinde zehre bağışıklık ve bağışıklığa karşı zehrin dozunun arttığı ölümcül bir “denge” oluşuyor.**

Oysa, başka yaşamlar, başka dünyalar mümkün. Beter dengenin zinciri kırılabilir.

Son haftaları, Almanya’nın en kuzeyinde bir kentte, Flensburg’da geçirdim.

Flensburg, Kuzey Almanya, Danimarka, İskandinavya ve Kuzey Avrupa’nın mimari, kültürel özelliklerini birleştiren küçücük bir mücevher kutusu benzeri bir kent.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasiye eksik teşebbüs: Askerleşen siviller

Sezin Öney 25.09.2012

İlginç bir şekilde, Türkiye'nin en yakıcı toplumsal sorunu **Kürt Meselesi**'nin çözümünde **İspanya**'yı hep **"olumlu" bir örnek** olarak görüyoruz.

İspanya, yakın zamana kadar, Avrupa'nın en çekici, parlak ülkelerinden biri olduğundan olsa gerek. Bir tür **"yerel/ iç oryantalizm"** ile, İspanya'ya bir **"medeniyet bahçesi"** gibi bakılması söz konusu belki de.

Son olarak, TÜSİAD Başkanı **Ümit Boyner**'in, **"milyonluk bir yürüyüş ile terörizme karşı çıkma"** fikri de, İspanya'yı örnek gösterdi.

Boyner, bence, kendi konumunda son derece başarılı; ancak, "milyonların sessiz bir yürüyüşle şiddeti protesto etmesi" fikri, o kadar farklı kesimler tarafından dile getirildi ki son yıllarda, bahsettiği yürüyüş meselesi başlı başına sembolik bir anlam kazandı.

2007'de o dönemin Genelkurmay Başkanı **Yaşar Büyükanıt**, **"teröre karşı kitlesel refleks çağırısında"** bulunmuştu. Ardından da, "Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Birliği'nin de aralarında bulunduğu 100'den fazla sivil toplum örgütü", **"teröre karşı sessiz yürüyüş"** düzenlemişti.

Elbette, Boyner'in 2007'deki bu çağrıyla, **"askerleşen siviller"** başlığıyla hiçbir ilgisi yok; bugün, son derece samimi hislerle, **"İspanyalaşma"** talebinde bulunuyor. Yaptığı da, Kürt Sorunu ile ilgili **"dokunan yanar"** noktasına gelinen bir Türkiye söz konusu olduğuna göre, önemli bir çıkış.

Birçok insanla beraber, benim de hissettiğim, çaresizlikle karışık **"ümitsizliğe"** karşı, **"bir şeyler yapmalıyız"** düşüncesini dile getiriyor olmalı Boyner.

Kürt Sorunu çözülmeden, **"sivil bir Türkiye"**den bahsedemeyeceğimiz dile getirildi durdu. Fakat, bir arpa boyu yol gidilmiyor.

700'den fazla insanın öldüğü bir yazı geride bıraktık. **"Çözüm"** olarak gene, **"PKK ile mücadelede yeni strateji"** diye, **"mobilize birlikler"** vesaire gibi bir sürü askeri tedbir sıralanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gidişat gidemeyişata

Sezin Öney 27.09.2012

"Çözerse Erdoğan çözer."

Birçok farklı görüşten kişi, böyle düşünüyor.

Buna gerçekten inanan varsa, bu kadar çaresizsek; Kürt Sorunu'nun çözümünün "sırrının" Erdoğan'da olduğunu düşünüyorsak, lütfen artık siyaset düşünüp konuşmayalım Türkiye'de, sandıkları falan da ortadan kaldıralım.

Düşünür Hannah Arendt'in "politika" tanımı, siyasetin "insanlar arasında" olduğuna dayanıyordu.

Eğer, "çözerse Erdoğan çözer"se, bu kudret sadece tek bir insandaysa, Türkiye'de neden siyaset diye bir şeyden bahsediyoruz?

Gereksiz konuşmak, uğraşmak ve çaba göstermek; oturup bekleyelim ve umalım.

“Çözerse, çözer.”

O zaman, bu yaz neden 700'den fazla genç insan öldü?

Neden?

Neyse ki, halk sağduyusu, olmayan güç dengesinin arayışını kendi yapıp, “cumhurbaşkanlığı için” Erdoğan yerine Gül'ün ismini ön plana çıkarıyor.

Metropoll Araştırma'nın son kamuoyu anketi, bu sonuçlara ek olarak, Türkiye'de “gidişatın kötü olduğunu” düşünenlerin sayısının yüzde 50'yi aştığına dikkat çekiyor. Bu veri, araştırmanın ortaya koyduğu, 4+4+4 başta birçok politik adıma dair kamuoyu eleştirisiyle birleştirilince, bir “güç dengesi” arayışı ve tek adam kültüründen bıkkınlık sonucu çıkıyor; bence.

Bu haftasonu gerçekleşecek, AKP Kongresi'nin organizasyonunda yer alanlar, sık sık “estetik” sözcüğünü kullanıyor. Estetik, kozmetik, çay servisi ve ikramlar; tamam da, “politikalar” üzerine bir tartışma yok. Diyalog da, “Başkanın ezici sesi” dışında bir konuşma da, aslında.

“Büyük millet, büyük güç, hedef 2023”; Kongre'nin sloganı...

“Güçlü ordu, güçlü millet”; 2003'te böyleydi, 2023'te de aynı zırvalarla, 20 sıkıcı, ezici, boğucu yılı daha çöpe atarız.

Hiç sıkılmıyor mu bazı insanlar artık bu “gidişat” değil de “gidemeyişattan”?

Bu arada, hâkim ve savcıların da, “artan güvenlik kaygıları” karşısında önlem olarak, “ucuza silahlanabilmesine” imkân tanınacağını söyleyen bir Adalet bakanlığı var Türkiye'nin.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geleneğin İcadı

Sezin Öney 02.10.2012

*Düşünür, tarihçi, eleştirel bakışın son yüzyıldaki en önemli temsilcilerinden biri **Eric Hobsbawm**'ın ölüm haberi, ben bu yazıyı yazarken geldi. “Ömür boyu Marksist” Hobsbawm'ın düşüncesini, en iyi Marx'ın “var olan her şeyin acımasızca eleştirisi” yorumunun anlattığını düşünüyorum.*

*Hobsbawm'ın “**Geleneğin İcadı**” tezi, yani ulus-devletin meşruiyetini sağlamak için kendine bir gelenek inşa etmesi yaklaşımı, Türkiye'nin şu dönemindeki “yeni” devlet oluşumu sürecine de çok güzel uyuyor.*

Yanlış yoldan giderek doğruya varılır mı?

AKP Kongresi'nde Başbakan Erdoğan'ın gelecek vizyonunu ortaya koyduğu konuşması, Türkiye'nin yakın geleceğine ilişkin olarak bu soruyu aklıma getirdi.

Refah içinde, güçlü, modern, "model" bir ülke olacak AKP Türkiye'si.

Ancak, uluslararası çerçevelere uygun haklar ve özgürlüklerin güvence altına alınması, demokratikleşme sürecinde "devrim" yapılması yoluyla olmayacak bu dönüşüm.

Güç, devletin gücü olacak. Devletin gücü, "Parti"nin gücü olacak. Parti ve halk "bir" olacak. Halk, "Parti" ile ifade bulacak. "Halkın iradesi", "Parti"nin gücü olacak.

Haklar ve özgürlükler, "Parti" tarafından tanımlanacak.

Bireyin, bireysel özgürlüğün olmadığı, eleştirel düşüncenin içinde yer almadığı, böylesi bir düzen, Türkiye'yi hedeflediği noktaya getirir mi?

Yüzlerce yıllık tarih boyu, kültürel iletişim bakımından can damarlarıyla kenetlenilen Avrupa'yla olan bağları, "özünü bulma" bahanesiyle kesip atınca, "güçlü" bir Türkiye ideali nasıl yakalanır?

Sezai Karakoç'un "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" şiirini okuyan Başbakan Erdoğan'ın, neden özellikle bu şiiri seçtiği son derece enteresan. Karakoç'un Diyarbakırlı bir muhafazakâr düşünür, aynı zamanda da siyasetçi olması, felsefe, şiir ve politikayı harmanlaması başlı başına ilgi çekici bir birleşim diyelim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hak ettiği gibi yaşamak

Sezin Öney 04.10.2012

"20. yüzyılı tamamen ardımızda bıraktık, ancak hâlâ 21. yüzyılda yaşamayı öğrenemedik; en azından hak ettiği gibi."

Günümüz dünyasını, tek cümlede anlatan en güçlü yorum belki de bu bence.

Yazarı, **Eric John Ernest Hobsbawm**.

Tarihçi ve düşünür Hobsbawm, yaklaşık bir yüzyıllık yaşamında, 20. yüzyıla neredeyse baştan sona tanık oldu.

İletişimin hiç olmadığı kadar geliştiği, bilginin muazzam bir çağlayan gibi aktığı, "sonsuz imkânların asrı" varsayabileceğimiz 21. yüzyıla da, belki de "dünyayı değiştirebilmek için" bitip tükenmez merak ve hevesiyle, zaten çok önceden geçmiş olanlardandı.

94 yaşında, son kitabı **How to Change the World - Tales of Marx and Marxism 2011** (*Dünya Nasıl Değiştirilebilir: Marks ve Marksizm Hikâyeleri 2011*) yazmıştı dersem, bu heyecan daha iyi anlaşılır herhalde.

Cambridge'de tarih okurken, arkadaşlarının; "Hobsbawm'ın bilmediği bir şey var mı" diye şakalaştığı söylenir.

İskenderiye doğumlu, çocukluğu Viyana ve Berlin'de geçen Hobsbawm, 1936'dan itibaren 1989 yokoluşuna kadar Britanya Komünist Partisi'nin üyesiydi. Akademisyenliğiyle beraber açıkça dışa vurduğu partizanlığı, dünya görüşünün en temel belirleyicisi olan Marksistliği, tartışmalı bir isim olmasına neden oldu.

1956'da Macaristan'da "güler yüzlü sosyalizm" yaratmak için yapılan ayaklanma ve 1968'deki Prag Baharı'nın Sovyetlerce ezip geçilmesi, Hobsbawm'ı derinden sarsan olaylardı. Komünizme inanmayı terk etmedi, Sovyetler'i de, "yanlış gitmiş, gitmeye mahkûm bir deney" olarak eleştirdi.

Komünist Parti'yi, tüm hayal kırıklıklarına rağmen terk etmemesini de, 1932-33 yıllarını, Berlin'de, Hitler'in yükselişinin dehşete bağlıyordu. Hem bir Yahudi, hem de siyaseten "katli vacip" olması, bu bir yılın çok ürkütücü geçmesine neden olmuştu.

Hobsbawm'ı, Marksizm'le hiç alakası olmayanlar, hatta eleştirenlerce bile hatırı sayılan bir tarihçi, hatta tarihsel analizleriyle "düşünür" kılan, yazılarının her şeyin ötesinde, ufuk açıcı, eleştirel bir ışığa sahip olmasıydı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kabahat kimin

Sezin Öney 09.10.2012

MAHPUS, oturmaktadır. YAŞLI KADIN da sepetiyle oturmaktadır.

Arkasında, GARDİYAN.

Sessizlik. YAŞLI KADIN Ekmek getirdim.

GARDİYAN, YAŞLI KADIN'ı sopayla dürter.

GARDİYAN Yasak...

YAŞLI KADIN, GARDİYAN'ın yüzüne bakar. GARDİYAN, dürter.

Yasak. (MAHPUS'a) Söyle, resmî dille konuşsun.

MAHPUS Onu konuşamıyor. Sessizlik. Konuşmuyor o dili. Sessizlik.

YAŞLI KADIN Elma getirdim.

GARDİYAN, YAŞLI KADIN'ı dürterek bağıır. Yasak! Yasak yasak yasak! Hey yarabbi! (MAHPUS'a) Ne söylediğimden anlamıyor mu bu?

MAHPUS Hayır.

GARDİYAN Anlamıyor mu?

YAŞLI KADIN'ın üstüne eğilir. Anlamıyor musun?

YAŞLI KADIN, GARDİYAN'a kafasını kaldırıp bakar.

MAHPUS Yaşlı. Anlamıyor.

GARDİYAN Kabahat kimin?

Hepimizin.

Hâlâ bu yalan dünyada yaşadığımız için hepimizin.

Bu replikler, yazar **Harold Pinter**'ın **Dağ Dili** eserinden.

1988'de yazılmış.

İlham 1980'lerde gelmiş Pinter'a, yazar **Arthur Miller** ile Türkiye'ye yaptığı bir ziyaret esnasında, Kürtçenin yasak olduğuna tanık olmasıyla...

Atila Birkiye, oyunu Türkçeye çeviren **Aziz Çalışlar**'ı andığı, 2005'te *Radikal Kitap*'taki bir yazısında, eserin konusunu şöyle anlatıyor; "(...) *Dağ Dili*. Olduğu gibi Kürtçe yasağını imlemektedir. Bilinmez bir ülkede yaşayan, Dağ'lı bir ana tutuklu oğluya görüşme sırasında kendi anadilinden başka bir dili 'bilmediği' için konuşamaz. Görüşme sırasında kendi dilinde ancak, 'Ekmek getirdim', 'Elma getirdim' diyebilmiştir. Gardiyan'ın sertliğine maruz kalır. Sonra da ölür."

Pinter'ın oyununda en sık yinelenen kelime, "sessizlik".

"Sessizlik" ...

Birbirini anlamayan, anlayamayan, birbirlerinin varlığına ilişkin tek ortaklıkları, uzlaşılan anlaşmazlıkları olan insanları anlatan boşucu, şiddetli sessizlik.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yalan dünya

Sezin Öney 11.10.2012

İşte yeni Türkiye; tek parti ve propagandalarla oluşturulan yalan bir dünyanın gerçekliğinin yaşandığı bir ülke.

Acıklı.

Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış'ın, AB'yi "psikolojik sorunlu" olmakla suçladığı basın açıklamasını dinliyorum.

Acaba, psikolojik sorunlu olan kim, neresi, nerenin siyaseti merak ediyorum.

Özellikle, yargı konusunda Türkiye'yi yerden yere vuran raporun değiştirilmesi için verilen çabalar sonuçsuz kalınca, Ankara'da klasik yöntemlere başvuruluyor.

"Resmen tanımadığımız bir ülkenin, Türkiye'nin son derece yolunda giden AB üyeliği sürecine taş koyma çabalarının sonucu, işte bu rapor. Ruh sağlığını yitirmiş bir Avrupa sözkonusu" minvalinde ifadeler...

Dünya Ruh Sağlığı günü olan 10 Ekim'de çok manidar açıklamalar bunlar.

Bu zırvalara, söyleyenlerin kendi de inanıyor mu merak ediyorum.

Sovyetik dönemdeki propagandaları andıran söylemler bunlar.

Bu yaz, Almanya'dan genç bir akademisyenle, bir siyaset bilimci ile tanıştım. Ankara'dan, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği bir geziden yeni dönmüştü.

Gezi, "19. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu ve günümüz Türkiye'si" gibi ana temalara odaklıydı.

Almanyalı doktora adaylarına, bu konularda, devlet bütçesinden bir gezi düzenlemenin sizce ne anlamı olabilir?

Elbette, "Ermeni Soykırımı olmadı, mağdur olan Türklerdir" demek. Üstelik de, bu propagandayı, Almanya'dan, soykırım konusunda, geçmişin ağır yükü nedeniyle ciddi bir manevi baskının, toplumsal bir tabunun eğitim yoluyla vicdanlara yüklendiği bir ülkenin öğrencilerine yapmak nasıl mantığın eseri?

Başbakan Erdoğan, Diyarbakır Emniyet Müdürü Recep Güven'in haftasonu verdiği barışçı mesajlara, kısa ve net bir cevap vermiş oldu şu sözleriyle; "Ölen terörist için ağlamadık ağlamayız.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarih bizim yanımızda değil

Sezin Öney 16.10.2012

Türkiye'nin bir yüzyıldır önüne sürekli gelen ama siyasi sınavlarda yanıtını bir türlü yeterince veremediği soru, gene önümüzde. **"Memleket nasıl kurtulur?"**

Şu günlerde, 19. yüzyılın çok ilginç bir Osmanlı düşünürü ve siyasetçisinin, **Prens Sabahattin'in, Türkiye Nasıl**

Kurtarılabilir? kitabını okuyorum. Onun yanıtı, “**bireysellik**” ve “**merkeziyetçilikten uzaklaşmakla**”. Her Türkiye vatandaşının da, kendine göre bir yanıtı vardır, herhalde. Kimi eğitim, kimi bilimsel gelişme diyebilir...

Aslında, ne kadar farkından olunmasa da, hemen hep Avrupa’dan esin kaynaklı bir yanıt verilir bu soruya.

“**Türkiye’nin kurtarılması**” fikri, aslında, “**kendisinden kurtulması**” yanıtını gerektiriyor.

Bu gerçeğin ötesinde de, aslında sorunun, “gerçek” cevabı, asla olmayacak.

“**Kurtulmak**” diye bir şey yok çünkü.

“Nihai çözüm”, “sorunlardan azadlık” gibi insani hâller yok çünkü.

18. yüzyıl’da Aydınlanma döneminde olsaydık, “Nasıl kurtuluruz” sorusunun, süslü ve ümit verici bir sürü ütöpik, “nihai” yanıtı olabilirdi.

Bu aralar, Aydınlanma döneminin önemli düşünürlerinden, aynı zamanda da bir matematikçi ve siyaset bilimci olan **Concordet**’nin yazılarına, yeniden bakma fırsatım oldu.

Rasyonel, mantığa ve bilime dayalı düşüncenin hâkimiyetini simgeleyen Aydınlanma’nın kendi içinde de, ne kadar farklı düşünceler ürettiğini anımsamış oldum böylece.

Aydınlanma’yı, Batı’nın “soğuk” ve “mantığa aşırı güveni ile katı” bir yapısı olmasına neden olan bir topyekûn düşünce akımı olarak görmenin yanlışlığına da...

“**Adil seçimler**”, Concordet’nin kafasını taktığı ve temsilde eşitliğin sağlanabilmesi için matematiksel formüller geliştirdiği konulardan biriydi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dikenli güller

Sezin Öney 18.10.2012

Eleştiri her zaman yapıcı olmalı mıdır?

Ben bu yazıyı yazarken Cambridge Üniversitesi’nden filozof **Raymond Geuss**, bu soruya karşılık olarak hayli incelikli, hayli meşakkatli bir felsefi yoldan ulaştığı yanıtı, Bilkent Üniversitesi’ndeki konferansında, kendince veriyor olacak.

Tesadüfen, ben de, kendi hayatımda, bu sorunun yanıtını tam da aynı zamanlarda, bu yazıyı yazarken vermek zorunda olacağım.

Yazılarımda, şimdiye değin, birçok şeye ilişkin memnuniyetsizliğimi ortaya koydum da; hiçbir eleştiri bireysel, alaycı veya yaralayıcı olmadı. Tersine, övmekten sonradan hicap duyduğum insanlarla ilgili haddinden fazla

olumlu yazdığım oldu.

Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu**'nun, Avrupa Birliği 2012 İlerleme Raporu'nu çöpe attığı görüntülerin etkisiyle, son dönemde, AKP'nin Avrupa politikasına yönelik tüm eleştirimi birden, tek kişiye yansıtarak, **"Tarih bizim yanımızda değil"** başlıklı yazımda sertçe yazdım.

Kuzu, beni arayınca da, hakkında yazdıklarım aklıma geldi ve sadece kaçmak, devekuşu gibi kuma gömülüp yanıt vermemek istedim.

Ben, Kuzu'ya, AKP'nin genel AB politikasına olan eleştirilerimin, kızgınlıklarımın bütünü nedeniyle, raporu çöpe atma tavrının ardından, iğnelerimi batırmış oldum. Daha onun sesini duyar duymaz da, eleştirimden ötürü, farklı siyasi görüşlerde olduğum bir insanı kırmış olduğuma üzuldüm.

Kuzu diyor ki, **"Zavallı Obama derken, başkanlık sisteminin bir 'tek adamlık' rejimi demek olmadığını, Obama'nın başkanlık sisteminde bütçeyi bile geçirmek için ne denli sıkıntı çektiğini dile getirmeye çalışıyordum"**. Evet, Kuzu'nun kastettiğini yanlış anlamışım; fakat, başkanlık sistemi ve Türkiye ile görüşlerim onunkinden farklı.

AB raporunun sembolik çöpe atılışıyla ilgiliyse Kuzu, bu raporun **"gerçekten yanlış"** ve **"Güney Kıbrıs etkisiyle"** yazılmış olduğu görüşünü savunuyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cadılar Bayramı

Sezin Öney 23.10.2012

Bir zamanlar, Türkiye'nin **"uzak"** bir yerlerinde, başrollerini, beyaz Renault'lar, işkencehaneler, **"faili meçhuller"**, devletin kaşeli elemanı **"JITEM"** isimli zombilerin oynadığı gerçek korku filmleri yaşanırken... Biz, Türkiye'nin tam zıt coğrafyasında, ilkokullu çocuklar olarak, perdeleri sıkı sıkı kapalı odalarda, titreye zıplaya, korku filmleri izledik.

Aradan yıllar geçti; ilkokullu oğlumla, korku filmleriyle dalga geçen bir çizgi filmi izledik geçenlerde. Aslında bu filmde çok da **"gerçekçi"** bir durum vardı. **"Zombiler"**, günümüz insanlarından ürüyor, kendilerini onların tuhaf görüntü ve hâllerinden dolayı tehdit altında hissediyor ve ne yapacaklarını şaşırıyorlardı.

Gerçekten de, **"canavarlar"**, **"cadılar"**, **"zombiler"**; bütün o korkunç **"şeyler"**, Türkiye'ye gelip de, kapıdan geçmeyi becerirlerse, Meclis'e girseler mesela, bir de üzerine, partilerin **"grup toplantıları"**na katılsalar... Türkiye'nin parti liderlerinin birkaç konuşmasını baştan sona dinleseler; yetmedi, **Burhan Kuzu** gibi birkaç milletvekilinin, **"anadilde eğitim istemek, şeytana uymaktır"** gibi sözlerini işitseler...

Güncel **"Türk Büyüğü"** **Ali Ağaoğlu**'nun, her karede ayrı bir saatle gözüktüğü reklamı izleseler... Veya, bir A(lış)V(eriş)M(erkezi)'de, o sıcak, boğucu ve havasız mekânlarda, üzerilerine üzerilerine gelen mallarla birkaç saat geçirseler... Yetmedi, bir süper veya hipermarkete gidip her taraftan fişkıran **"bayram şekerleri"**nin aşırılığıyla ezilseler...

Hâlâ tahammülleri kalırsa, Türkiye'nin en **"popüler"** gazetelerini satır satır okuyup, haber kanallarındaki **"tartışma"** programlarını baştan sona izlemeye zorlansalar...

Tüm bunları yaparlarsa... Dünyanın “gerçek” kâbuslarından ürkmelerine gerek bile kalmaz. Mesela Türkiye’nin Hatay’daki güzelim ormanlarının son günlerde biri sönüp biri harlanan yangınlarla kül olmakta olduğunu görünce, kılları bile kıpırdamaz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir avuç Don Kişot

Sezin Öney 25.10.2012

“Kıymetli Don Kişot’un, korkunç ve akla hayale gelmemiş Yel Değirmenleri Macerası’ndaki başarısı ve mutlu hatıralar için kayda değer diğer olaylar hakkında...”; 17. yüzyıl başında basılan, **Miguel de Cervantes’in, *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* (Mahir Beyefendi Mañçalı Don Kişot)** kitabının bu bölümünde, meşhur yeldeğirmenleriyle savaş sahnesi yer alıyor.

Türkiye’de şu an tüm “gerçeklik” kaybolmuş durumda. Ne uluslararası hukuk, ne Avrupa Birliği hukuku, ne Türkiye’nin kendi hukuki zemini, ne “İslami adalet kavramı”, ne geleneksel “adalet”, ne bireysel ahlaki-etik değerler.. hiçbir “satış” kalmamış durumda.

Türkiye’de, “adaletin” çekim gücü, tümenden yok olmuş durumda.

Bu nedenle de, sözlerin hiçbir ağırlığı yok. Değerlere değer, sözlere ağırlık kazandırmaya çalışan bir avuç Don Kişot, “insanlık namına”, “canavarlarla” savaşıyor.

Yoksa yel değirmenleri mi?

Süpermarketlerden bayram şekerleri taşarken, sofralar taksitle alınan kurbanların etinden yapılan yemeklerle süslenirken, dağdan ovaya güç savaşları sürerken, bazı insanların kendilerini açlık greviyle yok etmesi, kimin umurunda Türkiye’de?

Yakınları ve “insanlık hâlinde” kaygı duyan bir avuç Don Kişot’un herhalde...

Aydın Engin, haber sitesi **T24**’teki yazısında şöyle yazdı:

“Sayıları binlerle ölçülen Kürt siyasi tutuklu ve hükümlüleri açlık grevindeler. Geçen ay, 12 Eylül’de önce 63 tutuklu Kürt siyasetçisi açlık grevine başladı. Onları binlercesi izledi.

Kimilerinizin belki de çoğunuzun haberi bile yok. Medyamız binlerce yurttaşımızın açlık grevinde olmalarında bir ‘haber değeri’ bulmadı. Kimileri görmezden geldi, kimileri ıkına sıkına tek sütunluk, ayrıntıdan yoksun haberlerle yasak savdılar.

Açlık grevini başlatanlar bugün 37. günü doldurdular.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ülkenin aynası

Sezin Öney 30.10.2012

Az Ország Tükre; yani “**Ülkenin Aynası**”, bugünlerde **Budapeşte Tarihi Müzesi**’nde gezilebilecek bir sergi. 1780-1880 arası yapılan gravürler, resimler, çizimler, baskılar var sergide. Biz hepsine toptan, resimler diyelim en iyisi. Bahsettiğim resimler, henüz ortalıkta “**Google hazretleri**”, her şeyin sorulduğu “**Ak sakallı Google dede**” yokken, yeniliklerle ilgili bilgilendiren, ilk “**medya fotoğrafları**”, bilgi bankaları aslında.

“**Afrika’da yaşayanlar nasıl insanlardır?**”, “**Bir yanardağ patlaması nasıl bir şeydir?**”; bunlar, bugün, çocukların bile gözlerinin önüne getirebileceği birtakım şablon imgeler. Oysa 18. yüzyıl sonu, 19. yüzyıl başında, insanlığın çok çok küçük bir kısmı bu gibi konularda bilgi sahibiydi.

Bu resimler, “**halk**” genelinde, bilginin yayılmasına imkân sunuyordu. Resimlerin yayılmasında da, dergiler rol oynuyordu.

Günümüzde her köşede bulunan, her konuda yayımlanan dergilere, “**mucize**” nazarıyla bakmak aklımıza bile gelmiyor.

19. yüzyıldaysa, dergi yayımlayabilmek, tam manasıyla bir mucizeydi.

1840’larda baskı tekniğinin gelişmesiyle, günümüz dergilerinin atası sayabileceğimiz yayınlar, önce İngiltere’de, ardından da bütün Avrupa’da yaygınlaştı. Daha 1731’de, İngiltere’de **The Gentleman’s Magazine** (**Centilmenlerin Dergisi**) diye bir dergi yayımlanıyordu aslında, ancak, daha sonraki örnekleri gibi yaygın olarak okunmuyordu.

İronik biçimde, İngilizceye “**dergi**” anlamına gelen “**magazin**”, Arapçadan girdi. Yani, “**Makhzan**”, yani “**depo**” kelimesinden. Türkçeye de, “**mahzen**” olarak giren, aşına olduğumuz bir sözcük bu.

Dergiler de, “**bilgi depoları**” olarak nitelendiğinden ötürü, bu kelime seçilmişti.

Tarih ve “**güncel gelişmeler**” hakkında halkı bilgilendiren, bol resimli yani illüstrasyonlu, yaygın biçimde satılabilecek kadar ucuza mal olup pazarlanan yayınlardı, 19.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Hem Batı’yım hem de Doğu’

Sezin Öney 01.11.2012

“**Azt a terem buráját**”...

Macarca, “**çalışmıyor, işlemiyor**” gibi, Türkçeye tam da çevrilemeyecek bir laf.

Özellikle çocukların önünde küfretmemek için, kızgınlık ânında ağızdan kaçan kötü sözler yerine söylenmek için "icat edilmiş".

Türkiye'nin bugünkü tuhaf hâllerine de çok uyuyor bu söz açıkçası.

"Askerî vesayetten, sivil vesayete geçildi" demek tam da açıklamıyor durumları. Sözkonusu olan, çok daha **"derin"** bir sorun.

Türkiye'nin halkın yarısından fazlasının oylarını alıp da seçilen, sürekli bir başarı grafiği olan bir siyasi hareketinin, ülkenin ilk tam manasıyla **"sivil"** iktidarının, ideolojisini otoriter bir yapıda betonlaştırması çok daha düşündürücü.

AKP'ye şimdiye kadar yapılan, İslamcılık eleştirileri yanlıştı.

AKP'nin sorunu dindarlık değil, muhafazakârlıkla gizlenen, "kadife eldiven içindeki demir yumruk" şeklinde bir otoriterlik.

"Artık Türkiye'de her şey konuşuluyor" deniyor; aslında hiçbir şey konuşulmuyor. Çünkü kamuoyu gündemine yansıyan ölçekte, sadece aynı şeyler tekrar edilip duruyor.

Gerçekten, gazetelerden, televizyonlardan, siyasi yorumculardan, siyasetçilerden, " yeni bir şeyi" ne sıklıkla duyuyorsunuz?

Kürt Sorunu'nun çözümü, yeni anayasa gibi Türkiye'nin siyasi gündemindeki en belirleyici konularda, sivil toplumun en ufak bir belirleyici rolü var mı?

Kürt Sorunu, artık AKP ile PKK arasında kozların politik arenada paylaşıldığı bir güç savaşı.

Açlık grevi yapan insanlar da, taş atan çocuklar da, askerler de; herkes, her can bir piyon.

Eski Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt, **"Sözkonusu vatansa gerisi teferruattır"** uydurma **"Ata sözü"**nü (yani **Atatürk sözünü**), 2007'de diline pelesenk ettiğinde, aslında, **"Sözkonusu güçse, can teferruattır"** demeliydi.

Bu sözleri de, meşhur Dolmabahçe konuşmasında "iktidar selefi" Başbakan Erdoğan'a, **"kulağa küpe"** olarak devretmiş olmalı Büyükanıt.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçtihat kapısını pas...

Sezin Öney 06.11.2012

Açlık grevleri olan bir ülkede, başka bir konuda yazmak zor.

Bu eylem, Kürt Meselesi'nin artık "bildiğimiz hâliyle" çözülemeyeceğinin ilk somut işareti.

AKP ve PKK, Kürt Sorunu alanının iki iktidar odağı varsayılan bu yapılar, bu meseleyi artık **“tepeden inme”** **şekilde bir anlaşmaya vararak çözemezler.**

Açlık grevlerinin, “önderliğe” ters de düşebilecek bir eylem biçimiyken, spontan bir şekilde cezaevlerindeki örgütlülüğün kararıyla başlaması, kendi başına bir kırılma noktası.

Bu eylemin sonucu ne olursa olsun, “hikâyeleri” siyasi kutuplaşmayı körükleyecek biçimde **“efsanevi” mana** kazanacak.

Van depremi ertesi yaşanan AKP-BDP siyasi çekişmesinden Uludere’ye, Pozantı Cezaevi’nde çocuk mahkûmların yaşadıklarında Urfa Cezaevi’nde yangına neden olan isyana, Gaziantep’teki patlama ertesi atılan “kahrolsun Kürtler” sloganlarından, Bursa’da henüz birkaç gün önce komandoların müdahalesine neden olan, günler süren “sokak gerginliğine”; daha sayısız birçok irili ufaklı olayla, son yıllarda **artık dönüşü olmayan bir noktaya geldik.**

Artık, meselenin doğası değişti ve **ancak “insanlar”, taban, Meclis’te temsil edilen bütün siyasi hareketler ve ötesinin “minimumda anlaşmaya” niyet etmesiyle, belki, çözüme doğru ilerlenebilir.**

Bu karamsarlık, aslında kalan tek umuttan kaynaklanıyor.

Türkiye’nin de içinde bulunduğu bölge, insansız hava araçlarının, insanları “tesbit ve imha etmek” için vızırdadığı bir topyekûn ateş hattına dönüşüyor.

İsrail, ekim başında, sınırları içine 40 kilometre kadar giren bir insansız hava aracını vurmuştu. İran Savunma Bakanı Ahmad Vahidi de, bu olayın üzerine, “en gelişmiş hava araçlarını, henüz Siyonist rejimin göklerine yollamadığını” açıklamıştı. Geçen pazar günü de İran, “çok gelişmiş bir insansız hava aracı ürettiklerini” duyurdu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tepkisel modernizm

Sezin Öney 08.11.2012

ABD başkanlık seçimlerinin bütün dünyanın ilgisini çekmesinin nedeni herhâlde, son yıllarda Amerika’nın sarsılan siyasi ve ekonomik gücüne rağmen, bu seçimlerin, “modern demokrasi” dediğimiz şeyin yaşandığı “an” olduğu **izlenimini** vermesi.

İzlenim diyorum çünkü ABD’de, demokrasi açısından, birçok şeyin hiç de yolunda gitmediğini biliyoruz. Gitseydi, 2008’de seçildiğinde, bütün dünyayı dolanıp geçen bir sihir yaratan Barack Obama’nın yeniden seçilmesi, dünyayı sallardı.

Eğer Obama, yarattığı ilhamın gücüyle, “politika” dediğimiz şeyi yeniden tanımlama yoluna gitseydi..

Güncel politikanın temel sorunu, dünyanın her yerinde, insan hayatına dokunan bir sürü meseleye hiç ilişmemesi.

Mesela, **ABD başkanlık seçimlerinde iki adayın karşılıklı tartışmalarında, küresel ısınma konusuna bir kez bile değinilmedi.** Oysa küresel ısınma ve meteorolojik felaketler arasındaki bağ artık “acaba mı” gibisinden sorgulanan bir olay değil. “Süper Fırtına” Sandy, Amerika’da, politikanın şekillendiği finans, siyaset ve medya merkezlerini vurdu da ne oldu; küresel ısınma gene “bayık” bir konu varsayıp ciddiye alınmadı.

Düşünür **Hannah Arendt**, “politikanın insanlar arasında geliştiğini” söyler. Yani, politika insanın doğasında olan bir şey değildir; **Aristo**’nun söylediği gibi, “İnsan, doğuştan politik bir hayvandır” denemez.

Siyaset, insanların “birarada olma” hâinden, ortak yaşamın yarattığı gereklerden ötürü ortaya çıkar; der Arendt.

Ancak, “devlet” denen yapı, giderek daha alengirli, insan yaşamının her alanını daha bir kontrol eder hâle geldikçe, günümüz politikası, iyiden iyiye “insan üzeri” bir yapıya bürünüyor.

Türkiye’de de, “devlet” önemini yitireceğine, hayatımızın daha da merkezinde yer almaya, daha bir “kutsallaşmaya” başlıyor.

Türkiye’de de, politika “insanüstü” bir yapıya sahip.

Şu an Brüksel’de “Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar Dünya Konferansı” için bulunuyorum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Kanun Benim’

Sezin Öney 13.11.2012

Brüksel’den dönünce Ankara’da bir tezat gözlüyorum; Brüksel’de sokaklar karanlık, Ankara’da bir ışık seli yaşanıyor.

Ne var ki, “ışıklar” bir aydınlanmanın değil, tersine “kararmanın” göstergesi Ankara’da.

Haklar ve özgürlükler konusundaki tartışmalarda sürekli irtifa kaybediyor Türkiye. Başbakan Erdoğan’ın idam cezasının “geri getirilmesi”, açlık grevlerinin “şantaj, şov ve blöf” olduğu ile ilgili sözleri, çok da hesaplı bir “rota değişikliğine” işaret ediyor.

Daha önce yazmıştım; Erdoğan, Rusya Devlet Başkanı/ Başbakanı (veya dönüşümlü olarak bir o görevi bir diğerini yapma gücüne sahip olduğu için bu sıfatların her ikisini de taşıyan) Putin’e, “Bizi Şangay Beşlisi’ne alın, Avrupa Birliği’ni boş verelim” demişti.

Şangay Beşlisi örgütlenmesinin, Rusya ve Orta Asya coğrafyasındaki otoriter/totaliter rejimlerin, evrensel hak ve özgürlüklere ilişkin kurallar ve değerleri çiğnemek için bir “dayanışma yapısı” olmaktan öte bir anlamı yok.

Hatta, Erdoğan’ın geçen temmuzdaki bu “heves beyanından” birkaç hafta sonra, *International Federation for Human Rights* (Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu FIDH), Şangay Beşlisi’nin, “insan hakları ihlalleri için bir araç olarak işlediğini” açıkladı.

FIDH, 1922’de kurulmuş, 100 ülkeden, 164 üyesi olan, insan hakları örgütlerinin biraraya geldiği bir federasyon. Şangay Beşlisi’yse, 2001’de kurulmuş, Tacikistan, Rusya, Çin, Özbekistan ve Kırgızistan’ı biraraya getiriyor.

FIDH, tüm hükümetlerden bağımsız olarak çalışıyor ve başta *Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi* olmak üzere, BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi ile BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme gibi, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan, geliştiren belgelere saygı duyulmasını sağlamak için çaba gösteriyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İnsan'ın idamı

Sezin Öney 15.11.2012

Son zamanlarda, ne zaman uluslararası bir toplantıya katılsam, dünyanın ne denli muhafazakârlaştığına şaşıyorum.

Çok klasik bir örnek var hep verdiğim; Romanlara yönelik ayrımcılık konusu, Avrupa'nın bir numaralı insan hakları meselesi.

Avrupa genelinde, devletlerarası işbirliği ve temas bağlamında ortaya çıkan en "ileri" yapı, **"Romanların Katılımı için Avrupa Platformu"** (European Platform for Roma Inclusion).

2008'de Brüksel'de gerçekleşen **"Birinci Avrupa Roman Zirvesi"** sonrası oluşturulmasına karar verilen bu yapı, Komisyon'dan, Konsey'den Parlamento'ya, tüm kilit AB kurumlarını, sivil toplum örgütlerini, konuyla ilgili uzmanları, Romanların kendilerini, bir araya getiriyor.

27 AB ülkesinin, sessiz sedasız hep beraberce, her kesimin temsiliyle, "geleceğin" politikasını üretmeye çalıştığı başka bir alan da yok aslında.

Ancak, AB genelinde yapılan toplantılarda, Romanların "entegrasyonuna" yönelik tartışmalar dönüp dolaşıp, hep Romanların "dışlanması" "yarattığı yükün" büyüklüğüne bağlanıyor.

Dünya Bankası'ndan ekonomist **Joost de Laet**'in yazdığı bir rapor var; **"Romanların Dışlanması Maliyeti"** diye... Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Romanya ve Sırbistan'da, Romanların "iş gücüne katılamaması, toplumsal dışlanmalarının", bu ülkelerin sırtına yüklediği mali bedel, 5,7 milyar avro hesaplanıyor.

İnsan hakları savunucuları, dertlerini anlatmak ve hükümetlerin, ayrımcılığa karşı "ciddi" politikalar benimsemesini sağlamak için bu rapora sık sık atıf yapıyorlar.

"Muhafazakârlaşan" dünyada, konu "din" falan asla değil; "haklar ve özgürlükler" alanının yaşadığı müthiş baskı, maruz kaldığı müthiş "aşağılama", küçümseme.

Bush döneminin mirası, böyle ağır oldu işte; o dönemin yarattığı paradigmaya hapis durumdayız.

Sağ ve sol, hangi çizgide olursa olsun, muhafazakâr iktidarlara ve bu iktidarlara güçlenen "elitlere" cevap yetiştirmeye çalışırken, ortada dolaşan argümanlara yanıt verenler de "muhafazakârlaşıyor" ister istemez.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Demir Kubbe

Sezin Öney 20.11.2012

“İnsan” olmak, Türkiye’nin tarihi boyunca trajik bir şeydi.

Bunu, bir gün değiştirenler; insana, insan olduğu için değer verenler, aslında hep beklenen ama hiç gelmeyen o büyük dönüşümü yaratacak.

Bunu da herhalde, “bir insan” değil, insanların kendisi yapacak.

Açlık grevleri, neden 70. gününe yaklaşırken bitti?

Acaba; Ortadoğu, Gazze’nin birden alev topuna dönüşmesiyle, en yakıcı gelişmelerin tam da eşiğine düştüğü için mi?

Ortadoğu uzmanı olmadığım için bu konulara, fazla değinmiyorum; adımımı bile atmadığım bir coğrafya konusunda yorum yapmak istemiyorum.

Ancak, son dönemde Ortadoğu’da, bazı gelişmeler ardı ardına geliyor; İran-İsrail arasındaki, “vurulacak-vuracak” tartışmalarında son sahneye geliyor olabiliriz.

Sudan’da, İran için silah ürettiği iddia edilen fabrikaların vurulması, ilk kez İsrail’in 40 kilometre içine kadar İran yapımı bir insansız hava aracının girmesi olaylarına dikkat çekmiştim.

Daha geçen hafta da, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu’nun raporu, tam da Gazze’nin vurulmasından önce, İran’ın nükleer enerji programının “bütününün, barışçı amaçlar için kullanılması amacını güttüğünü teyit edemeyeceklerini” dile getiriyordu.

Birleşmiş Milletler’in denetçilerinin raporunun mürekkebi kuruyup da, kamuoyuna duyurulmadan, Gazze bombalandı.

21 yıldır ilk kez, Tel Aviv’de sirenler yankılandı.

75 bin İsrail yedeğinin silâhına çağrılmasına onay verildi. 30 bininin, Gazze Şeridi’nin sınırında, kara savaşına hazır olması öngörülüyor. 16 bin yedek, fiilen silâhına alındı bile.

İsrail, şu âna kadar, binlerce hedefin vurulduğu Gazze saldırılarına, 60 milyon avro harcadı. Saldırıların bilançosunun, 800 milyon avroya çıkabileceği söyleniyor.

İnsan “maliyetinden” önce saldırıların, İsrail’in göze aldığı mali boyuttan bahsediyorum; çünkü bölge devletlerinin tümünün Türkiye’ninki de dâhil olmak üzere tek kaygısı bu, güç ve para.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Sezin Öney 22.11.2012

Demek, önce yine savaş var.

Doğumdan önce, gene ölüm var.

“Kaderimiz, buysa yaşamak zorundayız.”

Nesiller boyu, bu coğrafyada bunu düşündük; kadere boyun eğ.

Yaşam, bir savaştır.

Senden büyük güçler var; seni koparıp götüreceklerse, savaşa gitmelisin.

Doğrusu, çok kolay öğreniyor insan nefret etmeyi; nefret, insana öyle bir güç veriyor ki...

Deli gücü diye buna derler herhalde.

Topraktan fışkıran zehirli bir çiçeğin gücü.

Kendini uçurumdan avına bırakan bir kartalın gücü.

Saldır, yok et; her seferinde kendini de biraz öldürerek.

“Yaşamak için yaptım” diyeceksin ama her vuruşta, sen kendin de biraz can vereceksin.

Ta ki, bir gün sokaklarda kayıp bir ruh gibi yürürken, vitrinlerde hayaletinin silik yansımasını görene dek; o zaman fark edeceksin ki, bir zamanlar olduğun “cana” hasretsin.

Sana yalan söylemişler; hayat bir savaş değil.

Sen kendini öldürmüşsün aslında savaşıırken.

İşte o andan sonra hep, bir zamanlar olduğun o neşeli, gözü kara fidanın yasını tutacaksın.

Bundan sonrası, her şeyi huzurla unutturan, hiçbir çalar saatin kesemediği uykuya kadar derin bir can sıkıntısı.

Kader ve keder; güzelliklerimizi öldürmenin ve son pişmanlıkların kısır döngüsü böyle akar gider bu coğrafyada.

Yaşamayı bilmiyoruz ki aslında ölmeyi bilelim. Öleni ânında unutuyor, anısını harcıyıp bitiriyor ve acımasızca üzerine basıp geçip “yaşama” devam ediyoruz.

Huzursuz hayaletler gibi, nesiller boyu daha fazla ölüm istiyoruz belki de bu yüzden.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Bak Canım...’

Sezin Öney 27.11.2012

Geçen hafta perşembe, İsrailli şair **Yehuda Amichai**’dan bahsetmiştim yazıda.

Yazının sonu uçuvermiş; tıpkı Gazze’de “barış” oldu denmesiyle ölenlerin hemen de unutulması, İsrail-Filistin meselesinin de gündemden, enkaz üzerinde tüten duman misali, yitivermesi gibi.

Oysa Gazze’nin üzerinde, Türkiye’nin çatışma bölgelerinde, Ortadoğu’nun her köşesinde insansız hava araçları vızıldayıp duruyor; geleceğin savaşlarının planlanabilmesi için.

Nasıl da dev bir arşiv biriktiriliyor bu araçların çektiği kare kare filmlerden, savaş hazırlıkları için.

Yemen’de ABD’nin insansız hava araçları, İsrail’de İran’ınkiler, İran’da Amerika’nınkiler, Irak’ta merkezî hükümetin petrol yatırımlarını korumak için Washington’dan aldıkları uçuşuyor.

Türkiye’nin de medarı iftihar, “Anka” kuşu, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ tarafından, “tamamen yerli imkânlarla” üretilen insansız hava aracı.

Mısır, Ortadoğu’nun yeni silah taciri Türkiye’den, insansız hava araçları almak için müşteri oluyor.

Türkiye’den artık kimse çıkıp da, “Bizim Arap Baharımız, AKP iktidarı Arap Baharı’nın destekçisidir” demesin. Silah pazarlayan bir ülke, Arap Baharı gibi taban hareketinin olsa olsa mezar kazıcısı olur, yeşerteni veya “ideali” değil.

Bunları söyleyenlere, bugünlerde “hayalci barış kelebekleri” gözüyle bakılıyor.

Aslında gerçeklere “kör” sanılan “barış kelebekleri” görüyor paradokslarını bu coğrafyanın.

Gazze’de ateşkesin olacağı son saniyeye kadar füze saldırılarının sürmesi, ateşkesin başladığı saniye, füzelerin yerini havaifışeklerin alması gibi tuhaflikları.

Yehuda Amichai, İsrail’in “ulusal şairi” olarak biliniyor; ömrü savaşların tanıdığı ve savaşanı olarak geçmiş, şiirleri açıkça “barışa özlemi”, bir nefret varsa, savaş nefretini dile getiren bir şair.

Coğrafyamızın doğası paradokslar ya; Amichai’nin kendisinin, sıradan insanın savaş karşısında varlığını, yaşamı, hayatta kalmayı ve ölümü sorguladığı çok naif, çok sade, inceltilmiş değil damardan bir duygusallığı olan şiirleriyle, savaşı, felsefesi yapan bir devletin insanların “ulusal” şairi olması da buralardaki tuhaf tezatlardan biri.

“Benzin kokusu burnuma yükseliyor” şiirindeki sessiz sedasız taşlamalar mesela...

*“Gülerdin, ama şimdi susuyorsun
Sevgili ülke hiç isyan etmiyor
Rüzgâr, kuru yaprakların arasında dolaşacak yakında
Ne zaman uyuyacağım tekrar yanında?*

...

*Ordunun jeti gökyüzü cennetine barış getiriyor
bizim ve sonbaharın tüm âşıkklarının üzerine.”*

Ben günü, Amichai’nin şiirlerinin arasında dolaşarak geçirirken, **Katalonya**’da ayrılıkçılığın gövde gösterisi olan sarı-kırmızı bayraklarla dolu bir seçim gerçekleşiyordu.

Şu Katalonya gerçekten bağımsız olsa da, Türkiye’de artık “İspanya örneği” cidden konuşulmasa. Örnek değil artık Türkiye’ye çünkü. İspanya’nın sınırlarında insansız hava araçları uçuşmadı, Katalonya denen yerde, Uludere olayı gibi bir facia yaşanmadı.

Türkiye, bölgesine silah satan bir ülke olarak artık “seçim sandığı” gerçeğini değil, başka bir “kaderi” yaşamaya mahkûm ediyor kendini.

Bölgemizi yaşanır kılan yine de, paradoksları; savaşların orta yerinde, en güzel savaş karşıtı şiirlerin yazılması gibi...

Gene Amichai’ın, İsrail’de kullanılan bir hukuki kontrat metninden ilhamla, en güzelinden bir aşk şiiri yazması gibi...

“Bak canım- bir yaz daha karardı

...

Salıncaklar tek başlarına sallanıp duruyor.

İkimiz beraber ve her birimiz yalnız.

Ufuk, gemileri açıkta kaybediyor.

Bir şeye tutunmak zor artık

Savaşçılar, dağın ardına mevzilenmiş

Merhamete, hâlâ nasıl da ihtiyacımız varmış!

...

İkimiz beraber ve her birimiz yalnız.

Biz ikimiz yalnız, iki tarafın savaştığı yerde sevişeceğiz

Belki hâlâ her şeyi düzeltebiliriz

İkimiz beraber ve her birimiz yalnız

...

Beni sana getiriyorlar yavaşça ve düşünüyorum. Canım,

Al beni. Burada bizi hiçbir melek kurtarmayacak

Çünkü ikimiz beraberiz. Her birimiz yalnız.”

“Amihay’ın” şiirlerini, usta bir çeviriyle okumak için **Roni Margulies**’inkileri yeğleyin derim; benimkileri değil!

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geleceğin zamanı geldi

Sezin Öney 29.11.2012

Size, bugün “**politika**” olarak bildiğiniz şey, aslında politika değil desem...

Hele ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki kürsüden veryansın süre giden ve hele de, partiler arası laf dalaşı şeklinde cereyan eden şey, hiçbir şekilde politika değil diye de eklesem.

İlk (ve herhalde son) siyasi konuşmamı yaparken ben böyle dedim; söylediklerimden çok “politikacı” hâlim tuhaftı açıkçası.

Benim gibi kalabalıkların arasında kaybolmayı tercih eden, görünmezliği gözönünde olmaya yeğleyen, dahası muhabirlik deneyimleri sırasında röportaj yapar, soru sorarken bile yüzü sürekli kızarıp bozaran birinin, bir

salon dolusu insanın önünde konuşması gerçekten de olacak iş değildi.

Mucizeler de oluyor demek; bundan iki hafta önce kadar, Ankara’da **Yeşiller Partisi** ve **Eşitlik ve Demokrasi Partisi**’nin (**EDP**) birleşmesine bir hafta kala gerçekleşen toplantısında yerin dibine geçmeden konuşmayı başardım.

Konuşurken bir yandan kafamda sorguladığım temel soru şuydu; neden bazıları konuşuyor da, bazıları dinliyor? Neden asıl “derdi olanlar” susmak zorunda kalıyorlar da, bazıları onları temsil etmek üzere “seçkin” kişiler olarak, onların üzerinden yükseliyor? Politikadan uzak olduğum hâlde, tesadüfler sonucu bir oda dolusu insana hitap eden ben bile, karşımda beni dinleyenlerden çok mu farklıyım, beni onlardan ayrı kılan bir şey mi var da, ben konuşuyorum onlar dinliyor?

Sonuçta, benden aslan yürekli, “karizmatik lider” bir politikacı olmaz belli ki, ama siyaset denen şey aslında olması gerektiği hâliyle ancak, “gerçek manasıyla” “sıradan insanlar” arasında gerçekleşebilir ve onlar tarafından gerçekleştirilebilir.

Bu düşüncenin mucidi ben değilim.

Hannah Arendt, Michel Foucault gibi politika üzerine kafa yoran “münevverler” de, çok farklı yollardan geçip, bence, “**politikanın ne olduğu**” konusunda aynı kapıya varmışlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çakma Rusya modeli

Sezin Öney 06.12.2012

Erdoğan-Putin buluşması, Türkiye’nin “**yeni dünyasında**”, son dönemde gerçekleşen en sembolik olaylardan biriydi.

Türkiye’nin “yeni dünyası”, Avrupa’dan kopuk, Batı’ya öfkeli, ama nereye yakın belli değil; Batı ülkelerine sıradan vatandaşlarının, hatta Irak’a Enerji Bakanı’nın “vize alıp giremediği” bir çapraşıklık hâli.

Bugün, Putin ve Erdoğan’ın “tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş” misali muhabbetleri, Türkiye’nin savruluşunun da simgesi gibi.

Rusya, 2007’de, “uzak ve korkulan” imge idi. “Ulusalıcılar” ve “laik” takipçileri dışında, Rusya ile yakınlaşmak, eşleşmekten ürkölüyordu.

O dönem, en gözde orduvevlerinde, Putin’in son derece militarist bir görüntüyle kapağında poz verdiği kitaplar, gururla “hedefiniz budur, ileri” gibi bir edayla sergileniyordu.

2012’de ise, sivil bir iktidarla, bu durum “gerçeğimiz” hâline geldi.

Bazılarımızın, acıyarak sorduğu, “nasıl da böyle Putin ile yaşıyorlar” sorusunun gerçeğini yaşamaya başladık; fiilen.

Nasıl buraya geldik?

Bunun yanıtı, aslında Rusya’da gizli değil.

Rusya, “sonsuz” Putin liderliği altında bile, aslında Avrupa ile ayrılmaz bir bütün hâlinde.

Bazen dövüşerek, hesaplaşarak, sırtını dönerek ve bazen de bütünleşerek, yaşadığı yegâne gerçeklik “Avrupa”; nefret ettiği ve öykündüğü ideali o.

Rusya, büyük güç olarak, hem Doğu hem de Batı’ya hükmetmek istese de, bunu Avrupa’ya sırtını dönerek yapmak istemez.

Batı dışı bir Rusya aslında yok.

Putin de, tüm desiseleri ve ideolojik atıp tutmaları ötesinde, bunun farkında.

Erdoğan ise, Batı dışı bir Türkiye olamayacağını farkında değil.

Türkiye ise, Erdoğan AKP’si ile, Osmanlı İmparatorluğu’ndan beri gelen, “Avrupa’nın Türkiye, Türkiye’nin Avrupa” olduğu gerçeğini, “lokumsal”, “köprüsel” tasavvurlar, “Batı çöktü” veya Almanya’ya karşı verilen “asimilasyon” veryansınları dışında unutmışa benziyor.

Rusya her zaman üstün olmuştu Osmanlı ve Türkiye’ye, tüm o “büyük oyun” ve “realist paradigmlar” açısından; Putin de, bugün, İstanbul’da boy gösteriyorsa, bu onun iktidarının zaferi, Türkiye’nin değil.

Türkiye’nin, dünyada süregelen “insan” ve “insan-ötesi büyük güç” tartışmalarında, kendisini “bireyi ezen, bireyin haklarını hiçe sayan”, evrensel insan hakları çerçevelerini aşağılayan, bir tek adam rejimi, bir “otoriter demokrasi” olarak konumlaması, Putin’in zaferdir; Türkiye’nin değil.

Rusya, tarihi boyu demokrasiyi, çok partili düzeni, Türkiye ile karşılaştırılamayacak kadar kısa süre yaşamış bir ülke.

“Putin vakasının”, Rusya’da yaşanmasını izah edebilecek bir sürü sebep var.

Türkiye’ninse, Erdoğan için bahanesi yok.

“Başkanlık sistemi” tartışması, rastgele bir “klasikleşen iktidar kaprisi” değil Türkiye’nin devlet sisteminde.

Başkanlık sistemine geçilmesi çabaları, Avrupa Birliği ile ilişkiler üzerinden Avrupa’ya sırt dönülmesi, yüzlerce yıllık iç içe geçmiş kimliklerin, tarihin hiçe sayılması ile beraber, iki temel ve kalıcı hasar yaratacak hata olarak kayda geçecek Türkiye siyasetinde.

Biz, nasıl “tek bir insanı”, politikamızın temeli hâline getirdik?

Türkiye, “Batı-Doğu” ikilemleri ve çatışmalarında, bir tek adam kaprisi yüzünden, Rusya’dan çok daha avantajlı bir konumda başladığı hâlde güncel sorgulamalarda, girdaplarda, detaylarda boğulmuş, kaybolmuş durumda.

Rusya, “demokrasiyi” hiç bilemeden Putinleşti.

Biz...

Nasıl buraya geldik?

Din veya dindarlık, mesele değil.

Mesele, kaderlerimiz ve kimliklerimizin bir tek adamın kısıtlı tasavvuruna göre; devlet tarafından zorla şekillendirilmesi.

Kimliklerimizle ve bireyle alakalı, doğduğumuz andan beri parçamız olan, seçtiğimiz ve seçemediğimiz herşey, bizim sorumluluğumuz, sorunumuz... Ve kimse, kimse; hiçbir "güç sahibi" bu konuda bir tek şey dahi söylememeli.

Ancak, kimlikleri ezmeden de, tek adam olunmuyor.

Bu coğrafya, bunları daha önce yaşadı. Ama seçerek değil.

Talat Paşa ve Enver Paşa'nın "sözde mağrurlukları", "insana" değil, "insan-ötesi güce" dayanıyordu dersek; sadece kendinizi, 10, 20 yıl ötesine götürün; ne görüyorsunuz?

Onlar, Bakü'den Afganistan'a "büyük oyun" oynadılar da ne oldu?

Mesele eğer, "Batı dışı" modernleşme modeli ise, Latin Amerika'da, "insan onuru" gibi kavramların giderek daha fazla telaffuz edilmesiyle, Türkiye'den çok daha enteresan şeyler söyleniyor.

Gelecek on yıllarda, Türkiye çözemediği Kürt Sorunu'nun çökertici ağırlığı ve Avrupa'ya sırtını dönerek kaybettiği "Batı'nın Doğu, Doğu'nun Batı" olduğu çok boyutlu kimliğinin boşluğuyla, savruluşun modeli olacak; olsa olsa. O zaman, bugünün çakma Rusya hâleriyle yapılan hataları çok anacağız.

Not. Artık, perşembe ve cumartesi günleri yazıyorum.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yazmanın düştüğü yer

Sezin Öney 08.12.2012

Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü (DİSA) ve **Heinrich Böll Stiftung Derneği**, dün ve bugün, Ankara'da bir toplantı düzenliyor; **"Kürt Meselesinin Çözümüne İlişkin Algılar, Aktörler ve Süreç"**.

Zaten, böylesi toplantılar da olmasa, gerçeklikten tümüyle kopup, siyaset diye tamamen ipe sapa gelmeyen konuları konuşuyor hâle geleceğiz.

Daha bundan birkaç yıl önce, Kürt Sorunu başta olmak üzere, yeni anayasa sürecinden eşit yurttaşlık konusuna, çeşitli alanlarda toplantılar düzenlenirdi. Bugün, hem bu toplantıların sayısı ve toplumsal etkisi azaldı, hem de yapılan toplantılar tamamen içe kapandı. Sivil toplum, akademisyenler ve siyasetçileri biraraya getiren kaç tane toplantının haberini okuyorsunuz artık?

Bugün, bir kere, akademi dünyasının kapısı, Kürt Sorunu'na neredeyse tamamen kapalı.

Sivil toplum ise, hem "bölgede", hem de Türkiye genelinde, gücüne olan inancını yitirmiş.

Artık, siyasi toplantılar düzenlemek, öncelikle arkasında bir siyasi güç olan büyük hareketlerin yapabileceği bir gövde gösterisi hâline geldi.

Gerçi gövde gösterilerine de itirazım yok, eğer, **Bakırköy Belediyesi**'nin geçen hafta gerçekleştirdiği gibi olurlarsa. 30 kasım- 3 aralıkta, "**Demokrasiler Çağında Uygarlık Konferansı**"nda dünyaca ünlü filozoflar **Giorgio Agamben, Joan Copjec, Jean-Luc Marion, Bernard Stiegler, Gianni Vattimo**'nun biraraya gelmesi örneğindeki gibi yani.

Bu açılardan düşününce, bağımsız bir düşünce kuruluşu olan DiSA'nın son dönemde, Diyarbakır ve İstanbul'da gerçekleştirdiği toplantıların önemi daha bir ortaya çıkıyor.

DiSA'nın yapmaya çalıştığı aslında, son umudumuz da, farkında değiliz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarihin akışını tersine çevirmek

Sezin Öney 13.12.2012

Avrupa Birliği üyeliği fikrinden kopmak gerçekten Türkiye için ne anlama geliyor?

Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi öğretim üyelerinden **Hakan Yılmaz** ve **çalışma arkadaşları**, Türkiye'de Avrupa Birliği algısının 2003'ten bu yana geçen 10 yılda nasıl şekillendiğini araştırmış.

Araştırmanın birçok ilginç bulgusu var; ancak, benim dikkatimi en çok çeken, iki tanesi.

Biri, **Türkiye'nin coğrafi olarak Avrupa'nın parçası olduğunu düşünen Türkler'in oranının yüzde 70'ten 46'ya düşmesi**. Yani, bu sonucu topluma genelleyecek olursak, halkın yarısından fazlasının artık Avrupa bir parçası olduğumuz algısına sahip olmaması.

Diğeri de, **AB üyeliğinin dinî değerleri zedeleyeceğini ve "gençlerin ahlakını bozacağını" düşünenlerin oranının 10 puan artarak yüzde 64'e ulaşması**. Yani, toplumun yarısından fazlası, Avrupa'nın "ahlakı bozan", "dinimize aykırı" değerlere sahip bir coğrafya olduğunu düşünüyor.

10 yıllık bir sürecin izini süren bu araştırma, kuşkusuz ki, **Türkiye'nin AKP ile beraber değişen Avrupa algısını** ortaya koyuyor.

Suç, Avrupa Birliği'ne atmak da ne kadar doğru, bu tablo karşısında bilemiyorum. Sarkozy gibi politikacıların, Türkiye'yi AB fikrinden soğuttuğunu varsaysak bile, "dinî değerler" ve "ahlak" konularında bir algı oluşturdıklarını öne sürebilir miyiz?

Başbakan Erdoğan'ın, Köln'de 2008'de yaptığı bir konuşmada, AB'li yetkililerin tepkisini çeken önceki bir açıklamasına atfen; "*Biz Batı'nın, garbın ilmini, sanatını değil, maalesef ahlaksızlıklarını aldık*" dedim. '*Bununla ne demek istedi, bunu söylesin*' diyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yasemin'den taraf

Sezin Öney 15.12.2012

Tarafın yolculuğunda dönüm noktasındayız belli ki...

Taraf açısından, **Ahmet Altan** ve **Yasemin Çongar**'ın ayrılışları, doldurulması olanaksız bir boşluk yaratacak kuşkusuz. İyisiyle kötüsüyle, çok kişi çok emek verdi *Tarafa*, ama gazeteyi bildiğimiz hâliyle onlar yarattılar ve yaşattılar.

Çok küçük bir ekip, çok büyük imkânsızlıklarla, büyük özveriyle çıkardı bu gazeteyi. Herkesin, çalışanların pek çok derdi oldu ama hep devam edildi, tutunuldu, dayanıldı. Çoğunluk, para almadan aylarca çalıştı; mesaili olarak gazeteye gidip gelen, haber peşinde koşanların müthiş emekleri var bu gazetede.

Ahmet Altan ve **Yasemin Çongar**, gazetenin yaşadığı sorunları hep göğüslemek, yüklenmek zorunda kaldı. Hem yazar, hem editör, hem idareci, hem muhasebeci olmak da kimsenin harcı değil.

Benim de gazeteye kırgınlıklarım herkes gibi olmuştur; ancak, beni bir yazar olarak *Taraf* yarattı. Bana bu şansı, **Yasemin Çongar** verdi. Onun için, benim hayatımı değiştirdiği için, ona şahsen teşekkür borçluyum.

Yasemin'i, **Milliyet**'te ben yeni yetme bir muhabirken tanıdım. Bizler, çok heyecanlı bir dış haberler servisi olarak, ortalıkta koşuşup dururken, gazetede tanıdım Yasemin'i. Washington'dan İstanbul'a geldiğinde bizi hep ziyaret eder ve büyük bir ilgiyle bizimle konuşur, hatırlarını sorar, mesleki olarak bizi müthiş cesaretlendirirdi.

Ben, *Milliyet*'ten ayrıldıktan sonra görüşemedik; derken, ABD'nin Irak'ı işgali gündeme geldiği günlerde, Yasemin'e uzun uzun postalar atmaya başladım.

2003'te, Meclis'ten tezkere çıktı çıkmadı tartışmaları yaşanırken; eğer ki, tezkere çıkmazsa, Türkiye'nin geleceğinin "nesiller boyu heba edileceği" söylemleri medya genelinde öyle bir aşırılıkla pompalanıyordu ki, Irak'ın işgali fikrine dehşetle bakan bir "sıradan vatandaş" olarak çok bunalıyordum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Aslolan hayattır'

Sezin Öney 20.12.2012

Hayata düşen her yıldırım, aynı zamanda olan biteni bulduğumuz yeri, yolu, yaptıklarımızı düşünmek için de bir fırsat.

Taraf'ta yazmaya başladığımdan beri, benim hayatımdan yıldırımlar eksik olmadı. Bazen tek bir değil, yıldırımlar demeti üzerime yağdı. Her darbeden sonra, insan önce devam edemeyeceğini düşünüyor, sonra sarsıntılar arasında, üzerinden tozları silkip kendine geliyor.

Başka çare var mı?

Her zaman beterin beteri var; çarpan yıldırım da, sonunda insana "ben ne yapıyorum, yaptığım doğru mu, kendime karşı dürüst müyüm, hayatı 'gerçek' mi yaşıyorum" sorularını sordurabiliyorsa, o zaman arkaya bakmadan yürümeye devam etmek de mümkün.

Taraf'ın bugün, hâlâ onlarca çalışanı var. Birçoğu da, sabah akşam gazeteyle emek vermiş, yağmur kar çamur demeden gazeteyle, kendi yaşadıkları imkânsızlıklara rağmen, ne maddi ne de manevi bir karşılık alarak yaşatmaya çalışmışlar.

Bu dönüm noktasında, gazete için "bitti gitti" demek, onların emeklerine de büyük saygısızlıktır. *Taraf*, bir gün artık olmadığına, bu insanların önemli bir kısmının da, Türkiye'nin "kayıp gazeteciler" ordusuna katılacağını unutmamak gerek.

"Kayıp gazeteciler ordusu" diyerek, ben 1998'de gazete dünyasına adım attığımdan beri, yaprak dökümü gibi mesleklerini bırakmak zorunda kalan gazetecileri kastediyorum. Çok yetenekli ve işlerini çok seven birçok gazeteci, uzun süreli işsizlik dönemleri nedeniyle sonunda mesleklerinden uzaklaştı; sonuçta hep medya ve dolayısıyla "haber alma özgürlüğünden" uzaklaşan Türkiye kaybetti.

Taraf, bugün yoluna, geçmişten dersler çıkarak ve çalışanlarının artık emeğinin karşılığını vererek devam edebilirse, bu durum, sadece medyanın değil, Türkiye'nin kazancı olur.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oyun değil bu işler

Sezin Öney 22.12.2012

Kıyamet kopmadı ama "rutin biçimde" yılın en uzun gecesini yaşadık dün. 21 aralık gününü, 22'sine bağlayan gece, insanlık tarihinde çok uzun zamandır, farklı biçimlerde kutlanıyor. Aslında **aralık ayının bu son haftalarına denk gelen günler, dünyanın dört bir yanında birçok farklı kültürde, değişik biçimlerde "bayram" zamanı.**

Tarih öncesi çağlarda bile, "kış nasıl çıkaracağız" derdiyle, tam bu günler, **"özel zamanlar"** olarak işaretlenmiş. Bronz Çağı döneminden kalan Britanya'daki **Stonehenge** ve İrlanda'daki **Newgrange** gibi kalıntılarda da, bu günlere yönelik tören ve kutlamaların izlerini görüyoruz.

Eğer yüzünü gösterirse, soluk kış güneşi, tam bugün şafak vakti, **"Yeni Taş Devri"** insanlarınca, selamlanıyordu; zira, bugünden itibaren "derin kış" başlamaktaydı.

Ocaktan başlayıp, ilkbaharın yüzünü göstermeye başladığı ilkbahar günlerine değin, açlık, yokluk, soğuk ve hastalıklar, insanları, hayvanları kırıyordu. Kimin baharı görebileceği "kısmet" işiydi yani. Elde kalan son yiyecekler, son koyun, keçi ne varsa kesiliyor ve ölüm, "ya çıkarsa" şeklinde kapıyı çalmadan yaşam kutsanıyor ve kutlanıyordu.

"Kıyamet" kopmayınca, dünyanın radikal bir değişime gitmekte olduğu; eski yaşam biçimleri, yaklaşımlar, kalıplar ne varsa kırılacağı, dünyanın yeni bir evreye ilerleyeceği yorumları yapılmaya başladı.

Bir zamandır da; dünya olarak, "buna yaşamak denirse" hâlindeyiz. **Bir yandan, bilimsel gelişmeler ve artan zenginlik dünyada belli bir kesimi, yaygınlaşan şekilde "kalkındırıyor". Öte yandan da, insanlar arasında uçurum artıyor. En önemlisi, "dünyayı değiştirme umudu" yitiyor.** Arap Baharı başta olmak üzere dünyayı sarsan halk ayaklanmaları, yeni bir evrenin başlamakta olduğunu düşündürüyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Faili meçhul korkular

Sezin Öney 27.12.2012

Çok tuhaf işler bunlar. **Geçen yıl bu zamanlar, TIME dergisi, "yılın insanı" olarak "protestocu"yu seçmişti.**

Bunun sebebi olarak da, **"protestocunun" dünya tarihindeki etkisi** gösterilmişti; Amerika'da 1960'larda haklar veya Vietnam Savaşı'nı protesto için sokağa dökülenler, 1970'lerde, İran ve Portekiz'de diktatörlüğe başkaldırı için gösteri yapanlar, 1980'lerde Orta ve Doğu Avrupa'da, Çin'de Tiananmen Meydanı'nda "demokrasi" talebiyle yapılan gösteriler, İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'yi işgaline karşı çıkanlar, nükleer silahlara karşı, çevrenin korunması için meydanlarda toplananlar...

"Meçhul Protestocu", 2011 yılının "insanı" seçilirken, Türkiye, 2012'yi, içindeki "protestocunun" devlet tarafından giderek toplumun dışına itildiği, marjinalleştirildiği bir sürecin son ve en kocaman halkasını ODTÜ olaylarıyla pekiştirerek tamamlıyor.

Güncel Türkiye siyaseti, "muhalifliğin marjinalleştirilmesi" üzerine şekilleniyor.

"Derin devlet", "askerî vesayet", "darbe tehdidi"; bu gibi demokrasiye yönelik ciddi tehditlerin bilinegelen hâllerini büyük ölçüde aştı Türkiye. Ancak, demokratikleşmemek için yeni bahaneler lazım "eski devlete".

Eski devlet, yani vatandaşını ezen devlet öyle bir güç kaynağı ki, iktidarı ele alan, bu yapıyı değiştirmek istemiyor.

Hep yazdığım gibi, aslında AKP, otoriterleşmenin sebebi değil, sonucu.

Siyasette insanların özel hayatlarını deşmek için, modern yöntemlerle dedikodu kumkumalığı yapılması manasına gelen "dinleme"den Erdoğan'ın şikâyet etmesi, tıpkı "kürtaj" ya da "dokunulmazlıklar" meseleleri gibi yeni gündem maddeleri yarattı. Ancak, Erdoğan, *NTV*'deki söyleşisinde söylediği gibi, "gündem yarattığı için başbakan".

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Öğrencilerin 'Kış Gülü Devrimi'

Sezin Öney 29.12.2012

ODTÜ'deki gösteri ve polisin orantısız güç kullanımı, Başbakan Erdoğan'ın verdiği tepkiler...

Bütün bunları, sadece Türkiye ve hele de Ankara'ya odaklanarak okursak, şimdi olduğu gibi, aynı kısır tartışmaları sürdürmekle kalırız.

Oysa, bugünlerde başka yerlerde de öğrenci eylemleri, iktidarlara yönelik protesto gösterileri gerçekleşiyor.

Macaristan'da, öğrenciler "**parasız eğitim**" için sokakları dolduruyorlar. Aralık ortası başlayan gösteriler, üç günde, muhafazakâr sağ **Fidesz** hükümetinin geri adım atmasına neden oldu. Başbakan **Viktor Orbán**, "**Öğrencilerin mesajını aldık**" diye bir açıklama yaptı. Üzerine, hükümet sözcüsü **András Gıró-Szász**, en az 55 bin öğrencinin eğitim masraflarının devlet tarafından karşılanacağını açıkladı.

10 milyonluk nüfusu olan Macaristan'da, şu an 98 bin öğrenci var; 67 bini de devlet bursuna sahip. Kalanı ise, ayda yaklaşık 600 TL'ye denk gelen okul masraflarını kendileri karşılamak zorunda.

Gösterileri düzenleyen **Ulusal Öğrenci Konseyleri Topluluğu (HÖÖK)**, hükümetin vaatlerinin kendileri için yeterli olmadığını açıklayarak, protestolara devam kararı aldı. Fidesz, geçen yıl da, burslu öğrencilere, mezun olduktan sonra 10 yıl Macaristan'da kalıp çalışma şartı getirmişti.

Gösterilere sebep olan düzenlemelerin yalnızca mali boyutu da yok. Macaristan'da üniversitelerin özerk bir yapısı var. Yeni düzenlemeler de, üniversitelerin yönetim ve denetimini, Eğitim Bakanlığı'na devrediyor. Öğrencilerse, kendilerini ilgilendiren kararlarda kendilerinin de söz sahibi oldukları, şeffaf ve katılımcı bir politika oluşturma süreci talep ediyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sevgili Hocam

Sezin Öney 03.01.2013

İnsan bazılarından, nasıl insan olunacağını öğreniyor; bazılarındansa, nasıl olunmayacağını...

Bazı hocalarımdan da, nasıl hoca olunacağını öğrendim; bazılarında da nasıl olunmayacağını...

Yılın son günü, hocam **Arman Manukyan**'ı kaybettik. Arman Bey'den, hâlâ nasıl olduğunu çözemediğim bir şekilde muhasebe dersi aldım. Beni tanıyanlar, muhasebe ile benim aramda, arada sırada kullanmayı sevdiğim bir tabir olan "vicdan muhasebesi" dışında bir alaka olamayacağını bilir. Ömür billâh ağır hesap, matematik derslerinden ne kadar kaçtıysam da, Türkiye'nin çarpık eğitim sisteminde yakamı bırakmadılar ama muhasebe dersini kendi isteğimle aldım.

Siyaset bilimi, Uluslararası İlişkiler, Tarih gibi alanlarda okuyan birinin, muhasebe ile işi olmaz. Fakat ben geriye bakınca, lisans döneminden en heyecan verici derslerim arasında, **İnsan Tunalı**'dan aldığım İstatistik ve Arman Hoca'dan aldığım Muhasebe vardı. İkisi de, ayrı ayrı çok hoş, takibi, ilgisi olmayan için neredeyse imkânsız olan dersleri sevdiren, heyecanla bekleten, zamanı su gibi akıtan hocalar olarak aklımda kaldı.

Bugün hâlâ, en sevdiğim konularda çalışıyorlar bile olsalar, asık yüzlü, öğrenciyi tersleyen, öğrenciyle alay eden ve onu, sahip olduğu güçle ezmeye çalışan hocalardan yaka silkiyor ve onlara üzülen bakıyorum.

Arman Hoca'dan ders alıp da, papyonundan zarıflığına, şakacılığından geniş anlayışına, onu özlemle anmayan yok.

Akademi de, işte tam böylesi bir bilgeliğin yeri olmalı.

Arman Hoca'nın derslerinde, bir yandan bilançoların iki tarafını eşitlemeye çalışır ve hiçbir zaman da tutturamazken, gelir-gider cetvelini hiçbir zaman eşitleyemeyen bir muhasebecinin hikâyesini hayal eder, kafamda böyle bir öykü yazardım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bariş mümkün mü

Sezin Öney 05.01.2013

Bariş, savaşın tersi değil.

Bariş, bir "ideal" ve ulaşması da hiç kolay değil.

Bir nevi, "sonsuz aşk" gibi, her gün emek verilmesi gereken bir ideal bariş da...

Bugün, "Erdoğan ve Öcalan", "AKP-PKK" kutuplarıyla kurulan, şipşak bariş denklemleri de biraz trajik geliyor bana.

Daha düne kadar birbirinden sert ve bariş karşıtı sözler sarf eden (veya tersine, konuyla ilgili ağzını bıçak açmayan) AKP bakanları, milletvekillerinin, birbiri ardına "cesur, daha cesur" ve "barışçı, daha barışçı" açıklamalar yapmak için birbirleriyle yarışması da biraz trajik geliyor bana.

Üç gün önce, bariş yanlısı konuşanlar "kara propaganda" yapıyordu.

Bugünse, "barış sürecine iyimser bakmayanlar"...

Bazen, Türkiye kamuoyu olarak, kurbağa gibi oraya zıpla buraya zıpla diye oynatılan zavallılar mıyız diye düşünmeden edemiyorum.

Uluslararası Kriz Grubu’nun verdiği “rakamlara” göre, Haziran 2011’den bu yana, 870 kişi çatışmalar, patlamalar; kısacası bu sorun nedeniyle yaşamını kaybetti.

Yani, İspanya’da Bask Sorunu’nu nedeniyle, son yarım yüzyılda hayatını kaybeden insan sayısı kadar kişi, bir yılda yok edildi gitti.

Ki, bu sayıya; Uludere’de öldürülen 34 insan dâhil değil...

Geçen yaz, “barış” için çok daha elverişli bir zamandı; uluslararası gelişmeler bakımından, Arap Baharı’nın bölgede yaratacağı dinamiğin, insan hakları kanalından tüm bölgeyi dönüştürebileceği, olumlu ve yapıcı bir güce çevrilmesi bakımından.

Bugün, Türkiye’nin ezeli kâbusu, “Kürdistan’ın” kurulması konusunda Irak’ta zaten bozuk seyreden iç dengelerin tam bir savruluşa girmesi, Suriye’de bir senede 60 bin insanın can vermesi, İran’ın kaderinin belirleneceği nihai dönemece hızla yaklaşılması sözkonusu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sadece iyi haberler

Sezin Öney 10.01.2013

“Bu hafta okulda, öğrencilerin gazetelerden kesip getirdiği haberler okunacaktır.”

Oğlum Hazar’ın okulundan gelen bu bildirimle ve Karabük Üniversitesi’nde Makine Mühendisliği bölümünde yüksek lisansını yapan genç okuyucum Hakan Yurtkuran’ın da, yorumlarımda kötümserlik sezinlediğinden bahsetmesiyle, **“iyi haberler” avına çıktım.**

Bu da hiç olay bir iş değil; alın bir gazeteyi ve **“gerçekten iyi”** bir haber bulun kolaysa.

Aslında bu işi, zaten her hafta yapmamız gerekiyordu; gazetecilik kökenim dolayısıyla, özellikle de bir sorumluluk hissediyordum. Ancak, Hazar ile beraber haber arayışına bile geçemedik; zira, sadece benim televizyon haberlerini izlemem dahi krize neden oluyordu. Hazar, “kötü haber” duyar duymaz kulaklarını kapatarak şarkı söylemeye başlıyordu. Açıkçası, çevremde en sevdiğim bazı insanlar da, müthiş bir sevecenlikle, kötü haberlere ve kötümserliğe karşı “yufka yürekleriyle”, “ama iyi düşünelim” diyenler müthiş bir tatlılıkla. “Ben ve sen” arasında işler böyle de; ya dünya genelinde?

Hazar’a göre, gazeteciler, sadece kötü haber veren insanlar. Hatta, kötü haberlerin kaynağı da, gazeteciler.

Sabırla, “neden-sonuç” ilişkilerini yanlış yerden kurduğunu; kötü haberler varsa, bunların sebebinin gazeteciler olmadığını anlatmaya çalıştım.

Çok da ikna olmadı galiba; neticede, gazetecilik mesleğinin doğasında **“kötü haberlerin”** çekimi var. Kötümserlik olsun diye değil, **“yolunda gitmeyen işler”**, yolunda gidenlerden daha çekici haber konusu olduğu için “kötü haberlere” daha çok yer verildiğini görüyoruz.

Dahası, ABD merkezli insan hakları örgütü **İnsan Hakları Gözlem (Human Rights Watch)**, Birleşik Arap Emirlikleri’ne 2009’da yaptığı bir uyarıda, **“medyada rejimi eleştirmeyen, sadece iyi haberler**

yapılmasını”(1) öngören bir basın yasasını eleştiriyordu.

Akıntıya karşı kürek çekenler de var gerçi; “**sadece iyi haberler**” vermeyi amaçlayan, internet üzerinden yayın yapan bazı siteler kuruldu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

‘Derin’ devlet

Sezin Öney 12.01.2013

Bugünlerde tam da, “**derin devlet**” kavramı üzerine çalışıyordum ki, Paris’teki vahşet tablosu ortaya çıktı.

Cinayeti işleyenlerin hesabı, silahsızlanma sürecinin yaratacağı dinamiklerde, bir şekilde kendilerine engel olabileceğini düşündükleri insanları yok etmek olmalı.

Hürriyet’ten **Zeynep Gürcanlı**, suikasta kurban gidenlerden **Sakine Cansız**’ın, *WikiLeaks* belgelerinde örgütün para akışını kontrol eden önemli bir isim olarak geçtiğini yazıyordu. “Çatışmama” sürecinde, PKK’nın mali gücünün, siyasi iç dengelerinin nasıl yönlendireceği de gözden geçirilecek muhakkak.

Bu sürecin sabote edilmesi için neden Paris seçilsin? Türkiye’de gerçekleştirilecek provokatif tek bir olay sabotajın âlâsı olmaz mı?

Leyla Söylemez ve **Fidan Doğan**, belli ki, sadece yanlış zamanda yanlış yerde oldukları için öldürülmüşler. Sakine Cansız’ın da artık hayatta olmasını, birileri istememiş.

Köşe yazarlarının büyük bir kısmı, kendini dedektif gibi hissedip, komplo teorileri ortaya koyuyorlar. Kimi Fransa, kimi PKK, kimi devlet, kimi hükümet, kimi İsrail, İran, Irak diyor. Ben yazarken yoruldum; siz hayal gücünüzle kendi senaryonuzu oluşturun; çünkü hiçbir komplo teorisi, diğerinden daha az değerli değil.

Kapının şifresi meselesine neden kafa takılıyor mesela. Birçok köşe yazarlarından Başbakan’a kadar; “kapının şifresini biliyormuş, bu da katilin tanıdık biri olduğunu gösteriyor” diyenler var. Oysa şurada burada benzer şifreli kapıları olan yaşadığım evleri düşünüyorum da, bu şifrelerin öğrenilmesi öyle çok da imkânsız sayılmaz. Böyle profesyonel, soğukkanlı bir suikastı planlayana herhalde, bütün binanın ortak kullandığı şifre engel olacak değildi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Parrhesia

Sezin Öney 17.01.2013

Parrhesia, Antik Yunan’dan gelen bir kelime.

“Herşey” ve “söylemek” kelimelerin birleşiminden oluşuyor. **Açık seçik, hiçbir şeyi saklamadan konuşmak** manasına geliyor. **Dürüstçe, doğruları söylerken, can yakmaktan da korkan bir itinayla, ancak söylediklerinin sonuçlarından da korkmadan, aklındakileri söylemek**; ama aklına geleni söylemek de değil.

Parrhesia, Atina’da demokrasinin temellerindendi.

Tiyatroda, mahkemelerde ve tabii ki, meclislerde, Atinalılar her şeyi dile getirmekte özgürdü. Elbette, bu kavramın sembolik ve ideal bir yanı vardı; gerçekte, insanlar doğru söylediklerinde başları fena hâlde belaya girebiliyordu. Örneğin filozof **Sokrates** hakkında, doğru bildiğini konuştuğu için hakkında ölüm kararı çıkmıştı.

Ondan asırlar sonra filozof **Michel Foucault**, yaşamının son döneminde, yirmi yılı aşkın süre toplumdaki güç ilişkileri üzerine kafa yorduktan sonra, daha çok “kişi”, insanın kendi içi, kendi kendine verdiği hesapların tarih boyu dönüşümüne odaklanmaya başlamıştı.

Parrhesia kavramına da, kafası bu süreçte takılmıştı.

Foucault, 1983 ekim-kasım döneminde California’da Berkeley Üniversitesi’nde verdiği konferanslarda, “**doğruyu söylemek**”, “**özgür konuşmak**” olarak tanımladığı **Parrhesia**’yı masaya yatırdı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güvercinka

Sezin Öney 19.01.2013

Ölümün, bir fısıltı gibi geldiğini düşünüyorum; “**zaman geldi**” sözleriyle.

Hrant Dink, arkasından gelen bir kurşunla, ne olduğunu bile anlayamadan tam da, içinde kaybolduğu günlük düşüncelerden sıyrılmadan bu fısıltıyı duydu mu; “**zaman geldi...**”

Mehmet Ali Birand, yoğun bakımda bilinci kapalı yatarken bu fısıltıyı duydu mu?

Bu fısıltıysa ölüm, acaba hangi dilde, kimin sesinde?

Birand, her ne kadar, son röportajlarından birinde, “**Bence ölünce hissetmiyorsunuz**” dese de, dün akşamüzeri son nefesini verirken hissettiklerinin haberini yapmak isterdi sanırım. Kimsenin “**bildirmediğini bildirmek**”, herkese haber atlatmak...

Bundan birkaç hafta önce, **Can Dündar**’ın yazdığı, yaşamını anlatan **Birand: Bir Ömür Ardına Bakmadan** kitabı piyasaya çıktığında, röportajları arka arkaya sıralandığında, ölümü için hazırlandığı hissi içime doğmuştu.

Kalbi medya ile atan birinin, ölümünün ardından hakkında ne konuşulacağını düşünmesi; neredeyse bunun için, arşivlerden zamanı geldiğinde çıkarılacak röportajların özenle hazırlanmasına vesile olması da, Birand’ın habercilik damarının bir kanıtı.

Ölümünün yaklaştığına kanaat getirilen kişiler için, gazetelerin haber merkezlerinde, portre hazırlıkları yapılır. Birand da, belki de bu içgüdüyle, son haberlerini, aslında önceden, tam da kendisine denk düşen bir disiplin ve öngörüyle, tam da kendi isteyeceği şekilde, ölüm gecesi yapmış oldu.

Anglo-Sakson basınında ölümlerin arkasından yazılan, salt güzellemelerle değil, bir insanı olduğu gibi, eksik fazla, günah ve sevaplarıyla, zarifçe anlatan tam da **“obituary”** (açıkçası ben tam bir Türkçe çevirisinin olduğuna inanmıyorum) geleneği pek yok Türkiye’de ne yazık ki; birçok insan Birand’ı değil, kendini anlatıyor. **Nazan Özcan**’ın *Radikal*’deki yazısından öğreniyorum ki; genç Birand, Galatasaray Lisesi’ne başlarken de, şu ruh hâli içindeymiş;

“Survival (yaşamı sürdürmek) için savaş+bacağımın verdiği kompleksler arasında bocalayarak yukarı sınıflara doğru yöneldim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Damak tadının idaresi

Sezin Öney 24.01.2013

“Ekmek bulanıyorlarsa pasta yesinler” sözünün yanlış biçimde atfedildiği Fransa Kraliçesi **Marie Antoinette**’in kendisi, filozof **Michel Foucault**’nun deyişiyle, tam bir **“hükümdar güç”** temsilcisiydi.

Hükümdar güç, **“yaşatmaya veya öldürmeye”** karar veren, kral, kraliçe, sultan gibi bir kişi veya kişilerde somutlaşan, **“emreden”** güç olarak tanımlanabilir. Marie Antoinette, güç kullananın ve güç kullanım tekniklerinin değiştiği bir dönemde, kendisini giyotin önünde bulmuştu.

Değişen zamanlarla, 18 ve 19. yüzyıllarda, iktidarın kurumsallaşması ile beraber, hükümdar güç yerini, **“disiplin gücüne”** bıraktı. Foucault’nun özellikle incelediği “tımahaneler”, hapishaneler, hastaneler gibi kurumlar, neyin **“normal”** neyin **“anormal”** olduğunu tanımlayarak, bireyleri **“hükmetmeden idare etmeye/ yönetmeye”** başladı.

20. yüzyıldaysa, devletin **“kurumların kurumu”** olarak yükselişiyle, bireylerin **“iyiliğinin”** devlet tarafından tanımlandığı biçimiyle korunması ve kollarını öngören gücün, yani **“biyopolitika”**nın hâkim hâle geldiğini ileri sürüyor Foucault.

Tarif edilen **“güç egzersizleri”** veya Foucault’nun deyişiyle, **“teknikleri”**, biri diğerinin tamamen yerini alacak biçimde ortaya çıkmıyor. Belli zaman dilimlerinde, disipline edici güçle hükümdar gücün, biyopolitika ile diğerlerinin birbirine karıştığını gözleyebiliyoruz.

Bu güç tekniklerinin her birinde, **“ezen ve ezilen”** gibi ikilikler yok; gücün uygulayanı ve gücün üzerinde uygulandığı arasında karmaşık bir etkileşim var.

Foucault’nun Paris’teki halka açık konferanslarda, kalabalıkların önüne yerleştirdiği kayıt cihazları üzerinden verdiği örneği ele alırsak; *“Önümde duran bu cihazı yere çalıp paramparça edebilirim; bu bir güç gösterisidir.*

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

24 Ocak 2013, Türkiye tarihi için kara bir gündü

Sezin Öney 26.01.2013

Pınar Selek ve **Abdülmecit Öztürk** hakkında verilen kararlar, hakkında **Hrant Dink** cinayetine ilişkin şaibeler bulunan **Muammer Güler**'in İçişleri Bakanı olması ve iki faili meçhul cinayetin yıldönümlerinde hâlâ hiçbir ilerleme kaydedilemediğinin bir kez daha kafamıza dank etmesi.

Uğur Mumcu cinayeti gerçekleşteli 20 yıl oldu ve gene bir 24 ocakta meydana gelen **Gaffar Okkan** cinayetinin üzerinden de 12 yıl geçti. Mumcu davasında, artık yeni bir fail suçlanamayacak; yani tıpkı Dink cinayetinde olduğu gibi tetikçilerden ileri gidilip, örgütlü yapı ortaya çıkarılamayacak. **Zaman aşımı, "derin devletin" aşınmasının zırhı.**

Selek davası, ben üniversite öğrencisiyken gazeteciliğe adım attığım zamandan beri, yani tüm mesleki hayatım boyunca süregelen bir hukuki kâbus. Sonu da, müebbet oldu. Bir akademisyen eğer Kürt Sorunu içine hapsolmuş bireylerle, konunun özü olan "insan meselesi" yönüyle fazlaca ilgilenirse, bu devlet onu süründürür; Pınar Selek'in hikâyesinin özeti budur.

Sadece onun değil; Uğur Mumcu'nun, Gaffar Okkan ve birçok faili meçhulün de...

Ancak, aslında "**faili meçhul**" sadece kurbanların hayatına değil, yaşayanların hayatının da her alanına kasteden bir "**adaletsizlik**" hâli.

Galatasaray Üniversitesi'ni cayır cayır yakan yangın da, "**faili meçhul**" aslında. Görünürde bir tetikçi var, elektrik kontağı, ama ardını bilemiyoruz.

Aymaz Güler

Bazı sözler vardır; söyleyenin asla peşini bırakmaz.

Birgül Ayman Güler'in TBMM Genel Kurulu'nda söylediği, "**Türk ulusuyla Kürt milliyetini bana eşit gördüremezsiniz**" sözleri de onun adının her zaman beraber anılacağı sözler olacak.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir adım ötesi Tuna

Sezin Öney 31.01.2013

Bir adım ötesi Tuna...

Yaşam ve ölüm arasında, bir adım var.

Ayakkabılar dizili Tuna boyu.

Sahipsiz ayakkabılar...

Budapeşte'de, eğer, benim orada olduğum zaman hep gidip biraz dünyadan mola aldığım **"Magnolia"** adlı hamamlı havuzlu yerin önünden geçip, **Zoltán Sokağı**'nın Tuna'ya kavuştuğu yere doğru ilerlerseniz, **Gyula Pauer** ve **Can János Togay**'ın eserini de görürsünüz.

Tuna kıyısında, kimi dağınık, kimi hafif bir umursamazlıkla eve adım atarcasına savruluvermiş, kimisi müthiş bir intizamla bırakılmış ayakkabılar sahipsiz duruyor.

İkinci Dünya Savaşı kâbusunun bitmesine dokuz ay kalmışken, Tuna kıyısına kurşuna dizilmek üzere götürülenlerden ayakkabılarını çıkartmaları istenmişti. Sonra da, sırtlarından vurulup Tuna'ya düşürdiler; nehrin buz gibi sularına karışıp yitip gittiler.

Geriye ayakkabılar kaldı.

Sahipsiz ayakkabılar.

24 Aralık 1944.

O gece, Nazilerle işbirliği içindeki Ok ve Haç partisi milisleri, İsveçli diplomat **Raoul Wallenberg** ve İsveçreli meslektaşı **Carl Lutz** tarafından Budapeşte merkezinde bin bir diplomasi numarası ile korunabilen, 100 kadar "sığınak" binadan birine baskın yaptı. Wallenberg ve Lutz tarafından kiralanıp, "İsveç ve İsveçre toprağı" ilan edilen binalarda, Nazilerden korunan Yahudiler ve bazı diğer kaçaklar barınıyordu.

Camdan ev

Baskın yapılan bina, **Vadasz (Geyik) Caddesi 29 Numara** idi. Yani, savaş öncesi, "Anadolu" değil ama "Macaristan" Kaplanı olan Weiss ailesinin şehrin merkezinde 1930'larda kurduğu cam üretimhanesi, **Üvegház (Cam Ev)**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acı Bal

Sezin Öney 02.02.2013

Keserű Méz, Macarca **"Acı Bal"** manasına geliyor. Macaristan'da, yeni piyasaya çıkan koyu, karamelize, bal renkli ve **tatlı bir bira markası**nın adı.

Bu ad, **Roman Polanski**'nin, kendisinden 33 yaş küçük aktris eşi **Emmanuelle Seigner**'in güzelliğini sergilemek için çekilmiş benzeyen, kışkırtıcıdan çok tuhaf bir film olan, 1992 tarihli, Macarcaya "**Keserű Műz**" olarak aktarılan, "**Bitter Moon**"dan (**Acı Ay**) esinlenilerek konulmuş.

"Keserű Műz" birası ise bana göre, **Budapeşte**'nin, ülkenin tüm dertlerine sırtını dönüp de, hayata "**bana ne**" demesinin sembolü.

Bal renklerinin her tonundaki saçlarını savuran bir çizgi-kızın göz kırptığı etiketinden, tüm dünyada takdir gören tadına; **Keserű Műz bir tasarım harikası**.

Budapeşte, bence, şu an Avrupa'daki en heyecan verici şehir belki de; Batı Avrupa'nın zenginliği burada yok, doğru, ama sanatsal yaratıcılık açısından gerçekten de, her köşede bir sürprizin saklı olduğu bir "güzellik" başkentine dönüştü Budapeşte.

2000'lerin başlarında ekonomik krize bir giren bir daha da çıkamayan Macaristan'ın makûs talihine inat, son yıllarda, sanat, tasarım alanlarında çarpıcı gelişmeler yaşanıyor ve bunlar, halk arasında yaşamdan zevk almaya yönelik tavrı da etkiliyor. Benim Budapeşte'de olduğum yıllarda, Avrupa genelindeki büyük zincirler, küçük işletmeleri ezip geçmiş gibiydi.

Şimdilerdeyse, ufak tefek dükkânlar, lokantalar, sanat atölyeleri hemen her sokağı renklendiriyor. Keserű Műz'in üreticileri de, şehrin hemen dışındaki **Fót**'da bulunan küçücük bir merkezde, kendi biralarını yaparak işe başlamışlar. Önce, Budapeşte'nin merkezinde yer alan, eski binaların avlularının bahçeli kahve-barlara dönüştürüldüğü kendine has mekânlarda tek tük servis edilen bu gibi biralar, şimdi her ağustos-eylül, ülkenin her tarafında düzenlenen bira festivallerinin yıldızları oldu.

Keyifsiz siyaset, keyifli hayat?

Tıpkı, Türkiye gibi Macaristan'dan da, "**keyif**" sözcüğü her yerde. Şöyle bir etrafınıza bakın, her köşeden size "keyif" kelimesinin göz kırptığını göreceksiniz; "**kahve, çay, mangal**."

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Can damarları

Sezin Öney 07.02.2013

Başbakan Erdoğan, Budapeşte'yi ziyaret ettikten birkaç gün sonra, **Macaristan Ulusal Dans Tiyatrosu**'nda **Orpheusz** adlı gösteri sahnelenecek.

Rus besteci **Igor Stravinski**'nin bu eseri, Yunan mitolojisindeki **Orfeus**'un hikâyesine dayanır.

Efsane o ki; Trakyalı Orfeus, dünyanın en muhteşem ozanıdır. Sazını, yani lirini bir eline aldı mı, akan sular durur. **Orfeus, "yılanı bile deliğinden çıkarır"** derler ya, öyledir.

Orfeus, başına gelen bin bir türlü dertten hep zekâsı ve ozanlığının gücüyle kurtulur; kimseyi asıp kesmez, ezmez.

Bir gün bir nymph, yani insanın içine neşe veren, sadece çalıp söyleyen dans eden bir nevi peri kızına âşık olur. Bu kız **Eurydike**, Işık Tanrısı **Apollo**'nun kızlarından biridir.

Düğün günlerinde Orfeus, en güzel, en mutlu şarkılarını çalar. Eurydike de, kahkahalar içinde dans eder. Ancak, çimler arasında dolaşırken, yılanlar dolu bir çukura yuvarlanır; yılanlar Eurydike'nin vücudunu zehirleriyle adeta dağlar.

Orfeus, gözü kara ve ölen Eurydike'yi geri getirmeye kararlı, Ölüler Dünyası'na, yani **"yeraltına"** iner.

Orada, diller dökerek, ozanlığını konuşturarak, Yeraltı Dünyası'nın Tanrısı **Hades**'i, Eurydike'yi geri vermeye razı eder.

Yalnız bir şart vardır; Orfeus, geriye hiç bakmayacaktır.

Ancak, yeryüzüne çıktıkları anda, Orfeus dönüp de Eurydike'ye bakar.

Oysa Eurydike henüz yeryüzüne çıkmamıştır. Geriye bakan Orfeus, Eurydike'yi kaybeder; işte böyle bir anlık hata, bir narin detay, tüm emekleri yok eder.

Hayatta, bazı şeyler işte böyle incecik özenler istiyor.

Pierre Grimal'in mitoloji sözlüğünde bahsettiği üzere, her ne kadar "vahşi hayvanlar onun [Orfeus] peşinden geliyor, ağaçlar ve bitkiler ona doğru eğiliyor ve en haşin yaratılışlı insanlar bile" yumuşuyorsa da, ikinci şansı olamaz Orfeus'un.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davalaştırılan insanlar

Sezin Öney 14.02.2013

İsrail-Filistin meselesinin sembolü, kuşkusuz, yay gibi gerilerek, tüm benliklerinden gelen bir öfkeyle, büyük bir güçle zırhlı askerî araçlara taş atan çocuklar...

Bu görüntüler, ne yazık ki, aslında Türkiye'ye de uzak değil. "Yabancı değil" diyemiyorum; çünkü Kürt Sorunu'nun çocuklar ve gençler arasında yaşanan öfkeyle dışa vurulan ağırlığı, çocukların mağduriyeti dönem dönem üzerine konuşulsa da, hak ettiği ilgiyi gerçekten görmeyen bir konu.

Ne yazık ki, sadece bundan ibaret değil Kürt Sorunu çerçevesinde "İmralı" diye diye konuşmadıklarımız...

İnsanlar, mağduriyetleri ile baş başa kalıyorlar. Hatta "sahiplenildiklerinde" bile...

Dava sembolü olarak bir kesim tarafından yüceltilen, bir kesim tarafından aşağılanan/ nefret edilen insanların gerçekte ne yaşadıkları, neye maruz kaldıkları, kişisel acıları umurumuzda değil aslında.

BDP'li, Şırnak Belediye Başkan Yardımcısı **Hanım Onur**, neden iki yıl hapiste kaldı? Bu çocukların, babaları neden bulunamıyor? Neden, Hanım Onur'un hasta çocuklarından uzak kalmasına neden olundu? Lösemili

Solin, taşbebek gibi sarışın ve mavi gözlü bir kız çocuğu olarak herkesin sempatisini kazanmasa, Onur ve ailesinin mağduriyetleri sürecekti belki de.

Zaten de, daha Onur tahliye edilmeden evlerine yapılan ve düzenlerini hallaç pamuğu gibi atan baskın, kişisel mağduriyetlerini arttırmayı amaçlıyordu belli ki...

Solin, barışın sembolü olsun deniyor. Oysa Solin ve ailesini, aslında onların kişisel acılarını, vicdanları çitileyen anlık/ geçici bir acımsama (acımak bile diyemiyorum çünkü) **dışında, hiç de umursamadan oyuncak edip atıyoruz.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsanlık zinciri

Sezin Öney 16.02.2013

Türkiye’de, son zamanlarda dozu iyice artan, en başta da AKP cenahından gelen Avrupa Birliği’ne yönelik eleştiriler sözkonusu. Eleştiriler her zaman yapıcı olmak zorunda değil elbette, ancak bir eleştiri getirirken de, sırf eleştirmek için eleştirmenin fazla bir anlamı yok. Hınç ve nefret yoksa işin içinde, sırf eleştiri oklarıyla yaralamak, aşağılamak için söylenmiyorsa eleştiri sözleri; içerikte bir doluluk olmalı.

AKP’den gelen eleştirilerde, genelde İslamofobi’ye vurgu yapılıyor ancak, mesele sadece bundan ibaret değil. Aşırı sağın yükselişi, Avrupa için büyük sorun ama İslamofobi, bu siyasi çıkışın ardında yatan tek, hatta en önemli sebep de değil.

Hatta, kimi aşırı sağ hareketler için, İslamofobi gibi bir sorun asla öncelikli bir mesele değil. Macaristan’nın üçüncü büyük partisi **Jobbik (Magyarországért Mozgalom- Daha İyi bir Macaristan Hareketi)**, AKP’nin İsrail politikasına son derece olumlu bakıyor örneğin. Çünkü Jobbik için Roman ve Yahudi düşmanlığı temel siyasi pusula; bundan ötürü, “düşmanım ile takışan benim dostumdur” mantığı sözkonusu.

Dahası, Jobbik’in, Turan milliyetçiliğini en önemli ideolojik dayanaklarından biri hâline getirdiğini unutmamak gerek. Hatta Jobbik’ten üst düzey bir kadro, bu yaz Ankara’ya gelerek MHP’nin genel merkezini ve Alparslan Türkeş’in mezarını ziyaret etti. Bol bol da, “**bozkurt**” işareti yaptılar. Ziyaret heyetinin lideri, Jobbik’in Genel Başkan Yardımcısı **Tamas Hegedüs, “Avrupa Birliği’ndeyiz ancak hedefimiz Turan**” diyerek de, Türkiye’de milliyetçilerin kulaklarını okşayan sözler etti.

İslamofobi meselesi, göçmen karşıtlığıyla birlikte Batı Avrupa aşırı sağının politik duruşunu şekillendiren bir olgu. Hollandalı aşırı sağ **lider Geert Wilders**, Jobbik’in tersine, İsrail’in aşırı milliyetçileri ve ABD’deki Yahudi lobisiyle, “**İslam tehdidine**” karşı dayanışma içinde olma yanlısı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her şeye rağmen hayat

Sezin Öney 21.02.2013

Bir yara ne zaman iyileşmeye başlar?

Tüm yaralarımızın izleri, gözle görünür görünmez, üzerimizde geziyor.

Ancak, akan ilk damla kan, aynı zamanda, yarayı iyileştirecek hücrelerin “olay mekânına” koşturduğu bir sürecin başladığını da temsil ediyor.

Ama safha safha devam eden iyileşme, aynı zamanda, çok da kırılgan bir süreç; yeni darbeler, iltihaplanmalar, yaranın “kronik vaka” hâline dönüşmesine neden oluyor; hatta bazen tüm vücudu zehirleyecek bir kangrene...

Bosna Savaşı’nın değil, 20. yüzyıl Avrupa’sının en büyük katliamlarından birinin yaşandığı **Srebrenica**’dan bir haber dikkatimi çekti.

Boşnak **Almir Salihoviç** ve Sırp-Hırvat **Ducisa Renduliç**’in **aşk hikâyelerinin** haberi.

Onların öykülerinin, ister gerçek olsun ister inşa edilmiş, tüm “imkânsızları” aşabilmenin mümkün olabildiğini göstermesinin ötesinde, çok insani, kalbe çok değen bir yanı var.

1995’te, dokuz bine yakın erkek ve oğlan çocuğun, **Ratko Mladić** komutanlığındaki **Republika Srpska** güçleri tarafından katledildiği topraklarda, bir Sırp ve bir Boşnak’ın aşkı, uzaktan bizlerin hoşuna gitse de, yaşandığı yerde hiç de hoş karşılanmıyor. Zaten Almir, Ducisa’ya olan duygularını arkadaşlarına ilk anlattığında, “Oğlum, deli misin, git kendini öldür daha iyi” tepkisini almış.

Üstelik Almir ve Ducisa, tüm manevi engellerin üzerine bir de, müthiş bir fakirlikle mücadele ediyor. Bebekleriyle yaşadıkları tek göz, ahşap prefabrik evlerini, Almanya merkezli bir yardım örgütü vermiş. Daha bir yaşına yeni giren oğulları Yusuf, Almir’in **Srebrenica Katliamı**’nda öldürülen amcalarından birinin adını taşıyor.

Çift, bu mayıs evlenmeyi planlıyor. Yardım örgütleri tarafından sağlanan yiyecekler ve birkaç koyun, tavuk; tüm varlıkları bunlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Berfo Ana’yı ‘Işığa Hasret’ bıraktık

Sezin Öney 23.02.2013

Türkiye’de aslında pek çok sorun, “**insan**”ın kaale alınmamasından kaynaklanıyor.

Berfo Ana’yı, elinde soluk bir resim, haftalarca, aylarca, yıllarca, karda kışta, yazda tozda sokaklarda beklettik ve sonra da, hayattaki tek dileğini yerine getirmeden, ölüme uğurladık.

“**Cennet mekâna gitti, oğluna kavuştu**” demek bir aldatmaca; hayattayken insanları yaşatamadıktan, onlara hayatı cehennem ettikten sonra, “öteki dünyadan” bahsetmek, çekilen acılarla alay gibi bir şey.

Berfo Ana'nın oğlu Cemil'in kayboluşunun faili meçhul bırakılması, dünyevi varlığının annesine teslim edilememesi, bizim Türkiye olarak, topluca ayıbımızdır.

"Derin devlet" veya darbecileri sorumlu sayabilirdik; eğer ki, kayıpların failleri bulunsa, akıbetleri aydınlatılsa ve suçlulara karşı, hem utandırma hem de cezalandırma sürecine girilse idi...

Yönetmen **Patricio Guzmán**'ın, ***Nostalgia for the Light (Işığa Özlem)*** belgeselinde, **Şili**'de, 100 bin kilometrekarelik **Atacama Çölü**'nde, umutsuzca, askerî cunta tarafından "kaybedilen" yakınlarından kalanları arayanlar, toplumun duyarsızlığından şikâyet ediyordu.

Atacama derken, dünyanın en kuru yerlerinden birinden bahsediyoruz; 400 yıldır yağmur yüzü görmemiş.

1970'lerde bu çöldeki askerî kampta, yani işkencehanede tutulan mimar **Miguel**, tutsaklığı boyunca, mekânlara ilişkin her türlü ayrıntıyı belleğine kazımış.

40 yıl sonra bile hâlâ, işkencehanenin eskizlerini müthiş bir mesleki beceriyle çizip duruyor.

Miguel'in eşi Anita ise, Alzheimer hastası; geçmiş, onun için yok.

Guzmán, Şili'yi, bu çifte benzetiyor; bir kısmı, hatırlamanın ve tarihi, tüm detaylarıyla, "yakalamanın" peşinde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

No Pasarán- ¡No pasarán!- On ne passe pas!- They shall not pass!

Sezin Öney 28.02.2013

"Geçemezler" anlamına gelen bu slogan, ilk kez, Birinci Dünya Savaşı'nda, Fransız güçleri tarafından kullanılmıştı.

Birinci Dünya Savaşı, aynı zamanda müthiş bir propaganda savaşıydı; bu slogan da, Fransız güçlerinin moralini arttırmak için, posterlerde en çok kullanılan **"moral depolarındandı"**.

"On ne passe pas" sözleri, Fransız ve Alman güçleri arasında dokuz ay süren **Verdun Savaşı** esnasında kimbilir kaç askerin yaşam umudu olmuştu. Yaklaşık bir milyon insanın öldüğü bu savaş, müthiş kanlı, can yakıcı bir çatışma olmuştu. Fransa tarihi uzmanı İngiliz **Alistair Horne**'un aktardığına göre, bir Fransız teğmen, bu savaşa ilişkin tanıklığını şöyle dile getirmişti: **"İnsanlık deli. Gördüklerimi sadece böyle açıklayabiliyorum. Nasıl bir katliam! Nasıl bir dehşet ve vahşet tablosu? Tanıklıklarımı anlatacak söz bulamıyorum aslında. Cehennem bu denli korkunç olamaz. İnsanlar deli!"**

Fransa'nın kuzeydoğusundaki Verdun kentini çevreleyen ormanda gerçekleşen savaş esnasında neredeyse sürekli yağan yağmur, toprak, kan, cesetlerden oluşan bir cehennem çamuru oluşturmuştu. Askerler de, günlerini, aylarını, bu çamura gömülü, ölümle burun buruna geçiriyordu.

Savaş kentinden “barış” kentine

Bugün, Verdun kenti, kendini **“barış”** anafikri üzerine kurgulamış bir şehir. Savaş karşıtı ve çatışmalara barışçı çözüm üzerine çalışan birçok sivil toplum kuruluşuna ev sahipliği yapıyor Verdun. Almanya ve Fransa devletleri de, geçmişte yaşanan acıların üzerine kurulan “dostluklarının” sembolü olarak bu kenti gösteriyor.

Kuzey İrlanda’nın da, tıpkı Verdun gibi, onyıllar süren kanlı çatışmaların ardından bir “barış merkezi” olarak küllerinden yeniden doğması sözkonusu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Neo-Gladio

Sezin Öney 02.03.2013

“TBMM Böcek Komisyonu” gibi enteresan bir adla anılan, **“Yasadışı Dinlemeleri Araştırma Komisyonu”** önceki gün, MİT ve TÜBİTAK’tan uzmanları ağırladı. **“Böcek uzmanları”**, milletvekillerine şu ilginç bilgileri aktardı:

“En iyi böcek, enerjisini iyi kullanan ve tespit edilemeyen böcektir. Dünyanın herhangi bir yerine anında bilgi aktarabilir. Temin edilmesi ve kullanılması oldukça kolaydır. Hesap makinesi, küllük gibi farklı çeşitleri bulunuyor. Böcek konusu gerçekten ayağa düşmüş durumda. Herkesin kolayca kullanabileceği cihazlar...” (T24’ten, **Hülya Karabağlı**’nın haberinden alıntı.)

Böceklerden kesinkes kurtulmak için de, takip edilmesi istenmeyen görüşmeleri, **“bodrum gibi camsız bir odada”**, daha da iyisi, **“deniz dibinde”** yapmayı önerdiler.

Gerçekten, ne diyeceğimi bilmiyorum. Hayat mı saçmalıklarla dolu, bizler mi saçma hâle getiriyoruz, onu da...

Soğuk Savaş bittikten sonra, **“paranoyasız”** bir dünyada yaşayacaktık sözde. Şimdi, **“ayağa düşmüş böceklerle”**, tehdidin nereden geldiğini bilemez hâlde, herkes ve her şeyden şüphelenir tuhaf bir hâldeyiz.

Yunanistan’da, **“radikal sol”** olarak nitelenen (bence **“su katılmamış sol”** olarak da niteleyebileceğimiz) ilginç bir partiler koalisyonu, ana muhalefetteki **SYRİZA**. Bence, aşırı sağın yükselişine karşı çok dik durdukları için başlı başına önemli bir hareket bu.

Ancak, bunun dışında da, hem Yunanistan hem de Avrupa’nın yaşadığı derin sosyo-ekonomik bunalım için, ideolojik belkemiği sağlam politikalar üretmeye çalışıyorlar.

Kaosa adını veren ülke Yunanistan

Ülkede, iktidardaki koalisyonda yer alan **Yeni Demokrasi Partisi**’nin merkezine ocak ayı içinde kalaşnikof ile ateş edilmesi gibi olaylar birbiri ardına yaşanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadınlar Günü'nün iki 'şok' haberi

Sezin Öney 07.03.2013

Son yılların en iyi gazetecilik çalışmalarından birini **Tuğba Tekerek** arkadaşımız yaptı.

Tuğba'nın, "**Kadın Süründürme Evi**" haberi, Medya Takip Merkezi'nin çalışmasına göre, medyada en çok yer alan kadın olan, "**Türkiye'nin en popüler kadını**" Aile ve Toplumsal Politikalar Bakanı **Fatma Şahin**'i çok düşündürmeli.

Bakan Şahin'in, medya ile iletişimi son derece iyi. Şimdi de, New York'ta kadın gazetecilerle beraber Şahin; Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla.

Türkiye'de kadınları dünya kadar sorun boğar ve şiddet mağduru kadınlar, Tuğba'nın dört dörtlük haberinde aktardığı gibi, müthiş bir eziyet yaşarken, Bakan ve beraberindeki gazetecilerin adresi New York mu olmalıydı bilemiyorum.

Bundan 10 yıl önce, Türkiye'de eğer kurumunuz parasını ödemezse, siyasetçilerle geziye gitmek mümkün olmazdı. Bugünse, masraflarınızı karşılayarak bu tip gezilere gitmeniz mümkün değil. **Reuters** gibi uluslararası ajanslar, kendi etik standartlarını "korumak için" çareyi, gezi masraflarına denk geldiğini öngördükleri bir meblağı, seçtikleri sivil toplum örgütlerine bağışlamakta bulmuş.

Tuğba'nın yaptığı türde, farklı kimliklere bürünerek araştırma yürüten muhabirlik, özellikle Britanya'da çok sık kullanılıyor. Bunların arasında Mayıs 2012'de kaybettiğimiz Britanyalı gazeteci **Mary Beith**'in unutulmaz haber örneği gibi çalışmalar da var. Beith, 1974'te, hayvanlar üzerinde deneyler gerçekleştiren bir laboratuarda bir hafta, gazeteci kimliğini gizleyerek çalışmıştı. Beith, köpeklerin, sigaranın sağlık üzerindeki etkilerini denetlemek için, laboratuvar ortamında yoğun sigara dumanına maruz bırakıldığını ortaya çıkarmıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

VAKAD'a kapatma davası: Barışın turnusol kâğıdı

Sezin Öney 09.03.2013

Van Kadın Derneği (VAKAD), 9 Nisan 2004'te kuruldu.

Kıt kanaat imkânlarla, iğneyle kuyu kazarak, hiç kimseye, hiçbir siyasi parti, hareketle ilişkililenmeden, bir avuç gönüllünün insanîyetinden başka hiçbir şeye dayanmadan hayata tutundu bu dernek.

2012'ye gelindiğinde, sadece bölgenin değil, Türkiye genelinin en tıkr tıkr işleyen Kadın Danışma Merkezlerinden biri, VAKAD'ın bünyesinde faaliyet gösterir oldu.

VAKAD'ın, "**Kadın Da(ya)nışma Merkezi**" olarak adlandırdığı bu birimde, başvuran kadınlara hukuki, sosyal, psikolojik, ekonomik destek sağlanıyor. Sosyal danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra, ihtiyacı olan kadınlara sığınak desteği de veriliyor.

Tuğba Tekerek arkadaşımızın “**Kadın Süründürme Evi**” haberinden öğrendik ki, devletin, VAKAD’ın oluşturabildiği gibi bir kadın da(ya)nışma birimi yok. Şiddet gören, ölüm tehdidiyle burun buruna yaşayan kadınlara sağlanan tek destek, Diyanet’ten gelen görevlilerle temas olanağı, bir de, berbat, insanlık dışı koşullarda barınma “imkânı”. Devlet, sanki oturup düşünmüş bu kadınlara evdeki kâbuslarından da beter ne yaşatabiliriz diye; ortaya da Tuğba’nın haberindeki tablo çıkmış.

Saydamlık suçu

VAKAD, bu toplumda çoğu kimsenin, çoğu hareketin, çoğu “vakanın” olmadığı kadar saydam, su gibi duru önümüzde.

VAKAD’daki arkadaşların gün be gün, ne faaliyet yaptıklarını, kiminle nerede ne zaman nasıl görüştüklerini, internet sitelerindeki faaliyet raporlarından takip edebiliyorsunuz.

Ancak, “**şeffaflık**” da, suçların en büyüğü olsa gerek.

VAKAD, 9. yılında, Dünya Kadınlar Günü’ne, üzerine düşürülen kapatma gölgesiyle girdi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Macaristan’dan Tunus’a adaletsizlik

Sezin Öney 14.03.2013

Ağustosun son günlerinde parlak güneşin birden kaybolup lapa lapa kar yağmaya başlayacağını nasıl anlarsınız?

Eski zamanlarda, kuşların erken göçü, meşe ağaçlarının yapraklarında zamansız beliren kızılar, sincapların kışlık depolarını erkenden hazırlamaya başlaması, tüm hayvanların kabarıveren kürkleri gibi işaretler, havanın gidişatına ilişkin ipuçları olarak hassasiyetle takip edilirdi.

Tüm bu işaretler ve artı bir tanesi, kışın hiç beklenmedik biçimde erken bastıracağını gösterirdi; son işaret de, çok sembolik bir şey olurdu. Mesela, bir öğle vakti güneşin çevresinde bir beyaz halka belirivermesi gibi.

Biz de, siyaseti yorumlamaya çalışırken aslında tam da bu şekilde, “**havanın**” işaretlerini okumaya çalışıyoruz.

Türkiye’deki barış süreci hakkında yapılacak en doğru yorumlar da, aslında uzaklardan esen bazı rüzgârları takiple mümkün. Bunun dışında, kimin, kulağı ne kadar delik olursa da olsun, hatta sürecin tam da ortasında olanların bile, bundan birkaç yıl hatta ay sonra, Türkiye’nin Kürt Sorunu’nun, barış sürecinin neresinde olacağını öngörebileceğini sanmıyorum.

Türkiye’yi çevreleyen coğrafyada bazı hayati değişiklikler oluyor; dönüşümler yaşanıyor.

Örneğin, Arap Baharı olaylarını tetikleyen gösterilerin başladığı Tunus’ta, önceki gün çok sembolik bir olay yaşandı.

27 yaşındaki işsiz **Adil Hodri**, salı günü, ülkesindeki adaletsizlikleri protesto için kendini ateşe verdi. Hodri'nin yaşamına bu şekilde son vermesi, 2010'da kendini yakarak, Tunus'taki Yasemin Devrimi adı verilen sürecin alevlenmesine neden olan seyyar meyve satıcısı **Muhammed Buazizi**'yi akıllara getiriyor ister istemez.

Tunus'ta, nüfusun yüzde 50 kadarı 35 yaşının altında. Eğitimsizlik ve buna bağlı olarak da işsizlik, korkunç bir kısır döngüye hapsediyor gençleri.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aşk ve muhabbet zamanı

Sezin Öney 16.03.2013

Ben bu yazıyı yazarken, dışarıda fırtınalar kopuyor. Rüzgârın uğultuları arasında, Dışişleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu**'nun Diyarbakır'da Dicle Üniversitesi'nde yaptığı konuşmadan hoş sözler, televizyondan yankılanıyor. **"Yeni bir siyaset anlayışı"** ideali üzerine kurulu konuşmada Davutoğlu, *"İç restorasyona ihtiyaç var. Önce zihniyetlerin inşa edilmesi lazım yeniden. Geçmiş korkuların aşılıp yeni ahlakın, tevazuun, aşkın ve muhabbetin egemen kılınması lazım. İnsan onurunu korumayan hiçbir siyaset kalıcı olamaz"* diyor.

Yeni anayasa meselesi, önümüzdeki dönemde Türkiye'nin yakın geleceğinin kaderini belirleyecek; peki bu dönem **"aşk ve muhabbetle"** mi geçecek?

Davutoğlu, Diyarbakır'da konuşurken, **Budapeşte**'de, **Macaristan**'ın en önemli milli bayramı 15 Mart kutlanıyordu; Habsburglar'a karşı ilan edilen özgürlüğün yıldönümü.

Bir yandan da, halkın bir kısmı, son derece kızgın ve kırgın biçimde, **"Anayasa oyuncak değildir"** sloganıyla sokaklarda gösteri yapıyordu.

Macaristan'da, muhafazakâr sağ parti **Fidesz**, parlamentodaki yüzde 68'lik temsil oranıyla anayasal çoğunluğa sahip. 2010'daki genel seçimlerde, halkın yüzde 53'ünün oyunu alarak iktidara gelen Fidesz, o günden bu yana yaklaşık **iki bin yasada değişiklik yaptı**. İktidarının ilk yılı boyunca, ülkenin anayasasını, yani Macarcasıyla **Magyarország Alaptörvénye**'yi (**Macaristan Temel Kanunu**), 10 kez değiştirdi.

Fidesz, 2011'de de yeni bir anayasa yazdı; bu söz tam da denk düşüyor, çünkü kimseye doğru düzgün fikir danışılmadan, tamamen Fidesz'in isteklerine göre yapıldı bu yeni anayasa.

Evet, yeni anayasanın yapım sürecinde, parlamento çatısı altında bir komite kuruldu ve temsil hakkı bulunan beş partinin tümünün de üyeleri bu komitede yer aldı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazetecilerin olmadığı bir dünya

Sezin Öney 21.03.2013

Hayatımda kalabalık önünde çeşitli kereler konuşma yaptım; hatta bir keresinde politik bir nutuk atmışlığım dahi oldu. Son derece utangaç, sürekli kızarıp bozaran yapıma rağmen, topluluk önünde konuşmaya bir kez başlayınca, genelde şakiyiveririm. Ne var ki, geçtiğimiz günlerde, hayatımın en zor konuşmasını yaptım; seçkin bir izleyici topluluğu önünde...

İlkokul 2. sınıf öğrencilerine, meslekler tanıtımı etkinlikleri çerçevesinde, gazeteciliği anlattım. İzleyicilerden biri de, bu konuşmanın gerçekleşmesini sağlayan kişi, yani, önünde konuşurken dizlerimin bağının çözüldüğü bir beyefendiydi.

Oğlum Hazar, beni sınıfına, “mesleğimi” tanıtıma için çağırdı. Onu utandırmamak için, oturdum çalıştım; “gazetecilik nedir” diye bir sunum hazırladım. Sonra, sınıf kapısından geçip de, 20 çift meraklı, yakamozlar gibi kıpır kıpır zekâ pırıltılarıyla dolu ve müthiş enerjik gözün önüne çıkıp da konuşmaya başlayınca, sözlerin biri diğerine kapı açtı ve tabii, ben hiç susmak istemedim.

Benim “meslekle” ilgili onlara anlattıklarımdan daha ilginç, çocukların bana sorduklarıydı; haber atlatmaktan, manşet çıkarmaya, “yakındaki” haber mi enteresandır, “uzaktaki” mi, gazeteciliğin saati var mıdır, “haber bekler mi” gibi tam da gazeteciliğin kalbine hitap eden konuları merak ettiler.

Sınıfta, gazetecilik olmasa, “dünyanın karanlıkta kalacağını” anlatmaya çalıştım.

Gazetecilerin işini yapıp da, vermeleri gereken haberleri vermediği zaman neler olabileceğine örnek olarak anlatmadığım bir olay vardı ki; bunun üzerine konuşmanın tam da zamanı.

Bir milyonu aşkın kişi, gazetecilerin susması nedeniyle ölmüş olabilir mi?

Yanıt, ne yazık ki, “evet”.

Benim bu yazıyı yazdığım günden **tam 10 yıl önce, 20 martta, bir savaş, bazı gazetecilerin görevlerini yeterince yapmaması nedeniyle başladı.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hasan Cemal’e teşekkür

Sezin Öney 23.03.2013

Irak Savaşı’nın isimsiz kahramanlarımdan biri, benim doğum günümde ölmüş.

12 Temmuz 2007’de *Reuters Haber Ajansı*’nın fotoğrafçısı **Namir Nur-Eldin**, Bağdat’ın doğusundaki bir çatışmanın haberini yapmaya doğru yola çıktığında, meğer ölümüne gidiyormuş.

ABD Ordusu’na ait bir Apache helikopterleri, Nur-Eldin, şoförü **Said Çımağ** ve 10 kadar Irak vatandaşının üzerine, onları silahlı saldırganlar varsayarak, ateş açtı. Pentagon, ölümlerinin ABD Ordusu’nun ateşi sonucu gerçekleştiğini örtbas etmeye çalıştı.

Nur-Eldin, o gün o haberi yapamadı ancak ölümü, bugün *WikiLeaks* olarak bildiğimiz, belge sitesinin dünya çapında ün kazanmasına neden oldu.

Nur-Eldin'in ajansı *Reuters*, iki yıl boyunca, gerçekten ne olduğunu belgelemeye çalıştı. Ancak, Pentagon hep bilgi akışının önüne geçti.

WikiLeaks ise, Nur-Eldin ve diğer sivillerin nasıl öldürüldüğünü açıkça gözler önüne seren video görüntülerini ve Apache'ın pilotlarının, askerî üsle olan görüşmelerinin ses kayıtlarını yayınlarak konuya son noktayı koydu.

5 Nisan 2010'da yayınlanan bu belgeleri sızdıran **Bradley Manning**'in "**düşmanla işbirliği**" yapma zannıyla yargılandığını, bu haziranda yapılacak duruşmada müebbet hapse mahkûm edilebileceğini de anımsatalım.

Basın Özgürlüğü Vakfı (Freedom of the Press Foundation), Bradley Manning'in askerî mahkemeye verdiği ifadenin bir bölümünü yayınladı. Manning, sivil gruba saldıran Apache mürettebatının "**kana susamış**" bir gözü karalıklı, vahşice hareket ettiğini söylüyordu.

Bugün, bundan 10 yıl önce başlayan, sekiz yıl sekiz ay süren Irak Savaşı hakkında ne biliyorsak, bunu Irak'ta yaşamlarını ortaya koyarak haber yapan gazetecilere borçluyuz.

Barışı cesaretli gazetecilere borçluyuz

Şunu hiç unutmayalım ki, bugün Türkiye'de barıştan bahsedebiliyorsak, bunun sebebi, daha hiçbir siyasetçi "**Kürt**" sözcüğünü dahi ağzına alamazken, Diyarbakır Cezaevi'nde olanları, 1990'larda "**bölgede**" yaşananları, kayıpları, faili meçhulleri, dışkı yedirmeleri, köy boşaltmaları, işkenceleri, ülke genelinde Kürtlere yönelik yaşanan hak ihlallerini araştıran, bizleri bütün bu "**karartmalardan**" haberdar eden gazetecilere borçluyuz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Can çekişen bir meslek: Gazetecilik

Sezin Öney 28.03.2013

Son dönemin Türkiye için en önemli haberlerinden ikisini uluslararası kaynaklardan aldık.

İsrail Başbakanı **Binyamin Netanyahu**'nın, Başbakan Erdoğan'ı "**Mavi Marmara özrü**" için aramasını, *Reuters* haber ajansından duyduk. Esenboğa Havaalanı'nın Suriye'de savaşan muhaliflere silah aktarımı için üs olarak kullanıldığı iddiasını da *New York Times*'dan... İddialara göre 3500 ton silahın nakledildiği bu hummalı trafiği Türkiye'de basın ruhu nasıl duymadı veya, daha da kötüsü, bu durum bilinip de nasıl haber yapılamadı, çok düşündürücü.

C.J. Chivers ve **Eric Schmitt**'in haberi, 2012'den beri süregeldiğini söyledikleri "**havadan silah koridoru**" oluşturulduğu iddiasını, uçuşların tarihleri, rotaları gibi bilgilerle de detaylandırıyor.

Habere göre, silahların önemli bir kesiminin Hırvatistan yani "**eski Yugoslavya**" menşeli olması da, kanın gövdeyi götürdüğü Suriye'nin kara kaderinde ayrı bir ironi.

Gene *Reuters*, başka bir önemli haberin de kaynağı oldu; **Ori Lewis**'in bildirdiğine göre, Suriyeli muhaliflerden bazıları, İsrail'de tedavi görüyordu.

Newroz'u BBC'den takip!

Gene, **"barış süreci"** ile ilgili, bence, en başarılı haber, *BBC Türkçe* servisi tarafından yapıldı. **Kumru Başer**, **"Ben sana barışı anlatayım, sen de Batıdakilere..."** başlığıyla, Diyarbakır'da halkla, sokaktaki insanlarla konuşarak, basında yer alan en güzel, en başarılı, en kapsamlı Newroz gözlemlerini yazmış. Türkiye'deki basında yer alan, çoğu dehşet verici derecede başarısız, bir nevi **"Newroz panayırı ziyareti"** ayarındaki köşe yazılarına katlanmak zorunda kaldıktan sonra, Başer'in çalışması, çok sade, çok duru ve çok düşündürücü.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sınır tanıyan 'gazeteciler'

Sezin Öney 30.03.2013

"Gazetecilik, birisinin yayımlanmasını istemeyeceği şeyi yayımlamaktır. Gerisi, halkla ilişkilerin alanına girer."

İngiliz gazeteci ve romancı **George Orwell**'in bu sözlerini, Yunanistan'da gazeteci **Kostas Vaxevanis**, aleyhine açılan davadan beraat ettikten sonra tekrar etmişti.

Vaxevanis, Ekim 2012'de, kendisinin yayımdığı **HotDoc** dergisinde, **"Lagarde Listesi"** olarak anılan belgeye yer verdiği için tutuklanmıştı. Vaxevanis, yayımladığı belgede ismi geçen iki bin kadar kişinin, Yunanistan'dan vergi kaçırmak amacıyla İsviçre'deki bankalarda hesap açanlar olduklarını öne sürüyordu.

"Lagarde Listesi", dönemin Fransa Maliye Bakanı (şimdinin IMF Başkanı) **Christine Lagarde**'in, 2010'da Yunanistan'da vergi kaçakçılığını önlemek için ülkedeki yetkililere verdiği belgeydi. Fransa'da polis, İsviçre'de HSBC Bankası'nda hesabı bulunan yaklaşık 130 bin kişilik bir **"vergi kaçakçıları"** listesi oluşturmuş ve listenin, Yunanistan vatandaşlarından oluşan bölümü de, Atina'nın dikkatine sunulmuştu. Yunanistan halkı, bu listenin içeriğinden Vaxevanis'in mesleğini gerektiği gibi yapması sonucu haberdar olabildi. Vaxevanis'in bu listeyi yayımlarkenki amacı, yetkililerin neden bu konuyu örtbas ettiğini sorgulamaktı.

Yunanistan Merkez Bankası'nın elindeki diğer bir liste, yani ülkeden 22 milyar avro kaçırانların isimlerinin bulunduğu liste, bugün bile "sır" vaziyette, soruşturulmayı bekliyor. Bu listelerin ne denli "sır dolu" olduğunu anlamak için, aynı dönemde yaşanan gizemli olayları anımsamak yeter; Ekim 2012'de ülkenin önde gelen işadamlarından **Vlassis Kamburoğlu**, Cakarta'da bir otel odasında **"ölü bulundu"**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halkların baharı

Sezin Öney 04.04.2013

“**Arap Baharı**” olarak adlandırdığımız ayaklanmalar zincirinin, coğrafyamızı nasıl değiştirdiğini, Türkiye’nin de politikasını nasıl şekillendirdiğini aslında tam olarak anlayabiliyor muyuz emin değilim. Bundan birkaç ay önce, Türkiye politikası üzerine bir dersi kapatmaktayken, üniversitedeki salonda bulunanların üzerindeki müthiş ağırlık ve ümitsizliğe şahit olmuştum; Kürt Sorunu’nda yaşanan çözümsüzlüğün getirdiği sıkışmışlık, umutsuzluk hissine.

Bugünse, 180 derece ters “**gerçeklerden**” söz ediyoruz Türkiye siyasetinde. Başbakan Erdoğan, çözümsüzlüğün Türkiye’yi, Arap Baharı’nın yarattığı dönüşüm ivmesi ile nasıl bir bataklığa saplayacağını fark etti ve “**gerçekliğimiz**” değişti.

Elbette, değişime sevinmemek imkânsız; ancak, rüzgârın tersine dönebileceği tedirginliği ve devletin, Türkiye’deki o müthiş kudretinin, bugün süreci yürüten liderlerin iki dudağının arasında kalması ürkütücü. Değişim bu denli çabuk olabiliyorsa, rüzgârın tersine dönmesi de çok mümkün.

Avrupa’nın da, Türkiye’nin zihin dünyasından siyaseten çıkmasıyla beraber, “**Türkiye’ye özgü**” çözümler, “**Türkiye usulü**” demokrasiye çok inanır olduk. Bense, Türkiye’nin her konuda dünyaya daha fazla açılması gerektiğini, buna en çok da “**zihinsel**” boyutta gerek olduğunu düşünmekte ısrar ediyorum.

Muhalefet devletin sahibi olmaya haset mi demek?

Jön Türklerden bu yana, birçok ama birçok muhalifin derdi, hep devleti ele geçirmek, devleti kendi tahayyül ettiği biçimde şekillendirmek oldu. Muhaliflerin ve devletin derdi, “**insan**” olmaya başlayınca, Türkiye’nin sorunları da çözülmeye başlayacak. Daha bu noktada mıyız, bilemiyorum.

Türkiye’de bu anlamda, Kürt Sorunu ve şimdilerde moda kavram hâline gelen “**Türk Sorunu**”ndan önce ve sonra, “**insan Sorunu**” var.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Âkil âkil, söyle bana’

Sezin Öney 06.04.2013

Jön Türkler’den bu yana birçok “**muhalif**”, hep devletin parlak ışığına yenik düştü. Nedense, “**devlet dışı**” kalmayı beceremiyoruz.

Devletin o müthiş gücünü eleştirenlerin en ateşlileri bile, gün geliyor o gücü, “**iyilik**” için de kullanabileceklerini sanıyorlar.

Oysa baştan sorunlu olan, o “**kudret**”. Ve öylesi denetimsiz bir güç, “**iyi**” varsaydığımız “**emel**” için de kullanılamaz.

Entelektüelin her kertede, her hâlde “**devlet dışı**” kalabilmeyi başarmasının değerini anladığımızda, meselenin, devletin gücünü kendi düşüncüleri ekseninde şekillendirebilmek değil, o gücün varlığını reddetmek, ona sırt dönmek olduğunu anladığımız gün, Ceylan Önkol gibi mağdurları gözleri açık bırakmayacağız.

Umurumuzda mı gerçekten?

Umurumuzdaysa, neden bu konuyu **“takipsiz”** bırakıyoruz?

Lice Cumhuriyet Başsavcılığı’nın, 2009’da, 12 yaşındaki **Ceylan**’ın ölümü ile ilgili açılan soruşturmada takipsizlik kararı vermesi gerçekten bizim için ne ifade ediyor?

“Ya o benim kızım olsaydı” bencilliği de mi yok içimizde?

Pardon; Ceylan, bizim kızımız olamaz çünkü savcılığın soruşturma esnasında Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’nden bilgi istediği yazıda dediği gibi, **“Bölgenin özelliği gözönüne alındığında...”**, yani **“buralarda böyle avlanır insanlar, çok da durmayın üzerinde”**...

Devletin yumuşak pençesinde tatlı tatlı rehavete kapılırken, nasılsa bizim başımıza gelmeyeceğini bilmenin itiraf edilmemiş huzuruyla; bir zaman Ceylan’ı, kendi siyasi düşüncemizi savunmak için oyuncak eder, sonra da bir köşeye atarız.

Devlet söz konusuysa gerisi teferruattır

Bu hiç değişmedi, dünden bugüne... Değiştirdiği gün, Kürt Sorunu da çözülür; ülkenin asıl meselesi olan **“insan sorunu”** da.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roman Açılımı: Nereden nereye

Sezin Öney 11.04.2013

8 Nisan, Dünya Romanlar Günü’ydü.

Uluslararası Roman Birliği’nin (**International Romani Union IRU**), 1990’da Polonya’da gerçekleştirdiği 4. Roman Kongresi’nde, bu gün, hem Roman kültürünün zenginliğinin kutlanması, hem de Romanların tarihleri boyunca çektikleri eziyetlerin anılması için seçildi.

Bu açıdan, yani çokuluslu büyük bir örgüt tarafından değil, Romanların kendilerince belirlenmesi bakımından da, 8 Nisan’ın büyük önemi var.

Dalai Lama’dan **Papa 2. Jean Paul** ve son olarak da, Dışişleri Bakanlığı döneminde **Hillary Clinton** da, 8 nisan günü, Romanların sorunlarının yakıcılığına değinen ve **“ayrımcılığa son”** çağrısında bulunan konuşmalar yaptı. Bu arada, **Bill Clinton**’un, babası **William Blythe**’in, İskoçya’daki Blythe adlı Roman aşiretinden olabileceği de söyleniyor.

Roman sorunu, **“Avrupa değerleri”**nin turnusol kâğıdı.

Avrupa Birliği'nin en büyük insan hakları meselesi, Romanların uğradığı ayrımcılık. Bu ve müteakip birkaç yazıda, hem Avrupa'da Romanlar konusu, hem de Türkiye'de Roman Açılımı sürecinde ne yapıldığını, neler yapılmakta olduğunu konu edeceğim. Eleştirilerim kadar övgülerim de olacak; ancak eleştirilerin daha öğretici olduğunu düşünüyorum.

Eleştirinin yapıcılığı

Akademik hayatım ve gazetedeki yazılarımda tamamında, sadece insan hakları odaklı yazdım. 2000'lerin başından beri de, önce dil hakları ve ardından da 2003'te, o zamanın "yeni", şimdinin eskimiş ve sirkeleşmiş kıvamdaki Terörle Mücadele Kanunu'nun yasalaşma süreciyle beraber, Kürt Meselesi'nde barışa nasıl ulaşılabileceğı üzerine kafa yordum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roman Açılımı'ndaki barış süreci ipuçları

Sezin Öney 13.04.2013

Roman Açılımı, bize barış süreci ile ilgili ne söyleyebilir?

Yıllarca, Kürt Meselesi'nin çözümüne yönelik yaratıcı fikirler geliştirilmesi ve geçmiş deneyimlerden ders alınması için Kuzey İrlanda, Bask Sorunu gibi çatışmalara bakılması, karşılaştırmalı analizler yapılması gerektiğini düşündüm. Ta ki, Ankara'ya yolum düşene kadar!

Hâlâ, karşılaştırmalı çalışmaların akademide, çoğu zaman en değerli analizleri sunduğunu düşünüyorum. Gazetecilikte de, dünyada olan biteni gözönüne alarak haber yapmanın, yazmanın sağlayacağı ufuk genişliği, tek pencereden ve tek boyutla bakmaktan daha zenginleştirici.

Bu açıdan, Türkiye'nin nevi şahsına münhasır olduğunu düşünmemekle birlikte, bazı kendine has özelliklerinin de atlanmaması gerektiğı kanaatindeyim. Ankara'ya has bazı hâller var ki, tüm Türkiye politikasını şekillendiriyor ruhumuz duymadan. Bu anlamda, **"derin devlet"**, hiç gizli kapaklı bir şey değil; Türkiye'nin siyasi kültürünün ta kendisi.

Ders gibi süreç

Son üç-dört yıldır, kamuoyunda üzerine fazla konuşulmayan **Roman Açılımı**'nı yakından takip etmek de, benim için başlı başına bir **"Türkiye'de Politikaya Giriş"** dersi gibi oldu.

2009-2010 yılının, üç **"açılımından"** geriye kalan tek işler süreci aslında Roman Açılımı. Üstelik bu açılım;

Aslında en çok tabuyu yıkan,

Kendine biçtiğı hedefler bakımından en geniş çaplı ölçekte değişimi hedefleyen ve,

Tam odağına alması gereken kesimi muhatap alıp, Türkiye’de pek eşine rastlanmadık biçimde **“katılımcı”** bir yöntemle politika üretmeye çalışan bir süreç oldu.

En çok tabu yıkıldı çünkü, Başbakan Erdoğan, Romanları Türkiye tarihinde ilk kez resmen **“taniyan”** lider olmakla kalmayıp, onlardan yaşadıkları eziyetler için özür de diledi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mayıs sınavı

Sezin Öney 18.04.2013

Bu mayıs, Türkiye’nin demokratikleşmesi açısından hayati bir sınav bizi bekliyor.

Kamuoyu, medya konudan tamamen habersiz.

Sessiz sedasız, Ankara’da bir bakanlığın gri, donuk odalarında bir yerlerde, Türkiye’nin son dönemdeki en önemli demokratikleşme adımlarından biri için çalışan bürokratlar da, çalışmanın talimatını veren siyasetçiler de, ellerindeki **“sihirli değnekten”** bihaber.

Roman Açılımı’nın ilk somut meyvesi, mayıs ayında taslağı hazır olacak bir çalışma; **“Ulusal Strateji Belgesi”**.

Türkiye tarihinde ilk kez, bir etnik kimlik grubunun adı konarak, meseleleri sivil toplum örgütlerinin ve ilgili tarafların geniş çaplı olarak görüşleri alınarak, sorunlarının çözümü için bir strateji belgesi üretiliyor.

2011’de Avrupa Birliği, tüm üye ve aday ülkelerden, Roman hakları için, bir **“Ulusal Çerçeve”** belgesi hazırlanmasını istemişti. Gelecek yıl da, AB, Romanların durumlarının iyileştirilmesi için ciddi boyutta maddi kaynakları, Ankara’ya aktarabilir.

AB’nin, fark etmesek de, böyle dönüştürücü bir etkisi var hepimizin hayatında. Roman Açılımı’nın, devletle Roman gruplar arasında yarattığı etkileşim, sivil toplum aktivistlerinin dirayetli çabaları ve AB’nin özendirici etkisi, birleşerek, bir strateji belgesi oluşturulmasına giden yolu açtı.

Hepimiz için bir sınav

Bu belge, eğer ki, **“hak temelli”** bir görüşe sahip olabilirse, **“sıradan insanlar”** olan hepimiz için şeytanın bacağı kırılmış olacak.

Çünkü ülkenin en yoksul ve yoksun kesimi olan Romanların, bir insan olarak, bir vatandaş olarak haklarının olduğunun ve bu hakların yadsındığının tanınması, **“devletin, hak bahşeden değil, hakkı korumak ve geliştirmekle yükümlü bulunan bir araç olduğunun”** o devletin genetik kodlarına işlemesi demek.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Moskova ve Boston

Sezin Öney 20.04.2013

Rusya, Boston'daki bombalı saldırıların zanlılarının, Kafkasya kökenli oldukları iddialarıyla bir kez daha gündeme geldi. Kâh devlet başkanı, kâh başbakan olarak 2000'den beri Rusya'nın lideri olan **Vladimir Putin**'e olan halk desteği düşüyor. Putin'in de bu duruma karşı benimsediği tutum, bir yandan sivil topluma karşı savaş açmak, öte yandan da Amerikan karşıtlığını pompalamak.

16 şubatta *Economist* dergisinde yayımlanan **"Russia and America: The Dread of the Other"** (Rusya ve Amerika: Ötekinin Korkusu) başlıklı makalede, Rusya'nın Amerika'ya dünden bugüne yaklaşımını çok güzel özetleyen bir cümle vardı; **"Eğer Amerika var olmasaydı, Rusya onu yaratmak zorunda kalacaktı. Bir bakıma bunu yaptı da: önce bir rüya olarak, sonra da bir kâbus"**.

Boston'daki saldırılarının arka planında, Kafkaslar'a yönelik bir Rusya baskısına Batı kamuoyunda da meşruiyet kazandırılması çabası ve beklentisi yatıyor olabilir mi?

Komplo teorilerine bu aşamada kafa yormaya gerek yok; ancak, Putin'in iktidarda kalmak için de yapmayacağı da yok gibi.

Kafkaslar'da, Dağıstan başta olmak üzere zaten düşük yoğunluklu bir savaş sürüp duruyor. Rusya'nın en önemli insan hakları kurumlarından **Memorial** adlı sivil toplum örgütü tarafından kurulan **"Caucasian Knot"** (Kafkas Düğümü) internet sitesi, Kafkaslar'da çatışmalar, terör olayları ve benzeri şiddet vakaları nedeniyle yaşamını kaybedenlerle ilgili en güvenilir bilgileri sunan kaynak.

İnsan yaşamını, istatistiklere, rakamlara sıkıştırmak her zaman tüylerimi ürpertiyor ancak, Kafkaslar'da sessiz sedasız nasıl kan aktığının ayırtına varmak için *Caucasian Knot*'un verileri hayati önem taşıyor. Sadece 2013'ün ilk dört ayında, Kuzey Kafkaslar'da 199 kişi şiddet olaylarının kurbanı olmuş; 124 kişi yaşamını kaybetmiş ve 75 kişi yaralanmış.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şiddet ve manşet

Sezin Öney 25.04.2013

 Şiddet ve manşet Âkil insanların gezileri sırasında, küçük grupların yaptığı gösterilerin **"büyük haber"** olması, bu gezilere katılan **Kürşat Bumin** gibi çok değer verdiğim yazarların da sitemine neden oluyor.

Âkil insanlar gruplarının gerçekleştirdiği geziler, aslında medya olarak Türkiye'de olan bitenden ne kadar habersiz olduğumuzu gösteriyor. Bunu, âkil insanlara bir eleştiri olarak getirmiyorum; çoğumuz gazeteciler, yazarlar, akademisyenler olarak aslında doğal biçimde sadece davetli olduğu, bir anlamda **"istenildiği"** yerlere gidiyoruz. Böylece, **"davetliler"** olarak, dinlemekten ve anlamaya çalışmaktan çok, kendini ve düşüncelerini anlatıyoruz.

Medyanın zafiyeti

Gazeteciliğin doğasında, **“if it bleeds, it leads” (kan akıyorsa, manşet olur)** şeklinde özetlenebilecek bir yan var. Şiddet, kızgınlık, nefret, skandal; bunlar ister istemez medyanın haber önceliği verdiği insanlık hâlleri, vakalar.

Dünyada da durum böyle; **Britanya’da, IPSOS Mori** kamuoyu araştırma şirketinin 2005-2008 arası yaptığı bir araştırmaya göre, **“suç”**, halkın en büyük sorun olarak gördüğü ve aynı zamanda en çok ilgilendiği konu. Ekonomi, politikanın o dönemlerde en önemli meselesi olan sağlık hizmetleri, ülkenin en büyük toplumsal sorunu olan ırkçılık ve ırklar arası ilişkiler, hep **“takıntı konu”**, **“suçun”** arkasından geliyor.

Türkiye’de de, 30 yılı aşkın süre, **“şiddet”** medyanın, en çok yer verdiği konu oldu. Sadece PKK ile yaşanan çatışmalar nedeniyle değil; Türkiye’nin çevre ülkelerle yaşadığı, kimi zaman sıcak çatışmaya dönme riski olan gerginlikler, faili meçhuller, **“derin devlet”** mevzuları, yani devlet içindeki çeteler ve askerî vesayet gibi konular zaten gündemi yüksek gerilim hattında tuttu.

Yani, medyanın uluslararası çapta zafiyeti olan **“şiddet tutkusu”**, Türkiye’de tüm basına sirayet etmiş bir yozlaşma hâlini almış durumda.

Son haftalarda, özellikle **Roman Açılımı** konusunu yazdım. Medyada, Romanları yalnızca bir yıkım haberi olduğunda, canhıraş vaziyette feryat ederken görebilirsiniz. İşin fenası, bu haberler sonra takip de edilmez; derme çatma evleri yok edilen bu insanlara, sonra ne olduğunu da bilemeyiz. Oysa Açılım Süreci’nde de önemli rol oynamaya başlayan, zehir gibi hak bilincine sahip, son derece eğitilmiş, yabancı dilleri sağlam, gencecik Romanlar da var; onlarla ilgili tek bir haber okuyamazsınız.

Âkil insanlar gruplarını rahatsız eden, **“haberini, gerilim ve gerginlik tarafından verilmesi”**, şunu da düşündürmeli; kimbilir, gerçeği yansıttığını varsaydığımız birçok **“yurt haberi”**, olan biteni aktarmaktan ne kadar uzak...

Pulitzer Ödülleri’nden ipuçları?

15 nisanda **Pulitzer Ödülleri** dağıtıldı; bu ödüller, bence gazeteciliğe **“ahlaki”** bir kıstas getirdikleri için önemli ödüller. Evet, bu ödüller, büyük ajanslar ve Amerika’nın önde gelen gazeteleri tarafından paylaşıyor çoğu zaman ve **“Batı”** dünyasına hitap ediyorlar. Gene de, ödül kazanan muhabirlerin uluslararası boyutta kabul görececek bir meslek ahlakı sergilediklerini unutmamak gerek.

Araştırmacı gazetecilik dalında ödül alan ve **New York Times** için **Wal-Mart** gibi ülkenin en büyük şirketlerinden birini topa tutan bir haber yapan **David Barstow** ve **Alejandra Xanic von Bertrab**’ın çalışmasına burun kıvrırmak, acaba mümkün mü? Wal-Mart’ın, Meksika’da piyasayı tekeline almak için bir rüşvet çarkı kurduğunu belgeleyen bu haberin benzeri, Türkiye’de yapılabilir miydi? Ahlaki kıstas deyince; Türkiye’nin büyük bir şirketinin komşu bir ülkede rüşvetle iş yaptığının haberinin yayınlanması mümkün olsa, **“ülkemizin ekonomisine katkıda bulunuyorlar”** diye, birçok köşe yazarı tarafından bir de alkışlanmaları bile söz konusu olabilirdi.

Neyse, bir de şuradan bakalım; ödüllerin isim babası Macar kökenli **Joseph Pulitzer** ya da orijinal adıyla **Pulitzer József**, 19. yüzyılın sonunda, diğer bir gazete patronu **William Randolph Hearst** ile rekabet hâlinde, **“yellow journalism” (sarı gazetecilik)** adı verilen, salt sansasyona dayalı habercilik yaparak güç kazanmıştı.

Türkiye'de de, bir yüzyıla kimbilir neler olur...

*

(Yazının girişinde, Haber Fotoğrafı dalında Pulitzer alan, *Associated Press*'ten **Rodrigo Abd**'ın, Kuzey Suriye'de İdlib'de, 11 yaşındaki Bilal'i "**savaş dersleri alırken**" yakaladığı kare.)

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'deki Suriye

Sezin Öney 27.04.2013

Son iki yılda, Suriyeli, evinden barkından olup komşu ülkelere sığınmak zorunda kaldı. Bugün, Türkiye'de de, tahminen 400 bin Suriyeli mülteci var. Bu kişilerin, yarısı kamplarda; ya diğerleri? Ne sayı, ne akıbetlerini bilebiliyoruz.

Türkiye, Suriye'deki çatışma mağdurları için ülke içinde oluşturulan mülteci kampları ve sınır ötesinde insani yardım yapan bazı yerli kuruluşları desteklemek için, kendi bütçesinden en az 1,5 milyar dolar harcadı.

Bu rakama, tonlarca buğday vesaire gibi bazı kalemler de dâhil değil; yani toplam tutarı, devlet içinde sayılı kişi biliyor.

Türkiye, sadece Suriye'de yaşanan trajedi nedeniyle değil, tarihi boyunca mülteciler konusuna son derece aşina olmuşken, bu konuyla ilgilenen bürokratik birimler ve hatta yasal çerçeveye son bir-iki yıldır kavuşuyor.

Birleşmiş Milletler'in mültecilere yönelik Cenevre Sözleşmesi, 1951'de imzalandı, 1961'de de, Türkiye, bu anlaşmaya taraf oldu. Ancak Sözleşme, hazırlandığı şekliyle, sadece 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'sının gerçeklerini gözetiyordu. Buna göre, sadece 1951'den önce ülkesini terk etmek zorunda kalan ve Avrupa coğrafyasından gelen kişiler, "mülteci" konumundaydı. Zaman ve coğrafya kısıtlaması 1967'de, ek protokollerle kaldırıldı. Günümüzdeyse, sadece **Madagaskar, Kongo, Monako** ve **Türkiye**, bu ek protokolleri gözardı edip, sadece "**Avrupa'dan gelenlere**", yasal olarak "**mülteci**" sıfatını veriyor. Bu nedenle de, Türkiye'deki resmî söyleme göre, sadece 40 kadar mülteci var.

İyi niyetli bir bakışla; bu sene, bazı yasal ve idari dönüm noktaları yaşandı; göç ve mülteciler konularıyla ilgilenen sivil toplum örgütlerinin büyük umutlar ve son derece somut bir destekle, büyük emeklerle hazırlanmasına müdahil olduğu "**Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu**" (YUKK), 4 nisanı kabul edildi. 11 nisandan beri de, "**Göç İdaresi Genel Müdürlüğü**" (GİGM) adlı birim, bu konulardaki kilit politika oluşturma ve uygulamayı yönetme birimi hâline geldi.

Ne var ki, YUKK ile bile, mültecilerin "**adı konmuş**" değil. Mültecilere verilen statü hâlâ, "**geçici koruma**"; yani Suriye'den gelenlere, yasal olarak "**mülteci**" denmeyerek, hukuki sorumluluktan aslında kaçınılıyor.

Hükümetin, mültecilere "**cana yakın**" bir tonlamayla, "**misafir**" olarak hitap etmesi, "**misafirperverliği ile ünlü**" olduğunu düşünen bir kamuoyuna sahip Türkiye'de kulakları okşayabilir.

Fakat “**misafirin**” yasal tanımlamasının, “**geçici koruma rejimi kapsamındakiler**” olması, onları hukukun koruması dışında bırakıyor.

Bu da, “**Türkiye’nin iyi kalbinden**” ne denli dem vurulursa vurulsun, “**keyfi muameleye**” de zemin hazırlıyor.

Dahası, adı konmamış bu mülteciler, devlet dışında kimsenin görmediği bilmediği bir **Bakanlar Kurulu yönetmeliğine İçişleri Bakanlığı Yönergesine** tabi.

Sivil toplum örgütlerinin ifadesine göre, Türkiye’deki Suriyeliler ve barındıkları mekânlar, İçişleri Bakanlığı’nın hazırladığı, kamuoyu, tüm sivil toplum ve hatta yasama organından gizlenen bir “**gizli yönergeye**” bağımlı. 30 Mart 2012 tarih, 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”nin bir hayalet gibi adı var; kendisine ulaşabilen bir tek tanrı kulu yok.

“Kendi kaderini tayin hakkına sahipler”

AKP Adıyaman Milletvekili **Mehmet Metiner**’in deyişiyleyse, “Suriyeliler, muhacir konumunda, kendilerini evlerinde hissetmeleri için de her şey yapıyor. Hatta bu kamplarda, bir tür ‘self-determinasyon’ yani, kendi kaderini tayin prensibi hâkim. Kamp içi muhtarların seçiminden, kamp içi hak-hukuk işlerine, bir tür özerklik sözkonusu”.

“**Yeni Suriye**”, “**öz yönetimi**” kadar, son iki yılda, Türkiye’deki kamplarda dört bine yakın Suriyeli bebeğin doğumuyla, belki de bu kamplarda filizleniyor.

Peki, Suriyeli mültecilerin kampları, ilk örneklerinin açıldığı Mayıs 2011 tarihinden beri, neden Türkiye çapında faaliyet gösteren ve tam manasıyla bağımsız, insan hakları ekseninde çalışan sivil toplum örgütlerine kapalı?

Sadece onlara değil, bazı kısıtlı ve önceden her detayı programlanmış geziler dışında, basına ve uluslararası insani yardım örgütlerine neden kapı duvar bu kamplar?

Devletin ilgili birimleri, durumu; “**kamplardakiler meraklı gözlerle izlenecek maymunlar değil**” diye açıklıyor durumu. Hatta Suriye’de Esed rejimini destekleyen ajanların, Türkiye’de de cirit attığını ve kamplardakiler ile ülkelerinde kalan yakınlarının can güvenliğinin tehlike altında olduğunu da iddia ediyorlar.

Bu açıklama, benim gizli kahramanlar olarak nitelediğim, bilgi, donanım, yürek ve her koşulda doğruyu söyleyen saf dürüstlükleriyle hayranlığımı kazanan, **Mültecilerle Dayanışma Derneği**’nden **Taner Kılıç**, **Uluslararası Af Örgütü**’nden **Volkan Görendağ** ve **Helsinki Yurttaşlar Derneği**’nden **Oktay Durukan** gibi, **Mülteci Hakları Koordinasyonu (MHK)** bünyesinde yer alan sivil toplum aktivistlerinin, bu kamplardan resmen neden uzak tutulduğunu izah edemiyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taraf ve Adalet

Sezin Öney 02.05.2013

Halil Berktaş Hoca, son *Taraf* yazısını **“Benim Asklepios’a bir horoz borcum da yok”** diye bitirmiş.

Sokrates, hakkında idam kararı verilince, **“Benim Asklepios’a bir horoz borcum var, onu da halledin”** mealinde sözler ediyordu.

Sokrates’in bu sözlerini, yıllar önce, iyice ham hışırken, bilgiyi hırsla, daha fazla edinilmesi gereken bir ‘güç’ aracı zannederken de okumuştum. Ancak, birkaç ay önce, **Michel Foucault**’nun bu sözlerde sorguladıkları, bende bambaşka çağrışımlar yaptı.

Sokrates’in **“horoz borcu”** olarak kastettiği, tanrılara adanacak bir kurbandı; filozof, ölüm kararına, **“kurtuldum sizden”** diye teşekkür mü ediyordu?

Foucault’nun tezi, bunun böyle olmadığı, aksine, Sokrates’in, sürekli olarak anlamaya çalıştığı, karamsar gözükken sorgulayıcı tutumunun arkasında ışıldayan büyük bir merak ve heyecanla, tutkuyla bağlandığı bu hayata, ölüme giderken hayal kırıklığı içinde, **“batsın bu dünya”** diye lanet etmediği idi.

Eleştiri umuttur

Sorgulamak, eleştirmek, **“daha iyi olabileceği”** inancını da içinde taşımaktır aslında.

Türkiye’de eleştiri, saldırgan, sert ve nefret dolu, neredeyse şehvetle, karşısındakini zehirli yılanların çatal diliyle sokarak adeta yok etmek için yapıldığı için çoğu zaman, **‘kötü’** bir şey gibi algılanıyor. Oysa eleştiri, düşüncenin, dolayısıyla da insan olmanın temeli, en doğal hâli.

Eleştiri, insanın evvela kendisinden başlayan, en önce, kendisini tartıya vurduğu, dolayısıyla da, en başta kendisinin kusurlarını, eksiklerini görerek, varlığını her gün yeniden yarattığı bir arayış hâli.

19. yüzyıldan beri, en başta aydınlar olmak üzere, İstanbul başta, bu coğrafyanın merkezlerini saran **“bu vatan nasıl kurtulur”** hâlleriye, **‘gerçek eleştiriye’**, aslında, karmaşıklığı ve meşakkati nedeniyle alerji duyuyor, ince eleyip sık dokuyup yeniden örmeye de.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sansürsüz vicdan

Sezin Öney 04.05.2013

Geçen cuma, Türkiye’nin kaderini etkileyecek müthiş sarsıcı bir olay oldu.

Ama duyamadık.

Bu haberi nedense, neredeyse sadece dış kaynaklardan okumak mümkün oldu.

Türkiye, sessiz sedasız, kendisini **Şanghay Beşlisi**'nin "**Diyalog Ortağı**" yapan imzayı resmen bastı.

26 Nisan 2013 günü, Kazakistan'ın Almatı kentinde Dışışleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu**, mutabakat belgesine imza atarken; "**Bu hem ortak kader beyanı, hem de omuz omuza yürüyeceğimiz uzun bir yolun başlangıcı**" dedi. Davutoğlu, bizim için çok mu önemsiz bir insan; neden o, böyle iddialı bir konuşma yaptığında bunu değil de, en çok ayran, kırmızı ruj ve **Taraf**ı tartışıyoruz?

Bu haberle ilgili, Türkçe kaynak ve haber çok az; bu az sayıdaki haberden de sadece biri kapsamlı, o da *BBC Türkçe* servisinin. (http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/04/130426_sio_turkiye_anlasma.shtm)

Neden?

"Avrupa Birliği"ne rakip addedilen,

İslamofobik derece "Müslüman terörizmi" takıntısı olduğu öne sürülen, ve

Dünya İnsan Hakları Federasyonu (International Federation for Human Rights FIDH) gibi uluslararası gruplarca, "insan hakları ihlallerine meşruiyet kazandırmak" için bir ahbap çavuşlar örgütü oluşturmakla itham edilen Şanghay Beşlisi'nin bir parçası hâline gelmek Türkiye için ne ifade ediyor?

En basitinden, 1996'da Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından kurulan ve daha sonra Özbekistan'ın aralarına eklendiği bu ülkelerle "ortak kader" istiyor muyuz?

İyi veya kötü, evet ya da hayır.

Tartışıyor muyuz?

Basın Özgürlüğü Günü

Ben bu yazıyı yazarken 3 Mayıs, Dünya Basın Özgürlüğü Günü idi.

Türkiye'de, tıpkı diğer her konuda olduğu gibi, "basın özgürlüğü" meselesi de, siyasi kutuplaşmaların kara deliğine düşünce, manasızlaşan, ağırlığını yitirip ağulanan, zehirli bir gündem maddesine dönüyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azad

Sezin Öney 09.05.2013

Son günlerde yaşananlar, 1990'ların sonundan bu yana, medyada yaşadıklarımı da düşünmeme neden oldu.

Anlatacaklarım kendi hikâyem; aslında kime ne, kaldı ki, bence mahremiyet çok önemli. Ancak, belki, medyanın bu tuhaf hâlini çözmeye çalışan okuyuculara ipucu verebilecek bir şeyler vardır.

15 yılda, neredeyse lise üniformasını üzerinden çıkarır çıkarmaz, *Milliyet*'te adımımı attığım medya dünyasında, bugüne değin bir şey öğrendiysem o da şu; siyasi güç, mesleki olarak benden, ben de, mesleki olarak her türlü

siyasi güçten uzak durayım ki; özgür olayım.

Medyatiklik, müthiş bir gücü de beraberinde getiriyor. Bir de, Türkiye örneğinde olduğu gibi, siyasi güçle, medya gücü birleşince, ortaya çok tehlikeli bir karışım çıkıyor.

Milliyet'te, çok hevesli, mesleğe olan tutkusundan gözü aşırı kara bir dış haberler muhabiri olarak başladığımda, hayatımın gazete binalarında geçeceğini sanıyordum.

Öyle olmadı; gazete içi ve dışındaki güç ilişkileri, beni, dışarıdan bir gözlemci olarak, bugüne kadar süren bir ahlaki hesaplaşma sürecine sürükledi.

İlk kez 22-23 yaşlarındayken, biri çok sevdiğim bir büyüğümden olmak üzere, iki kez yazarlık teklifi almıştım; nasıl olduysa, basiretli davranıp, iki teklifin sahibine de bu işin altından kalkamayacağımı söyledim ve reddettim.

Birkaç yıl sonra da, rahmetli Ercan Arıklı ile aramızda geçen bir konuşma benim için dönüm noktası oldu; ben, yüksek lisans için, o günlerde çalışmakta olduğum *Aktüel* dergisinden ayrılacağımı söylediğimde, bana saçmaladığımı, yapmam gerekenin kendimi daha fazla ön plana çıkarıp, göze çarpmaya çalışmam olduğunu söyledi. Ve ekledi, "Medyada parlak bir gelecek seni bekliyor, okursan Harvard'a mı gideceksin, gitsen ne olacak".

O zaman, gazeteciliğin Türkiye'deki sırat köprüsünün çok iyi ayırdına vardım; medyatiklik sayesinde tırmanılan basamaklar ve elde edilen güç bir yanda, hakkı yenen emek ve ezilmek öte yanda.

Küserek ikisini de seçmedim; sürgün mantığıyla akademi dünyasına yöneldim.

Harvard'a gitmedim belki ama birçok iyi okulda sormaya, sorgulamaya çalıştım.

Taraf, gazeteciliğe küskünlüğümü sonlandırırken, en sonunda Türkiye'ye dönüşüme neden olacak bir dizi olayı da tetikledi.

Hayallerimdeki gibi olmadı hiçbir şey; gazetenin ilk çıkışından bu yana, birçok kişi *Taraf*'tan, kimi zaman çok büyük haksızlıklarla ayrılmak zorunda kaldı.

O nedenle, keşke adı sanı bile duyulmayan birçok muhabirin, editörün ayrılış veya gönderiliş sürecinde de, etik bir çizgi tutturmak çabasına girilse, bugün medya etiği dersi verenler gazeteye bir el atsa idi. Belki, *Taraf*, o zaman çok daha sağlam temellerle bugüne gelir, bu sarsıntıları hiç yaşamazdı.

Ne yazık ki, bugün Türkiye'de, ancak *T24*, *Açık Radyo*, *BİA* ve bazı yerel, son derece ufak çaplı gazeteler, internet siteleri dışında, ne editöryal bağımsızlık, ne de medya etiğine ilişkin kusursuz, lekesiz bir sicili ortaya koyabilen kurumlar var.

Ulusal çapta basılı yayın yapmak, müthiş bir kavga. Gerektirdiği yatırımdan, çabaya, gazetenin basımından dağıtımına korkunç bir çaba.

Ve işte olamıyor; Yunanistan'da ekonomik kriz tüm ülkeyi inim inim inletirken, işsiz kalan gazeteciler ve medyanın gidişatından memnun olmayanlar, hemen bir gazete kurdular. Türkiye'de bunu kim yapıyor?

Taraf'ta son olan biteni de, bir "basın yiğitliği efsanesine" dönüştürmek, tarihi çarpıtmaktır.

Bu gazetenin hiç ekmeğini yemedim. Gidip geldiğimde, sadece muhabirler ve yazışları dışındaki kadro ile diyalogum oldu.

Onun için *Taraf*’ın, değil hiç tanımadığım sahiplerini, dünden bugüne yönetim politikalarını da savunacak değilim.

Bu bir dantel örtünün hikâyesi gibi; evin en nadide parçası dantel örtüdeki ilk söküğün ardından, şu veya bu sebeplerle, örtüde hep gedik üzerine gedik açıldı. Kısıtlı maddi imkânlar ve hep azalan manevi heves, hoyratlığı tırmandırdı; sökükleri de arttırdı. Öte yandan, kimse de, yeni bir dantel örtü yaratmaya veya tamire kalkmadı.

Dünden bugüne, söküklerin hiçbirisi de diğerinden daha büyük ve onarılmaz değildi aslında. Ha bir muhabir, ha en üst düzey yönetici. Herkesin mesleği meslek, canı can değil mi?

Şimdi de mesele, delik deşik dantel örtüyü, altına sığınmış dürüst insanlar için, barınılabilecek bir yer olarak tutup tutmamak; ya da ucu bize dokunan sökükten tutup, örtünün ipliklerini tiftik gibi yok edinceye kadar parçalamak.

Yoksa, bugün yazılı basında yer alma iddiasında hiç olmamak lazım eğer “ahlakımızın yüceliğinin” propagandasını yapacaksak.

Ben, kendi vicdan muhasebemi günlük olarak yaparak, mümkün olduğunca arka planda, herkesten azad gözleyip, düşünüp ve yazmayı seçtim. Bu muhasebeyi benden çok daha başarılı yapan bir sürü meslektaşım da var; çoğu da artık gazetecilik yapamıyor.

Bu duruşa aykırı şekilde sivri bir tavır alırken sadece birisi de tarihe kayıt düşün istedim ki, Türkiye’de, “benim olmayan kara toprağın olsun” yaklaşımı, çeteleşip başkalarını yüreğini bildiğimizi nefret objesine dönüştürüp düşman biçmek, yanı başımızda duran bir karanlık duygusal hâl.

Artık işimize dönelim ve bu işi, iyi yapalım.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıp bir gün

Sezin Öney 11.05.2013

O, önceki gün 63 yaşına girdi.

Bir Nobel Ödülü var.

9 Mayıs 1950’de, Avrupa kıtasındaki savaşı son vermek ve kendi içinde nihai barışı sağlamak için kuruldu.

Doğum günü mayısta ama asıl temmuzda daha da “büyüyecek”; yeni üyesi Hırvatistan’ın katılımıyla, 28 ülkeden oluşan bir yapıya dönüşecek.

Evet, bahsettiğim **“doğum günü çocuğu” Avrupa Birliği**.

Cengiz Aktar, önceki günkü yazısında; **“Bugünün Avrupalı gençleri, barışın değerini bilmedikleri gibi savaşın anlamını da bilmiyor. Refah ortamı hâkimken gözükmeyen bu sorun bugün ayyuka çıkmış durumda... Bu aidiyet krizine bir de malî krizin yarattığı meşruiyet krizi eklemlendi”** diyordu.

Bu sözlere hak vermemek imkânsız. Avrupa’nın kendisinin de hakkıyla kutladığı bir gün değil 9 Mayıs.

Avrupa Birliği’nin kendi internet sitesinde, **“9 Mayıs’ın ‘Avrupa Günü’ olarak kutlanmasına, Milano’da 1985’te gerçekleştirilen Zirve’den sonra karar verildi. Avrupa Günü, AB’nin kurumlarını halka yakınlaştırmak ve Birlik’in insanlarını birbirlerine yaklaştırmak için düzenlenen aktiviteler ve kutlamalar için bir fırsattır... AB ve dünya genelindeki Avrupa Birliği kurumları ve büroları, her yaştan insan için çeşitli faaliyetler düzenler”** deniyor.

Evet, Türkiye’de de, her valiliğin oluşturmak zorunda olduğu için var olan **“AB Masaları”**, bugün dolayısıyla, ama kerhen ama heyecanla, Türkiye genelinde faaliyetler düzenledi gerçekten de. Ama gerek Türkiye, gerekse de AB çapında, bahsedilen karışma/ kaynaşma amaçlı etkinliklerin ne olduğunu, nerede nasıl düzenlendiklerini bilebilmek dahi zor sıradan vatandaşlar için...

Tarihçiler ve siyaset bilimcileri, Avrupa’nın neden birleşme yoluna gittiği ile ilgili birçok tez üretti. Bu “sebeplerin” arasında aslında en önemlisi, **“barış arzusu”** idi ama bu vurgu artık çok ender yapılıyor; onun yerine ekonomik çıkarlar tahta oturuyor.

Tarihçi **Tony Judt**’un deyişi ile Avrupa’nın **“birlik”** oluşunun tarihi sadece iki sözcük ile özetlenebilirdi; **“Savaş Sonrası”**.

Bugün, Türkiye’nin geleceğinin de, bu iki sözcükle şekillenmesini bütün kalbimle istiyor ve sonuçta, **“kaderin”** bu olduğuna yürekten inanıyorum.

Ne var ki, ne zaman **“ilerleme”** olarak adlandırdığımız bir yasal veya idari düzenleme ile karşılaşsak, **“Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılım sürecinde yasal ve idari reformların gerçekleştirilmesinde...”** diye başlayan gerekçeyi okuyoruz.

Diğer bir deyişle, 3. ve 4. yargı reformu paketlerinden, yeni kanunlaşan **“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”**na dek hep, **“reformların”** hepsi, ya Avrupa Birliği’nin yıllık İlerleme Raporlarında ön görülen ve uyarısı yapıldığı için veya tamamen AB uyum süreci gerektirdiğinden gerçekleştiriliyor.

4 nisanı kabul edilen “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”nu ele alalım; **Uluslararası Af Örgütü’nün (Amnesty International)** ifadesiyle, bu yasayla, **“Türkiye’de ilk kez mülteci, sığınmacı, göçmen, vatansız gibi uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişileri yakından ilgilendiren bir yasal düzenleme yapıldı”**.

YUKK adıyla anılan bu kanun ile, İçişleri Bakanlığı’na bağlı **Göç İdaresi Genel Müdürlüğü** kuruluyor. Bu yasa öncesinde, mülteciler veya kanuni jargona göre, **“uluslararası koruma kapsamındaki ve bu korumaya başvuran yabancılara”** ilişkin tüm işlemler, 1994 yılında yayınlanmış bir yönetmelik ve bakanlıklarca yayınlanan genelgeler çerçevesinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütülüyordu.

Oysa, Türkiye, 1988’de Halepçe katliamından sonra 80 bin kişinin, 1980’lerde Bulgaristan Türklerinin, 1990’larda Bosna ve Kosova’daki savaşlardan kaçanların, 1991’de Kuzey Irak sınırına, birkaç gün zarfında 500 bin kişinin dayandığı bir ülke oldu.

Şimdi, YUKK'un "**gerekçesi**" olarak, "Avrupa Birliği müzakere sürecinde göç konusu '24 üncü Fasıl' kapsamında önemli bir yer tutmaktadır. '2003 tarihli Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı' doğrultusunda hazırlanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı, Avrupa Birliğine (AB) katılım müzakereleri süresince, Türkiye'nin göç mevzuatı ve sisteminin AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirilmesi için yürürlüğe konması gereken hukukî düzenlemeleri, idarî yapılanma ve fizikî altyapının tamamlanması için alınması gereken tedbirleri ve yatırım projelerini içermektedir" deniyor.

AB projesi, bugün çok sıkıcı, ruhsuz bir kurumsal, hantal yapı olarak tıkanmış kalmış olabilir.

Ancak, Türkiye için hâlâ çok şey ifade ediyor olmalı ki, 500 binden fazla Suriyeli mültecinin (ki sadece 200 bini kamplarda), bu ülkenin sınırları içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmasına rağmen, gene bu yasa AB'ye atıfla, AB normları çerçevesinde yapılabilir.

Hepsi insan hakları alanında müthiş sorunlu ülkelerin üyesi olduğu **Şangay Beşlisi**'nin, "**diyalog ortağı**", "**kaderdaşı**" olmayı seçerken, sadece AKP değil, AB sayesinde de nereden nereye geldiğimizi anmakta yarar var.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şeffaflık korkusu

Sezin Öney 13.05.2013

"**T.C. Reyhanlı Sulh Ceza Mahkemesi**"nin, Reyhanlı'daki patlamalarla ilişkin kamuoyuna şeffaf biçimde bilgi akışını engelleyecek **yayın yasağı**, aslında devletin içine sinen "**şeffaflık korkusunun**" sadece bir tek örneği. "**GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ**" sözleriyle duyurulan yasak, kamuoyunun özgür düşünme yetisine olan güvensizliği yansıtıyor. Oysa basın, sivil toplum kurumları gibi, halka bilgi akışını sağlayacak kaynaklara karşı konan yasaklar, son kertede devletin yaptığı olumlu işlere de gölge düşürüyor.

Bugün Reyhanlı'da yaşanan şeffaflık sorunu, aylardır Suriyeli mültecilere yönelik olarak da yaşanıyor.

Suriye mültecilerin kaldığı, 20 kadar kampın sorumluluğunu üstlenen Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) verilerine göre, **bu kamplarda 192 bine yakın Suriyeli yaşamını sürdürüyor**. Bu kadar insanın yaşamını ilgilendiren, mülteci akışının başlamasından yaklaşık bir yıl sonra İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve uygulamaya konulan, 62 sayılı "**Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge**" ise, **kamuoyundan tamamen gizli tutuluyor**.

30.03.2012 tarihli bu yönergeyi incelemek için, Uluslararası Af Örgütü, Türkiye Şubesi, "**bilgi edinme hakkı yasası**" kapsamında resmî makamlara başvuruda bulunmuş, milletvekilleri de, TBMM nezdinde benzer taleplerde bulunmuştu. Ancak, bu yönerge "**gizlilik gerekçesiyle**", hiçbir talep edene verilmedi. Bu tavır da, aslında dünya çapında birçok mülteci kampıyla karşılaştırıldığında, hizmetler ve imkânlarının, "**örnek standartta**" diye nitelenebileceği söylenen kampları şaibeli hâle getiriyor.

Bu gizli yönerge dışında, mültecilerle ilgili ulusal çapta çalışan ve son derece başarılı işler gerçekleştiren **sivil toplum örgütlerinin kampları ziyaretlerine de, resmen izin verilmiyor**. Ancak, bazı valiliklerin “**iyi niyeti**”, sivil toplumun çalışma ziyaretlerine imkân tanıyor. Ankara’dan “**yetkililer**”, kamplardaki insanların “**maymun**” olmadığını, sivil toplum örgütlerinin ziyaretlerinin “**çadır kentler**” olarak adlandırılan bu merkezlerde barınanları “**rahatsız edeceğini**” öne sürüyor. Kamplardakilerin kimliklerinin deşifre olacağı ve kişilerin Suriye’de bulunan yakınlarının “**hedef**” hâline geleceği de, sivil toplum ziyaretlerinin reddedilmesine sebep olarak gösteriliyor.

Şeffaflık eksikliği, **Şanlıurfa-Akçakale İlçesi “Süleyman Şah Çadır Kenti”**nde, 27 martta çıkan ve bir kız çocuğunun ölümüne yol açan yangın ertesi yaşanan olaylar ertesinde de gözlenmişti. Kamplarda çıkan arbede sonrası, **600 kadar Suriyelinin sınırdışı edildiği** yolunda haberler medyaya yansımıştı. Ancak, bu haberler, Dışişleri Bakanlığı’ndan yapılan bir açıklamayla, kısa süre içinde, bu kişilerin, “**kendi istekleriyle ülkelerine döndüğü**” şeklinde bir söylem değişikliğine uğramıştı. Urfa ve çevresinde dağıtılan *İpekyol* gazetesi ise, sınırdışı edilen kişilere Suriye içinde ulaşmış ve ilk etapta çıkan “**sınırdışı edilme**” şeklindeki haberlerin **doğruluğunu** teyit etmişti. *İpekyol* gibi, kampların bulunduğu ve savaştan kaçan Suriyelilerin yoğun biçimde yaşamını sürdürdüğü yerlerde yayımlanan gazeteleri takip edince, yerel halk ve savaş mağdurları arasında, yanlış anlamalar, Türkiye’nin savaşa fiilen taraf olmasına rağmen açıkça dillendirilmeyen bazı gelişmeler ve çatışmaların yarattığı tansiyonun yansımaları nedeniyle rutinleşen şekilde gerilimler yaşandığını gözlemek mümkün. Ancak, bu gerilimin Türkiye kamuoyunda tartışılmaması, giderilmesi için üzerine kafa yorulmaması, devletin şeffaflık yoluyla tansiyonu düşürme yoluna gitmemesi, sorunları kangrenleştiriliyor. Reyhanlı’daki gibi bir facia yaşanınca da, ama provokasyon, ama radikal politik tavırların sergilenmesi, ama önyargı, adı ne konursa konsun, **masum savaş mağdurlarına son derece haksız biçimde öfke kusulduğu** durumlar ortaya çıkabiliyor. Krizlere karşı alınabilecek en iyi tedbir ise, şeffaflık yoluyla, kamuoyunu daha fazla bilgilendirmek, halkın kendi kanaatini vicdan ve iyi niyet ekseninde oluşturabileceğine ilişkin sarsılmaz bir güvene sahip olmak değilse, nedir?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başımız sağolsun Reyhanlı

Sezin Öney 16.05.2013

Reyhanlı’daki saldırılar, hükümetin Suriye politikasını ve bu politikanın etki ve sonuçlarını, belki de şimdiye dek hiç tartışılmadığı bir derinlikte Türkiye gündemine getirdi. Aslında, 2011’den beri, gerek Suriye’de gerginlikler ve çatışmalardan kaçanlar, gerekse, Türkiye’nin Suriye’ye yönelik politikası, yani “**devlet siyaseti**” çok daha boyutlu ele alınmalı, günlük politik kutuplaşmadan uzak, objektif gözlerle eleştirilmeli, tartışılmalı, tartılmalıydı. Mesele, son kertede, insanlık sorunu; bugün atılan yanlış adımlar da, yıllar yılı, zaten hassas dengeler üzerinde duran bölgeyi sarsacak yeni kırılmalara zemin hazırlayabilir.

Suriye’nin 22,5 milyonluk nüfusundan 1,5 milyonu, bugün mülteci olarak komşu ülkelerdeki kamplarda yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Türkiye’de, Suriyeli sığınmacıların yaşamını sürdürdüğü kamplarda, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) verilerine göre, 192 bine yakın kişi yaşıyor. Toplamda, en az 500 bin Suriyeli savaş mağduru, Türkiye’de hayata devam etmeye çalışıyor. Kesin sayıyı kimse bilmiyor.

Türkiye’de olası büyük bir deprem veya bir felaketin gerçekleşmesi hâlinde, kriz yönetimi ve yardım çalışmalarından sorumlu olacak AFAD, son iki yıldır, mesaisinin önemli bir kısmını, daha önce tecrübesi olmayan mülteci konusuna ayırıyor. Her köşesi fay hatlarıyla dolu Türkiye için bu kadar hayati önem taşıyan bir devlet kurumu, olası bir deprem felaketine karşı hazırlık yerine mültecilerle mi uğraşmalı sorusu da aslında başlı başına bir gündem maddesi.

Hele ki, zaman zaman basına da yansıyan, örneğin **Radikal**’deki şu haberde de aktarılan, gelişmeler sözkonusu iken;

“Ağrı’nın Doğubayazıt ilçesine bağlı Bezirhane köyünde (1976’da) meydana gelen ve çok sayıda can ile mal kaybına neden olan depremden sonra yapılan 31 konutta elektrik yok... (2004 yılında) Yapılan (deprem konutlarının) birçok eksikliklerinin olmasına rağmen çaresiz durumda olan köylüler konutları teslim almak zorunda kaldılar... Gece gündüz elektriksiz olan köylüler 21. yüzyılda evlerini mum ve fenerlerle aydınlatmaya çalışıyorlar.”

AFAD, aslında işi olmayan bir mesele ile uğraşıyor ve bugüne kadar, 1,5 milyar dolarlık bir bütçeyi, Suriyeli mültecilere yardım için harcamış durumda. Savaş mağduru insanların elbette yardıma ihtiyacı var ve harcanan meblağdan önemlisi, bütçenin doğru kullanılıp kullanılmadığı.

AFAD, yardımları yapıyor ama, Ankara’dan merkezden yapılabileceklerin bir sınırı var; yardımlar bir kez yerine ulaştınca, erzakların karaborsaya düşmesinden, her türlü yolsuzluğa birçok ahlaksızca durum ortaya çıkabiliyor.

Bölgeden gazetecilerin ifadelerine göre, insan kaçakçılığı da, kampların içinde ve dışında ciddi bir mesele hâline dönüşmüş durumda.

Bir ilçenin sorunlarını bile yüklenmeye tam hazır olmayan tecrübesiz kaymakamlar, bir de kamp içi ve dışındaki mültecilerin sorunlarıyla yüz yüze gelince, kaldıramayacakları bir ağırlığı üstlenmiş oluyorlar.

Tüm bu sıkıntılara rağmen, eldeki insan kaynağı da doğru kullanılmıyor. Mülteci hakları ve sorunlarıyla ilgili, uluslararası bilgi birikimini kullanabilecek sivil toplum örgütleri, sürecin neredeyse tamamen dışında tutuluyor, bu uzman kişi ve kurumlar neredeyse yok sayılıyor.

Mültecilerle Dayanışma Derneği Başkanı Taner Kılıç, bazı bürokrat ve yerel yöneticiler tarafından saygıyla karşılandıklarını, kimi zamansa, çalışmalarının en alt düzey memurun bile muhalefetiyle karşılandığını ifade ediyor.

Uluslararası Af Örgütü’nden Volkan Görendağ, sivil toplum örgütleri olarak, daha çatışmaların yaşandığı ilk andan itibaren, olası mülteci kamplarının, sınır bölgesinin en az 40 kilometre içinde yer alması gerektiğini belirttiklerini söylüyor. Oysa şu an, Reyhanlı’daki **“Atma”** kampının da aralarında yer aldığı, nerenin sınır, neresinin kamp olduğunun bilinmediği durumlar sözkonusu.

Bu arada, Suriye ile Türkiye sınırının, bir nevi **“Schengen”** uygulaması ile, tamamen kontrolsüz bir hudut hâline getirilmesi, başlı başına bir soru işareti. Elbette ki, bu sınır bir gün **“kontROLSÜZ”** hâle dönüşmeliydi. Fakat, savaş ortamındaki **“sınırsızlık”**, Türkiye ve Suriye arasında sadece sorun alışverişine neden olmuşa benziyor.

Sınırın Suriye tarafındaki fiili **“tampon bölgeyi”** MİT’in, Türkiye kısmındakini de Emniyet birimlerinin kontrol ettiği söyleniyor. İşin acıklı yanı, Meclis’te temsil edilen hiçbir parti yaşanan sorunlara müdahil değil.

Urfa'daki İpekyol gazetesinden, Mazlum-Der kökenli Mustafa Arısüt gibi başarılı, vicdanlı yerel gazeteciler olmasa, yaşanan sıkıntıları gündeme getiren de yok.

Hukuken bir statü vermediğimiz, “**mülteci**” yerine, “**misafir**” adını verdiğimiz, ancak belki de, daha onlarca yıl Türkiye’de kalacak insanların yaşadıklarına, Reyhanlı’daki dramdan sonra, gözlerimiz açılacak mı, yoksa daha da mı kapanacak? Başımız sağolsun Reyhanlı; artık belki de susmaktan çok, konuşma zamanı olduğunu keşke böyle acı bir şekilde fark etmeseydik.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaşın gizli yüzü

Sezin Öney 18.05.2013

Reyhanlı’daki olaylar, birden Suriye’deki savaşın, insani boyutunun Türkiye’ye nasıl yansıdığını düşündüren bir şok yaşanmasına neden oldu.

Ben ki, birkaç yıldır, Türkiye’de mülteciler, sığınmacılar ve göçmenler konusundaki gelişmeleri takip ettiğini sanan biri olduğumu sanırdım... Şimdiyse, aslında Suriye gerçeğinden sonra bu konularda ne noktada olduğumuzun, hemen hiçbirimizin tam olarak ayırtında olmadığını düşünüyorum.

Bir kere, ortada müthiş bir gizli-saklılık hâli var. Devletin, Suriye’deki iç savaşla olan ilgisinin tüm ayrıntılarıyla bilinmesini istememesinin getirdiği bir gizlilik bu.

Türkiye genelinde bulunan, Suriyeli mültecilerin yaşadığı kampta neler olup bitiyor; gerçekten kimse tam anlamıyla bilemiyor. Bu kamplara, sivil gözlemcilerin giriş çıkışına izin verilmemesinin ötesinde, kamplarda barınanların keyfi şekilde sınırdışı edilmeleri, kamplardaki erkeklerin, Suriye’ye dönerek “**namusları için**” savaşmaya “**teşvik edildikleri**” gibi iddialar da var.

Üzerine hiç konuşmuyoruz ama kamplarda ve sınırboyunda yaşanan yolsuzluklar, ortaya çıkan suç ağları, üzerine hiç konuşulmayan ve hem Türkiye hem de Suriye’nin kaderini daha yıllar yılı etkileyecek çok vahim gelişmeler.

Sayısını tam olarak kimsenin bilemediği, ancak tahminî olarak 500 bin kadar Suriyelinin, resmî ağızdaki statüsü, “**misafir**”.

Türkiye’de de, halk arasındaki inanış, “**misafirperverlik**” kültürünün sağlamlığı ancak, bunun kimi zaman gerçeklerden ne kadar uzak olduğunu hayat tecrübesi öğretiyor.

“Bu insanlara kucak açmayıp da ne yapacaktık; şu parti ‘ne hâlleri varsa görsünler’ diyor. Biz, insanlık yapan bir hükümete sahibiz, en uzun sınırumuz olan ülkenin sorunlarına taraf olmayıp da ne yapacağız” gibi, içi boş argümanlarla laf kalabalığı yapmak, tablonun vahametini gizlemeye şimdilik yarıyor da; nereye kadar?

Kamplardaki Suriyeliler, merkezden yani Ankara'dan, olası sorunları öngören tedbirler alınmadığı için, çevre halkıyla ciddi sorunlar yaşıyor. Bu sorunları çözmenin vebali de, durumla baş etmek konusunda son derece tecrübesiz, **"mülteci"** ne demek hiçbir fikri olmayan mülki idareye, yerel yöneticilere kalıyor.

Farklı kesimler beraber tartışmalı

Nisan sonunda, **Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı** (GYV) **Kadın Platformu**'nun Ankara'da, Suriye'deki mülteciler konusunda gerçekleştirdiği bir toplantıya katılmıştım. **"Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye'nin Mülteci-Sığınmacı Politikası"** adlı toplantının ilginç yönü, normalde biraraya gelmeyen farklı kesim ve görüşlerden insanlara ortak bir tartışma platformu yaratmasıydı. Bu toplantıda, Birleşmiş Milletler'den Avrupa Birliği'ne uluslararası alanda ilgili taraflar, Türkiye'den son derece milliyetçi refleksleri olan ancak göç ve mülteciler konusunda çalışmış gazeteciler, Türkiye genelinden mülteciler konusunda uzmanlaşan sivil toplum kuruluşlarının ve muhafazakâr bazı insani yardım örgütlerinin temsilcileri gibi, aslında aynı konularla ilgilenseler de, yolları birbiriyle fazla kesişmeyen kimselerin biraraya gelmeleri sözkonusuydu.

Toplantının belki de, tek kapsamadığı kesim, bölgede bizzat mültecilerle ilgili çalışmalar yapan, gözlemleri olan, yerelden temsilcilerdi. Devletin şu an Suriyeli mültecilerden sorumlu birimi **AFAD**, kendi bakış açısını, çabalarını dile getirirken, bunun yanı sıra, merkez kadar yerelin de, yaşadıklarının konu edilmesi de belki de eksik olan.

Reyhanlı'da yaşananlar ertesi **Mazlumder**'in hazırladığı rapor ve raporun çizdiği tablo, yani bölgedeki Suriyelilerin linç girişimleri ve saldırılar gibi nefret suçları ile karşı karşıya kaldığı manzarası; aslında ne yazık ki patlama bölgesi ve gününe özel durumlar değil. Suçlu, **"provokatörler"** veya kendi siyasi bakış açımıza göre karalamak istediğimiz mezhepler, siyasi hareketler de değil.

Mesele, savaşın hemen eteğindeki yerlerin, bu kadar başıboş bırakılması, sorunları öngörecektir ve çececek kapsamlı politikaların eksikliği; sınırların sadece insanların geçişine değil, birçok yolsuzluk ve usulsüzlüğe açık başıboşluğu.

Bütün bunların üstüne de, zaten üzerine yeterince hiç konuşulmayan, göçmenler ve mültecilerin **"en yabancı"** olarak, en beteri yaşıdığı **"rutin"** ayrımcılığı eklenince, Mazlumder'in tarif ettiği manzaranın ortaya çıkışına cidden şaşılabılır miyiz?

Bir de, Reyhanlı'nın bize samimiyetle ve tarafsızca düşündürmesi gereken bu kadar çok şey varken; bazı gazetecilerin, meslek ahlakı gereği objektif tavırlar sergilemeleri gerekirken, Reyhanlı'daki durumları, yorumlamaya, gözlemlemeye çalışırken nefret söyleminin en alasını asıl kendilerinin ortaya saçması sözkonusu. Ki, aslından buna da, **"kanı ancak kan temizler"** mantığıyla, **"Bosna'da bir Sırp öldürdüm"** diye övünen gazetecilerimizden bu yana aşınayız ne yazık ki.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avustralya: inadına 'çokkültürlü'

Sezin Öney 23.05.2013

Anlaşmazlık, farklılıklar aslında olumsuz şeyler değil.

Farklı hayat tarzları, farklı bakış açıları, yaklaşımlar, fikirler, kültürler, alışkanlıklar... Bunlar olmasa, tek tip insanların olduğu bir dünyada yaşasak ne fena olurdu?

Türkiye de, aslında en çok, farklılıklarıyla hâlâ barışamamaktan çekiyor. Çoğu toplumsal sorunun altında da, ya devletin körüklemesi ya da toplumun kazanamadığı alışkanlıklar nedeniyle, farklı yaşam tarzlarının, birbirleriyle nasıl yaşayacağını bir türlü bilememesi yatıyor.

Kişisel olarak, bu konular benim kafamda çok net; herkes dilediği hayatı yaşar, birbirine de karışma hakkı olamaz. **“Bir başkasının yaşam biçiminden rahatsızlık duymak”** ne demek; bunu hiç anlayamadığım için, ben bu kadar kesin konuşabiliyorum, ancak sadece Türkiye’de değil, dünyada da, **“nasıl birarada yaşarız”** sorusu, çok büyük bir mesele olarak hemen her köşede karşımıza çıkıyor.

“Çokkültürlülük”, nasıl tanımlanıyor peki?

Siyaset felsefesi üzerine çalışan **Andrew Heywood**’a göre, çokkültürlülüğü bir toplumun yapısını **“teşhis eden”** bir tanımlama biçimi olarak da kullanabiliriz, neredeyse **“ahlaki boyutu”** olan bir duruş olarak da...

Mayıs başında, **Abant Platformu, Avustralya La Trobe Üniversitesi** ve **Australian Intercultural Society**’nin (**Avustralya Kültürlerarası Topluluğu AIS**) işbirliğiyle düzenlenen **“Türkiye Avustralya Diyalog Toplantısı”** esnasında, bugünlerde artık fazla rağbet görmeyen **“çokkültürlülük”** kavramı üzerine yeniden düşünme fırsatım oldu.

Avustralya, açıkça, çok kültürlülüğü, bir yaşam felsefesi, “ahlaki bir duruş” olarak alan bir ülke; bu nedenle de, çokkültürlülüğü kurumsallaştırmak için devlet nezdinde büyük bir çaba var.

Farklı kültürler saygı politikasının, devletin temel felsefesi olarak benimsenmesi, kabinede bir **“Çokkültürlülük Bakanı”**nın da yer alması gibi hem çok sembolik ve hem de, siyaseti şekillendiren adımların atılmasına neden olmuş. 1945’ten beri var olan **“Göç ve Vatandaşlık Bakanlığı”**nın yanı sıra, 1996’da da bu bakanlık, özellikle toplumdaki farklılıkların uyum içinde birarada yaşamasını gözetmek için kurulmuş. Kanada’da da, aynı isimde bir bakanlık, 1991-1996 arası faaliyet göstermiş, fakat bu tarihten sonra yerini **“Kanada Mirası Bakanlığı”** almış.

Gurur vesilesi olarak farklılık

Avustralya, **“çokkültürlülük”** kavramıyla gurur duymayı, neredeyse bir devlet politikası hâline getirdiğinden, bu konuya özellikle eğilen bu bakanlık dışında da, devlet bünyesinde yer alan ve görevi, çokkültürlülüğü gözetmek olan çeşitli kamu kuruluşları var. Mesela, 1975’te kurulan **Özel Yayın Ajansı (Special Broadcasting Agency SBS)**, çok dilli, çok kültürlü bir toplumun farklılıklarını yansıtabilecek biçimde radyo ve televizyon yayınları yapan bir kamu kuruluşu. Polis teşkilatında görev alanların, etnik veya dinî kimliklerini ortaya koyan, başörtüsü, türban, Hindistan kökenli Sihlerin taktığı biçimde sarıklar kullanmasına değil izin verilmesi, bir standart yaratmak için özel tasarımlar yapılması gibi adımlar da, devlet kurumları tarafından bizzat atılıyor.

Devlet, eğer, **“vatandaşının hayatını nasıl kolaylaştırırım”** diye kendini programlarsa, buna yönelik bir **“ruha”** sahip olursa, işte böyle bir manzara ortaya çıkabiliyor demek.

Belki de, her şey bakış açısına bağlı; sorunları da sadece biz yaratıyoruz.

Pabucu dama atıldı ama...

2000'lerin başında, Budapeşte'de, akademik olarak **"milliyetçilik"** konusunda çalışmaya başladığımda, öğrencisi olduğu bölümün **"yıldızı"**, Kanada'da Queens Üniversitesi'nde hoca olan **Will Kymlicka** idi.

O zamanlar, Kymlicka ve **"savunucusu"** olduğu **"çokkültürlülük"** tezi, dünya çapında ilgi görüyordu.

Bugünse, Almanya Şansölyesi **Angela Merkel**'in meşhur, **"Çokkültürlülük öldü"** tezi, fazlasıyla moda.

Bu nedenle de, Avustralya'nın **"inadına çokkültürlü"** bir devlet yapısı yaratmaktaki ısrarı son derece enteresan bir örnek.

Üstelik de, ülkenin geçmişinde, **"Beyaz Avustralya Politikası"** gibi, özellikle beyaz ırktan olanların göçünü teşvik eden, bugünküyle tamamen tezat oluşturan bir devlet politikası olmasına rağmen.

1900'lerin başından 1970'lere kadar süren, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı dehşetin yansımalarıyla sona erdirilmeye başlanmış olan bir başka devlet politikası, devletin bambaşka bir yüzü bu.

Türkiye'nin de, kendi değişim sürecinde Avustralya'yı yakından tanınmasında ve anlamaya çalışmasında büyük fayda var gibi gözüküyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gökten üç kaya

Sezin Öney 25.05.2013

4250 sayılı yasada değişiklik yapan kanunla gelen alkollü içki reklam ve satış yasakları...

Bu yasa tasarısının son 10 yılda, yasama sürecinin temel taşlarından biri hâline gelen **"torba kanunlardan"** biri olması...

Eski Olağanüstü Hâl Bölge Valisi **Hayri Kozakçıoğlu**'nun intiharı...

Bu hafta kafamıza üç kaya düştü gibi bir şey; **"demokrasinin neresindeyiz, nereden gelip nereye gidiyoruz"** diye düşündüren üç ayrı olay.

"İçki yasaklarının" üzerinde fazla konuşulmayan bir yanı var; kanundaki **"alkollü içkilerin her ne suretle olursa olsun reklamı ve tüketicilere yönelik tanıtımı yapılamaz"** ifadesi hukuken, basında (ve ötesinde), içkiden, yemekle beraber içki kültüründen, eğer alkollü içecek fotoğrafı varsa, eğlence hayatından da bahsedilemeyeceği anlamında da yorumlanabilir. Dolayısıyla, bu kanunla, şarap tadım turları veya gazete-dergilerde yer alan **"içkili sofr"** resimleri basılması, **"yasadışı faaliyetler"** olarak sayılabilecek.

Alkole yönelik kısıtlamalar, şimdiye değin, **“içenler”** ve **“içmeyenler”** arasında bir kutuplaşma vesilesi olarak çok müptezel biçimde tartışıldı.

Konu, çok sevimsizce, toplumsal kutuplaşmanın körüklenmesi noktasına gelip düğümleniyor.

Ve tabii, son 10 yılda, artık yasama sürecinin ayrılmaz parçasına dönüşen, **“ortaya karışık”** torba yasaların, bu süreçte neyin nasıl onaylandığının bile bilinmediği bir **“Meclis pratiği”** hâline gelmesinin trajedisine.

10 bine yakın yasa maddesi, **“torba”** şeklinde onaylandı son 10 yılda; demokrasi bunun neresinde?

Geçmemiş bir geçmiş

Üçü de, Mayıs ayında, peş peşe öldüler. Arkalarından hep aynı yorum yapıldı; **“Sırlarıyla gittiler”**. Farklı coğrafyalarda, farklı ülkelerde **“iktidar sefası”** sürmüşlerdi ama ortaklıkları, Soğuk Savaş'ın da ihtimamla beslediği **“korku sömürüsü”**nden beslenmeleriydi.

6 Mayıs'ta, İtalya'da **“yaşam boyu senatörlük”** makamına sahip olan politikacı **Giulio Andreotti**.

17 Mayıs'ta, Arjantin'in eski cunta lideri, yedi yıl diktatör kalan **Jorge Rafael Videla**.

23 Mayıs'ta, eski OHAL Valisi Hayri Kozakçıoğlu.

Geçen yaz, İtalya'da Senato'yu ziyaret ederken, Andreotti'nin ismi yazılı koltuğun önünden geçerken ürpermiştim.

Andreotti, İtalya'da **“Gladio”** adıyla andığımız, mafya, siyaset, ordu, aşırı sağ paramiliter neferler, İtalyan **“krema tabakası”** gibi bir **“derin şebekeyi”** biraraya getiren kilit insan olarak anılıyor.

Videla, **“insanlığa karşı işlediği suçlardan”** ötürü mahkûm olduğu müebbet hapis cezasını çektiği hücrelerinde kalp krizi geçirdi. Videla diktasında, **“Arjantin yeniden yapılandırılırken”**, **“rejim düşmanı”** ilan edilenler, kaçırıldı, tutuklandı, işkence gördü, tecavüze uğradı, çocukları çalındı. 30 bin kayıptan bahsediyoruz; bu dönemin **“mirası”** olarak.

Kozakçıoğlu'nun “mirasını”, 2010'da yazdığı **“OHAL'den bu hale”** başlıklı yazısında, en güzel anlatanlardan biri **Yıldırım Türker** olmuştu. *“Faili meçhullerin, sinsî katliamların, hesabı asla sorulamayan vahşetin resmî adıydı OHAL. Hayatımızın 23 yılını aldı götürdü. Yanısıra 33 bin kişinin hayatını da... O bölge 79 yılından itibaren hep olağanüstü koşullar altında yaşatıldı”*... Şanlı ve kanlı göreve ilk olarak Hayri Kozakçıoğlu atandı... (1993'te) *Sabah* Gazetesi, hemen herkesin bildiği bir bombayı patlatıverecekti. *“Süper vali' Hayri Kozakçıoğlu OHAL valisiyken ilticacı Kürtlere yardım için yollanan iki milyarı görevi bitince cebine koyup İstanbul'a getirmiş, özel hesabına geçirmişti.”*

Zimmet, 1990'ların hayaletlerinden biri olan Kozakçıoğlu'nun tek vebali olsaydı keşke; ya onun ve aramızda gezeduran canlı ve cansız hayaletlerin vermediği can kaybı hesapları?

Yalanlarla yaşamak

Hasan Cemal zahmet edip de, çekilme sürecini yerinde izlemese, **T24** haber sitesi için **“dağdakiler”** ile

kapsamlı röportajlar gerçekleştirilmezse, barış süreci çok ama çok eksik kalacaktı.

Çünkü, yıllardır nasıl yalanlarla yaşadığımız, gözümüzün önüne bu denli vurucu biçimde serilmeyecekti. Cemal, 24 mayıstaki yazısında, PKK yöneticilerin yorumlarını şöyle aktarmış; **“Türkiye’deki şehit askerlerin analarına dönük herhangi bir mesajları olup olmayacağını sordum. Herkesin ortak mesajı “Türk analarının acılarını elbette paylaşıyoruz”.**

Yalan dünyaya rağmen umut veren şeyler de var... İzmir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu’nun Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir’i ziyareti, hatta ziyaret ötesinde neredeyse İzmir’i Diyarbakır’a taşıması...

Partiler üstü bir siyasetin mümkün olabileceğini, “zıt kutuplar” sayılan tarafların, bazen en iyi anlaşanlar olduğunu, üstelik de coğrafyamızın her köşesinde eksikliği çekilen bir neşeyle, gülen yüzlerle, şakalarla göstermeleri...

Bu haftasonu Ankara’da gerçekleşecek **“Barış ve Demokrasi Konferansı”** da, çok farklı kesimlerin katılımıyla, çok umut veren bir buluşma. Çok sevgili **Ertuğrul Kürkçü**’nün davetine icabet edip, ne yazık ki katılamayacağım. Ama uzaktan da, olsa heyecanla izliyor olacağım; çünkü bu konferans, kutuplaşmalara inat bir geleceği destekliyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Biz karar verdik’

Sezin Öney 30.05.2013

4250 sayılı yasada değişiklik yapan kanun teklifi, yani alkollü içkilere yönelik reklam ve satış yasakları, üzerine konuşulmayan bir nokta var; bu düzenlemeye ilişkin yasama sürecinin ne kadar demokratik olduğu. Sözkonusu düzenlenmelerin içeriği kadar, **“kanunlaşma maceraları”** da aslında son derece önemli.

Kanun değişikliğinin içerisinde yer alan, **“alkollü içkilerin her ne suretle olursa olsun reklamı ve tüketicilere yönelik tanıtımı yapılamaz”** ifadesi, son derece müphem bir tanımlama. Eğer ki, ceberut biçimde yorumlanırsa, bu ifade, **“içki”** kavramının kamusal alanda gözlerden silinmesi manasına geliyor. Buna niyet edilmiş olabilir, olmayabilir; tasarımı hazırlayanların gerçekten ne düşündüğünü, kamuoyu olarak bilebilmemize imkân yok.

Konu da aslında, **“içki”, “içenler ve içmeyenler”, “muhafazakârlar ve liberaller”** meselesi de, hiç değil.

Sorun, tamamen, bu yasanın yapılış biçimi.

Konuyla ilgilenmesi gereken Sağlık Komisyonu, tasarımı göremedi, tartışamadı bile. Değişiklik, bir **“torba yasa”** içerisinde, jet hızıyla Meclis’in önüne geldi.

Torba yasalar, **“hızlandırılmış yasama süreci”** örneklerinden.

1990’lardan beri, torba yasa veya farklı kanunları ilgilendiren değişikliklerin birarada, **“ortaya karışık”** biçimde milletvekillerinin önüne gelmesi sözkonusu. Torba yasaların, aslında, TBMM İç Tüzüğü’nde bir dayanağı yok.

Benim **“ortaya karışık”** dediğim kanunlarsa, Meclis İç Tüzüğü’nün 91. maddesine dayandırılabilir. Yani, her biri başlı başına ayrı değişiklikler olarak alınabilecek hukuki düzenlemeler, adeta sıkıştırılıp, sayısı 30’u geçmeyen maddeler hâlinde **“istiflenip”**, Genel Kurul’un önüne **“postalanıyor”**. Burada da, fabrikasyon usulüyle hızla yasalaştırılıyor.

Bu tarz **“hızlandırılmış”** uygulamalar, daha çok yasama yılının sonunda, bakanlıkların çalışma süreçlerinde aksamalar yaratan düzenleme eksikliklerini gidermek için farklı alanlardaki kanun tasarılarının birarada, **“ivedilikle”** oylanması şeklinde gerçekleşiyordu. Veya bütçe dönemi gibi, Meclis’in yoğun çalıştığı zamanlarda, torba yasa veya farklı yasaları ilgilendiren değişikliklerin bir arada yapılması gibi uygulamalarla...

AKP dönemindeyse, torba yasalar veya **“ortaya karışık”** kanunların sayısı giderek arttı.

Son 10 yılda ise, 10 bine yakın kanun maddesi, torba yasalar veya ortaya karışık uygulamalarla, hızlıca oylanarak, bazen milletvekillerinin de içeriklerini tam olarak bilemediği biçimde, yasalaştı. Milletvekilleri bile içeriği, yasanın sebep olacağı **“yaşam değişikliklerini”** bilemeden oylarsa, varın düşünün, sivil toplum örgütlerini, yasa değişikliği ile ilgili tarafları veya sıradan vatandaşın hâlini...

Avrupa Birliği’ni beğenin beğenmeyin, kurumsal olarak temel dayanaklarından biri, **“vatandaşın yasama süreci başta, tüm siyasi/ politik süreçlerde ortak olarak görülmesi”** ana fikrini savunması.

AB’nin bu yöndeki çabası, adaylık sürecinde Türkiye’ye aktarılan maddi kaynakların hemen hepsinin de başlıca hedefini oluşturuyor.

Ankara’daki bazı bürokratların da, “vatandaşın ortak” olduğu bir yasama süreci oluşturmak için son derece samimi çabaları var. 2010’da, TBMM’nin Lahey merkezli European Academy for Law and Legislation (Avrupa Yasa ve Yasama Akademisi EALL) ile ortaklaşa düzenlediği bir eğitime katılmıştım. O zaman, Belçika’da yapılması planlanan bir köprü için gerçekleştirilen **“danışma süreci”** üzerine uzun uzadıya konuşmuştuk.

Eğitime, Adalet Bakanlığı’ndan Meclis’in kendi içine, bürokrasiden, sivil toplumun kendisinden temsilciler katılmıştı. Üç yıl önce bunları konuşmuş, tartışmışken, yasama ve politika sürecinde, farklı kesimlerle fikir alışverişi yapılmasına ilişkin teorik çerçeve, pratikteki uygulamalarla taban tabana zıt bir portre çizdiğinin, dün acı bir şekilde bir kez daha farkına vardım. Başbakan Erdoğan’ın, **“Yavuz Sultan Selim Köprüsü”** için düzenlenen törende, **Gezi Parkı’ndaki “düzenlemelere”** yönelik, **“Ne dersiniz deyin, ne yaparsanız yapın, biz karar verdik”** sözlerinin de çok sembolik biçimde ortaya koyduğu bir çoğunlukçu, dayatmacı anlayış var **“hayatımızın gerçeklerinde”**.

Yasama, karar alma süreçlerine ilişkin o kadar çok örnek var ki; **“hukuki güvenliği ilkesini”** ihlal eden. Yani, alınan hukuki kararın, bireyi nasıl etkileyeceğinin bilinmesi, hukukun getirmesi gereken istikrar ve **“öngörülebilirliği”** engelleyen...

İçişleri Bakanlığı, bir yılı aşkın süredir bir **“Yardım Toplama Kanun Tasarısı Taslağı”** hazırlıyor. Bu taslak, Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın internet sitesinde yayınlandı ve 17 mayısa kadar **“görüş”** toplandı.

İlk başta, sene başında ilk **“görüş toplandığında”**, tasarı, gerçekten **“yardım toplama”** konusuna odaklıydı. Ancak, son aldığı şekille, 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nda da, neredeyse tepeden tırnağa değişiklikler öngörüyor.

Sözde görüş toplanıyor, ama konudan son derece etkilenecek derneklerin tasaridan, süreçten haberi bile yok.

Köprüden “**alkol meselesine**”, Gezi Parkı’ndan “**Yardım Toplama Kanun Tasarısına**”, bu “**ben yapım oldu**” yaklaşımı, aslında “**çoğunlukçu demokrasi**” anlayışının bir sonucu. Ve AKP’ye oy verenlere de, farklı düşünme yetisi olmayan yekpare bir bütün muamelesi yapıldığı, “**vatandaşın eşit bir ortak**” görülmediği bir tahakküm tavrından başka bir hâl de değil bu...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gezi: Vicdan meselesi

Sezin Öney 01.06.2013

Siyasi hareketlerde, keskin bir hat çizmek çoğu zaman imkânsızdır. Detaylar, asıl farkı yaratır.

Ancak, Gezi Parkı vesilesiyle son günlerde yaşananlar, çok net bir hat çiziyor; vicdan üzerinden, bıçak gibi keskin bir hat.

Her türlü siyasi görüş, politik yaklaşımın ötesinde, Gezi Parkı bir sınav sunuyor; vicdan sahibi misiniz, değil misiniz? Aslında bugünkü, iktidar muhalefet, muhaliflik, birbirine baka baka yozlaşmış, siyaset sandığımız dalaşma, laf sokuşturma hâllerinin ortasında, her yanı kuşatan toz duman içinde, anlamlı bir tek soru, bir tek cevap:

Vicdan sahibi misiniz, değil misiniz?

Vicdanı olan biri, Taksim’de dün yaşananlar karşısında, değil bahane üretmeye çalışmak veya yarım ağız kınamak, sessiz kalamaz, yaşananları içine sindiremez.

Oradaki şiddet, sadece Gezi Parkı için protesto eylemine katılan veya yolu Taksim Meydanı’ndan hasbelkader geçenlerin yaşadığı, sadece onların maruz bırakıldığı bir hâl değil.

Vicdan sahipleriyle, olmayanların yüz yüze gelişi, yüzleşmesi.

Bir şiddet arenası: Meclis

Yıllarca Kürt Sorunu’nun gündem oluşturduğu, “yalnız ve güzel” ülkemizde, kronik şiddet bağımlılığının artık asıl mesele olduğunu görmemiz gerek.

“**Gezi Vakası**” da, Meclis’in bir şiddet arenasına dönüştürüldüğü bir kabarma hâlinin patlama noktası.

30 Mayıs 2013 tarihinde yine bu köşede yayımlanan “**Biz karar verdik**” başlıklı yazımda, son 10 yılda, 10 bine yakın kanun maddesinin, torba yasalarla Meclis’ten geçtiğinden bahsetmiştim.

Her köşesi betonlaşmış, **“canlı bir şeylerin”** bulunduğu yeşil alanların avuç içi kadar kaldığı şehirlerimizin, şahdamarına basılması gibi bir şey oldu, Taksim’in genetiğiyle oynamaya kalkılması.

Ancak, Bakanlar Kurulu tarafından geçtiğimiz günlerde kabul edilen ve TBMM önüne gelmek üzere olan, “Orman Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”...

Veya yine ve gene bir torba yasadan çıkıveren, “Türk Petrol Kanunu”na ne demeli?

Düzenlemelere göre, orman sayılan yerlerde ruhsat ve izin alanlarında da ilgili mevzuata göre izin alınarak ve bedelleri ödenerek petrol arama ve işletme faaliyetleri yapılabilecek.

Meclis önüne gelip (tabii ki) onaylanacak “Orman Kanunu”na göreyse, “orman olarak korunmasında yarar görülmeyen” yeşil alanların tamamen keyfi bir biçimde imara açılması sözkonusu.

Doğa, çevre konularında çalışan sivil toplum örgütleri, bu kanunların birer yüz akı olabilmesi için aylardır fikirleri, birikimleriyle katkı sunmaya çalışıyorlar. Sonra, “Biz karar verdik” şeklinde, “kamu yararı”, gelecek nesillerin çıkarı nedir, üzerine düşünülmeden yasalar beton direkler gibi çakılveriyor toplumun kalbine.

Yasama süreci de bir devlet şiddeti şeklinde yaşanıyor.

Bir gösterinin 40 yıl hatırı var

Yargıda da durum farksız.

Muhammet Kızılay 20, Ahmet Batur 37, Erdin Baran 37,5, Ramazan Atabey 37, Osman Tekin 19 ve Hüseyin Kurt 19.

Bu isimler ve adlarının yanındaki sayılar size ne ifade ediyor?

Bu insanlar, Uludere/ Roboski Katliamı’nda 34 kişinin ölümünü protesto için, olayın hemen ertesinde Aydın’da gösteri yaptıkları için, **“örgüt üyeliğinden”** tutuklandılar.

Adlarının yanındaki sayılar ise, **“yıl”** olarak aldıkları cezalar.

Gezi olaylarında ise, yargı ve yasama süreçlerindeki şiddet, **“yürütmenin”** bir uygulaması olarak gözlerimizin tam içine **“sıkıldı”**.

Tanklar ve darbelerin devri kapandı; yerlerini dozer, panzer ve galonlarla boca edilen biber gazları aldı.

Hukuk felsefesinde bir kavram vardır; **prima facie**, **“ilk bakışta”** suçun failinin, sorumlusunun açık seçik belli olduğunu anlatır.

Res ipsa loquitur ise tamamlayıcı bir kavram olarak; **“olay kendini anlatıyor”** manasına gelir.

Bu iki kavram da, **“Gezi Meselesi”** için biçilmiş kaftan.

Olay, aslında bir vicdan sınavı ve sorunu.

Vicdanınız var mı, yok mu?

Ve soruya verilecek tek bir yanıtınız var; ya evet, ya hayır.

*

Her koşulda yazı yazılır sanıyordum. Bazı yazılar, elleri ve kalbi titreyerek zor, zorla yazılıyormuş; bu da öyle oldu.

İnsanın canının yanması, kendisinin de yanması demekmiş; bu şiddete, böyle şiddet devletine, devlet eliyle şiddete HAYIR.

Vicdana, EVET.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bugünü tarih nasıl yazacak

Sezin Öney 03.06.2013

27 Nisan Muhtırası, beni yazdırmaya başlayan dönüm noktasıydı.

Muhtıranın yayınladığı gecenin ve ertesindeki sessizliğin, statükoyu korumak için gösterilen vahşice çabanın yarattığı şok, beni yazmaya itti.

Ancak, hiçbir sessizlik, ana akım medyada bile, sonsuza değin sürmüyor; 2007’den sadece birkaç yıl sonra, 27 Nisan’ı enine boyuna tartışmaya başladık. Her ne kadar, o günler hakkında hâlâ bilmediğimiz, karanlıkta kalan birçok şey olsa da, o dönemle ilgili adalet yerini bulamasa da, artık **“darbeler”**, **“muhtıralar”** tabu konular değil.

Bunu da, AKP değil, Türkiye’nin kendisi başardı.

Şimdi, sosyal medya üzerinden müthiş cengaver polemikleri salvo ateş, Türkiye’nin dört bir yanındaki göstericileri damgalamak için kullanan medyatik kişilikler, yakında televizyon ekranlarında da boy gösterecek.

Bir gün, bugünün tarihini yazmak isteyenler, geriye dönüp baktıklarında, sosyal medya üzerinden paylaşılmış, insanların kişisel arşivlerinde, zihinlerinde her nasılsa saklanabilmiş sayısız parlak yorum, çarpıcı fotoğrafın izini ne kadar sürebilecekler bilemiyorum.

O gün o meydanda olanları temsil eden **“halk”**, **“sıradan vatandaşın”** ve işlerini yapmalarına izin verilmeyen, hatta haber yapmak için uğraşırken şiddete maruz kalan muhabirlerin tanıklıkları, eğer kendileri özel çaba göstermezse, saklanıp korunmayacak.

Bunun yanında, **“medyatik kişiliklerimizin”** içinde ruh, can ve ne yazık ki de, zekâ olmayan yorumları kayda en çok geçenler olacak. Çünkü, eminim çok yakında, bir zamanların **“devlet sanatçısı”**, **“devlet düşünürü”**

olan kişiliklerimiz, ekranda, canla başla, Gezi’de başlayıp Türkiye’ye yayılan gösterileri, **“provokasyon”**, **“organize işler bunlar”** diye damgalamaya çalışacaklar.

“Darbeciler”, **“Ergenekoncular”** ve nurtopu gibi yeni paranoya kaynağımız **“Esedciler”**, 48 ilde ve dünya genelinde gerçekleşen gösterilerin, sorumlusu olarak **“afişe”** edilecek.

Çok hazin tabii; yıllarca, **“dünya, Türkiye’ye karşı bir komplo”** diye kafalarımıza kakıldı; şimdi de, hâlâ aynı terane ile karşımıza çıkan yorumcular, ekranları, gazete köşelerini esir alıyor.

Gaz bombalarından önce, ego patlamalarından bıktık sanırım.

“Barış süreci” diye kendini övmeye çalışanlardan, 50 bin kadar insanın yaşamına mal olan Kürt Sorunu’nun çözüm sürecine kendilerinin **“mucizevi”** dokunuşundan dem vurarak, kişisel ve kibirsel rant elde etmek isteyenlerden...

Her yerde, koşulsuz AKP övgüsünü, kendine kapmak istedikleri şu veya bu köşelerin arzusuyla, bir silah gibi, eleştirilerini gaz bombası gibi kullananlardan...

Aslında, AKP’ye en büyük kötülüğü de, parti içinde demokrasinin ölmesine neden olan, AKP’yi canlı bir siyasi hareket olmaktan yaşayan ölü mozaikine yollayan bu tarz **“kraldan fazla kralcılar”** yaptı.

İşin acı yönü, dünya tarihi gösteriyor ki; ego cini şişeden çıkınca, yerine kolay kolay dönmüyor.

O nedenle, gelecek günlerde, politikacıların ve medyatik kişiliklerin ego savaşlarıyla, yavaş yavaş sular bulanmaya, bugünkü gösteriler, siyasi kutuplaşma malzemesi hâline gelmeye başlayacak.

O gün, bugün olanları, lütfen hatırlayın.

Siyasetin ve ana akım medyanın **“karar vericilerinin”**, halkın ne kadar gerisinde kaldığını; o gün, halkın sergilediği yurttaşlık/ kentlilik bilinci ve demokratik zihniyetle, medya ve politikanın yürütücüleri arasındaki kavrayış makası kapanmadan, hak ve özgürlüklerin ülkesi olmayacağımızın, gözümüzün önüne ne kadar sarsıcı bir şekilde serildiğini anımsayın.

Türkiye genelde, **“bulanıklığın”**, **“sisin”** ülkesidir; failler, asıl sebepler, sorumlular bir türlü bulanamaz.

Ama bugün, kristal berraklığında bir an yaşandığını buraya not düşelim.

Bugün, tıpkı 27 Nisan Muhtırası zamanındaki gibi önümüze gelen bir sınav var.

Nerede duruyorum, ne düşünüyör, neyi savunuyorum?

O zaman verilecek cevap kolaydı; darbeler beni rahatsız ediyor mu, etmiyor mu?

Bugünkü soruya verilecek yanıt çok daha zor; kaç kişi **“vicdansızlığını”** kendine itiraf edebilir ki?

Kaç kişi, kendisiyle yüzleşip, güce ve iktidara olan zaafını itiraf edebilir?

İnsan olmanın, vicdan sahibi olmanın güzelliğini, onurunu, keyfini; yaşattığı müthiş yaşam sevincini, bugün hissedebilenler, aslında en muhteşem hediye aldılar.

Başını kaldıran, kaderini eline alan; kendisiyle değil, yanındakinin kahramanlığıyla gurur duyanlar, nefes aldıklarını hissettiler.

Üzerilerine çökmeye çalışan riya kalıplarını kırıp; din, dil, köken, siyasi görüş, hayattaki tüm taraftarlıkların ötesinde, insanların birbirlerinin gözlerinin içine (tüm gözyaşlarına rağmen) bakabildiği ve içlerindeki, birbirlerinin içindeki "insanı" gördükleri gün oldu bugün.

Bugünün kısa tarihi de bu.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasetin Marmara Depremi

Sezin Öney 06.06.2013

Siyaset, bildiğimiz hâliyle sona erdi.

Daha doğrusu, adına "**siyaset**" dediğimiz tiyatronun son kullanma tarihi doldu.

Bugünlerde, Gezi'den Türkiye'ye yayılan gösteriler, bir demokrasi krizinin sonucu.

Bir yanda, siyaset kurumunun öngörüsüzlüğünün, dargörüslülüğünün, tıkanmışlığının, buyurgan ve hiyerarşi inşa eden söyleminin, kavgasıyla gündem işgal eden pervasızlığının; öte yandan, ana akım medyanın artık kronikleşmiş bencil, kendi çıkarını önceleştiren, evrensel meslek etiğine aykırı tarzının yarattığı ağır yükü, buhranı artık bu halk kaldıramıyor.

Ne geleneksel siyaset, ne ana akım medya; bu hâllerıyla, bu topluma yakışıyor.

Gezi olayları, Park'taki ağaçlardan başlayıp, neredeyse tüm ülkeyi sarıveren bir isyana dönüştü; ve bu isyan hem siyasete hem de medyaya.

İnsan hakları ayaklanması

Gezi Parkı'nda ilk gece baskını yapıldığında, ilk biber gazı "**kasırgası**" başladığında, "**Gezi vicdandır**" diye yazmıştım.

Ahmet İnsel, güzel bir nitelemeye, olan bitene "**Haysiyet ayaklanması**" dedi.

Tesadüf, tam ben bunları yazarken, uzun zamandan sonra ilk kez, adındaki "**haber kanalı**" nitelemesine uygun olarak iki gündür "**haber vermeye**" başlayan bir kanalda, yazar **İhsan Eliaçık** konuşuyor; "**Gezi ortamını**", "**saygı**" olarak niteleyebileceğini söylüyor.

Vicdan, haysiyet, saygı, bir de buna **“adalet”**i eklersek, insan haklarının temel ilkelerinden bazıları biraraya gelmiş oluyor.

Nasıl, **“haber”** kavramı, televizyon kanallarının sadece logolarında ve bazı programlarının isminde kalmışsa... **“Adalet”** de, **“Adalet ve Kalkınma Partisi”**nin sadece adında kalmış durumda. Ancak, **“adalet”**, çok somut bir talebi halkın.

KONDA’nın 2012’de yaptığı bir araştırmada, Anayasa’nın temel ilkeleri arasında daha çok vurgulanmasını istediği ilkeler sorulduğunda, halkın yüzde 65’i, **“haksızlığa karşı adalet”**, ve yüzde 50,4’ü de **“her tür farklılık arasında eşitlik”** demişti.

Öte yandan, bu araştırma çerçevesinde görüşülen kişilerin yüzde 68,9’u **“kalkınma için doğadan hiçbir biçimde fedakârlık yapılamaz”** düşüncesindeydi.

Buna karşılık, eğer **Gezi Direnişi** patlak vermeseydi, tam da alay eder gibi, **5 Haziran Çevre Günü**’nde, “Tabiat Kanunu Yasa Tasarısı”, Meclis’ten geçiverecekti.

Bu tasarı, değil ormanları, **“üstün kamu yararı”** görülmesi hâlinde, tüm yeşil alanları imara açmayı öngörüyor. **“Üstün kamu yararı”**, **“kalkınma”** varsayılırsa, gelsin rezidanslar, alışveriş merkezleri... Üstelik de, bu kararı verecek olan, tek başına, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Önce **Susurluk Skandalı** ardından da **Marmara Depremi**, bildiğimiz hâliyle bir dönemi, bir siyaseti bitirmişti; **Gezi Olayları** da, bir **“insan hakları ayaklanması”** olarak bir dönemi bitiriyor. Yasaların böyle hoyratça, danışmadan, konuşmadan çıkarıldığı dönemin sonunu hazırlıyor.

Ancak Gezi, onun sadece başlangıcı.

“Gezi Ruhu”, insan hakları, insanca yaşama ve yaşatılma talebi.

Peki, “Gezi Depremi”nden sonra ne olacak?

Hem Susurluk hem de Marmara Depremi’nden sonra olduğu gibi; çok şey ve hiçbir şey.

Bu olaylardan sonra da, **“yeni bir Türkiye, yeni bir dönemden”** bahsedildi.

Evet, bahsettiğimiz yeni Türkiye, artık birçok demokrasi sınavının verildiği, darbe tehdidinin olmadığı bir ülke. Bunun da sebebi, demokrasi talebini her seferinde daha güçlü dile getiren halk.

Siyasi partiler değil.

Orantısız zekâ kullanımı

Devlet eliyle hunharca şiddet kullanımı, şu âna kadar üç cana mal oldu, beş bine yakın kişi yaralandı.

Bir yandan can kaybına ağıt, öte yandansa, bir doğum heyecanı sürüyor. Şimdilik bir **“halk şenliği”** var; devletin şiddetten azad ettiği yerlerde.

Medya ve siyaset de, bir ölçüde nedamet getirdi, günah çıkarmaya başladı.

Ancak, gerçek barış ve toplumsal huzur artık bugünkü medya ve siyaset yapısıyla mümkün olamaz. Başbakan Erdoğan ve **“ona gerçekleri söylemesi için”** yalvar yakar olduğumuz danışmanları, bu sistemin sadece sebebi değil, aynı zamanda sonucu. Sadece şu son günlerde, Başbakan’a yapılan ricalar, yazılan mektuplar bile bulduğumuz noktanın acılığını gözler önüne seriyor.

Nerede, dünya demokrasilerinin, hükümetlerin, **“insanların, insanlar için, insanlardan yana”** olması prensibi?

Biz, hâlâ, kaderimizle ilgili karar alanlara, sanki insanüstü varlıklarmış gibi yakarmak zorunda kalıyoruz.

Nasıl Marmara Depremi, bugün bildiğimiz anlamda sivil toplumun ortaya çıkışının tohumlarını ektiyse, “Gezi Depremi” de, geleceğin siyaseti ve medyasının tohumlarını toprağa attı.

Bir Twitter yorumcusu, **Mehmet İren**, şöyle yazmış; *“Bittiğinde, bir taraf ne kadar kalın kafalı ve ayarsızsa diğerinin o kadar zeki ve eğlenceli olduğunu hatırlayalım”*. Evet, orantısız zekâ kullanımını gerçekleştirenin de **“halkımız”**, diğer adıyla, **“çapulcular”** olduğunu tarih yazacak.

Gülmeyi çok özlemişiz.

Demokrasi, uzun mesafe koşusu; daha yol çok, ama bir daha kahkahayı faili meçhul bırakıp, kayıpların arasına katmayalım.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dış mihraklar meselesi

Sezin Öney 08.06.2013

Türkiye model ülke oldu cidden de.

Ancak, beklendiği şekilde değil.

Gezi’den başlayarak dünyaya yayılan eylemlerin en önemli yönlerinden biri de, küreselleşmesiydi.

Son yıllarda, Türkiye artan ölçüde dünya basınında haber oluyor; o nedenle, dünya basınının gözü zaten Türkiye’de. Bir aşinalık, tanışıklık var. Yurtdışından birçok muhabir, artık tanıdığı bildiği, birçok yerini dolaştığı hatta yaşadığı bir ülke hakkında yazıyor, haber bildiriyor.

Dünya kamuoyunda da, son yıllarda zaten artmış haber akışının da yarattığı tanışıklık var Türkiye ile. Bir de, tabii, Türkiye kaynaklı diziler, filmler ile edinilmiş bir görsel hafıza sözkonusu.

Müthiş bir polis şiddeti ve bunun görsel belgelerinin, fotoğraflarının, videolarının bolluğu, bunların çok fazla, çok çeşitli olması, yaşananların medyatikleşmesini kaçınılmaz hâle getiriyordu.

Gazetecilikteki temel kurallardan biri, kimi zaman çok da yakındığımız; **“When it bleeds, it leads”** (**Kan varsa, manşet olur**) değil mi?

Bazıları, Suriye’deki iç savaşın, yaşanan müthiş trajedilere rağmen dünya basınında yeterince yer almadığına dikkat çekiyor ve Gezi’de olanların bu denli büyük ilgi görmesinin **“art niyetli”** olduğuna kanıt olarak da bu durumu gösteriyor.

Oysa, Suriye’den **“bildirmekle”**, İstanbul, Ankara ve diğer kent merkezlerinden haber geçmek arasında dağlar kadar fark var; yaşanan tüm kaosa rağmen, Suriye’deki gazetecilerin yaşadığı tehlikelerle, Gezi herhalde karşılaştırılmaz.

Çok görsel, aniden patlak veren, sürprizli bir eylem; bu hâl manşet olmayacak da ne olacak? Tabii, Türkiye’de ilk günde yaşananları, medyanın seçtiği körlüğü düşününce, bu sorumdan pişman oldum!

AKP kanadından ilk günden beri açıklama yapan herkes, **“yabancı basının maksatlı yayınlarına”** dikkat çekti.

Bu da, yaşananların hiç anlaşılamadığının başka bir göstergesi.

Yoksa; şöylesi **“dış mihraklara”** suç bulmak cidden komik oluyor:

- **“Zello canavarı”** (ABD’nin Houston kentinden yollanan talimatlarla eylemlerin yönlendirilmesinde kullanılan teknoloji!):
- **“Kod adı Erasmus”** (Avrupa Birliği’nin Erasmus öğrenci değişim programı ile gelen gençlerin, **“ajan”** diye gözaltına alınması):
- **“Faiz lobisi”** (yorumsuz).

Olağan şüpheli **“İsrail”**, nedense artık komplo teorileri lügatimizden kayboldu.

Asıl komplo, işte bu mantık.

“Dünya”, Türkiye’ye karşı bir komplo değil.

Dünya, tam tersi, demokrasi talepleri nedeniyle, **“model ülke”** olarak Türkiye’yi alıyor ve yaşananlara, an be an, geniş yer veriyorsa, bu durum, çok büyük bir dayanışma ve **“iyilik”**tir.

Ancak, demek ki, başka bir şekilde **“model ülke”** olma heves ve hırsı o denli harlanmış, AKP’deki bazı insanları o kadar uçurmuş, **“yükseldikleri”** irtifada gerçeklerle olan bağlarını öyle bir kesmiş ki, dünya yoluyla bir ayna tutulması, büyük bir şok yarattı.

Türkiye’de medyanın durumuna gelince; epey kısıtlı imkânlarına rağmen, **“haber vermek”** için çok çaba gösteren çeşitli bağımsız medya kuruluşları da var. Ben, ikisine dikkat çekmek istiyorum.

Biri, bu süreçte, tüm Türkiye’den gösteri haberlerini sürekli güncellenen bir blog yaratarak veren, tüm ülkeyi kapsayan bu haberleri yetiştirmesiyle, bence şu an için **“Türkiye’nin en ulusal gazetesi”** hâline dönüşen **AGOS**. AGOS’un, sözkonusu blog’u; (<http://www.agos.com.tr/haber.php?seo=direngeziparki-canli-blog&haberid=5207>) adresinde yayınlanıyor.

AGOS'un, **"bir kısım iç mihrak"** tarafından hemen, **"Ermeniler, bu işe neden bu kadar ilgi gösteriyor"** diye damgalanmaya çalışıldığını da belirtelim.

Diğeriye, bundan sonra çok iyi öğrenmemiz, hiç akıldan uzaklaştırmamamız gereken bir dizi ilke temelinde yayıncılık yapan **Açık Radyo**. Ne mi bu ilkeler? Gazetecilikte, hem bir siyasi duruşa hem de tarafsızlığa nasıl sahip olunur; eğer politik bir tavrınız varsa, bunu da ortaya koymak istiyorsanız, nasıl güvenilirliğinizi de koruyarak habercilik yapabilirsiniz... *Açık Radyo*, bu süreçte bu sorulara çok başarılı yanıtlar verdi.

Gezi'den yayılan gösterileri, yaratacağı etkiler açısından **"Marmara Depremi'ne"** benzetmiştim.

Siyaset ve medyanın, **"bildiğimiz hâliyle biteceğine"**, malzemeden çalan politika ve basının, yarattığı çürük yapılaşmanın acı bir çöküş yaşadığına dikkat çekmek istemişim.

Marmara Depremi'nin bir etkisinin de, Soğuk Savaş'ın dayattığı kapalı kutu hâinden çıktıktan, ekonomik olarak dışarıya açıldıktan sonra, Türkiye'nin dünyayla çok acı biçimde ilk gerçek bağlantısının kurulması, yardımlaşma ve dayanışma yollarını açıp güçlendirmesi olduğunu hatırlara getirelim.

Türkiye'de sivil toplumun önünü, devletten umut kesilmesiyle, ilk kez gerçekten açan olay olduğunu da.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gigantomani

Sezin Öney 13.06.2013

"Gigant" Almanca **"dev"** demek; **"gigantomanie"** de, 'devlik' kompleksi, **"deliliği"**.

Bu kavram, Gezi olaylarının neden yaşandığını ve **"gücü elinde tutan"** bazı insanlarca neden bu olayların bir türlü anlaşılamadığını tek kelimede özetliyor.

Bana **"gigantomani"** sözcüğünü öğreten, neredeyse yarım asırdır Münih'te yaşayan **Ali Galip Poyraz** oldu.

Poyraz, tercüman, işletmeci, tiyatrocu ve insan hakları savunucusu; bir de başka bir kimliği var, göçmen...

Tam bir İstanbul çocuğu olarak, şehrin en kozmopolit zamanlarının sonunu yaşamış. 6-7 Eylül olaylarına tanık olmuş, örgütlenen, kışkırtılan toplumsal nefretin bedellerini iyi biliyor.

Ve tabii, bir göçmen olarak, **"dışarıda"** bırakılmanın ne demek olduğunu da.

Göçmenlerin kaderi, her ne sebeple göçerlerse göçsünler böyledir; kendi topraklarında da, bir şekilde **"dışarıda"** bırakılmışlardır, **"yeni topraklarında"** da bir şekilde hep dışarıda kalırlar.

Gezi'den Türkiye'ye yayılan başkaldırı da, böyle bir yan var; kendi ülkesinde "göçmen ruhuna" mahkûm edilen insanlardan bahsediyoruz.

Bugün, sadece Başbakan Erdoğan'ı sorunun merkezinde, meselenin "sebebi" ve "sonucu" olarak görüyoruz.

Ama "**Başbakanlık**" makamının çevresinde öbeklenen "**siyasetçi**", "**danışman**", "**gazeteci**", "**aydın**", "**iş insanı**" gibi insanların, Erdoğan'dan daha militan tavırlarının varlığı da sözkonusu.

AKP, sandık yoluyla elde ettiği gücü, demokrasiyi yeşertmek için seferber etmedi. Birçok olumlu iş yapıldı, ancak bunların birçoğu, "**demokrasi**", "**hak ve özgürlükler**" uğruna değil, dev bir gökdelen gibi yükselen iktidar yapısına daha derin bir temel kazmak için gerçekleştirildi.

"**Devlet**" ve "**hükümet**" ikiliği, Genelkurmay ve o makamın çevresinde öbeklenen rant ağına karşı verilen "**savaş**", AKP'nin içinde gelişebilecek demokratik düşünce iklimini de kırdı, kıraçlaştırdı.

Bu nedenle, aslında 28 Şubat'tan 27 Nisan Muhtırası dönemine darbe yanlısı cephe, AKP ve AKP'yi destekleyen birçok "**yeni elit**" üyesine en büyük kötülüğü yaptı bile. Kendilerine benzettiler; bundan daha fena da ne olabilir?

Şimdi, yeni bir "derin devlet" sorunumuz var; devlete olan "derin güvensizlik".

Yolsuzluğu, kayırmacılığı yasallaştıran bir bürokrasi ve yönetimin, gözlere bakarak yalan söyleyen bir devletin, din veya milliyetçilik duygularını işine geldiği zaman kullanan siyasetçilerin futbol topu gibi istediği yere tekmelediği gençler; işte klasik "**devlet-millet el ele**" Türkiye manzarası.

En bel bağlanan "**sihirli değnek**" eğitimin bile, işsiz-güçsüzlük ve az ya da çok, hiçbir miktarda paranın "**yoksunluktan**" kurtaramadığı gençlere, Malazgirt'in bindönümü 2071'e kadar da vaat edilen de nedir?

Bugün yaşadığımız sosyal buhran da bundan kaynaklanıyor aslında.

Sadece bir kesim için değil, herkes için "**eşitlik, adalet, saygı, haysiyet, hak ve özgürlükler**" nasıl mümkün olabilir?

Soru aslında bu kadar basit.

Önce Almanya'da, sonra da, İtalya'da olduğum bugünlerde, Türkiye ile de kıyaslayınca açıkça ortada olan şu; Avrupa Birliği geneli, tüm ekonomik ve siyasi krizine rağmen, bu açıdan hâlâ insanı afallatan bir yaşam düzeyi sunuyor.

Bu da, "**Avrupa coğrafyası**" kusursuz bir dünya harikası olduğu için değil; eksik ve fazlalıklarıyla, hata ve doğrularıya, insan hakları odağı son derece kuvvetli bir proje oluşturduğu için mümkün olabiliyor.

Liderinden havaalanına, "**adalet sarayından**" alışveriş merkezine, her şeyin en büyüğünün hayaline düşen bir "**gigantomani**", birkaç ağacın yaprakları arasından kopup da esmeye başlayan usul usul bir rüzgâr da sarsılabilir.

Her şeyin "**en büyüğü**" peşinde olan Sovyetler de birkaç ayda çöktü gitti; Türkiye'nin bu Sovyetik devlet yapısı, kafası da aynı kaderi paylaşacak, er veya geç.

Türkiye gibi kurumsallaşmamış, kendini eleştirme yetisinden yoksun bir **“sandıktan sandığa”** demokrasi düzeni kurulursa, en ufak bir krizin **“devleşmesi”** de kaçınılmaz olur.

Avrupa’dan bakınca, Türkiye’deki sadece hak ve özgürlüklerin değil, sosyal güvenlik, yaşam düzeyi ve kalitesi, devletin insanca hayat koşulları yaratmak için sunduğu olanakların, Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırılır yanları yok.

AKP, kendine ve Türkiye’ye bu polis şiddeti tablosunu yaşattıysa, böyle bir öfke patlamasına yol açan emirlerin verilmesi mümkün olduysa, bunun ardında biraz da, **“Avrupa idealinin”** ölümü var; çünkü bu ideal, bir ayna gibiydi.

Avrupa, **“mükemmel”** olduğu için değil, bir ayna gibi Türkiye’de siyasete hatalarını gösterdiği, bir güç dengesi sunduğu için önemliydi. Kaldı ki, binlerce yıllık, tarihî bağlardan, insanlar, kültürler arası oluşmuş can damarlarından bahsediyoruz.

Oysa AB’yi gerektiğinde akılcı ve yapıcı eleştirerek, gerektiğinde katkı sunmaya çalışarak, AB’nin bir parçası hâline gelmeye çalışılsaydı, bugün nasıl bir noktada olurdu acaba Türkiye?

İslamofobi ve yabancı düşmanlığının anlamsızlığını, dehşetini düşünce ve siyaset gücüyle yenmeyi bilen, Avrupa’ya böyle bir katkı sunmayı başaran bir Türkiye, acaba Ortadoğu, Kafkaslar, Afrika ve ötesi için ne anlam ifade ederdi?

Ve tabii, nasıl bir ülke olurdu?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rivolta! Gezi Ruhu

Sezin Öney 15.06.2013

“Gezi Ruhu”na olağanüstülük kazandıran şeylerden biri, **“dünyaya”** mal olması.

Floransa’dayım; üniversitenin duvarlarında, **“Rivolta!”** (**Baş Kaldır!**) yazıyor.

Kızıl tuğlalar ve koyu yeşil ağaçların renkleri hâkim yoldan sınıfa yürürken, gençler neşeyle sohbet ediyorlar, kahkahaları üniversite duvarlarında yankılanıyor.

Başkaldırırsa onlar değil; uzakta, onlarla aynı imkânlarla sahip olmayan akranları.

Bu üniversitedeki gençlerin birçoğu, tüm Avrupa’yı veya dünyada nereyi istiyorlarsa gezerek, birkaç dil öğrenerek, her gittikleri yerden farklı kültürden insanlarla dostluklar kurarak **“yetişecekler”**.

Belki, Avrupa’nın onlara sunduğu **“köşe dönme”**, **“paraya para dememe”** gibi **“voley vurma”** hayalleri olmayacak. Ama çalışınca para kazanma, çalışamazsa devletleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanması, temel haklarının, özgürlüklerinin korunması, onlar için **“çantada keklik”** olacak.

Üniversite koridorlarında, dönem sonunun keyifli yorgunluğu var; baharların kaprisli sürprizli belirsizliği geçmiş, yazın tatlı rehaveti kapıda.

Dersten sonra, kentin en büyük parkı, **Le Cascine** boyunca yürüyorum.

Akasyalar başta çiçeklerin, koyu, ballı kokusu parkta nefes almayı bile zorlaştıran yoğunlukta bir rayihası var.

Aklıma tabii, Vali **Hüseyin Mutlu**'nun "**ihlamur kokulu**" *Twitter* mesajları geliyor.

Cascine, "**çiftlik**" demek; aristokrat **Medici Ailesi**'nin, 16. yüzyılda meyve-sebzelerini yetiştirdiği bahçe bu.

Parkta, bir poster dikkatimi çekiyor; "**Italia- Turchia/ Firenze- İstanbul/ Le Cascine- Gezi**", İtalya ve Türkiye, Floransa ve İstanbul, Cascine ve Gezi'yi "manen" birleştiren, diğer posterler, pankartlar, elde desenlenmiş kartlar, şehrin çeşitli yerlerinde göz kırıyor.

Türkiye'den olduğumu duyan herkes, sözü hemen Gezi'ye getiriyor.

Bir haftadır, Almanya ve ardından İtalya'da olduğum süreçte, AKP ile ilgili olumlu bir söz eden kimseye rastlamadım; ben kendi görüşümü, izlenimlerimi aktarmadan, sokaktaki insanlardan, üniversitedekilere, öğrencilerden tezgâhtar, hatta polislere, herkes "**Gezi'ye desteğini**" belirtiyor.

Konuyu yeterince takip etmediğini söyleyenler bile, sanki yanı başlarında olan bitenden bahsediyormuşçasına detaylara hâkim.

Üniversitedeki İtalyanlardan birkaçı, bana ülkenin iki önemli gazetesinden biri olan **La Repubblica**'da yer alan resme atfen, Gezi'deki annelerin oluşturduğu zincirin kendilerini ne kadar duyulandırdığından bahsetti.

Belli ki, **Anadolu Ajansı**'nda birileri tam tersine, bu tablodan rahatsız olmuş olacak ki; Meydan'dan geçtikleri bir fotoğrafa not olarak, "**Kendilerini 'Anneler' olarak niteleyen bir grup kadın el ele tutuşarak Taksim Meydanı'nda halka oluşturdu**" sözlerini uygun görmüştü.

Kendi insanına ne bu hoyratlık?

Sovyetler Birliği zamanında totaliter rejimin haber kaynaklarını yok ettiği Demir Perde ülke vatandaşları gibi, **CNN International**'ın yaptığı canlı yayınlara mahkûm edilmekse, bu ülkenin tüm (gerçek) gazetecilerine müthiş bir hakaret. Ki, **CNN Int**'in yayınlarında, Kanada'nın kamu yayın kuruluşu **CBC**'in iki muhabirinin gözaltına alınması, "flaş haber" olarak yer buldu. Ancak, gösterilerde ölen dört kişi, kör olan en az 10 kişi, yaralanan sekiz bine yakın insandan hiç bahsedilmedi. **CNN Int** de, Amerika merkezli bir medya kuruluşu olarak, önce kendine yakın dünyanın insanlarının dertlerine öncelik veriyor.

Bir de üzerine, Başbakan Erdoğan'ın, başka ülkelerde "**biber gazı bile sıkıyorlar, doğrudan alıp götürüyorlar**" açıklamasını, gene **CNN Int**'ten simültane tercüme ile izlemek ayrı bir aşağılama idi.

Kendi insanını, nedir böyle değersizleştirme, demokrasiye, evrensel insan hakları değerlerine layık görmeme?

Ancak, dünyada dertleri “insanlık” olanlar birbirlerini sahipleniyor.

Geçen hafta, **“Türkiye, model ülke oldu ama beklendiği şekilde değil”** diye yazıyordum; Gezi, gerçekten de küresel çapta bir sembole dönüştü.

Almanya’da da, Gezi’ye benzer şekilde çok farklı kesimleri aynı çevre eksenli harekette biraraya getiren bir öyküsü olan **“Stuttgart 21”** hareketi göstericileri, geçen hafta, her pazartesi gerçekleştirdikleri eylemlerini **“Stuttgart- Taksim Elele”** sloganı ile gerçekleştirdiler. Bu hareket, Stuttgart’ta tren garının yer altına alınması ve hızlı tren hatları yapılmasını öngören yaklaşık yedi milyar avroya mal olacak bir projeyi, çevreye vereceği zarar nedeniyle üç yıldır protesto ediyor.

Brezilya’da zamlara karşı yapılan gösterilerde, protestocuların **“Aşk bitti, burası Türkiye”** diye slogan atması da, dünyanın öteki ucundan başka bir etkileşim örneği.

Türkiye’nin Ankara’da planlandığının aksine farklı, çevresine tepeden bakan yüce bir **“çakma demokrasi”** değil, samimi, **“damardan”** bir insan hakları hareketinin merkezi olarak, eşitlikçi, dayanışmacı, **“insani”** bir model olarak ortaya çıkması da, **“nazar eksenli”** yorumlara nazire, **“kaderin bir cilvesi”** olsa gerek.

Floransa’daki **Cascine Parkı**’nın bir ucunda ötekisine yürürken, **Fontana di Narciso**’ya denk geliyorum. Kendi yansımaları suda görüp âşık olan **Narsis**’in de, bazı siyasetçi ve **“gazetecilere”** verdiği bir mesaj var **Cascine**’den.

Anlayana...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusyalaşmanın bedeli

Sezin Öney 20.06.2013

Türkiye ve Rusya; “Batı” ile olan aşk ve nefretleri bitmeyen iki ülke.

19. yüzyıldan itibaren, **“kaçan modernleşme trenini”** yakalama kaygısı içinde kıvranan iki büyük imparatorluğun mirasçıları.

Önce Avrupa, sonra da Batı’nın yükselen gücü Amerika ile ilişkilerinin tarihi, hem büyülenme, hem kültürel zıtlasma, hatta kimi zaman da öfkeye varan tepkilerle dolu iki toplum.

20. yüzyıla savaşlarla ve imparatorluğu **“koruma”** arzusıyla girip, bu yüzyılı geçmişle bağlarını tamamen kesme iddiasındaki yeni devlet yapılarıyla sürdüren, kendi içinde iki kocaman dünya Türkiye ve Rusya.

Bugün de, benzer bir kriz içindeler; gittikçe derinleşen bir demokrasi krizi.

Her iki ülke de, Soğuk Savaş sonrası dönüşümü, farklı biçimlerde sancılı yaşadı ve yaşamaya da devam ediyor.

Hem Rusya, hem de Türkiye, geleneksellikle modernleşme arasındaki çatışmayı hâlâ çok şiddetli yaşayan toplumlara sahipler. Toplumsal çatışmanın odak noktası da aslında, **“modernleşme”** denince ne anlaşıldığı.

Modernleşme, sadece görüntüsel bir değişim mi, yoksa toplumsal zihniyetin de dönüşümü mü?

“Batı” seviyesinde kalkınmanın mümkün olabilmesi için, hak ve özgürlüklerden önce **“ekonomik zenginleşme”** mi gelir?

Ekonomik gelişmeden iki ülkenin de anladığı aslında, ana hatlarıyla, devlet ve devlet çevresinde kümelenen çevrelerin kalkındırılması. Devletin zenginliğinin de, kısmen ve bir nevi **“ihsan”** gibi görülerek halka, **“bahşiş”** gibi, bazı hizmetlerle geri dağıtılması.

Halkın satın alma gücünün de, krediler, kartlar, taksitlerle yüksek tutulması, **“zenginleşme”** algısını, toplum sathına yayıyor. Bir de üzerine, **“büyük ülke, büyük güç”** imgesi, gerek devletin gerçekleştirme vaadinde bulunduğu **“büyük projeler”**, gerekse de, özellikle uluslararası ilişkilerde benimsenen bazı politikalarla pompalanınca, **“kanatlandık uçuyoruz”** düşüncesi, toplumda hâkim oluyor.

Her iki ülkede de, iktidarı elinde sıkı sıkı tutmak isteyen, güçlü ve **“karizmatik”** olarak nitelenen liderler, devletlerinin adeta bir bedende somutlaşmış, can bulmuş yüzleri gibiler.

İkisi de, halklarından destek ararken, sık sık aynı vurguyu yapıyorlar; **“nereden nereye geldik; benim iktidarımın önce bu ülke neredeydi, şimdi nerede?”**.

İkisi de, son dönemlerde artan şekilde, **“muhafazakârlığı”**, siyasi bir motif olarak kullanıyor.

İki liderin de çevresinde, saplantı boyutuna varacak bir katılıkla onları sahiplenerek **“sevgi çemberi”** oluşturan bir taraftar kitlesi var.

Başbakan Erdoğan’ın, temmuzda gündeme getirdiği ve altı ayda hemencecik **“gerçekleşen bir düş”** oluveren, **“Şangay Beşlisi”**’ne diyalog ortaklığı konusu da, bu benzerliklerden dolayı aslında can alıcı bir öneme sahiptir.

Erdoğan, Temmuz 2012’deki Rusya ziyaretinde Putin’e, **“Bizi Şangay Beşlisi’ne alın, Avrupa Birliği’ni boş verelim”** demişti. 2013 başında, bu söylemin, bir kısmının gerçekleşmesi yolunda önemli bir adım atılır ve Türkiye, Sri Lanka ve Belarus’un yanısıra, örgüte **“diyalog ortağı”** olurken, Dışişleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu’nun “bu bir kader ortaklığı”** sözlerinin içeriği, ne yazık ki bugünlerde farklı bir anlam kazanıyor.

Şangay Beşlisi derken, tümünde de güvenlik güçlerinin insan hakları ihlalleri sicili epey karanlık altı üye ülkeden bahsediyoruz: **Kazakistan, Tacikistan, Rusya, Çin, Özbekistan ve Kırgızistan**.

Diğer diyalog ortaklarından, **Belarus’un**, Avrupa’nın yegâne diktatörlüğü olması ve **Sri Lanka’nın** ise **Tamil Kaplanları** ile olan **“barış sürecini”**, sivillerin de hedef olduğu, katliam derecesine varan askerî operasyonlarla gerçekleştirdiği gibi **“detayları”** da unutmayalım.

2007’de **“Muhtıra”** döneminde, ordudaki darbeciler, **“Rusya’ya benzeme”** arzusundan bahsettiklerinde, Türkiye’de demokrasi ve insan haklarına kıymet verenlerin tüyleri diken diken oluyordu; bugünse, iki ülke arasındaki ortak yönlerin arttığını inkâr etmek zor.

Bugünse, Putin’in Rusyası kadar sert bir otoriterleşme sözkonusu olmasa da Türkiye’de, o yolda hızla gidiliyor. Rusya’daki devlet baskısı da daha sert, siyasi iklim de; bu nedenle de, sıradan vatandaşın sokağa çıkabilmesi de daha zor; bedel ağır.

Gerçi, Türkiye de, eksik kalmamak için yoğun çaba içinde, Başbakan'ın polisin “**müdahale yeteneğinin güçlendirilmesi**” açıklamalarına, tükenen biber gazı stoklarını ivedilikle doldurma çabalarına, **Çarşı Grubu**’ndan kişilerin de arasında olduğu “**Gezi rövanşı**” son gözaltı ve tutuklama dalgalarına bakılırsa...

2011’de Rusya’daki seçimlerden sonra başlayan muhalif gösteriler, **Moskova**’daki **Bolotnaya Meydanı**’nda başlamasına atfen bu isimle anılıyor. Hâlâ da süren ve uluslararası basında “**Kar Devrimi**” olarak anılan bu kıpırdanmaya karşılık, Putin’in tepkisi, kendi taraftarlarını “**Birleşik Rusya**” destekçilerini sokağa dökmek ve onlara gövde gösterisi yaptırmak olmuştur. Özellikle de, Putin yanlısı gençlerin oluşturduğu “**Naşi**”ler bu “**sevgi seli**” gösterilerinde ön plandaydı. O gösterilerde kullanılan “**milli irade**” vurgusu da ayrıca manidar tabii.

Putin ve Erdoğan’ın, ortak trajedileri, değiştirdikleri ülkelere uyum sağlayamamaları aslında. Eğer ki, Erdoğan da, Putin’in yolunu seçerse, daha uzun yıllar iktidarı ipotek altına alabilir tabii, ama ne bedelle?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Brezilya ve Türkiye; neden

Sezin Öney 22.06.2013

Her ikisinde de, hem göstericilerin profiline, hem de sokağa dökülen kitleye ilişkin verilere bakınca, bazı sebep-sonuç ilişkileri kurmak mümkün.

Her iki ülkede de, hızla büyüyen bir “**orta sınıf**” var. Ancak, bu orta sınıf, değer verdiği, önceliği olan hedeflere kavuşabilme yetisinden uzak.

OECD verilerine göre, Brezilya ve Türkiye’de orta sınıf, son yıllarda, ülkenin yarıdan fazlasını oluşturur hâle geldi. Türkiye’de nüfusun yüzde 59’u, Brezilya’da yüzde 62’si, “**orta sınıf**” konumunda.

Buna karşılık, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın 2013 tarihli, “**İnsani Gelişim Endeksi**” (**Human Development Index**) verilerine göre, 186 ülke arasından Brezilya, 85 ve Türkiye ise 90. sırada.

Bu endeks, “**yaşam uzunluğu, nüfustaki okur-yazar oranı, eğitim düzeyi ve yaşam kalitesi düzeyi**” esas alınarak hesaplanıyor. Yani, bir ülkede, hayatın ne denli nitelikli yaşanabildiğinin değerlendirmesi de denebilir.

Arnavutluk, Belarus, Ermenistan, İran, Libya, Ukrayna, hep Brezilya ve Türkiye’nin fersah fersah önündeler. Listenin daha aşağısı, neredeyse tamamen Afrika ülkelerinden oluşuyor.

Avrupa Birliği’nin “**en düşük**” seviyedeki ülkeleri **Romanya ve Bulgaristan**, 56 ve 57. sırada.

Türkiye ve Brezilya’da yaşananlar arasında benzerlikler de var, farklılıklar da; ama liderlerin, hükümette bulunanların verdiği taban tabana zıt tepkiler, iki ülkenin geleceğini etkileyecek, bundan sonraki gelişmelerin seyrini biçimlendirecek dönüm noktası.

Brezilya Devlet Başkanı **Dilma Roussef**'in, ülkesindeki gösterilerin büyüklüğünü, "**demokrasilerinin enerjisinin işareti**" olarak nitelemesinin kendisi başlı başına demokrasiyi ve "**siyasete güveni**" güçlendirecek bir söylem.

Türkiye'de, AKP ise, "**karşı gösterilerin büyüklüğünü**", kendi gücünün "**cisimleşmesi**" gibi yansıtmaya arzusunda.

Birbiri arkasına patlatılan, "**tarih yazan**", "**büyük oyunu bozan**" "**milli irade**" mitingleri, Başbakan'ın ve çevresini saran güç halesinden nasiplenmeye çalışanların, sadece kendilerine ve sadece övgüler sıralayacak, tapınacak bir kitleyi "**dünya âleme**" sergiledikleri gövde gösterileri olarak, bu ülkenin tarihine nasıl geçecek?

Betonlaşan klik

Türkiye, kendi içinde ve dünyada, en azından "**bir nevi demokrasi**" olduğu algısına sahipken, birkaç günde, "**otoriterleşme yolunda dörtnala giden**" bir bocalama ve kaos ülkesine döndü. Buna da, üç şey sebep oldu; "**çözümü**", ezmek ve tepeden bakmak sayan bir iktidar portresi, "**merkez**" tarafından şiddete teşvik edildiği ayan beyan ortada olan polis ve Sovyetik bir Pravda-palavra çizgisi arasında sıkışmış medya.

Siyaset biliminde, "**orta sınıfların**", hükümetlerin hesap verebilirliğine, şeffaflığına önem verdiği tezi güçlüdür.

Hükümetten gelen sert mesajlar, takınılan "**küçümseyici**" tavırlar, farklı olan herkesi ve her şeyi tehdit kaynağı gibi gösteren yaklaşımlar nasıl bir "**demokratik temel**" oluşturacak?

Başbakan Erdoğan'ın, Gezi Parkı'ndan Türkiye'ye yayılan protestoları, adeta şahsına yapılmış bir hakaretmişçesine "**kişisel**" algılaması, tüm ülke için trajik bir durum.

Başbakan ve çevresinin sert tepkileri, AKP içinde daha "**yumuşak**" tonda ses vermeye çalışanlara karşı sergilenen perde arkası tahammülsüzlük, gücün kümelenildiği bir "**kliğin**", ne denli içine kapandığının da göstergesi.

Gülünç kompto teorilerinin, ardı ardına kamuoyunun önüne boca edilmesi de, bu içe kapalıktan, evrensel değer ve gelişmelerin özümselememesinden, bir diğer değişle, "**dünyalaşamamadan**" kaynaklanıyor.

Türkiye dünyaya açılır, dünya ile bağlarını her yönden güçlendirirken, "**dünya lideri**" olma iddiasındaki bir siyasetçinin, dünya gerçeklerinden böylesine kopması, koparılması ne kadar hazin. Kendi geldiği sokağı "**marjinal**", "**yasadışı**" sayacak, kendi insanını "**düşman**" görececek bir yalnız fildişi kuleye kilitlenmesi de.

Roussef'in, Erdoğan'dan farklı olarak "**uzlaşmacı**", kucaklayıcı, gösterileri öven tepkisinin ardında ne yatıyor? Kendi işaret ettiğine göre, kişisel geçmişi...

1964'ten 1985'e Brezilya'ya hâkim olan askerî dikta döneminde, Roussef, siyasi düşüncelerinden ötürü tutuklanmış, sert işkencelerden geçmişti. Roussef, göstericilerin "**haklarını aradığını**" ve bunun, "**kendi kuşağının haklarını ararken ödedikleri ağır bedelden ötürü, ne denli değerli olduğunu bildiğini**" ifade etmişti.

Geçmişini unutmamak, fakat ödenen bedelleri de, "**intikam vesilesi**" hâline getirmemek; AKP çizgisinin, "**helalleşme**" öğütleri verirken, önce kendisinin geçmişle helalleşmesi gerekmiyor mu?

Tükenen biber gazı stoklarını doldurmak ve yeni TOMA'lar almak için gösterilen tez canlılık, yeni bir anayasaya yapımında da gösterilmiş olsa...

Milli irade mitingleri organizasyonunda gösterilen heves, daha eşitlikçi, **“bunlar ve bizler”** ayrımı olmayan bir toplum hedefine ulaşmakta gösterilse...

Bugün nasıl bir ülke olurdu Türkiye? Ve Brezilya ile nasıl, ne şekilde karşılaştırılırdı?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Özgür ve diğerleri

Sezin Öney 27.06.2013

Türkiye siyaseti ve tarihine ilişkin olarak, akademik dünyada sorgulanıp duran bir konu da, **Türk Silahlı Kuvvetleri**'nin darbelerden sonra neden iktidarda uzun süre **“fiilen”** kalmadığı, Latin Amerika tipi uzun dönemli bir cunta yapılanmasına gitmediği.

Sorunun yanıtı verilirken genelde kullanılan, TSK'nın, **“daha darbeyi planlarken, ‘demokrasiye uygun şartları’ tesis etmeyi hedefleyip, bu başarılınca hemen çekilmeyi öngördüğü”** tezlerinin kullanılması da, ne mantıken ne de ahlaken pek **“doğru”** kurulmuş sebep-sonuç ilişkileri gibi gelmedi bana.

Bugünlerde, **“neden Türkiye’de ordu cuntalaşmadı”** sorusu, Başbakan Erdoğan'ın **“ayaklar baş oldu”** söylemi ile beraber yeniden aklıma takıldı.

Türkiye’de ordular, uzun süreli, sorgulanamaz iktidarlar kurup cuntalaş(a)madı (bence her ne kadar bunu çok istedilerse de) **ama neden AKP’de Erdoğan ile liderliğini bulan bir kanat, cuntalaşma eğilimleri gösteriyor?**

Türkiye, bugün de çevresine baktığında, Avrupa ülkeleri bir yana, Ortadoğu ve hatta Kafkaslar’dan çok daha **“köklü”** bir demokrasi geleneğine sahip olmakla övünüyor.

Türkiye içinden de dışından da birçok yorumcu, **“Gezi ve Tahrir”** benzetmelerine ilişkin olarak, Türkiye'nin **“demokrasi geleneğinin”** Mısır gibi diktatörlüklerle yönetilmiş ülkelerle karşılaştırılamayacağını ifade etti.

Ki, aslında bu yaklaşım da haklılık payı var; bir anlamda da, son yıllarda Türkiye'nin bir talihsizliğine işaret ediyor bu durum.

“Arap Baharı” olarak adlandırılan ayaklanmaların yaşandığı ülkelere **“model”** olma ve böyle gösterilme hevesi, Türkiye'nin son yıllarda kendisini siyaseten ve toplumsal olarak hep, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ile karşılaştırmasına neden oldu.

Elbette, neden olmasın; ama bu karşılaştırma, **“objektif”** bir gözle yapılmazsa, bence Türkiye’de iktidar ve medyatik çevrelerinde olduğu gibi kendi olumlu yönlerini dev aynasında büyütme, eksiklerine karşı da körleşme anlamına geliyor.

“Türkiye farkını”, “Atatürk’e” yormak nasıl bir kolaycılıksa, son dönemde yaşanan demokratik dönüşümü **“Erdoğan’ın gücüne”** yormak da öyle bir basite indirgemecilik.

İşte bu noktada, **“halkı temsil ettiği”, “halktan geldiği”,** hatta **“halkın iradesinin kendisinde somutlaştığını”** iddia eden Erdoğan gibi bir liderin, **“ayaklar baş oldu”** sözleri, çok da sembolik bir önem taşıyor.

Gezi Parkı ile ilgili ilk duyarlılığı sergileyen sivil toplum platformu, **Taksim Dayanışma**’ya karşı söylenen bu sözler, **“devlet”** ve **“devlet dışı”** olanda tezahürünü bulan, Osmanlı’dan bu yana da süren **“ikilikten”** kaynaklanıyor.

Güçlü devlet geleneğine karşı, **“ayaklar”,** yani tabandan gelen bir hak arayışına yönelik bir **“ayar verme”** çabası hep var oldu bu topraklarda. Çok da ironik şekilde, ifadesini kimi zaman **“Çarşı”**da bulan ayaklanmalar, Osmanlı’da iktidar değişimlerine, **“ifratlarından bıkılan”** yöneticilerin güçlerinin sarsılmasına neden oldu.

Osmanlı’da, padişahların, sadrazamların, saray çevresinin **“adaletsizliğine”,** aşırılıklarına, hep kendilerine yontmalarına karşı **“halk tedbiri”** olarak, bir söylenti girdabı doğar, kulaktan kulağa dolaşan hikâyeler, yorumlar, **“kamuoyu kanaatini”** oluşturmaya başladılar.

Bu kamuoyu huzursuzluğu, yeniçeriler, **“öğrenciler”** ve İstanbul’da Kapalıçarşı’da esnaf arasında kıpırdanmaya yol açınca da, isyanlar başladılar. İsyancı liderleri ve **“ayaklanan ayaklar”,** adı konmamış, bir hak ve adalet, **“özgürlük”** talebiyle, Osmanlı sistemi için de, siyasi dönüşüme neden olurdu. Tabii, isyan sonucu gelen değişim, köklü bir kurumsal dönüşüme ve devletin zihniyet değişikliğine neden olurdu demek zor.

Devletin gücü el değiştirir, gücün yeni sahipleri de, devlet geleneğini, görüntüde değişerek ama içerikte de sürdürerek devam ettirirdi.

Gezi ile beraber, elimizi kalbimize koyup, vicdanen tüm kanıtlara bakarsak, ilk kez **“silahlı”** herhangi bir tarafın sahnede olmadığı bir sivil ayaklanma sözkonusu oldu Türkiye’de.

Kamuoyu kanaatini dilden dile dolaştırmayı, bir **“kamusal alan yaratmayı”** *Twitter* üstlendi; modern iletişim araçları yaşananları kayda aldı, aktardı, yaydı, dönüştürdü.

Şimdi, Osmanlı’dan beri süren, **“ayakların özgürlük”** arayışında yeni bir noktadayız.

Halk iradesinin, Türkiye’de artık **“liderlerde”, “orduda”** ve **“devletlû”** hiçbir yapıda ifade bulmadığı, sivil toplum başta, **“devlet dışı yapılarda”** örgütlenme mücadelesinin hiç olmadığı kadar büyük bir güçle başladığı bir döneme adım atıyoruz.

Muhakkak ki, sancılı ve zor yıllar bekliyor Türkiye’yi; dönüm noktalarını dönmek kolay değil. AKP’nin bugünkü liderliği, **“özgürlük”** talebini anlamayı, yorumlamayı ve sindirmeyi başarmış görüntüsü vermiyor. Bugün Türkiye’de **“güç sahibi”** diğer tüm yapılar, partiler, cemaatler, örgütler, bu sınavı AKP’nin şimdiye kadarki tavrına tezat bir olgunluk ve ders çıkarma arzusuyla verirlerse, dönüşüm kolaylaşır ve geleceğin önü kolay açılır.

***

Murat Belge, “Âkil İnsanlar Komisyonu”na katılırken, sivil toplum için bir ömür verdiği çabayla bağımsız bir akademisyen-düşünürdü; ayrılırken de bu duruşu sergiledi. Her daim, herkesten ona gelen eleştiriler, “özgürlüğün” bedelini de gösteriyor aslında.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Benim çünkü biziz'

Sezin Öney 29.06.2013

Budapeşte'de gök delinmiş gibi yağmurun yağdığı, kurşuni bir gökyüzü altında bunları yazarken, kilometrelerce ötede, İstanbul'da, dünyanın en büyük iklim zirvelerinden biri gerçekleştiriliyor.

İstanbul'da güneş, bu açıdan parlıyor.

Katılımcılar, gençler; her yaştaki gençler, ama en çok da 18'ini geride bırakalı çok da olmamış gencecik insanlar.

Çevre sorunlarını tartışmak için dünyanın tüm kentleri arasında İstanbul'u seçmiş bu gençler.

Bu buluşma, **Global Power Shift** (Türkçeye "**Küresel Eksen Değişimi**" olarak çevrilmiş) adı verilen bir platform tarafından gerçekleştiriliyor.

24 hazirandan beri, 137 ülkeden 600 kadar çevreci, önümüzdeki bir yıl boyunca, ne tür eylemler yaparak, çevre konusunda küresel çapta duyarlılık yaratabileceklerini konuşuyorlar.

Bu gençler, 2013'ün geri kalanı ve 2014'ün, "**Küresel Eksen Değişimi'nin**" yılları olması için ellerinden geleni yapacak.

Aslında "**mesele**" çok basit; dünya, tek evimiz.

Bu dünyayı da, evimizi yani, yok ediyoruz. Türkiye'nin çevre karnesi hiç de parlak değil; Çin, Rusya gibi, bu aralar "**kaderini birleştirmeye çok meraklı**" olduğu ülkelerle atbaşı gidiyor.

ABD gibi, çevre örgütlerinden önce sermayenin sözünün geçtiği bir ülkede, Başkan Obama'nın Kanada'dan Teksas'a uzanan "**Keystone XL**" boru hattı projesine, çevresel bedelinin çok ağır olduğu gerekçesiyle izin veremeyeceğini açıkladığını düşünürsek... Dünyada eksen gerçekten kayıyor.

İnsan hakları ihlalleri, otoriter iktidar yapıları, "**her ne pahasına olursa olsun kalkınma**" diyerek, çevre konularına aklını, gözünü, kalbini kapatan devletler... Türkiye'de, egemen siyaset, son dönemde tercihini bu ülkeler arasında yer almaktan yana kullanıyor, ne yazık ki...

İstanbul'a gelenlerden Greenpeace Genel Direktörü **Kumi Naidoo**'nun şu sözleri çarpıcı; "**Ben Türkiye insanının zekâsına ve bilgisine, Erdoğan'ın onlara güvendiğinden daha çok güveniyorum. Kendileri için neyin iyi ve doğru olduğunu anlayacak düzeydeler, yaptıkları eylemler bunu gösterdi**".

Çevrenin başkenti İstanbul

İstanbul'da toplanan, aralarında dünyanın önde gelen çevre hakları aktivistlerinin bazılarının da bulunduğu insanlar, "**dünyanın eksenini değiştiriyoruz**" diyor.

Bu insanlar, **29 haziranda, yani bugün, saat 15:00'ten itibaren Kadıköy'de** toplanarak, "**eksen kaydırmaya**" resmen başlayacaklar.

Ben bunları yazarken, **Abant Platformu**'nun "**Tecrübe ve İlhamlarıyla Afrika**" adlı forumunun *Twitter* mesajları geliyor.

Ben, çok farklı iki "**eksendeki**" bu iki etkinliğe de katılamasam da, olan biteni an be an takip edebiliyorum.

Abant'taki toplantıda, "**Ubuntu**"dan bahsediliyormuş mesela.

Afrika kökenli bir felsefi yaklaşım Ubuntu; "**hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için**" diye de özetlenebilir. Veya, adı haksızlığa başkaldırı ve barışla özdeşleşen ve maalesef bugünlerde ölümle pençeleşen, Güney Afrikalı efsane lider **Nelson Mandela** da, aktardığı şekliyle, "**Benim çünkü biziz**".

Afrika'ya, siyaseten, son dönemde büyük ilgi gösteriyoruz. Ancak, politikanın bu ilgisi genelde, "**zavallılara acıma**" şeklinde.

Oysa, Afrika'dan öğrenebileceğimiz çok şey var.

Afrika'ya, "**yardım elini bahşeden devlet**", aynı hassasiyeti, Afrika'ya yönelik insan hakları duyarlılıklarında göstermiyor.

Ekonomi Bakanı **Zafer Çağlayan**, Belçika'dan "**2. Leopold Nişanı**" almakta beis görmedi. Avrupa Birliği'nden demokrasi, insan hakları ile ilgili gelen uyarılara kulak tıkansın, Avrupa Parlamentosu'ndan Gezi Olayları ile ilgili, polisin aşırı güç kullanımına yönelik kınamaya, "**biz tanımıyoruz**" densin; ve sonra, 10 milyon kadar Kongolunun ölümüne neden olduğu belgelenen Kral 2. Leopold'ün nişanı hevesle alınsın.

Türkiye'nin her yerinde yapılan toplantılar, buluşmalar, Türkiye'ye çeşit çeşit ülkelerden gelenler, dünyayı "**buraya**" taşıyor.

Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın deyişiyle, "**76 milyonun Osmanlı tokadını yiyecek**" *Twitter, Facebook* gibi sanal paylaşım alanları da, dünyayla bağlantıları örüyor.

"**Pravda-Palavra**" medya, yani ana akım medya kanalları haberlerini vermese de, şu an Lice'de devlet zihniyetinin barış sürecine vurduğu darbeleri neredeyse yaşadığı an takip edebiliyor dünya.

Barış sürecinde, karakol inşaatını haklı yere protesto edenlere ateş açılması, en az bir kişinin ölmesi, çocuk yaştakilerin yaralanmasına karşı, "**verilmeyen haberlere**", "**çarptılan gerçeklere**" kulaklarımız tıkalı.

#DirenLice, #DirenBarış; çünkü artık, devlet isteyince değil, biz insanlar olarak istediğimiz için, devlete rağmen barışacağız.

Neticede, "**Benim çünkü biziz**"; çözerse de halk çözer.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medeni

Sezin Öney 04.07.2013

Aramızda üç bin kilometre vardı.

Ben Budapeşte’de, sağanak yağmurlu bir günde, sakince ev işleri yaparken, Lice’de Kayacık Köyü’nde insanların üzerine ateş açıldı.

18 yaşında, yasal olarak çocukluğu henüz geride bırakan **Medeni Yıldırım**’ın vurulduğundan, kurşunların ateşlendiği silahlar daha soğumadan benim de haberim oldu.

Medeni’nin kurşunlara hedef olduğu, karakol (pardon devlet diliyle ‘**kalekol**’) yapımına yönelik protestoda, sekiz kişinin daha nasıl yaralandığını olayları neredeyse ânı ânına takip etmek, “**başbelası**” *Twitter* sayesinde mümkündü.

Mesela gazeteci **Veysi Polat**’ın yeğeni idi Medeni; ama Veysi, yaşadığı kaybın acısını içine kapanıp yaşayamadı; susmak yerine, yazdı, paylaştı ve sayesinde biz de, “**karanlıkta**” kalmadık.

Diğer bir yeğeni, henüz 20 yaşındaki **Ronida Pervane**’nin de sırtından vurulduğunu, omzuna isabet eden kurşunlar için ameliyata gireceğini de sıcakı sıcakına duyduk.

Veysi’nin dürüstlüğünü, meslek ahlakını bildiğimizden, “**güvenilir, şeffaf**” bilgi alan, benim gibi başkaları da, gönülden bağlandı yaşananlara.

Ateş bu kez sadece düştüğü yeri değil, bizi de yaktı.

Veysi, Medeni’nin töreninin yapıldığı günün gecesi;

“Bu gece ilk ayrılık gecesi... Toprağa misafirdir artık Medeni... Anne kuzusuna hasret, yaslar yüreğini boşluğa... Oxir be bra...” yazmıştı.

Saniyeler içinde, ben de üç bin kilometre öteden yazdıklarını okudum; sekiz yaşında oğlum yanımda uyuyordu.

Utandım.

“Kalekolun” adı ayıp

Suyu, altyapı hizmetleri olmayan bir köye, devletin alay eder gibi karakol inşa etmesi, adını da “**kalekol**” koyması, bunun da savunulması, ayıptır, günahtır.

Ağır silahlarla donanmış özel harekâtçıları, askerleri, orada burada halkın içine yerleştirirseniz, bu kadar acılar yaşanmış yerlerde, kan dökülmesine davetiye çıkarırsınız.

“Elbette kalekol yapılacak” diyen beton devlet kafasındakiler, önce, **“benim bir insan olarak vazgeçilmez saydığım hizmetlerden hangileri, Lice ve daha birçok yerde eksik bırakılıyor; devlet, su, kanalizasyon, elektrik gibi benim elzem saydığım ihtiyaçların ne kadarını Türkiye’nin her yerinde karşılamaya çaba gösteriyor”** diye bir sorsunlar kendilerine...

Britanya’da polisin çok istisnai durumlar dışında silah taşımamasının önündeki **“ahlaki engel”** ne diye araştırıp soruşturan devlet görevlisi var mı?

Kuzey İrlanda'nın, "**silah taşıma hakkı**" olan tek polis gücüne sahip olması, orada ne gibi sorunlara yol açtı; hâlâ da açmakta... Peki, bunu samimi bir merakla mesele eden kaç "**devlet sözcüsü uzman**" var?

"**Çözüm**", devletin pençesinde tatlı rehavet içindeki "**uzmanlardan**", "**görevlilerden**" soruluyor; onlar da, "**barış**" ise vicdanlara emanet olmasın diye kendilerini paralıyorlar.

Evrensel kuraldır, silah elde, belde olunca, ateşlenebilir; PKK çekilirken, "**bölge**" kademeli olarak toptan silahsızlandırılma yoluna gidilebilirdi.

10 yılı aşkın süredir iktidarda olan AKP'nin, hiç mi il, ilçe teşkilatı yok, olabileceklerden "**merkezi**" haberdar edip, güvenlik güçlerinin silahlarına hâkim olmasını sağlayabilecek?

Herkesi fişleyen, dosyalayan, dinleyen, ölçen biçen istihbarat var da, insan hayatını kurtarmaya odaklı çalışması hiç mi yok?

Benim gibi insanlar, *bunları söyleyince, "bölgenin şartları gözönüne alındığında..." diye başlayan tiradlarla, "naiflikle" suçlanıyor.*

"**Uyuşturucu meselesi...**"

"**Yeni karakol yapılmıyor...**"

Gene de, Türkiye'de bir sürü insan çile çekerken, benim Budapeşte'de, rahat ve huzur içinde olmaktan duyduğum utancı, utancı, İstanbul'da, İzmir'de duyan birçok insan oldu. Sokaklara döküldüler, itiraz ettiler.

Vicdani utancı ifade etmenin kolay yolu yok; duyduğu hicabı, üzüntüyü iletmenin de...

Gene Liceli Ceylan Önkol'un sırtından vurulmasıyla ilgili yaşananları anımsayalım... "*Lice Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 2009'da, 12 yaşındaki Ceylan'ın ölümü ile ilgili açılan soruşturmada takipsizlik kararı vermesi gerçekten bizim için ne ifade ediyor? 'Ya o benim kızım olsaydı' bencilliği de mi yok içimizde?*" diye yazmıştım nisanda.

"**Bölgenin özelliği gözönüne alındığında...**" denerek, Ceylan'ın vurulmasının sıradanlığından, olağanlığından, beklenebilirliğinden dem vuruluyordu.

En tehlikelisi, riyânın bir devlet kimliği hâline gelmesi.

Ve bu riyânın en beter tezahürü de, daha önce, darbeler dönemi boyunca olduğu gibi, devlet dışı "**sivillerden**" bir kesimin de, kendi çıkarlarını kollamak, egolarını tatmin etmek için "**devletçiklerinin**" etrafına bir dokunulmazlık, eleştirilmezlik kozası örmesi.

Hâl böyle olunca ülke çözülür, ama devlet hiçbir sorunu çözemez.

Keşke, nisanda, Ceylan'ın sırtından vurulmasıyla ilgili soruşturmada takipsizlik kararı verilmesi yüksek sesle eleştirilse, "**çözüm sürecini baltalıyorsunuz**" diye bu kararı sorgulayanlara "**düşman**" diye saldırlınsaydı...

Belki o zaman, devletin yönetim kademesi, kusurlarından haberdar olur, eksiklerini gidermek için tedbir alır, Medeni'nin ölümüne giden yolun taşlarını döşemezdi.

Gene de, riyâyâ rağmen barış gelecek; çünkü bu ülkenin "**insanlarının**" kalbi çok büyük; devlet de, bu insanlara layık olabilmek için değişecek.

Adını kan ve riyâ ile lekeleyenleri, tarih hep utandırır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ceyda, Kürşat Bumin ve mesleğin ahlakı

Sezin Öney 06.07.2013

Mesleğe dış habercilikte başladım.

Dış haberler bölümü genelde birkaç dil bilen insanların "**çeviri haberler**" için sürgün edildiği, saygı görse de, ilgi görmeyen, gazete içi bir nevi yarı-açık cezaeviydi.

Yıllarca, hep Türkiye’de bir "**dış haberin**", iç siyasetten daha büyük ilgi göreceği günleri bekledim.

Yıllarca, Türkiye’yi çevreleyen coğrafya üzerine uzmanlaşan gazeteciler, akademisyenlerin görüş bildirdiği bir medyayı hayal ettim.

Yıllarca, Türkiye’nin sorunlarının, gerçeklerinin dünyanın çeşitli başka yerleri ile karşılaştırmalı okunduğu, karşılaştırmalı bakışın medyada hâkim olduğu günlerin geleceğini umdum.

Mısır’daki darbenin Türkiye’de medyada geniş yer bulması, olayların "**Türkiye’de olmuşçasına**" heyecanla tartışılması, bütün bu hayallerin gerçek olması gibiydi.

Ancak, ne yazık ki, ben "**dünyayı sahiplenmenin**", samimi, tarafsız ve insanca bir meraktan kaynaklanacağını öngörmüştüm.

Bugün, Mısır’ın Türkiye’de tartışılma hâli ise medyada egemen tona bakılınca, son derece bencilce, Mısır halkının, insanların dertlerine en ufak bir vicdani bağ duymadan, kendi "**yerel siyasi itikadını**" vahşice savunmak için bir oyuncaklaştırma izlenimi veriyor.

Dış haberler servislerinin, medyada bir nevi "**yarı-açık cezaevi**" olduğundan bahsettim; ben dayanamayıp "**hapisten**" kaçtım, dış haberle ilgimi kesmesem de, "**dört duvar arasından dünyaya bakmaya**" dönmedim.

Ceyda Karan ise, yıllarca cezaevinin içinde "**özgürlük mücadelesine**" devam etti. Eməğinin karşılığını, ancak gıdım gıdım görebildi; dünyanın çeşitli yerlerinden çok kaliteli haberler yapmayı, haberleri yerinden izleyebilmeyi de yıllarca ter dökmenin karşılığı olarak "**kazanabildi**".

Arap Baharı sürecini de, en nitelikli izleyen Türkiyeli gazetecilerden biri oldu.

Üç beş kitabın kapağını açıp kapayınca (okuyunca demiyorum) kendini Ortadoğu uzmanı sanıp, oryantalistliğin en ateşlisini yapıp, üstüne de başkalarını "**Baticılık- oryantalizmle**" suçlayan ucuz medyatik kahramanlardan değil Ceyda.

"Uzman" sorunu

Bundan 10-15 yıl öncesinde, Arapça öğrenmek eziyetti Türkiye’de.

Yasaklı kitapların üzerini kaplayıp, bir şeyler öğrenmeye çalıştığımızı çok anımsarım. Öğretmensizlik, kitapsızlık yüzünden, İstanbul’un göbeğinde Arapça öğrenme çabasını bırakıp Rusçaya geçtim ben. Bugün, artık birçok birikimli, bölge dillerine hâkim uzman var; eksik kalan ise, ne Batı, ne Doğu kompleksine girmeden, kendi günlük siyasi kavgasını bu mecraya akıtma derdi olmayan **“gerçek uzmanların”** kamuoyunda seslerini daha çok duyurabilmeleri.

Ortadoğu **“uzmanlarının”**, tıpkı eskiden Avrupa’dan bahseden **“Beyaz Türk köşe yazarları”** gibi, **“Bizde pek bilinmez ama...”**, **“Bu konu da cahilsiniz ama...”** tavrıyla üstten bakışlarına ise ne demeli bilemiyorum.

Bugün, Mısır’da insanlar yaşamını kaybeder, üzerilerine ateş açılır, koca bir ülke insan hayatının kıymetsiz olduğu bir noktaya giderken de, dünyayla ilgilenme hâlinin de, ilkeli, onurlu ve ahlaklı olanının kıymetli olduğunu görüyorum.

Karşılaştırmalı okumalar, ancak sağlam bir bilgi birikimi ve kendi istediğini değil, **“olanı”** görmeye çalışmak söz konusu olunca değerli oluyormuş.

Yangında ilk kurtarılacak

Sürekli, hastalığı değil, belirtilerini tedavi etmeye çalışan doktorlar gibiyiz...

Veya bir ateşi söndürmeye çalışırken, bir diğer yangının başladığını haber alan itfaiyeciler gibi...

Peki, hastalığın sebebi ne?

Peki, yangınlar neden çıkıyor?

Bunlarıysa, tam olarak teşhis etmekten uzağız.

Büyük dönüm noktalarında, ortaya konan tavırlar da, insanın insan olarak **“durduğu”** yerin kanıtı.

Ancak, o dönüm noktaları dönüldüğünde, bir zamanların **“duruşunun”**, başka bir dönemeçte aynı anlama gelip gelmeyeceği bilenemiyor.

O duruşu sergileyen kişinin de, geçmişte yansıttığı tavrın, başka bir dönemeçte, aynı niteliği taşıyıp taşıyamayacağı da.

Darbe, dünyanın hiçbir yerinde kabul edilemez, ama darbe karşıtı olmak da, Türkiye’deki örneklerinde açıkça görüldüğü üzere, “demokratlığın” teminatı değil.

Kürşat Bumin, **incecik elenip çok sıkı dokunmuş, adaletli eleştirileriyle, köşe yazarlığının hakkını her daim veren, her dönemeçte, “ahlaklı duran” bir insan oldu. Yazmaya ara vermek zorunda bırakılması, Türkiye kamuoyunun, siyasetinin kaybıdır.**

Barış için yatırım?

Henüz Türkiye’deki medya kuruluşlarının Erbil, Bağdat, Kahire, Tahran büroları yok; ama Diyarbakır’da yerleşik, dünyaya **“Amed’den bakan”** bir Hollandalı gazeteci var. **Frederike Geerdink**, barış süreciyle ilgili çok önemli

bazı noktalara dikkat çekiyordu dün *Twitter* mesajlarında; "**KCK duruşmaları için hep daha büyük mahkeme salonları, yeni karakollar, yeni cezaevleri, yeni korucular**"... Geerdink'in de, atıf yaptığı "**Toplum ve Kuram**" dergisi son sayısını "**Duvarlar Çoğalırken: Cezaevi Rejimleri ve Kürtler**" konusuna ayırmış. Bu sayının 14. sayfasında yer alan tabloda da açık görüldüğü şekilde, binlerce insanı hapsetme kapasitesi olan "**dört duvarların**" inşası, bunun da barış sürecinde devletin "**en somut**" projesi olması, çok kaygı verici.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Adalet ve saygı

Sezin Öney 11.07.2013

Türkiye siyaseti, "**insan hayatı**", insanlara, hayatlarını olumluya, iyiye doğru değiştirebilecekleri yeni yollar açılması, hayatlarını istedikleri gibi yaşayabilmeleri için imkânlar ve fırsatlar sunulması ile değil, aslında sadece bir kesimin "**devleşmesini**" sağlayan, "**büyük kazançlar**", "**büyük projeler**", "**büyük liderlik**" gibi "**büyük oyunlarla**" meşgul.

Asıl "**büyükülüğün**" ne olduğu ise tartışılır; toplumun yaşam kalitesinin topluca yükseldiği "**insanca**" bir düzen yaratmak mı; yoksa "**ezerek kendisi ve çevresini yükseltmek**" mi?

Türkiye'de şu an müthiş bir şiddet kültürü palazlanıyor.

Max Weber'in meşhur nitelemesiyle, "**şiddet araçlarını kullanma meşruiyetine**" sahip devletin emniyet güçlerinin, adeta nefret dolu biçimde şiddet uygulamaya azmettirildiği ve onların da bu görevi neredeyse şehvetle uyguladığı bir vahamet hâli değil sadece sokağa yansıyan.

Bir de, "**paramiliter siviller**", birtakım eli sopalılar var; İzmir'de, İstanbul'da, Eskişehir'de "**sahne alan**" bu şiddet aktörleri kim?

Eskişehir'den **Ali İsmail Korkmaz**'ın ölüm haberi geldi.

3 haziranda, polisin o geceki ağır şiddetinden kaçarken, bir sokak arasında "**kimliği belirsiz kişilerce**" sıkıştırılarak, odunlarla öldüresiye dövülmüştü.

Henüz 19 yaşındaki Ali İsmail'in simasını, ertesi gün sosyal medyada yayılan haberlerden çok iyi anımsıyorum.

Dövülüşüne tanık olan biri, *Ekşi Sözlük*'te şahit olduklarını yazmış; Ali İsmail'in, adeta "**yok edilmek için**" şiddete maruz kalışına can korkusuyla müdahale edemediğini anlatmıştı.

Önce polis korkusuyla hastaneye gidemeyen, daha sonra yediği dayaktan dolayı geldiği feci hâlden korkan arkadaşlarının zorlamasıyla, Yunus Emre Devlet Hastanesi'ne giden, burada tedavi edilmeyip eve yollanan Ali İsmail'in, faili meçhul mü?

Şimdi, meslek yeminlerine ihanet eden doktorlarla ilgili soruşturma açılması bir şey ifade etmiyor; çünkü onlara hiçbir şey olmayacağını biliyoruz. Tıpkı "**esrarengiz**" eli sopalı saldırganlara ve o saldırganları değil de,

gösterici diye damgaladıkları gençleri hedef alan polisler de olmayacağı gibi...

İstanbul'da da, henüz yasal olarak "**çocuk**" sayılan, 16 yaşındaki **Mustafa Ali Tombul**'un, polis tarafından başına atılan gaz kapsülü ile komaya girecek biçimde hastanelik edildiğini unutmayalım.

İşin sokak şiddeti boyutu bu.

Bir de, "**Meclis şiddeti**" boyutu var. Milletvekillerinin, yasama yılı boyu birbirlerine uyguladıkları tekme tokatlı şiddetten değil, yasama faaliyetinin bizi kendisinin bir şiddet eylemi hâline getirilmesinden bahsediyorum.

Ali İsmail'in ölüm haberinden hemen önce de, gene bir torba yasa vakası yaşandı.

TMMOB çatısı altındaki odalar, imar konularında, devlet dışı denetim yapabilen yegâne sivil toplum yapısı konumundaydı.

TMMOB'un varlık nedenini ve gelir kaynaklarını fiilen ortadan kaldıracak bir kanun düzenlemesinin, önceden kamuoyunu ve asli muhataplarını bilgilendirmeden, onların fikrini almadan, son anda torba yasaya atılveren bir değişiklik yapılması, bir şiddet eylemi.

Torba yasalar;

- İçinde neyin nasıl onaylandığının, Genel Kurul'daki milletvekillerince bile tam olarak bilinemediği,
- Alelacele, tartışmaya olanak vermeden, yasamanın "**ruhunu**" yok eden şeffaflıktan uzak biçimde onaylanan fabrikasyon kanunlar.

Son 10 yılda, 10 bine yakın kanun maddesi, torba yasalarla değişti diye yazmıştım. Meclis'in artık, kendine, temsil ettiği topluma hiç yakışmayan bu "**yasama**" tarzını terk etmesi gerek.

Sokakta ve Meclis'teki şiddetin azmettiricisi bir siyaset anlayışının, artık "**tarihin karanlık sayfalarında**" bırakılması gerekli.

Bir "adalet ve saygı" çağrısı

Bugün, bir grup insan, Türkiye'de Gezi ile başlayan şiddet ve kutuplaşma krizine karşı bir çağrıda bulunuyor. "**Adalet ve saygı**" üzerinden siyasete bir temiz sayfa açma çağrısı bu...

İmzacıları arasında ben de varım; çok farklı siyasi ve düşünce birikimlerinden insanlarla beraber.

"Müzakere ise ancak toplumdaki farklılıkların eşitlik ve eşdeğerlilik çerçevesinde değerlendirildiği ortamda gerçek karşılığını bulabilir" diyor bu çağrı.

Çağrıda yer alan şu düzenlemeleri hak etmiyor muyuz toplumca?

- Kürt Meselesi'nin çözüm sürecinde, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, seçim barajının düşürülmesini, anadilde eğitim hakkının tanınması;
- Terörle Mücadele Kanunu'nun kaldırılmasını; Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nın yeniden düzenlenmesi;
- Başörtülü yurttaşların seçilme haklarının tanınması; başörtüsünün kamusal alanda görünürlüğünü kısıtlanmaması;
- Alevilerin ibadet özgürlüğünü garanti altına alacak yasal düzenlemelerin yapılması;

- Gayrimüslim yurttaşları hedef alan ırkçı ve ayrımcı dilin “**nefret suçu**” kapsamına alınması;
- Devletin etnik köken, dinî inanç, toplumsal cinsiyet gibi bireysel hak ve özgürlükleri ilgilendiren alanlardan çekilmesi; LGBT’lerin eşitlik taleplerine kulak verilmesi;
- Doğayı tahrip eden kalkınma anlayışının gözden geçirilmesi; çevre düzenlemesi kararlarının geniş kitlelerin katılımına açık hâle getirilmesi...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rayından çıkan dünya

Sezin Öney 13.07.2013

Bugün bir doğumgünü gününde bu yazıyı yazarken...

Aklım son zamanlarda sıkça olduğu gibi **Amin Maalouf**’un bir kitabına gidiyor.

“**Doğu’dan Uzakta**”, daha doğrusu orijinal adıyla, “**Le dérèglement du monde**”; gerçekten de, “**rayından çıkmış**” bir dünyayı anlatıyor.

“**Geçmiş... bıraktığın yerde mi hâlâ?**”...

Uzun yıllar yaşadığım bir kente, Budapeşte’ye, kısa bir süre dönünce, aklıma hep bu cümle zaten takılıyor.

Bir arkadaşlarının cenazesi için, geride bıraktıkları “**memleketlerine**”, Lübnan’a dönen “**her daim sürgünleri**” anlatıyor kitap.

Ama “**Doğu’dan Uzakta**”, siluetleşen, uzak bir geçmişten çok, Türkiye’nin bugününe ilişkin daha çok çağrışım yapıyor bana kalırsa...

Lübnan’da iç ve dış savaşla beraber (bugün Türkiye’de olduğundan çok daha sert yaşanan) bir ahlaki kriz aslında sözkonusu olan, Maalouf’un “**rayından çıkmış dünyada**” tahribatını anlattığı...

Son zamanlarda, çevreme, siyasete baktığımda, Türkçeye **Ali Berktaş**’ın çevirdiği kitaptan şu satırlar sıkça aklıma geliyor...

“İlkeler insanların palamarları, bağlarıdır; onları kopardığında serbest kalırsın, ama içi helyum gazıyla doldurulmuş ve yükseldikçe yükselen kocaman bir balona benzersin. Balon gökyüzüne yükseliyormuş izlenimi verse de aslında hiçliğe doğru yükselmektedir.”

Veya;

“Toplum yasaları yerçekimi yasalarına benzemez, insan genellikle aşağı değil yukarı doğru düşer.”

Dünya genelinde; sadece Türkiye’de değil, hemen her toplumda da, bir “**ana tema**” siyasetin aracı olarak kullanılıyor; aşağıdaki satırlarda, Maalouf’un kitabında atıfta bulunulan, kavram aslında “**belli bir din**” veya

"din" değil. Aynı cümleye, "**laikliği**", bir ırkın, bir grubun yüceltilmesini de koyabilirsiniz bana kalırsa.

"Dini her işe karıştırıyorlar ve ona hizmet ettiklerini sanırken, aslında kendi ihtirasları veya kendi delice hevesleri için dini kullanıyorlar."

Veya;

"Ahlakın yerine dini geçiren insanların sayısı durmadan artıyor. Sana caiz olandan ve olmayandan, mubahtan ve mekruhtan söz edip sözlerini alıntılarla destekliyorlar. Bence neyin dürüstlüğü veya adaba uygun olduğuyla uğraşsalar daha iyi ederler. Bir dinleri olduğu için ahlaka ihtiyaçları kalmamış gibi davranıyorlar."

Tam da bugünlerde, Mısır'daki darbe ve öncesinde Türkiye'de yaşananlarla şu dipsiz kuyu soruya dönüyoruz...

"İslam ve demokrasi, birbiriyle uyumlu mudur?"

Ana fikri bu olan kaç yazı okudum ve maalesef, daha kaç yazı okumak zorundayım?

2001'de, 11 Eylül sonrası patlama yapan ve ana odağı/ hedef tahtası olarak da Türkiye'yi bulan bu sorunun, artık anlamsızlaştığını sanıyordum.

En baştan beri, benim soruya temel itirazım, "**İslam ile demokrasinin beraberliği mümkün mü**" sorgulayışının, "**elbette**" yanıtı ile de cevaplandırılmak istendiği zamanlarda dahi, hep bir "**olumsuz**" önerme içermesi idi.

Yani, "**İslam ve demokrasi**" diye sorgularken, İslamiyet'in demokrasiye uyumunun diğer dinlerden farkının ne olabileceği üzerine yazıp çizmeye başladığımız an, ister istemez bir ayrımcılık yapmaya başlıyoruz bence.

O zaman da, aslında "**tüm dinlerin ve demokrasinin**" nerede anlaşıp, nerede ayrıldığını sorgulamamız gerek; bu da bizi, "**İslam ve demokrasi**"den çok, laiklik meselesine bile değil, "**hukuk devleti, eşitlik ve demokrasi**" gibi kavramlara götürüyor.

Türkiye'de de ihtiyacımız olan bir "**ahlaki**" düzlem, savruluştan kurtulmayı sağlayacak "**ahlaki raylar**"; ödün verilmeyecek toplumsal ilkeler ve bireyler, farklı kesimler arası bağlarımızı kuracak, "**müşterekliğimizi**" oluşturacak insanca, insan için "**hukuk**", temel kaideler.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayıp giden ahlaki zemin

Sezin Öney 18.07.2013

Mısır'daki darbe ve Türkiye'de son aylarda yaşananlarla şu dipsiz kuyu soruya döndük; "**İslam ve demokrasi, birbiriyle uyumlu mudur?**"

Mesele, "**İslam ve demokrasinin**" uyumundan çok, "**hukuk devletinin**" iyi örneklerinin nerede ve nasıl mümkün olabildiği özellikle Türkiye'de sorulması gereken de bu.

Kurumsallaşarak pekişemeyen demokrasi, bir parti, bir grup insanın “**iyi niyetine**” emanet edilince, birden, hiç beklenmedik anda, tam bir savruluş, “**raydan çıkma**” yaşanabiliyor.

Türkiye’de de, son birkaç yıldır, “**idareten demokrasi**” yaşıyoruz. Yani, “**böyle de durum idare edildiği için**”, son seçimlerden beri, yasama sürecinin demokrasinin uluslararası standarttaki gereklerinden iyiden iyiye uzaklaşıldığı bir süreci.

Geçmişe bakıldığında, Türkiye’de hiçbir zaman “**matah bir demokratik düzey**” yoktu ama en azından, ne yapılması gerektiğine ilişkin bir bilinç, “**niyeti olanın da**” üzerinde sağlam durabileceği bir ahlaki düzlem vardı.

Avrupa Birliği, hiçbir zaman kendi içinde olmak istediği “**ideal**” olamadı belki, ama Türkiye için bir “**ideal**” siyaset ahlakı çizgisi sağlıyordu.

Demokratikleşme sürecinde yapılması gerekenleri bilmek, bir “**hedef çizgisi**” olması; her ne kadar yapılması gerekenlerin içselleştirilmediği, “**Avrupa Birliği iyidir**” gibi “**ezbere**” bir tavırla da olsa, bir ufuk çizgisi, hizalama imkânı veriyordu.

Askerî vesayet, AB üyeliği hedefinin madde madde sıraladığı, demokratikleşme hedeflerine engel oluyordu; o engel aşılnca, halkın iradesini temsil eden sivil iktidarla beraber, hızla dönüşüm yaşanacaktı.

Bugün geldiğimiz noktada ise, askerî vesayetin ortadan kalktığı, ancak pusulanın da, sadece demokratikleşme konusunda değil, siyasetin tüm alanlarında şaştığı bir hâldeyiz.

Pusulanın şaştığı ilk kritik eşik, “**Gezi**” değil.

Dönüm noktalarından biri, nisanda Türkiye’nin **Şangay Beşlisi**’ne “**diyalog ortağı**” olduğu anlaşmayı imzalanması ve imza töreninde, bu ortaklığın, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından “**kader birleşmesi**” olarak tanımlanmasıydı.

Şangay Beşlisi’ni oluşturan altı ülke, Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Tacikistan, Çin, Kırgızistan ve diğer diyalog ortakları, Belarus ve Sri Lanka, insan hakları sicili bakımından dünyanın en sorunlu ülkeleri arasında.

“**Dibin dibi**” Şangay Beşlisi ile ortaklığı değil, içine sindirmek, bunu devletin en üst katlarında, “**kader ortaklığı**” olarak nitelemek hatta, Davutoğlu’nun yaptığı gibi, “**bu daha bir başlangıç**” diyebilmek, ahlaki bir zemin kaymasına işaret ediyordu.

Özbekistan’ı ele alalım.

Özbekistan’da bu Ramazan, iftarın yasaklandığını biliyor musunuz?

“**Radikal İslam**” korkusu içindeki Şangay Beşlisi üyelerinde, Müslümanlara yönelik baskıcı uygulamalardan yalnızca biri bu.

“**İftarda**” toplanmak bir “**ulusal tehdit olarak**” algılandığı için, Özbekistan’da memurlar başta olmak üzere, halka “**iş çıkışı doğrudan eve gitmeleri**” şeklinde çeşitli işyerleri tarafından verilen talimatnamelerin bu âdeti yok etmeyi amaçladığını?

Ya Özbekistan’ın, **Jaslik** adında, “**dünyanın en kötü tutukluluk şartlarına sahip hapishanelerinden biri**” olarak nitelenen birine sahip olduğunu?

Orada tutuklu kalan Özbek şair **Yusuf Juma**’nın deyişiyle, “**Nazi toplama kampları mı daha fenadır, Jaslik mi bilemiyorum**”.

Hapishanelerinin sicili zaten parlak olmayan Türkiye'nin bir de, Diyarbakır Cezaevi gibi ağır bir mirasın hesabını, devletin hâlâ kamuoyu vicdanına veremediği gibi bir gerçek varken... Türkiye'nin böyle dostlarla, zaten düşmana ihtiyacı yok.

Şimdi, komplo teorisyenlerinin bilfiil "**başbakan danışmanı**" olduğuna şaşırılmayalım; varolan danışmanlar da, 31 mayıstan beri sadece komplo teorileri seslendirdiler.

Pusula şaşınca, ahlaki zemin kaybolunca, yalanlarla bir "**ufuk çizgisi**" oluşturulmaya çalışılmasını neden tuhaf karşılayalım?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Batı ve Doğu arasında ezilmek

Sezin Öney 20.07.2013

Türkiye'ye en büyük özelliğini kazandıran (ve en büyük derdi de), "**Batı**" ile "**Doğu**" arasında bir ülke olmaktır.

"**Nihayet**" askerî vesayet sona erince, Türkiye'nin de, gelenekleriyle, tüm dilleri ve dinleriyle barışık, çoğulcu ve sivil bir siyaseti olacak Doğu ve Batı kimlikleriyle de barışılacaktı.

Bugünse, "**Batı**" ve "**Doğu**" klişelerini biteviye şekilde, bet perdeden sürekli yeniden üreten, bu klişe kimliklerinin ikisinin altında da ezilen bir Türkiye siyaseti var. Şeffaflıktan yoksun, politik gerilim hatlarının her konuyu, her gelişmeyi kutuplaşma vesilesi hâline getirip cazırdattığı bir bataklıkta yız.

Ne "**gerçeklik**" varsa, Türkiye'deki siyaset ve medyanın '**görüntüleme alanına girince**', lunaparklardaki "**güldüren aynaların**" yansıttığı, ucubik görüntülere dönüşüyor.

Suriye'de aylardır insanlar patır patır ölüyor; şimdi Rojava'da, savaştan arınmış bir bölge oluşabilecekken, "**Türkiye'nin stratejik çıkarları şu**" diye ayrı görüşler savunan iki medyatik- politik kamp ortaya çıkıyor.

Bir taraf, "**Kürtler özerkliğe gidiyor, ulusal çıkarlar tehlikede, sınırdaki tehdit**" diye panik pompalıyor, diğer taraf da, "**Kürtlerin çıkarı, Türklerin çıkarı**" diyor...

Ya insan nerede bu yaklaşımlarda? "**Bırakın 'Devlet'in Âli çıkarlarını da' bir kez de, gerçekten 'insan hayatı' üzerinden yorum getirin**" diye riyakârlıklarını yüzlerine çarpmak istiyor insan.

Oysa medya ve siyasetin bin ayıbını, buram buram "**Batı düşmanlığı**" ve "**Doğu oryantalizmi**" ile örtmesi moda bu ara.

Hiç kendi kusurlarını, ikiyüzlülüklerini görmeden, suçu "**Batı**"ya atma ve "**Batılı/ Batıcı liberaller**", "**emperyalistler**" gibi içi boş kavramlarla "**iç**" ve "**dış düşmanlara**" atmak... Hınç ve kini de, "**Doğu'yu anlamıyor ve sevmiyorsunuz**" saldırganlığı ile maskeleyemeye çalışmak yani.

Emperyalizm deyince...

2013'ün yılbaşında ölen gazeteci **Ümit Enginsoy**'un, 2011'de yazdığı bir habere yeniden denk geldim geçenlerde; Türkiye'nin, Gana, Nijerya, Kamerun, Kenya'ya silah satışı projelerini anlattığı bir *Hürriyet Daily News* haberine. Aynı haberde, "**Kuzey Afrika'ya silah satışı için, Arap Baharı'nın yarattığı etkilerin dinmesinin beklendiğinden**" de bahsediliyordu.

2011, Türkiye'nin ABD Kongresi'nin Araştırma Bölümü (<http://fpc.state.gov/c18185.htm>) verilerine göre, "**İsrail'in yerini alarak, dünyanın en çok silah satan sekizinci ülkesi**" olduğu yılı.

Mısır'da darbeyi destekleyen, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerine silah satışıyla övünen veya buna göz yuman bir medya ve siyaset hâkim Türkiye'de. Doğu ve Batı arasında, ikisine karşı da kompleksler ve buhranlarla ezilen, çareyi de ezmek ve sürekli "**ulusal çıkarları**" konuşmakta bulan... Dünyayı, Türkiye siyasetinin dar kalıpları ve sıg stratejileri ile değerlendiren, değersizleştiren...

"**Batı**" ve "**Doğu**", bana kalırsa, bugünkü anlamıyla, üzerilerimize 18. yüzyıldan yüklenmiş klişe kavramlar. Tarihte, hele de bu coğrafyada, nereye el atılsa, bu kavramların manasızlığını gösteren sentezler, bileşimler, iç içe geçmişlikler çıkar. Tarih, "**uluslar/ devletler**" değil, insani geçişkenlikler üzerinden yazılsa, "**gerçeklerimiz**" bambaşka olurdu.

Kalekol değil Kütüphane

Lice Kayacık'ta 28 haziranda karakol yapılmasını protesto edenlere, ateş açıldı, **Medeni Yıldırım** öldürüldü, sekiz insan da yaralandı malumumuz. Şimdi, "**Kalekol Değil Kütüphane**" denerek, Lice'de Medeni Yıldırım'ın adının yaşatılacağı bir halk kütüphanesi oluşturuluyor. Kitaplar, hepimizden; Medeni'nin vurulduğu yerde, kütüphane binasının yapılması Licelilerden...

MNG KARGO ile kitapları, "Medeni Yıldırım Halk Kütüphanesi Kampanyası" adına ücretsiz yollayabilirsiniz; iletişim içinse e-posta adresi, "kalekoldegilkutuphane@gmail.com".

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlerin devleti

Sezin Öney 25.07.2013

İnsanın nasıl değiştiğini anlamasının en güzel yollarından biri, eskiden yaşadığı bir yere dönmek...

Eskinin aynasında, yeninin yansımasını görmek...

Budapeşte'deki evin, yalnız ve tozlu katlarının sonunda, tavan arasında bir eski gazete. Sapsarı olmuş; 11 Kasım 2010'un **Taraf**ı... *Reuters*'e konuşan **Başbakan Erdoğan**, "**Başörtüsünü seçimden sonra çezeceğiz**" demiş.

Seçim geldi geçti, kapıya yenileri dayandı...

Bugün, 2013'te, *Taraf*'tan **Hüseyin Özkaya**'nın, Ankara'nın içinden çıkılmaz bürokratik itiş kakışların haberlerini okuyoruz: konu, kamuda başörtüsü yasağının sürmesi.

Şimdi, hazırlanan "**Rüya gibi demokrasi paketi**" kamuda başörtüsü yasağı ile beraber; her şeyin "**10 gün içinde**" çözüleceği haberleri (yeniden) gündeme geliyor.

Bakan **Beşir Atalay**'ın ifadesiyle, "**rüya paket**"; çok da denk düşüyor tabii bu ad.

"**Demokrasi ümitleri**" de, hep, çölde, ölesiye damağı kuruyan insanlara altın zerrelere gibi görünen su damlaları illüzyonu şeklinde belirir ve kaybolur.

Her sorun için bir çözüm bulmak yerine, her sorun için bir sorumlu bulunur ve o suçlanır.

Eğer suçlanacak iç mihrak yoksa, bir dış mihrak; bir dış mihrak yoksa, bir iç mihrak muhakkak vardır.

Suç atılan, bir dönemden diğerine, bir iktidardan ötekisine değişir, saçlar ağarır insanlar yaşlanır; ama sorunlar yerli yerinde, mumyalanmış vaziyette kalır.

Kendi evlerinde, kendi ülkeleri, kendi bölgelerinde "**sürgün ruhuna**" mahkûm insanlarız bu coğrafyada hepimiz iktidar sahipleri dışında... O nedenle de, iktidar sahibi olmak bu kadar önemli, biteviye bir kavga.

İki ay kadar önce, "**Gigantomani**" başlıklı yazımda, iktidarların bu coğrafyadaki, "**devlik tutkusundan**" bahsetmiştim; her şeyin "**en büyüğünü**" yapma projeleri ile süslenen, "**cücelerin**" sırtına basarak yükselen bir güç manyasından.

"Göçmenlerin kaderi, her ne sebeple göçerlerse göçsünler böyledir; kendi topraklarında da, bir şekilde 'dışarıda' bırakılmışlardır, 'yeni topraklarında' da bir şekilde hep dışarıda kalırlar.

Gezi'den Türkiye'ye yayılan başkaldırı da, böyle bir yan var; kendi ülkesinde 'göçmen ruhuna' mahkûm edilen insanlardan bahsediyoruz" demiştim.

Yeni Şafak'tan **Murat Aksoy, Murat Menteş**'in "**Türkiye'de kendimi evimde hissetmek istiyorum**" sözlerine atıfta bulunmuş. Herkesin derdi aslında aynı.

Kamuda başörtüsü yasağının da, görüntülere takık ve özgürlükler- haklar konusunda son derece bağnaz bir devlet yapısının, aklının ürünü.

Rojava ve El Kaide

Gerçek sorunlara, gerçek çözümler bulmama ısrarı... Gerçek sorunları, yadsıma, oldukları gibi görmeme ısrarı...

Hiç bitecek mi? 2000'lerin tümünü, tek bir yılını da ıskalamadan, "**sınırdaki kırmızı alarm, sınırdan gelen tehdide misliyle cevap verildi, verilecek**" diye geçirdik. Tehdit algısı, hep Kürtler içeride, dışarıda...

El Kaide ile eskiden de, "**derin devletimiz**", sınır ötesinde tuhaf maceralara girişiyordu 2007 döneminde, gene Kürtlere karşı hâlâ şeffaflaşmamış patlamalar, saldırılar oluyordu.

Yeni devlet mantığı, "**düşmanımın düşmanı**" mantığından kurtulamadıysa bile; El Kaide, "**gerçek bir sorun**" olarak karşımızda o değişti, dönüştü. Suriye başta olmak üzere, Irak, Libya ve Mali'de üslenen, savaşını, kendi

anlayışını totaliterliğin hâkim olduğu, özerk cepler hâlinde dayatan yapılar oluşturarak sürdüren bir örgüt olarak çıktı.

Tehrik-i Taliban Pakistan (TTP), yani Pakistan Taliban'ının da, "**neo-El Kaide**"nin güzide ortaklarından olarak, Suriye'ye "**yüzlerce adamını**" savaşa yolladığına ilişkin haberler var. TTP'nin hâkim olduğu, Kuzeybatı Pakistan'da, geçtiğimiz günlerde kadınların yalnız çarşıya pazara çıkması yasaklandı.

Kadınlara karşı yasakta birleşen, "**yasakta**" birleşen zihniyetler, tehdit; eğer bir tehdit varsa.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bugün 'sözde' kurşun

Sezin Öney 27.07.2013

Faili meçhuller, bir ülkede, tüm özgürlüklerin duvarıdır.

Türkiye'de, "**gazete köşeleri**", "**faili meçhul**" internet siteleri üzerinden, "**karakter suikastları**" başladı "**sözden**" kurşunlarla.

Tunus'taysa, gerçek kurşunlar yağıyor.

Altı ay kadar önce, **Tunus**'ta bir "**faili meçhul**" suikast gerçekleşti.

Sol muhalif, **Demokrat Yurtseverler Partisi** lideri **Şükrü Belayid**, evinin önünde öldürüldü.

Önceki gün, Tunus'ta, yeni bir siyasi cinayet daha işlendi; Belayid ile aynı "**sol**" koalisyondan, **Halkın Hareketi Partisi** lideri **Muhammed Brahmi** evinin önünde, ailesinin gözleri önünde kurşunlandı.

Resmî açıklamalara göre, Belayid ve Brahmi'yi öldüren aynı silah.

Hem, fiilen... Hem de fikren...

Belayid'in cinayeti faili meçhul kalmasa, şeffaf bir soruşturma süreci yürütülse bugün Brahmi suikastı söz konusu olur muydu?

Teknokrat- hukukçu Tunus İçişleri Bakanı Lütfi Ben Jedou, "**Selefi radikallerin**" **cinayeti işlediğini söylüyor.**

Aralarında, Suriye'de de son yıllarda girip çıkmışlığı çok, Fransa doğumlu Bublik Hâkim'in bulunduğu bir grup suçlanıyor.

Suikast, Arap Baharı'nı başlatan olayların yaşandığı **Sidi Bouzid**'in milletvekili, "**dindar bir solcu**" (daha doğrusu sol değerleri sahiplenen Arap evrenselciliğini savunan) bir siyasetçiye hedef seçti. Ve, Tunus'un Fransa'dan bağımsızlığının 56. yıldönümünde gerçekleşti.

Tunus, milliyetçilik, Batı ile hesaplaşmalar; modernite- geleneksellik- her ikisinin de farklı yorumları arasında çapraşan- çatışan bir ülke.

Tıpkı, Türkiye gibi... Tıpkı, Mısır gibi...

2011'den bu yana, Yemen ve Suriye ile süren bölgesel depremin bir sonucu da, bölge ülkelerinin bilinçaltındaki tüm ruhsal çatışmaların depreşmesi oldu.

Tüm coğrafyada, "**Batı- Doğu**" ikilemi başta olmak üzere, yüzlerce yıllık kökeni olan sosyal hesaplaşmaların ağırlıklarından boşalmış, suların diplerinden yüzeye fırlayan dip batıkları gibi ortaya saçıldığını gözlüyoruz.

Tunus'ta, "**İslamcı demokrat**" etiketiyle tanıdığımız **Ennahda Hareketi**, yüzde 42'lik sandık zaferini, demokratikleşme, yeni bir anayasa yapımı gibi bir siyasi enerjiye dönüştüremiyor.

Türkiye'de, AKP'nin yaşadığı siyasi bunalım da benzer.

Altı ay önce; "**İslamcı demokratlarla, laikliği gündeme getiren sol arasında bölünen, çarpışan bir Arap Baharı coğrafyası, Türkiye'yi çok ilgilendiriyor**" diye yazmıştım.

Mısır'daki darbe, Türkiye'nin son dönemde dış politikasında "**Kahire'de demokrasiyi desteklemek ile Müslüman Kardeşleri desteklemeyi**" aynı sayan anlayış nedeniyle, Ankara'da ve ötesinde, çok hazırlıksız yakalanılan bir dönüm noktası oldu.

Türkiye içi siyasi kutuplaşmanın devlet tarafında duranlarının şirretliği, analizler bakımından sapla saman, iç politika ile bölgesel ufukların birbirine karışmasına; Mısır'daki darbenin gerçek siyasi ve insani vahametinin perdelenmesine neden oldu.

Devlet, öyle sorgusuzca dev bir güç ki Türkiye'de; sorgulanamaz azameti, siyaseten temas ettiği her şeyi, her insanı, her konuyu yozlaştırıyor, zehirliyor.

Laiklik meselesi, eskiden Türk Silahlı Kuvvetleri'nin paravan olarak, tahrik ve istismar unsuru olarak kullandığı, toplumda karşılığı olmayan bir meseleydi. Toplum içinde anlaşmazlıklar, ayrımcılıklar, sosyal temelli sorunlar var elbette; ancak, hiçbirinden çıkılmaz değil(di). Şimdi, "**sandık demokrasisi**" marifetiyle, yine devlet eliyle, bu sefer daha da derin bir meseleye dönüştürülüyor.

Altı ay önce, "**Arap Baharı coğrafyasında da, laikliğin somut bir günlük hayat meselesi olduğu düşünülürse, bu yavan konu maalesef Türkiye'de daha çok kutuplaşma, ayrışma ve cefa kaynağı olur**" diye yazmıştım.

Suriye'de nicedir giriştiğimiz El Kaide uzantılarının destekçiliğiyle bugün Türkiye'de, medyada "**sözde kurşunlar**"; ya yarın?

İki tarz kurşun arası mesafe ne?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Palavra ve Pravda

Sezin Öney 01.08.2013

Pravda; yani Rusça, "**gerçek**"...

Pravda, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin resmî yayın organı. Sovyetler Birliği'nin resmî yayın organı **İzvestiya** gazetesinin adı da, "**Haberler**" anlamına geldiğinden, "**medyanın durumu**" şöyle özetleniyordu: "**v Pravde net izvestiy, v Izvestiyakh net pravdy**", yani "**'Gerçek'te, 'Haberler' yok, 'Haberler'de de 'Gerçek' yok...**"

Bir gazete, eğer her satırını, "**parti politikasına**" uygun biçimde basmak zorundaysa; o "**sahici**" bir "**gazeteden**" bahsedebilir miyiz?

Pravda'nın 1912'deki ilk sayısına, dijital arşivlerden ulaşıp göz gezdirdiğimde, ilk başyazısında, "**Yalanlarla örülü bir ikiyüzlülük ağuna karşı, gerçeklere olan talebe bir cevap olarak çıktı**" sözleriyle karşılaşıyorum.

Gazetenin ilk editörlerinden, Sovyetler'in en sert diktatörü **Stalin**, "**Basın, partinin her saat başı ve her gün, kendi diliyle iletişim kurabileceği tek araçtır**" diyordu.

Pravda, bu bakış açısı bakımından bir sembol- "**partinin sesi**" hâline gelen gazetelerin "**kod adı**".

Pravda'yı kim okurdu?

Herkes ve hiç kimse...

Çünkü...

Sayfalarında, o gün "**okunması gereken**" ne varsa vardı.

"**Ne okunmamalı..**"; yani aslında ne okunmalıysa o yoktu...

Tüm resmî daireler, devletle ilintili her kim, ne kurum varsa, *Pravda*'yı sürekli almak zorundaydı.

Propaganda ilminin en incelikli çalışılmışlarının seçkin örneklerini veren, kapalı kutu bir totaliter devlet olan Sovyetler bile çöktü.

Pravda, 2012'de 100. yaşını kutladı. Bugün, Rusya Federasyonu Komünist Partisi'nin sahibi olduğu, haftada sadece birkaç gün çıkabilen bir gazete.

Son günlerde **Taraf**'ta, Mehmet Baransu'nun GDO'lu pirinç ithalatı konusunda dönen dalaverelerle ilgili haberleri, kilit önem taşıyor.

GDO'lu pirinç haberlerinin ilk çıktığı günleri anımsıyorum; ülkenin başlıca haber kanallarına, sözkonusu işadaminin, bakanların yayınlar kesilerek nasıl çıkarıldığını... Kendilerine nasıl, "**aklama endeksli**" sorular yönetildiğini... Konuyla ilgili "**uzman**" olarak, genetiği ile oynanmış gıdalar konusunda dev bir endüstri olan bazı firmaların "**desteklediği**" akademisyenlerin, ekranlarda uzun uzun ahkâm kestiğini...

Eğer, bir ülkede, iktidar partisi, insanların yiyip içtiklerine yönelik böyle yolsuzluklara girişirse, değil o parti, o **"sistem"** günü gelir çöker. Radyasyonlu çayları içen siyasetçilere ve onları politikacı diye toplum önüne çıkaran sisteme ne olduysa, bugünkü muadillerine de aynısı olur.

Şu andaki geçmiş

Budapeşte'de, sokaklarda sıra sıra dişbudak ağaçları. Latince adıyla **"Fraxenus"**... Bu ağaçların, sarı-yeşil çiçeklerinin, biraz kuruyunca, esen her rüzgârda, kimi zaman tatlı ve yavaş lapalayan bir kar gibi, kimi zamansa tipi gibi çağladığı günler hâkim Budapeşte sokaklarına; sarı yaz karları.

Saçlarıma konan her sarı-yeşil dişbudak çiçeğinin düştüğü âni izlerken, aslında geçmişi yaşamış, görmüş oluyorum sadece.

Bugün yaşadığımız her şey aslında **"az önce"**...

Gördüğümüz her şey, aslında saliseler öncesi gerçekleşmiş, ancak **"şimdi"** algılayabildiğimiz **"gerçekler"**...

Gözün, **"var olanı"** görüp de seçmesi, beyne mesajını iletmesi, beynin **"mesajı"** çözmesi, çözüp **"gerekli mercilere"** iletmesi... Bunlar olup bitene kadar, yani **"görene kadar"**, aradan saliseler geçmiş oluyor.

Hiçbir zaman, olanı olduğu anda göremiyoruz... Hep geçmişi yaşıyoruz aslında...

Türkiye'de de, siyaset ve basın, bugünkü hâliyle **"tarih"** oldu. Biz, hâlâ aslında geçmişte kalan bu hâliyle bir süre daha yaşamak zorunda kalacağız.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beyaz yalanlar

Sezin Öney 03.08.2013

Türkiye'de Amerika yıllarca, başka ülkelerde çatışmaları desteklediği, **"düşmanlarının düşmanına"** el altından yardım ettiği için eleştirildi.

Şimdi, Türkiye biraz güçlenir güçlenmez, hemen Suriye'de bugün Rojava'yı kana bulayan olaylar zincirini de tetikleyen, benzer **"stratejik zavallılık maceralarına"** girişiyor.

Üstelik, konunun detaylarına, Türkiye'deki büyük medya kuruluşlarından değil, ABD'nin dünya olaylarını analiz eden **Foreign Policy** dergisi gibi kaynaklardaki satır aralarından, vâkıf olmak çok da trajik.

Dergide, **Harald Doornbos** ve **Jenan Moussa**'nın **"Mavi Gözlü Cihadçılar"** (**Blue-Eyed Jihad**) makalesinde, Avrupa'dan Suriye'ye, El Kaide uzantısı örgütlerin savaçısı olarak gidenlerin hikâyeleri anlatılıyor. Görüşülen cihatçılardan **Ebu Salman**, Avrupa'dan Türkiye'ye giriş yaptığını ve oradan Suriye'ye geçtiğini söylüyor. Ve ekliyor; **"Herkes böyle yapıyor zaten"**.

Türkiye’de bu tarz “**hareketlilikten**” devletin haberinin olmaması mümkün mü?

Yıllarca, Amerika’nın devletin giriştiği çıkar oyunları ile vatandaşlarının sırtına yüklediği vicdani yük; şimdi de, Türkiye’de bizlerinkine yükleniyor.

Suriye’de Kürtlerin, ülke dışından gelen “**savaşçıların**” hedefi olması, içimi fena acıtıyor.

“Başörtüsü meselesinin çözülmesini istiyor muyuz?”

Reha Ruhavioğlu’nun, *HürBakış* internet sitesinde, önceki gün “Başörtüsü meselesinin çözülmesini istiyor muyuz?” başlıklı bir yazısı vardı. Bu yazı, “Başörtüsü meselesi neden çözülüyor?” yazısının devamıydı.

Ruhavioğlu’nun ilk yazısını, *Twitter*’da paylaştığında gördüm. Onun “**Neden çözülüyor**” sorusuna karşılık, Ruhavioğlu’na, birkaç *Twitter* mesajı yazdım.

Ve şöyle dedim; **“Bu soruyu ben de çok sordum kendime; geldiğim nokta temelde bir kadın, kadınların sorunu olduğu için... Başörtülü/ başörtüsüz bir kadın lideri, müdürü, ‘üstü’ isteyen kaç erkek var her türlü görüşten? Yasaklar kalksa, kadınların önü açılacak...”**

İki kıştır, Bilkent’te Siyaset Bilimi Bölümü’ndeki çeşitli derslerdeki tartışmalarımızda bu konu aklıma sık sık takıldı, derslerde de bu soruyu (aklımda bir cevap olmadan) çeşitli kereler ortaya attım. Özellikle son iki yıldır; çünkü daha öncesinde, kolaylıkla verilebilecek cevap benim de doğruluğuna hiç sorgulamadan inandığım şey askerî vesayetin getirdiği engeldi.

Son seçimlerden sonra, bu engel söz konusu değil... Ama, ***Taraf***’ta, **Hüseyin Özkaya**’nın haberlerinden, değil meselenin çözülmesi, yeniden üretildiği anlaşılıyor. Başörtüsü meselesinin çözülmesi, siyasetten bürokrasiye, iş dünyasına, kadınların önünü açacağı için öteleniyor.

Ruhavioğlu’nun kendisi bir erkek olarak, önceki günkü yazısında benimle paralel görüşleri dile getirmiş ve şöyle sorgulamış; **“Siyasetçi, işveren, bürokrat, amir, erkek olarak cevabını vicdanımıza vereceğimiz soruyu kendimize soralım: Başörtüsü meselesinin çözülmesini gerçekten istiyor muyuz?”**

Ya tüm kadınların önü açılırsa...

Sivil toplumun işi iyice zor

Acaba, hükümette üst düzeydeki hemen tüm isimlerin, ülke genelindeki ‘**devlet yakını**’ medyanın büyük bir hevesle ve hiç tereddütsüz, sürekli tekrarladıkları komplo teorileri, Türkiye’de bağımsız sivil toplum üzerinde nasıl bir tahribat yaptı?

Türkiye’de, toplumsal bir sorunu dert edinen bir dernek, birey olarak, ne zaman iyi niyetle bir şey yapmaya kalksanız, sizi, muhakkak akıllara seza bir komplo teorisiyle damgalayacak birileri çıkar.

Son zamanlarda, Başbakan ve bakanlar, milletvekilleri düzeyinde yaygınca dile getirilen tarzda komplo teorileri, Türkiye’de sivil toplumda çalışanlara çok aşinadır.

Çoğu zaman çok kısıt imkânlarla, bir sorunu çözecek “**iyi şeyler**” yapmaya çalışan gruplar, insanlar bu tip teorilerin hedefi olur, ruhen yıpratılırlar.

Artık, işleri, komplo teorilerinin “**resmî tez**” hâline getirilmesi nedeniyle iyice zor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Jeanne d’Arc, Ergenekon, El Kaide

Sezin Öney 08.08.2013

Beni bilfiil siyasi yorumculuğa başlatan, bir doktoraya, bir hayat biçimine mal olan konuda duruşum herhalde yeterince net; Ergenekon bir melanet.

Mahkeme kararlarına bakınca; kime kaç yıl verildi tartışmalarımızın “**didişme ruhuna**” tanık olunca...

Kararlarla ilgili her ince detay, sanki kim eline alıp kurcalasa, elinde patlayacak bir bubi tuzağı; bir toplumsal kutuplaşma, tartışma mekanizması.

Seçimler, başkanlık gibi “**büyük**” gündem maddeleriyle dolu Türkiye politikasında, ne kadar didişme, kutuplaşma o kadar iyi, gibi de bir mantık çıkıyor ortaya.

Ergenekon, zaten böylesi toplumsal kargaşaların pompalayıcısı değil miydi?

Galiba, “**bildiğimiz hâliyle**” yok olurken, son marifeti, toplumsal bir virüse dönüşmek sanki vahşi kutuplaşmaları her daim uçuklatan...

2007’de beni **Taraf**’ta yazmaya başlatan, Türkiye’deki “**derin devletin**” yok olması, Türkiye’nin sivil, şeffaflığı prensip edinen, demokrasi mücadelesinden başarıyla çıkmış bir ülke olabilmesi idealine duyduğum müthiş bağlı.

Sevgili **Hrant Dink**’in öldürülmesi, 27 Nisan Muhtırası gibi dönüm noktaları, beni 19. yüzyılda Avusturya-Macaristan ve Osmanlı’nın siyasi karşılaştırmasından yola çıkan tarih doktoramdan uzaklaştırmış; adım adım gecemi gündüzümü Türkiye politikası yapmıştı.

O dönem, 2007’de yani, bir sürü farklı detay arasında en çok takıldığım şeylerden biri de, Türkiye’nin “**derin yapılarının**”, Irak Kürdistanı’nda girdiği tuhaf maceraları, satır arasından, gizli ipuçlarından takip etmekte.

Türkiye, hem ordusu, hem istihbaratı ile “**Kuzey Irak**”ta varlığını hem resmen sürdürüyor, hem de Irak’ta o dönem tek “**istikrar mekânı**” olan bölgede, El Kaide kaynaklı birtakım saldırılara aracı olur izlenimi veriyordu.

2010’da, **WikiLeaks**’in ifşa ettiği diplomatik yazışmalar, tam da böyle bir duruma işaret etti.

Türkiye’de gazetelerde, 2010’da, “**WikiLeaks’ten Türkiye Bombası**” gibi başlıklarla duyurulacak haberlerde, sınırdan Irak’ta El Kaide’ye “**mühimmat**”, “**yardım**” geçmesine Türkiye’nin göz yumduğuna dair bilgiler, “**şeker kaplı**” şekilde yer aldı.

Şeker kaplı diyorum, çünkü bu bilgilerin arka planını ortaya koyacak “**asıl haberler**”, Türkiye’de hiçbir zaman yayınlanmadı.

2010'da, "**Jeanne d'Arc Sendromu**" başlıklı yazımda, şöyle demiştim;

"Mesela, Türkiye'de devlet içinden bazı güçlerin, Irak'ta El Kaide'ye yardım ettiği iddiasını alalım. 2007'nin o cehennemî muhtıra döneminde, Türkiye kamuoyunun Kuzey Irak'ı işgal etsek mi etmesek mi konusunu ateşli biçimde tartıştığı karanlık, kasvetli günlerde, birden 'o taraflar' bir karışivermişti. Kuzey Irak'taki en büyük El Kaide saldırıları o günlerde gerçekleşmişti. Bunlar tesadüf müydü?"

O yazıyı yazarken, "**Jeanne d'Arc Sendromu**" diye kendimce adlandırdığım bir "**hâle**" tutulan bazı yazarlara yönelik, ince bir eleştiri vardı aklımda.

Jeanne d'Arc, 15. yüzyılda, Fransa'nın İngiliz Krallığı ile arasındaki Yüzyıl Savaşları'nda, "**Tanrısal bir görevle orduları zafere yönlendirme**" görevinin kendisine bağışlandığına inanan bir kahraman.

Tabii, "**bizim kahramanımız**" olmadığı için, hakkında rahat konuşabiliyor, "**efsanesini**" sorgulayabiliyoruz.

2010'da, "**düşman gördüğü**" her şeye bir kahramanlık ülküsüyle saldıran bazı yazarlarla, görünürde aynı şeyden bahsettiğimiz ama aslında çok farklı konuları mesele edindiğimiz hissine kapıldığımdan bu kavramı uydurmuştum.

Jeanne d'Arc Sendromu ile "**ulvi görev**" değil, vicdani mesele gazeteciliği yapanlar...

Ben mesela, aynı noktaya takılı kaldım aradan geçen yıllarda; Türkiye'de, bazı insanlar, yapılar, devlete bağlı, devletin bilgisi dâhilinde, El Kaide gibi, onun uzantısı yapıları, bölgeye "**ayar vermek**" için destekliyor mu?

Bu sorunun yanıtında, Suriye'ye, Rojava'ya bakınca nasıl bir karşılık var?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Göçmen çiçekler ve çınarlar

Sezin Öney 10.08.2013

"Göçmen çiçeği dünyanın
Kökleri ardı sıra sürükleyen çılgınlık!
Madem ki yaşam bu
Madem ki taşın taş olmaktan öte
bir umarı yok
Bir türkü söyle kadınım
Yürüsün dünyaya mutluluk..."

Ahmet Erhan'dan "**şair ruhunu**", hayatı "**akıllıların dünyasında**" hafif deli tarafından yaşayanların hâlini en güzel tarif eden şiir bu olsa gerek.

Birçoğumuzu hayat savuruyor; doğduğumuz yerde yaşamıyoruz, mütemadiyen bir göç hâlindeyiz.

Göçmen çiçekler, sürekli bir evden diğerine, bir semttten ötekine, belki başka şehirlere, ülkelere ve en sonunda da başka dünyalara göçüp duruyor.

Bir zamanlar ben de göçmendim; Budapeşte’de...

Peşte’de, şehrin en merkezî yerlerinden birinde Şehir Parkı var...

Bu park, yani **Városliget**, 18. yüzyılda, Habsburg Kraliçesi **Maria-Theresia**’nın çıkardığı bir kanunla koruma altına alınmıştı. “**Orman Kanunu**” adı bu yasanın ve dünyanın ilk “**yeşili koruma**” kanunlarından bir tanesi.

Maria-Theresia’nın 1754’te çıkarttığı Orman Kanunu, ormanların, yeşil alanların büyük kısmının “**özel mülkiyet**” olmaktan çıkarılıp devletin himayesinde korunmasını öngörüyordu.

Bu tedbirin arka planında da, o dönem Avrupa’da fazla kesimden ötürü, odun bulmakta giderek zorlanması yatıyordu.

Türkiye’de demek ki, hiç “**odun**” sıkıntısı olmamış ki, her nasılsa varlığını bugüne kadar sürdürmüş ormanları yok edebilmek için, hâlâ başka tür “**orman kanunları**” çıkarılıyor Meclis sakinlerince.

Városliget, bugün yaklaşık bir kilometrekarelik bir alanı kaplıyor.

Bu park, Budapeşte’nin en betonlaşmış yerlerindeki ufak parklar, kenti çevreleyen “**Norma Ormanı**” gibi devasa ağaçlık alanlar, **Margit**, **Csepel**, **Háros** ve bugünlerde sürmekte olan Avrupa’nın en büyük ve çılgın müzik festivallerinden “**Sziget**”in (**Ada**) gerçekleştiği **Hajógyári** gibi “**ada parklar**”la beraber sayısız yeşil alandan biri.

Bu parkta, 19. yüzyıl sonunda, uzay çağı geliyormuş heyecanı yaratan “**Milenyum Kutlamaları**” çerçevesinde inşa edilmiş bir “**Ortaçağ Şatosu**” var. Bugünkü Romanya’nın Hunedoara şehrindeki bir şatonun aynısı, “**Milenyum**”un eşiğinde, Macaristan’ın mühendislik yeteneklerini göstermek için inşa edilmiş. Ne var ki, bu gövde gösterisi, maddi yetersizlikler ve zamanın kısıtlılığı nedeniyle, ancak “**tahtadan**” olabilmiş.

---

20. yüzyıl başındaysa, Macarca adıyla “**Vajdahunyadi vár**”, yani Vajdahunyadi Şatosu’nun gerçeği, olması gerektiği gibi taştan yapılmış.

Vajdahunyadi Şatosu, aslından çok daha ufak; ama

gene de geniş bir avlusu var; içerisinde asırlık çınarların yükseldiği...

Geçenlerde bu avluda, "100'lük Çingene Orkestrası", en sevdiğim müzik türlerinden etkilerle dolu bir konser verdi. Çigan, Klezmer ve Macar Halk danslarının müzikleri...

Klezmer, Orta ve Doğu Avrupa Yahudileri'nin müziği; Anadolu ve Balkanlar'da dâhil, tüm Avrupa coğrafyasının her yerinden bir parça, bir esinti taşıyan bir müzik türü.

Szaztagú Ciganyzenekar, yani "Yüz Kafalı Çingene Orkestrası", her müziği Çingene yorumuyla çalıyor.

Çigan, Macarca "Çingene" demek. Çigan ise, başta keman olmak üzere, Çingenelerin çaldığı müzik-besteler, klasik müzik eserleri olabilir, halk şarkıları da...

1985'te, "gelmiş geçmiş" en büyük Çingene kemancı olarak bilinen Sándor Járóka'nın cenaze töreninde yağmurlu, soğuk, sevimsiz bir havada toplanagelen müzisyenler, mezar başında çalmaya başlıyor. Bir daha da ayrılmıyorlar.

Konser sırasında, çınardan sarı bir yaprak süzülerek aşağı düşüyor; sonbaharın ilk işareti... Göçmen çiçekler ve çınarlar arasında, Ahmet Erhan'dan dizelerle bir konuşma kimse duymadan geldi geçti mi?

"Sana yüreğimde bir sürgün yeri
Göçüp konacak
Bir toprak yaratsam
Kadınım, sarışınlığının bittiği anı
Gizli bir esmerliğe eklesem...
Göçmen çiçek
Her yerin yabancı
Yolların, yolların ötesinde
Bize bir tek
Yarınlar kaldı
Göğün tükenip, denizin
Başladı yerde..."

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rekabetçi otoriterlik

Sezin Öney 15.08.2013

"Ha sokat vagy hülyék között, még elhitetik veled, hogy te vagy a hülye"... Macarcada, **"Eğer sürekli ahmakları dinlerseniz, sonunda onlar sizi budala olduğunuza inandırır"** diye bir atasözü var.

Türkiye'de sözkonusu olan biraz da böyle bir şey. Siyasi tartışmaların seviyesinin daimi irtifasızlığı tüm ülkenin gündemini sürekli felç ediyor. O medyatik yorumcu gidiyor, bu **"popüler"** yorumcu geliyor; televizyon ekranı yerini Twitter mesajlarına bırakıyor ama seviye aynı dip dalga boyunda, yerlerde sürünüyor.

İşin fenası, dip noktamızın dibine bir türlü gelemiyoruz Türkiye gündeminde.

Hep, daha **"yeni"** bir **"aşağı seviye"** var. Medya ve siyasetteki **"güç"** sahipleri, **"yüksek gerilim hatları"**, koca bir ülkenin kafasını, ürettikleri ağır voltajla **"şoklayıp"** duruyor.

"Gelişmiş ülkeler" olarak nitelenen Avrupa coğrafyası, Kuzey Amerika ve ötesinde, **"competitive authoritarianism"** yani **"rekabetçi otoriterlik"**, son yıllarda, akademik dünyada üzerinde çokça konuşulan bir kavram.

Harvard Üniversitesi'nden **Steven Levitsky** ve Toronto Üniversitesi'nden **Lucan Way**, bu kavram üzerine yazıyor.

Tez şöyle; Soğuk Savaş sonrası, dünya genelinde bir '**inaniş**' sözkonusu oldu.

Afrika'dan Avrupa'ya, Asya'dan Güney Amerika'ya, "**geçiş sürecinde**" (*transitional*) veya "**demokratikleşmekte**" diye nitelenen bir dizi ülke vardı. Orta ve Doğu Avrupa'nın "**geçiş dönemi demokrasileri**", yani eski "**Komünist ülkeler**", nihayetinde Sovyetler'den kurtulup "**demokrasiye kavuştuklarından**" artık onlar için, "**mutlu son**" gelmişti. Şimdi bu "**mutlu son**", yuvarlanarak açılan bir kırmızı halı gibi, "**demokrasinin yeni yıldızlarının**" önüne de seriliverecekti.

Ancak, hemen hemen tüm "**geçiş döneminde**" diye adlandırılan ülkeler, "**geçiş**" bir türlü geçemedi.

Sandıklar geldi, hatta sandığın yeri vazgeçilmez oldu ama otoriterlik de sürdü.

İnsan hakları ihlalleri sistematik biçimde sürdü; bir ihlal türü azaldı belki ama yerine hemen yenisi geldi.

Levitsky ve Way, 1980'lerden, 1990'lardan bu yana "**geçiş döneminde**" sayılan ülkelerin, neden 20-30 yıl gibi göreceli uzun sürelerde demokrasinin ancak "**minimum standartlarına**" erişebildiğini sorguluyor. Onlara göre, diğer bir siyaset bilimci, Güney Amerika'daki otoriterlik konusunda uzman **Juan Linz**'in dikkat çektiği önemli bir nokta var; "**demokratikleşme**" diye nitelediğiniz hâl, aslında "**seyreltilmiş/ azaltılmış otoriterliğe**" daha denk düşüyor. Yani, sözkonusu ülkelerde, var olan otoriter sistemin baskıcılığı, azalarak, kendini farklı biçimlerde yeniden üretiyor.

Otoriterlik, demokratikleşme yoluyla "**yok olmuyor**"; sadece yoğunluğu, kesinliği ve kesifliği, devletin bu otoriterliği uygulama biçimleri bakımından "**seyreliyor**" ve "**azalıyor**".

"**Demokratikleşmesi beklenen ama demokratikleşmeyen**" ülkelerde, seçimler düzenli olarak yapılıyor ve "**kabul edilemez düzeyde**" sandık ihlalleri gerçekleşmiyor. Buna karşılık, "**rekabetçi otoriterlik**", gücünü beslemek için devlet kaynaklarını kullanma yöntemi başta olmak üzere, ülke genelinde yolsuzluğu, rüşveti, kayırmacılığı, sandıkta kazanmak için "**özgürce**" kullanıyor.

Gazeteciler, muhalif kanaat önderleri, siyasi muhalefet, bağımsız sivil toplum, çarkın parçası olmayan iş dünyası, devletin yasal organları kullanılarak sindiriliyor, baskı altına alınıyor: yargılama, hapis, tehdit, soruşturma, vergi cezaları, karalama kampanyaları, istihbarat birimlerinin tacizleri...

Galiba, bunların hepsi biraz tanıdık.

Bu tip "**demokrasiler**", yani "**rekabetçi otoriter**" devletler, siyaset biliminin duayenlerinden **Guillermo O'Donnell**'in "**temsiliyetçi demokrasiler**" (*delegative democracy*) olarak adlandırdığı, vatandaşın, "**insanın**", siyasette iradesini "**gerçekten**" temsil ettirebildiği sistemlerden oldukça farklı.

Diğer bir deyişle siyasetin kölesi olmak da var, efendisi olmak da var... "**Sıradan insan**" olarak yani...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rekabetçi otoriterlerin 'adil oyun' sorunu

Sezin Öney 17.08.2013

Türkiye'de sanki mozağin sadece minicik bir parçasına odaklanıyor ve ortadaki siyasi tablonun tamamını kaçıırıyor.

İlkeler sabit olunca, Mısır, Rojava veya dünyanın herhangi bir yerindeki katliama farklı bakmak sözkonusu olmuyor; ama Türkiye'de "**egemen**" tutum bu değil.

Ateş düştüğü, "**ilgilendirdiği**" yeri yakmakla kalıyor.

Toplum genelinde herkesi kapsamı altına alan ve herkesin kapsama alanındaki temel insan hakları ilkelerinin, değerlerinin yokluğu ve bunun yol açtığı yozlaşma, Türkiye'deki siyasi çatışmaların, anlaşmazlıkların, sağırılıkların asıl nedeni.

"**Neyse ki, yalnız değiliz**" diye sevinelim mi?

Geçen yazıda, "**rekabetçi otoriterlik**" kavramından bahsetmiştim. Harvard ve Toronto Üniversitelerinden, **Steven Levitsky** ve **Lucan Way**'in üzerine yazdığı "**rekabetçi otoriterlik**", seçimlerin düzenli olarak "**meşru iktidarlar**" ortaya çıkardığı ancak, demokrasinin sözkonusu olmadığı yönetim biçimleri.

Demokrasi değil; "**diktatörlük**" veya "**katıksız otoriter rejimler**" de.

Rusya başta olmak üzere, bu sistemin dünya genelinde düzinelerce örneği var.

Bana kalırsa; bu sistemlerin bukalemun yapıları; yani tam olarak "**dikta**" veya "**demokrasi**" olarak niteleyemeyeceğimiz "**melez**" yapıları, daha doğrusu ortama göre renk değiştiren "**yanardöner**" hâlleri, bizim gibi siyaset üzerine yorum yapanlara çok malzeme veriyor.

"**Demokrasi**", "**Değil**", "**Nereden nereye geldik**" tartışarak, didişerek yıllar geçiyor; ama asıl sorunları teşhis edemiyoruz.

Güney Amerika uzmanı Levitsky ve Avrasya (özellikle Rusya) üzerine yoğunlaşan Way, "**rekabetçi otoriterlik**" tezlerine yönelik olarak 35 ülke üzerinde çalışmış; Afrika, Asya, Avrupa'dan onlarca ülkenin arasında Türkiye yok. Ancak, "**Gezi sonrası**" herhâlde, Türkiye kesinlikle "**iskalanmayacak vakalardan**" biri olacak.

Bu kavramsal çizgiden ilk örnek; "**liberal olmayan demokrasiler**" fikri öncelikle, popüler medya kişiliği-gazeteci-yazar **Fareed Zakaria** tarafından ortaya atılmıştı.

"**Gayrı liberal demokrasi**" (*illiberal democracy*) kavramından sonra da, zaten "**boş/ kof demokrasi**"den tutun "**sözde demokrasi**"ye, hatta "**düşük yoğunluklu demokrasi**"ye sayısız tanımlama ileri sürüldü. Farklı detaylarla üç aşağı beş yukarı aynı şeyi tanımlayan bu kavramların ortak özelliği Zakaria'nın 1997'de bahsettiği; yani, dünya genelinde, temel hak ve özgürlüklerin güvence altında olmadığı, "**sandık demokrasileri**".

Levitsky'nin, 2000'lerin başında mesele ettiğiyse, Zakaria'nın (ve diğer bu konuda yazıp çizenlerin) bu sistemleri, tüm eksikliklerine rağmen "**bir tür demokrasi**" olarak nitelemesiydi. "**Rekabetçi otoriterlik**" kavramı ise, bardağın boş tarafına, yani olması gerektiği şekliyle demokrasinin yokluğuna odaklanılmasının önemine vurgu yapıyordu.

Çünkü... Rekabetçi otoriter sistemlerde, modern demokrasilerin en kilit unsuru olan, "**hükümet ve muhalefet arasındaki eşitlikçi, eşit ilişki**" sözkonusu olmuyor. Sandık gücüyle iktidara gelen hükümetler, muhalefetle kendilerini "**aynı seviyede**", "**aynı gemide**" görmüyor, muhalif düşünce ve muhalefet siyasetini, yoldan çıkarmak, oyundan atmak için her yola mubah gözüyle bakıyor.

"**Her yol**", tam teşekkül otoriter rejimlerde olduğu gibi, çetelerin giriştiği ağır işkence, faili meçhul cinayetler değil belki ama iktidar sahipleri, devletin "**meşru olarak kullanabildiği**" tüm yollarla, kendi güçlerine tehdit gördüklerini törpülüyor, bastırıyor.

Gezi ve Roboski gibi vakalara baktığımızda, Türkiye'de "**faili meçhuller**" döneminin tam manasıyla tarihe karıştığını söyleyebilmek bir yana, iktidar ve muhalif düşünce/ muhalefet arasında "**adil bir oyun düzeni**" olduğunu öne sürmek mümkün mü?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geleceğe dönüş: Malazgirt-2071 vizyonu

Sezin Öney 24.08.2013

Yaklaşık bir yıl önce, AKP Kongresi'nde **Başbakan Erdoğan**, şunları söylemişti;

"2023 hedefinden sonra inşallah, Cumhuriyetimizin 100. yılının dışında bir hedefimiz daha var. O da bu kuruluşun 1000. yılı olacak, hedef 2071 gençler. Rabbim lütfederse bizler 2023'ü, inşallah sizler de 2071'i inşa edeceksiniz."

2071 vizyonu, o zamandan beri hep aklımda; **Malazgirt Savaşı**'na olan atfı nedeniyle...

26 Ağustos'ta, Malazgirt "**Zaferi**", görkemli resmî şenliklerle kutlanacak.

Malazgirt tarzı, milliyetçilik sembolü savaşların "**kutlanması**", devlet kurumlarının, "**dünyaya açılarak**", "**sivilleşerek**", atlatacağını umduğum hâllerdi; oysa şimdi, "**dünya gücü**" ve "**sivil**" olduğu iddiasındaki bir iktidar, milliyetçilik eksenli törenlerin gelmiş geçmiş en büyük ve görkemlisini gerçekleştirme çabasında.

Muş'un 60 bin kişilik ilçesi Malazgirt'e, "**1071 Alparslan isimli genç**" toplamak, "**Kırgızistan'dan ısmarlanan 1071 kıl çadırda şölenler**", "**Türklerin ata sporlarından gökbörü oynanması**", Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın organize ettiği kutlamaların, "**renkli detaylarından**".

Zaten, şirin bir de slogan bulunmuş; "**Gençlik Şühedanının İzinde**".

Bir korku filmi ismi gibi.

Savaşların kutsanıp kutlanması ötesinde, Malazgirt, tesadüfi bir "**sembol**" değil.

Malazgirt Savaşı, Türk tarihine (Türkiye değil) ilişkin resmî tarih tezlerinde, en kritik dönüm noktalarından biri olarak yüceltilen olaylardan -ama Malazgirt'in "**resmî tarih tezi**" olmasının kendi tarihçesi nedir?

“Bizanslı Rumların, Anadolu’dan kovularak, bu toprakların anavatan yapılması” şeklinde okullarda belleklerimizde kazınan Malazgirt, **“Türk-İslam Sentezi”** olarak andığımız akımın baş tacı ettiği, resmî tarih tezlerine soktuğu bir savaş.

Malazgirt’in, 1970’lere kadar, bugün taşıdığı gibi milliyetçiliğin mihenk taşı bir duygusal ağırlığı yoktu.

19. yüzyılın Osmanlı tarihçileri, Malazgirt’e ilk atıfları yapanlar oldular ancak, o zamanlar savaşın **“İslami bir zafer”** olduğu fikrine ciddi bir vurgu yapılmadı.

İlk kez, 20. yüzyıl başında, **“Anadolu köklerine”** merak saran **“romantik Türk milliyetçiliği”** akımını yaratanlar, **“anavatanın kapılarını açan zaferden”** bahsetmeye başladı. Cumhuriyet’in kuruluşunun hemen öncesi ve ertesi, Anadolu’nun **“bağımsızlık savaşı”** tarih yazımını etkilediği gibi, Malazgirt’e yapılan atıfları da artırdı. Keza, 1930’lar sonrası, **“Türklük”**, **“Orta Asya kökenleri”** gibi kavramlara meftunluk da, Malazgirt’i resmî tarihin vazgeçilmez yapıtaşlarından biri yaptı.

Ancak, Malazgirt Savaşı’nı **“kutsayan”** ilk resmî adımlar, 1971’de atıldı. Bu dönemde, **“Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamiyet’in hâkimiyetine girmesi için kazanılan kutsal zaferin”** anısına kitaplar, para ve pul basıldı.

Devletin, 1970’lerden itibaren Malazgirt’i **“bağrına basmasında”**, muhafazakâr sağ akademisyenler ve düşünürler kilit rol oynadı.

Diğer bir deyişle, Türkcülük, Kemalizm ve İslami muhafazakârlığı birleştiren düşünce akımının 1970’lerdeki meyvesidir Malazgirt.

1990’larda, **“kozmopolit muhafazakâr düşünce”**, İstanbul’u sahiplenirken, 1453 ve **“İstanbul’un fethi”** modaydı.

Malazgirt ve **“Anadolu’nun fethi”**, 1970’ler ve 1980’lerdeki popülaritesini yitirmiş gözüküyordu; sonradan dönüşü muhteşem oldu

AKP, önce, 2023 yani, Cumhuriyet’in kuruluşunun 100. yılı hedefini, ardından da, **“yok mu arttıran”** şeklinde, **“geleceğe dönüş”** projesi olarak, 2071 vizyonunu ortaya kondu.

Neden ve nasıl bu dönüşümler yaşandı; Malazgirt’e verilen anlamın geçirdiği evrim, yakın siyasi tarihimizdeki ideolojik değişimlerin de özeti.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Flódni ve 5774 yılı

Sezin Öney 29.08.2013

Flódni, Macaristan’da Yahudi mutfağının sembolüne dönüşen bir **pasta/kek**.

Bir kat çıtırdak, üzeri yumurta sarısıyla parlatılmış hamur; altında bir kat elmalı tarçınlı harç, bir kat hamur, bir kat cevizli, ayçöreği içi gibi harç, bir kat hamur, bir kat haşhaşlı şekerli harç.

Bana kalırsa, kat kat farklı tatlar, farklı dokular, sadece Macaristan Yahudilerinin değil, aslında bu ülkenin değişik dil, din ve ırklardan insanların oluşturduğu yapıyı çağırıştırıyor.

Hem ülkenin **Yahudileri**, çok farklı tarz ve kültürel yaklaşımlardan oluşan çok parçalı bir **"bütün"**; hem de **Macaristan**'ın kendisi, **Slovaklardan Romanlara, Almanlardan Sırlara, Müslüman**'ından **Katolik**'ine, **Çinlisinden Afrikalı**sına, bir sürü farklı köken ve kültürle **"ortaya karışık"** bir yapıya sahip.

Fakat farklılıkların oluşturduğu **"karışıklık"** sanki kötü bir şeymiş gibi, hep bir **"bütünleşme"** baskısı var, tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, Macaristan'da da.

Egemen siyasal ve toplumsal yaklaşım, **"farklılığı"**, en fazla hoş bir kenar süsü hâline indirgeyip, **"kardeşlik, hoşgörü"** söylemleri eşliğinde, törpülemek ve bütüne eklemek kaygısında.

Farklılığını, göstere göstere ve tadını da çıkararak, tüm enerjisiyle yaşamak isteyenlere aba altından, bir **"aşırı uç"** örneği olarak **"ırkçılık"**, **"şiddet"** ve **"nefret"** sopası gösteriliyor. Nedense de, bu **"aşırı kutup"** her zaman da korunuyor **"farklı"** olana yaşam şansı verilmez ve farklı olan ezilirken...

Bu tanıdık hikâyenin Macaristan hâlinde farklı bir yön de var.

Dışlananın, yaşam heyecanını, sevgisini ve coşkusunu, kültürünü canlı canlı, doya doya, neredeyse inadına yaşadığı festivaller, kutlamalar giderek büyüyor, çoğalıyor.

Bugünlerde düzenlenen, 1998'den beri gerçekleşen **Yahudi Yaz Festivali** de (**Zsidó Nyári Fesztivál**) hiç olmadığı kadar coşkulu. Festival, her türlü dinî, etnik, ırksal, cinsel ayrıma karşı bir duruş sergilenmesi ana fikrini benimsiyor.

Başka kutlamalar ve etkinlikler de var...

Mesela, çok sevimli, ormanlarla çevrili minicik bir gölü olan, **Bánk** kasabasında gerçekleşen **"Bankító"** festivali gibi. Temmuzda, **"tüm azınlıkların festivali"** olarak gerçekleşen bu gençlik etkinliğinde, Macaristan'da yüzde 50'den fazla oyla iktidar olan merkez sağ **Fidesz** hükümetinin, **"çoğunlukçu"** politikaları protesto edildi.

Fidesz, Avrupa Birliği genelinde de, muhafazakâr ve Hristiyan egemen bir toplum anlayışını, tüm Macaristan'a dayatmakla suçlanıyor. Parti, 2012'de de, bu eksende bir yeni anayasa yapmıştı.

FARKILILIKTA ORTAKLIK

"Doğu", Orta Avrupa'nın Yahudi kültüründe temel imge.

Dünyanın en büyük ilk beş sinagogu arasında sayılan **Dohány Sokağı Sinagogu**'nun minareleri, Doğu kökenlerine vurgu için özellikle haşhaş biçiminde yapılmış. Budapeşte'nin tam merkezinde yer alan üç bin kişilik bu sinagog, 19. yüzyıl ortasında, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde olduğu gibi, **"Yahudilerin toplumun bir parçası olduğuna vurgu için"** özellikle büyük ve görkemli biçimde inşa edilirken, **"Doğu mimarisinden"** esin de bilinçli bir tercih olmuş.

Dohány, 13. ve 14. yüzyıl Kuzey Afrika ile İspanya'nın İslam mimarisinden ilham almış. Mimarı **Ludwig Förster**, 1859'da eseriyle ilgili şunları yazmış: **"Bu sinagogun mimarisinde, başta Araplar olmak üzere, İsrailoğulları'nın akrabası olan Doğulu etnik grupların mimari stili kullanılmıştır."**

İslam ile ortaklık, Müslümanlar ile akrabalık, Doğu köklerine yönelik imgeler, Budapeşte'nin Yahudi cemaatinin birçok tarihî eserinde kendini gösteriyor.

Bugün de, kendi içinde çok farklı gruplar ve kültürler barındıran Macaristan Yahudi cemaatinin de, sadece Müslümanlar ile değil, tüm azınlıklar, ezilenler ve dışlananlarla bir ortaklık bağı kurabilme arayışı var.

4 Eylül'de, Yahudi takvimine göre, **5774** yılına giriliyor; Ortadoğu, yeni savaşımlara doğru ilerlerken, 5774, yeni bir yıl olabilir mi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnce bir çizgi, bir uçurum

Sezin Öney 31.08.2013

28 Ağustos, ABD'nin tarihini, birçok insanın kaderini değiştiren hak ve özgürlükler savunucusu, **Martin Luther King Jr.**'ın "**Bir hayalim var**" konuşmasını gerçekleştirmesinin 50. yıldönümüydü.

Belli ki, Türkiye'deki iktidarın da, Başbakan **Erdoğan**'ın da "**bir hayali**" var.

Ancak, King'in hayali ve diğer bazı başka hayaller arasında, **ince bir çizgi, bir uçurum** var.

King, "**bazılarının daha fazla eşitliği**", yani "**üstünlüğü**" için mücadele vermiyordu.

Onun, hayalinde, **koşulsuz şartsız eşitlik** vardı.

Meşhur konuşmasında King şöyle demişti; "**Bir gün bu ulus ayakları üzerinde yükselecek ve şu sözleri, gerçek manasıyla yaşayacak; 'Açıkça ortada ki, tüm insanlar eşit yaratılmıştır'**".

"**Bazılarının diğerlerinden daha fazla eşit olduğu bir düzen**" hayali de, King'in insanlık için olan hayalinden biraz farklı.

Sadece Türkiye'de değil, dünyada da, "**büyük hayalleri**" olan liderler var.

Mesela, **Macaristan**'da anayasal çoğunluğa sahip muhafazakâr sağ partisi **Fidesz**'in lideri **Viktor Orbán**'ın da "**halkı için hayalleri**" var.

Orbán doğduğu köye, devasa bir futbol stadyumu yaptırıyor mesela.

Macaristan, benim bu ülkede yaşadığım yaklaşık 10 yıl boyunca, yani 2000'lerden bu yana, zaten sürekli ekonomik kriz yaşayan bir ülkedi.

Bugün de, yüzde 10'u aşan işsizliği, her yıl daha da küçülen ekonomisiyle, mütemadiyen ekonomik darboğaz yaşamaya devam ediyor.

Gelgelelim Orbán, futbolu çok seviyor ve köyüne böyle bir "**anıt**" yaptırmak istiyor.

Kurucusu olduğu vakfın kasasına, ünlü Macar futbolcudan alan **Ferenc Puskás Futbol Akademisi**'ne, parlamentodan **"hop"** diye geçirilen bir kanunla, devlet bütçesinden üç milyar forint (20 milyon euro) yakın bir para aktarılıyor. Ve **"hayaldi gerçek oldu"** şeklinde, bir köyde kimin ne işine yarayacağı belli olmayan stadyumun inşası başlıyor.

Budapeşte'nin yaklaşık 50 kilometre ötesindeki **Felcsút** ve çevresinde daha başka şeyler de oluyor.

Alcsútdoboz adlı, hemen yakındaki başka bir köy çevresindeki devlet arazileri, çok çok düşük meblağlarla, başbakana yakın iş çevreleri ve de Orbán'ın babası ve eşine kiraya veriliyor.

Bunlar, sadece Orbán'ın köyüne ilişkin **"hayaller"**.

Tüm Macarlara, hatta bugün Romanya'nın bir parçası olan **Transilvanya**'da yaşayan Macarlara ilişkin de, birçok hayali var Orbán'ın.

Macaristan'ın kendisi ise, toplumsal olarak, siyaseten kutuplaşmış, birbiriyle kavga içinde bir ülkeye dönüşüyor giderek.

Orbán'ın başka bir hayali de, Budapeşte'nin merkezindeki en anıtsal, görkemli binalardan biri olan parlamentoyu çevreleyen alanı, **"geçmişte olduğu gibi"** düzenlemek.

Orbán'ın bahsettiği geçmiş, 1930'ların sonu.

Bu dönemde, faşist **Ok ve Haç Partisi** yükselişeydi. Parlamentonun, inşaat alanına dönen çevresi de, o dönemin Nazilerle işbirliğine giden faşist diktatörü **Amiral Miklos Horthy** zamanında, **"aynen olduğu gibi"** yeniden yaratılıyor.

Okullarda müfredata, 1930'ların faşizm övgüleri savuran yazarlarının eserleri, özenle serpiştiriliyor.

Nobel ödüllü, Macaristan'ın önde gelen entelektüellerinden Yahudi yazar **Imre Kertész**'e ise, Fidesz çevreleri tarafından sadece **"Macar kökenli yazar"** diye hitap ediliyor. Bu hitap şekliyle, Kertész'in **Yahudiliği** nedeniyle, **"Macaristan vatandaşı"** sayılamayacağı iddiası **"nazikçe"** gündeme getirilmiş oluyor.

Yahudilerin fişlenmesi ve Romanların ülkeden **"temizlenmesi"** gibi önermeleri bulunan aşırı sağ parti **Jobbik**'in ülkenin üçüncü büyük partisi hâline gelmiş olması, Fidesz'in bu tarz yaklaşımlarının bile **"sütten çıkmış ak kaşık"** varsayılmasına neden oluyor.

Ne de olsa Orbán'ın **"halkı için hayalleri var"**; bu hayaller de, diğer bazı hayallerden daha **"üstün"** ve Fidesz, halk desteğine sahip olduğuna göre, hayallerinin **"doğruluğunu"** tartışmaya da gerek yok.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mağduriyet terörü

Sezin Öney 07.09.2013

6-7 Eylül Olayları’nın yine yeni bir yıl dönümüne geldik.

Türkiye’de son 10 yılda, geçmişin karanlık günleri, trajedileri, adaletsizlikleri daha çok konuşuluyor.

Ancak, geçmişin kötülüklerini daha çok konuşmak, anmak, üzerine yazıp çizmek, belgelemek, gerçekten geçmişle hesaplaşmak anlamına mı geliyor?

Ya geçmişte yapılanların kınanması, eleştirilmesi, **“bir daha asla”** olmayacağı anlamına mı?

10 yıl kadar bir zaman süreyle, başlıca ikamet ettiğim ülke olan **Macaristan**’da, geçmiş üzerine konuşulmasının **“geçmişle hesaplaşma”** anlamına gelmediğini iyi öğrendim, gözledim.

Daha doğrusu, **“hesaplaşma”** sözkonusuydu; ama geçmiş üzerinden yapılan güncel siyasi hesaplaşmalar olarak...

Macaristan’ın sol ve sağ partileri, İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasındaki Faşizm ve ertesindeki Komünizm’in ideolojik hâkimiyetinin olduğu dönemlerdeki baskı ve zulümleri, birbirlerine karşı, sanki yaşananlar **“dün olmuş gibi”** müthiş bir öfke ve fevranla devamlı gündeme getiriyor.

Sağ, Ok ve Haç Partisi’nin 1930’larda yükseldiği dönemin faşizm; sol ise, Sovyetler eksenli totaliter rejimin Komünist Partisi ile özdeşleştiriliyor.

Geçmiş, güncel bir ideolojik kamplaşma aracı hâline getirildiğinde de, aslında **“hesaplaşma”** da, siyasi çatışma demek oluyor.

Budapeşte’nin 6. Bölge’sindeki **“Terör Evi”** adlı, Faşist ve Komünist dönemin acılarının, mağduriyetlerinin beraberce sergilendiği müzede de, bu güncel siyasi çatışma adeta temsili savaş gibi canlı yaşıyor.

Müzede, mağduriyetler birbiriyle kavga ediyor ve asıl terörü birbirlerine estiriyorlar.

Evet; mağduriyet de, bir **“terör vesilesi”** hâline gelebiliyor.

Burada terör ile kastettiğim, Türkiye’de **“terör”** kavramı geçince hemen anladığımız türden değil; bahsettiğim, bir korkutma, kışkırtma, bastırma, yıldırma, **“hayat karartma”** stratejisi.

Geçmişin mağduriyeti, günümüzde terör estirmekte kullanıldığı gibi, güncel mağduriyetlerin üzerini örtmekte, yol açılan yeni mağduriyetleri **“karartmakta”** da kullanılabiliyor. Yani, geçmiş bir **“unutturma”** vesilesi de olabiliyor.

Irak’ta da bu durum sözkonusu; Saddam Hüseyin döneminin acıları, işkenceleri, mağduriyetleri, Irak’ta bugünlerde çok konuşuluyor, gündeme geliyor.

Mesela, Irak’ta, **Baas Partisi**’nin neden olduğu trajediler, işkenceler, faili meçhullerin yakında açılacak bir müzeyle **“ölümsüzleştirilmesi”** amaçlanıyor.

“İnsan Hakları Bakanlığı” binasında da, toplu mezarlardan çıkarılanların giysilerinden parçalar sergileniyor.

Dahası, devlet televizyonunda, Saddam Hüseyin döneminde yaşanan dehşet verici olayların dramatize edildiği bir dizi de yayınlanıyor.

Türkiye’de, “**ülkenin nereden nereye geldiği**” konuşulurken, hep “**geçmişin karanlık olaylarının konuşulması, onlarla hesaplaşılması**”, demokrasinin nasıl da köklendiğine örnek olarak gösterilir ya... O zaman, Irak örneğine de bakarak, “**geçmişle yüzleşildiği ve demokrasi yolunda bir temiz sayfa açıldığını**” söylemek mümkün mü?

Irak Savunma Bakanlığı’nın geçtiğimiz haftalarda, internet sitesinden eski “**Özel Kuvvetler**” üyelerine başvuru çağrısı yapmasına bakılırsa, “**eski hamam eski tas**” demek belki de daha doğru.

“**Ülkenizin size ihtiyacı var**” diyerek göreve çağrılan eskinin özel kuvvetleri, Türkiye’de de **JİTEM**’den aşına olduğumuz, en ağır işkenceleri yapan, faili meçhulleri gerçekleştiren, toplu mezarları kazdıran ve kazanlardan başkası değil.

Devlet Başkanı **Nuri El Maliki**, “**tüm Iraklıların lideri**” olacağı sözünü vermişken, bugün en çok kendi çevresinin lideri, diğer birçok Iraklı içinse “**korkulu rüya**”.

Geçmişin karanlığı ise, bugün “**aydınlık**” göstermek için kullanılan bir nevi umacı.

Geçmiş, ancak adaletli biçimde unutup, adaletli biçimde de hatırlamakla bugünün adaleti mümkün.

Türkiye de, 6-7 Eylül’le gerçekten hesaplaşabilse, hiçbir kimlik, düşünce, bugün saldırı ve taciz vesilesi olmazdı.

Etiket ve kimliklerin ötesindeki birey ve insanı görmek de bu kadar zor...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tahakküm

Sezin Öney 12.09.2013

Avusturya’da Graz kentinde, bugünlerde **Uluslararası Azınlık Dilleri Konferansı/ International Conference on Minority Languages** düzenleniyor. (<http://icml14.uni-graz.at>)

Ana tema, “**Tahakküm Altındaki Diller**”...

Bu konferans için yola çıkarken, dil meseleleri ile ilgili geçmişi şöyle bir düşünüyorum. Konuyu çalışmaya başlayalı, 10 yıl olmuş.

10 yılda, Türkiye’de çok şey değişti.

Hep bunu dile getiriyoruz zaten; ama bu 10 yılda, değişmesi gereken kadar çok şey de değişmedi.

Dil hakları konusuna baktığımızda da, Türkiye gelebileceği yere geldi diyemeyiz çünkü hâlâ “**anadil**”, bir siyasi oyuncak. Siyaseten saygı gören, onay gören bir hak değil.

Gökçeada’daki **Rum İlkokulu**’nun, yaklaşık yarım asır sonra açılması, olumlu bir habermiş gibi yer alıyor medyada. O da, yer bulabildiği kadarıyla...

Okulun sadece iki öğrencisi olması, 1964'ten bugüne kapalı kalması, İstanbul dışında benzeri "**azınlık**" veya "**anadilde eğitim**" yapan okulların olmaması mesele edilmiyor.

Bardakta bir damla var adeta; o damlaya bakılarak da, bardağın dolu tarafı övülüyor.

2013 itibariyle, dünyanın en yoğun "**polisleşmiş**" ülkelerinden ikincisi Türkiye. **Bloomberg**'in verilerine göre, dünyada nüfusuna oranla en fazla polisi olan ilk ülkeyse, Rusya. Üçüncü sırada, İtalya var. (<http://www.bloomberg.com/visual-data/best-and-worst/most-heavily-policed-countries>)

Türkiye'nin diğer "**en**"leri, dünyadaki en yüksek benzin fiyatlarına sahip olması ve asgari ücretle, ortalama maaşın en yakın olduğu ülke olması.

"**Bardağın dolu tarafına**" bakarsanız, Türkiye'nin en çok altın satın alan ikinci ve en çok araba satışı yapılan yedinci ülke olduğunu da görürsünüz.

Ortalama maaşın düşüklüğüne değil de, asgari ücretin "**yüksekliğine**" dikkat çekersiniz.

Bardağın dibindeki damlaları, okyanus olarak görenlerin, vitrindeki ampuller gibi parıldadığı şu günlerde; Türkiye'de siyaset her zamanki gibi, sorun çözmekten çok sorun yaratıyor.

Politikanın sorun çözme kapasitesi düştükçe, toplumsal bunalımlar, bunalımlarla beraber de "**polisleşme**" artıyor denebilir mi?

"**En polis**", Rusya'yı değil; İtalya'yı ele alalım.

İtalya, göçmen korkusu ve göçmenlerle ilgili sorunların en çok yaşandığı Avrupa ülkelerinden birine dönüştü son 10 yılda.

2007'de, bir ordu mensubunun eşi **Giovanna Reggiani** öldürüldü; olayla ilgili Romanya göçmeni bir Çingene suçlandı. O dönemde, olayın yarattığı infialle, Çingenelerin çadırları yakıldı, linç girişimleri gerçekleşti. İktidardaki, **Romano Prodi** yönetimindeki merkez sol hükümet, "**İtalya'nın suçluların cenneti hâline gelmeyeceğinden**" dem vurdu. Ertesinde iktidara, **Silvio Berlusconi** geldi. İtalya sokaklarına, faşizm döneminden sonra ilk kez "**askerin inmesine**" karar verildi.

2010'da, Türkiye'de "**Selendi vakası**" yaşandı. Manisa'nın bu ilçesinde, Romanların evleri taşlandı, bir gecede "**sürüldüler**". Olayla ilgili **Hilal Küey**'in avukatlığını yaptığı davada, ivedilikle yapılan tek şey, olaya karışan devlet görevlileri ile ilgili takipsizlik kararı oldu. Mağdur ve sanıkların ifadelerinin alınması üç yılda tamamlanabildi.

2013 itibariyle, Selendi bir Türkiye klasiği.

Sıklıkla benzeri olaylar yaşanıyor. Daha yeni, **İzmit**'te saldırıya uğrayanlara, "**Çoluk çocuk banyoya kilitlenip saklandık**" dedirten ev baskınları yaşandı.

İnsan hakları savunucusu **Hacer Foggo**'nun deyişiyle, "**Romanlara ilişkin hemen her adli mesele, linç girişimine yol açıyor**".

Toplumsal huzursuzluk ve husumetle beraber, polis sayısı da artıyor; siyasetin sorun çözme yetisi ise, yok...

Daha fenasıysa, politikanın toplumsal sorunları çözebilme umudu da, düştükçe düşüyor.

Üstüne üstlük, "**linç**" kadar faili meçhuller de, daha toplumsal kaynaklı, daha "**sivil**" sorunlara dönüşüyorlar.

Sahi, gencecik **Ahmet Atakan**'ın öldürülmesinden sonra da, gönül rahatlığıyla "**Türkiye'de faili meçhuller devri kapanmıştır**" diyen var mı?

"**Derin Türkiye**" çözülmedi; sivilleşti.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dikişsiz toplum

Sezin Öney 14.09.2013

Şerif Mardin'in, 1980'lerde yazdığı iki makalede geçen bir kavram "**dikişsiz toplum**" (**seamless society**).

Mardin, bu kavramı, Osmanlı'daki siyasi düşüncenin Türkiye'ye evrilişinde, yekpare bir bütün hâlindeki toplum arayışına atfen kullanmış.

Dikişsiz toplum kavramı, bir yandan, bütünlük arzusunu, hatta güdüsünü bu yönelimin temel "**ülküsünü**" anlatıyor.

Öte yandan da, "**dikişsizlik**" takıntısının, farklılıkların "**aykırı**" ve "**olumsuz**" bir özellik olarak algılandığı bir anlayışın kaynağı olduğunu da sezdiriyor.

Dikişsizlik tutkusu, dikişle "**tutturulduğu**", bütüne teyellendiği düşünülen parçaya, ayırık otu muamelesi yapılmasına, ezilip bütünün içinde yok edilmesi baskısına yol açıyor. Hatta "**dikişli**" varsayılan parçanın, yırtılıp atılması çabalarına da meşrulaştırıyor.

Türkiye tarihi, dikişsizlik tutkusunun, toplumu delik deşik ettiği; olan dikişlerini de attırdığı örneklerle dolu.

Şimdi de, yeni bir yekparelik saplantısı, farklılıkları yok etmek üzere işbaşında.

Bugüne kadar, yekpareliği dayatan, dikişsizliği tahakkümle sağlamaya çalışan "**devlete rağmen**" bir şekilde, farklılıklara saygı duyan, sahip çıkan ortak yaşama pratiklerinin halk, "**iyi niyetli**" insanlar tarafından yaratılması, Türkiye'nin sigortası oldu.

Devlet, toplumu, gerek "**derin**", gerekse de "**resmî**" yüzüyle ne zaman yüksek voltajla şoklasa, bu sigorta mekanizması devreye girdi.

Sigorta dediğim, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devletin, güçlünün tahakkümüne karşı "**sıradan insanın**" tepkisi, bir direniş, dayanışma kültürüne karşı hakları koruma, adalet arayışı geleneği.

Bir nevi, hayatta kalma, hayata tutunma, insanca yaşama çabası.

Bugünse gencecik **Ahmet Atakan**'ın ölüm biçimi, sebebiyle ilgili kamuoyundaki tartışmalarda, masumiyet karinesinin kurbanda aranması, toplumsal dikişlerin, sigortaların atmakta olduğunun göstergesi...

Masumiyetini ispat mükellefiyeti, bir toplumsal kitle tarafından ölen kişiye yükleniyorsa; ortada ciddi bir sorun vardır.

Dikişler, aşırı baskıyla atarken; adeta çıkışı olmayan bir bekleme odasında, yine bir “**demokrasi paketi**” açıklanacak telaşındayız.

Oysa “**demokrasi paketi**” gerçekten adını hak etse, “**açıklanmaz**”; toplumsal müzakere ile oluşturulur.

Dikişsiz toplumdaysa, “**devlet-millet bir olduğu için**”; toplum, devlet- devlet de toplum olduğu için, “**baştaki**” ne diyorsa o olur. Liderin iradesi, zaten toplumun iradesi zannedilir.

Dikişsizlik ideali, hayatın gerçeklerine aykırı.

Avusturya’da **Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi**’nin uygulanması ile ilgili tavsiyelerde bulunan Uzmanlar Komitesi mensuplarından **Stefan Oeter, Sigve Gramstad, Suren Zolyan ve Vesna Crnič-Grotič** ile deneyimleri hakkında konuşurken, Türkiye’nin dikişsiz toplum baskısıyla cömertçe harcamakta olduğu zamanları düşündüm.

Türkiye, tabii ki, bu Sözleşme’ye taraf değil.

Sözleşme’ye yönelik tartışmaların da, tamamen kapsama alanı dışında.

Bunu geçtim; Anayasa’sının 42. maddesi, “**Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez**” diye hükmediyor.

Avrupa’nın tek diktatörlüğü diye anılan **Belarus**’un anayasası bile, 50. Maddesi ile, her vatandaşın etnik kimliğini, onurunu korumaya devlet güvencesi verdiği gibi, bireylerin kendi anadilinde, eğitim görmesinin bir hak olduğunu tanıyor.

Toplumsal gerçeklerin gerektirdiği, toplumsal parçalarının talep ettiği hak ve özgürlükleri yadsımak; bunları güvence altına almakta en kötünün de berisinde kalmakta ısrar da, devlet olarak dikiş tutturamamaktan başka bir şey değil tabii.

“Seamless Society” kavramı için; **Şerif Mardin**’in “**A Note on the Transformation of Religious Symbols in Turkey**” (Türccica) ve “**Freedom in An Ottoman Perspective**” (Metin Heper- Ahmet Evin editörlüğündeki “**State, Democracy, and the Military: Turkey in the 1980s**” kitabı) makaleleri.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Faust

Sezin Öney 19.09.2013

Bu yaza, **Arno** Nehri kıyısında **Floransa**’da başladım; yazı **Graz**’ta **Mur** Nehri kıyısında sona erdirdim.

Bir nehirle öteki arasında geçen zamanda Türkiye’ye bakınca gözükten, hızla artan bir **vicdan erozyonu**...

Kızılırmak’a yaklaşır, eve dönerken, **Hrant Dink** cinayetinin mahkemesi yeniden başlarken, avukat/insan hakları savunucusu **Fethiye Çetin**’in yeni kitabı **Utanç Duyuyorum: Hrant Dink Cinayeti’nin Yargısı** ile beraber

gündeme gelen ayrıntılar, aklıma Alman halk söylencesi **Faust**'u getirdi.

Çetin, **AGOS**'ta yer alan röportajında; *"2007'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın Dolmabahçe görüşmesinden sonra başladı Ergenekon soruşturması ve Hrant Dink soruşturması orada bitirildi. O görüşmeden sonra bir adım attıramadık"* diyordu.

Faust, sahip olduklarıyla yetinemeyen, *"her şeye"* sahip olma hırsıyla Şeytan'ın elçisi **Mefisto** ile ruhunu satmak karşılığında pazarlığa oturan bir efsane kahramanı, malum.

Alman söylencelerinde rastladığımız Faust'un benzeri birçok trajik figür var halk hikâyelerinde; Faust'un kendisinin kökeni de Adana'ya, 500'lü yıllarda yaşayan **Theofilus** adlı bir rahibin öyküsüne dayanıyor.

ŞEYTANLA ANLAŞMANIN SONU

Medya ve siyasetteki egemen tona bakıldığında, *"dış dünyanın şeytanlığı"*, kötülüğü ve eksikliği öyle çok vurgulanıyor ki, dünyanın bu *"zavallılığı"* karşısında Türkiye'nin bir cennet gibi gözükmesi çok muhtemel.

Oysa dünya, o kadar da *"kötü"* değil!

Avusturya'nın ikinci büyük kenti **Graz**'ın nüfusu yaklaşık 300 bin.

Ancak, *"kâğıt üzerinde"*, İstanbul'dan çok daha büyük bir dil çeşitliliğine sahip.

Gerçekten, iddia edildiği gibi **150 dilin konuşulduğu bir kent** mi Graz?

Bu iddia, akademik çevrede sahiplenilen hoş bir söylence olarak kalsa da, Graz Üniversitesi bünyesindeki **Çokdillilik** Bölümü'nün, dünya genelinden dil hakları örneklerine yönelik akademik çalışmaları biraraya getirdiği toplantının bir eşi benzeri, Türkiye'de yok.

Bu bölümün, **Uluslararası Dil Hakları Konferansı**'nın 14'üncüsünün katılımcıları da, büyük kitlelerce değil, sayıları yüzlerle, en fazla binlerle ifade edilebilen insan topluluklarının *"dil"* konularını ele alan dilbilimciler, antropologlardı.

Mesela, Dicle Nehri'ndeki balıkçıların, ekolojik dengenin bozulması ve siyasi meseleler yüzünden yaşadıkları dil sorunlarını da Graz'ta öğrenmek kismetmiş. Balık türleri, hem çevre sorunları hem de merkez politikanın bölgede hiçbir soruna kalıcı, müzakere edilmiş rasyonel çözüm bulamamasından dolayı azalıyor; balık türleri azaldıkça, balıkçıların da yaşam kaynakları kısıtlanıyor.

Graz Üniversitesi'nden **Agnes Grond** ve Styria Öğretmen Eğitimi Üniversitesi'nden **Mehmet Bozylı**'ın saha araştırmalarına göre, göçler ve siyasi baskı da, dil çeşitliliğini de azaltıyor. Dicle çevresinde, 1930'lardan 1950'lere süren dönemde dil çeşitliliği, 1960 sonrasıyla karşılaştırılmaz derecede zengin. Bugünse, tek dilliliğe gidiliyor.

Mur ve **Dicle**'nin hikâyeleri böyle farklı işte...

Türkiye'de, Avrupa Birliği'ni, siyasetini, kurumlarını kıyasıya eleştirirken, ulusal politikalara karşı, *"yerel"*, *"insani"* olanı savunmak ve korumakta, bu *"üst çerçevenin"* ne gibi bir yarar getirdiğini anlamakta inat ediyoruz.

Veya belki de, özellikle anlamak istemiyoruz ki “**Ankara eksenli dünyacığımızda**”; Türkiye’de var olan eksik hâli “**nimet**” sanalım, sandırılalım.

Değil, yaşam hakkı; anadil hakkı gibi, devletin pozitif yükümlüğünü, yani yatırımını, desteğini zorlayabilecek hukuken o kadar çok ve sağlam dayanak var ki kullanmak isteyene, tüm olumsuzluklara rağmen ortak bir zemin bulunabiliyor.

Avrupa Azınlık ve Bölgesel Diller Şartı, belki çok geniş çaplı destek gören bir sözleşme değil. Ancak, bu anlaşmanın varlığı, oluşturduğu manevi baskı bile, ciddi bir ağırlık.

Manevi ağırlık da, vicdan yokluğunda daha çok hissedilen bir şey.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Utandırmak

Sezin Öney 21.09.2013

German Marshall Fund’ın **Transatlantik Eğilimler Araştırması**’nın 2013 sonuçlarında ön plana çıkan iki konu oldu.

Birincisi, Türkiye kamuoyu, artan ölçüde siyaseten “**yalnız hareket edilmesini**” tercih ediyor. İkincisi, Türkiye kamuoyunun yarıdan fazlası, ülkenin dış politikasını destekliyor.

Yıllarca **Milliyet**’in Brüksel muhabirliğini yapan, yakın zamanda da bu büronun kapatıldığına tanık olan **Güven Özalp** arkadaşımızın, **Amerika’nın Sesi** için yaptığı haberde dikkat çektiği gibi (belki de Güven’in yıllarca emek verdiği büronun bir günde ‘**tarih**’ olması örneğinin de gösterdiği şekilde) Avrupa Birliği’ne olan destek düşükçe düşüyor.

Türkiye’nin uluslararası ilişkilerde “**yalnız hareket etmesi**” gerektiğine inananlar, yüzde 38.

Türkiye’nin dış politika çizgisini destekleyenler, yüzde 51.

AB üyeliğine olumlu bakanlarsa, yüzde 44.

Askerî harcamalarında artışı destekleyen tek NATO üyesi ülke kamuoyunun Türkiye’de olduğunu da belirtmek gerek.

Bu verilerin ortaya çıkardığı, sadece siyasete yön verenler için değil, kamuoyu olarak da, “**yalnız ve güzel**” (ve hatta, askerî harcamalar verisine bakılırsa, “**korkutucu**”) olmayı tercih eden bir ülkenin portresi.

Savaş, Türkiye’yi değiştiriyor.

İlginç şekilde, kendi içindeki savaş, 30 yılda çok yavaş etkileyebildi de Türkiye’yi; sınırındaki savaş çok hızlı dönüştürüyor.

Suriye'deki iç savaşa yönelik politikalar, Mavi Marmara'dan beri Türkiye'nin dış politikasında giriştiği, **"davaların ülkesi"** ve **"jeostratejik büyük oyunların sessiz ve derin aktörü"** yönelimini güçlendirdi. İstihbarat temelli alicengiz oyunları ve kurnaz işbirlikleri yeğlendi.

Oysa dünyada farklı akımlar da var.

Benimsense, Türkiye'nin kendi içinde de demokratikleşmeyi, insan hakları ekseninde insani dönüşümü sağlayabilecek akımlar.

Uluslararası kamuoyunda, insan hakları açısından fark yaratabilmek için **"utandırma"** diye bir mekanizma var mesela.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi'nin kınama kararları, uluslararası insan hakları örgütlerinin raporları, uluslararası medyanın insan hakları ihlallerine dikkat çeken haberleri; **"utandırma"** sürecinde sıklıkla kullanılan yöntemler bunlar...

1980'ler ve 90'larda, dünya basınında en çok yer verilen, ses bulan insan hakları ihlalleri haberleri Latin Amerika'dan olmuş.

Bugün, hep o coğrafyanın ülkelerinin darbeleri geride bıraktığından, asker-sivil ilişkilerinde gerilim yaşamadığından, insan hakları ihlallerini büyük ölçüde sorun olmaktan çıkardığından bahsedebiliyorsak, biraz da bundan mı?

İnsan haklarının iyileştirilmesi süreçlerinde **"utandırmanın"** rolünü araştıranlardan biri de, **San Diego Üniversitesi**'nden siyaset bilimci **Emilie M. Hafner Burton**. Burton'un dünya genelinden 200'e yakın ülkenin demokrasi sicili ve **"utandırma"** mekanizmasının hak ihlallerinin düzeltilmesindeki etkisini araştıran, 1975'ten 2000'lere, 25 yıllık süreci kapsayan bir çalışması da var.

Burton, Güney Amerika'nın neden 1980'ler ve 90'larda uluslararası medyada sık sık konu edildiğini de araştırmış. **"Neden"** sorusunu cevaplamak için çok detaylı bir de çalışma yapmış; özellikle ABD ve Britanya basınının **"Latin Amerika'da ilgi gösterdiği ülkelere yönelik ekonomik ve siyasi çıkarları mı ön planda aslında"** sorusuna da odaklanmış.

Siyaset bilimciye göre, o dönemin ilgisinin kaynağının, çıkarlardan çok demokrasinin kendisine yönelik alaka olduğu. Burton görüştüğü bir gazetecinin, 1980'ler ve 90'larda, Güney Amerika'ya ilişkin yoğun haber yapılmasına ilişkin şu sözlerine dikkat çekiyor; **"Bölgedeki demokratik fırsatlar, farklı bir kanal sunuyordu. Asya ve Afrika'da o zamanlar yaşanan çok daha büyük sorunlar vardı belki ama Latin Amerika'da, dünya genelinde geniş kitlelere hitap edebilecek bir demokrasi potansiyeli vardı"**.

Türkiye'nin demokrasi eksikliklerine olan dünya ilgisi de, belki de benzer bir demokrasi potansiyelinden kaynaklanıyor; utandıran keşke Türkiye'nin kendisi olsaydı tabii...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birleşmiş Milletler ne yapar

Sezin Öney 26.09.2013

Başbakan Erdoğan önceki gün Asya Pasifik Perakende Konferansı ve Fuarı'nın açılışında, "**Birleşmiş Milletler, sen ne işe yararsın**" diyordu. Hükümet, sık sık BM'ye yönelik eleştirilerini dile getiriyor Cumhurbaşkanı Gül de, New York'ta, BM Genel Kurulu'ndaki konuşmasında, kurumu eleştirdi. Gül ve Erdoğan'ın eleştirileri, BM Güvenlik Konseyi'nin Suriye konusunda harekete geçememesine yönelik.

Bu eleştirilerde haklılık payı, BM Güvenlik Konseyi'nin işleyişinde büyük sorunlar olsa da, "**BM ne işe yarar**" demekle, Gül'ün yaptığı gibi, eleştirilerine şu sözleri eklemeyi unutmamak arasında büyük fark var: "**Güçlü, etkin ve güvenilir bir BM, hepimizin ihtiyacıdır.**".

Erdoğan'ın şu sözlerine de dikkat çekmek lazım: "**Orada binlerce insan katlediliyor. 17-18 yaşındaki kızlarımız katlediliyor. Nerede dünyadaki kadın hakları savunucuları, ortada yok. Nerede insan hakları savunucuları. Ortada yok.**"

Bir kere bu doğru değil; bugünlerde dünyadaki birçok insan hakları örgütünün ana gündem maddesi Suriye. Yani, bu örgütleri, insan hakları savunucularını, Rusya gibi Suriye'de Esad rejiminin başlıca destekçisi bir BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi veya Çin gibi, kendi stratejik çıkarları için her zaman otoriter yönetimlerin statükosunu destekleyen bir başka Daimi Üye ile birbirine karıştırmamak lazım.

Öte yandan, bağımsız insan hakları örgütlerinin hiçbir hükümet tarafından fazla sevilmediğini de anımsatalım. **İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch)**, geçtiğimiz aylardaki bir raporunda, ellerinde geçerli pasaportları olan Suriyelilerin, mülteci olarak girişinin engellendiği ülkeler arasında Türkiye'nin de olduğuna dikkat çekiyordu.

Mezhep ayrımcılığı gibi nedenlerin yanısıra, "**savaşacak yaşta varsayılan erkeklerin ve oğlan çocuklarının**" sınırı geçmesine izin verilmediğini, geri döndürülerek savaşa sürüldüklerini de insan hakları örgütlerinin raporlarında okuyoruz.

Ama elbette, iktidardaki liderler bunları duymak, bilmek istemiyor.

"**BM, sen ne yaparsın**" sorusuna gelince...

BM, sadece New York'taki merkezinden ibaret değil.

Cenevre, Roma ve Viyana, BM'nin önemli kurumlarının bulunduğu başlıca şehirlerden. Sadece Viyana'daki dokuz BM kurumunda, sessiz sedasız hepimizin hayatı için önemli işler yapılıyor. Örneğin, BM'nin **Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)**, kara para aklama ve yolsuzluk ağları, organize suçların uluslararası çaptaki şebekelerine karşı ülkelerarası dayanışmanın nasıl gerçekleşebileceği konusuna kafa yoruyor. BM'nin kurumları arasında, **Uzay İşleri (Unoosa)** gibi adı kamuoyunda hemen hiç duyulmayan bir kurum, 1950'lerden beri uzaya yollanan araçların neden olduğu çevre zararları gibi konuları araştırıyor.

Oysa liderler, uzaya gönderilen araçların ülkenin "**medeniyet seviyesi**" açısından ne denli önemli bir gösterge olduğu ile övünmeyi seviyor; gelecek nesillerin yaşamını da etkileyecek bu tip, çevre eksenli meselelerin tartışmalarına kulak kabartmayı değil.

Bunun dışında BM ne yapar; dünyada açlık, aşırı yoksulluk, gençlerin işsizliği, kızların küçük yaşta evlendirilmemesi gibi pek çok konuda dünya çapında araştırmalar yapar, karar vericileri etkileyerek mesafe alınması için çalışır.

2015'i hedef yıl seçip, bu seneye kadar bazı büyük hedeflerin tutturulması, örneğin dünya genelinde sadece günde bir dolar gibi bir para ile yaşam sürdürmeye çalışan aşırı yoksulların sayısının yarıya indirilmesi için gayret sarfeder.

1990'dan 2010'a bu hedef gerçekten de BM sayesinde tutturulmuştur. Ancak, dünya genelinde hâlâ, bir milyarı aşkın insan aşırı yoksuldur. Bu rakamı da BM sayesinde biliriz.

Hatta, Suriye'de gerçekten ne olup bittiğini, insanların gerçekten ne gibi zorluklar yaşadığını da BM'nin Suriye'de faaliyet gösteren görevlileri, savaşa yönelik istatistiklerinin kaydını da, büyük titizlikle tutan kurumları sayesinde tutabiliriz.

Büyük liderlerse, kızar ve savaşı; ama kızarmaz.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğu-Batı aksında kırılma

Sezin Öney 28.09.2013

Siz zamanın önüne geçemezseniz, zaman sizi geride bırakır.

Türkiye için de biraz böyle oluyor.

Zaman değişiyor.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda bu hafta yaşanan "**İran Açılımı**", ister istemez bölgeyi dönüştürecek. Tabii, son dönemde kendini, iyiden iyiye Doğu-Batı ayrımcılığı/ zıtlaşmaları ve Doğu/Batı komplekslerine saplayan Türkiye'yi de.

İran'ın, "**Doğu kimliği**" ile hesaplaşmasına gerek olmayan bir ülke; ancak, bu ülkenin "**Batı kimliğini**" ortaya çıkarması, daha doğrusu "**Batı kimliği ile barışması**" sözkonusu olursa?

İran'ın yeni lideri **Hasan Ruhani**, hem adını muhafazakârlığını ve İran Devrimi'ne bağlılığını vurgulamak için değiştirmiş bir din adamı, Şii bir **müctehid**. Müctehid olarak, dinî yorum yapma ve bir konuda hüküm verme yetisine ve yetkisine sahip biri. Müctehid, meşhur "**ictihâd kapısını**" açabilen kilitlerden "**cehd**" kökünden gelen bu sözcük, çabalamayı, didinmeyi anlatıyor. Zorlukları aşmayı da.

Ruhani, aynı zamanda, bir hukukçu ve yüksek lisans ile doktorasını Britanya'da, İslami hukuk üzerine yapmış. Glasgow Caledonian Üniversitesi'ndeki doktora tezini de, "**Şeriat'ın yorum esnekliği ve İran örneği**" üzerine yazmış. İngilizce, Arapça ve Farsçası iyi.

Ruhani'nin yaklaşık altı yıl yaşadığı Glasgow, ilginç biçimde, Avrupa'nın göçmenlerin entegrasyonu bakımından örnek yerlerinden gösteriliyor. Caledonian Üniversitesi'nin Rektörü de, Bangladeşli bir Müslüman, ekonomist **Muhammed Yunus**.

Glasgow'un bulunduğu İskoçya, hükümetin sınırlandırılması, insan doğasına ve insanın gücüne güven, bireysel özgürlükler gibi konuları "**İskoç Aydınlanması**" ile sahiplenmiş bir yer.

Ruhani'nin konuşmalarında, röportajlarında gelip geçen motiflerden biri, "**geçmişe saplanmamak, geleceğe bakmak**"; bunu Batı ve Doğu'nun liderlerinin, politikasının ortak özelliğı, itici gücü olarak tanımlaması da enteresan.

Ruhani, bir sürecin hem itici gücü hem de sonucu.

İran'ın nükleer gücü ile ilgili uluslararası araştırmalar esnasında oynadığı rol, kendisine "**diplomasi şeyhi**" lakabını kazandırmış. "**Kasimpaşalı Ahmedinejad**"dan sonra, yumuşak üslubu, güleç yüzü ile farklı bir portre çiziyor.

Ruhani, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun diplomasi yıldızı olarak, New York semalarından kayıp geçerken, *CNN International*'da da, sık sık Tahran'dan görüntüler yayınlanıyordu. Çarşafalı, başörtülü kadınlar, üzerinde İngilizce yazılar olan t-shirtli delikanlılar, yaşlı adamlar... Tahran'daki nüfustan elbette ki, biraz da seçmece bir demet, Batı'ya olan ilgilerine dile getirdi, İngilizce olarak Amerika'ya selam yolladı... Ruhani'nin kendisi de, *CNN*'in Gezi döneminde Türkiye'de hükümet tarafından topa tutulan İran kökenli gazetecisi **Christiane Amanpour** ile kısmen İngilizce gerçekleşen bir röportaj yaptı.

İran'ın açılımı, artık başladı; tökezlemeler, duraksamalar ve her türlü engele rağmen, artık durmayacaktır.

Soğuk Savaş politikaları da, asıl bu açılımla beraber tarih olacak. Zira, Amerika ve İsrail de dönüşecek. Rusya da...

İran'ın halkının gücüyle başlayan, dünyaya kapalılıktan sıkılmak, bunalmakla kıvılcımlanan bir açılım bu; rejimin sonu değil, ama Doğu'ya kapanmanın sonu.

Öte yandan, bir dönem resmen Doğu-Batı arasında bölünen bir ülke Almanya'da da politik olarak önemli günler yaşıyor. **Hristiyan Demokratlar**'ın "**politik dünyada, herkesi en az iki defa görürsün; bir çıkar, bir de inerken**" şiarıyla, kimsenin ayağına siyaseten basmamaya gayret eden bir politikacı olarak bilinen **Angela Merkel**, güçlendi ama "**tek kadın**" olmasına izin verilmedi. Seçmen **Sosyal Demokratlar**'a da büyük güç verdi, üçüncü parti olan solun solu **Die Linke**'ye de.

Türkiye'yi tarihen etkilemiş iki önemli ülkede, Doğu-Batı aksındaki siyasi gelişmeler, Türkiye'yi de ister istemez değiştirecek ve bir arınma dönemine girmesine neden olacak; siyaset sonunda gerçekten değişmek zorunda kalacak.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Düşük yoğunluklu demokrasi

Sezin Öney 03.10.2013

Türkiye, dil hakları alanında, “**düşük yoğunluklu savaştan**”, “**düşük yoğunluklu demokratikleşmeye**” gelebildi ancak. Klişe, “**eskiden bir Kürtçe kaset bile dinlenemezdi**” söylemi, 2002’de de, dil haklarına yönelik ilk düzenlemeler, Avrupa Birliği uyum süreci çerçevesinde yapılırken de hep dillerdeydi.

“Nereden nereye geldik” ...

Bu söylem kendi içinde bir gerçekliği ifade etse de, sürekli yinelenmesi, bir süre sonra statükonun teminatı hâline gelmesine neden oluyor. Büyük mesafeler kat edildiği algısı, sahte bir pembelik yaratıyor ve yasamadan yürütmeye ve yargıya, klasik devlet reflekslerini korumanın, ataletin bahanesi oluyor.

Başbakan’ın Demokratikleşme Paketi’ni açıklarken, yasal tadilata tabi tutulacağı sinyali verdiği 2923 sayılı “**Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun**”, 2002’de adı değiştirilene kadar, “**Yabancı Dil Eğitimi ve Öğrenimi Hakkındaki Kanun**” idi.

Bir kere, kanunun 11 yaşına giren “**yeni**” adının “**betonluğu**” bile çok şey anlatıyor; bozuk Türkçesinin yarattığı gülünç duruma hiç girmeyelim.

Söylemeden geçemeyeceğim, bazen devleti insanlardan korumak için şekilden şekle girerek bu kanunları yazan bürokratik tipolojiyi gözümde canlandırmaya çalışıp çok da eğleniyorum.

2923 sayılı kanun, Lozan’la hakları korunma altına alınan Rum, Yahudi, Ermeni cemaatlerinin okullarını (gene 1920’lerde Bulgaristan’la yapılan bir anlaşma sonucu Bulgar cemaatini de ki fiilen yoklar zaten) ve İngilizce başta olmak üzere “**yabancı diller**” olarak kabul edilen dillerin öğretimini ilgilendiren bir kanun olarak 1983’te “**darbe zihniyetiyle**” tasarlanmıştı. Lozan bilindiği gibi, Müslüman olmayan cemaatlere, azınlık statüsü kazandırıyor. Lozan’da hiçbir grup ismen zikredilmiyor ama Cumhuriyet, Osmanlı’nın **Millet Sistemi**’ni devralarak bu hakları Rum, Ermeni ve Yahudi cemaatleri için uyguluyor. Süryaniler gibi diğer bazı Müslüman olmayan gruplar ise kapsama dışında.

2002’de ve 2003’te bu yasaya atılan çentikler, özel dil kursların açılmasını ve ertesinde bazı üniversitelerdeki bölümlerde bazı derslerin Kürtçe yapılmasını sağladı ama devlet zihniyetini yansıtan kanundaki “**yabancı dil**” ötelemesi, üzeri “**farklı dil ve lehçeler**” şeklinde şekerle kaplanmasına rağmen, aynı kaldı.

“**Kapı gibi**” 1982 Anayasası, 42. maddesi ile anadilde eğitimin kapısını kapatıyor: “**Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez.**”

Anayasa değişmedikçe, özel veya devlet okulu, fark etmez, Türkiye’de anadilde eğitim mümkün değil.

Ancak, “**anadil eğitimi**” veya “**anadilde eğitimimsi**” olarak nitelenebilecek biçimde, bazı dersler Türkçe dışındaki dillerde yapılabiliyor. İngilizce eğitim yapma iddiasındaki özel kolejlerde bile, birçok ders Türkçe okutulmak zorunda. Tam manasıyla, anadilde eğitim ancak, diplomatik statülü okullarda mümkün.

Türkiye’deki “**anadilde eğitimimsiye**” en yaklaşılabilen örnek, Ermenice öğretimin mevcut olduğu okullar. Özel okul statüsündeki bu kurumların da, devletin hiçbir desteği olmadığı gibi olabilecek her konudaki kösteğinden ötürü zaten çok sorunları var.

Anadilde eğitim talebi olan insanları, belki benimsemeyecekleri bir “**azınlık**” statüsüne sokmaktan, Türkçe dışındaki anadilleri kendinden saymamaya kadar çok problemlili, savsaklamacı bir yaklaşım var ortada.

Büyük ihtimalle, AKP’nin genel ve yerel seçimlerdeki temel söylemlerinden biri, “**asıl paket, yeni anayasa**” olacak. “**Yaptırmadılar ama biz halkla yapacağız**” gibi bir yaklaşımla, büyük destek istenecek. Anadilde eğitim de, pazarlık konusu olmaya devam edecek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Politik dil

Sezin Öney 05.10.2013

Nobel ödüllü yazar **Herta Müller**'in bir sözü var; "**Dil, hiçbir zaman, hiçbir yerde, politika dışı bir alan olmamıştır**".

Müller, Romanya'daki Alman azınlığın mensubu olarak, farklı kökeni yüzünden "**iç düşman**" olarak nitelenmenin ağırlığını iyi bilen ve bunu romanlarında dile getiren bir yazar.

Dil, politika demek.

Türkiye'de de, anadilde eğitimin, adeta bozdurulacak bir altın gibi, gıdım gıdım yastıkaltından çıkmaya başlayan bir "**hak**" olduğuna şaşmamalı.

Keşke bu cimrilik olmasaydı tabii; Türkiye, anadilde eğitim konusunda dünyaya örnek bir model ortaya sunabilseydi.

Başbakan Erdoğan'ın, Türkiye'nin, demokratikleşme paketi ile, anadilde eğitimde "**Avrupa'ya örnek hâle geldiği**" külliye yanlışı bir iddia.

Almanya'ya aile bağlarım var; yakından tanıdığım bir ülke olduğunu da söyleyebilirim; gayet iyi biliyorum ki, Almanya'daki Türklerin sorunları, çok boyutlu, çok da derin.

Ancak, Almanya'daki Türklerin meselelerinin Türkiye'de iç politika malzemesi yapılması son derece sevimsiz bir durum. Kaldı ki, son yıllarda artan biçimde, huy edinilen bir tavrın, Almanya'daki göçmen sorununda olumlu gelişmeler yaşanmasına katkıda bulunduğuna hiç de emin değilim.

Almanya'da, eğitim konusu, federal sistem altında, eyaletlerin karar ve uygulama alanında. Bu nedenle birçok farklı uygulama var; Türkiye'deki merkezî sistemle alakası yok. **Berlin'deki Aziz Nesin İlkokulu, mesela, tamamen çift dilli bir örnek.** Berlin'de başka dillerde de, 18 benzer okul bulunuyor. Anadil eğitimi ve kısmen anadilde eğitim yapan okullara devletin maddi desteği de var.

Ayrıca, dünyanın her yerinde hukuken, göçmenlerin statüsü, sahip olabildikleri haklar farklı.

Bu durum, kendisi de göçmenlik deneyimini yaşamış biri olarak benim savunduğum bir durum değil; ancak, Türkiye'nin, göçmenleriyle vatandaşlarının hukuki statüsünü eşitleme, göçmenleri, yurttaşlarının sahip olduğu tüm haklardan yararlanılma iddiasında bir öncü ülkeye dönüşme niyetinde olduğunu da hiç sanmıyorum.

Almanya'da Türkçenin ülkenin her yerinde, eğitim sisteminde çift dilli eğitimde veya anadilde eğitimde kullanılabilmesinin önündeki en büyük engel, Almanca öğrenmeyi engelleyeceği ve bunun da, zaten sorunlu olan entegrasyon sürecini baltalayacağı.

Bu argümana katılan veya karşı çıkan Türkler olduğu kadar Almanlar da var.

Konuyla ilgili kanaatim, **Avrupa Azınlık ve Bölgesel Diller Şartı**'nın (**European Charter for Regional or Minority Languages -ECRML**) Uzmanlar Komitesi'nde Almanya'nın temsilcisi **Stefan Oeter**'in bize dilegetirdiği; Türklerin ve diğer göçmenlerin anadilde eğitim görerek okula başlama seçeneğinin yaygınlaşması, bir hakkın yerini bulmasının ötesinde, öğrencilik yaşamının bütünü için kilit önem taşıyor.

Kendi anadilinin eğitimini gören biri, başka dilleri de, hatta başka anadilleri de daha kolay öğrenebilir. Oeter gibi uzmanlar, Türk göçmenlerin hakkı için mücadele veriyor.

Almanya, ECRML'in tarafı ve bu şart çerçevesinde, belirlenen sekiz tane yerel/azınlık dillerinin ötesinde, Türkçeye karşı da, hukuki yükümlülük altına girebilir.

Türkçe, bu anlaşma çerçevesinde Romanya ve Bosna-Hersek'te, koruma altında.

Türkiye de, "**model**" olma iddiasındaysa, önce bu anlaşmaya taraf olsun ve "**uzmanlarının**", komitesinde yer almasını sağlayarak, Avrupa'ya entelektüel katkı sunsun.

Bu arada; bir not: Almanya'da son derece faal olan, Türk göçmenlerin de yaşamının doğumdan ölüme hemen her evresinde "**vatan**" ile bağlantı sağlayan Diyanet İşleri'ne bağlı **Diyanet İşleri Türk İslam Birliği**'ni (**DİTİB**) ele alalım. Almanya'da bine yakın, Türkiye'den görevli memur imam, Almanya'da görev yapıyor. Devlet, farklı bir dinin Türkiye'de, böyle bir faaliyette bulunmasına izin verir miydi?

Bu tarz "**kısasa kısas**" tarzı sığ yaklaşımlar zaten, onursuz ve gurursuz; ama böyle karşılaştırmalara girilirse de, kârlı çıkan Türkiye olmaz hak ve özgürlüklerin bu hâliyle...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir telefon...

Sezin Öney 10.10.2013

Radikal'de **Orhan Kemal Cengiz**'in, 4 Ekim tarihli, "**Demokratikleşme paketi için 700 'elçi'!**" yazısında ilginç bir detay vardı. Yazı, **Taraf**'tan **Sümeyra Tansel**'in, 2 Eylül'de yayınlanan, "**Devlet Ayvalık'taki Taksiyarhis Kilisesi'nde ayin yapılmasına izin vermedi. 700 Rum ayinlerini yapmak için Ayvalık'taki bir otelin salonunu kiraladı**" spotlu haberi üzerine kaleme alınmıştı.

Cengiz, şöyle yazmıştı;

*"Haber okuyunca, bu kiliseyi restore ettiren eski Kültür Bakanımız **Ertuğrul Günay**'ı aradım, '**Biz burayı hem bir müzik akademisi olarak kullanılsın hem de yılın belli günleri ibadete açılsın diye restore etmiştik**' dedi. Bu 700 kişilik gruba ibadet izni verilmemesine ilişkin yorumunu sorduğumda, '**Ben bakanken Bartholomeos beni telefonla arayınca bu tür meseleleri hallediyorduk**' diye sözlerini sürdürdü."*

Ankara sakinleri olarak ne Orhan Kemal, ne de ben, "**bir telefonla**" işlerin halledilmesi gerçeğine yabancıyız.

Aslında, Türkiye'de yaşamını sıradan vatandaş olarak sürdürmeye çalışan kimse de değil.

Avrupa'da göçmen hayatında bir sürü güçlük yaşadıkdan sonra, bana tuhaf gelen, hiç alışamadığım, bu "**bir telefon**" meselesi olmuştu. Hem benden "**bir telefon**" etmemi rica edenler, hem de benim, bazen çok rastgele bir işi halletmek için bile "**bir telefon**" açılmasına mecbur kalmam, bana huzursuzluk veriyordu; hâlâ da veriyor.

"**Yabancı**" olarak yaşadığım yerlerde, kurallar, olacaklar ve olamayacakların çerçevesi belliydi; adil veya değil, neyin nasıl işleyeceğini bilebiliyordum. "**Eş dost**" çevresi olmadan da, kendi yolumu bulabiliyordum.

Oysa Türkiye'de, o "**bir telefonu**" açacak yakın çevre olmadıkça, insan olarak varlığınız bir şey ifade etmeyebiliyor.

Hatta bazen, telefonlar silsilesinin açılması da "**yazmıyor**".

Nisan 2013'teki "**Mayıs sınavı**" başlıklı yazımda şu satırlara yer vermiştim;

*"Yıl 2010; Ataşehir'de, beton devlere benzeyen gökdelen sitelerinin hemen eteklerinde, bir incecik naylon çatı altında, yani bir derme çatma baraka bile değil, birkaç çöp torbasının birbirine iliştirildiği bir '**sığınakta**' yaşayan bir adam öldü.*

*İnsan hakları aktivisti **Hacer Foggo**, o dönemde, **HerTaraf**'ta yayımlanan '**Çekin elinizi Romanların üzerinden**' adlı yazısında, **İsmail Gani**'nin hikâyesini şöyle dile getirmişti; '**1 Nisan 2010 şaka gününde şaka gibi bir metrekarelik bir çadırda Ataşehir Kaymakamlığı'nın tam 50 metre arkasında lüks binaların ortasında, doktor raporuna göre de açlık ve bakımsızlıktan yaşamını yitirdi**'.*

*Gani, zihinsel engelli karısı ile beraber, yoksulluğun en beter hâllerini yaşıyordu, ancak devlete göre, '**hiç kimseydi**'. Foggo, bir başka yazısında da, kaymakamlığın yaklaşımını şu yakıcı sözlerle '**özetlemişti**'; '**Kimliği olmadığı için Gani'ye sosyal yardımlaşmadan, sosyal erzak veremedik**'.*

*Buna karşılık, kaymakamlık, sözkonusu '**yıkım**' olduğunda Gani'nin son derece '**farkındaydı**'; '**evi**' olan naylon çadır, ölümünden sonra çadır, '**orantısız güç kullanımıyla**' bir buldozer darbesiyle dümdüz ediliverdi.*

*Gani'nin ölümü ertesi, şu haber, medyada yer buldu; '**Roman vatandaşı, nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği bile olmayan yaklaşık 100 bin Roman için umut oldu. Gani'nin hikâyesinden oldukça etkilenen Devlet Bakanı Faruk Çelik, İçişleri Bakanı Beşir Atalay'a bir yazı yazarak, kimliksiz Romanlara kimlik çıkarılması için gereken kolaylığın sağlanmasını istedi**'.*

***Çelik**'in, bu trajediden etkilenmesi ve harekete geçmesi, kulağa '**olumlu bir gelişme**' gibi gelebilir.*

*Oysa bu durum, Türkiye'de tam da '**insanlar**' olarak zavallılığımızın göstergesi. Devlet kudretinin, bizi tanımamasına, sevmesine, yardım eli uzatmasına muhtacız."*

Kimliksiz "**hiç kimse**" Gani'yi kurtarmak için, hem Hacer Foggo, hem de bazı bürokratlar, telefon üzerine telefon açmış; ancak durumu umursayan olmamıştı.

Türkiye'de insan hakları değil, "**telefon hakları**" sözkonusu oldukça sorun da çok olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin aşırı sağ

Sezin Öney 12.10.2013

Başlıca akademik ilgi alanlarımdan biri aşırı sağ ve son yıllarda, Avrupa'da aşırı sağ partilerin/ hareketlerin yükselişi üzerine düşünür, yazarken, hep aklımın köşesinde şu soru vardı; Türkiye'de, Avrupa'dakilere muadil bir aşırı sağ akım gelişmemesinin nedeni nedir?

MHP, aşırı sağın "**yeni yüzünün**" bir örneği değil.

Türkiye'de, "**aşırı milliyetçi**" olarak nitelenen, etnik düşmanlık-nefret kusan gruplar da, yeni aşırı sağ örneklerinden değiller.

Avrupa'daki yeni aşırı sağ da, "**neo-naziler**" veya ırkçılığını ayan beyan sergileyen hareketler de.

Yeni aşırı sağ, son derece "**normal**".

Aşırı sağ üzerine çalışan başlıca akademisyenlerden **Cas Mudde**'in deyişiyle, "**popülist radikal sağ**", "**normal bir patoloji**".

Alenen ayrımcılık ve ırkçılık yapmayan, dışlayıcılığını "**insan haklarına gerçek sahip çıkan taraf**" olma iddiasıyla maskeleyen, sol siyasete düşmanlık güdüp bir yandan da sloganlarını (içini boşaltarak) gasp eden, "**hem halkçı, hem de beyaz yakalı**" bir çizgide yeni aşırı sağ.

Yeni aşırı sağ;

- "**Yerlilik**" iddiası; yerel değerlere, yani halkın özündeki değerlere "**asıl sahip çıkan kesim**" olma iddiasında;
- Kendi siyasi çizgisinin otoriterliğine onay veriyor ve hatta şefkat duyuyor... Başka otoriterliklere veya kendine yönelik "**baskı**" algısına tepkiye karşılık, kendi siyasetinin otoriterliğini "**doğal tepki**", "**kötülere karşı kendini koruma tedbiri**" olarak niteliyor veya görmezden geliyor;
- Toplumu, "**saf ve temiz iyiler**" (aşırı sağın kendisi) ve "**yolsuzluğa batmış, kötü seçkinler**" gibi iki kutba ayırıyor; "**kötü ve köhne**" olana karşı, "**halkın iradesini temsil eden yeniler, gençler, enerjikler/diriler**" gibi bir ikilikle, bir düşmana karşı savaş verdiği algısı yaratıyor. Ve tabii, bu sayede "**kahraman**" rolüne soyunuyor.

AKP'de ön plana çıkan siyasetçiler, son yıllardaki egemen söylem ve tavırlarıyla, bu tarife uyan bazı çağrışımlar yapıyor. Ancak, Kürt Sorunu gibi bir ağır problem var oldukça, AKP'nin tam manasıyla bir "**yeni aşırı sağ**" partiye dönüşmesi mümkün olamaz. Kaldı ki, AKP hâlâ, kendi içinde "**çok parçalı bir bütün**" olmayı, Türkiye'nin farklılıklarından izdüşümler taşımayı sürdüren bir parti. Üstelik de, bir kitle partisi.

AKP, son zamanlarda artan biçimde, 1970'lerin Türk-İslam sentezi düşünce akımlarından motiflerle, "**sağın aşırısı**" çizgisine demir atıyor. Zaten, yaş itibarıyla de, bugünkü egemen kadrolarının aşına olduğu, adeta içine doğduğu "**öz çizgi**" bu.

Devletçiliğiyle, Kemalizm'le de barışık bir Türk-İslam sentezi söyleminin ön plana çıkmasıyla, 1970'lerdekine benzer bir sağ-sol kutuplaşmasının toplumda yeniden (ancak düşük yoğunluklu olarak) başgöstermesine şaşmamak lazım.

Peki, Türkiye'nin aşırı sağ kim?

Çok da sürpriz bir şekilde, kanımca, **Türkiye'nin "yeni aşırı sağ partisi", "yeni Türkiye medyasının" ta kendisi.**

Twitter fenomenleri, aşırı medyatik bazı genç **"yazarlar", "gazeteciler"**... Bu yeni kitle, **"neo-medya eliti"**, Avrupa'da yeni aşırı sağ partilerin işlevini görüyor-merkez sağ ve solu da **"aşırıya kaçırıyor"**.

Patolojik bir normallik, **"anormalin normal olduğu"** yeni bir toplumsal algı boyutu yaratma rolünü üstleniyor.

Aşırı sağ, yeni bir ideoloji ile ortaya çıkmıyor; var olan ideolojilerin, geleneksel siyasi partilerin, kendisi dışında kalan politikanın tümüne karşı bir savaş yürütüyor. Halkı, **"hainlerden", "sapkınlardan"** kurtarma misyonu üstleniyor; yeni, temiz, beyaz, **"safaştırılmış"** bir düzenin hayalini sunuyor.

"Erdem yumağı" neo-medya örneklerine bakarken (veya bakakalırken), basit bir fırsatçılık vakası ile karşı karşıya olunmadığını görmek gerek.

Bugün, AKP **"partileşmemiş bir aşırı sağın"** medyadaki desteğinden hoşnut olabilir, bu destek işine de yarayabilir; ama uzun vadede, aşırı sağdan tarihte kimseye fayda gelmediği görülmüştür...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Beyaz Türkler

Sezin Öney 17.10.2013

"Türkiye'nin 'yeni aşırı sağ partisi', 'yeni Türkiye medyasının' ta kendisi. Twitter fenomenleri, aşırı medyatik bazı genç **'yazarlar', 'gazeteciler'**... Bu yeni kitle, **'neo-medya eliti'**, Avrupa'da yeni aşırı sağ partilerin işlevini görüyor merkez sağ ve solu da **'aşırıya kaçırıyor'**.. " demiştim geçen yazımda...

Polonya'da Majdanek toplama kampını ziyaret eden Türkiye'den iki öğrencinin İsraili gruba Nazi selamı vermesi üzerine, **Hürriyet Pazar'da Gökçe Aytulu**, Türkiye'deki **"Naziler"** konusunu gündeme getirdi. Gökçe'nin **"Türk Nazi Partisi"**nin internet sitesini inceleyerek yazıya döktüğü gözlemler son derece enteresandı. Bu yorum-haber, Türkiye'de medya genelinde, öğrencilerin **"şaka yaptığı için başlarının yandığı"** söylemi hâkim olmasına tezat, sorgulayıcı da bir tondaydı. Maalesef, medya genelinde sorgulama yerine olayı, **"biraz ayıplayarak hoş görme"** havasının ağır basması da, basındaki milliyetçilik damarı ve ahlaki boşvermişliğin örnekleri.

Nazi selamı olayı, akla aşırı sağ getiriyor hemen...

Oysa, benim geçen yazıda bahsettiğim **“yeni aşırı sağ”**, ortada **“Heil Hitler”** diye dolaşan bir akım değil.

1980’lerden beri, Avrupa genelinde yeni aşırı sağın yükselişi, akademide ve medyada önemli gündem maddelerinden...

Ancak, sözkonusu siyasi akımı, **“yeni aşırı sağ”** olarak adlandırmak, belki de yanlış...

Bir kere, 1980’lerden beri adım adım merkez siyasete yerleşen **“aşırı sağ”**; artık **“mevsim normallerinde”** sayılabilir.

Ayrıca, hâlâ **“aşırı sağ”** olarak dışlamaya, bu şekilde bir etiketlemeyle de, siyasetin kabul edilebilir sınırları dışında bırakmaya çalıştığımız politik çizgi, **“popülist”** damarıyla, tüm Avrupa (ve bence Türkiye) siyasetinde demokratikleşme ivmelerini teslim almış durumda.

Erwin Scheuch ve **Hans-Dieter Klingemann**’ın **“Batı demokrasilerinin normal patolojisi”** olarak nitelediği aşırı sağ hareketlerin, bu akademisyenlerin öne sürdüğü şekilde yalıtılmış bir hastalık olmadıklarını kabullenince, aşırı sağ söylemlerin, **“halkçılık”** kisvesi altında nasıl sıklıkla karşımıza çıktığını da daha iyi fark ediyor insan.

Konunun önde gelen uzmanı, Georgia Üniversitesi’nden **Cas Mudde**’nin tezi, bir önceki yazımda da atıfta bulunduğum gibi, aşırı sağ, **“patolojik bir normallik”**...

Nazi selamı çakan tavrın da, **“şakacı gençlik”** diye nitelenebilmesi veya Nazi selamı çakmayı **“şakacılık”** sanan gençliğin yetiştirilebilmesi de, aşırı sağ çizginin **“patolojik normalliğinin”** sonucu.

Popülizm ve aşırı sağ, o kadar iç içe geçiyor ki, **“halkçı”** çizginin nerede bitip, tehlikeli suların nerede başladığının çetelesini tutmak zor.

Popülizm, demokrasi maskesi altında demokratik ideallerin yozlaştırıldığı bir **“normal”** yaratıyor; ki, bu **“normal”**, adeta bir manyetik alan gibi kamuoyu algılarını çarpıtıyor.

Akademik dünyada, popülizm, insanların **“temel duygularına hitap eden basit siyasi söylem”** olarak tarif ediliyor. Çözülmesi güç, çetrefilli, incelikle ele alınması gereken toplumsal sorunlara, adeta kılıç darbesi vurarak kolaycı çözümler getiren siyasi yaklaşım olarak da...

Ancak, Mudde gibi ben de, aşırı sağ popülizme sözkonusu olunca, **Ruy Texeira** ve **John Rudis**’in dikkat çektiği noktanın son derece can alıcı olduğunu düşünüyorum: Popülizm öncelikle, **“kötü”** seçkinler/elitler ve **“temiz halk”** arasındaki ilişkiyi temel toplumsal sorun olarak alıyor. Ve **“yoz elitlere”** karşı, **“saf beyaz halkın”** savaşını yürüten kahramanların hareketi olmaya soyunuyor. Yeni aşırı sağ popülizm de, **“beyaz-temiz-saf”** halkın iradesinin vücut bulduğu siyaset...

“Biz” ve **“onlar”** kutuplaşması, yeni aşırı sağın can damarı, yaşam kaynağı.

Tanıdık geldi mi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halkçı seçkinler

Sezin Öney 19.10.2013

Türkiye’de, bir yandan, **“aydın”**, Batılılaşma sürecinde, halktan uzak, halktan kopuk **“anlaşılmaz”** bir varlık olarak tanımlanagelmiş, bu nedenle de, ülkenin gazetecilik ve siyaset tarihinde hep aşağılanmış...

Bir yandan da, **“halk”** dediğimiz insanlar bütünü’nün kendisinin **“eğitim”** tutkusu nedeniyle, **“bilgi sahibi olmak”**, **“âlimlik”** arzulan, saygı gören bir hâl, erişilecek bir mertebe olarak konumlanagelmiş...

Bu ilginç tezat da, tuhaf hâller yaratıyor. En acıklılarından biri de, şöylesi bir trajikomik ikiz hâl; gazetelerin yazışlarındaki popülizm/elitizm kompleksleri...

Bir yandan, **“halka yakın”** olarak varsayıldığı için en düşük düşünce çizgisinin, en popülist olanın baş tacı edilmesi... Ne kadar boş ve hafif, o kadar makbul düşüncesi... Öte yandan da, bilgiyi okuyanı ezmek için bir kızılcık sopası olarak kullanan veya her fırsatta, gerekli gereksiz alıntılarla, karpuz sergisi şeklinde bilgi sergilemeye çalışan **“halkçı aydın yazarların”** da, aynı biçimde baş tacı olması.

Şahsen tanık olduğum, gazeteciliğe başladığımdan beri, medyada hep bir **“halka yakın olma”**, **“popülerite”** kompleksinin varlığı... Yüzler değişiyor, Türkiye’de medyanın **“insandan”** kopukluğu değişmiyor. İnsani olana yabancılaşma, yavan gazeteler yapıp duruyor.

“Halkın” sabrına da hayran olmamak mümkün değil; tirajlar düşse de, ısrarla hâlâ gazete okuyabilen birçok insan var.

Türkiye’nin medyasında dil bilen gazete yöneticileri arasında, Anglo-Sakson medyasındaki insan odaklı haber yazımına, insan hikâyelerine olan ilgi büyüktür. Hep öyle, **“insan kokan”** haberler yapılmak istenir; sonra, muhabire değil, köşe yazarına yapılan yatırımla da, habersiz gazetecilik çarkı döner gider.

Yeni nesil köşe yazarları, bir an önce **“hayırlı bir patron”** bulup, İstanbul’dan Ankara manzaralı sağlam köşelere kurulmak, masrafları devlet bütçesinden dünya seyahatlerine çıkmak **“uluslararası gözlemlerini halkla paylaşmak”**, kariyer zirvelerine de **“milletvekili”** olarak ulaşmak ister. Eski nesilleri de, **“patronlarının siyasi oyunlarına göz yummak”**, **“halka sırtını dönmekle”** suçlarlar. Sonra, yeni nesil eskir, yerlerine yeni yeni nesil gelir. **“Halkçı yazarların”** seçkince yaşama, sonra da dönüp köşelerinden **“halka”** yaşamı öğretme hevesi hiç değişmez. Bir medenileştirme misyonudur ki, meşalesi nesilden nesle geçer...

Türk köşe yazarı, bir tür Rönesans insanıdır; istihbaratçılık, siyasetçilik, gazetecilik hepsi birbirinin içine geçer, ortaya karışık, her parmakta bir marifet bir mesleki kokteylin ustası olanlar, medyatik yıldızlar olarak, sürekli konuşur konuşur konuşur.

“Türkiye’nin aşırı sağ, medyası” diye yazmıştım.

Avrupa’da aşırı sağdan bahsettiğimizde, kimin ne olduğunu biliyor ve ona göre, tutum alabiliyoruz.

Gene yazdığım gibi, aşırı sağ, **“Neo-Naziler”**, alenen ırkçılık yapanlar değil. Demokratiklik kisvesi altında, en beter hak ihlallerini savunan politik söylem.

Türkiye’deyse, aşırı sağ popülizm, **“muteber”**, **“popüler”** köşe yazarları üzerinden geçer akçe oluyor; siyasetin kara para aklama mekanizması gibi, politikanın çarpıklıklarını aklayan bir çark olarak dönüp duruyor.

"Her görüşe yer veren çoğulcu çizgi" sergileme kaygısı da, nedense, hep bu tarz popülizme kapıların ardına kadar açık olması sonucu doğuruyor; gerçekten farklı olan, çoğulculuğa katkısı olan görüşlere, medyada çok ender rastlanabiliyor.

Bu yaygın eğilimin üzerine bir de, "**Ankara'dan açılan telefonlarla**", yazışlarının uyarılması, manşetlerin yönlendirilmesi âdeti eklenince, Türkiye ve dünyadan habersiz ama çokbilmiş medya hâlleri katmerleniyor. Siyaset çalışıyor medya dinliyor, medya çalışıyor siyaset dinliyor.

Eskiden "**oyun**" küçüktü; şimdi, Türkiye, bir avuç kısıtlı birikim sahibi medya ve siyaset elitinin direksiyonunda, son sürat "**büyük oyunlar**" oynuyor "**halk için**" ve "**halk adına**".

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karagöz ile Hacivat

Sezin Öney 24.10.2013

2007'den bu yana Türkiye üzerine yayımlanan akademik makalelerin ezici çoğunluğundaki klişe, demokrasi düşmanı ve seçkinci Cumhuriyetçi kesimlerin, demokrat muhafazakârlarla olan mücadelesi...

Bu klişe, Hrant Dink'in öldürülmesinden e-muhtıra verilmesine kadar geçen boğucu dönemde, benim de sık sık tekrar ettiğim bir klişe idi.

O zamanlar bu kalıp, bir nevi slogan gibi, devletin içindeki derin gölgelere karşı savaşta tutulan tarafı da simgeliyordu.

Aradan yedi yıla yakın zaman geçti. Hrant Dink cinayetinin arka planı da muamma, e-muhtıranın nedenleri, nasılları da...

Demokratikleşmede kim, ne tarafta?

Princeton Üniversitesi'nden değerli tarihçi hocamız **Şükrü Hanioglu** da, geçen hafta **Sabah**'ta, "**Liberal Seçkinciler, Demokrat Muhafazakârlar**" başlıklı bir yazı yazmış.

Bu yazıdan çok yararlandım; geçen kış, **Prens Sabahattin** üzerinden Osmanlı'nın son döneminde "**liberalliği**" incelemiştim.

Hanioglu'nun **Sabah**'taki yazısı da, Prens Sabahattin ile ilgili okumalarıma ışık tutuyor ve 19. yüzyılı anlamak için son derece aydınlatıcı detaylar içeriyor.

Ne var ki, günümüzü anlayabilmek için, **Karagöz** ve **Hacivat**vari, "**Liberal Seçkinci**" ve "**Demokrat Muhafazakâr**" gibi adeta şablon kesim tiplerden daha derine inen, çok boyutlu kavramalara ihtiyacımız var.

Sürekli bir "**savaş psikolojisi**" ile, trajikomik derecede "**yassıltılmış**", "**tek boyut**" tiplerle, 21. yüzyılın toplum labirentlerini, bireylerin karmaşık yapılarını anlamak mümkün mü?

Batıcı- seçkinci ve darbeci karakter figürümüz ile, Doğulu- muhafazakâr- demokrat tezadının gerçekten de, gölge oyunu kahramanlarından farkı yok. Televizyon ekranlarındaki çoğu siyasi tartışma programı da, zaten modern gölge oyunları olarak kurgulanmışa benziyor.

Karagöz ve Hacivatlar dışında, **“artan çoğulculuğun”** tezahürü olarak, gölge oyununun klasik karakterleri Kürt, Laz, Kayserili ve siyasi tartışmalara renk katmak için Hokkabaz, Beberuhi gibi figürler de, medya perdesinden yansıyor.

Hanioğlu, Türkiye ve Mısır gibi ülkelerde Batı’nın, **‘liberal’** diye tanımladığı bireylerin, **“gerçekte Weberyen anlamda seçkinci bir statü grubu oluşturarak demokrasi karşıtı siyasî yaklaşımları içselleştirdiklerini”** yazıyor.

Hanioğlu, **“Batı ile ‘aşk-nefret’ ilişkisi yaşayan sözkonusu ‘liberaller’”** gibi de bir tanımlama yapmış.

Oysa; **“Batı ile aşk ve nefret ilişkisi”** yaşayan, aslında **“Batı dışı”** olarak tarif edilen herkes değil mi?

Batı ülkesi diye, tarihimizin **“aşk-nefret”** odağı Fransa’yı ele alsak, burada da, ülkenin kendi içindeki göçmenleri, Müslümanları geçtim, sadece coğrafi olarak bile doğu-batı ayrımı yok mu?

Batısından doğusuna, Türkiye’deki tüm kentlerin, köylerin, mahallelerin **“batısı”- “doğusu”**, neresi?

Kaldı ki, Hanioğlu’nun düşünce çizgisini izlersek; **“Türkiye’de, ‘muhafazakârlık’ın, üzerinde oluşan baskı nedeniyle demokrasi talebinde bulunan bir çizgiye kaymış olmasının, liberal bir pozisyona karşılık gelmediğinin gözden kaçırılmaması gerektiği”** savıyla karşılaşıyoruz.

Yani, Mısır ve Türkiye gibi **‘Doğulu’** ülkelerde, kimse görüldüğü gibi değil.

Son kertede, Batılı gözükkenler de liberal değil, Doğulu gözükkenler de...

Mutlu son ise, **“gerçek liberallerin”** sahneye çıkmasıyla sözkonusu olacak. Yani, **“darbe destekçisi sözde liberallerin yerini gerçek liberallerin alması”** ile...

Böylelikle, **“liberal demokrasi”**nin **“şimdilik”**, **“Batı”**ya özgü bir insanlık hâli olduğunu da kabullenmiş oluyoruz.

Oysa, temel dert, **“Batı”**da da, **“Doğu”**da da, kavramların sığılığının gizlediği çok yönlü, çok boyutlu, çok tezatlı insani durumların es geçilmesi; ve bu **“çokluğu”**, **“tek tipleştirmeden”** yaşatacak kurumların yaratılabilmesi değil mi?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Statükocu reform

Sezin Öney 26.10.2013

1956 yılında, **TIME** dergisi **“yılın insanı”** olarak bir protestocuyu seçmişti; **“Macar özgürlük savaşçısını”**.

1956'da, 23 Ekim'den 3 Kasım'a, Budapeşte'de insanlar, Sovyetler hegemonyasına karşı ayaklanmış, hak ve özgürlüklere sahip çıkan bir yönetim talebiyle sokaklara dökülmüşlerdi.

1956 rüyası, Sovyet tanklarının 4 Kasım'da şehre yürümesiyle sona erdi. Bir haftaya kalmadan, başkaldırı ezildi. Yaklaşık iki haftalık bu süreçte, üç bin kadar sivilin öldüğü hesaplanıyor. Toplamdaysa, yaklaşık altı bin insanın.

Sovyetler'in altı bin tank ve 150 bin askerle Macaristan'a çıkartma yapmasının ardından 300 kişi idam edildi. 12 bin kişi tutuklandı. 200 bin kişi de, ülke dışına kaçtı.

Arşivlere baktığımızda, Moskova'nın asıl endişesinin, Macaristan'da olup bitenden çok, Ortadoğu'daki ağırlığını kaybetmemek, dünyaya zayıf gözükmek endişesi olduğunu görüyoruz.

2011'de *TIME*, gene bir göstericiyi "**yılın insanı**" seçti. Anonim bir protestocu figürünü...

TIME'in yeni ilham kaynağı, **Arap Baharı** idi.

Fakat derginin kendisi bile, tarihin tekerrür ettiğini gözden kaçırmış, kapağıyla ilgili başyazıda, 1956'ya atıfta bulunmamıştı.

"Çok acı çekti. Çok çalıştı. Ve kendini ateşe verdiğiğinde, mesele onuruydu."

Bu sözlerin sahibi, **Tunus**'ta kendini yakan ve intiharıyla da Arap Baharı gösterilerini tetikleyen **Muhammed Buazizi**'nin annesi **Mannubiye**. Ama, 1956'da Macaristan'da çocuğunu yitiren bir annenin sözleri de olabilir.

Malum, 26 yaşındaki Muhammed, seyyar meyve-sebze satıcısı olarak çalışıp ailesine bakıyordu. 2010'un son günlerinde, bir polisin kendisini tokatlayıp, terazisine el koyması, çileli hayatında bardağı taşıran son damla oldu. Ömrü boyunca, kendisi ve ailesinin, devlet mensupları, güvenlik güçleri tarafından aşağılanması bunalmış biri olarak, **"yeter artık"** deyip kibriti ateşledi.

Muhammed'in hayatı, ölümü modern bir trajedi...

150 yılı aşkın süredir, onun gibi başkaldıranlar, yani **"meçhul protestocu"**, insanlığın kaderini değiştirmeye çalışıyor.

1848'de de, Avrupa'da, Fransa başta olmak üzere, birçok yerde gösteriler başlamıştı. Zanaatkarların başını çektiği **"sıradan vatandaş"**, kötü yaşam koşulları, ezilme, onurunun çiğnenmesine karşı, Avrupa başkentleri, şehirlerinde sokağa döküldü, barikatlar kurdu.

Avrupa'nın üç büyük imparatorluğu, **"Halkların Baharı"** olarak anılan 1848'den farklı biçimde etkilendi; Osmanlı ve Rusya, 1848'i **"es geçti"**. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu coğrafyası ise, 1848 ile fena sarsıldı.

Ancak, tüm Avrupa genelinde de 1848 sonrası, özgürlükçü insani talepler, aristokrasi- güvenlik güçlerinin muhafazakâr koalisyonunca, deyim yerindeyse, **"boğuldu"**.

Yönetimde daha fazla söz sahibi olma, daha insanca yaşam koşullarına ulaşma taleplerinin sesi, bir yandan tutuklamalar ve şiddetle, bir yandan da **"statükocu reformlarla"** kesildi.

Statükocu reformlar, günümüz Türkiye'si için de önemli bir kavram.

Bu kavramdan kastım şu; yönetenler sık sık, hakları **"verir gibi"** yapıyor ama bir yandan da, **"çaktırmadan"** yeni sınırlamalar getiriyor. Bu sayede siyaset, toplumsal taleplerin akışına uymak yerine, kendi gündemine göre

hareket edebiliyor; dönüşümlerin devri düşürülüyor, gerçek değişimlerin önü kesiliyor. Demokratik değişim gibi görünen süreçler, aslında kaçınılmaz evrimin yavaşlatılması manasına geliyor.

Statüko demişken, her kesimden, her fikirden yorumcunun, **Hakan Fidan** üzerinden şu veya bu şekilde Türkiye'ye yönelik bir komplo yürütüldüğü konusunda hemfikir olması ne tuhaf.

Fidan konusu, adeta "**dünya gücü Türkiye**" imgesi ve devletlerin çıkarlarının at oynattığı "**reel-politik**" odaklı, "**post-modern**" bir devletçi ve milliyetçi yaklaşımın çiçek açtığı bir vakaya dönüştü.

Gene, "**Soğuk Savaş**"ın buzul düşünce iklimine dönüldü.

Türkiye'de algıların ayarları, yine ve gene, fena hâlde pusulayı şaşırmış durumda.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kader çarkı

Sezin Öney 31.10.2013

Çocuk yaşlarda, **Tarot** kartlarıyla geleceği okumaya çalışırken, "**Kader Çarkı**" kartına takılıp kalırdım.

Ortaçağda oluşturulan Tarot kartlarının, 78 kartından en önemlilerinden biri, "**Kader Çarkı**".

Tarot kelimesinin Arapçadan geldiği düşünülüyor; "**T**", "**R**", "**Q**" kökeninden, "**turuq**" yani "**yollar**" kelimesinden. Bir iddia da, "**T-R-K**" kökünden, "**taraka**", yani "**geride bırakma**" türediği.

Tarot kelimesinin, "**Torah**" yani Yahudiliğin kutsal kitabına atıfta bulunduğu da söyleniyor. İddiaya göre, ilk ortaya çıktıkları yer Mısır.

Bu kartlarla ilgili çok "**gizem**" var ama söyleyebileceğimiz, Ortadoğu'nun antik çağlarından Avrupa'nın Ortaçağ'ına uzanan, ortak kültürün, ortak bilgeliğin eseri olduğu. "**Doğu**" ve "**Batı**" etkileşimlerinin ortak ürünü ve tüm insanlığın zaaf noktalarının birleşimi; bilinmezi bilinir kılmak, kadere hükmetmek, hayatı biçimlendirmek.

"**Kader**" kartının temsilî resmi, genelde, yüzü ve gözleri örtülü bir kadının, Tarot kartlarına soru soran kişinin kaderini simgeleyen bir çarkı döndürmesi imgelerini içerir. Çark dönünce, kader değişir.

"**İyiye**" veya "**kötüye**".

Bir gün, bir insan gelir-kaderi değiştirir.

Bir gün, bir hastalık gelir-kaderin çarkını döndürür.

Rastgele bir karar.

Bir çocuk.

Bir tesadüf.

Bir yabancı.

Bir an.

Biri.

Yoksa çarkın başındaki aslında insanın kendisi mi... Değişimin yolunu açan, kaderi çağırır?

Batı ve Doğu diye adlandırarak ikiye ayırdığımız coğrafyalar için de, "**kader**" zaman içinde farklı anlamlandırılır olmuş. Hatta öyle ki, belki de, kadere olan farklı yaklaşım, Doğu ve Batı zıtlığını oluşturan temel kilit noktası.

Şans ve kaderin yöneticisi, Yunan mitolojisinde **Tanrıça Tyche**; sonra, Romalıların imgeleminde **Tanrıça Fortuna**'ya dönüşüyor.

Tanrıça'nın yüzü ve gözleri örtülü; günümüzde, "**Adalet**"in uluslararası simgesinin gözleri bağlı, elinde bir terazi tutan kadın olması da, aslında "**kader tanrıçasından**" geliyor.

Bir yönüyle, adaleti getiren.

Bir yönüyle, adaletsizliği.

Hepsi, kadere hükmetme savaşından kaynaklanıyor.

İnsanın yaşamının koşullarını, insanın geleceğini önceden bilenebilir kılma mücadelesi.

İnsan yaşamının kısa ve zorluklarla dolu olduğu, hayatın güvencesinin az olduğu dönem ve yerlerde, kaderden nefret edilmiş.

Kader, sadece Tarot kartlarında değil, Ortaçağ'ın Doğu ve Batı "**popüler kültüründe**", "**kötü**", "**kalpsiz**", "**güvenilmez**" olarak nitelenmiş.

11, 12 ve 13. yüzyıl, Orta Avrupa şiirlerinden oluşan **Carmina Burana** yazıtlarında da, "**kader**" sık geçen bir tema.

Bugünkü Münih'te bulunan bu yazıtlar, halk beyitleri; kilise dışında bir arayışı, insanı sorgulamanın eseri. Carmina Burana da, kilisenin kurumsal yapısı dışında insanın "**neden**" diye sorgulamasından ötürü, "**laik**" bir metin olarak anılıyor.

Bir parantez açalım; Carmina Burana için tarihçilerce getirilen "**laik**" yorumu, aman sakın, Türkiye'nin siyasetinin şeytan üçgenini oluşturan, sığ dağarcık, komplo teorileri ve çapraşık düşünce sisteminin manyetik alanına düşmesin... İnsanlığın ortak kültürel tarihine ilişkin bir arayış olan bu yazı da, içindeki bir kelime yüzünden gelir gene, güncel Türkiye politikasının kutuplaşmalarına kurban edilir!

Carmina Burana'nın, Alman besteci **Carl Orff** tarafından bestelenen, dünyanın en popüler klasik müzik eseri diye nitelenen "**O Fortuna**" adlı bölümünün sözleri şöyle;

"Ey kader, ay gibi değışkensin; ...zalim hayat, önce ezer, sonra teselli eder; ...gücü ve güçsüzlüğü kar gibi eritiverir... Kader, gaddar ve boş, seni dönen çark... sisli ve kapalı... bu oyunda çıplak sırtımı senin kötülüğüne dönüyorum."

Arabesk kültürü ve arkadan bıçaklayan **kahpe felek** imgesi de, insanlığımızın ortak meselesi aslında.

Bir yanda, kendi kaderine hükmetme, kadere başkaldırma, kaderini biçimlendirme inadının Batısı, bir yanda kaderciliğin, boyun eğmenin, sırtını hançere dönmenin Doğusu.

İkisi de, her yerde, her zamanda insanın "**kaderi**" ve "**seçimi**".

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazetecinin gözleri

Sezin Öney 02.11.2013

 Gazetecinin gözleri Doğumunun 100. yılında, savaş fotoğrafçısı **Robert Capa**'nın "**zamanı aşan**" kıymeti nedir?

Budapeşte'de Ulusal Müze'deki "**Capa 100: Kumarbaz**" adlı sergiye gitmeden önce, aklımda bu soru vardı.

Cephede, askerî çıkartmalarda hep, savaşı en iyi yansıtan fotoğrafları çekebilmek için en önde, çatışmanın hemen yanı başında yer almasına neden olan cesareti mi?

Dünyanın dört bir yanından haber veren ilk gazetecilerden biri olması mı?

Fotoğrafçılıkla yazarlığı birleştiren, görsel malzeme ile yaşama dair bir hikâye anlatan gazeteciliğin ilk ve bugünün ölçülerinde bile en kaliteli örneklerinden bazılarını ortaya koyması mı?

1913'te Budapeşte'de doğdu; asıl adı **Endre** idi. Giyim eşyaları satan bir dükkânı olan bir anne ve terzi bir babayla, Macaristan'da o dönemde nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan Yahudi orta sınıfının '**sıradan vatandaşlarından**' biri olarak büyüdü. Daha geniş bir entelektüel çevre arayışı, Endre'nin 18 yaşında Berlin'de okumaya gitmeyi seçmesine neden oldu.

1920'ler, dergilerde fotoğraf ve görsel malzemenin ilk kez kullanılmaya başlandığı dönemlerdi. 1925'te, efsanevi marka Leica'nın her yere taşınabilen pratik fotoğraf makinesinin sahneye çıkması, Almanya'nın basın fotoğrafçılığının kilit noktalarından biri hâline gelmesine yol açtı. Endre de, Budapeşte'de başladığı fotoğrafçılığa, Berlin'de giderek daha fazla kapılmaya başladı.

1933'te, Almanya'daki Nazizm furasına daha fazla katlanamayarak Paris'e gitti.

Paris'te, kendisi gibi Orta Avrupalı bir Yahudi olan **Gerda Taro**'ya âşık oldu; "**Robert Capa**" bu ilişkiden doğdu.

Berberce, "**ünlü Amerikalı fotoğrafçı Robert Capa**" kişiliğini yarattılar ve Endre'nin resimlerini, bu isimle normalde satılacağından daha yüksek rayiçle pazarlamaya başladılar. "**Cápa**", yani Macarca "**köpekbaliğı**", Endre'nin okuldaki takma adıydı.

İspanya İç Savaşı, Capa'nın yaşamında iz bırakan diğer bir dönüm noktası oldu.

1936'da bu savaşta, vurulmuş bir askerin yere düşüşünü temsil eden resim çekildi. Bu fotoğrafta, vurulduğu an kolları çarmıha gerilmiş gibi açılan, elindeki tüfek savrulan askerin, kimliği, savaşın hangi tarafında olduğu; en önemlisi de fotoğrafın mizansen olup olmadığı hâlâ konuşuluyor, araştırılıyor. Savaşta birçok fotoğrafı Capa ile beraber çeken, kendi resimlerine de Capa'nın imzasını atan Taro'nun bu kareyi asıl çeken olduğu veya Capa'nın resmin mizansenini yaratırken, askerin gerçekten vurulduğu da iddialar arasında...

İspanya'daki diğer dönüm noktası, Taro'nun 1937'de savaşta öldürölmesiydi. Capa, savaş koşullarına tezat, naif görünüşlü, cephedeki lakabı **La pequeña rubia** (Küçük Sarışın) olan Taro için, "bizi ancak kazma-kürek," yani mezar "ayırır" demişti; öyle de oldu.

Capa, İspanya'dan sonra Japonya-Çin, 2. Dünya Savaşı, İsrail-Filistin ve son olarak da, Hindiçin savaşlarını izledi. Kendisi de, gene savaş fotoğrafları çekerken 1954'te bir mayına basarak Vietnam'da öldü.

Budapeşte'de 100. yaşını kutlayan sergide, onun kendi yüzü, sadece serginin en sonunda gözüküyor.

Capa'nın ünlü Amerikalı yazar **John Steinbeck** ile Sovyetler Birliği'nin savaş sonrası değişimini anlatan haberleri gibi kupürler, 20. yüzyılın ilk yarısının daha dün gibi çekilmiş duran resimli tarihinden sonra, en son bu olayları yansıtan, bu yaşamı yaşayan gözleri görüyor insan.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçimizdeki Finlandiya

Sezin Öney 07.11.2013

Başbakan Erdoğan, "kızlı-erkekli" metaforlarla esip gürledikten sonra, kızgın şimşeklerle dolu bir bulut gibi, Finlandiya semalarına uçtu gitti.

4+4+4 gibi, Türkiye'de eğitim sistemini kökten değiştiren bir "reformu", kamuoyuna açık hiçbir tartışma ortamına imkân veremeyecek biçimde, aşırı özgüvenle savunan ve Meclis'ten geçiren; bu tavırlarıyla da "eğitim konusunu da en iyi biliriz" yaklaşımını sergileyen bir hükümetin başbakanı, Finlandiya'nın, ziyaret için ne kadar enteresan bir ülke olduğunu farketmi; bilemiyorum.

Finlandiya, dünyanın en iyi eğitim sistemine sahip ülkesi kabul ediliyor.

Dil hakları üzerine çalıştığım için, eğitim konulu toplantılara ne zaman katılsam, "Finlandiya idealinin" övüldüğünü duyuyorum.

Son zamanlarda, Avrupa'da "sıradan vatandaşlarla" sohbetlerde de, konu ne zaman eğitime gelse, "Finlandiya"nın imrenilen bir örnek olarak verildiğine tanık oluyorum.

Kısacası, Almanya'dan İsveç'e, Danimarka'ya kadar, uzmanlardan halka, sözkonusu Finlandiya olunca hep bir gıpta ifadesi var.

Dünyanın tüm coğrafyalarında, anne-babaların derdi aynı; "çocuğuma daha iyi eğitimi nasıl verebilirim".

Türkiye’de de eğitime önem verilmesi, **“yeni Türkiyeciler”** tarafından, **“Batı oryantalizmi”**, **“Batı’nın Aydınlanma felsefesinin ithalatı”** diye küçümsenebilir; ancak, sonuçta, bu alaycı insanların, herhalde, bir hedefi de, çok para kazanıp, çocuklarını **“iyi okutmak”**.

Ancak, **“kızlı-erkekli yurtların”**, gün itibariyle eğitime ilişkin bir numaralı tartışma konusu olduğu Türkiye’de, Finlandiya’da herkes için parasız ve Türkiye’deki **“en mükemmel kolejlere”** bin basacak bir okul kalitesinin sağlandığı nedense konuşulmaz...

Belki de, aşırı politik kutuplaşmanın yarattığı yüksek gerilim hattında, 75 milyonluk bir nüfus **“cazır cuzur”** olurken, aslında konuşulması gerekenin gündeme gelmesi istenmez.

Bugün, **“evli üniversite öğrencilerinin, devlete eğitim kredisi borçlarının silinmesi”**, Türkiye’de bir reformmuş gibi sunuluyor...

Finlandiya’da ise...

Tam zamanlı okuyan tüm öğrencilere, yemek dâhil, karşılıksız maddi destek verilmesine ne demeli?

Ya da, fen bilimlerinde sınıfların en fazla 15-16 öğrenciden oluşmasına; bunun sebebinin de, derslerin, teori değil, tamamen deney esaslı olması ve dolayısıyla öğrencinin bizzat deneyleri yapabilmesine imkân tanımak olmasına?

“Her ne pahasına olursa olsun” anlayışının, siyaseten kendi uygun bulduğu eğitim sistemi ve şeklini dayatmak değil, **“tek bir öğrencinin bile başarısız olmaması, geride bırakılmaması”** anlamına gelmesine?

Sadece yüksek lisans derecesi olanların öğretmen olabilmesine? Ve bu yüksek lisans döneminin masraflarının devlet tarafından karşılanmasına? Üniversitelerin en başarılı yüzde 10’unun, öğretmen olmaya **“hak kazanabilmesine”**?

Göçmenler dahil, başarısız olan tüm öğrencilerin, tek tek, (eğitimci araştırmacılar arasında **“kraliyet eğitimi”** olarak nitelenen) birebir özel ders imkânıyla, eğitime kazandırılmalarına?

Başarısız öğrencilerin, **“başarması”** için, bir yöntem olmazsa, ötekisinin ta ki, başarı sağlanabilene kadar, denenmesinin prensip olmasına? Finlandyalı öğrencilerin, yüzde 30’unun, ilk ve orta kademelerde, bu tarz **“kraliyet eğitimi”** aldığı gerçeğine?

En iyi öğretmenlerin, özellikle maddi ve sosyal açıdan en dezavantajlı öğrencilerin **“hizmetine sunulmasına”**?

Ne demeli?

Belki de susmalı...

“Milletin hizmetkârıyız” denmemeli...

Finlandiya da, **“bir başarı öyküsü”** değildi.

Devletin, bir yatırım önceliği olarak **“mega projeler”**, silahlanma ve silahlandırma, gösteriş ve güç budalalığını sergileyen daha bir sürü saçmalığı değil, eğitimi seçmesi sonucu bugünün başarısı elde edildi.

Türkiye’deyse maksat dün ve bugün, parlak olanı silikleştirmek, silmek; silik olanı parlatmak...

Ya **“düşünen nesil”** yetişirse?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşlemeyen devlet

Sezin Öney 09.11.2013

Orada karmaşık işler oluyor. Orası, yani burası; Ankara ve burada gerçekten de, karmaşık işler oluyor. Biz de, bunlara **“politika”** adını veriyoruz.

Son bir haftaya damgasını vuran ve Başbakan Erdoğan’ın **“kızlı-erkekli karmaşık işler”** açıklamasından sonra, işin terör boyutu mu kalmadı, **“toplumsal ahlak”** boyutu mu, farklı açıklamalar nedeniyle siyasi kırılganlıklar mı ortaya çıkmadı...

Aslında tüm olan biten, Türkiye’de siyasetin yaşadığı krizin göstergesi...

Erdoğan’ın samimiyetle inandığı bir ahlak, iyilik, doğruluk anlayışı var ve bunun da, polis zoruyla veya devletin kullanabileceği herhangi bir araçla dayatılmasında da beis görmüyor; sorgulamamıza gerek var mı? Hayır, çünkü o en doğrusunu biliyor... Yaptıklarını **“toplumun yüksek çıkarı için”** yapıyor.

Ahmet Hakan’ın “Neden böyle yapıyor” başlıklı yazısında dile getirdiği gibi, Erdoğan, **“Türkiye’yi kendi evini düzenler gibi, düzenleyebileceğini”** zannediyor.

AKP’nin, bir kitle partisi olarak, bu durum karşısında sorgulayıcı bir tutuma girmek yerine, iyiden iyiye Erdoğan’ın iki dudağına bakar hâle gelmesi, parti içindeki siyasetçilerin Erdoğan’ın açıklamalarına uyum için eğilip bükülüp girdikleri hâller, Türkiye siyaseti tarihinde yeni trajikomik kareler olarak yerlerini alacak.

Bu hâliyle AKP’nin yerel seçimlerdeki olası başarısı, **“biz böyle iyiyiz”** düşüncesini parti içinde güçlendirerek, bu siyasi hareketin asıl çöküşüne yol açacak diye düşünüyorum.

“İçimizdeki Finlandiyalılar” başlıklı yazımda, Finlandiya’nın **“dünyanın en iyisi”** olarak adlandırılan eğitim sisteminden bahsetmiştim.

Bir okuyucudan, **“Finlandiya’nın nüfusunun büyüklüğü ve zenginliği, Türkiye ile bir mi”** diye, benzer bir eğitim sisteminin **“burada”** imkânsızlığından dem vuran bir eleştiri geldi.

Bir yandan, Türkiye’nin **“büyük ülke”** olma projeleri arasında, **“3+ çocuk”** var; öte yandan nüfus büyüklüğü, Türkiye’nin gelişim ve dönüşümünde ayakbağı kabul ediliyor.

Bu çelişki bir yana, Finlandiya’nın yaklaşık 5,5 milyonluk nüfusu olmasına karşılık, her zaman **“ileri demokrasi, gelişmiş ekonomi, refah toplumu”** tanımlamalarına uymadığına dikkat çekmek lazım.

1950’lere kadar, Finlandiya **“çiftçiler ve oduncuların ülkesi”** olarak bilinen, ekonomik açıdan hiç de

gelişmemiş sayılan bir memleketti.

Ancak, siyasi tercihler, Türkiye’den çok farklı yapılagelmiş; devletin kaynakları çok daha farklı kullanılmış ve bugünkü tablo ortaya çıkmış; dünyanın en barışçıl, en iyi eğitim sistemine ve yaşam kalitesine sahip- müreffeh, ekonomisi sağlam... liste böyle uzayıp gidiyor.

Türkiye ise, kaynaklarının önemli bir kısmını Diyanet, Milli İstihbarat Teşkilatı, (hâlâ) Türk Silahlı Kuvvetleri ve polis teşkilatına ayıran bir ülke.

Sonuç da ortada; Finlandiya’nın **“en”** çıktığı yaşam kalitesi eksenli endekslerde Türkiye diplerde. Washington DC merkezli Fund for Peace ‘in (Barış Vakfı- <http://global.fundforpeace.org>), en istikrarlıdan dengeleri en sarsak olana ülkeleri sıraladığı **“Failed State Index”**te, Türkiye **“tehlike altındaki ülkeler”**den biri. Rusya, Cezayir, Tunus ile aynı ligde. İşlevlerini yerine getiremeyen, işlemeyen devletlerin bir iki derece kötülerini zaten demokrasiden bahsedemeyeceğimiz veya ciddi krizler yaşayan devletler.

Tabii, **“dünyanın en iyi eğitim sistemine”** sahip olabilmenin asıl sırrı, sabır. Finlandiya, bu sistemi, 40 yılda sivil toplum, uzmanlar, siyasetçiler, öğretmen ve öğrencileri içine alan kapsayıcı bir politika üretme süreciyle, ince ince dokuyarak oluşturdu.

Türkiye’de, hangi **“tek adam”**ın tarihe kendi çehresini kazımak dışında gayesi oldu?

40 yıllık emek, hangi partinin işine gelir? Öyle bir sabır sözkonusu mu?

“Ezici başarılar”, “mega projeler” varken hele?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstikamet popülizm

Sezin Öney 14.11.2013

Türkiye’nin **“aşırı sağ”**, yeni medyası diye yazmıştım.

Bence, 6-7 Eylül olaylarında yerlerinden, yurtlarından edilen Rumların mallarının yağmalanmasındakine benzer bir şevkle, medyada **“tahliye edilen”** köşeleri, ekranları işgal eden **“yeni medyaya”, “yandaş”** demek durumu açıklamıyor.

Yeni medyanın, kendine biçtiği görev, sadece hükümeti desteklemek değil; yeni bir sistem yaratılmasında, iktidarla beraber **“kurucular”** olarak yer almak.

Öte yandan, devlet dışı kalmayı başarabilen, **“devlete hükmetme arzusu”** ile yazıp çizmeyen de epey nadir, şöyle bir Türkiye basın tarihine bakınca.

Geçmiş ile fark ise şu; yeni medyanın oluşumu, bana kalırsa, Avrupa'da son 10 yılın politika arenasına damga vuran, "**aşırı sağ hareketlerin**" yükselişinin izdüşümü.

Aşırı sağ dendiğinde, Türkiye'de hep Neo-Naziler, ırkçılığını, ayrımcılığını alenen dışa vuran "**marjinal gruplar**" geliyor.

Ancak, Türkiye'deki klişenin aksine, yeni aşırı sağ, her zaman "**Nazi sempatizanı**" falan değil.

Günümüzde demokrasi, bireyi en "**ileri**" örneklerinde bile tatmin edemiyor. Kendi hayatını şekillendiren kararlarda söz sahibi olamama, "**seçkinlerin**" sultanı altında ezilme, refah toplumlarında, "**ileri demokrasilerde**" dahi, yaygın hisler.

Yeni aşırı sağ, bu tip "**toplumsal huzursuzlukların**" yarattığı demokrasi açığında güçleniyor.

Demokrasinin yaşadığı krizden doğan, popülist hareketler, akımlardan bahsediyoruz. Aslında, belki de, onlara "**neo-popülist**" demek en doğrusu.

Bu grupların hepsi, şiddeti teşvik eden gruplar değiller. Çoğuna göre, şiddet ancak, yönetilemeyen kriz anlarında benimsenen bir savunma refleksi: Hiç "**gerçek demokratlar**" şiddeti savunur mu?

Klasik sağ-sol ayrımı, bu hareketleri anlatmakta yetersiz kalıyor. Bir gün "**sağ**", bir gün "**sol**", bir gün de, "**komünizm**" e yaklaşan söylemler benimseyebiliyorlar.

Temel (ve tek sabit) siyasi duruşları, tüm politik yaklaşımlarını, "**halk**" ve "**düşmanları**" ikilemi üzerine formüle etmeleri.

Saf ve temiz "**bizim halkın**" karşısında, bu halka karşı hasmane hisler besleyen, bir yanda "**dış düşmanlar**", öte yanda da "**iç düşmanlar**" var. Ve genellikle bu ikisi, "**şer ittifakı**" kurup, işbirliği yapıyor.

"**Bizler ve onlar**", "**iyiler ve kötüler**", "**dostlar ve düşmanlar**" ikilemleri, kendisinden olmayana, "**kötü, yoz, ahlaksız**" olarak damgalıyor.

İç düşmanlar da, iki ayrı gruptan oluşuyor. Üstte, "**seçkin, kozmopolit**" (yani dış komplo odaklarıyla bağlantıları olan), "**eğitimli**" kesimler, "**halkı anlamayan aydınlar**", "**çıkar lobileri**" var.

Altta da, ülkedeki toplumsal fay hatlarına göre, dışlanan, "**çoğunluğa**" bir şekilde ters düşen kim varsa, o grup hedef hâline geliyor. Nasıl göçmenler, Müslümanlar, Romanlar Avrupa'da, popülizmin ayrık otlarıysa, Türkiye'de de, bugünlerde, Aleviler ve "**sol**" olarak adlandırılan içerikte ortaya karışık bir kitleye yönelik negatif algı geliyor.

Yarın, antipati toplayan kesim, dönüp dolaşıp yine ve gene Kürtler, hatta Suriyeli mülteciler de olabilir.

Çünkü neo-popülizm, duruma ve ortama göre değişiveren, "**bukalemun**" gibi bir söyleme sahip.

Bukalemunluk demişken; bence, Kürt Sorunu konusunda, yeni medyanın günü gününü tutmayan, bir gün PKK, bir gün BDP, bir gün "**Kürt insanını**" sahiplenene, tutarsız söylemlerinin ardında, "**ortama göre renk değiştirme**" özelliği yatıyor.

Bu rengin, "**tonsuzluğu**", yani ilkesizliği nedeniyle, yarın kime, neye karşı, nasıl değişeceği belli değil.

Belli ilkeleri, temel değerleri yok. Değer boşluğunu, gene "**halk**" imgesi dolduruyor; "**öz değer**" olarak sahiplenilebilecek ne motif varsa mesela Türkiye örneğinde, din, kültür, aile gibi klasik muhafazakârlığın

sahiplendiği alanlar da, neo-popülizmin tekeline geçiyor.

Türkiye’de, aşırı sağ/ neo-popülizm sadece “**medyatik**” bir akım mı?

Açıkçası, AKP’nin lider kadrosu da, giderek popülist aşırı sağın tipik bir örneği gibi düşünüyor, hareket ediyor. Kim, kimin “**yandaşı**” ve “**yoldaşı**” birbirine girmiş vaziyette.

Böyle “**dostlarla**”, “**düşmana**” ihtiyaç yok zaten.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Popülka

Sezin Öney 16.11.2013

1990’lardan bu yana Avrupa politikasını “**zehirleyen**” popülizm akımı, Türkiye’yi de etkisi altına aldı.

Avrupa’da, **Avusturya**’da, “**aşırı sağ**” olarak nitelenen, **Özgürlükler Partisi**’nin seçimlerdeki çıkışıyla başlayan “**popülist kayış**”, 2000’lere gelindiğinde, **İtalya**’da **Silvio Berlusconi** liderliğindeki **Forza Italia**, **Macaristan**’da **Viktor Orban**’ın **Fidesz** gibi, “**merkez sağ**” etiketi taşıyan, kitle partilerinin iktidarıyla devam etti.

“**Avrupa’da son yıllarda, ulus-devletler bazında popülizm kadar siyasi etkisi olan bir akım yok**” diyecek kadar iddialı olabilir miyiz? Neticede, hemen her Avrupa Birliği ülkesinde, siyaset gündemini etkileyen veya belirleyen bir popülist parti var. AB’nin kurumsal olarak önemli bir faydası, bu popülist kayışta bir nevi “**regülatör**” görevi görmesi. Popülizmin alıp başını gitmemesi için, demokratik sınırlar çizmesi.

“**Halka**” odaklanmakla, popülizm arasında büyük farklar var; her politik hareket, şu veya bu şekilde “**halka hitap etmeye**” çalışıyor.

Ancak popülizm, “**halk**” imgesini kullanarak, “**karizmatik liderin**” gücünü pekiştirdiği bir siyaset türü.

Gerçi, popülizme “**politik**” olarak bakmak ne kadar doğru, bilemiyorum. Çünkü popülizm, demokrasi karşıtı olmasa da, siyaseti felç ettiğinden, “**politika karşıtı**”.

Popülizm, “**kötü elitlere**”, “**bürokrasi sultasına**” karşı “**halkı**” savunma misyonunu üstlenmiş bir akım. Popülist hareket, seçkinci ve bürokratik, halkı temsil kapasitesinden yoksun bir sistemin yerine, “**gerçek demokrasiyi**” getirmeyi vaat ediyor.

Duncan McDonnell ve **Daniele Albertazzi** ise, popülizmi şöyle tanımlıyor; “**Yekpare ve erdemli insanları; yani asıl hâkim olması gereken halkı, hak, özgürlük, refah, kimlik, ses ve değerlerinden mahrum bırakmak üzere biraraya gelmiş seçkinler ve tehlikeli ‘ötekilere’ karşı teyakkuza, dayanışmaya teşvik eden siyasi akım**”.

Siyaset bilimci **Margaret Canovan**, Avrupa’daki popülizm dalgasından epey önce, 1981’de yazdığı “**Populism**” adlı kitapta, bu akımın, liberal anayasal düzen ile demokratik çoğunlukçuluğun dengesinin bozulduğu ortamda

yeşerdiğini öne sürüyordu.

Bir yanda, demokrasinin, "**hukuk devleti**" ve "**kanunun, vatandaşların haklarını garanti altına alması**" ilkeleri var.

Öte yanda ise, pratikte çoğu kez, çoğunluğun iradesinin "**kanun**" olduğu gerçeği.

Demokrasinin kendisinin içinde, bu "**zıtları**" dengeleme gereği her zaman var.

Zıt gerekliliklerin dengesizliğinin üzerine, kimlik eksenli bunalımlar, toplumsal dışlanma, ekonomik ve toplumsal "**incinebilirlik**" hâlleri ve kaygıları, hukuki koruma çerçevesinin ne olacağı, nasıl uygulanacağı konusunda "**çözümsüzlükler**" binince, popülizm, demokrasinin tam da içinde boy veriyor.

Popülistler, kendilerinin bu isimle tanımlanmasından hiç hoşlanmıyor onlara göre, "**gerçek demokratlar**" olarak, "**halkın adaletinin**" sağlanmasına önayak oluyorlar.

Popülistler, demokrasinin, sandık ve referandum gibi çoğunlukçu yanlarından hoşlanıyor. Ancak, iş politika oluşturma süreci olunca, "**karar, halkın iradesini temsil eden karizmatik liderin**" gibi, basite indirgemeci bir yaklaşım içindeler.

Modern toplumlarda, siyasete ayıracak vakti olmayan; sorunlarına, hızlı elde edilebilen ve gözle görülebilir çabuk çözümler isteyen seçmenler için de, akılda kalan söylemler, basit formülasyonlarla "**politika konuşan**" güçlü lider tipi, çok da uzak gelmeyebiliyor.

Kutuplaşmalar, siyasi gerginlikler, politik tartışma zeminlerini yok ederek, popülist liderlerin, "**basit, hızlı, etkin**" sabırsız çözümlerlerinin siyaseti esir almasına neden oluyor.

Popülizmden kurtulmanın yolu, örgütlü, gerçekten tabandan gelen, toplumun "**çoğul**" kimliğini temsil eden hareketlerin, siyasette dengeleri, kararları "**karizmatik lider**" veya "**birkaç adamın**" değil, gerçekten halkın alabileceği şekilde tersine çevirmesi.

Siyasette kararların, geniş kapsamlı politik tartışmalarla; kararların her kesimin işin içine katılmasıyla alınması...

Bunun yolu da, güçlü bağımsız sivil toplum, sorgulayan medya, hakkını arayan bireyden geçiyor.

Seçim, insanların.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayrı dünyaların insanları

Sezin Öney 21.11.2013

Washington merkezli bir düşünce kuruluşu olan **Hollings Center**'in, "**Next**

Generation Dialogue" (**Gelecek Nesil Diyalogu**) toplantıları, ABD-Türkiye ilişkilerinde algıların ve işbirliği imkânlarının tartışıldığı buluşmalar.

14-16 Kasım'da İstanbul'da gerçekleşen bu seneki toplantıda, Türkiye'den ve ABD'den akademisyenler, düşünce kuruluşlarından uzmanlar, gazeteciler biraraya gelerek, iki ülke ilişkilerinin bugünü ve geleceğini tartıştı.

Konuşulan da, aslında ABD ve Türkiye'nin kendisinden çok, başta Suriye olmak üzere Ortadoğu oldu.

Amerika ile ilgili ne zaman bir toplantı olsa, son yıllarda konu, giderek de artan biçimde, laf aralarında, hatta ciddi siyasi analizlerde bile, dönüp dolaşıp komplo teorilerine geliyor.

Türkiye tarafından bakılınca, Amerika'ya yönelik kamuoyu algısına (bana kalırsa, çok açığa vurulamasa da, ABD'nin Ankara siyasetine) damgasını vuran başlıca "**gerçeklik**", komplo teorileri.

ABD-Türkiye siyasi temaslarına yönelik benim son dönemdeki izlenimim, iki ülkenin üst düzey ilişkilerde birbirleriyle iletişiminde, birbirlerine neredeyse tamamen teğet geçmekte oldukları.

Bu durumu ben, iki ülkenin "**politik ruh hâllerinin**" apayrı havalarda olmasına bağlıyorum.

ABD, Afganistan ve Irak'taki savaşların getirdiği maddi ve manevi ağırlıkla, kendi gücünün niteliği ve sınırlarını gözden geçiren; bu anlamda, beklenti ve hedeflerini küçülten bir ülke.

Türkiye ise, küresel ekonomik krizden (henüz) fazla etkilenmedi, askerî vesayeti aşmanın zafer sarhoşluğunu yaşayan, merkeziyetçi hâkimiyet refleksi çok güçlü bir hükümeti var; bu hükümet de hem kendisinin, hem de toplumun beklenti ve hedeflerini sürekli büyütüyor.

Toplumsal dönüşümleri ve psikolojilerinin farklı evrelerinde olan bu iki ülke, ikili ilişkilerinde de bir devri tamamlıyor.

ABD-Türkiye ilişkilerinde, "**yardım**" kilit rol oynayan, hatta günümüze kadar gelen ilişki döngüsünün başlangıcını oluşturan ögeydi.

Bu döngü, geçtiğimiz günlerde Türkiye'nin Amerika'nın, "**Kızilderililerine**" 200 bin dolarlık yardımıyla çemberini tamamladı.

Tabii, Türkiye'nin "**yardım ettiği**" kişilere gerçekte verilen adın, artık tıpkı "**zenci**" sözcüğü gibi aşağılayıcı bir sözcük olarak kabul edilen "**Kızilderili**" olmaması, kendilerine "**Amerikan Yerlisi**" denmesi başlı başına ironik bir durum.

Yardım meselesinde, "**üstten uzanan bir el**" algısının ne denli sorunlu olduğu, gerek Amerika gerekse de Batı dünyasının genelinde yıllardır çok konuşulmuş, çok eleştirilmiş konu.

Şimdi, Türkiye de, "**dünya gücü**" olmaya oynarken, Batı'nın kendi içinde çoktan geçtiği yollara yeni adım atıyor.

Türkiye kamuoyunda, "**Yardım eden büyük devlet**" yaklaşımı paketinin içinde gizli "**iyilikle büyümenin**" getirdiği kibir, büyülenme, yardım edilene üstten bakma, neo-emperyalizm tutkusunu da tartışmamız gerek.

Sivil toplumun insani yardım ve desteğiyle, devletinkinin politik eksenli yardımının ne denli ayrı kaygılarla yapıldığını da...

Yüzyıllarca Batı ile güç çekişmesi ve güçlerinin Batı ile mukayesesi içinde olan bir ülkenin, "**güçlü olma**" algısı da, doğal olarak Batı'ya bağımlı.

Ama, AKP'nin "**güçlölük**" hedefi daha ziyade, Batı'nın eleştirilen yönlerinin, yani emperyalist çizginin olduğu gibi alınıp, "**alaturka**" kültürle yoğrulmasından oluşmuşa benziyor.

Başbakan Erdoğan başta olmak üzere; tüm devlet büyüklerinin sürekli olarak askerî yatırım, buluş ve üretimle övünmeleri ve Türkiye'nin bölge ülkelerinin iç ve dış ilişkilerinde "**müdahil**" ülke hâline dönüşen bir söylem benimsemesi gibi "**yeni Türkiye gerçekleri**", bir "**bölgesel Amerika**" doğduğunu düşündürüyor.

Ama hangi Amerika?

Bireysel hak ve özgürlükler açısından güçlü bir anayasası, bir diğer bireyin özgürlüğünü kısıtlamadığı sürece çoğulculuğun açıkça yaşandığı bir toplumu, dünya çapında üniversite ve kütüphaneleri olan, siyasi güç dengelerinin ince ince hesaplanarak oluşturulduğu, sivil toplumu son derece güçlü Amerika değil...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sebepler değil, sonuç...

Sezin Öney 23.11.2013

"Selçuklu'nun ve Osmanlı'nın gönülleri fetih hareketini, onların kardeşlik, dayanışma ve sevgi medeniyetini anlamayanlar, Filistin davasını, Mısır meselesini, Suriye mezalimini, Somali yoksulluğunu, Myanmar'ın acısını anlayamayanlar bizi de, bizim politikalarımızı da anlayamazlar."...

"Filistin'in, Mısır'ın, Suriye'nin, Irak'ın, Afganistan, Somali, Myanmar'ın, yeryüzündeki her mazlum ve mağdur halkın sorumluluğu bizim, hepimizin, tüm bu kadronun üzerindedir."

Bu sözler, Başbakan Erdoğan'ın AKP'nin, 21. istişare toplantısının açılışında yaptığı konuşmadan. Yani, kamuoyunda, "**Kızılcahamam kampları**" olarak bilinen, AKP'nin kendi yol haritasını oluşturduğu toplantıların, kasım ayı başında yapılan son örneğinden...

AKP'nin, geleceğine ilişkin rotasını belirlediği bu toplantılar, demokrasinin Türkiye'de evrildiği bu noktada, aynı zamanda hepimizin de hayat akışını etkileyen kararların alındığı mecralar oluyor.

AKP'nin karar alıcılarının bu toplantılarda aldıkları kararlar üzerine düşünüp taşındıklarını, geleceğe ilişkin öngörülerinin kendi kafalarında da açık ve net olduğunu, bir sorgulama süreci sonucu ortaya çıktığını varsayıyoruz.

Yazının başında verdiğim referanslara geri dönersek, "**yeryüzündeki her mazlum ve mağdur halkın sorumluluğunu sırtlanma**", bir Türkiye politikası, toplumsal bir karar olarak hepimize geri dönüyor.

Oysa, mesela bahsi geçen sorumluluklara yönelik politikaların, projelerin yaratıcısı ve uygulayıcılarının başını çeken devlet kurumlarından TİKA'nın (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) neyi, nasıl yaptığını ilişkin fazla da bilgi, toplumla şeffaf biçimde paylaşılmıyor. Kamuoyunda da, 2006'dan itibaren faaliyet alanı giderek genişleyen bu kurumla ilgili bir tartışma yok.

TİKA üzerine yapılmış bazı akademik çalışmalar var; ancak, TİKA'nın faaliyetlerinin Türkiye iç ve dış siyasetine ne gibi etkileri olduğuna dair, üniversitelerin "**fildişi kulelerinde**" de, (özellikle eleştirel bir bakış açısıyla) gerçekleştirilmiş pek fazla incelemeye rastlamıyoruz.

1992'de Orta Asya'da "**sosyal, kültürel ve ekonomik**" alanlarda projeler, işbirlikleri gerçekleştirmek için kurulan TİKA, bugün 100'den fazla ülkede şu veya bu şekilde varlık gösteriyor.

"**Pasifik'ten Orta Asya'ya, Ortadoğu ve Afrika'dan Balkanlara, Kafkasya'dan Latin Amerika'ya**" kadar uzanan bir coğrafi kapsama alanı olan TİKA, aynı zamanda **Hakan Fidan** gibi günümüzün önde gelen bürokratlarının, hatta siyasetçilerinin, özetle kadrolarının bir anlamda yetiştiği devlet kurumlarından...

Türkiye, bir devlet politikası olarak dünyaya açılmayı, "**aktif bir dış siyaset**" benimsemeyi hedeflerken, yardım, eğitim ve kültürel etki alanları yaratmayı da, bu hedefin başlıca araçları olarak kullanmak istiyor.

Yani, Türkiye dışındaki "**Türkiye**" ve "**Türk**" imgelerini, devlet kendi eliyle biçimlendirmek ve bunu da "**devlet çıkarı**" için kullanmak istiyor.

120 kadar ülkede, hem de yardım, eğitim ve kültür alanlarında faaliyet gösteren başka bir "**Türkiye gerçeği**" daha var.

Fethullah Gülen Hareketi/ Cemaat/ Camia/ Hizmet isimleriyle karşımıza çıkan yapı, artık Türkiye devletinin artan profille karşımıza çıktığı aynı alanlarda, aynı sahalarda zaten boy göstermekteydi.

Gülen Hareketi ile ilgili Türkiye'nin kendi içindeki kutuplaşmalar, görüş çatışmaları yüzünden gözden kaçırılan nokta, bu hareketin ne kadar "**uluslararası**" olduğu. Hatta, dünyanın birçok yerinde, "**Türk imgesi/algısını**" biçimlendiren başlıca yapı olduğu...

Tam da Türkiye'de iktidar gücünün öncelikli hedef olarak benimsediği bir alanda, diğer bir gücün varlığı, bu varlığı "**rakip**" olarak algılaması, dahası bu alanda "**merkezileşmeye**", "**merkezin gücünü**" kabul ettirmek arzusunda olması, bugün "**dershanelerle**" Türkiye içinde kendini açığa vuran çatışmayı da kalıcı kılar. Bizler de, sebep değil sonuçlara bakarak bu çatışmayı daha çok zaman konuşuruz.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Normalleşmek

Sezin Öney 28.11.2013

Türkiye'de çok sık kullanılan bir kavram; "**normalleşmek**" ..

Normalleşiyoruz...

Normalleşmeliyiz...

Ne demek bu "**normalleşmek**"?

Asker-sivil ilişkileri konusunda, ne zaman ufacık da olsa sivillerin lehine bir adım atılsa, **“normalleşiyoruz”** dendi; Türkiye böylece yıllarını geçirdi.

Şimdi de, Kürt Sorunu ile ilgili **“normalleşmek”** nitelemesi çok sık kullanılıyor. Mesela, **“Kürdistan”** sözcüğünün telaffuzu, **“normalleştiğimizizin”** kanıtlarından biri olarak gösteriliyor.

Sadece Kürt Sorunu konusunda değil; AKP’de hemen her bakan ve üst düzey yöneticinin, **“Türkiye normalleşiyor”** diye de bir açıklaması var.

Türkiye’de **“normalleşme”** olumlu anlamda kullanılsa da, herkesin bu kavramdan anladığı farklı gibi gözüküyor.

Tamamen farklı bir açıdan, filozof **Michel Foucault**’nun kullandığı anlamda **‘normalleşme’** Türkiye açısından enteresan bir anlam taşıyor. **“Hapishanenin Doğuşu”** kitabında Foucault, **“normalizasyonu”**, bir eylemin **“idealleştirilmesi”** ve aslında, yani **“normalde”** tuhaf karşılanabileceği, kabul edilmeyebileceği hâlde, **“normalleştirilmesi”**, son derece **“doğal”** karşılanması şeklinde tarif ediyor.

Foucault, normalleştirmenin, mümkün olan en az güç sarfiyatıyla en yüksek ölçekte toplumsal, sosyal kontrol sağlamaya yarayan taktiklerden biri olduğunu öne sürüyor.

Foucault’nun yaklaşımının, Türkiye’nin son 10 yılında uygulanabileceği çok alan var **“normalin”** ne olması gerektiği konusunda da ciddi bir kafa karışıklığı olduğu kesin...

Siyaset açısından, Avrupa Birliği hedefinin fiilen rafa kaldırılması, kerhen yürütülen bir süreç hâline dönüşmesinin de, kafa karışıklığında payı var.

AB’nin tüm kusurlarının, **“işlemezliliklerinin”** ayırtında olmak bir yana, siyaseten bakıldığında, **“dünya sathında ortaya konmuş en iddialı insan hakları projesi”** sayılabilecek bir yapıdan bahsediyoruz.

AB, kurumsal bir yapı olarak, üye devletlerin seyirci kalmayı ve kimi zaman da körüklemeyi tercih ettiği, ayrımcılık, ırkçılık, dışlanma gibi konuların üstesinden gelmenin aralarında bulunduğu hedefler için, her yıl **“adalet, özgürlük ve vatandaşlık”** başlığı altında 140 milyon euro kadar bir para harcıyor. Yaklaşık 125 milyar auroluk bir bütçede, bu başlığa ayrılan tutar aslında son derece az. Buna karşılık, aslında AB bütçesinin hemen tüm kalemleri, bir şekilde insan hayatına dokunacak, sıradan vatandaşın yaşamına artı değer getirecek kalemlere harcanıyor.

Altyapının geliştirilmesi de, eğitime yönelik harcamalar da, AB’nin bütçesindeki öncelikli kalemler arasında. Hatta AB bütçesinin yarısına yakınının harcandığı kırsal gelişim-balıkçılık temelli harcamalar da, aslında gene insan yaşamı kalitesini artıracak, sorunlu alana müdahale niteliğini taşıyor.

Gelelim, Türkiye’nin 2012 temmuzundan beri, bir parçası olmak için büyük ilgi gösterdiği **Şangay İşbirliği Teşkilatı’na (ŞİT)**... Popüler adıyla ŞİT’e olan Türkiye ilgisi ortaya çıktığından beri bu konuyla ilgili yazıyorum...

Geçen temmuzda, yani ŞİT’e olan ilgi birinci senesini doldurduğunda, şöyle yazmıştım...

“Pusulunun şaştığı ilk kritik eşik, ‘Gezi’ değil.

Dönüm noktalarından biri, nisanda Türkiye’nin Şangay Beşlisi’ne ‘diyalog ortağı’ olduğu anlaşmayı

imzalanması ve imza töreninde, bu ortaklığın, Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından '**kader birleşmesi**' olarak tanımlanmasıydı.

Şangay Beşlisi'ni oluşturan altı ülke, Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Tacikistan, Çin, Kırgızistan ve diğer diyalog ortakları, Belarus ve Sri Lanka, insan hakları sicili bakımından dünyanın en sorunlu ülkeleri arasında..."

ŞİT'in 4 milyar euroluk bütçesinin hemen tamamı ise, "**terörizm, radikal gruplar, ayrılıkçılarla mücadele**" ayrılıyor. Bir de, ortak askerî tatbikatlara...

Bir ilişkiye girdiğinizde, o ilişki sizi değiştirir.

AB üyeliği süreci, Türkiye'yi nasıl değiştirdiyse, ŞİT'e diyalog ortağı olmak da değiştirecek.

Türkiye "**normalleşme**" sürecinde, gerçekten sivilleşiyor ve demokratikleşiyor mu?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baba...

Sezin Öney 30.11.2013

Bizim coğrafyada, herkesin ailesinde bir Doğu, bir de Batı vardır.

Ailenin bir kısmı biraz daha Batı'dır, bir kısmı ise biraz daha Doğu. Bazen, zaman oyunlar oynar; Batı'yı daha Doğu, Doğu'yu da daha Batı yapar. Batı'nın içinde Doğu, Doğu'nun içinde Batı gizlidir.

Aynı mahalle, aynı köy, aynı kökenden insanlarda bile böyledir.

Ailenin bir kısmı, daha "**asridir**", moderndir, renkli, ışıklı, kahkahalı, seslidir.

Öteki kısmı, daha geleneksel, biraz eski, biraz mahrem, biraz içe dönük, biraz daha melankolik.

Annem Batı, babam Doğu.

Annemin ailesi, "**Batılılaşma**" tutkusu içindeki genç Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Ankara'da, piyano-dans derslerinden Noel kutlamalarına, tenis ve yüzme meraklarından, Avrupa kökenli akrabaları ziyarete, aile içinde doğuştan konuştukları birkaç dile; Batı'nın bu topraklardaki tezahürü gibiydiler.

Annemin, her biri ayrı parlak aile bireylerinin ürkütücü ışıltısı karşısında, çocukken ben sessizce babamı, Doğu'yu, taraf seçtim.

Babam...

Gizli aile trajedilerinin arasında, el bebek gül bebek yetiştirilmiş. Çocuk felcinin sakat bıraktığı bir abi **Semih**, Almanya'ya okumaya gönderildikten sonra yükselen faşizmin iyice buhrana soktuğu şizofren bir abla

Müzehher, kalbi hep kırılan çok naif bir başka abla **Müesser**, çok yalnız ve kimsesiz, aşırı içine kapalı bir diğer abla **Sevim**...

Babamın annesi, (sonradan "**Türkleşen**" adıyla) **Münevver**; Şeyh Şamil isyanında ailesinin tüm erkeklerini kaybetmiş, İstanbul'a son umutla gelen bir Çerkes. Bembeyaz bir mutfak meleği.

Babası, **Sabri**; gene Kafkas göçmeni bir bürokrat. 1886'da, "**İmparatorluk nasıl kurtulur**" sorusunun, tüm devlet erkânının zihninde yankılanıp durduğu yıllarda doğmuş.

Mülga Tophane Harbiye Dairesi Memurluğu, Isparta ve Antalya Sancağı Tahrirat Müdürlüğü, Gerede, Ereğli Kaymakamlıkları, Dâhiliye Vekâleti Memurin Kalemi Mümeyyizi, Mülkiye Müfettişliği, Antalya Sancağı Mutasarrıflığı, Antalya Valiliği, Hapishaneler Genel Müdürlüğü, Nüfus Genel Müdürlüğü, Vilayetler İdaresi Genel Müdürlüğü, Trakya Umumi Müfettişlik Baş Müşavirliği, İzmir, Balıkesir Valilikleri ile İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı...

Görev, görev, görev.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e dönüşen devletin, her dönemi, her zamanında, neredeyse tapınma ölçüsünde devletine bağlı bir bürokrat...

Babam, evin en küçük prensiyken, Robert Kolej'in yatakhaneindeki yalnız, mahzun bir öğrenci olmaya yollandığı yıllarda, kendi babasının da kalbine iniveriyor devletin tüm ağırlığı...

Küçük adam, sabah akşam ders çalışıyor; hep birinci. Ama ayağı bir topa değmeyecek kadar da tembel mümkünse değil koşmak, hiç yürümesin bile.

Askerlikte, tüm üstlerine "**illallah**" dedirtecek derece de nizama aykırı; "**yere yat**" komutu karşılığında, canı yanmasın diye önce taşları ayıklayan bir ehlikeyif.

Genç adam, mühendis olmaya vapurla Amerika'ya, Stanford Üniversitesi'ne gidiyor. O yıllardan, bana da, bir hayal şehir olarak hep anlattığı San Francisco'nun sisli silueti miras kalıyor.

Doğu, Batı'da yaşamayı sevse de, evine dönüyor. Ama, Doğu'daki "**bir Batı**" ile evleniyor.

Hiç değişmeyen bir siyasi söylem olarak, hep, Türkiye'nin "**Batılılaştığının**" kanıtı olarak gösterilen yollar, barajlar, köprülerin yapımında, Batılılarla çalışıyor.

İşi gereği, Danimarka ile bağlantıları, sanki onu da İskandinavlaştırıyor; iki kızını hiç engellemeden devamlı destekleyerek, peder değil "**anneşahi**" bir düzende yetiştiriyor.

Geçen yıllarla, pastaları, çikolataları çocuk gibi seven, her şeyi iyi yönünden görmeye çalışan, ruhu hafif babam, Doğu'nun içinde bir Batı'ya dönüşüyor.

Bugün, artık hiç görmeyen gözleri, bu satırları da değmeyecek

Hastanede, tüplerle sarmalanmış yatsa da, ben onu hep, 20'lerindeki bir fotoğrafındaki gibi zihnimde canlandırıyorum.

Başına güya güneşi temsil eden, yaldızlı kartondan bir yıldız takılı, üzerine astronomik şekiller işli bir pelerin takmış; ay motifleriyle süslü bir gece kıyafetine bürünmüş annemin peşinden, pek de alışık olmadığı belli bir ortama, "**asri**" bir maskeli baloya gitmiş bir güleç, güneşli, genç adam.

Güneşin doğduğu Doğu...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avromeydan

Sezin Öney 05.12.2013

Batı'ya "**Batı özentisi**" ile yönelmek tartışılması ve eleştirilmesi gereken bir tutum olsa da, Türkiye'nin **Şangay İşbirliği Teşkilatı** üyeliği talebi gibi tavırlarla rotasını çevirdiği yönler ve arayışlar, yani "**Batı**" idealinin terkedilmesi ihtimali belirirse, onun yerine neyin seçilebileceği de ince elenip sık dokunulması gereken bir konu.

Türkiye tarihinde "**Batı**", sadece, "**modern olanın**" benimsenmesi ve "**modern olana**" sahip olmak anlamında kullanılmadı; özünde evrensel olan insan hakları değerleriyle, demokratik ilkelerle kucaklaşmanın, demokratik dengeleri sağlayacak kurumsallaşmanın hem temsilcisi hem istikameti olarak da manalandırıldı.

Türkiye, "**Batı**" yöneliminde, arayışında yalnız değil.

Malum bugünlerde, **Ukrayna**'da hükümeti protesto için gösteriler düzenleniyor. Gösterileri tetikleyen, Avrupa Birliği'yle işbirliği anlaşmasını imzalamayı reddeden Cumhurbaşkanı **Viktor Yanukoviç**'un "**Batı karşıtı**" tavırları.

"**Avromeydan**" (**Euromaidan/ Євромайдан**) veya "**Euro Devrim**" (**Єврореволюція**), meydanların, ülkenin, siyasi pusulasını Avrupa Birliği'nden beriye çevirmeye karşı çıkanlarla dolup taşmasına, 21 Kasım'dan bugüne yaşanan olaylar zincirine verilen isim.

Türkiye kamuoyu, Ukrayna'da olup bitenlere, yaşananlar sanki Türkiye'ye çok yabancı, çok uzak diyarlarda olup biten, sosyal ve politik olarak çok alakasız bir vakaymış gibi, sadece göz ucuyla bakıp geçiyor.

Yazın da, hemen sınırın öte tarafı **Bulgaristan**'da, Gezi Protestoları ile eş zamanlı olarak süren gösteriler de, Türkiye'de yaşananlarla, Brezilya'da, hatta Mısır'da olanlar gibi karşılaştırma konusu olmadı.

Gerek Ukrayna, gerekse de Bulgaristan'daki gösterilerde, protestocuların öncelikli muhatabı "**Batı**" idi. Bu gösteriler, ülkedeki siyasete yönelik memnuniyetsizliğe uluslararası ilgi çekmek, protestocuların ülkelerinin "**Batı'nın bir parçası**" olduğu mesajını vermek için gerçekleşti.

Türkiye'de Gezi'ye yönelik uluslararası ilgiyse, başlı başına bir kutuplaşma konusu oldu, hatta sokaklara dökülenlerin "**küresel komplolara alet olmak**" ile suçlanmasına yol açtı.

Bugün, "**Batı dünyasındaki**" toplantılarda, "**Gezi'den gurur duyduklarını**" söyleyen yöneticiler de dâhil olmak üzere, AKP çizgisinde olan hemen her siyasetçi, yorumcu, Türkiye'deki gösterileri, "**Batı komplosuna**" bağladı.

Aynı dönemlerde, Bulgaristan'daki gösterilerin, Türkiye'den önemli bir farkıysa, "**Batı**"nın, Bulgaristan'da olumlu bir motif olarak konu edilmesi ve "**Avrupa**" desteğinin özellikle beklenmesi, arzu edilmesiydi. Bir AB üyesi olan Bulgaristan, siyasi krizlerine çözümü de Avrupa'da arıyordu.

“Batı”, Ukrayna ve Bulgaristan’daki gösterilerde idealize edildiği gibi bir “**kurtuluş**” değil belki; ama Batı kavramı ile barışık olmak da, bazı aşağılık komplekslerinden arınmış olmak demek.

Geçtiğimiz haftalarda, Hindistan’da bir toplantıya katılan Fatih Üniversitesi’nden ve **Today’s Zaman** yazarı siyaset bilimci **İhsan Yılmaz**’ın, *Twitter*’daki bazı yorumları dikkatimi çekmişti.

Yılmaz, Hindistan’ı önceki ziyaretlerine göre, bu seferki seyahatinde Türkiye’ye yönelik algıların negatif yönde ne denli değişmiş olduğuna dikkat çekiyordu.

Aklıma, Birleşmiş Milletler’de Filistin konusunda önemli roller alan, uluslararası hukuk uzmanlığı ve insan hakları aktivizmini birleştiren **Richard Falk**’la 2010’da yaptığım röportaj geldi; “**Türkiye’nin dış siyasetine baktığımızda, eskisine oranla çok farklı bir ağırlığı olduğunu görüyoruz. İstanbul’a gelmeden önce Hindistan’daydım ve orada, Türkiye’nin ‘dünyada en çok hayran olunan ülke olduğu’ konuşuluyordu**”.

Gene, 2000’lerin başında, bir konferansta Hindistan’dan bir katılımcının sözleri; “**Türkiye olarak bize ilham veriyorsunuz; Batı dışından var sayılıp da, Batı’nın bir parçası olabilen, Batı değerlerinin olumlu olanlarını özümseyerek Avrupa’nın resmen üyeliğine ilerleyen bambaşka, alternatif bir örneksiniz**”...

Nereden nereye...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son kahraman

Sezin Öney 07.12.2013

Mandela, Zimbabwe Devlet Başkanı **Robert Mugabe** ile ilgili; “**O, Afrika’nın yıldızıydı değil mi... Ama sonra güneş doğdu...**” demişti.

Mugabe ile Mandela, aynı dönemlerin, aynı siyasi kavgaların doğurduğu politikacıları.

Biri, diktatöre dönüştü, öteki efsaneye...

Nelson Rolihlahla Mandela...

Öldüğü zaman, bütün dünyada hayalet misali bir üzüntü süzülüyordu insanların arasından.

Mandela’nın ölümünde olduğu gibi, bazen bir olay dünyanın her yanındaki insanlara benzer hisler yaşatıyor; aynı elektriği tüm dünyada dolaştırıyor.

Asıl adı, **Nelson** değil- **Rolihlahla**.

Yani, “**sorun çıkartan**”.

Rolihlahla, Nijer- Kongo dillerinden biri olan **İsiXhosada**, “**ağacın dalını çeken**” demek. **İsiXhosa**, Güney

Afrika'nın 11 resmî dilinden biri; nüfusun yüzde 20'sine yakını bu dili konuşuyor.

Ağaç dalını çeken, ya kendisinin ya başkalarının başına dert açar mantığıyla herhalde, çift anlam taşıyan bir adı var **Mandela**'nın...

Doğduğundaki ismi bu; ancak çobanlık da yapan köylü çocuğu Mandelacık, ilkokula gittiğinde öğretmeni **Miss Mdingane** kendisine "**Nelson**" adını veriyor.

Afrikalı çocuklara İngilizcede bir ad verilmesi, 1920'lerde de süren bir sömürgeci gelenek. **Mandela**'nın asıl adı olarak kalan bu adın, öğretmeni tarafından neden seçildiği bilinmiyor.

27 yılını hapiste geçiren **Mandela**'ya sonradan birçok başka isim de veriliyor.

Dalibhunga; 16 yaşında, "**genç bir adam**" olarak kabul edildiği törende kendine verilen isim. "**Diyalog, köprü kuran**"...

Sonraları, tam da, bu ismi hak eden bir lidere dönüştüğündeyse, başka adlar da veriliyor ona...

Tata; gene **İsiXhosada** "**Baba**" demek...

Khulu; "**yüce, ulu, büyük**" anlamına geliyor aynı dilde.

Hapse girene kadar Mandela, büyük ilgi çeken ve "karizmatik" addedilen bir lider değil.

Sonraları kendisini "büyüten" özellikleri yani yumuşak, ara bulan, karşısındakini kırıp dökmeyen diplomatik tavırları, o sıralar, ezilmekten, ayrı tutulmaktan dolayı büyük öfke duyan genç Afrikalılar arasında coşku yaratmıyor. Tabii, ayrımcılığın en sistematik hâllerini uygulayan Apartheid yönetimi ve bilinçli, bilinçsiz bu yönetimi destekleyen beyazlar arasında da zaten mesajı duyabilecek "dinleyen kulaklar" da yok...

Mandela'nın kendisi de, gençlik yıllarında rejimin yoğun baskısı ve adaletsizliklerin getirdiği isyan ve nefret içinde, tam olarak ne yapabileceğini, neye nasıl bir siyasi tepki vererek ses getireceğini bilemiyor.

1960'da, 69 siyahın, güvenlik güçleri tarafından öldürülmesi olayı, yani **Sharpeville Katliamı** ertesinde silahlı mücadeleye girişme kararı verdiğinde de, bu kararı uygulamaya koyduğunda da, hiçbir zaman bir "**komutana**" dönüşmüyor.

Yaşamının en büyük talihsizliği, yani yıllarca sürece tutukluluk ve dava süreci, "**Mandela**" ikonunu yaratan, acılardan damıtılma sürecini de başlatıyor.

Kendi yorumuyla, "**Daha önce anlayamadığım şekilde, mahkemede sanık olarak otururken, gerçekte oynayabileceğim asıl rolü kavradım. Ezenin mahkemesinde, mazlum olarak, özgürlük, adalet ve demokrasi gibi büyük ideallerin yerle bir edildiği bir toplumda, bu idealleri temsil ediyordum. Asıl savaşımı, düşmanın kalesinde verebileceğimi gördüm**".

Avukat olsa da, verebileceği en büyük savaşın "**doğru hukukun doğru işlemesi**" olabileceğini tecrübeler sonucu anlayan Mandela; bana kalırsa, kendini bir lider olarak böyle yarattı.

"Uzlaşmayı bizzat yaşadı", "Karşı tarafa, düşmanına hep el uzattı", "Hep diyalog kapısını açık tuttu", "Hiç kalp kırmadı"... Başka siyasetçilerin, **Mandela** hakkındaki söylediği bu gibi sözleri, ölümünden sonra da sıklıkla duyduk. Ancak **Mandela**, Güney Afrika'ya en büyük siyasi hediyelerinden birini de, **"politikadan çekilerek"** verdi. Sadece bir dönem resmen Güney Afrika lideri olan **Mandela**, **"demokratikleşmenin"** önemli göstergelerinden birinin, siyasi gücün paylaşılması, hatta kimi zaman da muhalif başka liderlerin yolunun açılması olduğunu gösterdi.

Sonsuz bilgi çağında, **"kusursuz"** kahramanların da devri kapandı. Artık, herkes **"kusurlu"**.

Mandela, büyük ideallerin ilhamını veren son kahramanlardan.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ak- Çay

Sezin Öney 12.12.2013

Adalet ve Kalkınma Partisi'ne ne oldu? 2009-2010 dönemi, AKP için "açılımlar" dönemiymi.

O dönem, sadece Kürt- Roman- Alevi Açılımları konusu değil, devletin içinde, bürokraside de bir dönüşüm yaşanıyordu. Bürokratlar ve tabii, bürokratların oluşturduğu kurumlar, tabandan bir dönüşüm içindeydi. Avrupa Birliği kaynaklarıyla gerçekleşen bazı programlara katılan bakanlık, Meclis çalışanlarının, kurum içinde ufak tefek de olsa nasıl değişiklikler yapmak istediğine bizzat tanık olmuştum. Gene aynı şekilde, yıllarca muhafazakârların hakları için mücadele verenlerin de, bürokrasiye girmekte önu açılmıştı. Onlar da, kurumsal dönüşüm için, o da olmadı, "iyi bir şeyler" yapabilmek için çabalayabiliyordu. Bir de, AKP veya muhafazakârlık ile bir siyasi bağları olmasa da, sıkı ve nitelikli çalışan bürokratların da, her kurumda olmasa bile, en azından bazılarında açıldı.

2010'dan 2011 seçimlerine giderken, bürokrasideki "işini iyi yapmak için" çalışma hevesi, Türkiye siyasetinin klasik hâlleri yüzünden tavsamaya başladı. Yakınlarını veya seçim çıkarlarına hizmet edeceği düşünüleni kayırma, kalıcı kurumsal dönüşüm için üst düzey adımların atılmaması, daha çok "çağ atlatan değişiklik" diye nitelenen tepeden inme, ancak taban bürokrasisinde uzun soluklu zihinsel dönüşüm yaşatmayacak "kozmetik" çabalar gösterildi.

Başbakan Erdoğan'ın bütçe görüşmeleri (ki, görüşülen de bir şey olmadığı için, böyle demek biraz tuhaf oluyor) sırasındaki "yumrukları sıkılı" bir konuşma daha yapması, aklıma Amerika'dan bir örneği getirdi. Tea Party (Çay Partisi) vakasını...

Tea Party, bence rahatlıkla ABD'nin "aşırı sağ" olarak niteleyebileceğimiz ve aslında 1990'lardan bu yana sahnede olan bir hareket malum. 2000'lerden bu yana örgütleniyorlar ve özellikle, 2009'dan beri de, ABD siyasetini yakından etkileyen dönüm noktalarında da kilit rol oynuyorlar; mesela son olarak, "Obamacare" adıyla anılan Demokratların sağlık eksenli sosyal hizmet politikalarını bloke etmek için, hükümete bütçe krizi

yaşatmaya ve devletin “kepenk kapamasına” yol açan olayda olduğu gibi.

Tea Party üzerine öğrencisi Vanessa Wiliamson ile beraber kapsamlı bir saha araştırması yapan, siyaset biliminin duayen akademisyenlerinden Theda Skocpol’un enteresan bir tespiti var. Skocpol’a göre, Tea Party, Amerikan muhafazakârlığının dokusunu değiştiriyor. Asıl işlevi de, Cumhuriyetçilerin herhangi bir konuda Demokratlarla uzlaşmasını engellemek.

Tea Party, “tabandan gelen halk ruhunu” temsil ettiğini varsayan, ancak “korkularla” yaşayan son derece örgütlü bir hareket. Skocpol’a göre, Tea Party’nin en büyük “korkusu” da, gençler...

Gençlerin getireceği değişimden, ülkede yaşatacağı zihinsel dönüşümden duyulan büyük endişe, Tea Party’yi (ironik şekilde hatta bu partideki gençlerini de) etkileyen başlıca ruhsal kodlardan.

AKP içinde ve çevresinde de, giderek hâkim olan bir “Çay Partisi” var. Parti ve Türkiye muhafazakârlığının dokusunu değiştiriyorlar; korkular ve uzlaşma nefretiyle...

Tıpkı Tea Party’nin siyaseti, “ölümüne bir savaş” olarak görmesi gibi, Türkiye’deki “Çaydanlıklar” da, muhalefet ile herhangi bir konuda işbirliği yapılmasını “ödün vermek”, bir nevi “kayıp”, hatta “harekete darbe” olarak algılıyor. Son dönemde, AKP’nin BDP’yi “düşük yoğunluklu ortak” görebilmesinin tek sebebi, “bizim taraftarlar” algısının oluşması. Yoksa; muhalefeti, tüm günah ve sevaplarına rağmen, bu kadar hakir gören bir siyasi yapı ile demokrasi mümkün olabilir mi?

Skocpol, “Obama, el sıkışacak birini aradığında, Tea Party nedeniyle, karşısında Cumhuriyetçilerden de kimse bulamıyor ” diyor. Türkiye’de de, cidden siyaset yapmak isteyen herkesin karşılaştığı yumruklar; uzanan eller değil.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir ülke, iki toplum

Sezin Öney 14.12.2013

“İki Amerika” kavramını, Demokrat Parti’nin başkan adaylarından John Edwards, 2004’te ortaya atmıştı. Edwards’ın kastı, Amerika içindeki gelir eşitsizliğinin yarattığı, biri son derece zengin, müreffeh, ileri, diğeri ise Üçüncü Dünya’ya yaklaşan bir yoksullukla kuşatılmış iki farklı dünya idi.

Bir ülke, iki toplum...

Bu niteleme, şimdi Ukrayna için de kullanılıyor.

Ukrayna’da sokaklara dökülenlerin, ülkenin çoğunluğunu temsil etmediği, “Batı kesimindeki bir azınlık” olduğu da yazılıp çizildi.

Bir kere, bu “ne kadar büyük?”, “ne kadar çok?” takıntısının, ne bir sosyo-politik durumu anlatmaya, ne de önemini belirlemeye yararı var.

Türkiye’de, yıllarca yüzde 90’lardan aşağı inmeyen “orduya güven” seviyeleri, bugün Gallup’un 2013 araştırmasına göre, şehirdeki kesimlerde yüzde 59’a düşmüş durumda. Bu oran, nüfusu 100 binin altındaki kırsal kesimdeyse yüzde 81’de.

Hükümete güven, şehirlerde yüzde 43. Son beş yılın en düşük seviyesinde.

Kırsal kesimde, yüzde 68. Son beş yılın en yüksek seviyesinde.

Yargıya güven, şehirlerde yüzde 49. Bu rakam da, 2011’deki yüzde 57’lik seviyeden, irtifa kaybetmiş.

Kırsal kesimdeyse, 2012’de yüzde 53 olan yargıya güven oranı, 2013’te yüzde 66’ya çıkmış.

Bir ülke, iki toplum mu?

Neyse ki, toplum olarak ortak noktalarımız da var. Üstelikte, aradan geçen yıllarla, nesilden nesle “miras bırakılan”, ortak algılar!

İnfakto Araştırma’dan, Bilgi Üniversitesi öğretim üyesi Emre Erdoğan’ın dikkat çektiği önemli bir nokta var.

Avrupa Birliği üyelik sürecinin gerektirdiği reformların, “Sèvres Anlaşması”ndan farksız olduğu görüşüne katılanların seviyesi, 2003’ten 2012’ye kadarki süreçte, hemen hiç değişmiyor. 2003’teki İnfakto araştırmasında, yüzde 57,2 bu görüşü desteklerken, 2012’de bu oran yüzde 56,2.

Sadece Sèvres Sendromu diye anılan, “Batı tarafından parçalanma” korkusunda değil, ilintili konularda da, takıntılı refleksler sergileyen bir toplum tablosu ortaya çıkıyor.

2012’de sonuçları açıklanan, Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden Hakan Yılmaz’ın proje koordinatörü, Emre Erdoğan ve Güçlü Atılğan’ın da danışmaları olduğu araştırmada, benzer noktalara işaret eden başka veriler de var.

AB reformlarının, “kapitülasyonlardan farksız” olduğu, Batı’nın Osmanlı’yı bölmek istediği gibi, şimdi de Türkiye’yi de parçalamaya çalıştığı, Batılılaşmanın sadece taklit düzeyinde kaldığı, Batı’nın “PKK destekçisi” olduğu, Batı’nın Türkiye’ye “Haçlı seferleri” mantalitesi ile baktığı...

Bu görüşler, 2003-2012 arası, hep yüzde 50, 60, 70 gibi oranlarla desteklenmiş, destekleniyor.

Belli ki, “Batı” kavramı ile ciddi sorunları olan bir toplumuz.

Bu sorunların, siyasete malzeme edilip, özellikle iktidar partisi ve onun hükümeti tarafından sürekli, “Batı’nın ikiyüzlülüğü” vurgusu yapılması, toplum genelindeki “komplo teorilerine” eğilimi nasıl etkiliyor acaba?

Veya “komplo teorilerine” eğilim, “Batı paranoyası”, toplumsal hoşgörü ve demokrasi ile ne kadar ilintili?

Gene, İnfakto'nun 2007-2012 arası "orta sınıf" algıları ve eğilimlerini karşılaştıran araştırmasında, demokrasiyi destekleme, toplumsal sorunların uzlaşa ile çözüleceğine olan inanç, baskı rejimlerine "asla" deme gibi alanlarda, de ufak düzeyde de olsa, düşüşler var.

2012'de, beklenenin aksine, biraz daha fazla insan otoriterlik yanlısı, biraz daha fazla insan demokrasiye ve uzlaşa inancsız...

Acaba, hangi Türkiye bu?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gizli açık sır: Yolsuzluk

Sezin Öney 19.12.2013

Yolsuzluk, Türkiye için büyük bir sorun. Uluslararası alanda yolsuzluk üzerine çalışan önde gelen tüm kurumların kanaati bu.

Transparency International'ın (Şeffaflık Derneği) yolsuzluk skalasında Türkiye, "yüksek derecede yolsuzluk" noktasına daha yakın. Son yedi sekiz yılın verilerine baktığımızda, Türkiye, 4,2'lik bir skorla, hep yolsuzluğun ciddi biçimde sorun olduğu ülkeler arasında yer almış.

Türkiye'deki yolsuzluk kronik. Varolan araştırmaları okuyunca benim kanaatim, son 10 yılda kademe kademe yolsuzluğun "buharlaştığı". Yani, yolsuzluğun aşağı kademelerdeki "basit" hâllerinin (mesela rüşvet gibi) ortadan kaldırılması, iş dünyasına yönelik bürokrasinin azaltılmasıyla, "gözönünden kalkması". Ve giderek daha üst düzey ve büyük çaplı, "voley vuran" hâle dönüşmesi.

Birçok devlet hizmetinde olduğu gibi, yolsuzluk da daha bir tıkr tıkr işler hâle geldi. Artık günlük hayatımızın parçası değil, ama tüm toplumsal atmosferi zehirleyen bir radyoaktif Türkiye gerçeği.

Oysa, yolsuzluk en temel insan haklarını yok ediyor. En başta da, haber alma özgürlüğü ve adil yargıyı yozlaştırıp epriliyor. Adaletsiz ve "habersiz" ortamda da, insanların kendini geliştirmesine imkân veren, yoksulluk kısır döngüsünü kırmalarına imkân verecek eşitlikçi toplumsal denge de sözkonusu olamıyor.

Türkiye'de yolsuzluğun olması gerektiği kadar büyük bir sorun olarak ön plana çıkmamasının bir sebebi, "kötünün iyisi kabul edilmesi". Mesela, TI'nın sınıflandırmasında, Doğu Avrupa ve Orta Asya ülkeleri ile aynı grupta yer alması. Özbekistan ve Türkmenistan gibi, "dünyanın en kötülerini" arasında yer alan ülkelerin bulunduğu bir grupta, Türkiye "en az yolsuzluk yaşanan" ülke olarak ön plana çıkıyor.

Yolsuzlukla ilgili uluslararası veriler genelde, algı ölçümüne odaklı.

Algılara bakılınca, Türkiye’de karmaşık bir durum var. Bir yandan, verilere göre, Türkiye’de son yıllarda yolsuzluğun arttığına dair kesin bir kanaat sözkonusu. Dünya Bankası’nın İş Çevreleri ve Girişim Performansı Araştırması’na (BEEPS) göre, 2005 ve 2008 arasında, “yolsuzluğu iş dünyasının en büyük sorunu” olarak niteleyenlerin oranı, yüzde 41’den yüzde 58’e çıktı. TI’nın Dünya Yolsuzluk Barometresi’ne göre de, son altı yıldır, yolsuzluğun “önceki üç yıla oranla” arttığına inananların oranı yüzde 57’den aşağı inmiyor.

Buna karşılık, gene Dünya Bankası’nın araştırmalarına göre, “yönetim açısından” Türkiye daha başarılı bulunuyor; 2000’de yüzde 42’lik bir oranda “yolsuzluğa karşı iyi bir yönetim örneği sergilendiğine” inananların oranı, 2010’da yaklaşık yüzde 58’e çıktı. Gerçi, 2010’a kadar en azından “görüntüsel” açıdan, yolsuzlukla mücadelede önemli adımlar da atıldı.

Yolsuzlukla Mücadele Ulusal Eylem Planı’nın benimsendiği yıl 2010’du. Ancak, bu eylem planı da, tıpkı diğer benzer bürokratik ve siyasi yol haritaları gibi, sivil toplum örgütleri ve ilgili, katkı sunabilecek taraflarının görüşlerine başvurulmadan, onları da içine katacak bir süreç oluşturulmadan yapıldı. Eylem Planı’nın en büyük eksiklerinden biri de, yolsuzlukla mücadele için bağımsız olarak izleme ve uyarma faaliyetlerini üstlenecek kurumsal bir düzen öngörülmemesiydi.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Kamu Görevlileri Etik Kurumu, Başbakanlık Teftiş Kurulu, hep merkezî üst yapı tarafından “yapabileceklerinin” sınırları belirlenmiş, deyim yerindeyse, gemlenmiş yapılar. Kamu içinde, (hele üst düzeyde) yapılan yanlışları, yolsuzlukları ihbar edenleri ödüllendirecek veya en azından takdir edecek bir alışkanlıktan da bahsetmemiz mümkün değil. Yani, dünyada yolsuzlukla mücadelede önemli bir refleks olan, “whistleblowing”, yani hasıraltı edilenleri açıklayarak “alarm düdüğünü öttürülmesi” âdeti yok.

Tüm bu ortamda da, borusu öten de yolsuzluk çarkının başını tutanlar oluyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komploların ardındaki gerçek

Sezin Öney 21.12.2013

Transparency International gibi, yolsuzlukla ilgili çalışmalar yapan dünyanın önde gelen kurumlarının raporlarında, konunun Türkiye’nin en büyük sorunlarından biri olarak nitelendiğini görüyoruz.

Raporlara ve kendi gözlemlerime dayanarak oluşturduğum kanı, yolsuzluğun günlük hayatta karşımıza çıkan “küçük çaplı” boyutunun son 10 yılda azaldığı, buna karşılık çapının büyüyerek “gözönünden buharlaştığı”.

“Görünmez” yolsuzluk, bizi gerçekten nasıl etkiliyor?

İyimserliğin (ve partizanlığın) sınırlarını zorlayan yorumcular, yolsuzluğun, “sıcak para akışı” ve “sermaye birikimi” sağlayarak ekonomiye katkıda bulunduğunu öne sürebilirler.

Oysa, kamuoyu araştırmalarının ortaya koyduğu veriler, yolsuzluğun ‐halkı‐ kemiren, sosyolojik bir yozlaşmaya neden olan bir nevi virüs olduğunu ortaya koyuyor.

Yolsuzluk, bir nevi korozyon.

Metal, nasıl bir dış etkenle çürür, paslanır, içten içe erirse, yolsuzluk da, toplumun yozlaşmasına yol açıyor.

Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi, İnfakto Araştırma’nın kurucularından Emre Erdoğan’ın dikkat çektiği verilere göre, ‐en tepeye ulaşmak için yolsuzluk yapmak gerektiğine inananlar‐, toplumun yüzde 60’a yakınını oluşturuyor.

Avrupa, Asya ve Güney Amerika ülkeleri ile karşılaştırıldığında, en yüksek oran Türkiye’de.

Türkiye’ye yakın iki ülke ise (sadece) Ukrayna ve Bulgaristan.

Tanıdık geldi mi?

Acaba neden, bu üç ülkede son bir yıl içinde ülke politikasını sarsan büyük protesto gösterileri oldu?

‐İyi saatte olsun lobileri‐, ‐bu müthiş ülkelerin şahane başarılarını çekemeyenlerin‐ küresel komploları yüzünden mi, yoksa bu ülkelere temel ve çözümsüz kalan bazı sosyo-ekonomik sorunlar olduğu için mi?

Erdoğan’ın hesaplamalarına göre, kamuoyu, ‐rüşveti‐, toplumda yükselmenin bir kriteri olarak görmüyor; yaklaşık yüzde 13’lük bir kesim bu kanaatte. Bence bunun sebebi, rüşvetin, toplumsal algıdaki karşılığının, düşük seviyeli bürokratların iş görmek için istediği ‐teşvik‐ olması.

Bu veri, küçük çaplı yolsuzluğun günlük hayatta karşılaşılan bir sorun olmaktan büyük ölçüde çıkması ancak yolsuzluğun çapının büyümesi, dolayısıyla hepimizin hayatının tepesine kara bulut gibi çökmesi tezini destekliyor.

Erdoğan’ın verilerinde, ‐toplumun üzerindeki kara bulut‐ tezini destekleyen başka bir detay daha var; hemen tüm partilerin seçmenlerinin yüzde 50’den fazlası, ‐zirveye ulaşmak için yolsuz/ yoz olmak gerektiği‐ kanaatine destek veriyor. AKP seçmenleri arasında bu oran, yüzde 49. CHP ve MHP seçmenlerindeyse, yüzde 60.

Bence bu rakamlar da, ‐kalıcı iktidar‐ ve ‐müzmin muhalefet‐ seçmenleri karşılaştırıldığında, tam bir ayna etkisine sahip.

Yani, AKP seçmeninin yarıya yakını, oy verdiği partiden ‐temizlik‐ beklentisinde. Buna karşılıık, muhalefetteki partilere oy verenler ise, ‐yolsuzluk hıncıyla‐, zirvede gördükleri siyasi çizginin ‐yolsuzluk yaptığına‐ ağırlıklı olarak inanıyor.

Öte yandan, en üst düzey eğitim ve/veya kazanç sahipleriyle en alttakileri karşılaştırdığımızda da, her kesimin yüzde 60’ı ‐zirve‐ ile ‐yolsuzluk‐ arasındaki doğru orantıya inanıyor.

Erdoğan’ın veri hesaplamaları, İnfakto’nun saha çalışmasını yaptığı, Sabancı Üniversitesi’nin duayen hocaları Ali Çarkoğu ve Ersin Kalaycıoğlu tarafından 2009’da gerçekleştirilen ‐Toplumsal Eşitsizlik‐ araştırmasına dayanıyor.

"Toplumsal Eşitsizlik", International Social Survey Program (ISSP) araştırmasının sorularını, Türkiye'ye uyarlayarak bir veri tabanı oluşturmuş.

Araştırmanın, Türkiye ile ortaya koyduğu tablo, eşitsizliklerin çok yoğun yaşandığı bir ülkeyi yansıtıyor. Türkiye'de, başarı için "siyasi bağların önemine inananların" oranı, yüzde 49; "tanıdıkların önemine inananların" oranı yüzde 89.

Toplumun yüzde 70'ine yakını, ülkesine bakınca, "en tepede dar bir seçkin kitlesinin" yer aldığı, buna karşın çoğunluğun ezildiği bir "Türkiye resmi" görüyor.

Son not; toplumun yolsuzluk girdabından çıkış olarak gördüğü tek başarı yolu, eğitimden geçiyor. Son bir ayın tartışmaları, dershanelerden yolsuzluğa, toplumun zaten harap en hassas sinir uçlarına dokunuyor; "en tepedekiler" hâlâ her yerde ve her şeyde sadece komplo görse de...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komplonun İtalyancası

Sezin Öney 26.12.2013

İtalyanca bir atasözü vardır; "**Una mano lava l'altra, e tutt'e due insieme lavano il viso**". (Bir el diğerini, ikisi beraber yüzü yıkar.)

İtalya'da 1990'larda gerçekleştirilen yolsuzluk soruşturması, **Temiz Eller**'deki (**Mani Pulite**), "**eller**" metaforu, bu atasözünü akla getiriyor.

Temiz Eller soruşturmasının ilk başladığı dönemde, Şubat 1992'de, İtalya Sosyalist Partisi'nin bir üyesi, **Mario Chiesa**'nin tutuklanmasıyla, İtalya'da siyaset temelden sarsıldı.

Birkaç yıl içinde, altı eski başbakan, 500'den fazla milletvekili, birkaç bin yerel ve ulusal çapta görev yapan bürokrat hakkında soruşturma açıldı. İş dünyası, yeraltındaki mafya yüzü ve "**yeryüzündeki**" resmî kanadıyla, soruşturma furyasından nasibini aldı.

Soruşturma açılan isimlerden bir kısmı ülke dışına kaçtı; bir kısmı siyasetten tasfiye oldu. Bir kısmı da, kurnazca kendini yeniden yarattı.

Son kertede, **Temiz Eller** nedeniyle İtalya'nın köklü partileri büyük sarsıntı yaşadı, yeni partiler kuruldu ve "**merkeze**" yerleşti.

İtalya'nın "**birinci cumhuriyeti**" bitti, "**ikinci cumhuriyet**" tarihi başladı.

2010'lara gelindiğinde, İtalya'daki akademisyenlerin çalışmalarına bakınca, yolsuzluğun **Temiz Eller** gibi dev bir soruşturmaya rağmen, büyük bir siyasi, ekonomik ve toplumsal sorun olarak, İtalya üzerindeki tüm ağırlığını sürdürdüğü gözleniyor.

İtalya Ceza Hukuku İstatistikleri'ne (**Statistiche giudiziarie penali -ISTAT**) bakılırsa, 1992-1996 arası, yolsuzluk soruşturmalarının sayısı patlama yaptı. 1984'ten 1992'ye kadar, neredeyse "**sıfır**" seviyesinde olan soruşturmalar, 1995'ten sonra düşüşe geçti; 2000'lere gelindiğindeyse, 1980'ler seviyesine yaklaştı.

Neden?

"**Hukuk devleti**", yolsuzluk yapanlardan, 1990'larda da tam manasıyla hesap sormadı.

Temiz Eller'in başlangıcında soruşturulan **Mario Chiesa** figürü, döndü dolaştı, 2009'da gene İtalya kamuoyunun karşısında bir başka yolsuzluk soruşturmasıyla çıktı.

Chiesa, dünya gündemine de konu olan, İtalya'nın çeşitli yerlerinde patlak veren "**çöp krizlerinden**" Milano'dakinde soruşturulan ve tutuklananlardan biri oldu.

Temiz Eller süreci, bu soruşturmaların neden ve nasıl başarısızlığa uğradığı bugün Türkiye'de yaşananlar, yaşanabileceklerin de ipuçlarını veriyor.

Yolsuzluk, hepimizin utancı ve sorunu.

"**Derin devlet**", ideolojik maskelerle gizlenen, meşrulaştırılan bir yolsuzluk sorunu.

Bugünlerde de, yolsuzluğun kendisinden çok neden ve nasıl gündeme geldiğini, "**hükümet- Cemaat kavgası**" olarak adlandırılan "**siyasi magazini**", yolsuzluğun kendisinden çok daha fazla konuştuk.

Hükümetin "**resmî gazetecileri**" kadar, birçok siyasi yorumcu da, "**bizler ve onlar**" şeklinde, kendi politik görüşüne göre, sahnedeki "**aktörlere**" bakarak tutum aldı.

Oysa, asıl konu yolsuzluk.

Yolsuzluk da, dışarıdan serinkanlı biçimde "**izlenecek**" bir siyasi magazin malzemesi değil.

İtalya'da, 1996'da seçmenlerin yüzde 92'si, yolsuzluğu "**büyük sorun**" olarak nitelerken, 2008'de, sadece ama sadece yüzde 0,2'lik bir kesim, yolsuzluğun, "**hükümetin dikkate alması gereken bir problem**" olduğunu düşünüyordu.

Transparency International ve **Avrupa Birliği**'nin **Eurobarometer** istatistiklerine göre, İtalyan kamuoyu, son yıllarda "**yolsuzluğun tırmanışta**" olduğunu da düşünüyor; özetle sorun yerli yerinde ama kamuoyunda konuya bir ilgisizlik var.

İtalya'da, yolsuzluğa ilgi düşerken, ırkçılık, zenofobi ve aşırı sağa ilgi yükseliyor. Asker, olur olmaz nedenlerle "**sokağa**" indiriliyor, faşizm dönemini çağrıştıran üniformalar giyen siviller, sokakta teftişe çıkıyor.

Siyaseti magazinleştirmeye devam ederek, yolsuzluğu "**normalimiz**" hâline getirme lüksümüz var mı?

Bugün yolsuzluğu savunan "**barışseverler**", yarın döne döne, bu ilkesizlikle neyin savunucusu olabilir; karar Türkiye'nin...

Siyaset mühendisleri asıl, boş konuşmalarla, komplolarla “**magazinleşmeye**” neden olanlar. Mühendisten çok da, “**malzemededen çalıp**” binaları başlara yıkan, müteahhitler gibiler.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayaz

Sezin Öney 28.12.2013

Paralel harikalar dünyası, suni ağaçlarla yeşertilmeye çalışılan bir vicdan(sızlık) çölü...

Korku tüneline manzaralar; Gezi Protestoları’nda, 13 yaşında bir çocuğun ve yaralılara müdahale eden doktorların bile “**suçlu**” görülüp cezalandırılmasını talep eden iddianamenin kabul edildiği bir ülke.

Sürekli dönen dev(let) bir figürünün eteklerine takılmış medyatik zırcahil zillerin dayanılmaz uğultusu yankılanıyor.

“**Çarpışan insanlar**” bölümündeyse, gözlerini “**başbakan**” bürümüş, diğer yaralarına ölümüne girişmeye hazırlanan AK/sivil nefer taburları...

Paralel gerçekler dünyasındaysa...

Bir insanın ölümünü izliyorum. Vücudu, artık kan üretmiyor.

Saat, saniye saniye ilerliyor.

Babam için zaman yakında dolacak.

Bir bebeğin ölümünüyse, ruhumuz duymadan izledik.

Ayaz için zaman kara kışta doldu.

Yaşamının kırkını yeni doldurup, ölümünün kırkına girdi.

Bir ülkenin ölümünü izliyorum. Artık, taze kan üretmiyor.

Gazetelerin kuru yapraklar gibi hışırdayan sayfaları arasında, **Ayaz**’ın ölüm haberinde şu satırlar geçiyor.

“Kaymakamın ifadesine göre, ‘Yaklaşık 15 çuval kömürü de, Kaymakamlığın kömürlerinden alan bir ihtiyaç sahibinden, çuvalı 5 liraya satın almışlar’. Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak geldikleri Diyarbakır’da metruk binada donmak üzereyken bulunan 4’ü çocuk 8 kişilik Suriyeli aile de hastanede tedavi altına alındı...”

Ticaret objesine dönüşen yardımlar; meteliğe kurşun atan insanların kendilerinden, ihtimal, bir nebze iyi durumda yoksullardan satın aldığı “**hayat kaynağı**”, kömür...

Kömürleşmiş vicdanın, sürekli ekranlardan yansıdığı bir ülke...

"Donmak üzere olan Suriyeli aile..."

Donmuş vicdanların, sürekli ekranlardan Türkiye'nin Suriye politikasını övdüğü bir ülke...

Kuru yaprak sayfaların bir başkasında, insansız hava araçlarının, "**silahlı modellerinin**" üretimiyle övünülen bir haberde şöyle diyor;

"Türk Silahlı Kuvvetleri'nin eğitim uçağı ihtiyacına cevap vermesi beklenen Hürkuş'un seri üretimi için imzaların atıldığı törende konuşan Savunma Sanayii Müsteşarı Murad Bayar, Hürkuş-B'nin ardından silah da taşıyabilen Hürkuş-C'nin üretilmesinin planlandığını belirtti." Bayar, silahlı insansız hava araçlarını, "**fonksiyon zenginliğine sahip**" olarak niteliyor.

"Fonksiyon zenginliği", Yemen'de, Afganistan'da toplamda binlerce insanın ölümüne yol açtı.

Dünyada, insansız hava araçlarının hedefi olan sivilleri, nedense hiç gündeme getirmiyor **"Yeni Türkiye"** ama bu araçları üretmek ve pazarlamakla sorgusuz sualsiz övünüyor.

Peki, fonksiyon fakirliği içinde olan, 28 Aralık 2011 gecesi, **Roboski/ Uludere**'de çoğu çocuk yaştakilerin ölümüne yol açan, istihbaratı taşıyan insansız hava araçları mıydı (henüz silahsız), yoksa **"vur"** emrini verenlerin vicdanları mı?

14 yaşında komaya sokulan **Berkin Elvan**, yaklaşık 200 gündür öyle yatıyor, hayatla ölüm arasında.

Merhaba, **Paralel Vicdan Çölü; Yeni Türkiye...**

Başbakan Erdoğan'ın çok sık yinelediği bir kelime var; **"çok çirkin"**.

Sen de, çok çirkinsin **Yeni Türkiye...**

Çünkü ikiyüzlülüğün yüzü gibisin.

Yeni yıl hediyesiye yaşam savaşı veren tüm vicdanlara; küçük bir prensten.

"Geceleri gökyüzüne baktığında, yıldızlardan birinde benim yaşadığımı ve orada gülüyor olduğumu bileceksin. Bu yüzden sana sanki bütün yıldızlar gülüyormuş gibi gelecek. Bütün dünyada yalnızca senin gülen yıldızların olacak."

Ve bunu söyledikten sonra yine güldü.

Ve üzüntün geçtiğinde çünkü zaman bütün acıları iyileştirir beni tanıdığına memnun olacaksın. Daima benim dostum olarak kalacaksın. Benimle birlikte gülmek isteyeceksin. Ve zaman zaman, sadece bunun için gidip pencereyi açacaksın... Gökyüzüne bakarken güldüğünü gören arkadaşların buna çok şaşıracaklar. Sen de onlara: 'Yıldızlar beni hep güldürürler' diyeceksin. Onlar da senin deli olduğunu düşünecekler. Görüyorsun, sana ne kadar kötü bir oyun oynadım..."

Ve bir kez daha güldü.

'Aslında ben sana bir sürü yıldız değil de, kahkaha atabilen bir sürü zil vermiş gibi oldum.'

Yeniden doğuşların 2014'üne.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tutarlılık meselesi

Sezin Öney 02.01.2014

Yeni yıla bir umutla başlayalım; güzel bir hikâye ile.

Yolsuzluk meselesi, Türkiye'nin muhakkak alt etmesi gereken bir büyük dert.

Bunu da, devletin kendisinden beklememek lazım.

Halkın bu konudaki kararlılığını ortaya koyabileceği yollar da var; sivil toplum kuruluşları bu konuda kilit rol oynayabiliyor.

Global Integrity (GI- Küresel Tutarlılık), Washington merkezli bir sivil toplum örgütü. Odaklandığı alansa, yolsuzluk. Başta sadece ABD'deki yolsuzlukları araştıran GI, şimdi dünya çapında çalışıyor. **Transparency International** gibi yolsuzluk üzerine çalışan kurumların çoğunun aksine GI, araştırmalarını "**algılara**" dayandırmıyor. Araştırmacılar ve gazetecilerden oluşan ekipler, bir ülkedeki medya özgürlüğünden seçimlerin adilliğine, 300 "**tutarlılık göstergesi**" üzerinden bir değerlendirme oluşturuyor.

GI, 1999'da araştırmacı bir gazeteci olan **Charles Lewis** ve beraber çalıştığı araştırmacı **Nathaniel Heller** tarafından kurulmuş.

Lewis, Buying of the President (Başkanın Satın Alınması) kitabının da yazarı. Bu kitap, ABD başkan adaylarının, partilerinin ve kurdukları ilişkilerin siyaseti nasıl etkilediğinin detaylı bir portresini ortaya koyuyor.

ABD üzerine araştırmalardan, "**dünyaya açılma**" fikri, Güney Afrikalı siyaset bilimci **Marianne Camerer**'ın, Lewis ve Heller ile çalışmalarını paylaştınca ortaya çıkmış. Camerer, Lewis ve Heller, Amerika'daki durumla, Afrika'nın birçok yerinde yaşanan yolsuzluk sorununun, özünde birbirlerine benzemesi olduğunu fark etmişler.

"**Yolsuzluk mantığı**" dünyanın her yerinde paralel biçimde işliyor. Ancak, ülkelerin yolsuzluğa verdiği tepkiler farklı. Yasal çerçevelerin güçlülüğü, yargının işleyebilmesi, sivil toplumun baskı oluşturabilme kapasitesi, medyanın özgürlüğü, yolsuzluğa karşı bir ülkenin direncini artıran etkenler.

GI'nın güncel verilerine göre, Türkiye yolsuzluk bakımından sınıfta kalıyor. Avrupa'nın yolsuzluk konusundaki en zayıf durumdaki ülkelerinden; bir tek Balkan ülkeleri, Türkiye ile aynı seviyede. Yolsuzluğun kronikleştiğini varsaydığımız Güney Avrupa ülkelerinden, İtalya, Türkiye'ye göre iyi durumda diye gösteriliyor. Son yıllarda,

yolsuzluk ile haberlerini sık sık duyduğumuz İspanya ise, Almanya ve Fransa gibi, yolsuzluğa karşı dayanıklı varsayılıyor.

GI, Türkiye için şöyle yazıyor; *"Türkiye'de hükümet şeffaflığı ve hesap verebilirliği düşük seviyede. Kamuoyunun, hükümet görevlilerinin mal beyanına erişimi yok ve konuyla ilgili, hassas yargı kararları bazı zamanlarda seçici şekilde uygulanıyor; hükümet özellikle, Danıştay'ın özelleştirme, imar ve hakların iadesine yönelik kararlarını dikkate almıyor. Son seçimlerden sonra, medya kurumlarını hükümete taraf ve karşı olmaya yönlendiren 'dolaylı baskı' arttı ve bu baskı, ulusal basının doğasını 'kişisel saldırı, mahkûmiyet, kayırma aracı' olmaya doğru değiştirdi... Bürokrasinin rastladığı yolsuzlukları kamuoyuna duyurma âdeti Türkiye'de yok..."*

GI'in **"tutarlılık"** verilerine bakınca, Türkiye'deki yasal çerçevenin eksikliğinin değil, uygulamanın sorunlu olduğu ortaya çıkıyor. Özellikle, bürokraside yolsuzluğu ortaya koyabilecek özerk yapıların olmaması, bürokrasinin yolsuzlukları kamuoyu ile paylaşmasını sağlayacak **"whistle blowing" (alarm düdüğüne öttürme)** kültürünün olmaması, parti finansmanı konusundaki şeffaflık eksikliği, Türkiye'nin yolsuzluk konusundaki sicilini olumsuz yönde etkiliyor.

GI'in kendisi kurumsal bir başarı öyküsü; belki de sadece yolsuzluk konusuna odaklanan sivil toplum örgütlerinin çoğalması, Türkiye'nin kendisinde de, yolsuzluktan arınmakta bir başarı öyküsüne dönüşmesine neden olur...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Junk thought' kumpas

Sezin Öney 04.01.2014

İtalyancada bir kelime var; **scivolare**. **"Sci"**, yani **"kayma"** ve **"volare"**, **"uçmak"** birarada.

Kaygan zeminde dengesini kaybedip, komik hareketlerle havaya savrulanların hâlini anlatıyor.

Türkiye'nin son hâllerine de çok uygun bir kelime.

Bu sözcükte, patinaj çekmenin durdurulamaz, önlemez hâlinin tarifi var; peki, Türkiye bu savruluş hâline nasıl düştü?

2000'lerin başından bu yana, ne demokratik kazanımı varsa Türkiye'nin, buhar olmuş gibi. Son 10 yılda elde edilen hiçbir demokratik kazanım, **"geri çevrilemez"**, **"kısıtlanamaz"** değil; her an, **"güç için her yol mubahtır"** düşüncesiyle herşey yapılabilir.

Çok da ironik biçimde, sivil siyasetçi dönüp dolaşıp **"ordudan"** medet umuyor... Bu sefer de, konuya, siyasete **"ortaklıklar"** veya doğrudan müdahale ile değil de, **"hukuk yoluyla"** çare arayan Genelkurmay'ın kendisi oluyor...

"Siyasetteki her alanın erbabı" şeklinde, Başbakan danışmanlığı, milletvekilliği, köşe yazarı olarak siyasi yorumculuk, kimi zaman da üniversitelerde siyaset hocalığı yapan **Yalçın Akdoğan'ın**, **"milli orduya kumpas"**

ifadesi, her ne kadar tekzip etmeye çalışsa da, Türkiye politikası tarihindeki yerini çoktan aldı.

Siyasette, sözleri doğru kullanmak gerekir yapamıyorsanız da, o zaman yeriniz siyaset değildir.

Türkiye’de politikaya giderek daha fazla egemen olan bir **“ilkesizlik”** buhranı var.

Esneklik, şartlara uyum sağlama, politikada sahip olunması gereken bir meziyet ama ya, ilkesizlik?

Türkiye’nin altındaki kaygan ilkesizlik zemine, **“buzlanmaya”** ne, neden oldu?

Zemini dondurup patinaja açık hâle getiren başlıca sebeplerden biri de, medyada pıtrak gibi biten **“fast-food”** yorumcular.

Kimseyi hakir görmek bana düşmez; hemen herkesin düşüncesi kendince değerlidir.

Katılabilirim katılmayabilirim; hoşuma gitmeyebilir...

Ancak, bugüne kadar en çok, benden farklı düşünenlerden öğrendiğimden, kendi düşüncelerimi, kanaatlerimi, en çok benden farklı olanlarla diyaloga geçtiğimden geliştirebildiğimden; düşünce çeşitliliği benim dünyama anlam katıyor.

Ne var ki, aynı zamanda, zekâya, yaratıcılığa ve bilgiye verilen emeğe, dürüstlüğe, tutarlılığa, ahlaka da saygım var.

Bu nedenle, sırf **“iktidarda olana”** methiye olsun diye, iktidarın **“ışıklı halesini”** savunmak için ortaya karışık şişirme birtakım sayıklamaları biraraya getirenler için de; düşünceye emek verenlere saygımdan ötürü, **“onları de kıymetli”** diyemeyeceğim.

İngilizce- Türkçe sözleri de (**“level atlamak”**, **“reset yapmak”**...) katkı maddesi şeklinde, **“ekmek arası fikirlerine”** serpeleyen bu yorumcuların çizgisine, ben ancak, **“junk food”**dan (**abur cubur gıda**) esinle, **“junk thought”** (**abur cubur düşünce**) diyebiliyorum.

Nasıl fast-food zincirleri her köşede bitiveriyor ve aynı basmakalıp, tatsız- tuzsuz ve sağlığı tehdit eden, çabuk tüketilebilen gıdaları servis ediyorlarsa; Türkiye’de de son dönemde, kafa sağlığına zarar, son kertede ruhsal obesiteye neden olan bir **“medyatik varlık”** türü, basın dünyasını esir aldı.

Bu **“tür”**, medyanın atmosferini kapkara bulutlar gibi kaplayarak, Türkiye’deki düşünce iklimini değiştirdi. Ve sonuçta adeta bir **“zihinsel buzul çağına”** girildi.

Siyaseti, bu **“düşüncesizlik”** iklimi yok ediyor. İktidar da, aslında kendine en büyük kötülüğü, özünde kanserojen **“abur cubur”** düşünceye, başlıca besin (ve esin) kaynağı diye yaklaşıyor yapıtı.

Neticesinde de, birtakım tuhafiye siyasetçi, yorumcu, **“her şeyi bilen üstün insanların”**, her türlü tuhaflığı **“normalleştiren”** bir **“dalga boyutunda”** (adeta dalga geçilir gibi) savruluyor bir koca ülke.

Serbest stil kayıp gidişinde, Türkiye’nin, artık artistik puanlama yapılacak bir hâl de yok; zira durum, estetik figür çabalarıyla da kurtarılamıyor.

oneysezin@hotmail.com

Roboski ve askerleşen siviller

Sezin Öney 09.01.2014

Roboski’de, çoğu resmen çocuk yaşıta 34 kişinin üzerine bombalar yağdırılması ile ilgili **“ihmal”** iddiaları hakkında **“kovuşturmaya”** gerek olmadığı kararını beyan eden Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığı belgesi, gözümün önünde bir çöl gibi uzayıp gidiyor.

Karar, **“ısı kaynaklarından”** bahsediyor; yani insanlardan...

Bazen, aynı nitelemeyle, arabalardan ve yük hayvanlarından söz ettiği de oluyor.

“Evrakta”, 28 Aralık günü yaşanan askerî haberleşme trafiği robotik bir tonda detaylandırılıyor.

En alt kademden en üst kademeye, konuyla ilgili askerler birbirini arıyor, durum raporu veriyor ve hareketlerinin tümü için, herkes birbirinden onay alıyor.

Kararda yazıldığına göre, Genelkurmay Başkanı **Necdet Özel**, Milli Güvenlik Kurulu toplantısında, **“vur”** emri için haritaları istiyor.

Askerî Savcılığın kararı, en **“can alıcı”** noktayı, yani, olan bitenden MGK toplantısı daha sürerken haberdar edilen, önüne haritalar giden Özel’e **“vurma ehliyetini”** veren kim olduğu sorusunu karanlıkta bırakıyor.

Ancak, kararın sonuna doğru, Ekim 2011 tarihli **“sınır ötesi operasyon tezkeresi”** büyük harflerle referans gösteriliyor. Bu tezkerenin, Genelkurmay’a, **“hudut, şümül, miktar ve zamanı Hükümetçe belirlenecek”** şekilde, yetki tanıdığına da dikkat çekiliyor.

Ardından da, bombardıman kararının alınmasına neden gösterilen **“istihbarat bilgileri”** sonbaharın başından, 28 Aralık gününe kadar sıralanıp, **“neden”** sorusuna Genelkurmay açısından yanıt veriliyor.

Tabii, **“terör örgütü unsurlarının... bugüne kadar verdiği zararlar ile bundan sonra vereceği kesin olan zararlar ile orantılı olması...”** gibi sebepler, yaşanan vahşete hiçbir insani açıklama getirmiyor.

Askerî Savcılığın **“evrakının”** sustuğu yerde, **“gerçekler”** sessizce dile geliyor.

Sivil karar alıcı, yani hükümetin bakış açısıyla, üst düzey bir PKK komutanının Roboski’ye doğru ilerleyen kafilede olması ihtimali, **“kamuoyunu galeyana getirecek bir zafer kazanarak voley vurmak”** fırsatı olarak yorumlanmışa benziyor.

Asker ise, son derece mekanik işleyen bir mantık zincirinde, emir komuta zinciri gereği, **“görevini yapmış”**.

Roboski katliamı, üç yıl önce yaşandı.

Bu üç yılda, Roboski’deki **“faili meçhulün”** baş **“kahramanlarından”** insansız hava araçları, Türkiye’de askerî hareketliliğin yoğun yaşandığı bölgelerde vızır vızır devriye gezdi.

Türkiye’de, savunma sanayiinin, **“yerli malı”** insansız hava araçları üretimine ilişkin her haber, medyada **“dünün dernek sevinciyle”** yer aldı.

“**Keklik**”, “**Turna**” gibi kuş isimleriyle “**taçlandırılan**” insansız hava araçlarının Türkiye’deki örnekleri, şimdilik, sadece istihbarat toplamakta kullanılıyor. Ancak, bu araçların silahlandırılmışları için de yerli üretime geçilmesi konusunda çalışmalar var.

Silahlı insansız hava araçları, Ankara’dan bir düğmeye basılmasıyla, “**ısı kaynağı hedefleri**” bizzat avlayabilecek.

Günü gelince de, insansız hava araçları kendi hedeflerini kendileri belirleyebilecek.

Emniyet’te de, insansız hava araçlarının “**toplumsal olaylarda**” kullanılması için çalışmalar var.

Urfa’da, “**Hava Ceylanı**” adı verilen bir insansız hava aracının, Emniyet tarafından üretimi “**sevinçli**” bir haber olarak verilmişti.

Türkiye bu arada, 2007 Muhtırası döneminde, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin fütursuz harcama hevesine örnek olarak gösterilen, deniz aşırı harekâtlarda kullanılacak, üç milyar dolarlık “**havuzlu çıkartma gemisini**” 2013’te aldı.

Üç milyar doları aşkın füze savunma sistemi anlaşmasının, Çin’le yapılması da geçen yılın, çam sakızı çoban armağanlarındandı.

Dün de, Japonya kamuoyunun tepkisi sonucu bir yeni askerî marifet ortaya çıktı; Türkiye, Japonlara yaptıracağı nükleer santral vasıtasıyla uranyum zenginleştirme imkânına da sahip olacak. Yani, nükleer silahlanmaya gidebilecek.

Türkiye’nin “**sivilleri**”, kime karşı askerleşiyor?

Galiba, hedefi seçenler dışında herkes “**ısı kaynağı**”.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nereye

Sezin Öney 11.01.2014

Japonya’da kamuoyu dert edince öğrendik ki, Türkiye’nin nükleer silahlanma planları **da** olabilirmiş.

Japonya’nın, günde 12 milyon satan gazetesi Asahi Shimbun, Türkiye ile Japonya arasındaki nükleer enerji anlaşmasını, başyazısında, çok sade, çok kibar ve çok da sert bir dille sorguluyor.

Gazete, Başbakan **Shinzo Abe**’nin, ekonomik gelişim hedefine kilitlendiğini, dolayısıyla, ilke ve tehlikeleri gözardı ettiğini öne sürüyor.

Sözkonusu başyazı temelinde, “**Güç için her yol mubah mı?**” meselesini sorguluyor.

Başyazı, öncelikle, “Eğer Türkiye’de ciddi bir nükleer kaza sözkonusu olursa, Japonya sorumlu tutulur” diyerek, nükleer anlaşmanın imzalanmasına eleştirel bir bakışla yaklaşıyor.

Fukuşima nükleer felaketi sonrasında Japonya’da zaten, “**başka ülkelerde, nükleer santral inşa etmemiz, kendimiz bir felaket yaşamışken ahlaki mi**” tartışmasını gündemde tutan güçlü bir sivil toplum iradesi var.

Başyazıda ikinci sorgulanan husus, “nükleer enerji elde edilmesi sonucu ortaya çıkan radyoaktif atıkların ne olacağı”; gazetenin ifadesine göre, anlaşmada bu konu muğlâk bırakılmış.

Gerçekten de... Rusya ve Japonya gibi “nükleer başarı öyküsü” olarak adlandıramayacağımız ülkelerin projeleri çok başarılı bir şekilde, inşallah ve maşallah kazasız belasız işleseler bile, Türkiye’nin nükleer santralleri çalışmaya başladıktan sonra, ortaya çıkacak radyoaktif atıklar ne olacak?

Türkiye’nin giderek fazla dozda şeffaflıktan ve hesapverebilirlikten uzak siyasi ortamında, nükleer çöplerin hesabı kimden nasıl sorulacak?

Hangi kanser vakaları, hangi sağlık trajedileriyle, birtakım “seçkinlerin” biraz daha hunharca tüketme hakkı elde etmesinin bedelini topluca ödemiş olacağız?

Çernobil felaketi sonucu yaşananları, mesela, “**radyasyonlu çay içen**” bakanları ne çabuk unuttuk?

Asahi Shimbun’un son değindiği nokta ise, yine çok can alıcı; anlaşmaya son anda, Ankara’nın baskısıyla ekleniveren bir maddeye göre, Türkiye’nin “uranyum zenginleştirme ve plütonyum elde etme” imkânları olacak.

Bu “radyoaktif” maddenin açılımı, Türkiye’nin nükleer silahlanmaya doğru yöneldiği.

Kamuoyunda konuşulmuyor ama, son dönemde Türkiye elindeki kısıtlı maddi imkânları, şeker dükkânına girmiş çocuk gibi, tıksa basa silahlanmaya harcıyor.

Dahası, son yıllarda, İran’ın, dünya ekonomisinden dışlanması, sosyal bakımdan tamamen içe kapalı bir ülke olarak köşeye itilmesinin sebebi, tam da bu; uranyum zenginleştirme, plütonyum elde etme sonucu, nükleer silahlanmaya yelken açtığı şüphesi.

Türkiye’den Japonya’ya yolu düşen gazeteciler, eskiden hiç olmazsa şunu sorgulardı; 127 milyonluk Japonya’da günlük gazete tirajı 70 milyonu geçiyor. Neden, yaklaşık 80 milyonluk Türkiye’de, tirajların toplamı, Japonya’dakinin yüzde 10’u bile değil?

Bu sorunun yanıtı, **Asahi Shimbun’un**, insan hayatına bu kadar dokunan ve Türkiye’de sorulmayan soruları nasıl da takır takır sıraladığını görünce, apaçık ortaya çıkıyor.

Üstelik bu gazete, tek de değil; Japonya kamuoyunda, “**kaos içinde bir coğrafyada, yarın kaderinin ne olacağı bilinmeyen ülkelere, nükleer bilgi ve kapasite aktarımı doğru mudur**” sorusu, ciddi bir tartışma konusuna dönüştü.

Başbakan Erdoğan ile, hoş bir seyahat yapan yerli malı gazeteciler ise, değil bu gibi “**detaylara**” takılmak, “**dost-modern**” ile “**tost-modern**” tartışmalarında köpüksü bir “**paralel evrende**”.

Bir Japonya seyahati “**talihlisi**”; “*Başbakan Abe ile, elindeki sermaye ve teknoloji birikimini (...) Doğu’ya kullandırmak istiyor... **Japonya, bu yeni kalkınma yolunu Türkiye istemezse, tek başına başlatabilir mi? Sorunun cevabı bellidir; o zaman Türkiye’deki siyasi iradeyi ortadan kaldırıp, yeniden dizleri üzerinde Batı karşısında oturtmak kimlerin isteği olabilir? Son zamanlarda yaşadıklarımız bu sorunun cevabında gizlidir***” diye yazmış.

Yaktığı Roma’ya karşı lir çalan Neron misali bir avuç insanın oyuncağı olmuş bir ülke nereye gider?

Bu ülkenin bodoslama gittiği tek yön istikametteki felaketlerden felaket beğen diyarında başına geleceklerden kim sorumlu olur?

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne oldu

Sezin Öney 16.01.2014

Sanki, birden ayağımızı bastığımız zemin yavaştan sallanmaya başladı, sarsıntı giderek şiddetlendi, sonra zemin hepten yok oldu.

Şimdi, boşlukta savruluyoruz koca bir ülke olarak...

Savrulurken, pürtelâş çevreye bakınınca, en yakın dalga boyunda sandıklarımızdan bir kısmının bambaşka bir yöne uçtuğunu görüyoruz.

Belki de basıncın yarattığı tuhaf kasılmalarla, yüzlerindeki maskeler sıyrılıp ürkütücü görüntüleri ortaya çıkıveriyor.

Bazılarının ise, savrulurken, adeta son derece sağlam bir zemindeymişçesine, kendinden emin adımlar attıklarını görüyorsunuz. Ama havadalar; öylesine asılı boşlukta...

Onlara da tıpkı herkes gibi, sadece uçuştuklarını haykırmak istiyorsunuz fakat sesinizi duymuyorlar; sesler bu girdapta, hortumda hepten kayıp.

Ağzı açık kapanabilenlerin hemen hepsi ise, “**inançlarını**” dile getiriyor. Ve hepsi, bu inançların, “**kesinkes doğru**” olduğuna çok emin.

İnançların ardındaysa, düşünce yok.

Sadece, “**haklı**” çıkma kaygısı var.

Oysa, hep beraber savruluyoruz...

Savrulurken şiddetli kasırgada, ayağı yere basabilen yok.

Savrulurken...

Dün karşımda olan, neden şu an yanı başıma düştü?

Dün yanı başımda olan, neden şimdi karşımda?

Daha önce de krizler yaşadı Türkiye; ama nerede yanlış yapıldığı, aslında neyin yapılması gerektiği biliniyordu. Sadece, yapılması gereken yapılmıyordu.

Şimdi, Avrupa ile zihinsel, kültürel bağlar yok edilir ve hiç kimseyle de, ticari olanlar dışında, yenileri kurulamazken, Türkiye olarak ilk kez kendi cehennemimizle bu kadar baş başayız.

Komşumuzda süregiden kanlı savaşa fena hâlde müdahiliz.

Kürt Meselesi’nin sürüncemede bırakılıp günlük siyasete meze edilmesiyle, içimizdeki savaşın duble yolunu açıyoruz.

İnsanlığın yüzlerce yılda kurduğu tüm evrensel değerleri hiçe sayıyoruz. İnsan haklarına olan sathi bağlılığı bile kesip attık.

Dünya, Türkiye’ye karşı bir komplodan ibaret.

“**Amerikan, İngiliz komplolarından**” yakınanlardan yankılanan, aslında bunları şimdi ağızlara sakız edenlerin kulaklarını da çok yakın bir geçmişte tırmalamış detone devlet korosu... Her şeyin cevabını bir “**lobi**”de bulanlar...

Öte yandan, devletin içi ve dışındaki tüm derebeyliklerde günahları, halının altına kimse görmeden süpürmenin tatlı heyecanı...

Kendine aynada bakmamanın ve kusurlarının hiçbirini görmemenin muhteşem gönül rahatlığı...

Hrant Dink öldürüldükten bir yıl sonra, onun “**son kurban**” olduğunu sanmış ve şöyle yazmışım:

“Bugünlere gelinmesine neden olan trajedinin ilk perdesi, Hrant Dink’in ölümüyle başladı. En masumun, en safın kurban olduğu bu trajedi bu son perdede kimbilir nasıl noktalanır?”

Hrant’ın “**kaderi**” de, Siirt Pervari’de geçtiğimiz günlerde şaibeli şekilde ölen, çocuk yaşta evlendirilmiş **Kader**’in “**kaderi**” de önlenebilirdi.

Ama bu ülke kurbanı doymuyor...

“**Seken**” şarapnelle şaibeli şekilde sırtından vurulan çocuk **Ceylan Önkol**’dan, **Roboski**’de üzerlerine bombalar yağdırılanlara... Her ay elverişsiz koşullarda boğaz tokluğuna çalışmak zorunda kaldıkları için ölen yüzlerce işçiden (1235 işçi öldü 2013’te): KAMER’in araştırmasına göre, toplam evliliklerin bölgesel olarak yüzde 33’üne

kadar ulaşan çocuk yaşta evliliklerin mahkûmlarına... Bir yıl içinde taciz ve tecavüze maruz kaldığı öne sürülen 660 bin çocuğa...

O kadar çok kurban var ki...

Ayaklar altından kayan zemin, ilkeler...

İnsani "**doğrular**"...

İnsanı insan yapan şey; vicdan...

Demokrasileri, "**demokrasi**" yapan temel değerler...

Adaleti mümkün kılan kilit prensipler.

İnsan hakları, demokrasi, vicdan, adalet...

Bu kavramları kişisel ve duruma göre değişen yorumlara "**iliştiren**" değil; "**olmaları gerektiği**" gibi, evrensel boyutta kabul gördükleri hâliyle ve her koşulda vazgeçilmez kılacak bir düzleme ihtiyaç var.

Kişisel kavgalar, mevzilenen taraflar ötesinde sadece "**vicdan meselesi**" olduğu için, en başta kendimizi eleştirerek anlamamız gerek bu kavramları; ego tatmini, kişisel ikbal ve itibar, biraz daha fazla güç için hırstan gözü dönmüş şekilde içi boşaltılmadık "**değer**" kalmadı bu ülkede çünkü.

Savruluş o yüzden...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçek altın

Sezin Öney 18.01.2014

Romanya, Türkiye'nin gıpta ettiği bir ülke değil.

Hatta, Türkiye'de kamuoyuna sorsanız, büyük ihtimalle Romanya deyince akla, fakirlik, yolsuzluk ve Avrupa'nın kıyısında sorunlu bir ülke geliyor herhalde.

Gerçekten de Romanya'daki yolsuzluk skandallarının bini bir para. Batı Avrupa'da iyice tırmanan göçmen korkusunun başlıca sebeplerinden biri, Müslümanlardan çok, "**Doğu Avrupa**"dan gelen, geleceği varsayılan göçmenler. Romanya da, göçmenlere, özellikler de Romanlara yönelik önyargılar nedeniyle iyice sorunlu bir algı yaratıyor.

Buna karşılık, Romanya Senatosu, geçtiğimiz haftalarda, (popüler ve sevimsiz deyişle) bir "**destan yazdı**".

2013 sonunda Türkiye'ye, Türkiye'deki milletvekillerine, Türkiye'de "**başka siyaset**" bekleyen herkese örnek olacak bir karar aldı.

Ve “Avrupa’nın doğa harikalarından Transilvanya’daki, kıtanın en büyük altın madeni işletilemez” dedi. Kararın gerekçesi olarak da, “Bizim en büyük zenginliğimiz, doğamız. Altının getireceği zenginlik gelip geçici, doğa ise gelecek nesillere de kalacak değerimiz” diye yazıldı.

İnsan, bu kararı okuyunca şöyle bir sarsılıyor.

10 Aralık’ta, Senato’da 119 redde karşı sadece üç destekle rafa kaldırılan altın madeni tasarısı, “**demek ki, olabiliyormuş**” dedirtiyor.

Avrupa’nın en büyük altın madeninin bulunduğu **Roşia Montană**’da (**Dağların Roşia’sı**) madencilik yapılırsa, vergiler, madenin yaratacağı istihdam gibi “**artı değerle**”, Romanya’nın yaklaşık beş buçuk milyar dolarlık bir kazanç elde edeceği öngörülüyordu.

Öte yandan, altın madeninde kullanılacak siyanür, muhteşem doğayı geri dönüşü olmayacak şekilde tahrip edecek ve madenin bulunduğu yerde koskoca bir “**siyanür gölü**” oluşturacaktı.

Proje onaylansa, madenin 16 yıl ömrü olacaktı. 350 ton altın ve 1500 ton gümüş çıkarıldıktan sonra da, kaynaklar tükeneceğinden kapatılmak zorunda kalacaktı.

Roşia Montană’daki 16 köyde yaşayanlar, çok fakir insanlar. Ancak, maden projesine en çok onlar karşı çıktı.

Onların “**madene hayır**” demesi, tüm Romanya’da yankı buldu.

Madenin yüzde 80’ine sahip olan Kanada şirketi, projeyi gerçekleştirmek için 14 yıldır mücadele veriyor. 2007’de Avrupa Birliği üyeliği ile beraber, maden konusu tamamen gündemden kalkar gibi olmuştu.

2013 Eylül’ünde, ülkenin sol kanattan başbakanı **Viktor Ponta**, özellikle madenin açılmasını sağlamak için oluşturulan bir kanuna onay vermişti. Bu yasa, Romanya genelinde yüzbinlerce kişinin katıldığı protestoları tetikledi.

Sosyal medya üzerinden örgütlenen ve “**Birleşerek Kurtarıyoruz**” ve “**Uyandık**” sloganlarını kullanan protestocular, özellikle başkent Bükreş’te, Komünizm sonrası, sokakları gösteri için dolduran en büyük kalabalığı oluşturdu.

Başbakan Ponta, gösteriler için şöyle demişti; “**Gayet medeni ve barışçı biçimde yapılan bu gösterileri bastırmaya çalışmanın, dağıtmak için şiddet kullanmanın bir anlamı yok**”. Senato, yasayı onayladıktan sonra da, Ponta’nın tepkisi; “**Bu proje artık ölmüştür, başka şekilde önüme gelse de, artık ben kabul etmem**” demek oldu.

Bükreş ve Transilvanya’nın merkezi **Cluj Napoca**’daki gösterilere katılanların çoğunluğu gençler ve onların sokağa çıkmaya teşvik ettiği akrabaları, yakınlarıydı. Romanya medyasına göre, göstericiler “**Gezi protestolarından etkilendiklerini**” söylüyordu.

Hayret ki, Romanya’da kimse, “**Bu hain senaryo, Türkiye lobisi tarafından, Romanya’nın altın rezervlerini kısıktığı için sahneye konuldu**” demedi.

Benim hiç sevmediğim ve takmadığım altın, malum, ülkemizde çok sevilir, satılır.

Gerçek altının ne olduğunyuysa, herhalde bu yaz yaşanması çok muhtemel kuraklık sonucu acı şekilde anlayacağız.

Romanya da, başka bir yolda ilerleyecek tarihte...

Türkiye ise, çok daha dolambaçlı ve trajik bir başka yolda ısrarlı gözüküyor...

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'deki Suriye savaşı

Sezin Öney 23.01.2014

Harvard'dan psikoloji profesörü **Steven Pinker**'ın ifadesiyle, "**Bugün, insanlık tarihinin, en barışçı dönemini yaşıyor olabiliriz**". Pinker'ın dediğinde şöyle bir doğruluk payı var; Ortaçağ'da yaşanan savaflara veya 20. yüzyılın dünya savaşlarına bakınca, günümüzde yaşanan çatışmaların sayısı daha az, çapı daha kısıtlı.

Ama, bir de şu var...

Pew Araştırma Merkezi'nin, bulgularını kamuoyuna yeni sunduğu bir araştırmaya göre, dinsel, özellikle de mezhepsel kaynaklı çatışmaların yoğunluğu ve sayısı gittikçe artıyor.

Hatta, 2006-2012 döneminde, din eksenli çatışmalar sürekli yükselişte.

Pew'a göre, 2012 itibariyle, dünyadaki 198 ülkenin üçte birinde dinî bir gerginlik/ çatışma yaşanıyor. Ülkelerin yüzde 47'sindeyse, dinî azınlıklar şiddete maruz kalıyor veya baskıyla karşılaşıyor.

Farklı giyim tarzından farklı âdetlere, günlük yaşama dair her detay, artan biçimde sürtüşme vesilesi olabiliyor.

Her ne kadar dinî anlayışa yönelik farklar, dünya genelinde gücü yetenin "**ötekine baskısı**" ile sonuçlansa da, asıl sorun, vahşetini din kisvesi altına gizleyen terör.

Bugün, dünyadaki ülkelerin beşte biri için, "**dinî terör**" ciddi bir mesele. Bu oran, her yıl daha da artıyor.

Pew'un raporunda, Fransa'nın Toulouse kentinde bir radikal İslamcı'nın bir Yahudi okuluna düzenlediği, bir haham ve üç öğrencinin öldürülmesiyle sonuçlanan saldırıdan, ABD'nin Wisconsin eyaletinde, bir Sih tapınağının basılarak altı kişinin katledilmesine, çeşitli terör olaylarından örnekler veriliyor.

Araştırmada dikkat çeken bir örnek de, son yıllarda radikal İslamcıların ülke genelinde üslenmesi sonucu, terörle sık sık karşılaşan Kenya'nın hâli. 2013'te başkent Nairobi'de bir alışveriş merkezinin basılmasıyla yaşanan terör, hafızalarda tazeliğini hâlâ koruyor.

Din, kendi başına belki çatışmanın bir parçası değil. Ancak, ne yazık ki, çözümün de bir parçası olamıyor.

Tersine, din kaynaklı çatışmaların altında yatan "**gerçek**" sebepler, şu veya bu şekilde bir güç çekişmesine bağlanıyor. Ancak din motifi, çatışmaya, asıl sebepleri gölgeleyen bir "**haklılık**" unsuru katıyor. Çatışan taraflar, haklılıklarına öyle tartışmasız biçimde inanıyor ki; bırakın ayrı dinler arasındaki gerilimi, aynı dinin farklı

mezhepleri, farklı grup ve hatta bölgeler arasındaki minimal farklılıktaki yorumları bile, çözümü çıkmaz yola sokan gerilimleri, kutuplaşmaları, kanlı bıçaklı hâlleri besliyor.

Suriye'deki iç savaş, Türkiye'de sadece dış değil iç siyasetin de kilitlendiği Meclis'te temsil edilen tüm partiler, farklı siyasi görüşler arasında suçlamalar, gerginliklerin vesilesi.

Esad ve Şam'daki iktidar çevresinin sebep olduğu vahşet veya tüm dünyadan Suriye'ye akan kökten dinci militanlar...

Tüm tarafların sebep olduğu gaddarlıkları "**yarıştırmak**" yerine, öncelikle '**şiddetin**' çetelesini tutmak, kayda geçirmek, ve tüm gücümüzle '**şiddeti**', geldiği tarafa bakmadan, dizginlemeye çalışmak gerekiyor.

Ankara'nın, Suriye'deki istihbarat faaliyetleri, muhalif gruplardan hangisine ne destek verdiği ile ilgili, sadece Türkiye'de değil, dünya kamuoyunda ciddi şüpheler var. Bunlara karşı da ortaya konabilen dişe dokunur, ikna edici bir yanıt yok.

Daha da vahimi, aslında Suriye konusu ile hiçbir şekilde ilişkilendirilmemeleri gereken Türkiye'deki Alevilere yönelik bir damgalama/ hedef gösterme hâli dallanıp budaklanıyor.

Öte yandan, somut bir sorun hiç ele alınmıyor; mülteci dalgaları, Türkiye'deki demografik dengeleri, coğrafi mezhepsel dağılımı da değiştirerek, önlem alınsa önlenabilir toplumsal travmalara yol açıyor.

Tüm bu tabloya bir de, inkâr edilemez şu gerçekleri eklersek; Türkiye'nin Suriye'ye giden cihatçıların (en azından) transit geçiş noktası ve belki de bölgesel üssü olduğunu...

Türkiye'de çeşitli dinî grupların, cihatçı çizgiye sempatiyle baktığını ve hatta ve oraya kaydığını...

Türkiye'den gençler için de, "**Suriye'de cihatçı olmanın**" bir ideal olmaya başladığını...

O zaman, belki şu an kendi içimizde siyaseten çatışmayı bırakıp, belki geleceği, hem Suriye hem Türkiye için kurtarmaya yönelik bir şeyler yapmaya başlayabiliriz.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yanlış soru yanlış cevap

Sezin Öney 25.01.2014

11 Eylül'den beri, "**İslam ve demokrasi**" konusuna dünya akademik çevrelerinde ayrılan bütçenin, verilen emeğin, harcanan dikkatin haddi hesabı yok.

Ben hep, "**İslam ve demokrasi beraberliğinin**" sorgulanmasının, soruya olumlu bir yanıt vermeye çalışanlar açısından bile, Müslümanlığın bir "**negatif değer**" olarak algılandığının onayı olduğunu düşündüm.

İslam'ın, "**bir hoşgörü dini**" olduğunu, "**İslam ve demokrasinin uyumunu**" kanıtlamaya çalışmak da, aslında aksi tezin de doğru olabileceği, yani, İslam'ın demokrasiyle bağdaşmayacağı fikrinin ön kabulünü getiriyor.

Soru yanlış olunca, doğru cevap da alınamıyor.

Peki, son dönemde Türkiye’de yaşananlara bu pencereden bakmak mümkün mü?

Bence, AKP’nin balıklama daldığı girdap, bir **“İslam ve demokrasi”** krizi değil.

“Muhafazakârlar”, “muhafazakâr aydın”, “muhafazakâr iş dünyası” kavramları da aslında bir şey anlatmıyor. Keza, **“laik”** de öyle...

Bir insan, nasıl laik olabilir anlamak da zor. Bir şekilde bir dine inanıyorsa, ama illa dıştan bakınca bu durum anlaşılmıyorsa, **“laik”** mi olunuyor? Veya, biri dinî sembolleri taşıyınca, tersi mi?

Gülen Hareketi/ Cemaat/ Camia ve AKP sempatzıları yazar-çizer ve siyasetçilerin, kanlı bıçaklı hâle gelmesi süreci, **“muhafazakâr”** denen kitlenin çok çok farklı katman, insan, görüş, yaklaşım ve duruşlardan oluştuğunu ortaya koydu.

Daha 17 Aralık’a kadar, **“muhafazakâr çevreler”** diye bir yekpare bütün gibi algılanan kitleler, meğer birbirlerinden çok farklı bireylerden oluşuyormuş! Meğer, bu bireylerden bazıları, ötekilerine karşı içinde yıllardır nasıl itinayla, çeyiz gibi saklanan bir kin biriktirmiş.

Öyle çok **“doğru bilinen yanlış”** var ki...

AKP, sürekli **“Batı’nın İslamofobisinden”** yakınır durur.

AKP çevrelerinden bazı kişilerin, katıksız İslamofobik söylemleri Cemaat’e karşı kullanması, bunu da çok kurnazca ve stratejik biçimde özellikle **“Batı”** ve **“laik”** kesimleri muhatap alırken yapması, başlı başına üzerine düşünülmesi gereken bir olaydı.

Cemaat’ten bahsederken, **“bunlar çok tehlikeliler, çok içine kapalılar, gizli yapılanıyorlar”** sözlerini, herhangi bir İslami gruptan bahsederken bir **“Batılı”** yapsa, **“işte klasik İslamofobi, oryantalizm örneği”** der kızarız.

Demek, İslamofobi bahane; ötekileştirmek dünyanın her yerinde şahaneymiş.

Aslında denklem son derece basit:

Her kesimde, tüm kurumsal/ ideolojik söylemlerin örtüsü altında **“insani değerleri”**, demokrasinin ilkelerini bilen, benimseyen ve sindirenler var...

Ve bilmeyen, benimsemeyen, sindirmeyenler.

Cemaat’i bir turizm acentesi gibi kullananların, şimdi açıkça **“Camia’ya karşı AKP’nin tarafını tutuyorum”** demesi komik değil mi?

Gülen Cemaati veya Türkiye’deki her türlü örgütlü yapının içinde kim vardır, ne yapar; devlet zaten, hiç şaşmadan çetelesini tutar.

Türkiye’de devlet, insanların akıbetleriyle, kader ve sorunlarıyla (ilgilendirir gibi gözükmürken bile) ilgilenmemeyi şiar edinirken, kimin hayatında ne olup bittiğini gözler, fişler, **“kayıtdışı”** bırakmaz.

Hrant Dink’in, “Siz Ermeni olduğunuzu bilmeseniz de, devlet bilir” sözü boşa değildi.

Bugün de, yeni bir sınava doğru gidiliyor.

Türkiye’de, “**eski kadrolar**” toplanıyor.

90’larda kilit noktalarda görev yapan bürokrasi, yavaş yavaş devletteki üst düzey makamları doldurmaya başlıyor.

Orkestra üyelerinin, beraberce çalmaya başlamadan önce yerlerini alması gibi sessiz bir telaşla yerleşme başladı Ankara’da.

Veli Küçük’e “Ortadoğu ve Balkanların en yakışıklı paşası” diye hitap ettiği iddia edilen yeni Başbakanlık Müsteşarı **Fatih Kasırga**, Balyoz ve Ergenekon davalarında yeniden yargılama yolunu açabilecek özel heyette yer alan AKP’ye kapatma davası açan eski Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı **Abdurrahman Yalçınkaya** ve “**Hayata Dönüş Operasyonu**” sırasında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü olan **Ali Suat Ertosun**...

“**Devletli iktidar**”, “**yeraltına**” iniyor. Derine indikçe de, içgüdüsel biçimde, devletin her daim en sadık “**korumalarını**” maiyetine alıyor.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hologram halk

Sezin Öney 30.01.2014

Büyü bozulunca geceyarısı balkabağına dönüşmüşse benziyor Türkiye.

Merkez Bankası’nın “**saat 24**” faiz açıklamalarının nefesler tutulup beklenmesinin böyle de ironik bir yanı var.

Başbakan Erdoğan’ın “**üzerinde kontrolü olmadığını**” söylerken, bir yandan da, “**inşallahlar**”, “**dualar**”la Merkez Bankası’nın hareket etmesini istediği doğrultuyu sertçe vurguladığı bir tutarsızlık hâli...

“**Aldıkları kararın sonuçlarından onlar sorumlu olur**” diyerek “**özerk**” Merkez Bankası’nı tehdit eden tavrı...

Dünya ile siyasi ve ekonomik açıdan bütünleşilmesi için adımlar atılan “**2000’lerin başı**” döneminin, “**iktidar zihniyeti**” açısından son kullanma tarihi geçti.

Gelecekse, 40 yıl önceki geçmiş...

MHP’li **Cengiz Akyıldız**’ın ölümüyle sonuçlanan sokak kavgası görüntüleri, 1970’lerden kalma imgelerin günümüze yansıtılması gibiydi.

İktidarın ve bürokrasinin yüksek kademelerinde, “**egemen kadrolarda**” yaş itibariyle, 1970’lerin kaos ve kutuplaşma ortamının içinde yetişen ve ne yazık ki, bu ortamdan ders çıkartmak yerine, siyaseti bu ortamın kanlı bıçaklı hâli zanneden kimseler bulunuyor.

Darbelerle hesaplaşamamasının en önemli sebeplerinden biri de, 1970'leri "**altta kalanın canı çıksın**" tarzı bir güç savaşı olarak yanlış okuyan, özümseyen bu kadroların zihin dünyası.

Dolayısıyla, Genelkurmay'ın emir-komuta zincirinde, Başbakan'ın tepede olduğu bir kuruma dönüşmesi, "**sivilleşmek**" anlamına gelmiyor.

Roboski gibi hesabı verilmeyen bir trajedi de yaşanıyor.

Askerî harcamalar, "**askerî vesayet**" döneminden de fütursuzca artabiliyor.

Darbe planlarıyla ilgili soruşturmalar, yargı süreçlerindeki hatalar; hatta şimdilerde olduğu gibi adli ve hukuki süreçlerin temize çekilmesi kisvesi altında yapılanlar, hep vahamet.

70'lere geri sayarken, Gezi protestolarında olduğu gibi, ülkenin her tarafına yayılan gösterilerle sarsılan Ukrayna'yla, Türkiye'nin arasındaki "**paralellikler**" artıyor.

Ukrayna'da, geçtiğimiz günlerde alelacele yürürlükten kaldırılan, sadece birkaç günlük ömrü olan "**Protesto Yasası**", Türkiye'de son dönemde Meclis'ten geçen kanunlara gerek içerik, gerekse de yasalaşma şekli olarak çok benziyordu.

Ukrayna'ya yönelik yorumlarda, "**Rus tipi bir kanun**" diye nitelenen bu protesto yasası, iktidarın dilerse her türlü toplantıyı, her türlü hükümet eleştirisini "**suç**" olarak niteleyebileceği muğlâklıktaydı.

Bazı dinî kurumların da aralarında bulunduğu, ülke dışından maddi kaynağı olan ticaret dışı yapılara, kendilerini resmen "**yabancı ajan**" diye kaydettirmesini öngören yasayı onaylayan parlamenterlerin çoğunun, içeriğinden haberi bile yoktu.

Türkiye'de de, "**milli irade**" lafı ağızlardan hiç düşürülüyor da...

Asıl, "**halkı**" siyaseten temsil etmesi için seçilen vekillerden oluşan Meclis, bir sanal dünya.

Başbakan'ın geçen cumartesi İzmir'de, katılmadığı stadyum toplantısına, kendini temsilen 3,5 metrelik "**hologramını**" yollayınca ortaya çıkan sanal hâl, Meclis'in sembolize ettiği "**milli irade**" yanılsaması...

Meclis'in yasama süreci ile ilgili şöyle yazmıştım:

*"Torba yasalar, '**hızlandırılmış yasama süreci**' örneklerinden... Torba yasaların, aslında, TBMM İç Tüzüğü'nde bir dayanağı yok... Son 10 yılda ise, 10 bine yakın kanun maddesi, torba yasalar veya ortaya karışık uygulamalarla, hızlıca oylanarak, bazen milletvekillerinin de içeriklerini tam olarak bilemediği biçimde, yasalaştı. Milletvekilleri bile içeriği, yasanın sebep olacağı '**yaşam değişikliklerini**' bilemeden oylarsa, varın düşünün, sivil toplum örgütlerini, yasa değişikliği ile ilgili tarafları veya sıradan vatandaşın hâlini..."*

Bu yazının tarihi, 30 Mayıs 2013; Gezi protestolarının "**patlamasından**" bir gün önce.

2000'lerin başında, Türkiye'nin kendisinde değişim ve dünyaya açılma ivmesi vardı; artı ve eksileriyle. Bu ivmenin tamamen tüketilmesi, yok edilmesiyle asıl hologram, içi boşaltılan "**halk**" ve "**irade**" kavramları; o kavramların Türkiye'nin üzerinde dolaşan "**hologram hayaletleri**".

Caravaggio

Sezin Öney 01.02.2014

Budapeşte’de, Güzel Sanatlar Müzesi’nde (**Szépművészeti Múzeum**), **Caravaggio** sergisindeyiz.

Caravaggio, 16. yüzyıl sonu, 17. yüzyılın başında eserler vermiş, müthiş bir deha.

Resimde, “**modern çağı**” başlatan insan.

Caravaggio’nun farkı...

Kavgacı, kumarbaz, düelloların gaddar savaşı, kibirli, öfke ve nefret dolu; hatta katil olması değil herhalde.

Caravaggio’nun, Roma’da bir düelloda rakibinin canını aldıktan sonra, kaçak hayatı yaşadığı dönemde, sığındığı Malta’da yaptığı bir resmin önünde duruyoruz.

Caravaggio’nun dehasını, bebekliğinden beri imge bombardımanı altında bir çocuğa, nasıl anlatabilirim?

Caravaggio’nun geçmişini unutturmak için Malta Şövalyeleri’nin arasına katılarak, “**onurlu cemiyet hayatına**” geri dönmeye çalışırken yaptığı, karşısında durduğumuz tablo, bir çocuğa sanatın mucizesiyle ilgili bir ipucu verebilir mi?

Malta Şövalyesi **Antonio Martelli**’nin portresi...

Karanlık ve ışığın iki boyutlu birleşimi, bize, 1608 yılından bugüne, Martelli’nin sadece fiziksel yansımasını, dönemin bir “**fotoğrafını**” aktarmıyor...

Aynı zamanda, Martelli’nin tuval üzerindeki boyadan gözleri, bizimle konuşuyor. Dönemin saygınlık ve kudret sembolü bir Malta Şövalyesinin taşıdığı güç, Martelli’nin kendi kişisel özellikleri, tabloda akarak zamanın ötesine geçerek, bir yaşamı, bir insanı anlatıyor.

Sergide, bahsettiğim tablonun yanından bir “**Caravaggisti**” (Caravaggio’cu) eseri var.

Yani, aynı dönemde, Caravaggio’nun sanatının etkisi altında onun çizgisini izleyen bir ressamın yaptığı Malta Şövalyesi portresi, kusursuz bir “**çizim**”.

Ama o kadar...

Yüzyılların aşarak, bugüne, “**geçmişin fotoğrafı**” olmaktan başka verdiği fazla bir şey yok.

O portrenin karşısında, Caravaggio’nun önünde kaldığı gibi kalakalmıyor; hayat ve insanlık üzerine, bin bir türlü fikir, düşünce içine dalmıyor...

Caravaggio’nun yine Malta’da resmettiği, **Vaftizci Yahya**’nın ölüm sahnesinin tablosu, gene zaman ve mekân ötesinde şeyler söylüyor.

Yahya’nın çevresinde toplanan soğukkanlı katiller.

Masum ve güzel yüzlü, ancak Yahya’nın kesilen kafasının konacağı altın tabağı hazırlayan genç kadın...

“Devletli gücü” temsil eden, ölüm emrini veren yaşlı adam...

Emri, tereddütsüz yerine getiren zindeliğin, gençliğin kuvvetini taşıyan, yaptığıнын vahametini bir an bile aklına getirmedeği belli bir cellât...

Olayın korkunçluğunun ayırtında olanlar sadece, çığlık atmak üzere olan zayıf, titrek bir yaşlı kadın... Ve hapishane penceresinden, infazı izleyen, durdurma olanakları olmayan mahkûmlar...

Bu tablo, gelmiş geçmiş, günümüz, gelecek Türkiye’si siyasetinden manzaraları da çağrıştıracak insana. Bambaşka dünyalar ve yaşamlardan manzaraları da...

Dink Cinayeti’nin tablosu da olabilir bu; maskaralığa dönen Türkiye’nin darbeler geçmişiyle hesaplaşma fırsatını ıskaladığı yargı süreçlerinin her safhasının özeti de...

Caravaggio’nun son eserlerinden birinde, canavar Goliath’ı alt eden genç Davut canlandırılıyor. Goliath, Caravaggio’dan başkası değil. Davut’un elindeki kılıçtaysa, şu harfler var:

“H-AS OS”; yani Latince, **“Humilitas occidit superbiam”**.

“Alçakgönüllülük, kibiri yener.”

Caravaggio, kendi kusurları, yetersizlikleri ve kısıtlılığının farkında tüm insanlar gibi, en büyük hesaplaşmayı kendiyile yaşıyordu.

Ve tabii, çevresiyle, **“düzenle”** de.

Sanata ve yeteneğe yatırım yaparken aynı zamanda sanatı sömüren ihtişamlı, ikiyüzlü Roma’nın, tarihe yansıtılmak istemeyen yüzünü, ezilen sıradan insanların, zafiyetlerini, acılarını resmediyordu; İncil’den hikâyeleri **“canlandırırken”** ...

Caravaggio’nun derdi, fakirlerin hayal ve umutlarını gücüne güç katmak için Katolik din devleti, müthiş bir iktidar kavgası içindeki zengin aileler ve tüm bu düzenin, tutarsızlıkları, adaletsizlikleriyle idi.

Yaratıcılığın, zekânın, dehanın sahibine ödettiği ağır bedel; kendiyile, hayatla bitmeyen bu didişme...

Bunları, bir çocuğa anlatabilmek? Bunu başardım mı?

Bilemiyorum...

Sadece kalbimin bir kenarı, yaşamın kendisinin tüm bunları ona anlatacağını bilmenin kanlı gözyaşını sessizce akıttı.

oneysezin@hotmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)